

महाराष्ट्र राज्य
सांख्यिकी गोषवारा

STATISTICAL ABSTRACT

OF

MAHARASHTRA STATE

1981-82

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
DIRECTORATE OF ECONOMICS AND STATISTICS
GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
BOMBAY

GOVERNMENT PRESS, NAGPUR
1986

[Price Rs. 28-00]

महाराष्ट्र राज्य
सांख्यिकी गोषवारा

STATISTICAL ABSTRACT
OF
MAHARASHTRA STATE

1981-82

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
DIRECTORATE OF ECONOMICS AND STATISTICS
GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
BOMBAY
GOVERNMENT PRESS, NAGPUR .
1986

प्रस्तावना

राज्य सांख्यिकी गोपवारा १९८१-८२ या अंकापासून हे प्रकाशन मराठी आणि इंग्रजी अशा दोन्ही भाषांतून तयार करण्यात येत आहे. या प्रकाशनामध्ये महाराष्ट्र राज्यातील सामाजिक व आर्थिक बाबींवरील माहिती शक्यतो १९८१-८२ या वर्षाकरिता दिली आहे. १९८१ च्या जनगणनेवर आधारित तक्त्यांचा ह्या प्रकाशनात प्रथमच समावेश करण्यात आला आहे. महत्त्वाच्या निवडक विषयांवरील आकडेवारीतील कल तक्त्यांत सारांश रुपाने दिला आहे. शक्य असेल तेथे जिल्हावार माहिती देण्यात आली आहे.

२. महाराष्ट्र राज्य व त्यातील जिल्हातील सामाजिक व आर्थिक बाबींचा अभ्यास करू इच्छिणाऱ्यांस हे प्रकाशन संदर्भ ग्रंथ म्हणून उपयुक्त होईल अशी आशा आहे.

३. राज्य शासन, केंद्र शासन, स्थानिक संस्था व इतर संस्थांची निरनिराळी खाती व कार्यालये. ह्यांनी आवश्यक माहिती प्रकाशनाच्या या एकोणिसाव्या अंकात समाविष्ट करण्यासाठी देऊन त्यांनी केलेल्या सहकार्याबद्दल मी त्यांचा आभारी आहे.

सु. म. विद्वांस.

अर्थ व सांख्यिकी संचालक
मुंबई.

मुंबई :

दिनांक २४ सप्टेंबर, १९८५.

P R E F A C E

From this issue for the year 1981-82, the Statistical Abstract of Maharashtra State is being published both in Marathi as well as in English. The Abstract gives the data on socioeconomic characteristics of the State mostly for the year 1981-82. The tables based on 1981 population census are included for the first time in this publication. The trends in respect of selected major topics are given in a summary form. Districtwise information has also been given wherever possible.

2. It is hoped that this publication will be found useful as a reference book by those interested in making socioeconomic studies of Maharashtra and its districts.

3. I am thankful to the different departments and offices of the State Government, Government of India, Local Bodies and Other Organisations for their co-operation in supplying requisite data for inclusion in this publication, which is the nineteenth in the series.

Bombay,
Dated 24th September, 1985.

S. M. Vidwans
Director of Economics & Statistics
Bombay.

शुद्धिपत्र/Errata

पृष्ठ Page (1)	तक्ता क्रमांक Table No. (2)	बाब Item (3)	स्तंभ क्रमांक Column No. (4)	चूक Incorrect (5)	बरोबर Correct (6)
17	..	Note	..	*Less than 500 tonne rupees.	*Less than 500 tonnes rupees.
25	Indicator	Aurangabad	13	41.29	41.22
31	Indicator	Amravati	69	3,553	3,523
110	2.13	Column heading	1	एकूण वित्तलब्धीची श्रेणी	एकूण वित्तलब्धीचे गट/
113	2.15	Column heading	2	केंद्रशासित जिल्हा	जिल्हा/केंद्रशासित प्रदेश
167	4.9	Table heading	..	महाराष्ट्र—	महाराष्ट्र—
167	4.9	Unit	..	सरासरी उत्पादनाचे दिदेशांक	प्रमुख पिकांच्या सरासरी उत्पादनाचे निदेशांक
172	4.11	Sr. No. 19 Buldana (1972)	12	31	39
171	4.11	Serial No. 10 Satara (1972)	20	1,801	1,081
189	5.4	V-1.	2	All India..... and mount disease.	All India.....mouth disease.
197	7.2	परिमाण अनुक्रमांक ९-२ आणि ३	3	संख्या	हजारत
197	7.2	परिमाण— अनुक्रमांक १४ (२)	3	संख्या	टनात
227	11.1	Sr. No. Pune Amravati (D) Barshi Parbhani (J) Wardha	4 4 4 4	Red/Gaonani Garda Red Blank	Red/Gaoran Garda Red Yellow
238 } 241 }	11.5	सर्व केंद्रे All Centres	..	आधारभूत वर्ष १९६०/ ६१-१०० Base year : 1960/61-100	आधारभूत वर्ष : १९६०/ ६१=१०० Base year : 1960/61=100.
242	11.6	पाया Base	..	पाया : जुलै १९६० जून १९६१-१०० Base : July 1960—June 1961-100	पाया : जुलै १९६० जून १९६१=१०० Base : July 1960—June 1961=100
243	11.7	Base year	..	पाया-१९६०-१०० Base—1960—100	पाया-१९६०=१०० Base—1960=100
244	11.8	Base year	..	पाया-१९७१-१०० Base—1971—100	पाया-१९७१-१०० Base—1971—100
244	11.8	वर्षे/ Years	1	जानेवारी/ January 1980	जानेवारी January 1981
244	11.8	Column heading	5	कापड विछना	कापड विछना व पादद्वारे
245	11.9	Column heading	2	अन्नगट **	अन्नगट *
251	12.2	Sr. No. 41 (Wooden products)	6	13,100	13,000

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
253	12.3	अनुक्रमांक ७६ व ७७		कच्चा कापूस देशी रूई कच्चा कापूस परदेशी रूई	कच्चा कापूस- देशी रूई * कच्चा कापूस परदेशी रूई *
253	12.3	Articles Sr. No. 75	2	Wool-row	Wood-row
259	13.4	Table Heading	..	(as on 1-1-1982) ^S	(as on 1-1-1982)*
267	13.12	Table years	..	(1978)	(1981)
285	14.2	Buldana S	4	2,131	2,132
285	14.2	Bhandara P	5	7,684	764
294	14.6	Maharashtra State	3	16*	16
296	14.8	अनुक्रमांक ४	2	यांत्रिक (कर्वित)	यांत्रिक (कर्वित)
310	15.4	District	2	Ratnagiri, Sindhudurg Aurangabad, Jalna	Ratnagiri, Sindhudurg Aurangabad Jalna } 3 1
334	18.1	Jalgaon Savda Sotod	4 4	1 3	3 1
377	20.3	IV—Total expenditure	1	(III+IV)—PE	(III+IV)=E
389	21.2	विकासाचे शीर्ष/ १ Head of Development Sr. No.2	2	सहकार साठवण व पणन Co-operation storage and marketing.	सहकार Co-operation
392	22.1	Column heading	9	1980-81	1980-81 *
392	22.1	8.1	9	18,229	8,229
396	22.3	1	8	1,59,344 ..	1,59,349
397	22.3	13	10	39,93	33,934
398	22.4	Sub-Total Secondary	8	3.54	35.4
398	22.4	11	8	2.7	2.8
400	22.5	Sub-Total (8+9)	7	157.5	157.4
404	23.1	Serial No. 5	3	1	..
404	23.1	Serial No. 24	10	13	3
405	23.1	State Total	25	10,963	10,953
405	23.1	State Total	22	54,139	54,139*
404	23.1	टीप— Note :	..	यात अनुक्रमे ..... समावेश आहे. This.....respectively	* यात अनुक्रमे समावेश आहे. *This .....respectively
407	23.3	Column heading	11	[(10)+5. 4+8+9+10)]	(Cols. 4+8+9+10)
478	..	परिशिष्ट-५. ९. १ १४ वी ओळ		झालेली संख्येची घट	झालेली घट

महाराष्ट्र राज्य सांख्यिकी गोपबारा

STATISTICAL ABSTRACT OF MAHARASHTRA STATE, 1981-82

अनुक्रमणिका

CONTENTS

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्र. Page No. (3)	Subject (2)
i	जिल्हांच्या पुनर्रचनेबाबतची टिप्पणी ..	(x)	Note on reorganisation of districts in Maharashtra
ii	दृष्टिकोपात महाराष्ट्र (सामान्य माहिती, भारताशी तुलना).	2	Maharashtra State at a glance (General information, comparison with India).
iii	निवडक विषयांवरील सारांशाचे तक्ते ..	7	Summary tables on selected topics
iv	निवडक निर्देशांक	23	Selected indicators
	1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या		Area And Population
1-1	१९८१ च्या जनगणनेनुसार क्षेत्रफळ व लोकसंख्या	40	Area and population according to 1981 census ✓
1-2	१९०१ पासूनचा लोकसंख्येतील दशवर्षीय चढउतार	43	Decadal variation in population since 1901
1-3	गावांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण	48	Villages classified by population
1-4	शहरे/शहर संकुलांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण	50	Towns/Urban agglomerations classified by population
1-5	शहरांची, नगरी भागांची आणि ग्रामीण भागांची लोकसंख्या.	52	Population of towns, urban areas and rural areas
1-6	साक्षरतेची टक्केवारी	59	Percentage of literacy ✓
1-7	अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती यांची लोकसंख्या.	60	Population of scheduled castes and scheduled tribes ✓
1-8	महाराष्ट्र राज्यातील तालुके व पंचायत समित्या	61	Tahsils and Panchayat Samitis in Maharashtra State
	2. मनुष्यबळ		Manpower
2-1	लोकसंख्येची आर्थिक वर्गवारी, १९८१	66	Economic classification of population, 1981 ✓
2-2	बिगर शेती व्यवसायातील कामगारांचे मुख्य व्यवसाय गटानुसार वर्गीकरण (१९७१).	75	Occupational classification of persons at work other than cultivation into main divisions. (1971).
2-3	राज्यातील बिगर शेती व्यवसायातील कामगारांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण (विभाग, गट वगैरे प्रमाणे).	78	Occupational classification of persons at work other than cultivation in the State (according to divisions, groups, etc.)
2-4	औद्योगिक गटानुसार काम करणाऱ्यांचे (शेतीव्यतिरिक्त) वर्गीकरण	81	Industrial classification of persons at work (other than cultivation) by divisions and major groups. ✓
2-5	वस्तुनिर्माण प्रक्रिया, सेवा व दुरुस्ती या उद्योगधंद्यात काम करणाऱ्यांचे घरगुती उद्योगधंदे व बिगर घरगुती उद्योगधंदे यानुसार वर्गीकरण.	92	Distribution of workers in manufacturing, processing, servicing and repairs by household industry and non-household industry. ✓
2-6	बिगर घरगुती उद्योगधंदे, व्यापार, व्यवसाय किंवा सेवा हा प्रमुख व्यवसाय असणाऱ्यांचे लिंग व कामाच्या प्रकारानुसार व उद्योगधंद्यानुसार वर्गीकरण.	95	Industrial classification by sex and class of workers of persons at work in non-household industry trade, business, profession or services as main activity.
2-7	काम करणाऱ्या व काम न करणाऱ्या स्त्रियांचे प्रमुख व्यवसाय व वयोगटानुसार वर्गीकरण.	98	Female workers and non-workers according to main activity classified by age groups.
2-8	काम करणाऱ्या व काम न करणाऱ्या स्त्रियांचे प्रमुख व्यवसाय व वैवाहिक स्थितीनुसार वर्गीकरण.	100	Female workers and non-workers according to main activity classified by marital status.
2-9	काम न करणाऱ्या व्यक्तींचे व्यवसाय प्रकार व लिंग यानुसार वर्गीकरण.	102	Persons not at work classified by type of activity and sex. ✓
2-10	जिल्हानिहाय व प्रशासकीय विभागवार शासकीय कर्मचाऱ्यांची संख्या (१-७-१९८१).	105	Districtwise and administrative departmentwise distribution of State Government employees (1-7-1981). ✓

तक्ता क्रमांक Table No.	विषय (2)	पृष्ठ क्र. Page No. (3)	Subject (2)
2:11	प्रशासकीय विभागवार तथा श्रेणीवार शासकीय कर्मचारी (१-७-१९८१ ची स्थिती).	108	Administrative Departmentwise and classwise distribution of Government employees (As on 1-7-1981.)
2:12	श्रेणी व मूळ वेतनाच्या श्रेणीनुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांचे वर्गीकरण.	109	Distribution of Government employees by class and Basic Pay Range.
2:13	श्रेणी व एकूण वित्तलब्धीच्या श्रेणीनुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांचे वर्गीकरण.	110	Distribution of Government employees by class and total emoluments.
2:14	श्रेणीनुसार व जातीनुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांचे वर्गीकरण.	112	Distribution of Government employees as per class and caste.
2:15	जिल्हावार व श्रेणीनुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांचे वर्गीकरण.	113	Districtwise distribution of Government employees according to class.
2:16	जिल्हावार व जातीनुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांचे वर्गीकरण.	114	Districtwise distribution of Government employees according to caste.
2:17	जिल्हावार व धर्मानुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांचे वर्गीकरण.	116	Districtwise distribution of Government employees by religion.
2:18	जिल्हावार व कामाच्या ठिकाणानुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांचे वर्गीकरण.	117	Districtwise distribution of Government employees according to place of work.
2:19	जिल्हावार स्त्री-पुरुष शासकीय कर्मचारी ..	118	Districtwise Government employees by sex
2:20	जिल्हावार व वयोगटानुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांचे वर्गीकरण.	119	Districtwise distribution of Government employees by different age groups.
2:21	जिल्हावार व निवासाच्या प्रकारानुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांचे वर्गीकरण.	122	Districtwise distribution of Government employees according the type of residence.
2:22	दुकाने व संस्था अधिनियम, १९४८ या खालील रोजगार.	124	Employment under Shops and Establishments Act, 1948
2:23	रोजगार विषयक माहिती ..	125	Employment market information
2:24	आस्थापनांची संख्या व त्यातील रोजगार (आर्थिक गणना १९७७.)	126	Number of Establishments and Employment (Economic Census, 1977).
3. हवामान			Climate
3:1	महाराष्ट्रातील निरनिराळ्या केंद्रातील तपमान ..	128	Temperature at different centres in Maharashtra State
3:2	सामान्यपणे पडणाऱ्या पावसाचे दिवस आणि पाऊस यांची मासिकवार आकडेवारी.	129	Monthwise normal number of rainy days and rainfall
3:3	विविध केंद्रांचे ठिकाणी पडलेला पाऊस ..	132	Rainfall at different centres ✓
4. शेती			Agriculture
4:1	जमिनीचा वापर	152	Land utilization ✓
4:2	प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन	154	Area and outturn of principal crops ✓
4:3	जिल्हावार मुख्य पिकांखालील क्षेत्र	158	Area under major groups of crops in each district ✓
4:4	सिंचनाच्या निरनिराळ्या साधनांनी भिजलेली क्षेत्रे	160	Area irrigated by different sources of irrigation ✓
4:5	विविध पिकांनुसार सिंचनाखालील क्षेत्र ..	161	Area irrigated under different crops ✓
4:6	एकूण वागायती विहिरींची संख्या	164	Total number of irrigation wells
4:7	महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांखालील क्षेत्रांचे निर्देशांक.	165	Index number of area of principal agricultural commodities in Maharashtra State.
4:8	महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक.	166	Index number of production of principal crops of agricultural commodities in Maharashtra State.
4:9	महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख कृषी मालांच्या सरासरी उत्पादनांचे निर्देशांक.	167	Index Number of average yield of principal agricultural commodities in Maharashtra State.

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्र. Page No. (3)	Subject (2)
4.10	जिल्हावार बांधबंदिस्ती केलेली जमीन	168	Area banded in each district
4.11	शेतीची यंत्रे आणि अवजारे	169	Agricultural machinery and implements
4.12	वहिलींची खाती आणि त्यांचे क्षेत्र	174	Number of operational holdings and area operated.
4.13	वहिलींच्या खात्यांच्या आकार वर्गीकरणे खात्यांची संख्या व त्यांचे एकूण क्षेत्र.	175	Number of operational holdings and area operated by size class of operational holdings.
5. पशुसंवर्धन			Animal Husbandry
5.1	जिल्हावार पशुधनाची संख्या	178	Live stock in each district
5.2	उपचार केलेल्या व खर्ची केलेल्या जनावरांची संख्या	184	Animals treated and castrated
5.3	पशुवैद्यकीय संस्थांची संख्या	188	Number of veterinary institutions
5.4	पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती	189	Miscellaneous statistics relating to animal husbandry
6. वने			Forests
6.1	निरनिराळ्या प्रकारच्या वनाखालील क्षेत्र	192	Area under different types of forests
6.2	प्रमुख व गौण वनोत्पादीत वस्तूंचे उत्पादन	194	Production of major and minor forest products
7. मत्स्यव्यवसाय			Fisheries
7.1	खारवण केंद्रात केलेली माशांची आयात, मिटाचे वाटप आणि खारवलेले मासे.	196	Quantity of fish brought for curing, salt issued and fish removed at different centres.
7.2	मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती	197	Miscellaneous statistics relating to fisheries
7.3	सागरी मत्स्यउत्पादन	198	Marine fish production
8. उद्योग आणि खणकाम			Industries And Mining
8.1	चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण.	200	Distribution of working factories according to working strength.
8.2	चालू कारखान्यांची व त्यातील सरासरी दैनिक कामगारांची प्रमुख उद्योगगटांनुसार संख्या.	202	Number of working factories and average daily employment in major groups of industries.
8.3	महाराष्ट्रातील औद्योगिक उत्पादन	208	Industrial production in Maharashtra
8.4	खनिज उत्पादन	209	Mineral production
8.5	वार्षिक उद्योग पाहणी (गणना + विंगर गणना भाग).	211	Annual survey of industries (census + non-census parts)
9. वीज			Electricity
9.1	महाराष्ट्रातील विजेचा पुरवठा व वापर	214	Supply and consumption of electricity in Maharashtra State.
9.2	विजेचा पुरवठा झालेले महाराष्ट्रातील शहरे व गावे.	215	Towns and villages electrified in Maharashtra State
10. कामगार			Labour
10.1	सुती कापड उद्योग व यंत्रोत्पादक कारखान्यातील निवडक केंद्रातील गैरहजेरी.	218	Absenteeism in cotton textile and engineering industry at selected centres.
10.2	औद्योगिक विवाद	220	Industrial disputes
10.3	श्रमिक नुकसानभरपाई कायदा, १९२३ खालील प्रकरणे.	221	Cases decided under workmen's Compensation Act, 1923.

तक्ता क्रमांक Table No.	विषय	पृष्ठ क्र. Page No.	Subject
(1)	(2)	(3)	(2)
10.4	सेवायोजनासंबंधीची माहिती	222	Employment exchange statistics ✓
10.5	नोंदणीकृत कामगार संघटनांची संख्या, सभासद संख्या, उत्पन्न, खर्च व निधी.	223	Number, membership, income, expenditure and funds of registered trade unions.
10.6	अपघात झालेल्या कामगारांची संख्या व त्यांना भरपाईपोटी दिलेली रक्कम.	224	Number of workers who were involved in accident and compensation paid to them.
11. किमती आणि निर्देशांक			Prices And Index Numbers
11.1	महाराष्ट्र राज्यातील निवडक केंद्रातील महत्वाच्या शेतीमालाच्या घाऊक किमती.	226	Wholesale prices of certain important agricultural commodities at selected centres in Maharashtra State. ✓
11.2	मुंबई बाजारातील काही शेती व इतर आवश्यक वस्तूंच्या घाऊक किमती.	230	Wholesale prices of certain agricultural and other essential commodities at Bombay market.
11.3	सोने व चांदी यांच्या मुंबई बाजारातील किमती ..	234	Prices of gold and silver in Bombay market.
11.4	वस्तूंच्या गट व उपगटवार अखिल भारतीय घाऊक किमतीचा निर्देशांक (नवीन मालिका).	236	All India index number of wholesale prices by groups and sub-groups of commodities (New Series).
11.5	मुंबई, जळगाव, पुणे, सोलापूर, औरंगाबाद, नांदेड, नागपूर केंद्रांसाठी कामगारांकरिता ग्राहक किमतीचा निर्देशांक.	238	Consumer Price index number for working class in Bombay, Jalgaon, Pune, Solapur, Aurangabad, Nanded, and Nagpur.
11.6	महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किमतीचा निर्देशांक.	242	Consumer price index number for agricultural labourers in Maharashtra .
11.7	शहरी अश्रमिक कर्मचाऱ्यांसाठी ग्राहक किमतीचा निर्देशांक.	243	Consumer price index number for non-manual employees (Urban).
11.8	महाराष्ट्रातील नागरी विभागातील किरकोळ किमतीचा गटवार निर्देशांक.	244	Retail price index numbers for Urban Maharashtra by groups of commodities.
11.9	महाराष्ट्रातील ग्रामीण विभागातील किरकोळ किमतीचा गटवार निर्देशांक.	245	Retail price index numbers for Rural Maharashtra by groups of commodities.
12. व्यापार			Trade
12.1	मुंबई बंदरात आयात झालेला माल	248	Imports into Bombay port
12.2	मुंबई बंदरातून निर्यात होणारा माल	250	Exports from Bombay port
12.3	लोहमार्ग व जलमार्गाने निवडक वस्तूंची महाराष्ट्र राज्यातील आयात व निर्यात.	252	Imports into and exports from Maharashtra State of selected commodities by rail and river.
13. परिवहन आणि दळणवळण			Transport And Communications
13.1	(एक) लोहमार्ग .. .. लोहमार्गाची लांबी. (दोन) रस्ते	256	(i) Railways Railway length in operation ✓ (ii) Roads
13.2	वर्गवारीनुसार रस्त्यांची लांबी	257	Road length according to different classes
13.3	पृष्ठभागाच्या प्रकारानुसार रस्त्यांचे वर्गीकरण .. (तीन) मोटार वाहने	258	Road length according to surface type ✓ (iii) Motor vehicles
13.4	महाराष्ट्र राज्यातील वापरात असलेली मोटार वाहने (चार) राष्ट्रीयकृत मार्ग परिवहन	259	Number of motor vehicles in operation ✓ (iv) Nationalised road transport
13.5	महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची काही माहिती.	260	Operations of Maharashtra State Road Transport Corporation.

तफता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्र. Page No. (3)	Subject (2)
13.6	(पाच) जहाज वाहतूक .. .. . मुंबई गोदीत आलेल्या किंवा बंदरात नांगरलेल्या वाफेवरच्या आणि मुसज्ज जहाजांची संख्या व त्यांनी चुकविलेले शुल्क (शासकीय किंवा व्यापारी).	261	(v) Shipping Number of steam and square rigged vessels (Government or merchant) which entered the Bombay docks or were berthed at the harbour walls and paid dues.
13.7	मुंबई येथील जहाजे दुरुस्त करण्याच्या गोदीत आलेल्या जहाजांची संख्या व वजन.	261	Number and tonnage of vessels docks in Mere-wether and Hughes dry docks in Bombay.
13.8	मुंबई बंदरातून येणाऱ्या व जाणाऱ्या प्रवाशांची वाहतूक (शिडाच्या जहाजातून आणि बंदरा-बरोल नावेतून होणारी प्रवासी वाहतूक व गळून).	262	Number of passengers arrived and departed from Bombay port (exclusive of passengers carried by sailing vessels and harbour ferries).
13.9	महाराष्ट्र राज्यातील छोट्या बंदरातून येणाऱ्या आणि जाणाऱ्या प्रवाशांची वाहतूक.	264	Number of passengers embarked and disembarked at various minor ports of Maharashtra State.
13.10	महाराष्ट्र राज्याच्या गौण बंदरातून हाताळलेला (आयात व निर्यात) माल (सहा) हवाई वाहतूक	265	Cargo (imports and exports) handled at minor ports of Mahatashtra State.
13.11	निरनिराळ्या विमावतळावरून होणारी प्रवासी व माल वाहतूक (इंडियन एअर लाईन्स). (सात) पर्यटन	266	(vi) Air traffic Passengers and freight traffic originating at various airports (Indian Airlines).
13.12	मुंबईत उतरणारे परदेशी पर्यटक .. .. . (आठ) दळणवळण	267	(vii) Tourism Foreign tourists' disembarking at Bombay
13.13	डाक व तार कार्यालयविषयक सांख्यिकी ..	269	(viii) Communications Statistics regarding posts and telegraphs
13.14	अस्तित्वात असलेल्या रेडिओ परवान्यांची संख्या ..	270	Number of broadcasting radio (receiver) licences in force.
13.15	अस्तित्वात असलेल्या दूरदर्शन परवान्यांची संख्या	271	Number of T. V. licences in force
14.	शिक्षण: 274, 75, 84, 85		Education :
14.1	शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्था व विद्यार्थी ..	274	Institutions and enrolment by type of education ✓
14.2	पटावरील विद्यार्थी व शिक्षकांची संख्या ..	284	Enrolment of students and number of teachers
14.3	पूर्व-प्राथमिक, प्रथमिक व माध्यमिक शाळांमधील विद्यार्थ्यांची इयत्तावार संख्या.	286	Distribution of pupils by standard (in pre-primary, primary and secondary schools).
14.4	प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण संस्थांतील विद्यार्थ्यांची शिक्षणाच्या माध्यमानुसार संख्या.	288	Distribution of pupils in primary and secondary institutions according to medium of instructions.
14.5	प्रमुख परीक्षांचे निकाल	290	Examination results (Major examinations)
14.6	संस्थेच्या प्रकारानुसार तांत्रिक शिक्षण संस्था ..	293	Distribution of technical institutions by type of institutions. ✓
14.7	तंत्र निकेतन संस्थांची त्यांचे वर्गवारीनुसार संस्था, त्यांतील प्रवेश क्षमता, नांव नोंदविलेले, उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी आणि शिक्षकांची संख्या.	295	Number of technical institutions, intake capacity, enrolment, outturn and number of teachers by category of institution.
14.8	शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधील मंजूर केलेल्या जागा, प्रवेश क्षमता व उत्तीर्ण झालेल्यांची संख्या.	296	Number of sanctioned seats, intake capacity and outturn of Government industrial training institutes.
14.9	अभियांत्रिकी, तंत्रशास्त्र व तंत्रनिकेतने अभियांत्रिकी महाविद्यालयांच्या अंतिम वर्षांच्या परिक्षेस बसलेल्या व उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या.	297	Number of students appeared and passed in final year examination of engineering, technological and poly-technic colleges during the calendar year.

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्र. Page No. (3)	Subject (2)
15.	वैद्यकीयः		Medical :
15.1	महाराष्ट्र राज्यातील जीवनविषयक महत्वाचे दर	300	Important vital rates in respect of Maharashtra State
15.2	जन्म दर, मृत्यू दर व बाल मृत्यू दर	301	Birth rates, death rates and infant mortality rates
15.3	प्रमुख कारणानुसार मृत्यूंची महाराष्ट्रातील जिल्हावार संख्या.	303	Number of deaths by principal causes in districts of Maharashtra.
15.4	सार्वजनिक आणि सार्वजनिक सहाय्यित संस्थांकडून मिळालेल्या वैद्यकीय सुविधा.	310	Medical facilities available through public and public aided institutions.
15.5	कुटुंब कल्याण केंद्रांची संख्या व त्यांचे कार्य	311	Number of family welfare centres operating and work done.
16.	सहकारः		Co-Operation :
16.1	कृषी व बिगर कृषी पत शिखर आणि मध्यवर्ती संस्थांचे कार्य.	314	Operations of agricultural and non-agricultural credit-apex and central institutions.
16.2	कृषी पत व बहुउद्देशीय संस्थांचे कार्य	316	Operations of agricultural credit and multipurpose societies.
16.3	बिगर कृषी पत संस्थांचे कार्य	317	Operations of non-agricultural credit societies
16.4	सहकारी पणन संस्थांचे कार्य	318	Operations of co-operative marketing societies
16.5	सहकारी उत्पादक संस्थांचे कार्य	320	Operations of co-operative enterprises
16.6	इतर सहकारी संस्थांचे कार्य	322	Operations of other co-operative societies
17.	ग्रामीण पतपुरवडा :		Rural Credit :
17.1	मुंबई सावकार नियंत्रण कायदा, १९४६ साली दिलेल्या अनुज्ञप्तींची जिल्हावार संख्या.	326	Number of licences granted in each district under the Bombay Money Lenders Act, 1946.
17.2	जिल्हावार अनुज्ञप्तीधारक सावकाराच्या व्यवहाराची माहिती.	327	Transactions of licensed money-lenders in each district
18.	बँका व संयुक्त भांडवली संस्था :		Banks and joint stock companies :
18.1	बँक कार्यालये असलेली शहरे व गावे	330	Towns and villages having banking offices
18.2	लोकसंख्या गटानुसार बँक कार्यालयांचे वर्गीकरण	347	Distribution of banking offices by population ranges
18.3	वर्गीकृत, अवर्गीकृत व सहकारी बँकांच्या कार्यालयाची संख्या.	348	Number of offices of scheduled, non-scheduled and co-operative banks.
18.4	संयुक्त भांडवली संस्थांची संख्या	349	Number of joint stock companies
19.	स्थानिक संस्था :		Local bodies :
19.1	ग्रामपंचायतीचे उत्पन्न आणि खर्च	352	Income and expenditure of Village Panchayats
19.2	नगरपरिषदा आणि महानगरपालिका यांचे उत्पन्न	354	Income of Municipal Councils and Corporations
19.3	नगरपरिषदा आणि महानगरपालिका यांचा खर्च	361	Expenditure of Municipal Councils and Corporations.
19.4	जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न आणि खर्च	368	Receipts and expenditure of Zilla Parishads
20.	राज्य वित्त :		State finance :
20.1	महाराष्ट्र राज्याची महसुली जमा	372	Statement of revenue receipts of Maharashtra State
20.2	महाराष्ट्र महसुली लेखावरील खर्च	374	Statement of revenue expenditure of Maharashtra State.
20.3	महसुली व भांडवली लेखावरील जमा व खर्च	377	Receipts and expenditure on revenue and capital accounts.

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्र. Page No. (3)	Subject (2)
20.4.1	महाराष्ट्र शासनाच्या अंदाजपत्रकाचे आर्थिक वर्गीकरण : लेखा-१	378	Economic classification of Maharashtra Budget : Account-1.
20.4.2	महाराष्ट्र शासनाच्या अंदाजपत्रकाचे आर्थिक वर्गीकरण : लेखा-२.	378	Economic classification of Maharashtra Budget : Account-2.
20.4.3	महाराष्ट्र शासनाच्या अंदाजपत्रकाचे आर्थिक वर्गीकरण : लेखा-३.	380	Economic classification of Maharashtra Budget : Account-3.
20.4.4	महाराष्ट्र शासनाच्या अंदाजपत्रकाचे आर्थिक वर्गीकरण : लेखा-४.	382	Economic Classification of Maharashtra Budget : Account-4.
20.4.5	महाराष्ट्र शासनाच्या अंदाजपत्रकाचे आर्थिक वर्गीकरण : लेखा-५.	384	Economic classification of Maharashtra Budget : Account-5.
20.4.6	महाराष्ट्र शासनाच्या अंदाजपत्रकाचे आर्थिक वर्गीकरण : लेखा-६.	384	Economic classification of Maharashtra Budget : Account-6.
21. महाराष्ट्र राज्याची वार्षिक योजना :			Annual Plan of Maharashtra State :
21.1	राज्य योजना व केंद्र पुरस्कृत योजना ..	388	State Plan and centrally sponsored Programme
21.2	महाराष्ट्र राज्याचा योजनांतर्गत खर्च ..	389	Plan expenditure of Maharashtra State
22. राज्य उत्पन्न :			State Income :
22.1	औद्योगिक गटांनुसार झालेले राज्य उत्पन्न (चालू किमतीनुसार).	392	State income of Maharashtra at factor cost by industrial origin at current prices.
22.2	औद्योगिक गटाप्रमाणे राज्य उत्पन्नाची (चालू किमतीनुसार) टक्केवारी.	394	Percentage distribution of State income by industrial origin at current prices.
22.3	औद्योगिक गटाप्रमाणे (स्थिर किमतीनुसार) राज्य उत्पन्न.	396	State Income of Maharashtra at factor cost by industrial origin at constant prices.
22.4	औद्योगिक गटाप्रमाणे (स्थिर किमतीनुसार) राज्य उत्पन्नाची टक्केवारी.	398	Percentage distribution of State income by industrial origin at constant prices.
22.5	औद्योगिक गटांनुसार राज्य उत्पन्नाचे १९७०-७१ च्या किमतीनुसार निदर्शांक.	400	Indices of State Income by industrial origin at 1970-71 prices.
23. न्याय व प्रशासन :			Judicial and Administrative :
(एक) पोलीस ..			(i) Police
23.1	बृहन्मुंबईतील पोलीस यंत्रणेवरील खर्च व पोलीसांची संख्या.	404	Cost and strength of Police in Greater Bombay
23.2	महाराष्ट्र राज्यातील पोलीसांची संख्या व त्यावरील खर्च (रेल्वेचा समावेश करून व बृहन्मुंबई वगळून).	406	Strength and cost of Police in the State of Maharashtra (including Railways but excluding Greater Bombay).
23.3	बृहन्मुंबईतील दखलपत्र गुन्हे भाग-१ ..	407	Cognizable crimes in Greater Bombay-Part I
23.4	बृहन्मुंबईतील दखलपत्र गुन्हे भाग-२ ..	410	Cognizable crimes in Greater Bombay-Part-II
23.5	बृहन्मुंबईतील दखलपत्र नसलेले गुन्हे भाग-१ ..	412	Non-cognizable crimes in Greater Bombay-Part-I
23.6	बृहन्मुंबईतील दखलपत्र नसलेले गुन्हे भाग-२ ..	414	Non-cognizable crimes in Greater Bombay-Part-II
23.7	बृहन्मुंबईतील व महाराष्ट्र राज्यातील (बृहन्मुंबई वगळून) चोरीस गेलेली व परत मिळालेली मालमत्ता.	416	Property stolen and recovered in Greater Bombay and in Maharashtra State (excluding Greater Bombay).
23.8	महाराष्ट्र राज्यातील दखलपत्र गुन्हे (रेल्वे धरून परंतु बृहन्मुंबई वगळून) भाग-१.	418	Cognizable crimes in Maharashtra State (including Railways but excluding Greater Bombay) Part-I

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्र. Page No. (3)	Subject (2)
23.9	महाराष्ट्र राज्यातील दखलपत्र गुन्हे (रेल्वे धरून व बृहन्मुंबई वगळून) भाग-२.	420	Cognizable crimes in Maharashtra State (including Railways but excluding Greater Bombay) Part-II.
23.10	महाराष्ट्र राज्यातील पोलीस ठाणी व पोलीसांची संख्या (रेल्वे धरून व बृहन्मुंबई वगळून).	422	Police stations and Police force in Maharashtra State (including Railways but excluding Greater Bombay).
23.11	इंडियन पिनल कोडव्हाली महाराष्ट्र राज्यात (बृहन्मुंबई धरून) झालेले दखलपत्र गुन्हे (गुन्ह्यांचे प्रयत्न धरून).	423	Cognizable offences (including attempts under Indian Penal Code in Maharashtra State (including Greater Bombay).
	(दोन) न्याय :		(ii) Judicial :
23.12	अपील व मूल अधिकारिता वापरणाऱ्या न्यायालयीन अधिकार्यांची संख्या.	424	Number of judicial officers exercising appellate and original jurisdiction in Maharashtra State.
23.13	महाराष्ट्र राज्यातील न्यायालयातील निर्णय दिलेली नवीन आलेली व ज्यात दोषारोप केले अशी प्रकरणे (मुंबई उच्च न्यायालयाचे हद्दीतील).	425	Number of cases decided in and receipts and charges of the court in the State of Maharashtra.
23.14	महाराष्ट्र राज्यातील दिवाणी न्यायालयात दाखल केलेल्या दिवाणी दाव्यांची संख्या, वर्णन व मूल्य	426	Number, description and value of civil suits instituted in the Civil Court in the State of Maharashtra.
23.15	महाराष्ट्रातील मूळ शाखेच्या अधिकार क्षेत्रातील दिवाणी प्रकरणांच्या चौकशीचे सर्वसाधारण निकाल.	428	General results of the trial of cases of original jurisdiction in Maharashtra.
23.16	महाराष्ट्रातील विविध वर्गांच्या न्यायाधिकरणात चालू असलेल्या फौजदारी प्रकरणाचे सर्वसाधारण निकाल.	430	General results of trials of criminal cases in the tribunals of various classes in Maharashtra.
23.17	महाराष्ट्र राज्यातील फौजदारी प्रकरणाबाबत अपिल व फेरतपासणीचे सर्वसाधारण निकाल.	432	General results of appeals and revisions in criminal cases in Maharashtra State.
23.18	महाराष्ट्र राज्यातील दिवाणी अपील न्यायालयाचा कारभार.	434	Business of the Civil Appellate Courts in Maharashtra State.
23.19	महाराष्ट्र राज्यात नोंदलेले गुन्हे	435	Number of offences reported in Maharashtra State
32.20	फौजदारी गुन्ह्यांचे बाबतीत दिलेल्या शिक्षा ..	437	Punishments inflicted in Criminal Cases in Maharashtra.
	(तीन) कारागृह :		(iii) Prisons :
23.21	कारागृहातील व बुय्यम कारागृहातील कैदी ..	438	Prisoners confined in Jails and subsidiary Jails.
23.22	वर्षात कारागृहात दाखल केलेल्या व वर्षअखेर राहिलेल्या कैद्यांची लिंगानुसार संख्या व चालू वर्षात कैद केलेल्या कैद्यांची (न्यायी कैद्यांची फक्त) लिंग, वय, साक्षरता व पूर्वीच्या व्यवसायानुसार संख्या.	439	Number of convicts admitted during the year and remained at the close of the year by sex and convicts imprisoned during the year by sex, age, literacy and previous occupation (for judicial convicts only).
23.23	कारागृहात दाखल केलेल्या व कैद्यांची लिंग, शिक्षेचे स्वरूप व शिक्षेची मुदत यानुसार संख्या (फक्त न्यायिक कैदी).	440	Number of convicts admitted into Jails by sex and nature and length of sentences and convicts admitted into the Jails who had been previously convicted (for judicial convicts only).
23.24	तुरुंगातील कैद्यांवर पहारा करणे व त्याची देखभाल करणे यावरील खर्च.	441	Expenditure in guarding and maintaining the prisoners in Jail.
24.	छापखाने व प्रकाशने :		Press and Publications :
24.1	छापखाने व निरनिराळ्या भागातील नियतकालिके	444	Number of printing presses and number of periodicals in different languages.

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्र. Page No. (3)	Subject (2)
24.2	प्रकाशित पुस्तके व नियतकालिके याविषयी सांख्यिकी	450	Statistics of books and periodicals published
24.3	पुस्तके व नियतकालिके यांचे भाषावार वर्गीकरण	450	Classification of books and periodicals according to languages.
24.4	प्रसिद्ध झालेली पुस्तके व नियतकालिके यांची विषयवार वर्गीकारी.	451	Distribution of books and periodicals published according to subjects.
25. घरबांधणी :			Housing :
25.1	घरांची वापरानुसार केलेली वर्गीकारी (१९७१)	454	Classification of houses according to use (1971)
25.2	वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार १९७१ च्या जनगणनेत गणना केलेल्या १,००० कुटुंबांचे वर्गीकरण.	458	Distribution of 1,000 Census households according to number of rooms occupied (1971).
26. संकीर्ण :			Miscellaneous :
26.1	भारतीय रिझर्व्ह बँकेसंबंधी आर्थिक आंकडेवारी	462	Financial statistics relating to the Reserve Bank of India.
26.2	एकूण करपात्र उत्पन्नाच्या श्रेणीनुसार व करदात्यांच्या वर्गांनुसार भारताच्या आयकराचे वर्गीकरण.	464	Classification of the income-tax payable by assesseees according to the range of total income assessed and classes of assesseees.
26.3	नोंद केलेल्या दस्तऐवजांची संख्या व वर्णन व हस्तांतरित केलेल्या मालकीचे मूल्य.	466	Number and description of registered documents and value of property transferred.
26.4	महाराष्ट्र राज्यातील नोंदलेल्या विवाहांची संख्या	468	Number of marriages registered in the State of Maharashtra.
26.5(अ)	सार्वजनिक निवडणुकांचे निकाल	468	Results of General elections
26.5(ब)	उमेदवारांचे पक्ष पाठिंब्यानुसार वर्गीकरण ..	469	Candidates according to party affiliations

(x)

महाराष्ट्रातील जिल्ह्यांच्या पुनर्रचनेविषयी टिप्पणी

जिल्ह्यांच्या पुनर्रचनेमुळे आणि जिल्ह्यांच्या गावातील बदलामुळे खालील बदले झाले आहेत :—

- (१) कुलाबा जिल्ह्याचे नाव १ मे १९८१ पासून बदलून "रायगड" असे ठेवण्यात आले आहे.
- (२) त्यावेळच्या रत्नागिरी, कोल्हापूर, औरंगाबाद व परभणी या जिल्ह्यांची पुनर्रचना करून "सिंधुदुर्ग" व "जालना" हे दोन नवे जिल्हे दिनांक १ मे १९८१ पासून करण्यात आले आहेत.
- (३) नवनिमित्त जिल्ह्यांची आकडेवारी उपलब्ध असल्यास वेगळी दाखविण्यात आलेली आहे.

Notes on reorganisation of Districts in Maharashtra

The following changes have been effected on account of reorganisation of the districts and change in name of district :—

- (1) The name of Kulaba district is changed to "Raigad" district with effect from 1st May 1981.
- (2) Two new districts "Sindhudurg" and "Jalna" have been created, with effect from 1st May 1981, by reorganising then existing districts of Ratnagiri, Kolhapur, Aurangabad and Parbhani.
- (3) The data for the newly created districts wherever available, is reported separately in this issue.

दृष्टीक्षेपात महाराष्ट्र
MAHARASHTRA STATE AT A GLANCE 1981-82

दुष्टीसेपात महाराष्ट्र/MAHARASHTRA STATE AT A GLANCE
सामान्य माहिती/GENERAL INFORMATION

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती Particular (3)	Item (2)
	भौगोलिक स्थान :—		Location—
1	उत्तर अक्षांश	16.4 to 22.1	North latitude (degrees)
	पूर्व रेखांश	72.6 to 80.9	East langitude (degrees)
2	विभाग	6	Number of Divisions
3	जिल्हे (१९८१-८२)	28	Number of Districts (1981-82)
4	तालुके	301*	Number of Taluka
5	शहरे/शहर सकुले	307†	Number of City and Town units UAS
	एक लाख लोकसंख्येहून अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे.	25†	Number of cities having more than one lakh popula- tion.
7	गावे -वस्ती असलेली	39,354†	Number of villages—Inhabited
	वस्ती नसलेली	2,479†	Uninhabited
8	क्षेत्रफळ (चौ. किलोमीटर)	3,07,690	Area (in square kilometres)
9	किनार्यांची लांबी (किलोमीटर)	720	Length of the coast-line (kilometres)

* बहुसंख्येचे विभागीय तीन तालुके व नागपूर आणि अमरावती विभागाच्या पुनर्रचनेनंतर नवीन निर्माण झालेले ६६ तालुके धरून.

† १९८१ जनगणनेवर आधारित.

* Including three talukas in Greater Bombay District and 66 Talukas newly created after reorganisation of Nagpur and Amravati division.

† 1981 Population Census.

भारताची तुलना/COMPARISON WITH INDIA

अनुक्रमिक	नाव	परिमाण	महाराष्ट्र	भारत	महाराष्ट्राची भारताची तुलना (शेकडेवारी) Comparison of Maharashtra with India (Percentage)	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1.	लोकसंख्या (१९८१ ची जनगणना)—						Population (1981-Census
1.1	(अ) ग्रामीण लोकसंख्या ..	हजारात ..	40,791	5,25,457*	7.8	Thousand ..	(a) Rural Population.
	(ब) ग्रामीण लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी ..	65.0	76.7	..	Percentage ..	(b) Percentage of rural population to total population.
1.2	(अ) नागरी लोकसंख्या ..	हजारात ..	21,993	1,59,727*	13.8	Thousand ..	(a) Urban population
	(ब) नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी ..	35.0	23.3	..	Percentage ..	(b) Percentage of urban population to total population.
1.3	(अ) एकूण लोकसंख्या ..	हजारात ..	62,784	6,85,185*	9.2	Thousand ..	(a) Total population
	(१) पुरुष ..	" ..	32,415	3,54,398*	9.4	Do. ..	(i) Male
	(२) स्त्रिया ..	" ..	30,369	3,30,787*	9.5	Do. ..	(ii) Female
1.4	(अ) वर्गीकृत जाती व जमाती यांची लोकसंख्या (१९८१)	" ..	10,252	1,56,383	6.6	Do. ..	(a) Population of scheduled Caste and Scheduled tribes.
	(ब) वरील लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी ..	16.3	22.8	..	Percentage ..	(b) Percentage of above population to total population.
1.5	(अ) एकूण मुख्यतः काम करणारे ..	हजारात ..	24,302	2,22,517@	10.9	Thousand ..	(a) Total main workers.
	(ब) एकूण काम करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी ..	38.7	35.5	..	Percentage ..	(b) Percentage of total main workers to total population.
1.6	(अ) सीमांतिक काम करणारे ..	हजारात ..	2,416	22,088@	10.9	Thousand ..	(a) Marginal workers
	(ब) सीमांतिक काम करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी ..	3.9	3.3	..	Percentage ..	(b) Percentage of marginal workers to total population.
1.7	(अ) एकूण काम न करणारे ..	हजारात ..	36,066	4,20,68@	8.6	Thousand ..	(a) Total non-workers.
	(ब) एकूण काम न करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी ..	57.4	63.2	..	Percentage ..	(b) Percentage of total non-workers to total population.
1.8	लोकसंख्येची घनता	दर चौरस किलोमीटर क्षेत्रात लोकसंख्या.	204	216††	..	Persons per sq. km.	Density of population
1.9	साक्षरतेचे प्रमाण :-						Literacy percentage.
	(१) पुरुष ..	शेकडेवारी ..	58.79†	46.89	..	Percentage ..	(i) Male
	(२) स्त्रिया ..	शेकडेवारी ..	34.79†	24.82	..	Percentage ..	(ii) Female
	(३) एकूण ..	शेकडेवारी ..	47.18†	36.23	..	Percentage ..	(iii) Persons
	स्त्री-पुरुष प्रमाण ..	दर १००० पुरुषांसाठी स्त्रियांची संख्या.	937†	934	..	Females per 1,000 males	Sex ratio
1.10							

* जनगणना वेळेस शक्य नसल्यामुळे, आसामची अंदाजित लोकसंख्या घेऊन व पाकिस्तान व चीन यांनी जम्मू व काश्मीर मधील बळकावलेल्या प्रदेशातील लोकसंख्या वगळून.

* Includes projected population of Assam, where census could not be held but excludes population of areas in Jammu and Kashmir under unlawful occupation at Pakistan and China where census could not be taken.

@ अस्थायी व आसाम सोडून/Provisional and excluding Assam.

† सुधारित व अंतिम/Revised and final.

†† जम्मू व काश्मीर सोडून/Excluding Jammu and Kashmir.

भारताची तुलना/COMPARISON WITH INDIA

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
1.11	१९७१-८१ मध्ये झालेली लोकसंख्येतील शेकडा वाढ.	शेकडेवारी ..	24.75	25.21	..	Percentage ..	Percentage growth of population during 1971-81.
2	शेती (१९८०-८१)						Agriculture (1980-81)—
2.1	कसलेले क्षेत्र (निव्वळ)	.. .. लाख हेक्टरात				Lakh hectares	Net area sown.
2.2	कसलेल्या निव्वळ क्षेत्राची एकूण भौगोलिक क्षेत्राशी टक्केवारी.	शेकडेवारी ..	183	140	13.0	Lakh hectares	Net area sown.
			59.5	45.9	..	Percentage ..	Percentage of net area sown to geographical area.
2.3	लागवडीखालील एकूण क्षेत्र	.. .. लाख हेक्टरात ..	203	173	11.7	Lakh hectares	Gross cropped area.
2.4	सिंचनाखालील एकूण क्षेत्र	.. .. लाख हेक्टरात ..	25	50	5.1	Lakh hectares	Gross irrigated area.
2.5	सिंचनाखालील एकूण क्षेत्राची लागवडी-खालील एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी.	शेकडेवारी ..	12.4	28.6	..	Percentage ..	Percentage of gross irrigated area to gross cropped area.
	प्रमुख पिकाखालील क्षेत्र (१९७९-८० ते १९८१-८२ या वर्षाची सरासरी)—						Area under principal crops (average for year 1979-80 to 1981-82).—
2.6	तांदूळ	.. .. हजार हेक्टर ..	1,501	40,090	3.7	Thousand hectares	Rice
2.7	गहू	.. .. "	1,124	22,253	5.1	Do	Wheat
2.8	ज्वारी	.. .. "	6,614	16,214	40.8	Do	Jowar
2.9	बाजरी	.. .. "	1,627	11,300	14.3	Do.	Bajri
2.10	एकूण तृणधान्ये	.. .. "	11,370	1,04,035	10.9	Do. ..	All cereals
2.11	एकूण कडधान्ये	.. .. "	2,741	2,28,623	12.0	Do. ..	All pulses
2.12	एकूण अन्नधान्ये (तृणधान्ये व कडधान्ये)	.. .. "	14,111	1,26,897	11.1	Do. ..	All food grains (cereals and pulses).
2.13	ऊस	.. .. "	319	2,823	11.3	Do. ..	Sugarcane
2.14	कापूस	.. .. हजार हेक्टर ..	2,655	7,979	33.3	Thousand hectares.	Cotton
2.15	भुईमूग प्रमुख पिकांचे उत्पादन (१९७९-८० ते १९८१-८२ या वर्षाची सरासरी)—	.. .. "	704	4,712	14.9	Do. ..	Groundnut Outturn of principal crops (Average for year 1979-80 to 1981-82 —
2.16	तांदूळ	.. .. हजार टन ..	2,208	49,852	4.4	Thousand tonnes.	Rice
2.17	गहू	.. .. "	975	35,325	2.5	Do. ..	Wheat
2.18	ज्वारी	.. .. "	4,928	11,216	43.9	Do. ..	Jowar
2.19	बाजरी	.. .. "	715	48,700	14.7	Do. ..	Bajri
2.20	एकूण तृणधान्ये	.. .. "	9,261	1,13,934	8.1	Do. ..	All Cereals ..
2.21	एकूण कडधान्ये	.. .. "	969	10,183	9.5	Do. ..	All pulses
2.22	एकूण अन्नधान्ये (तृणधान्ये व अन्नधान्ये)	.. .. "	10,230	1,24,117	8.2	Do. ..	All Foodgrains (cereals and pulses).
2.23	ऊस (गुळ)	.. .. "	2,619	15,863	16.5	Do. ..	Sugarcane (Gur)
2.24	कापूस (सरकी काढलेला)	.. .. "	251	7,493	33.5	Do. ..	Cotton (Lint)
2.25	भुईमूग	.. .. "	471	6,007	7.8	Do. ..	Groundnut
3	व्यासवर्धन (१९७८)—						Animal Husbandry (1978)—
3.1	एकूण पशुधन	.. .. हजार टन ..	29,642	3,69,540	8.0	Thousand numbers.	Total livestock
3.2	एकूण गाई बैल— गाई-बैल	.. .. "	15,218	1,80,140	8.5	Do. ..	Total cattle Cattle :—
3.3	(१) तीन वर्षांवरील बैल	.. .. "	6,329	74,907	8.5	Do. ..	(i) Males over 3 years.
	(२) तीन वर्षांवरील गाई	.. .. "	4,781	57,599	8.3	Do. ..	(ii) Females over 3 years

भारतारी तुलना/COMPARISON WITH INDIA

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
3.4	एकूण म्हशी-रेडे	हजार हेक्टर	3,899	62,029	6.3	Thousand numbers	Total buffaloes
3.5	म्हशी-रेडे - (१) तीनवर्षावरील रेडे		325	8,378	3.9	Thousand numbers.	Buffaloes— (i) Males over 3 years
	(२) तीन वर्षावरील म्हशी		2,148	31,865	6.7	Do.	(ii) Females over 3 years
3.6	एकूण मेंढरे व शेंळया		10,199	1,16,527	8.8	Do.	Total Sheep and goats
3.7	एकूण घोडे, गिगरे व गैरे		49	916	5.4	Do.	Total horses and ponies.
3.8	इतर पशुधन	"	278	9,928	2.8	Do.	Other livestock
3.9	कोंबडया, बच्के व गैरे	"	18,751	1,60,870	11.7	Do.	Total poultry
3.10	ट्रॅक्टर	"	13	276	4.7	Do.	Tractors
3.11	सिंचनाकरिता वापरलेली इंजिने व पंप ..	"	168	2,359	7.1	Do.	Oil engines with pumps for irrigation purposes.
3.12	सिंचनाकरिता वापरलेले विद्युत पंप ..	"	378	2,438	15.5	Do.	Electric pumps for irrigation.
4.	जंगले						Forests
4.1	एकूण जंगलक्षेत्र क्षेत्र (१९७८-७९)	चौ.कि.मी.	63,920	7,47,413	8.6	Sq. Km.	Total forest area (1978-79)
5.	उद्योग आणि खानकाम कारखाने						Industry and Mining Factories.
5.1	(अ) वास्तु कारखाने (१९८०)	संख्या	15,254	1,41,531	10.8	Number	(a) Working factories (1980)
	(ब) कामगारांची दैनिक सरासरी (१९८०)	हजारात	1,235	7,017	17.6	Thousand number.	(d) Average daily number of workers (1980).
5.2	उद्योगाची वार्षिक पाहणी (प्रगल्भता व प्रगल्भतेत वार्षिक मूल्य) (१९८०-८१)						Annual Survey of Industries (Census plus Non-Census part)(1980-81)
	(अ) उत्पादक भांडवल	कोटी रुपये	7,175	43,120	16.6	Cröre Rs.	(a) Productive capital
	(ब) एकूण उत्पादन	कोटी रुपये	14,406	61,084	23.6	Cröre Rs.	(b) Gross output (ex-factory value).
	(क) उत्पादन मूल्यवृद्धी	कोटी रुपये	2,986	11,929	25.0	Cröre Rs.	(c) Value added by manufacture.
5.3	चालू असलेल्या सुती कापड गिरण्या (१९८१).	संख्या	105	723	14.5	Number	Working cotton textile mills (1981).
	(अ) या गिरण्यातील कामगारांची सरासरी (१९८१).	हजारात	245	862	28.4	Thousand numbers.	(a) Average number of workers employed in cotton textile mills (end. of 1981).
	(ब) कापडाचे सरासरी मासिक उत्पादन (१९८१).	लाख मिटर	1,223.32	3,393.78	36.2	Lakh metre	(b) Average monthly production of cloth (1981).
5.4	(अ) कोळसा (उत्पादन)	हजार टन	7,593	1,28,225	5.9	Thousand tonnes.	(a) Coal (Quantity)
	(मूल्य)	कोटी रुपये	103	2,020	5.1	Cröre Rs.	(Value)
	(ब) कच्चे लोखंड (उत्पादन)	हजार टन	1,006	40,902	2.5	Thousand tonnes.	(b) Iron ore (Quantity)
	(मूल्य)	कोटी रुपये	4	140	3.1	Cröre Rs.	(Value)
	(क) कच्चे मँगनीस (उत्पादन)	हजार टन	237	1,448	16.4	Thousand tonnes.	(c) Manganese Ore. (Quantity)
	(मूल्य)	कोटी रुपये	8	30	24.0	Cröre Rs.	(Value)
	(ड) बॉक्साईट (उत्पादन)	हजार टन	348	1,854	18.8	Thousand tonnes.	(d) Bauxite (Quantity)
	(मूल्य)	कोटी रुपये	1	9	15.5	Cröre Rs.	(Value)
6.	वीज (१९८१-८२)						Electricity (1981-82)
6.1	विजेचे उत्पादन	दशलक्ष कि. वॅ. तास	19,769	1,21,970	16.2	Million kwh	Electricity generated
6.2	विजेचा वापर	दशलक्ष कि. वॅ. तास	14,951	90,237	16.6	Million kwh	Electricity consumed:

भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
6.3	(अ) उद्योगाकरिता वापरलेली वीज .. दशलक्ष कि. वॅ.तास	8,595	53,060	16.2	Million kwh	(a) Industrial consumption.	
	(ब) या औद्योगिक वापराचे एकूण विजेच्या वापराशी प्रमाण.	शकवेवारी ..	5,715	58.8	..	Percentage ..	(b) Percentage of Industrial consumption to total consumption.
7.	संयुक्त भांडवली संस्था आणि बँका :-						Joint Stock Companies and Banks—
7.1	कंपन्याची संख्या (३१ मार्च १९८२ रोजी) सख्या	..	16,976	71,689	23.7	Number ..	Number of companies (as on 31 March 1982).
7.2	त्यांचे भरणा केलेले भांडवल .. कोटी रुपये	..	1,852	16,976	10.9	Cröre Rs. ..	Their paid-up capital
7.3	बँक कार्यालये (३१ डिसेंबर १९८१ रोजी) सख्या (वर्गीकृत व्यापारी)	..	3,771	37,873	10.0	Number ..	Banking Offices (as on 31st December 1981). (Scheduled commercial)
7.4	दर लाख लोकसंख्येची बँक कार्यालयांचे प्रमाण.	सख्या	5.5	5.0	..	Number ..	Banking Offices per lakh of population
7.5	बँक कार्यालय असलेल्या शहराची व गावांची सख्या (जून १९८०).	सख्या	1,143	16,124	7.1	Number ..	Places having banking offices June (1980).
8.	सहकार (१९७९-८०)						Co-operation (1979-80)—
8.1	सहकारी संस्था ..	सख्या	57,352	3,09,887	18.5	Number ..	Co-operative Societies
8.2	समासदाची सख्या ..	हजारात ..	14,037	1,07,521	13.1	Thousand number.	Membership
8.3	सर्व संस्थाने छेडले भांडवल .. कोटी रुपये	..	4,120	21,336	19.3	Cröre Rs. ..	Working capital of all co-operative societies.
8.4	ऋषि पत्र संस्थांनी दिलेले कर्ब .. कोटी रुपये	..	177	3,200	5.5	Cröre Rs. ..	Advances by agricultural credit societies.
9.	परिवहन आणि बळणवळण						Transport and Communications.—
9.1	(अ) रेल्वे मार्गांची लांबी (३१ मार्च १९८२ रोजी)	किलोमीटर	5,233	59,781	8.7	Kilometres	(a) Total Railway length (as on 31st March 1982.)
	(ब) रेल्वे मार्गांच्या लांबीचे दर चौरस कि. मी. भागे प्रमाण (३१ मार्च १९८२ रोजी).	किलोमीटर	1.7	1.9	..	Kilometres ..	(b) Railway length per 100 square kilometres of area (as on 31st March 1982)
9.2	१०० चौरस किलोमीटर क्षेत्रफळामागे असणारी रस्त्याची लांबी (३१ मार्च १९८० रोजी).	किलोमीटर	58	47	..	Kilometres	Road length per 100 square kilometres of area (as on 31st March 1980).
9.3	दर लाख लोकसंख्येमागे असणारी मोटर वाहने (३१ मार्च १९८० रोजी).	सख्या	1,328	755	..	Number ..	Motor vehicles, per lakh of population (as on 31st March 1980)
10.	राज्य उत्पन्न (१९८१-८२)						State Income, (1981-82)—
10.1	(अ) चालू किमतीनुसार उत्पन्न .. कोटी रुपये	..	**15,886	1,21,243***	13.1	Cröre Rs. ..	(a) Income at current prices.
	(ब) चालू किमतीनुसार दरडोई उत्पन्न रुपये	..	**2,519	1,750***	..	Rs. ..	(b) Per capita income at current prices.

** प्राथमिक/Preliminary.

*** शीघ्र अंदाज/Quick estimates.

निवडक विषयांवरील सारांशाचे तक्ते
SUMMARY TABLES ON SELECTED TOPICS

---

1. शेती/AGRICULTURE

1.1 जमिनीचा वापर/LAND UTILIZATION

(आकडे शंभर हेक्टरात/Figures in hundred hectares)

अनुक्रमांक Serial No.	शब्द	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76	1976-77	1977-78	1978-79	1979-80	1980-81	1981-82(P)	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गाव पत्रकानुसार)	3,07,580	3,07,691	3,07,583	3,07,583	3,07,583	3,07,583	3,07,583	3,07,583	3,07,583	3,07,583	Total geographical area by Village papers
2	जंगले	54,110	54,171	54,168	53,337	53,272	53,181	53,256	52,999	53,094	53,115	Forests.
3	कसलेले क्षेत्र (निव्वळ)	1,78,783	1,81,352	1,76,682	1,82,616	1,82,049	1,82,263	1,82,483	1,82,742	1,82,986	1,83,139	Net area sown
4	लायवबीखालील एकूण क्षेत्र	1,88,229	1,89,724	1,87,369	1,96,639	1,97,860	1,98,292	1,99,146	1,99,912	2,01,330	2,03,859	Total gross cropped area

आधार—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

1.2 पिकांनुसार सिंचनाखालील क्षेत्र/AREA IRRIGATED BY CROPS

(आकडे शंभर हेक्टरात/Figures in hundred hectares)

अनुक्रमांक Serial No.	पिक	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76	1976-77	1977-78	1978-79	Crop
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	तांदूळ	2,724	2,487	3,138	3,824	3,767	3,781	3,933	Rice
2	गहू	1,386	2,050	2,753	4,904	5,198	5,404	5,588	Wheat
3	ज्वारी	2,659	3,159	2,602	4,319	4,364	4,737	4,696	Jowar
4	बाजरी	327	276	594	634	678	747	664	Bajri
5	अन्नपिके*	11,140	12,552	14,345	20,167	20,816	21,903	22,019	Food crops*
6	कापूस	360	472	726	670	648	710	911	Cotton
7	भूईसूत	130	259	213	273	332	350	408	Groundnut
8	तंबाखू	17	11	7	10	8	13	15	Tobacco
9	अन्नैतर पिके†	1,058	1,328	1,358	1,540	1,604	1,673	2,026	Non-food crops†
10	सिंचनाखालील एकूण क्षेत्र	12,198	13,880	15,703	21,707	22,420	23,576	24,045	Total gross area irrigated.

* इतर अन्नपिके घसन /Includes other food crops.

† इतर अन्नैतर पिके घसन /Includes other non-food crops.

आधार—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

1. शेली/AGRICULTURE—contd.

1.3 प्रमुख अन्नपिके व अन्नतर पिकांखालील क्षेत्र व उत्पादन/AREA AND OUTTURN OF PRINCIPAL FOOD AND NON-FOOD CROPS

(क्षेत्रफळ संंभर हेक्टरात/Area in hundred hactares)
(उत्पादन संंभर टनांत/Outturn in hundred tonnes)

A-110-7

अनुक्रमांक Serial No.	पिक	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76	1976-77	1977-78	1978-79	1979-80	1980-81	1981-82	Crop
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	तांदूळ											RICE
	क्षेत्र	12,996	13,213	13,524	14,157	14,630	14,804	14,956	14,853	15,038	15,152	Area
	उत्पादन	13,692	8,843	16,622	22,858	19,921	23,536	22,121	18,285	23,606	24,354	Outturn
2	गहू											WHEAT
	क्षेत्र	9,067	8,329	8,120	11,691	11,689	11,671	11,446	11,640	10,791	11,280	Area
	उत्पादन	4,011	2,800	4,403	11,991	9,127	9,800	9,278	10,060	9,313	9,885	Outturn
3	ज्वारी											JOWAR
	क्षेत्र	62,842	60,568	57,030	60,642	62,828	63,651	63,932	68,250	64,379	65,779	Area
	उत्पादन	42,235	22,948	15,574	34,662	46,304	50,799	48,018	54,641	44,275	48,913	Outturn
4	बाजरी											BAJRI
	क्षेत्र	16,352	18,277	20,387	18,077	17,296	16,471	15,985	14,284	17,092	17,437	Area
	उत्पादन	4,886	3,698	8,241	5,600	6,576	6,057	5,505	6,071	7,599	7,786	Outturn
5	एकूण तुणधान्ये*											TOTAL CEREALS*
	क्षेत्र	1,06,042	1,05,102	1,03,200	1,09,306	1,11,039	1,11,142	1,10,943	1,14,109	1,12,326	1,14,672	Area
	उत्पादन	67,550	40,374	47,367	78,687	85,717	93,539	88,935	93,245	89,000	95,325	Outturn
6	एकूण कडधान्ये											TOTAL PULSES—
	क्षेत्र	23,513	23,318	25,663	29,139	29,064	28,218	28,009	26,655	28,044	27,522	Area
	उत्पादन	9,889	6,574	6,770	11,675	10,433	10,044	10,492	10,376	8,312	10,391	Outturn
7	एकूण अन्नधान्ये											TOTAL FOOD GRAINS—
	क्षेत्र	1,29,555	1,28,421	1,28,863	1,38,445	1,40,103	1,39,360	1,38,952	1,40,764	1,40,372	1,42,194	Area
	उत्पादन	77,439	46,948	54,134	90,362	96,150	1,03,583	99,427	1,03,621	97,312	1,05,716	Outturn
8	कापूस											COTTON—
	क्षेत्र	24,995	27,157	27,498	23,069	21,622	22,748	25,024	25,878	26,671	27,096	Area
	उत्पादन (सरकी काढलेले)	2,842	1,787	824	1,326	1,440	2,114	2,262	2,882	2,157	2,490	Outturn (in lint)
9	तंबाखू											TOBACCO—
	क्षेत्र	253	132	116	111	133	145	109	143	119	120	Area
	उत्पादन	123	64	52	49	73	73	64	79	68	73	Outturn
10	भूईमूग											GROUNDNUT—
	क्षेत्र	10,828	11,173	9,040	8,544	9,048	8,642	8,018	7,232	7,118	8,238	Area
	उत्पादन	7,999	4,731	5,863	6,925	5,828	5,809	4,867	5,380	4,407	6,944	Outturn
11	उस											SUGARCANE—
	क्षेत्र	1,555	1,712	2,039	2,678	2,980	3,195	3,127	2,740	3,168	3,663	Area
	उत्पादन (गुळांत)	11,562	11,197	16,408	22,186	24,446	27,472	25,795	21,074	28,939	31,515	Outturn (in terms of gur)

(1) * इतर धान्ये घरून/Inclusive of other cereals.

साधार—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

2. पशुधन/LIVESTOCK

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	परिमाण	वर्ष/Year						Unit	Item
			1951	1956	1961	1966	1972	1978		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(3)	(2)
1	गाई बैल — तीन वर्षावरील गाई	हजारत ..	4,306	4,329	4,644	4,534	4,587	4,781	Thousand No.	Cattle— Females over 3 years
2	म्हशी रेडे — तीन वर्षावरील म्हशी	हजारत ..	1,451	1,476	1,639	1,735	1,871	2,148	Do.	Buffaloes— Females over 3 years
3	भेढरे आणि शेळ्या	हजारत ..	5,822	6,576	7,274	7,326	8,039	10,199	Do.	Sheep and Goats
4	इतर जनावरे	हजारत ..	10,777	11,389	12,491	11,854	11,864	12,514	Do.	Other Livestock
5	एकूण पशुधन	हजारत ..	22,356	23,770	26,048	25,449	26,361	29,642	Do.	Total Livestock
6	कोबड्या, बदके वगैरे	हजारत ..	6,300	8,883	10,578	9,902	12,217	18,751	Do.	Total poultry

आधार — पशुधन गणना.
Source.—Livestock census.

3. सामुहिक विकास कार्यक्रम/COMMUNITY DEVELOPMENT PROGRAMME

वर्षे	सामुहिक प्रकल्प प्रयासनाच्या आकृतीबंधानुसार गटांची संख्या	लेढ्यांची संख्या	लोकसंख्या (हजारत)
Year	Number of blocks of CPA pattern	Number of villages	Population (thousand No.)
(1)	(2)	(3)	(4)
1960-61	239.25	25,174	16,182
1965-66	450.50	38,904*	28,706*
1970-71	450.50	38,716†	35,201†
1975-76	442.50	38,904†	35,180†
1976-77	442.50	38,904†	35,180†
1977-78	438.00	38,675†	35,180†
1978-79	448.50	38,718†	36,662†
1979-80	452.50	38,718†	35,203†
1980-81	452.50	38,718†	35,203†
1981-82	452.50	38,716	42,830

*१९६१ च्या जनगणनेनुसार. ह्या आकडेवारीत ३७ विगर नगरपालिका क्षेत्रातील नागरी भागाचाही समावेश आहे.

*According to 1961 Population Census. Also these figures are inclusive of 37 non-municipal urban areas.

†१९७१ च्या जनगणनेनुसार. ह्यात ५७ विगर नगरपालिका क्षेत्रातील नागरी भागाचाही समावेश आहे.

†According to 1971 Population Census. Also inclusive of 57 non-municipal urban areas.

4. सहकार/CO-OPERATION

अनुक्रमांक Serial No.	प्रकार	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76	1976-77	1977-78	1978-79	1979-80	1980-81	1981-82	Type
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
I	सहकारी संस्थांची संख्या—											Number of Co-operative Societies
1	शिखर व मध्यवर्ती-कृषि व बिगर कृषि पत संस्था.	39	29	29	30	30	30	30	30	30	30	Agricultural and Non-agricultural Credit-apex and central.
2	कृषि पत संस्था *	21,400	20,861	20,426	20,130	19,158	18,806	18,686	18,581	18,577	18,591	Agricultural credit*
3	बिगर कृषि पत संस्था	1,630	2,255	2,964	3,863	4,130	4,420	4,737	5,051	5,474	5,818	Non-agricultural credit
4	पणन संस्था	344	419	410	400	405	410	414	415	423	443	Marketing
5	उत्पादक संस्था	4,306	6,506	6,810	10,603	10,057	10,729	12,100	13,079	14,327	15,245	Productive enterprises
6	इतर	3,846	7,337	11,964	15,683	16,546	17,693	19,262	20,195	21,915	24,073	Others
	एकूण	31,565	37,407	42,603	50,709	50,326	52,088	55,229	57,351	60,746	64,200	Total
II	सभासदांची संख्या (हजारत) —											Number of members ('000)
1	शिखर व मध्यवर्ती-कृषि व बिगर कृषि पत संस्था.	76	67	70	951	907	893	927	977	1,009	1,124	Agricultural and Non-agricultural Credit-apex and central.
2	कृषि पत संस्था *	2,170	3,360	3,794	4,447	4,723	4,934	5,160	5,241	5,416	5,612	Agricultural credit*
3	बिगर कृषि पत संस्था	1,087	1,779	2,438	3,147	3,350	3,459	3,683	3,741	3,759	4,346	Non-agricultural credit
4	पणन संस्था	141	219	282	352	410	445	457	462	471	508	Marketing
5	उत्पादक संस्था	323	622	959	1,586	1,480	1,678	1,866	1,995	2,152	2,314	Productive enterprises
6	इतर	394	739	1,038	1,341	1,448	1,526	1,610	1,627	2,049	2,298	Others
	एकूण	4,191	6,786	8,581	11,297	12,318	12,935	13,703	14,043	14,669	16,202	Total
III	खेळते भांडवल (लाख रुपये) —											Working capital (in lakh Rs.)
1	शिखर व मध्यवर्ती कृषि व बिगर कृषि पत संस्था.	11,907	29,331	61,317	1,10,409	1,15,887	1,30,734	1,43,009	1,49,991	1,83,052	2,18,449	Agricultural and Non-agricultural Credit-apex and central.
2	कृषि पत संस्था *	5,812	17,500	34,329	31,549	36,148	40,108	42,567	46,135	52,746	60,304	Agricultural credit*
3	बिगर कृषि पत संस्था	4,593	8,031	16,806	34,405	39,870	44,236	60,119	72,874	1,20,881	1,47,017	Non-agricultural credit.
4	पणन संस्था	592	2,683	3,910	13,550	11,646	11,709	12,198	9,662	18,822	20,360	Marketing
5	उत्पादक संस्था	4,132	8,764	21,920	67,503	67,770	83,517	93,674	91,314	99,683	1,35,748	Productive enterprises
6	इतर	2,060	4,866	10,749	28,728	30,970	33,277	34,815	38,113	42,591	52,159	Others
	एकूण	29,096	71,175	1,49,031	2,86,144	3,02,291	3,43,581	3,86,382	4,08,089	5,17,775	6,34,037	Total

IV		दिलेले कर्ज (लाख रुपये)--											Advances (in Lakh Rs.)	
1	शिखर व मध्यवर्ती कृषि व विगर कृषि पत संस्था.	17,538	43,221	75,102	1,90,954	1,81,414	1,54,068	2,07,794	2,45,225	3,20,066	3,90,184	Agricultural and Non-agricultural Credit-apex and central.		
2	कृषि पत संस्था*	4,256	9,130	13,296	17,009	18,303	16,264	16,147	17,805	24,999	30,214	Agricultural credit*		
3	विगर कृषि पत संस्था	4,703	8,550	20,443	35,557	42,250	46,502	54,807	68,568	1,12,948	1,15,011	Non-agricultural credit		
4	पणन संस्था	347	753	327	510	1,171	81	491	351	345	399	Marketing		
5	उत्पादक संस्था	71	249	328	459	519	547	689	656	1,101	779	Productive enterprises		
6	इतर	84	263	375	444	798	554	940	1,326	1,218	3,533	Others		
	एकूण	26,999	62,166	1,09,871	2,44,933	2,44,455	2,18,016	2,80,868	3,33,931	4,60,677	5,40,120	Total		
V		वेणे कर्ज (लाख रुपये) —											Outstanding loans (in lakh Rs.)	
1	शिखर व मध्यवर्ती कृषि व विगर कृषि पत संस्था.	8,714	19,351	47,803	71,563	83,059	90,346	97,041	90,936	1,13,676	1,53,530	Agricultural and Non-agricultural Credit-apex and central.		
2	कृषि पत संस्था*	4,788	11,618	28,410	22,977	26,500	29,476	30,693	33,366	38,369	44,136	Agricultural credit*		
3	विगर कृषि पत संस्था	3,185	5,479	10,506	19,478	22,082	24,194	33,015	38,548	73,089	90,766	Non-agricultural credit		
4	पणन संस्था	80	225	182	293	292	293	321	367	387	1,175	Marketing		
5	उत्पादक संस्था	57	296	608	1,789	1,653	1,787	2,091	2,300	2,145	3,086	Productive enterprises		
6	इतर	218	12	785	1,370	1,759	1,827	2,668	2,924	2,523	4,415	Others		
	एकूण	17,042	36,981	88,294	1,17,470	1,35,337	1,47,923	1,65,829	1,68,441	2,30,189	2,97,108	Total		

* यात प्राथमिक कृषि पत संस्था, प्राथमिक भू-सुधार संस्था आणि धान्य बँका यांचा समावेश आहे.

* Includes primary agricultural credit societies, primary and development banks and grain banks.

आधार.—सहकार बांधूक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra Pune.

5. उद्योग/INDUSTRIES

कारखाने आणि कामगार यांची संख्या/NUMBER OF FACTORIES AND WORKERS

बाब	1961	1965	1970	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(1)
बालू कारखान्यांची संख्या	8,233	9,472	9,803	11,425	11,923	12,344	13,232	14,164	15,170	16,594	Number of working factories
कामगारांची दैनिक सरासरी (हजारात)	787	903	952	1,015	1,048	1,068	1,101	1,132	1,177	1,192	Average daily attendance of workers (Thousand No.)

माधार.—मुख्य निरीक्षक, कारखाने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Chief Inspector of Factories, Government of Maharashtra, Bombay.

6. वीज/ELECTRICITY

बाब	परिमाण	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76	1976-77	1977-78	1978-79	1979-80	1980-81	1981-82	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)	(1)
I वीजेचे उत्पादन	दशलक्ष किलोवॅट तास.	3,268	5,635	9,135	12,052	14,082	15,785	16,867	16,630	18,750	19,769	Million Kwh.	Electricity generated
II वीजेचा वापर	दशलक्ष किलोवॅट तास.	2,720	4,717	7,650	9,490	10,810	11,749	12,894	12,920	14,034	14,495	Million Kwh.	Electricity consumed—
(i) घरगुती—	दशलक्ष किलोवॅट तास.	260	448	732	1,049	1,196	1,304	1,423	1,620	1,779	1,923	Million Kwh.	Domestic
(ii) वाणिज्यिक	दशलक्ष किलोवॅट तास.	198	363	547	745	880	844	914	899	949	1,093	Million Kwh.	Commercial
(iii) औद्योगिक	दशलक्ष किलोवॅट तास.	1,853	3,297	5,312	5,935	6,711	7,190	7,793	7,642	8,130	8,595	Million Kwh.	Industrial
(iv) वाहने चालविण्यासाठी.	दशलक्ष किलोवॅट तास.	339	414	421	658	768	804	786	812	766	730	Million Kwh.	Traction
(v) इतर	दशलक्ष किलोवॅट तास.	70	195	638	1,103	1,255	1,608	1,978	1,947	2,310	2,611	Million Kwh.	Others

माधार.—केन्द्रीय विद्युत प्राधिकरण, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Central Electricity Authority, Commercial Directorate, Government of India, New Delhi.

7. चालू संयुक्त भांडवली संस्था/JOINT-STOCK COMPANIES AT WORK

बाब	३१ मार्च १९६१ रोजी As on 31st March 1961		३१ मार्च १९६५ रोजी As on 31st March 1965		३१ मार्च १९७२ रोजी As on 31st March 1972		३१ मार्च १९७७ रोजी As on 31st March 1977		३१ मार्च १९७८ रोजी As on 31st March 1978		३१ मार्च १९७९ रोजी As on 31st March 1979		Item
	संस्था संख्या No. of companies	भरणा केलेले भांडवल (लाख रुपये) Paid up capital (lakh Rs.)	संस्था संख्या No. of companies	भरणा केलेले भांडवल (लाख रुपये) Paid up capital (lakh Rs.)	संस्था संख्या No. of companies	भरणा केलेले भांडवल (लाख रुपये) Paid up capital (lakh Rs.)	संस्था संख्या No. of companies	भरणा केलेले भांडवल (लाख रुपये) Paid up capital (lakh Rs.)	संस्था संख्या No. of companies	भरणा केलेले भांडवल (लाख रुपये) Paid up capital (lakh Rs.)	संस्था संख्या No. of companies	भरणा केलेले भांडवल (लाख रुपये) Paid up capital (lakh Rs.)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(1)
कृषि आणि संलग्न	90	154	75	685	95	710	164	1,150	109	1,330	139	1,690	Agriculture and allied activities.
खानकाम आणि दगड खानकाम ..	77	335	76	557	95	740	111	790	109	630	111	1,450	Mining and quarrying.
प्रक्रिया आणि वस्तू निर्माण	2,228	23,861	2,706	52,136	3,721	65,160	5,680	77,390	5,872	93,920	6,916	1,15,910	Processing and manufacture.
बांधकाम आणि उपयोगिता	165	3,267	167	3,672	204	4,500	331	7,230	335	7,850	436	7,910	Construction and utilities.
वाणिज्य (व्यापार आणि वित्त)	1,781	9,030	1,754	11,282	2,100	12,680	2,915	18,690	3,035	21,240	3,599	21,880	Commerce (trade and finance).
परिवहन, दळणवळण आणि साठवण ..	109	2,265	103	4,254	164	4,950	282	5,400	308	6,240	385	6,290	Transport, Communication and Storage.
सामूहिक आणि व्यावसायिक सेवा	104	279	107	216	190	410	434	2,260	494	3,320	636	3,560	Community and business services.
व्यक्तिगत आणि इतर सेवा	274	498	253	569	343	860	508	1,010	541	2,010	602	2,050	Personal and other services.
एकूण	4,828	39,688	5,241	73,371	6,912	90,010	10,425	1,13,920	10,809	1,36,540	12,824	1,60,740	Total

आधार.—कंपनी व्यवहार खाते, विधी, न्याय आणि कंपनी व्यवहार मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Department of Company Affairs, Ministry of Law, Justice and Company Affairs, Government of India, New Delhi.

8. शिक्षण/EDUCATION

अनुक्रमांक Serial No. (1)	प्रकार (2)	परिमाण (3)	1960-61 (4)	1965-66 (5)	1970-71 (6)	1975-76 (7)	1976-77 (8)	1977-78 (9)	1978-79 (10)	1979-80 (11)	1980-81 (12)	1981-82 (13)	Unit (3)	Type (2)
1	पूर्व प्राथमिक संस्था	.. सख्या	.. 527	448	704	827	794	739	804	855	654	660	No.	.. Pre-primary Institutions.
	विद्यार्थी	.. हजारात	.. 34	32	51	63	61	59	69	74	64	66	No. in thousand	.. Pupils
2	प्राथमिक संस्था	.. सख्या	.. 34,594	41,781	45,143	48,018	48,620	48,820	49,374	49,877	51,045	51,534	No.	.. Primary Institutions
	विद्यार्थी	.. हजारात	.. 4,178	5,535	6,229	7,367	7,709	7,870	8,075	8,271	8,392	8,674	No. in thousand	.. Pupils
3	दुय्यम संस्था	.. सख्या	.. 2,468	4,032	5,339	5,897	5,782	5,824†	5,905†	6,026†	6,119†	6,237†	No.	.. Secondary Institutions
	विद्यार्थी	.. हजारात	.. 858	1,500	1,936	2,513	2,616	2,708†	2,878†	3,092†	3,309†	3,513†	No. in thousand	.. Pupils
4	उच्च संस्था	.. सख्या	.. 211	361	547	701	710	712	711	724	738	759	No.	.. Higher Institutions
	विद्यार्थी	.. हजारात	.. 110	189	328	474	483	512	538	554	589	623	No. in thousand	.. Pupils

† ह्यात उच्च माध्यमिक वर्गाचा समावेश आहे. † This includes higher secondary classes.
 आधार.—शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
 Source.—Director of Education, Government of Maharashtra, Pune.

9. महाराष्ट्रातील खनिज उत्पादन/MINERAL PRODUCTION IN MAHARASHTRA

(उत्पादन हजार मे. टनात, मूल्य हजार रुपयात)
(Quantity in thousand tonnes, value in thousand Rs.)

A-110-9

अनुक्रमांक Serial No.	खनिज	उत्पादन/मूल्य	1961	1965	1970	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	Quantity/value	Mineral
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
1	क्रोमाईट	(i) उत्पादन (ii) मूल्य	1 108	2 139	3 313	* *	3 650	5 945	3 615	1 384	3 640	3 870	Quantity Value	Chromite
2	बगडी कोळसा	(i) उत्पादन (ii) मूल्य	856 18,643	1,226 32,209	1,771 62,637	3,550 1,72,160	3,490 2,07,159	3,510 2,09,090	4,100 2,46,020	4,650 3,88,420	5,300 6,05,360	6,630 8,13,207	Quantity Value	Coal
3	कच्चे लोखंड	(i) उत्पादन (ii) मूल्य	362 5,059	222 3,707	446 5,010	1,015 15,766	757 12,224	961 2,815	1,302 44,482	1,330 44,041	1,388 45,758	1,059 35,975	Quantity Value	Iron ore
4	धुनखडी	(i) उत्पादन (ii) मूल्य	55 230	98 524	377 2,924	497 6,605	593 8,029	695 12,654	665 12,233	706 14,058	665 13,170	751 17,646	Quantity Value	Limestone
5	कच्चे मॅंगनीज	(i) उत्पादन (ii) मूल्य	179 20,625	340 28,447	216 13,924	186 17,679	200 31,667	199 34,526	180 34,254	210 44,154	223 49,788	222 51,362	Quantity Value	Manganese ore
6	चायना क्ले	(i) उत्पादन (ii) मूल्य	2 13	5 41	4 53	5 41	4 37	4 37	3 25	5 96	6 123	6 134	Quantity Value	China clay
7	बॉक्साईट	(i) उत्पादन (ii) मूल्य	27 199	9 107	123 1,058	241 6,070	294 7,646	278 7,915	376 13,568	441 13,077	349 8,841	298 11,890	Quantity Value	Bauxite
8	सीट	(i) उत्पादन	384	470	461	407	433	530	445	531	495	540	Quantity	Salt
9	डोलोमाईट	(i) उत्पादन (ii) मूल्य	6 38	7 64	5 67	5 87	7 133	13 294	19 424	32 813	27 692	25 812	Quantity Value	Dolomite
10	सिलिका सॅंड	(i) उत्पादन (ii) मूल्य	5 34	17 132	28 269	51 961	67 1,628	75 1,994	77 1,973	82 1,875	80 2,110	105 2,785	Quantity Value	Silica sand
11	गेड	(i) उत्पादन (ii) मूल्य	.. ..	1 13	1 13	1 10	1 13	1 14	4 43	1 9	3 39	1 24	Quantity Value	Ochre
12	कोरंडम	(i) उत्पादन (ii) मूल्य	.. ..	.. ..	* 8	.. ..	.. ..	.. ..	1 335	1 378	1 678	1 688	Quantity Value	Corundum

*500 टनापेक्षा/रुपयापेक्षा कमी
*Less than 500 tonnes rupees

बांधार.-भारतीय खाण केंद्र, नागपूर. /
Source.-Indian Bureau of Mines, Nagpur.

10. वापरत असलेली मोटार वाहने/MOTOR VEHICLES IN OPERATION

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वाहनांचा प्रकार (2)	1961 (3)	1966 (4)	1970 (5)	1975 (6)	1976 (7)	1977 (8)	1978 (9)	1979 (10)	1980 (11)	1981 (12)	1982 (13)	Class of vehicles (2)
1.	मोटार सायकली	12,523*	29,985*	62,188*	1,51,988*	1,51,135*	1,97,985*	2,27,439*	1,20,928	1,40,526	1,61,962	2,00,253	Motor Cycles
2.	स्कूटर्स	..	..	..	..	..	..	..	1,44,672	1,63,623	1,84,864	2,07,217	Scooters
3.	मोटार गाड्या	50,589	68,858	1,08,679	1,69,895	1,79,989	1,88,983	1,96,439	2,05,930	2,14,037	2,24,752	2,37,845	Motor Cars
4.	टॅक्सी कॉन्स	6,086	8,802	15,554	21,576	22,667	25,657	23,799	26,105	29,243	31,302	33,953	Taxi Cabs
5.	स्वयचलित रिक्शा	379	922	2,238	7,768	9,906	12,571	16,393	19,522	23,047	29,474	36,327	Auto-rickshaw
6.	स्टेज कॉरेजेस -												Stage carriages—
(i)	डिझेल इंजिनवर चालणाऱ्या ..	3,345	5,136	7,604	8,621	9,665	9,034	10,347	11,777	12,212	13,789	15,139	Diesel engine
(ii)	पेट्रोल इंजिनवर चालणाऱ्या ..	790	548	197	91	49	..	..	..	..	..	..	Petrol engine
7.	कॉन्ट्रॅक्ट कॉरेजेस -												Contract carriages—
(i)	डिझेल इंजिनवर चालणाऱ्या ..	..	..	..	..	..	909	991	1,144	1,259	1,498	1,662	Diesel engine
(ii)	पेट्रोल इंजिनवर चालणाऱ्या ..	..	..	..	..	..	56	71	..	..	..	..	Petrol engine.
8.	माल मोटारी—												Lorries—
A.	खाजगी वाहने -												Private carriers—
(i)	डिझेल इंजिनवर चालणारी ..	1,302	5,053	6,908	18,083	19,216	19,948	21,079	22,129	28,083	23,719	23,318	Diesel engine
(ii)	पेट्रोल इंजिनवर चालणारी ..	4,641	6,181	8,458	7,374	7,107	7,026	7,199	7,460	7,644	7,755	7,731	Petrol engine.
B.	सार्वजनिक वाहने -												Public-carriers—
(i)	डिझेल इंजिनवर चालणारी ..	6,486	14,064	19,977	37,594	40,744	46,472	50,277	52,763	58,756	63,360	70,803	Diesel engine
(ii)	पेट्रोल इंजिनवर चालणारी ..	10,691	12,037	12,038	9,951	9,654	9,643	9,712	10,069	10,079	10,250	10,358	Petrol engine.
9.	रुग्णवाहिका	119	278	400	590	643	661	707	772	839	925	999	Ambulances
10.	शाळेच्या बसेस	269	359	412	492	504	523	534	567	574	594	621	School Buses.

11.	खाजगी प्रवासी वाहने	..	..	177	370	697	1,322	1,478	1,610	1,820	1,982	2,059	2,171	2,344	Private Service vehicles.
12.	जनुयान (ट्रेलर)	..	..	1,554	4,021	5,238	10,366	11,293	12,050	14,392	16,791	19,630	23,173	27,788	Trailors.
13.	ट्रॅक्टर	..	..	899	3,543	6,163	11,116	12,019	13,211	15,361	18,073	20,691	24,079	27,880	Tractors.
14.	इतर	..	..	285	539	758	1,387	1,636	1,827	2,049	1,967	1,298	1,319	1,581	Others.
	एकूण	..	..	1,00,144	1,60,746	2,57,539	4,58,214	4,97,700	5,47,578	5,98,617	6,62,627	7,28,589	8,04,986	9,05,819	Total

टीप .-प्रत्येक वर्षाच्या १ जानेवारी रोजीचे आकडे. * स्कूटर्स घेतल.

Note.—Figures are as on 1st January of each year. *Includes scooters also.

साधार.—परिवहन आयुक्त, मुंबई.

Source.—Commissioner of Transport, Bombay.

11. चालू किमतीनुसार व स्थिर किमतीनुसार (१९७०-७१) महाराष्ट्र राज्याचे राज्य उत्पन्न व दरडोई उत्पन्न
STATE INCOME AND PER CAPITA INCOME OF MAHARASHTRA AT CURRENT AND AT CONSTANT (1970-71) PRICES

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बावी (2)	1970-71 (3)	1971-72 (4)	1972-73 (5)	1973-74 (6)	1974-75 (7)	1975-76 (8)	1976-77 (9)	1977-78 (10)	1978-79 (11)	1979-80 (12)	1980-81* (13)	1981-82* (14)	Items (2)
1	निव्वळ राज्य उत्पन्न (कोटी रुपयात)													Net State Domestic product (Rs. in crores).
(a)	चालू किमतीनुसार ..	3,875.5	4,094.4	4,342.2	5,757.9	7,359.3	7,676.6	8,573.6	9,616.4	10,645.4	12,141.9	13,897.8	15,681.3	At current prices
(b)	स्थिर किमतीनुसार (१९७०-७१)	3,875.5	3,982.2	3,776.0	4,229.2	4,627.6	4,859.3	5,121.3	5,500.4	5,866.3	5,948.7	6,001.5	6,262.0	At constant (1970-71) prices.
2	दरडोई राज्य उत्पन्न (रुपये)													Per capita State Income (in Rs.).
(a)	चालू किमतीनुसार	783.1	807.7	838.1	1,087.4	1,359.8	1,387.8	1,516.4	1,664.1	1,802.4	2,011.4	2,232.1	2,466.5	At current prices.
(b)	स्थिर किमतीनुसार (१९७०-७१)	783.1	785.6	728.8	798.7	855.0	878.5	905.8	951.8	993.2	985.4	963.9	985.0	At constant (1970-71) prices.
3	राज्य उत्पन्नाचा निदेशांक (१९७०-७१—१००)													Index number of State Income (Base: 1970-71- 100).
(a)	चालू किमतीनुसार	100.0	105.6	112.0	148.6	189.9	198.0	221.2	248.1	274.7	313.3	358.6	404.6	At current prices
(b)	स्थिर किमतीनुसार (१९७०-७१)	100.0	102.8	97.4	109.1	119.4	125.4	132.1	141.9	151.4	153.5	154.9	161.6	At constant (1970-71) prices.
4	दरडोई उत्पन्नाचा निदेशांक (१९७०-७१—१००)													Index number of per capita Income (Base: 1970-71- 100).
(a)	चालू किमतीनुसार	100.0	103.1	107.0	138.9	173.6	177.2	193.6	212.5	230.2	256.8	285.0	315.0	At current prices.
(b)	स्थिर किमतीनुसार .. .. (१९७०-७१)	100.0	100.3	93.1	102.0	109.2	112.2	115.7	121.5	126.8	125.8	123.1	125.8	At constant (1970-71) prices.

* अस्थायी. Provisional.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

12. कामगारांकरिता ग्राहक किमतीचा निर्देशांक/CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR WORKING CLASS

(नवी मालिका/New Series)

A-110-10.

अनुक्रमांक Serial No. (1)	केन्द्र (2)	बाब (3)	1966 (4)	1971 (5)	1975 (6)	1976 (7)	1977 (8)	1978 (9)	1979 (10)	1980 (11)	1981 (12)	Item (3)	Centre (2)
1	मुंबई *	अन्न	150	202	333	314	342	346	369	413	492	Food	Bombay *
		सर्व बाबी	143	188	303	294	315	323	347	390	447	All items	
2	सोलापूर *	अन्न	155	211	405	326	344	357	379	415	523	Food	Solapur *
		सर्व बाबी	145	195	352	306	322	340	362	397	481	All items	
3	नागपूर *	अन्न	155	208	399	324	344	350	367	403	489	Food	Nagpur *
		सर्व बाबी	144	190	336	294	312	322	344	334	454	All items	
4	जळगांव †	अन्न	173	202	406	319	339	335	379	425	515	Food	Jalgaon †
		सर्व बाबी	155	187	345	296	309	325	348	387	459	All items	
5	नांदेड †	अन्न	170	207	430	349	356	361	395	417	556	Food	Nanded †
		सर्व बाबी	153	195	363	310	327	333	363	419	507	All items	
6	औरंगाबाद †	अन्न	164	200	399	328	360	369	406	411	529	Food	Aurangabad †
		सर्व बाबी	151	189	340	304	327	339	374	410	401	All items	
7	पुणे †	अन्न	149	188	341	310	333	335	358	401	475	Food	Pune †
		सर्व बाबी	139	174	299	284	301	306	328	363	420	All items	

* कॅलेंडर वर्ष /Calendar year 1960—100.

† कॅलेंडर वर्ष /Calendar year 1961—100.

आधार.—कामगार आयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई.

Source.—Office of the Commissioner of Labour, Bombay.

निवडक निर्देशांक/SELECTED INDICATORS FOR 1981-82

अनुक्रमांक	जिल्हा	दर चौ. कि. मी मागे लोक- संख्येची भौगो- लिक घनता	स्त्री-पुरुष प्रमाण (हजार पुरुषांमागे (रितीयांची संख्या)	नागरी लोक- संख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण (१९८१)	लोकसंख्येतील दशवर्षीय शेकडा वाढ (१९७१-८१)	सरासरी लोकसंख्या (दर गावामागे ग्रामीण लोक- संख्या) (१९८१)	तालुक्यातील गावांची सरा- सरी संख्या (१९८१)	तालुक्याची सरासरी लोक- संख्या (हजारत)
Serial No.	District	Geographical density of population per Sq. Km.	Sex ratio (i.e. number of females per thousand males) (1981)	Percentage of urban population to total population (1981)	Decadal growth rate of population during 1971-81 (Percentage)	Average village size (rural population per village (1981)	Average number of villages per tahsil (1981)	Average population per Tahsil (thousand)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	बुलढाणा	13,644	772	100.0	38.07	..	..	2,748
2	ठाणे	349	883	44.34	46.89	1,068	134	258
3	रायगड	208	1,046	14.12	17.69	699	131	106
4	रत्नागिरी	162	1,238	8.10	6.06	953	136	141
5	सिंधुदुर्ग	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
6	नाशिक	192	937	31.02	26.28	1,185	134	230
7	धुळे	156	966	19.52	23.35	1,088	152	205
8	जळगांव	223	950	25.14	23.32	1,329	113	201
9	अहमदनगर	159	959	12.97	19.36	1,568	116	208
10	पुणे	266	937	47.33	31.04	1,251	125	297
11	सातारा	195	1,061	13.04	18.02	1,251	129	185
12	सांगली	213	967	21.52	18.92	2,030	89	229
13	सोलापूर	174	942	29.40	15.81	1,669	100	238
14	कोल्हापूर	311	967	24.82	22.38	1,570	100	209
15	औरंगाबाद	150	947	22.09	23.46	968	163	203
16	जालना	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
17	परभणी	145	968	18.74	21.41	920	202	229
18	बीड	134	966	15.46	15.54	1,000	179	212
19	नांदेड	166	960	18.74	25.15	998	178	219
20	उस्मानाबाद	157	958	15.39	17.61	1,236	139	203
21	बुलढाणा	156	957	18.49	19.46	966	98	116
22	अकोला	173	948	24.89	21.68	888	119	141
23	अमरावती	152	936	29.25	20.78	776	131	143
24	यवतमाळ	128	958	15.09	22.04	843	125	124
25	वर्धा	147	948	24.98	18.86	685	145	132
26	नागपूर	260	924	56.75	33.26	675	118	185
27	भंडारा	199	997	13.10	15.89	983	125	141
28	चंद्रपूर	79	966	12.73	25.33	602	160	114
	महाराष्ट्र राज्य	204	937	35.03	24.54	1,037	132	209

*१९७१ ची लोकसंख्या ही आधारभूत मानण्यात आली आहे.
N.A.— वेगळी उपलब्ध नाही.

Selected Indicators, 1981-82

बर्गीकृत जाती- च्या लोक- संख्येची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी (१९८१) Percentage of scheduled castes population to total population (1981)	बर्गीकृत जमा- तीच्या लोक- संख्येची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी (१९८१) Percentage of scheduled Tribes population to total population (1981)	बौद्धधर्मीय लोकसंख्येची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी (१९७१)* Percentage of buddhist population to total population (1971)*	कामे करणा- ऱ्यांची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी Percentage of main workers to total population	शेतमजुरांब्यति- रिक्त इतर काम करणाऱ्यांची एकूण काम करणाऱ्याशी टक्केवारी Percentage of other than agricultural workers to total workers	साक्षरतेची टक्केवारी Percentage of Literacy-1981			District
					पुरुष Male	स्त्रियां Female	एकूण Total	
					(15)	(16)	(17)	
(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
4.84	1.02	4.8	34.70	99.8	73.91	60.75	68.18	Greater Bombay
2.50	21.16	2.5	37.83	58.9	59.64	40.15	50.50	Thane
1.69	12.80	4.4	37.63	33.8	57.42	34.27	45.59	Raigad
2.14	1.50	5.6	34.06	26.3	59.62	38.15	47.75	Ratnagiri
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Sindhudurg
6.21	23.45	5.1	40.77	31.2	56.09	31.85	44.36	Nashik
4.18	40.53	1.7	38.01	22.0	48.61	26.01	37.51	Dhule
5.89	8.25	4.6	39.57	24.2	61.19	34.39	48.14	Jalgaon
10.62	6.93	2.6	41.55	24.2	56.51	29.24	43.16	Ahmednagar
7.54	3.81	5.1	34.95	52.3	65.16	42.14	54.03	Pune
6.21	0.64	5.8	33.56	28.7	61.39	35.67	48.15	Satara
11.16	0.85	2.9	34.16	29.8	59.70	33.60	46.87	Sangli
14.29	1.98	1.8	37.66	36.0	53.61	26.96	40.68	Solapur
12.08	1.09	0.8	36.76	32.4	59.45	30.79	45.36	Kolhapur
6.18	3.11	8.2	41.29	22.9	50.80	19.96	35.80	Aurangabad
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Jalna
5.82	4.30	11.5	44.32	20.3	44.67	15.53	30.33	Parbhani
11.47	0.90	2.7	40.36	21.1	45.82	17.27	31.79	Beed
11.30	10.19	9.7	40.60	22.9	43.32	15.67	29.78	Nanded
15.35	2.33	4.0	38.87	19.7	48.73	21.40	35.36	Osmanabad
6.18	4.40	12.3	57.62	16.2	58.68	29.97	44.64	Buldana
5.51	6.28	16.1	42.38	20.5	59.54	35.45	47.82	Akola
6.06	12.98	13.4	40.46	23.0	60.50	42.55	51.82	Amravati
4.95	21.30	9.2	46.04	16.3	51.21	26.86	39.29	Yavatmal
3.93	15.35	14.4	42.87	23.1	61.01	40.53	51.05	Wardha
7.05	13.65	14.5	35.59	52.9	63.74	44.62	54.56	Nagpur
9.75	16.22	13.0	49.93	27.6	58.31	29.49	43.92	Bhandara
6.53	26.73	10.4	49.13	23.0	46.73	22.22	34.69	Chandrapur
7.14	9.19	6.5	38.71	38.2	58.79	34.79	47.18	Maharashtra State

* 1971 Population is considered as base population.

Not available separately.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	कसलेल्या निव्वळ क्षेत्राची एकूण भौगोलिक क्षेत्राशी टक्केवारी	एकापेक्षा अधिक वेळा लागवड केलेल्या क्षेत्राची कसलेल्या (निव्वळ) क्षेत्राशी टक्केवारी	सिंचनाखालील निव्वळ क्षेत्राची कसलेल्या निव्वळ क्षेत्राशी टक्केवारी	सिंचनाखालील (एकूण) क्षेत्राची लागवडीखालील एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी	दर शेतमजूरामागे कसलेले निव्वळ क्षेत्र (हेक्टरात)	प्रमुख पिकांचे Yield per hectare of			
		Percentage of net area sown to geographical area	Percentage of area sown more than once to net area sown	Percentage of net area irrigated to net area sown (1978-79)	Percentage of gross irrigated area to gross cropped area (1978-79)	Net area sown per agricultural worker (hectare)	तांदूळ Rice	गहू Wheat	ज्वारी Jowar	बाजरी Bajra
(1)	(2)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)
1	बुलढाणा	17.4	..	12.1	12.1	2.7	889	..	..	..
2	ठाणे	28.1	6.6	2.4	2.5	1.6	2,060	1,000	1,000	..
3	रायगड	28.4	16.3	4.2	3.8	2.5	1,906	..	..	..
4	रत्नागिरी	27.7	10.1	4.3	4.2	6.0	1,880	..	..	..
5	सिधुदुर्ग	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	1,744	..	..	..
6	नाशिक	59.6	5.8	12.0	15.2	2.9	1,456	812	913	456
7	धुळे	51.4	4.1	8.7	11.2	2.3	846	1,142	1,025	689
8	जळगाव	70.7	19.1	11.4	12.4	1.9	1,632	1,319	1,357	662
9	अहमदनगर	71.8	9.2	17.2	21.4	3.8	1,250	1,132	326	251
10	पुणे	64.6	13.7	15.4	17.7	5.1	1,468	971	512	417
11	सातारा	53.7	31.2	17.4	16.6	4.5	1,517	1,128	788	260
12	सांगली	70.8	8.7	11.2	14.5	4.4	1,578	700	843	292
13	सोलापूर	74.6	8.4	11.1	13.0	3.9	1,345	973	331	393
14	कोल्हापूर	50.8	5.4	14.1	15.6	3.0	2,468	915	1,437	250
15	औरंगाबाद	79.2	6.1	11.0	12.5	4.1	885	785	616	739
16	जालना	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	1,175	928	905	684
17	परभणी	80.4	14.7	6.0	6.5	3.1	1,368	819	976	348
18	बीड	70.8	13.2	11.7	12.2	4.2	558	822	561	409
19	नांदेड	72.5	3.7	4.8	5.9	2.9	1,595	701	711	615
20	उन्मानाबाद	81.2	18.1	12.4	12.8	3.4	1,312	781	881	471
21	बुलढाणा	70.0	16.3	3.9	4.1	2.2	1,400	960	1,455	510
22	अकोला	78.4	1.6	2.3	2.8	2.1	1,267	760	898	509
23	शंभूरावती	58.9	8.0	4.4	5.1	1.8	1,150	736	1,318	372
24	यवतमाळ	63.0	2.6	2.8	3.2	2.0	1,129	1,041	957	500
25	वर्धा	67.9	7.9	7.5	7.8	2.2	1,418	1,019	865	286
26	नागपूर	55.7	12.8	7.4	10.1	2.3	1,488	755	635	500
27	भंडारा	38.9	49.3	37.8	28.5	1.6	1,347	624	565	..
28	चंद्रपूर	26.1	13.8	17.8	17.0	2.5	1,403	511	383	..
	महाराष्ट्र राज्य	59.5	11.3	10.5	11.8	2.8	1,607	876	744	447

N.A.:-वेगळी उपलब्ध नाही.

Selected indicators, 1981-82—contd.

वर हेक्टरी उत्पादन (कि. ग्रॅ.) principal crops (Kg.)										अन्न धान्याचे वरडोई उत्पादन (कि. ग्रॅ.)	बहिल धारण जमिनीचे सरासरी क्षेत्र (हेक्टरात) १९७६-७७	District
एकूण तुण धान्ये	दूर	हरभरा	एकूण रूड धान्ये	एकूण तुण धान्ये व कडधान्ये	कापूस	गुईसूग	उस (गुळात)	तबाखू	Food grains production per capita (In Kg.)	Average Size of operational holdings in hectare 1976-77	(2)	
(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(2)	
889	..	..	..	889	..	..	..	..	0.1	1.27	Greater Bombay	
1,857	342	300	280	1,691	..	1,000	11,000	..	101.1	2.57	Thane	
1,746	350	353	246	1,590	..	1,000	..	..	210.6	1.89	Raigad	
1,383	333	..	219	1,271	..	2,000	9,400	..	146.0	2.65	Ratnagiri	
1,655	N.A.	..	N.A.	1,655	..	1,429	..	..	175.6	N.A.	Sinohurg	
670	885	428	353	625	150	691	8,638	..	160.7	4.11	Nashik	
879	871	360	378	766	123	713	8,186	..	204.2	4.44	Dhule	
1,183	806	449	536	983	128	858	7,968	..	230.6	3.41	Jalgaon	
377	487	394	289	371	208	1,167	7,916	1,000	141.6	4.06	Ahmadnagar	
623	632	522	379	599	283	1,334	8,809	1,000	126.7	3.57	Pune	
729	722	423	352	675	265	997	10,837	1,000	171.7	2.39	Satara	
732	771	335	384	665	204	738	9,657	558	175.1	2.99	Sangli	
400	266	311	258	382	281	1,315	9,058	500	148.2	5.35	Solapur	
1,733	736	450	430	1,578	121	834	9,021	620	156.4	1.78	Kolhapur	
676	549	219	290	575	128	520	8,697	500	260.6	4.64	Autargabad	
883	544	507	531	843	128	979	7,782	..	281.2	N.A.	Jalna	
963	567	380	342	769	94	1,000	6,077	..	300.5	4.72	Parbhani	
550	484	391	358	519	92	783	7,256	1,000	259.4	4.52	Beed	
788	444	283	321	675	70	616	4,115	1,000	188.9	4.00	Nanded	
868	490	427	370	722	88	791	7,339	500	316.5	5.41	Ormanabad	
1,355	803	304	394	1,052	105	565	7,417	..	322.1	4.17	Buldana	
879	614	354	398	742	82	502	6,750	..	197.4	4.19	Akola	
1,147	622	385	494	1,000	78	656	9,000	..	191.5	3.56	Amravati	
956	994	254	606	867	69	872	7,571	..	215.4	5.5	Yavatmal	
926	1,010	288	648	859	80	640	9,000	..	212.4	4.58	Wardha	
770	520	397	424	704	87	435	9,000	1,000	112.5	4.11	Nagpur	
1,213	494	333	260	1,010	..	667	6,200	..	251.7	1.95	Bhandara	
905	492	353	233	786	71	1,000	9,000	667	238.7	3.35	Chandrapur	
831	605	383	378	743	92	843	8,604	608	166.5	3.66	Maharashtra State	

Not available separately.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	एक पर्यंत Upto 1	वहित धारण जमिनीच्या आकार वर्गाप्रमाणे धारण जमिनीची टक्केवारी (हेक्टरान) Percentage distribution of holdings by size class of operational holdings (hectares)							५० व अधिक 50 and above	Total
			1—2	2—4	4—5	5—10	10—20	20—50			
(1)	(2)	(38)	(39)	(40)	(41)	(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	
1	बुलढाणा	80.22	12.55	5.02	0.54	0.96	0.33	0.25	0.13	103.00	
2	ठाणे	46.14	20.04	16.03	4.16	9.04	3.65	0.86	0.08	103.00	
3	रायगड	54.08	20.58	14.55	2.95	5.47	1.80	0.49	0.08	100.00	
4	रत्नागिरी	48.38	16.22	16.28	4.48	9.76	3.81	0.97	0.10	103.00	
5	सिंधुदुर्ग	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	
6	नाशिक	19.99	18.08	25.56	8.28	19.87	7.22	0.97	0.03	103.00	
7	बुलढाणा	12.55	17.45	27.03	9.77	25.12	7.41	0.62	0.05	103.00	
8	जळगांव	18.59	24.30	27.95	7.90	16.19	4.72	0.35	0.00	100.00	
9	अहमदनगर	21.07	19.10	25.64	7.92	17.72	7.32	1.18	0.05	103.00	
10	पुणे	30.41	19.04	21.83	6.46	14.89	6.10	1.20	0.07	100.00	
11	सातारा	41.92	21.29	19.89	4.83	8.93	2.67	0.43	0.04	103.00	
12	सांगली	36.12	20.81	20.79	5.47	11.25	4.58	0.95	0.03	100.00	
13	सोलापूर	14.64	15.64	23.61	8.47	22.93	12.23	2.41	0.07	100.00	
14	कोल्हापूर	52.60	20.66	16.09	3.47	5.53	1.38	0.23	0.04	100.00	
15	औरंगाबाद	11.58	17.23	27.62	9.49	23.72	9.45	0.90	0.01	100.00	
16	जालना	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	
17	परभणी	11.09	17.55	26.90	9.54	24.48	9.50	0.92	0.02	100.00	
18	बीड	15.49	18.73	25.28	8.48	20.95	9.72	1.36	0.03	103.00	
19	नांदेड	15.64	19.87	27.39	8.80	21.51	6.36	0.42	0.01	100.00	
20	उस्मानाबाद	8.84	16.30	25.63	9.44	25.49	12.46	1.82	0.02	100.00	
21	बुलढाणा	15.42	23.30	26.26	7.97	18.01	7.85	1.16	0.03	100.00	
22	अकोला	15.17	23.34	26.06	7.89	18.30	8.22	1.00	0.02	100.00	
23	अमरावती	18.86	27.04	25.47	6.85	15.15	5.87	0.74	0.02	100.00	
24	यवतमाळ	3.38	17.79	27.46	11.32	25.96	12.25	1.79	0.05	100.00	
25	वर्धा	9.78	19.75	28.70	9.78	22.70	8.21	1.04	0.04	100.00	
26	नागपूर	13.18	21.07	28.87	9.43	23.13	6.43	0.86	0.03	100.00	
27	भंडारा	46.13	23.66	18.11	3.80	6.44	1.63	0.22	0.01	103.00	
28	चंद्रपूर	25.76	21.09	24.68	7.61	15.22	5.00	0.61	0.03	100.00	
	महाराष्ट्र राज्य	26.12	19.81	23.24	7.12	16.33	6.41	0.93	0.04	100.00	

N.A. :- वेगळी उपलब्ध नाही.

Selected Indicators, 1981-82—contd.

वहित धारण जमिनीच्या आकार वर्गाप्रमाणे वहित धारण जमिनीच्या क्षेत्राची टक्केवारी. (हेक्टरत) Percentage distribution of operated area by size class of operational holdings (in hectare)									District
एक पर्यंत Upto 1	1—2	2—4	4—5	5—10	10—20	20—50	५० व अधिक 50 and above	Total	(2)
(47)	(48)	(49)	(50)	(51)	(52)	(53)	(54)	(55)	(2)
21.80	13.45	10.62	1.87	4.97	3.91	4.97	31.45	100.00	Greater Bombay
7.52	11.22	17.64	7.12	24.25	19.48	9.15	3.62	100.00	Thane
12.32	15.34	21.37	6.98	19.89	12.72	7.36	4.02	100.00	Raigad
6.21	8.86	17.59	7.54	25.26	19.59	10.22	4.73	100.00	Ratnagiri
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Sindhudurg
2.33	6.45	18.08	9.00	33.61	23.05	5.99	1.49	100.00	Nashik
1.60	5.76	17.54	10.04	38.61	21.32	3.48	1.65	100.00	Dhule
3.02	10.61	23.25	10.23	32.10	18.10	2.46	2.23	100.00	Jalgaon
2.62	6.93	18.23	8.60	29.95	23.90	7.55	2.22	100.00	Ahmednagar
3.86	7.76	17.63	8.13	28.88	22.69	8.97	2.08	100.00	Pune
7.31	12.92	23.76	8.95	25.29	15.09	4.69	1.92	100.00	Satara
5.55	10.24	19.77	8.21	26.19	20.71	8.42	0.91	100.00	Sangli
1.32	4.33	12.75	7.01	29.99	31.29	11.62	1.68	100.00	Solapur
12.11	16.86	25.07	8.60	20.91	10.25	3.54	2.66	100.00	Kolhapur
1.42	5.57	17.14	9.16	35.20	26.44	4.74	0.33	100.00	Aurangabad
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Jalna
1.36	5.50	16.53	9.04	35.88	26.26	5.03	0.40	100.00	Parbhani
1.84	6.04	16.10	8.30	31.94	27.92	7.35	0.51	100.00	Beed
2.28	7.18	19.73	9.96	37.47	20.66	2.54	0.18	100.00	Nanded
1.00	4.49	13.76	7.71	33.19	31.00	8.31	0.35	100.00	Osmanabad
2.25	8.22	17.75	8.49	29.88	25.79	7.04	0.58	100.00	Buldana
2.39	8.41	17.57	8.38	30.86	25.86	5.85	0.57	100.00	Akola
3.59	11.36	20.28	8.63	29.17	21.39	5.22	0.36	100.00	Amravati
0.42	4.79	14.51	9.11	33.18	29.17	8.11	0.71	100.00	Yavatmal
1.49	6.54	17.87	9.50	34.52	23.49	5.74	0.85	100.00	Wardha
2.01	7.55	20.05	10.15	33.67	20.46	5.39	0.72	100.00	Nagpur
11.28	17.36	26.11	8.70	22.41	10.93	2.92	0.29	100.00	Bhandara
4.02	9.24	20.83	10.12	31.09	19.43	4.63	0.64	100.00	Chandrapur
3.35	7.94	18.16	8.67	30.84	23.18	6.56	1.30	100.00	Maharashtra State

Not available Separately.

A-110—12.

अनुक्रमांक	जिल्हा	अन्नधान्य पिका- खालील निव्वळ क्षेत्राची एकूण लागवडीखालील क्षेत्राची टक्केवारी	दर शंभर हेक्टर कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रामागे कामा- साठी वापरलेल्या गाई-बैलाची सख्या	दर शंभर हेक्टर कमलेल्या निव्वळ क्षेत्रामागे कामागाठी वापरलेल्या म्हशी- रेड्याची सख्या	दर हजार लोक- संख्येमागे दुभत्या गाई-म्हशीची सख्या	दर शंभर लोक- संख्येमागे पशु- धनाची सख्या	दर चौ. किलोमीटर भौगोलिक क्षेत्रामागे पशुधनाची (गो- जातीय) सख्या	दर शंभर हेक्टर कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रामागे लाकडी नागराची सख्या
Serial No.	District	Percentage of net area under foodgrains to total gross cropped area	Number of working cattle per hundred hectares of net area sown (1978)	Number of working buffalos per 100 hectares of net area sown (1978)	Number of cows and buffalos in milk per 1000 human population	Strength of livestock per 100 human population (1978)	Livestock (bovine) per Sq. Km. of total land area (geographical area)	Number of wooden ploughs per 100 hectares of net area sown
(1)	(2)	(56)	(57)	(58)	(59)	(60)	(61)	(62)
1	बृहन्मुंबई	13.6	16	8.6	7	1	136	..
2	ठाणे	72.7	82	12.6	26	23	24	41.1
3	रायगड	87.6	88	18.6	49	40	73	45.5
4	रत्नागिरी	62.7	103	12.8	42	46	66	73.0
5	सिंधुदुर्ग	N.A.	N.A.	N.A.	41	45	N.A.	N.A.
6	नाशिक	78.7	38	1.6	41	53	62	14.9
7	छत्रपती	71.7	35	0.7	52	55	56	14.0
8	जळगाव	63.2	32	0.3	54	47	73	7.9
9	अहमदनगर	78.3	27	0.3	49	73	56	2.5
10	पुणे	77.7	29	0.3	41	43	59	9.1
11	सातारा	70.4	28	0.7	74	61	62	7.2
12	सांगली	73.4	19	2.2	83	58	66	3.9
13	सोलापूर	84.0	16	0.7	48	56	43	1.3
14	कोल्हापूर	56.3	39	9.5	82	39	95	26.2
15	औरंगाबाद	78.3	29	0.3	45	57	47	2.1
16	जालना	N.A.	N.A.	N.A.	55	63	N.A.	N.A.
17	परभणी	56.2	28	0.2	72	58	74	5.1
18	बीड	79.7	33	0.3	78	82	62	0.3
19	नांदेड	63.3	30	0.3	87	63	76	11.4
20	उस्मानाबाद	73.4	24	0.6	81	59	62	2.8
21	बुलढाणा	59.3	32	0.4	65	63	65	0.9
22	अकोला	58.3	27	0.3	63	52	65	3.0
23	अमरावती	46.4	28	0.2	52	51	54	6.0
24	यवतमाळ	49.9	34	0.2	62	68	64	11.9
25	वर्धा	50.2	31	0.2	56	64	71	8.2
26	नागपूर	67.5	39	0.2	37	38	73	13.5
27	भंडारा	86.1	77	11.2	49	54	83	43.0
28	अहमदनगर	82.3	64	5.5	59	76	46	30.9
	महाराष्ट्र राज्य	69.8	36	1.7	49	47	62	10.5

N.A.:—वेगळी उपलब्ध नाही/Not available Separately.

Selected Indicators, 1981-82—contd.

दर शंभर हेक्टर कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रामागे लोखंडी नांगराची संख्या Number of iron ploughs per 100 hectares of net area sown	दर शंभर हेक्टर कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रामागे ट्रॅक्टराची संख्या Number of tractors per 100 hectares of net area sown	वन क्षेत्राची एकूण भौगोलिक क्षेत्राची टक्केवारी Percentage of forest area to total geographical area	दर हेक्टर वनक्षेत्रामागे बनोत्यावनाचे मूल्य (रुपयांत) Value of forest produce per hectare of forest area (Rs.) (1980-81)	दर चालू कारखान्यामागे कामगारांची संख्या Number of factory workers per working factory	दर लाख लोकसंख्येमागे कारखान्यातील कामगारांची संख्या Number of factory workers per lakh of population	वस्तु निर्माण उद्योगातील कामगारांचे प्रति कामगार वार्षिक उत्पन्न (रुपयांत) Per capita annual earnings of employes in manufacturing industries (in Rs.) (1980-81)	District
(63)	(64)	(65)	(66)	(67)	(68)	(69)	(2)
0.5	0.05	39.0	N.A.	78	7,221	13,853	Greater Bombay
0.0	0.00	23.3	93.1	103	3,797	16,564	Thane
0.0	0.01	3.5	53.7	95	944	15,402	Raigad
N.A.	N.A.	N.A.	92.0	55	293	4,462	Ratnagiri
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	4,483	Sindhudurg
5.7	0.17	20.7	55.5	58	1,292	8,910	Nashik
2.9	0.11	27.8	55.4	64	396	4,641	Dhule
3.4	0.17	16.6	36.3	74	912	4,618	Jalgaon
5.2	0.14	11.3	1.4	108	724	5,124	Ahmednagar
4.9	0.09	12.8	4.2	83	3,067	13,145	Pune
5.4	0.13	15.0	3.9	86	520	8,295	Satara
5.4	0.09	5.7	34.2	51	645	7,253	Sangli
3.6	0.04	2.5	1.0	26	1,119	5,837	Solapur
2.9	0.33	20.0	24.2	52	1,165	5,589	Kolhapur
3.7	0.06	6.0	7.3	77	1,014	6,367	Aurangabad
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	2,698	Jalna
2.2	0.02	3.0	27.4	54	191	1,453	Parbhani
3.4	0.01	1.9	4.7	67	209	3,737	Beed
0.8	0.01	11.4	28.0	104	424	6,116	Nanded
2.4	0.02	0.4	..	50	40	4,705	Osmanabad
4.4	0.09	16.1	20.5	37	422	2,162	Buldana
3.5	0.05	8.2	55.6	42	596	3,845	Akola
2.6	0.04	30.7	200.0	61	511	3,553	Amravati
2.3	0.01	27.5	106.2	56	405	2,210	Yavatmal
1.9	0.02	14.1	111.9	156	833	6,074	Wardha
0.6	0.01	27.3	62.0	72	1,514	6,851	Nagpur
0.5	0.05	46.6	289.7	13	201	2,810	Bhandara
0.3	0.03	69.2	66.5	50	487	7,983	Chandrapur
3.1	0.03	19.9	82.0@	72	1,878	11,420	Maharashtra State

N.A.—वेगळी उपलब्ध नाही/Not available Separately.

@बृहन्मुंबई वगळून/Excluding Greater Bombay.

अनुक्रमांक	जिल्हा	विद्युतीकरण झालेल्या शहरे व गावाची एकूण शहरे व गावाशी टक्केवारी	घरगुती कारणासाठी विजेचा दर-दोई वापर (कि वॅट तास)	उद्योगधंद्याकरिता विजेचा दरदोई वापर (कि वॅट तास)	दर लाख लोक-संख्येमागे रस्त्याची लांबी (कि मी.)	दर शहर चौरस कि.मी भौगोलिक क्षेत्रामागे रस्त्याची लांबी (कि. मी)	दर लाख लोक-संख्येमागे मोटार वाहनाची संख्या	दर शहर चौरस कि मी भौगोलिक क्षेत्रामागे लोह-मार्गाची लांबी (कि. मी.)
Serial No.	District	Percentage of towns and villages electrified to total No. of towns and villages	Domestic consumption of electricity per capita (Kwh.)	Industrial consumption of electricity per capita (Kwh.)	Road length per lakh of population (Km.)	Road length per 100 sq. km. of geographical area (Km.)	Motor vehicles per lakh of population	Railway kilometerage per 100 sq. km. of geographical area (Km.)
(1)	(2)	(70)	(71)	(72)	(73)	(74)	(75)	(76)
1	बृहन्मूवई	100.0	137.19	365.27	0.6	8.9	4,060	34.0
2	ठाणे	63.8	32.44	619.16	100.6	35.8	*	1.3
3	रायगड	69.5	11.64	297.73	252.1	46.0	836	2.0
4	रत्नागिरी	53.5	10.75	12.20	254.7	43.3	*	..
5	सिंधुदुर्ग	N.A.	10.84	15.10	279.0	42.0	*	N.A.
6	नाशिक	79.3	13.57	60.58	206.7	40.2	1,476	1.7
7	धुळे	65.7	9.74	17.90	263.0	41.4	812	0.2
8	जळगाव	96.5	13.05	25.09	132.9	29.8	964	4.3
9	अहमदनगर	78.5	8.96	28.56	235.8	37.8	1,197	1.1
10	पुणे	63.2	37.14	166.10	151.0	40.7	3,248	2.0
11	सातारा	73.5	12.14	20.75	201.2	39.6	810	1.3
12	सांगली	72.8	9.60	46.56	205.5	44.3	1,245	2.0
13	सोलापूर	82.4	8.88	55.90	228.3	40.2	929	3.0
14	कोल्हापूर	81.1	13.70	126.50	158.5	51.6	1,964	0.5
15	औरंगाबाद	87.4	8.96	67.20	215.1	37.6	1,134	0.7
16	जालना	N.A.	N.A.	13.40	219.8	26.5	N.A.	N.A.
17	परभणी	75.5	4.25	8.80	242.1	36.3	211	2.1
18	बीड	81.1	5.66	6.95	251.1	34.1	241	0.1
19	नांदेड	90.2	8.41	17.76	238.4	40.1	400	2.1
20	उस्मानाबाद	84.4	4.60	15.00	212.2	33.7	269	0.9
21	बुलढाणा	80.8	7.64	125.97	178.3	28.1	443	0.9
22	अकोला	76.3	11.20	29.01	147.4	25.7	868	3.1
23	अमरावती	78.7	13.60	21.74	128.0	19.7	746	1.4
24	यवतमाळ	80.0	9.06	15.56	205.0	26.5	402	0.5
25	वर्धा	80.0	13.57	42.54	159.7	23.7	715	2.4
26	नागपूर	82.3	25.75	128.56	68.7	18.1	2,218	3.8
27	भंडारा	65.4	8.78	103.31	104.6	21.1	558	3.1
28	चंद्रपूर	40.2	6.45	184.30	157.5	12.6	444	1.2
	महाराष्ट्र राज्य	73.5	30.29	135.40	159.8	33.0	1,491	1.7

*जिल्हावार माहिती उपलब्ध नसल्यामुळे विभागवार माहिती देण्यात आली आहे.

Selected Indicators, 1981-82—contd.

दर लाख लोक-संख्येमागे कोह-मार्गाची लांबी (कि. मी.) Railway Kilo-meterage per lakh of population (Km.)	दर लाख लोक-संख्येमागे टपाल व तारकार्या-लयांची संख्या Number of post and telegraph offices per lakh of population	दर लाख लोक-संख्येमागे टपाल पेटघांची संख्या Number of letter boxes per lakh of population	दर लाख लोक-संख्येमागे रेडिओ परवान्यांची संख्या Number of radio licences per lakh of population	दर लाख लोक-संख्येमागे टेलि-फोनची संख्या Number of telephones per lakh of population	दर लाख लोक-संख्येमागे शैक्षणिक संस्थांची संख्या Number of educational institutions per lakh of population	दर लाख लोक-संख्येमागे पटा-बरील विद्यार्थ्यांची संख्या Students enrolment per lakh of population	दर हजार लोक-संख्येमागे प्राथमिक व माध्यमिक विद्यार्थ्यांची पटाबरील संख्या Number of primary and secondary students enrolment per 1,000 population	District
(77)	(78)	(79)	(80)	(81)	(82)	(83)	(84)	(2)
2.5	4	25	7,716	3,443	39	22,064	177	Greater Bombay
3.7	13	60	2,901	885	87	20,276	176	Thane
9.4	29	126	1,654	301	163	21,986	197	Raigad
N.A.	47	91	1,681	166	180	22,070	205	Ratnagiri
N.A.	47	161	1,710	152	180	24,459	214	Sindhudurg
8.8	23	73	1,757	392	99	20,880	184	Nashik
1.4	24	66	1,095	200	100	18,428	160	Dhule
19.4	24	56	1,744	241	81	21,500	187	Jalgaon
7.2	26	66	1,102	227	102	20,711	182	Ahmednagar
7.5	19	67	3,191	906	95	23,682	196	Pune
6.5	32	115	1,968	249	121	24,445	213	Satara
9.1	21	63	1,672	287	89	23,422	205	Sangli
17.1	23	52	1,413	240	85	19,758	177	Solapur
1.5	23	58	2,216	370	99	21,782	193	Kolhapur
6.5	33	105	1,216	292	106	18,605	166	Aurangabad
8.4	24	49		141	124	21,282	208	Jalna
15.9	17	64	647	102	100	13,263	123	Parbhani
0.5	22	65	506	121	118	16,633	157	Beed
12.7	24	63	379	133	110	15,319	141	Nanded
12.2	18	66	514	99	87	17,606	164	Osmanabad
5.7	26	77	720	128	102	17,885	159	Buldana
17.8	24	81	925	213	103	19,923	174	Akola
9.4	28	83	876	231	101	21,370	181	Amravati
4.0	22	68	659	127	119	18,241	160	Yavatmal
16.0	24	86	1,123	224	120	22,681	191	Wardha
14.4	25	74	2,175	542	90	22,664	184	Nagpur
15.5	19	99	764	123	87	18,654	164	Bhandara
21.9	21	127	710	91	117	16,588	151	Chandrapur
8.2	21	69	2,306	704	95	20,521	178	Maharashtra State

Districtwise break-up is not available, hence Regionwise is given.

अनुक्रमिक Serial No.	जिल्हा District	पूर्व प्राथमिक, प्राथमिक व माध्य- मिक शाळांतोळ एकूण शिक्षकांचो प्रशिक्षित शिक्ष- कांचो टक्केवारी Percentage of trained teachers to total No. of teachers (pre-primary, primary and secondary) (85)	दर लाख लोक- संख्ये मागे सार्व- जनिक व सार्व- जनिक सहाय्यित वैद्यकीय संस्था- तील साटांची संख्या Number of Beds in public and public-aided medical institutions per lakh of population (86)	दर लाख लोक- संख्ये मागे सर्व प्रकारच्या रोगां- मुळे झालेल्या वैद्यकीय संस्था Number of deaths by all diseases per lakh of population (87)	शिक्षण व मध्यवर्ती-कृषि व विपणन कृषि पत संस्था Agricultural and Non-agricultural credit apex and Central institutions			
					प्रति संस्था सभा- सद संख्या Number of members per society (‘00’) (88)	प्रति संस्था माल- कीचे भांडवल (कोटी रु.) Owned capital per society (In crore Rs.) (89)	प्रति संस्था ठेवी (कोटी रु.) Deposits per society (In crore Rs.) (90)	प्रति संस्था कर्ज (कोटी रु.) Borrowings per society (In crore Rs.) (91)
(1)	(2)	(85)	(86)	(87)	(88)	(89)	(90)	(91)
1	बृहन्मुंबई	96.1	351	848	1,980	49.3	144.6	100.0
2	ठाणे	86.5	158	400	236	3.6	34.9	1.0
3	रायगड	89.1	87	504	96	1.3	13.7	0.4
4	रत्नागिरी	91.5	134	547	1,082	2.8	18.5	..
5	सिंधुदुर्ग	93.3	N.A.	762	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
6	नाशिक	93.8	81	664	101	5.2	39.8	8.7
7	पुणे	94.2	69	738	61	4.9	19.0	5.1
8	जळगांव	95.6	72	714	154	7.4	47.4	9.9
9	अहमदनगर	95.5	93	520	35	9.6	61.5	22.1
10	पुणे	91.9	273	607	59	7.7	60.4	..
11	सातारा	96.2	90	561	474	5.7	45.0	2.0
12	सांगली	94.1	143	584	155	4.9	45.6	8.7
13	सोलापूर	93.2	154	593	82	3.2	14.7	6.3
14	कोल्हापूर	95.3	92	608	280	7.1	54.9	1.4
15	औरंगाबाद	87.5	142	426	15	4.8	19.5	5.6
16	जालना	85.3	N.A.	329	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
17	परभणी	85.2	48	368	14	4.9	14.6	6.8
18	बीड	87.5	66	400	12	2.8	11.3	3.0
19	नांदेड	84.9	54	501	14	3.1	15.5	7.8
20	उस्मानाबाद	92.3	42	371	143	4.8	20.8	2.3
21	बुलढाणा	96.7	58	664	34	3.4	13.2	9.8
22	बकोला	95.9	100	509	23	3.4	13.6	8.6
23	अमरावती	95.0	185	567	24	3.6	14.2	8.6
24	यवतमाळ	92.4	69	592	82	5.3	19.0	11.3
25	वर्धा	95.5	189	670	7	2.0	7.4	2.5
26	नामपूर	93.3	218	628	17	3.3	15.9	0.6
27	भस्कर	91.9	51	837	25	2.0	7.9	0.2
28	चंद्रपूर	86.2	63	709	19	1.8	9.8	0.7
	महाराष्ट्र राज्य	92.9	144	611	375	10.3	41.0	18.0

N.A.—वेगळी उपलब्ध नाही।

Selected Indicators, 1981-82—contd.

कृषि पत व बहुउद्देशीय संस्था Agricultural credit and multipurpose society				बिगर कृषि पत संस्था Non-agricultural credit society				District
प्रति संस्था सभासद संस्था	प्रति संस्था मालकीचे भांडवल (हजार रु.)	प्रति संस्था ठेवी (हजार रु.)	प्रति संस्था कर्ज (हजार रु.)	प्रति संस्था सभासद संस्था	प्रति संस्था मालकीचे भांडवल (हजार रु.)	प्रति संस्था ठेवी (हजार रु.)	प्रति संस्था कर्ज (हजार रु.)	
Number of members per society	Owned capital per society (in '000' Rs.)	Deposits per society (in '000' Rs.)	Borrowings per society (in '000' Rs.)	Number of members per society	Owned capital per society (in '000' Rs.)	Deposits per society (in '000' Rs.)	Borrowings per society (in '000' Rs.)	
(92)	(93)	(94)	(95)	(96)	(97)	(98)	(99)	
444	55.6	11.1	..	1,251	814.5	3,082.5	76.8	Greater Bombay
350	50.0	3.9	59.4	619	387.9	1,258.3	86.6	Thane
273	32.0	1.6	54.7	649	206.2	952.6	119.6	Raigad
414	34.4	1.6	35.2	1,300	262.5	1,855.0	25.0	Ratnagiri
409	40.0	0.9	47.7	318	72.7	240.9	13.6	Sindhudurg
349	170.0	2.1	310.0	750	352.6	1,334.7	158.2	Nashik
403	122.0	1.0	312.2	523	250.4	1,269.1	174.8	Dhule
263	124.7	0.9	325.3	899	245.9	1,787.2	171.6	Jalgaon
342	180.6	21.3	361.5	729	380.7	1,438.0	228.9	Ahmednagar
320	102.2	1.5	189.7	829	400.6	1,965.8	76.6	Pune
329	81.9	1.2	175.0	664	327.4	1,817.8	111.6	Satara
421	142.1	7.7	421.5	635	200.0	1,823.3	193.2	Sangli
269	78.6	2.6	221.3	521	168.7	1,085.7	43.4	Solapur
386	200.9	53.0	312.4	837	185.1	1,787.0	72.8	Kolhapur
246	45.5	0.7	211.8	214	99.1	70.5	146.4	Aurangabad
220	32.9	0.2	172.4	321	60.7	392.9	96.4	Jalna
221	40.0	5.3	159.3	339	54.8	295.2	45.2	Parbhani
261	38.8	3.3	146.4	194	51.4	180.6	56.9	Beed
223	45.8	3.3	137.0	65	46.2	52.7	138.7	Nanded
253	43.8	1.8	153.5	206	90.3	193.9	98.8	Osmanabad
327	65.4	3.0	330.3	214	89.0	460.0	231.0	Buldana
276	46.9	1.2	231.8	216	80.8	276.8	79.2	Akola
928	62.4	6.7	261.9	255	56.9	168.6	38.7	Amravati
422	97.2	7.0	513.6	130	38.9	80.6	50.0	Yavatmal
241	52.0	1.0	203.4	164	60.6	8.2	14.8	Wardha
240	86.8	3.0	167.7	645	144.2	350.8	34.3	Nagpur
260	93.2	5.3	75.1	286	98.0	112.2	124.5	Bhandara
297	50.7	4.7	109.5	230	73.5	109.7	39.8	Chandrapur
302	81.3	6.3	219.4	747	376.0	1,601.9	93.9	Maharashtra State

Not available Separately.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	सहकारी पणन संस्था Co-operative marketing societies			सहकारी उत्पादक संस्था Co-operative marketing enterprises			दर लाख लोक- संस्थेमागे व्यापारी बँकाची संस्था Number of commercial banks per lakh of population (1980-81)
		प्रति संस्था सभासद संस्था Number of members per society	प्रति संस्था मालकीचे भांडवल (हजार रु.) Owned capital per society (in '000' Rs.)	प्रति संस्था कर्ज (हजार रु.) Borrowings per society (in '000' Rs.)	प्रति संस्था सभासद संस्था Number of members per society	प्रति संस्था मालकीचे भांडवल (हजार रु.) Owned capital per society (in '000' Rs.)	प्रति संस्था कर्ज (हजार रु.) Borrowings per society (in '000' Rs.)	
(1)	(2)	(100)	(101)	(102)	(103)	(104)	(105)	(106)
1	बुलढाणा	1,000	1,81,600.0	1,75,300.0	141	580.0	315.7	12.1
2	ठाणे	556	400.0	233.0	174	200.9	121.4	6.5
3	रायगड	429	207.1	328.6	141	127.5	86.2	5.3
4	रत्नागिरी	400	560.0	110.0	228	104.8	143.4	5.4
5	तिथुदुर्ग	556	288.9	55.6	256	159.0	100.0	N.A.
6	नाशिक	1,348	1,113.0	360.9	182	469.0	386.1	4.8
7	धुळे	870	617.4	60.9	128	142.6	124.0	4.0
8	जळगाव	919	666.1	141.9	110	237.5	266.7	3.9
9	अहमदनगर	1,611	2,816.7	350.0	221	1066.7	884.	3.6
10	पुणे	774	474.2	438.7	116	295.3	252.9	8.2
11	सातारा	1,700	990.0	560.0	194	333.9	315.1	5.4
12	सांगली	769	869.2	461.5	181	420.9	248.2	7.0
13	सोलापूर	556	516.7	77.8	118	466.9	438.8	5.2
14	कोल्हापूर	4,150	2,685.0	750.0	208	711.8	540.8	6.0
15	औरंगाबाद	1,385	492.3	600.0	170	453.1	690.4	4.2
16	जालना	1,600	480.0	240.0	200	147.5	64.2	N.A.
17	परभणी	625	487.5	600.0	224	589.7	800.4	3.5
18	बीड	778	322.2	377.8	98	266.2	441.3	3.0
19	नांदेड	1,929	678.6	364.3	137	210.8	350.0	4.1
20	उस्मानाबाद	818	363.0	154.5	141	186.7	175.4	3.5
21	बुलढाणा	1,125	793.8	200.0	107	125.7	182.8	3.6
22	अकोला	1,800	766.7	73.3	127	137.1	68.4	3.4
23	अमरावती	1,706	705.9	111.8	123	139.3	53.1	4.0
24	यवतमाळ	1,214	771.4	557.1	256	325.9	289.5	3.2
25	वर्धा	917	808.3	91.7	95	67.5	20.8	4.4
26	नागपूर	688	4,543.8	2,706.3	88	118.2	56.6	4.6
27	संभार	714	757.1	207.1	126	39.4	27.3	2.8
28	चंद्रपूर	500	755.6	161.1	124	39.5	18.5	3.1
महाराष्ट्र राज्य		1,147	1,360.9	763.4	152	337.8	302.1	5.7

Selected Indicators, 1981-82—contd.

दर लाख लोक- संस्थेमागे सहकारी बँकांचो संख्या	दर लाख विंगर नागरी भेत्नातील लोकसंस्थेमागे जिल्हा परिषदांचा खर्च (लाख रुपयात)	दर लाख विंगर नागरी भेत्नातील लोकसंस्थेमागे जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न (लाख रुपयात)	दर लाख लोक- संस्थेमागे छापखान्यांची संख्या	दर लाख लोक- संस्थेमागे नियतकालिकांची संख्या	प्रति आस्थापना रोजगार (आर्थिक गणना)	दर लाख लोक- संस्थेमागे आस्थापनांची संख्या (आर्थिक गणना)	District
Number of co-operative banks per lakh of population (1980-81)	Expenditure of Zilla Parishads per lakh non- municipal population (lakh Rs.)	Receipt of Zilla Parishads per lakh non- municipal population (lakh Rs.)	Number of printing presses per lakh of population	Number of periodicals per lakh of population	Employment per establishment (Economic Census 1977)	Number of Establishments per lakh of population (Economic Census 1977)	(2)
(107)	(108)	(109)	(110)	(111)	(112)	(113)	(2)
3.3	No. Z.P.	No. Z.P.	35.7	14.3	32	1,221	Greater Bombay
2.5	97	100	6.8	3.7	23	682	Thane
3.6	182	160	5.2	4.5	14	615	Raigad
3.2.	84	84	2.3	1.6	12	585	Ratnagiri
N.A.	185	185	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Sindhudurg
4.9	121	116	8.3	4.1	16	649	Nashik
4.1	84	80	6.4	1.8	12	507	Dhule
5.1	153	73	7.3	2.2	13	497	Jalgaon
5.2	202	98	8.1	1.9	17	505	Ahmednagar
4.6	181	181	15.3	9.4	24	708	Pune
4.9	110	104	9.0	2.4	13	613	Satara
6.5	98	92	10.3	3.0	15	555	Sangli
4.4	141	138	9.5	2.3	17	775	Solapur
7.0	123	117	14.4	3.4	16	873	Kolhapur
3.3	91	149	7.4	3.3	14	480	Aurangabad
N.A.	60	61	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Jalna
3.0	70	69	2.1	1.7	9	484	Parbhani
3.0	86	80	2.5	2.3	10	439	Beed
4.5	126	105	1.5	2.4	12	547	Nanded
3.6	55	54	2.5	1.2	14	280	Osmanabad
4.1	83	83	4.7	3.0	10	592	Buldana
2.9	144	139	7.3	4.0	14	495	Akola
2.9	159	151	3.7	4.3	14	482	Amravati
3.3	117	113	3.4	3.7	11	527	Yavatmal
2.7	102	89	2.2	9.5	14	588	Wardha
2.7	154	151	13.0	5.0	25	691	Nagpur
2.0	80	80	2.0	2.4	12	449	Bhandara
1.6	126	122	4.1	1.8	15	502	Chandrapur
3.8	119	109	10.9	4.9	20	659	Maharashtra State

N. A.—वेगळी उपलब्ध नाही/Not available Separately.

---

1. क्षेत्रफल व लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

---

1. क्षेत्रफल व लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.1

१९८१ च्या जनगणनेनुसार क्षेत्रफल व लोकसंख्या

Area and population according to 1981 Population Census

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	एकूण प्राचीन नागरी (3)	क्षेत्रफल चौ. कि. मी. मध्ये Area in Sq. Km. (4)	लोकसंख्या दर चौ.कि.मी. मारे Population per Sq. Km. (5)	तालुक्यांची संख्या No. of talukas (6)	खेड्यांची संख्या Number of villages		शहरांची संख्या No. of towns (9)	लोकसंख्या Population			Total Rural Urban (3)	District (2)
						वस्ती असलेली Inhabited (7)	वस्ती नसलेली Uninhabited (8)		एकूण Persons (10)	पुरुष Males (11)	स्त्रिया Females (12)		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
1 बुध्नुवई	..	ए	603.0	13,671	3	..	..	1	82,43,405	46,52,646	35,90,759	T	Greater Bombay
		भा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	R	
		ना	603.0	13,671	..	..	..	..	1	82,43,405	46,52,646	35,90,759	
2 ठाणे	..	ए	9,558.0	351	13	1,746	27	34	33,51,562	17,79,645	15,71,917	T	Thane
		भा	9,325.6	200	..	1,746	27	..	18,65,342	9,65,472	8,99,870	R	
		ना	232.4	6,395	..	..	..	34	14,86,220	8,14,173	6,72,047	U	
3 रायगड	..	ए	7,148.0	208	14	1,827	58	16	14,86,452	7,26,512	7,59,940	T	Raigad
		भा	7,014.7	182	..	1,827	58	..	12,76,576	6,16,281	6,60,295	R	
		ना	133.3	1,574	..	..	..	16	2,09,876	1,10,231	99,645	U	
4 रत्नागिरी	..	ए	13,054.0	162	15	2,038	5	13	21,11,311	9,43,395	11,67,916	T	Ratnagiri
		भा	12,940.1	150	..	2,038	5	..	19,40,394	8,57,891	10,82,503	R	
		ना	113.9	1,501	..	..	..	13	1,70,917	85,504	85,413	U	
5 नाशिक	..	ए	15,530.0	193	13	1,742	4	19	29,91,739	15,44,532	14,47,207	T	Nashik
		भा	15,185.6	136	..	1,742	4	..	26,63,594	10,53,194	10,10,400	R	
		ना	344.4	2,695	..	..	..	19	9,28,145	4,91,338	4,36,807	U	
6 धुळे	..	ए	13,150.0	156	10	1,516	16	7	20,50,294	10,43,140	10,07,154	T	Dhule
		भा	13,048.1	126	..	1,516	16	..	16,50,113	8,34,193	8,15,920	R	
		ना	101.9	3,927	..	..	..	7	4,00,181	2,08,947	1,91,234	U	
7 जळगाव	..	ए	11,765.0	223	13	1,475	27	15	26,18,274	13,42,963	12,75,311	T	Jalgaon
		भा	11,494.7	171	..	1,475	27	..	19,60,017	10,01,694	9,58,323	R	
		ना	270.3	2,435	..	..	..	15	6,58,257	3,41,269	3,16,988	U	
8 अहमदनगर	..	ए	17,048.0	159	13	1,503	2	8	27,08,309	13,82,632	13,25,677	T	Ahmadnagar
		भा	16,870.8	140	..	1,503	2	..	23,56,941	11,96,669	11,60,272	R	
		ना	177.2	1,983	..	..	..	8	3,51,368	1,85,963	1,65,405	U	
9 पुणे	..	ए	15,642.0	266	14	1,753	15	26	41,64,470	21,50,088	20,14,382	T	Pune
		भा	15,021.3	146	..	1,753	15	..	21,93,388	11,03,277	10,90,111	R	
		ना	620.7	3,176	..	..	..	26	19,71,082	10,46,811	9,24,271	U	

10	सातारा	..	ए	10,484-0	194	11	1,417	20	10	20,38,677	9,89,122	10,49,555	T	Satara	
			भा	10,130-0	175		1,417			20	17,72,885	8,50,402	9,22,483		R
			ना	354-0	751		..			..	2,65,792	1,38,720	1,27,072		U
11	सांगली	..	ए	8,572-0	214	8	708	2	8	18,31,212	9,31,187	9,00,025	T	Sangli	
			भा	8,272-1	174		708			2	14,37,123	7,25,872	7,11,251		R
			ना	299-9	1,314		..			..	3,94,089	2,05,315	1,88,774		U
12	सोलापूर	..	ए	15,017-0	174	11	1,104	6	10	26,10,144	13,44,147	12,65,997	T	Solapur	
			भा	14,678-2	126		1,104			6	18,42,678	9,46,125	8,95,953		R
			ना	338-8	2,265		..			..	7,67,466	3,97,422	3,70,044		U
13	कोल्हापूर	..	ए	8,047-0	311	12	1,200	18	12	25,06,330	12,73,881	12,32,449	T	Kolhapur	
			भा	7,855-3	240		1,200			18	18,84,308	9,45,621	9,38,687		R
			ना	191-7	3,245		..			..	6,22,022	3,28,260	2,93,762		U
14	औरंगाबाद	..	ए	16,305-0	149	12	1,959	80	10	24,33,420	12,49,632	11,83,788	T	Aurangabad	
			भा	16,165-2	117		1,959			80	18,95,885	9,65,377	9,30,508		R
			ना	139-8	3,845		..			..	5,37,535	2,84,255	2,53,280		U
15	परभणी	..	ए	12,561-0	146	8	1,615	37	12	18,29,378	9,29,638	8,99,740	T	Parbhani	
			भा	12,339-5	120		1,615			37	14,86,556	7,52,408	7,34,148		R
			ना	221-5	1,548		..			..	3,42,822	1,77,230	1,65,592		U
16	बीड	..	ए	11,085-0	134	7	1,256	12	7	14,86,030	7,55,971	7,30,059	T	Beed	
			भा	10,850-1	116		1,256			12	12,56,259	6,36,075	6,20,184		R
			ना	234-9	978		..			..	2,29,771	1,19,896	1,09,875		U
17	नांदेड	..	ए	10,502-0	167	8	1,425	56	11	17,49,334	8,92,417	8,56,917	T	Nanded	
			भा	10,290-9	138		1,425			56	14,21,485	7,21,514	6,99,971		R
			ना	211-1	1,553		..			..	3,27,849	1,70,963	1,56,946		U
18	उस्मानाबाद	..	ए	14,210-0	157	11	1,527	27	13	22,30,620	11,39,197	10,91,423	T	Osmanabad	
			भा	13,894-0	136		1,527			27	18,87,383	9,59,644	9,27,739		R
			ना	316-0	1,086		..			..	3,43,237	1,79,553	1,63,684		U
19	बुलढाणा	..	ए	9,661-0	156	5	1,273	127	9	15,08,777	7,70,833	7,31,944	T	Buldana	
			भा	9,602-5	128		1,273			127	12,29,791	6,25,988	6,03,803		R
			ना	58-5	4,769		..			..	2,78,986	1,44,845	1,34,141		U
20	अकोला	..	ए	10,575-0	173	6	1,546	197	9	18,26,952	9,37,824	8,89,128	T	Akola	
			भा	10,425-5	132		1,546			197	13,72,290	7,01,592	6,70,698		R
			ना	149-5	3,041		..			..	4,54,662	2,36,232	2,18,430		U
21	अमरावती	..	ए	12,212-0	152	6	1,698	301	12	18,61,410	9,61,564	8,99,846	T	Amravati	
			भा	12,052-2	109		1,698			301	13,16,911	6,78,517	6,38,394		R
			ना	159-8	3,407		..			..	5,44,499	2,83,047	2,61,452		U

तबला क्रमांक/TABLE No. 1. 1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
22	यवतमाळ	ए	13,584-0	128	5	1,751	254	8	17,37,423	8,87,236	8,50,187	T	Yavatmal
		आ	13,516-5	109	..	1,751	254	..	14,75,288	7,50,301	7,24,987	R	
		ना	67-5	3,883	..	..	..	8	2,62,135	1,36,935	1,25,200	U	
23	वर्धा	ए	6,310-0	147	3	1,015	356	6	9,26,618	4,75,696	4,50,922	T	Wardha
		आ	6,280-2	111	..	1,015	356	..	6,95,108	3,55,774	3,39,334	R	
		ना	29-8	7,769	..	..	..	6	2,31,510	1,19,922	1,11,588	U	
24	नागपूर	ए	9,931-0	261	5	1,658	226	16	25,88,811	13,45,377	12,43,434	T	Nagpur
		आ	9,599-8	117	..	1,658	226	..	11,19,532	5,77,082	5,42,450	R	
		ना	331-2	4,436	..	..	..	16	14,69,279	7,68,295	7,00,984	U	
25	भंडारा	ए	9,213-0	199	3	1,624	150	7	18,37,577	9,20,159	9,17,418	T	Bhandara
		आ	9,139-9	175	..	1,624	150	..	15,96,823	7,97,396	7,99,427	R	
		ना	73-1	3,293	..	..	..	7	2,40,754	1,22,763	1,17,991	U	
26	चंद्रपूर	ए	25,923-0	79	6	2,978	476	8	20,55,642	10,45,692	10,09,950	T	Chandrapur
		आ	25,809-4	70	..	2,978	476	..	17,93,907	9,08,497	8,85,410	R	
		ना	113-6	2,304	..	..	..	8	2,61,735	1,37,195	1,24,540	U	
	महाराष्ट्र राज्य	ए	3,07,690-0	204	235	39,354	2,47 ⁹	307	6,27,84,171	3,24,15,126	3,03,69,045	T	Maharashtra State
		आ	3,01,802-2	135	..	39,354	2,47 ⁹	..	4,07,90,577	2,05,27,456	2,02,63,121	R	
		ना	5,887-8	3,735	..	..	..	307	2,19,93,594	1,18,87,670	1,01,05,924	U	

आधार.—भारताची जनगणना, १९८१, मालिका १२, महाराष्ट्र, भाग दोन-ब.
Source.—Census of India, 1981, Series 12, Maharashtra, Part II-B.

1. क्षेत्रफल व लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

सप्तम क्रमांक / TABLE No. 1.2

१९०१ पासूनचा लोकसंख्येतील दशवर्षीय चढउतार
Decadal variation in population since 1901

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्ष Year	एकूण व्यक्ती Persons	दशवर्षीय चढउतार Decadal variation	दशवर्षीय चढउतार (शेकड्या प्रमाण) Percentage decadal variation	पुरुष Males	स्त्रिया Females	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बृहस्पुर्व	1901	927,994	..	..	561,825	366,169	Greater Bombay
		1911	1,148,757	+220,763	+23.79	731,634	417,123	
		1921	1,380,448	+231,691	+20.17	884,301	496,147	
		1931	1,397,812	+17,364	+1.26	878,102	519,710	
		1941	1,801,356	+403,544	+24.87	1,114,983	686,373	
		1951	2,994,444	+1,193,088	+66.23	1,868,335	1,125,109	
		1961	4,152,056	+1,157,612	+38.66	2,496,176	1,655,880	
		1971	5,970,575	+1,818,519	+43.80	3,478,378	2,492,197	
		1981	8,243,405	+2,272,830	+38.07	4,652,646	3,590,759	
2	ठाणे	1901	665,326	..	..	343,216	322,110	Thane
		1911	721,323	+55,997	+8.42	370,437	350,886	
		1921	713,228	-8,095	-1.12	368,305	344,923	
		1931	787,664	+74,436	+10.44	407,045	380,619	
		1941	882,321	+94,675	+12.02	454,693	427,628	
		1951	1,282,572	+400,251	+45.36	668,138	614,434	
		1961	1,652,678	+370,106	+28.86	861,117	791,561	
		1971	2,281,664	+628,986	+38.06	1,204,855	1,076,809	
		1981	3,351,562	+1,069,898	+46.89	1,779,645	1,571,917	
3	रायगड	1901	721,083	..	..	360,493	360,590	Raigad
		1911	714,371	-6,712	-0.93	353,180	361,191	
		1921	677,586	-36,785	-5.15	334,184	343,402	
		1931	756,315	+78,729	+11.62	376,398	379,917	
		1941	805,157	+48,842	+6.46	395,368	409,789	
		1951	909,083	+103,926	+12.91	445,580	463,503	
		1961	1,088,855	+149,772	+16.48	514,534	544,321	
		1971	1,263,003	+204,148	+19.28	614,278	648,725	
		1981	1,486,452	+223,449	+17.69	726,512	759,940	
4	रत्नागिरी	1901	1,387,074	..	..	654,497	732,577	Ratnagiri
		1911	1,422,199	+35,125	+2.53	657,120	765,679	
		1921	1,361,884	-60,315	-4.24	622,786	739,098	
		1931	1,534,540	+172,656	+12.68	720,873	813,667	
		1941	1,627,225	+92,685	+6.04	753,908	873,317	
		1951	1,711,964	+84,739	+5.21	769,635	942,329	
		1961	1,827,203	+115,239	+6.73	816,804	1,010,399	
		1971	1,990,583	+163,380	+8.94	886,995	1,103,588	
		1981	2,111,311	+120,728	+6.06	943,395	1,167,916	
5	नाशिक	1901	823,080	..	..	417,000	406,080	Nashik
		1911	915,698	+92,618	+11.25	461,573	454,125	
		1921	845,783	-69,915	-7.67	431,568	414,215	
		1931	1,009,583	+163,800	+19.37	514,322	495,261	
		1941	1,127,597	+118,014	+11.69	577,293	550,304	
		1951	1,429,916	+3,023,319	+26.81	730,927	698,989	
		1961	1,855,246	+425,330	+29.75	953,531	901,715	
		1971	2,369,221	+513,975	+27.70	1,221,419	1,147,802	
		1981	2,991,739	+622,518	+26.28	1,544,532	1,447,207	

तत्सतः क्रमांक/TABLE No. 1.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	
6	धुळे	.. ..	1901 ..	448,432	..	..	226,497	221,935	Dhule
			1911 ..	559,519	+111,087	+24.77	282,839	276,680	
			1921 ..	594,191	+34,672	+6.20	300,717	293,474	
			1931 ..	714,998	+120,807	+20.33	363,073	351,925	
			1941 ..	845,766	+130,768	+18.29	429,560	416,206	
			1951 ..	1,060,278	+214,512	+25.36	538,226	522,052	
			1961 ..	1,351,236	+290,958	+27.44	686,942	664,294	
			1971 ..	1,662,181	+310,945	+23.01	849,601	812,580	
			1981 ..	2,050,294	+388,113	+23.35	1,043,140	1,007,154	
7	जळगाव	.. ..	1901 ..	954,077	..	..	483,030	471,047	Jalgaon
			1911 ..	1,028,126	+474,049	+7.76	518,558	509,568	
			1921 ..	1,069,656	+41,530	+4.04	542,676	526,980	
			1931 ..	1,198,260	+128,604	+12.02	608,733	589,527	
			1941 ..	1,320,074	+121,814	+10.17	669,953	650,121	
			1951 ..	1,471,351	+151,277	+11.46	746,452	724,899	
			1961 ..	1,765,047	+293,696	+19.06	902,001	863,046	
			1971 ..	2,123,121	+358,074	+20.28	1,089,840	1,033,281	
			1981 ..	2,618,274	+495,153	+23.32	1,342,963	1,275,311	
8	अहमदनगर	.. ..	1901 ..	820,346	..	..	409,125	411,221	Ahmadnagar
			1911 ..	925,876	+105,530	+12.86	466,812	459,064	
			1921 ..	719,137	+206,739	+22.33	363,494	355,643	
			1931 ..	969,209	+250,072	+34.77	491,683	477,526	
			1941 ..	1,123,040	+153,831	+15.87	570,300	552,740	
			1951 ..	1,410,873	+287,833	+25.63	716,763	695,110	
			1961 ..	1,775,969	+365,096	+25.88	905,313	870,656	
			1971 ..	2,269,117	+493,142	+27.77	1,160,205	1,108,912	
			1981 ..	2,708,309	+439,192	+19.36	1,382,632	1,325,677	
9	पुणे	.. ..	1901 ..	1,095,858	..	..	553,661	542,197	Pune
			1911 ..	1,177,238	+81,380	+7.43	595,481	581,757	
			1921 ..	1,105,014	-72,224	-6.14	564,751	540,263	
			1931 ..	1,275,882	+170,868	+15.46	653,480	622,402	
			1941 ..	1,472,972	+197,090	+15.45	755,979	716,993	
			1951 ..	1,950,976	+478,004	+32.45	1,006,201	944,775	
			1961 ..	2,466,880	+515,904	+26.44	1,268,710	1,198,170	
			1971 ..	3,178,029	+711,149	+28.83	1,643,864	1,534,165	
			1981 ..	4,164,470	+986,441	+31.04	2,150,088	2,014,382	
10	सातारा	.. ..	1901 ..	849,672	..	..	418,418	431,254	Savara
			1911 ..	835,337	-14,335	-1.69	412,412	422,925	
			1921 ..	786,436	-48,901	-5.85	387,434	399,002	
			1931 ..	895,014	+108,578	+13.81	446,189	448,825	
			1941 ..	1,013,212	+118,198	+13.21	497,993	515,219	
			1951 ..	1,177,016	+163,804	+16.17	573,800	603,216	
			1961 ..	1,430,105	+253,089	+21.50	698,555	731,550	
			1971 ..	1,727,376	+297,271	+20.79	848,692	879,284	
			1981 ..	2,038,677	+311,301	+18.02	989,122	1,049,555	
11	सांगली	.. ..	1901 ..	644,556	..	..	324,900	319,656	Sangli
			1911 ..	612,518	-32,038	-4.97	313,874	298,644	
			1921 ..	596,199	-16,319	-2.66	307,061	289,138	
			1931 ..	707,479	+111,280	+18.66	362,861	344,618	
			1941 ..	812,865	+105,386	+14.90	416,007	396,858	
			1951 ..	998,434	+185,569	+22.83	507,407	491,027	
			1961 ..	1,230,716	+232,282	+23.26	628,754	601,962	
			1971 ..	1,539,820	+309,104	+25.12	790,165	749,655	
			1981 ..	1,831,212	+291,392	+18.92	931,187	900,025	

तबला कर्मांक/TABLE No. 1.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
12	सोलापूर	1901	884,101	..	..	445,384	438,717	Solapur
		1911	956,207	+72,106	+8.16	486,125	470,082	
		1921	909,248	-46,959	-4.91	467,971	441,277	
		1931	1,069,524	+160,276	+17.63	552,909	516,615	
		1941	1,228,085	+158,561	+14.83	263,393	595,692	
		1951	1,505,316	+227,231	+22.57	773,809	731,507	
		1961	1,860,119	+354,803	+23.57	960,655	899,464	
		1971	2,253,840	+393,840	+21.17	1,165,927	1,087,913	
		1981	2,610,144	+356,304	+15.81	1,344,147	1,265,997	
13	कोल्हापूर	1901	900,570	..	..	456,057	444,513	Kolhapur
		1911	817,976	-82,594	-9.17	415,871	402,105	
		1921	820,032	+2,056	+0.25	421,482	398,550	
		1931	937,303	+117,271	+14.30	480,272	457,031	
		1941	1,072,444	+135,141	+14.42	544,862	527,582	
		1951	1,308,060	+235,616	+21.97	663,937	644,123	
		1961	1,596,493	+288,433	+22.05	811,693	784,860	
		1971	2,048,049	+451,556	+28.28	1,045,474	1,002,575	
		1981	2,506,330	+458,281	+22.38	1,273,881	1,232,449	
14	औरंगाबाद	1901	733,291	..	..	366,951	366,340	Aurangabad
		1911	879,847	+146,556	+19.99	442,487	437,360	
		1921	720,699	-159,148	-18.09	361,938	358,761	
		1931	956,598	+235,898	+32.73	486,339	470,259	
		1941	1,082,729	+126,131	+13.19	553,401	529,328	
		1951	1,179,404	+96,675	+8.93	597,406	581,998	
		1961	1,532,341	+352,937	+29.93	781,635	750,706	
		1971	1,971,006	+438,665	+28.63	1,014,481	956,525	
		1981	2,433,420	+462,414	+23.46	1,249,632	1,183,788	
15	परभणी	1901	648,546	..	..	324,977	323,569	Parbhani
		1911	781,754	+132,929	+20.50	392,208	389,267	
		1921	767,741	-13,734	-1.76	388,167	379,574	
		1931	856,023	+788,282	+11.50	435,986	420,037	
		1941	914,447	+58,424	+6.83	466,581	447,866	
		1951	1,010,864	+96,417	+10.54	510,567	500,297	
		1961	1,206,236	+195,372	+19.33	611,787	594,449	
		1971	1,506,771	+300,585	+24.92	768,662	738,109	
		1981	1,829,378	+322,607	+21.41	929,638	899,740	
16	बीड	1901	506,349	..	..	255,135	251,214	Beed
		1911	637,861	+131,512	+25.97	322,137	315,724	
		1921	477,623	-160,238	-25.12	243,362	234,261	
		1931	648,986	+171,363	+35.88	332,966	316,020	
		1941	728,201	+79,215	+12.21	375,187	353,014	
		1951	826,046	+97,845	+13.44	422,069	403,977	
		1961	1,001,466	+175,420	+21.24	508,827	492,639	
		1971	1,286,121	+284,655	+28.42	658,204	627,917	
		1981	1,486,030	+199,909	+15.54	755,971	730,059	
17	नांदेड	1901	550,261	..	..	274,628	275,633	Nanded
		1911	671,066	+120,805	+21.95	336,431	334,635	
		1921	649,825	-21,241	-3.17	328,083	321,742	
		1931	706,773	+56,948	+8.76	359,522	347,251	
		1941	784,289	+77,516	+10.97	399,103	385,186	
		1951	883,531	+99,242	+12.65	445,558	437,973	
		1961	1,079,674	+196,143	+22.20	547,974	531,700	
		1971	1,398,762	+317,088	+29.46	714,820	682,942	
		1981	1,749,334	+351,572	+25.15	892,417	856,917	

वृद्धता क्रमांक/TABLE No. 1.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
18	उस्मानाबाद	1901 ..	777,929	..	..	392,889	385,040	Osmanabad
		1911 ..	927,095	+149,166	+19.17	471,947	455,148	
		1921 ..	890,291	-36,804	-3.97	459,238	431,053	
		1931 ..	991,367	+101,076	+11.35	510,440	480,927	
		1941 ..	1,101,515	+110,148	+11.11	567,353	534,162	
		1951 ..	1,210,041	+108,526	+9.85	621,541	588,500	
		1961 ..	1,477,656	+267,615	+22.12	758,235	719,421	
		1971 ..	1,896,687	+419,031	+28.36	975,484	921,203	
		1981 ..	2,230,620	+333,933	+17.61	1,139,197	1,091,423	
19	बुलढाणा	1901 ..	617,990	..	..	310,300	307,690	Buldana
		1911 ..	673,698	+55,708	+9.01	339,459	334,239	
		1921 ..	703,643	+29,945	+4.44	355,604	348,039	
		1931 ..	766,584	+62,941	+8.95	388,966	377,618	
		1941 ..	820,862	+54,278	+7.08	416,314	404,548	
		1951 ..	870,168	+49,306	+6.01	439,270	430,898	
		1961 ..	1,059,698	+189,530	+21.78	541,026	518,672	
		1971 ..	1,262,978	+203,280	+19.18	646,303	616,675	
		1981 ..	1,508,777	+245,799	+19.46	770,833	737,944	
20	अकोला	1901 ..	752,066	..	..	382,070	369,996	Akola
		1911 ..	786,042	+33,976	+4.52	399,504	386,538	
		1921 ..	794,847	+8,805	+1.12	405,923	388,924	
		1931 ..	876,362	+81,515	+10.26	448,896	427,466	
		1941 ..	907,742	+31,380	+3.58	463,948	443,794	
		1951 ..	950,994	+43,252	+4.76	485,119	465,875	
		1961 ..	1,189,354	+238,360	+25.06	613,832	575,522	
		1971 ..	1,501,478	+312,124	+26.24	773,569	727,909	
		1981 ..	1,826,952	+325,474	+21.68	937,824	889,128	
21	अमरावती	1901 ..	806,859	..	..	411,663	395,196	Amravati
		1911 ..	873,012	+66,153	+8.20	445,739	427,273	
		1921 ..	827,867	+43,145	+5.17	423,802	404,065	
		1931 ..	941,604	+113,737	+13.74	485,593	456,011	
		1941 ..	988,524	+46,920	+4.98	507,920	480,604	
		1951 ..	1,031,160	+42,636	+4.31	526,593	504,567	
		1961 ..	1,232,780	+201,620	+19.55	637,861	594,919	
		1971 ..	1,541,209	+308,429	+25.02	798,073	743,136	
		1981 ..	1,861,410	+320,201	+20.78	961,564	899,846	
22	यवतमाळ	1901 ..	577,101	..	..	290,267	286,834	Yavatmal
		1911 ..	724,410	+147,309	+25.53	365,912	358,498	
		1921 ..	748,959	+24,549	+3.39	380,545	368,414	
		1931 ..	857,288	+108,329	+14.46	436,124	421,164	
		1941 ..	887,738	+30,450	+3.55	448,724	439,014	
		1951 ..	931,982	+44,244	+4.98	468,522	463,460	
		1961 ..	1,098,470	+166,488	+17.86	557,010	541,460	
		1971 ..	1,423,677	+325,207	+29.61	726,072	697,605	
		1981 ..	1,737,423	+313,746	+22.04	887,236	850,187	
23	वार्धा	1901 ..	386,012	..	..	194,258	191,754	Wardha
		1911 ..	460,775	+74,763	+19.37	232,351	228,424	
		1921 ..	463,696	+2,921	+0.63	235,074	228,622	
		1931 ..	516,266	+52,570	+11.34	261,394	254,872	
		1941 ..	519,330	+3,064	+0.59	262,617	256,713	
		1951 ..	538,903	+19,573	+3.77	271,751	267,152	
		1961 ..	634,277	+95,374	+17.70	322,894	311,383	
		1971 ..	779,562	+145,285	+22.91	400,040	379,522	
		1981 ..	926,618	+147,056	+18.86	475,696	450,922	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1,2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)	
24	नागपूर	.. ..	1901 ..	748,489	..	..	375,940	372,549	Nagpur
			1911 ..	806,287	+57,798	+7.72	407,033	399,254	
			1921 ..	789,940	-16,347	-2.03	401,557	388,383	
			1931 ..	936,987	+147,047	+18.61	479,678	457,309	
			1941 ..	1,056,537	+119,550	+12.76	540,366	516,171	
			1951 ..	1,230,535	+173,998	+16.47	629,185	601,350	
			1961 ..	1,508,455	+277,920	+22.59	781,969	726,486	
			1971 ..	1,942,688	+434,233	+28.79	1,010,911	931,777	
			1981 ..	2,588,811	+646,123	+33.26	1,345,377	1,243,434	
25	भंडारा	.. ..	1901 ..	590,258	..	..	285,052	305,206	Bhandara
			1911 ..	688,463	+98,205	+16.64	337,754	350,709	
			1921 ..	720,328	-31,865	+4.63	355,821	364,507	
			1931 ..	827,558	+107,230	+14.89	410,367	417,191	
			1941 ..	966,677	+139,119	+16.81	480,982	485,695	
			1951 ..	1,075,678	+109,001	+11.28	536,603	539,075	
			1961 ..	1,272,638	+196,960	+18.31	637,366	635,272	
			1971 ..	1,585,580	+312,942	+24.59	798,072	787,508	
			1981 ..	1,837,577	+251,997	+15.89	920,159	917,418	
26	चंद्रपूर	.. ..	1901 ..	574,323	..	..	283,896	290,427	Chandrapur
			1911 ..	729,347	+155,024	+26.99	363,793	365,554	
			1921 ..	715,365	-13,982	-1.92	357,021	358,344	
			1931 ..	823,321	+107,956	+15.09	413,747	409,574	
			1941 ..	942,053	+118,732	+14.42	473,672	468,381	
			1951 ..	1,052,975	+110,922	+11.77	527,645	525,330	
			1961 ..	1,238,070	+185,095	+17.58	623,681	614,389	
			1971 ..	1,640,137	+402,067	+32.48	832,567	807,570	
			1981 ..	2,055,642	+415,505	+25.33	1,045,692	1,009,950	
	महाराष्ट्र राज्य	.. ..	1901 ..	19,391,643	..	..	9,802,129	9,589,514	Maharashtra State
			1911 ..	21,474,523	+2,082,830	+10.74	10,922,671	10,551,852	
			1921 ..	20,849,666	-624,857	-2.91	10,692,865	10,156,801	
			1931 ..	23,959,300	+3,109,634	+14.91	12,305,958	11,653,342	
			1941 ..	26,832,758	+2,873,458	+11.99	13,769,460	13,063,298	
			1951 ..	32,002,564	+5,169,896	+19.27	16,490,039	15,512,525	
			1961 ..	39,553,718	+7,551,154	+23.60	20,428,882	19,124,836	
			1971 ..	50,412,235	+10,858,517	+27.45	26,116,351	24,295,884	
			1981 ..	62,784,171	+12,371,936	+24.54	32,415,126	30,369,045	

बाधा ८.—भारतीय जनगणना १९८१, सालिका १२, महाराष्ट्र, भाग दोन-ब.

Source.—Census of India, 1981, Series 12, Maharashtra, Part II-B.

1. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/
तक्ता क्रमांक/
खेड्यांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वस्ती असलेल्या एकूण खेड्यांची संख्या Total No. of inhabited villages	एकूण ग्रामीण लोकसंख्या Total rural population	लोकसंख्येचा गट/Population range						
				पेक्षा कमी/Less than 200		200—499		500—999		
				खेडी Villages	लोकसंख्या Persons	खेडी Villages	लोकसंख्या Persons	खेडी Villages	लोकसंख्या Persons	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	
1	बुलढुम्बई	..	..	..	..	..	..	..	..	..
2	ठाणे	..	1,746	18,65,342	142	17,690	434	1,52,522	607	4,31,944
3	रायगड	..	1,827	12,76,576	236	29,735	634	2,23,032	641	4,48,292
4	रत्नागिरी	..	2,038	19,40,394	85	10,108	465	1,69,040	788	5,72,154
5	नाशिक	..	1,742	20,63,594	87	11,782	346	1,21,626	581	4,19,151
6	धुळे	..	1,516	16,50,113	151	18,412	341	1,19,052	480	3,40,566
7	जळगाव	..	1,475	19,60,017	91	10,729	314	1,11,586	463	3,41,306
8	अहमदनगर	..	1,503	23,56,941	26	2,908	196	73,659	494	3,58,050
9	पुणे	..	1,753	21,93,388	138	17,541	379	1,33,456	528	3,89,860
10	सातारा	..	1,417	17,72,885	116	13,400	294	1,05,534	387	2,77,940
11	सांगली	..	708	14,37,123	13	1,579	71	26,772	176	1,31,406
12	सोलापूर	..	1,104	18,42,678	16	1,612	116	43,651	305	2,27,867
13	कोल्हापूर	..	1,200	18,84,308	35	4,384	201	73,346	337	2,46,837
14	औरंगाबाद	..	1,959	18,95,885	183	20,745	428	1,54,447	724	5,27,943
15	परभणी	..	1,615	14,86,556	132	13,832	409	1,48,217	566	4,10,186
16	बीड	..	1,256	12,56,259	44	5,971	328	1,21,713	444	3,19,810
17	नांदेड	..	1,425	14,21,485	94	10,696	320	1,17,363	502	3,64,785
18	उस्मानाबाद	..	1,527	18,87,383	52	6,510	274	1,01,563	500	3,65,955
19	बुलढाणा	..	1,273	12,29,791	194	17,405	268	95,018	410	3,00,603
20	अकोला	..	1,546	13,72,290	236	21,297	399	1,37,912	507	3,60,372
21	अमरावती	..	1,698	13,16,911	427	39,359	498	1,70,455	402	2,83,654
22	यवतमाळ	..	1,751	14,75,288	233	21,097	466	1,64,436	573	4,09,312
23	वर्धा	..	1,015	6,95,108	250	15,764	293	1,00,357	256	1,76,665
24	नागपूर	..	1,658	11,19,532	384	35,439	556	1,89,781	457	3,15,878
25	भंडारा	..	1,624	15,96,823	191	20,204	321	1,16,042	545	3,96,605
26	चंद्रपूर	..	2,978	17,93,907	967	91,925	897	2,97,513	657	4,74,167
	महाराष्ट्र राज्य	..	39,354	4,07,90,577	4,523	4,60,124	9,248	32,68,093	12,330	88,91,308

आधार.—भारतीय जनगणना, १९८१, मालिका १२, महाराष्ट्र, भाग दोन-अ.

AREA AND POPULATION

TABLE No. 1.3

Villages Classified by Population (Census)

लोकसंख्येचा गट/Population range								
1,000—1,999		2,000—4,999		5,000—9,999		10,000 आणि त्याहून अधिक and above		District
बेडी Villages	लोकसंख्या Persons	बेडी Villages	लोकसंख्या Persons	बेडी Villages	लोकसंख्या Persons	बेडी Villages	लोकसंख्या Persons	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(2)
..	..	..	..	..	..	..	..	Greater Bombay
375	5,11,792	151	4,50,089	31	2,05,591	6	95,714	Thane
230	3,04,604	79	2,22,036	7	48,877	..	..	Raigad
560	7,79,480	134	3,66,414	6	48,198	..	..	Ratnagiri
497	6,82,901	196	5,66,695	30	1,96,475	5	64,964	Nashik
355	4,93,299	158	4,53,844	29	1,97,067	2	27,873	Dhule
361	5,00,885	193	5,75,182	41	2,52,901	12	1,67,428	Jalgaon
456	6,38,317	274	8,04,711	42	2,79,718	15	1,99,578	Ahmadnagar
429	6,04,150	227	6,54,738	43	2,79,939	9	1,13,704	Pune
371	5,16,852	217	6,31,098	29	1,90,426	3	37,635	Satara
231	3,36,665	159	4,90,007	46	3,06,770	12	1,43,924	Sangli
383	5,37,734	241	6,92,532	37	2,50,658	6	88,624	Solapur
352	4,93,745	222	6,59,970	44	2,88,338	9	1,17,688	Kolhapur
460	6,29,123	141	4,09,446	22	1,38,034	1	16,147	Aurangabad
396	5,36,453	99	2,92,194	13	85,674	..	..	Parbhani
334	4,59,577	93	2,56,136	11	69,980	2	23,072	Beed
383	5,16,266	116	3,32,442	8	56,143	2	23,790	Nanded
484	6,77,580	195	5,71,467	18	1,19,251	4	45,057	Osmanabad
281	3,88,634	101	2,91,077	18	1,25,568	1	11,486	Buldana
280	3,82,330	105	3,06,734	12	76,196	7	87,449	Akola
264	3,62,745	78	2,33,739	24	1,70,618	5	56,341	Amravati
367	4,98,179	97	2,67,942	12	78,320	3	36,002	Yavatmal
160	2,08,383	47	1,33,034	9	60,905	..	..	Wardha
189	2,56,757	50	1,57,009	18	1,16,474	4	48,194	Nagpur
409	5,76,570	144	3,94,802	14	92,600	..	..	Bhandara
347	4,64,026	87	2,57,822	15	1,07,335	8	1,01,119	Chandrapur
8,954	1,23,57,047	3,604	1,04,71,160	579	38,37,056	116	15,05,789	Maharashtra State

Source.—Census of India, 1981, Series 12, Maharashtra, Part II-A.

1. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

संख्या क्रमांक/TABLE No. 1-4

शहरे/शहर संकुलांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण

Towns/Urban agglomerations classified by population 1981 जनगणना/Population (Census)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	सर्वे वर्ग/All Classes		वर्ग/Class I (लोकसंख्या/ Population भागा त्याहून अधिक 1,00,000 and above)		वर्ग/Class II (लोकसंख्या/ Population 50,000 to 99,999)		वर्ग/Class III (लोकसंख्या/ Population 20,000 to 49,999)		वर्ग/Class IV (लोकसंख्या/ Population 10,000 to 19,999)		वर्ग/Class V (लोकसंख्या/ Population 5,000 to 9,999)		वर्ग/Class VI (लोकसंख्या/ Population/ हून कमी Less than 5,000)		District	
		शहरे/ शहर संकुले		शहरे/ शहर संकुले		शहरे/ शहर संकुले		शहरे/ शहर संकुले		शहरे/ शहर संकुले		शहरे/ शहर संकुले		शहरे/ शहर संकुले			
		No. of Towns/ UA	Population	No. of Towns/ UA	Population	No. of Towns/ UA	Population	No. of Towns/ UA	Population	No. of Towns/ UA	Population	No. of Towns/ UA	Population	No. of Towns/ UA	Population		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)	
1	बृहन्मुंबई	..	1	82,43,405	1	82,43,405	1	..	..	..	..	..	..	..	..	Greater Bombay	
2	ठाणे	..	24	14,86,220	3	11,53,770	1	52,398	5	1,26,907	6	84,428	7	60,764	2	7,953	Thane
3	रायगड	..	16	2,09,876	..	..	..	..	2	69,175	7	95,943	5	37,187	2	7,571	Raigad
4	रत्नागिरी	..	13	1,70,917	..	..	..	..	2	74,286	4	58,541	3	23,079	4	15,011	Ratnagiri
5	नाशिक	..	15	9,28,145	2	6,74,917	1	51,439	5	1,31,456	3	41,339	3	25,343	1	3,651	Nashik
6	धुळे	..	7	4,00,181	1	2,10,759	1	65,394	4	1,04,913	1	19,115	..	..	..	..	Dhule
7	जळगाव	..	14	6,58,257	2	2,77,477	2	1,26,858	8	2,20,304	2	33,618	..	..	..	..	Jaigaon
8	अहमदनगर	..	7	3,51,368	1	1,81,210	1	55,491	3	1,00,695	1	10,259	..	..	1	3,713	Ahmadnagar
9	पुणे	..	17	19,71,082	1	16,86,109	..	..	5	1,63,923	7	91,929	4	29,121	..	..	Pune
10	सातारा	..	10	2,65,792	..	..	2	1,37,700	2	58,520	4	51,876	2	17,696	..	..	Satara
11	सांगली	..	6	3,94,089	1	2,68,988	..	..	5	1,25,101	..	..	..	..	..	..	Sangli
12	सोलापूर	..	10	7,67,466	1	5,14,860	2	1,36,917	1	28,371	5	79,018	1	8,300	..	..	Solapur
13	कोल्हापूर	..	11	6,22,022	2	4,85,143	..	..	2	54,287	4	66,594	1	8,613	2	7,385	Kolhapur
14	औरंगाबाद	..	9	5,37,535	2	4,38,697	..	..	2	41,783	3	39,059	2	17,996	..	..	Aurangabad
15	परभणी	..	12	3,42,822	1	1,09,364	..	..	6	1,61,043	4	64,498	1	7,917	..	..	Parbhani
16	बीड	..	7	2,29,771	..	..	1	80,287	3	1,13,863	2	28,331	1	7,290	..	..	Beed
17	नांदेड	..	11	3,27,849	1	1,91,269	..	..	1	27,625	6	84,689	3	24,266	..	..	Nanded
18	उस्मानाबाद	..	13	3,43,237	1	1,11,986	1	50,564	1	39,068	9	1,31,954	1	9,665	..	..	Usmanabad
19	बुलढाणा	..	9	2,78,986	..	..	1	61,992	6	1,85,005	2	31,989	..	..	..	..	Buldana
20	अकोला	..	9	4,54,662	1	2,25,412	1	51,936	4	1,33,966	3	43,348	..	..	..	..	Akola

21	अमरावती	..	12	5,44,499	1	2,61,404	1	81,186	5	1,38,123	4	61,166	..	..	1	2,620	Amravati
22	यवतमाळ	..	8	2,62,135	..	..	1	89,071	4	1,23,076	3	49,988	..	..	..	..	Yavatmal
23	वर्धा	..	6	2,31,510	..	..	2	1,47,570	2	62,477	1	11,566	1	9,897	..	..	Wardha
24	नागपूर	..	14	14,69,279	1	13,02,066	..	..	2	57,943	5	72,935	4	31,381	2	4,954	Nagpur
25	भंडारा	..	7	2,40,754	1	1,00,423	1	56,025	1	34,840	2	37,151	2	12,315	..	..	Bhandara
26	चंद्रपूर	..	8	2,61,735	1	1,15,777	1	61,398	1	34,187	3	41,286	1	7,193	1	1,854	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		..	276	2,19,93,594	25	1,65,53,036	20	13,06,226	82	24,10,937	91	13,30,620	42	3,38,023	16	54,752	Maharashtra State

UA:—शहर संकुले/Urban Agglomeration.

आधार.—भारतीय जनगणना, १९८१, मासिका १२, महाराष्ट्र, भाग दोन-अ.

Source.—Census of India, 1981, Series 12, Maharashtra, Part II-A.

1. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.5

शहरांची नागरी भागांची आणि ग्रामीण भागांची लोकसंख्या
Population of towns, urban areas and rural areas
(1981 जनगणना/Population Census)

जिल्हा/शहरे/शहर संकुले		एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	District/Town/U.A. (1)	
(1)		(2)	(3)	(4)		
महाराष्ट्र राज्य		एकूण/Total	6,27,84,171	3,24,15,126	3,03,69,045	Maharashtra State.
		ग्रामीण/Rural	4,07,90,577	2,05,27,456	2,02,63,121	
		नागरी/Urban	2,19,93,594	1,18,87,670	1,01,05,924	
1.	वृहन्मुंबई	एकूण/Total	82,43,405	46,52,646	35,90,759	Gr. Bombay
		ग्रामीण/Rural	.. ..	.. ..	.. ..	
		नागरी/Urban	82,43,405	46,52,646	35,90,759	
2.	ठाणे	एकूण/Total	33,51,562	17,79,645	15,71,917	Thane
		ग्रामीण/Rural	18,65,342	9,65,472	8,99,870	
		नागरी/Urban	14,86,220	8,14,173	6,72,047	
I.	उल्हासनगर संकुल	एकूण/Total	6,48,671	3,45,657	3,03,014	Ulhasnagar Urban Agglo.
II.	ठाणे शहर संकुल	एकूण/Total	3,89,801	2,15,703	1,74,098	Thane Urban Agglo.
III.	भाईंदर	एकूण/Total	25,646	13,777	11,869	Bhayandar
IV.	मुंब्रा	एकूण/Total	22,657	12,050	10,607	Mumbra
V.	वाळकूम	एकूण/Total	9,019	5,116	3,903	Balkum
VI.	कोळसत	एकूण/Total	10,190	6,008	4,182	Kolshet
VII.	घनसोळी	एकूण/Total	8,062	4,480	3,582	Ghansoli
VIII.	वसई शहर संकुल	एकूण/Total	52,398	27,062	25,336	Vasai Urban Agglo.
IX.	विरार	एकूण/Total	23,303	12,605	10,698	Vitar
X.	सोपारा	एकूण/Total	4,337	2,250	2,087	Sopara
XI.	शिरगाव	एकूण/Total	3,616	1,836	1,780	Shirgaon
XII.	पालघर	एकूण/Total	12,481	6,526	5,955	Palghar
XIII.	डहाणू शहर संकुल	एकूण/Total	15,666	8,361	7,305	Dahanu Urban Agglo.
XIV.	जव्हार	एकूण/Total	7,055	3,674	3,381	Jawhar
XV.	वाडा	एकूण/Total	9,584	4,928	4,456	Vada
XVI.	भिवंडी (न.प.)	एकूण/Total	1,15,298	69,350	45,948	Bhiwandi City (M)
XVII.	नारपोली	एकूण/Total	25,788	16,927	8,861	Narpoli
XVIII.	नागाव	एकूण/Total	29,513	18,303	11,210	Nagaon
XIX.	शाहापूर	एकूण/Total	8,824	4,581	4,243	Shahapur
XX.	चिकनघर	एकूण/Total	9,976	5,428	4,548	Chikanghar
XXI.	चोले	एकूण/Total	8,444	4,642	3,802	Chole
XXII.	गजबधन पाथर्ली	एकूण/Total	13,474	7,405	6,069	Gajabandhan Patharli.
XXIII.	आयरे	एकूण/Total	19,320	10,414	8,906	Ayare
XXIV.	कुळगाव	एकूण/Total	13,297	7,090	6,207	Kulgaon
3.	रायगड	एकूण/Total	14,86,452	7,26,512	7,59,940	Raigad
		ग्रामीण/Rural	12,76,576	6,16,281	6,60,295	
		नागरी/Urban	2,09,876	1,10,231	99,645	
I.	अलिबाग (न.प.)	एकूण/Total	14,051	7,258	6,793	Alibag (M)
II.	रेवदंडा	एकूण/Total	7,246	3,638	3,608	Revdanda
III.	उरण (न.प.)	एकूण/Total	15,168	7,951	7,217	Uran (M)
IV.	केगाव	एकूण/Total	6,635	3,784	2,851	Kegaon
V.	पनवेल (न.प.)	एकूण/Total	37,073	19,550	17,523	Panvel (M)
VI.	रासायनी	एकूण/Total	3,651	1,978	1,673	Rasayani
VII.	नेरळ	एकूण/Total	9,523	5,012	4,511	Neral
VIII.	करजत	एकूण/Total	7,970	4,238	3,732	Karjat
IX.	माथेरान (न.प.)	एकूण/Total	3,920	2,255	1,665	Matheran (M)
X.	खोपोली (न.प.)	एकूण/Total	32,102	17,523	14,579	Khopoli (M)
XI.	पेण (न.प.)	एकूण/Total	14,772	7,606	7,166	Pen (M)
XII.	रोहा अष्टमी (न.प.)	एकूण/Total	11,781	6,393	5,388	Roha Ashtami (M)
XIII.	गोरेगाव	एकूण/Total	5,813	2,882	2,931	Goregaon
XIV.	महाड (न.प.)	एकूण/Total	15,196	7,919	7,277	Mahad (M)
XV.	श्रीवर्धन (न.प.)	एकूण/Total	13,740	6,840	6,900	Shrivardhan (M)
XVI.	मुरुड (न.प.)	एकूण/Total	11,235	5,404	5,831	Murud (M)

सप्तम तालिका / TABLE No. 1.5—contd.

	(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	
4.	रत्नागिरी	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नगरी/Urban	21,11,311 19,40,394 1,70,917	9,43,395 8,57,891 85,504	11,67,916 10,82,503 85,413	Ratnagiri
I.	रत्नागिरी (न.प.)		47,036	24,374	22,662	Ratnagiri (M)
II.	हर्ण		4,703	2,303	2,400	Harnai
III.	दापोली कॅम्प		7,832	4,146	3,686	Dapoli Camp
IV.	दाभोळ		6,363	2,952	3,411	Dabhol
V.	खेड (न.प.)		10,203	5,165	5,038	Khed (M)
VI.	चिपळूण (न.प.)		27,250	13,437	13,813	Chiplun (M)
VII.	पोफळी		4,817	2,425	2,392	Pophali
VIII.	अलोरे		3,388	1,654	1,634	Alore
IX.	राजापूर (न.प.)		8,884	4,363	4,521	Rajapur (M)
X.	कनकवली		2,203	1,050	1,153	Kankavali
XI.	सावतवाडी (न.प.)		18,671	9,397	9,274	Sawantwadi (M)
XII.	वेगुर्ला (न.प.)		12,339	6,089	6,250	Vengurla (M)
XIII.	मालवण (न.प.)		17,328	8,149	9,179	Malvan (M)
5.	नाशिक	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नगरी/Urban	29,91,739 20,63,594 9,28,145	15,44,532 10,53,194 4,91,338	14,47,207 10,10,400 4,36,807	Nashik
I.	नाशिक शहर संकुल		4,29,034	2,33,508	1,95,526	Nashik Urban Agglo.
II.	वडनेर		3,651	1,897	1,754	Vadner
III.	त्रिंबक (न.प.)		6,759	3,588	3,171	Trimbak (M)
IV.	एकलहरे		10,318	5,703	4,615	Eklahare
V.	सटाणा (न.प.)		20,821	11,603	9,818	Satana (M)
VI.	मालेगाव (न.प.)		2,45,883	1,26,326	1,19,557	Malegaon City (M)
VII.	रावळगाव		13,253	6,765	6,487	Ravalgaoan
VIII.	चांदवड		9,946	5,435	4,511	Chandvad
IX.	मनमाड (न.प.)		51,439	26,424	25,015	Manmad (M)
X.	नांदगाव (न.प.)		17,768	9,240	8,528	Nandgaon (M)
XI.	येवला (न.प.)		28,343	14,561	13,782	Yevla (M)
XII.	ओझर		39,905	20,495	19,410	Ozar
XIII.	लासलगाव		8,638	4,514	4,124	Lasalgaon
XIV.	सिन्नर (न.प.)		21,926	11,137	10,789	Sinnar (M)
XV.	इगतपुरी (न.प.)		20,461	10,741	9,720	Igatpuri (M)
6.	धुळे	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नगरी/Urban	20,50,294 16,50,113 4,00,181	10,43,140 8,34,193 2,08,947	10,07,154 8,15,920 1,91,234	Dhule
I.	धुळे (न.प.)		2,10,759	1,10,869	99,890	Dhule City (M)
II.	नवापूर		19,115	99,18	9,197	Nawapur
III.	नंदुरवार (न.प.)		65,394	34,012	31,382	Nandurbar (M)
IV.	तळोदे (न.प.)		20,055	10,281	9,774	Talode (M)
V.	शहाडे (न.प.)		24,955	12,899	12,056	Shahade (M)
VI.	शिरपुर (न.प.)		34,013	17,547	16,466	Shirpur (M)
VII.	दोडांचा (न.प.)		25,890	13,421	12,469	Donnaicha (M)
7.	जळगाव	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नगरी/Urban	26,18,274 19,60,017 6,58,257	13,42,963 10,01,694 3,41,269	12,75,311 9,58,323 3,16,988	Jalgaon
I.	जळगाव (न.प.)		1,45,335	76,258	69,077	Jalgaon City (M)
II.	चोपडा (न.प.)		40,931	20,741	20,190	Chopda (M)
III.	यावल (न.प.)		25,049	12,949	12,100	Yawal (M)
IV.	फैजपूर (न.प.)		17,629	9,067	8,562	Faizpur (M)
V.	रावेर (न.प.)		20,346	10,491	9,855	Raver (M)
VI.	सावदा (न.प.)		15,989	8,165	7,824	Savda (M)
VII.	भुसावळ शहर संकुल		1,32,142	68,934	63,208	Bhusaval Urban Agglo.
VIII.	वरणगाव		26,553	13,832	12,721	Varangaon
IX.	पाचोरा (न.प.)		31,564	16,301	15,263	Pachora (M)
X.	चाळीसगाव (न.प.)		59,342	30,981	28,361	Chalisgaon (M)
XI.	परोळा (न.प.)		24,328	12,480	11,848	Parola (M)
XII.	धरणगाव (न.प.)		28,736	14,416	14,320	Dharangaon (M)
XIII.	एरंडोल (न.प.)		22,797	11,684	11,113	Erandol (M)
XIV.	अमळनेर (न.प.)		67,516	34,970	32,546	Amalner (M)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)		
8.	अहमदनगर	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नागरी/Urban	27,08,309 23,56,941 3,51,368	13,82,632 11,96,669 1,85,963	13,25,677 11,60,272 1,65,405	Ahmadnagar
I.	अहमदनगर शहर संकुल	** ** *	1,81,210	98,105	83,105	Ahmadnagar Urban Agglo.
II.	राहुरी (न.प.)	** ** *	23,781	12,152	11,569	Rahuri (M)
III.	वरवडी	** ** *	3,713	1,859	1,854	Warwadi
IV.	श्रीरामपूर (न.प.)	** ** *	55,491	28,511	26,980	Shrirampur (M)
V.	संगमनेर (न.प.)	** ** *	40,088	20,753	19,335	Sangamner (M)
VI.	कोपरगाव (न.प.)	** ** *	36,886	19,176	17,710	Kopergaon (M)
VII.	वारी	** ** *	10,259	5,407	4,852	Wari.
9.	पुणे	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नागरी/Urban	41,64,470 21,93,388 19,71,082	42,50,088 11,03,277 10,46,811	20,14,382 10,90,111 9,24,271	Pune
I.	पुणे शहर संकुल	** ** *	16,86,109	8,96,875	7,89,234	Pune Urban Agglo.
II.	सांगवी हवेली	** ** *	11,969	6,316	5,653	Sangvi Haveli
III.	वडगाव शेरी	** ** *	13,050	7,037	6,013	Vadgaon Sheri
IV.	कळस	** ** *	11,058	5,901	5,157	Kalas
V.	आळंदी (न.प.)	** ** *	7,523	4,158	3,365	Alandi (M)
VI.	जुन्नर (न.प.)	** ** *	18,311	9,620	8,691	Junnar (M)
VII.	शिरपूर (न.प.)	** ** *	12,181	6,206	5,975	Shirpur (M)
VIII.	दांड शहर संकुल	** ** *	44,893	23,542	21,351	Daund Urban Agglo.
IX.	कळंब	** ** *	23,129	12,001	11,128	Kalamb
X.	इंदापूर (न.प.)	** ** *	9,418	4,882	4,536	Indapur (M)
XI.	बारामती (न.प.)	** ** *	37,121	19,244	17,877	Baramati (M)
XII.	सासवड (न.प.)	** ** *	12,526	6,555	5,971	Sasvad (M)
XIII.	शिवतकार (नीरा)	** ** *	7,054	3,648	3,406	Shivatkar (Nira)
XIV.	जेजुरी (न.प.)	** ** *	5,126	2,613	2,513	Jejuri (M)
XV.	भोर (न.प.)	** ** *	12,834	6,642	6,192	Bhor (M)
XVI.	लोणावळा (न.प.)	** ** *	36,260	19,628	16,632	Lonavala (M)
XVII.	ताळेगाव दाभाडे (न.प.)	** ** *	22,520	11,943	10,577	Talgaon Dabhade (M)
10.	सातारा	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नागरी/Urban	20,38,677 17,72,885 2,65,792	9,89,122 8,50,402 1,38,720	10,49,555 9,22,483 1,27,072	Satara
I.	सातारा (न.प.)	** ** *	83,336	43,972	39,364	Satara (M)
II.	वाई (न.प.)	** ** *	24,661	12,470	12,191	Wai (M)
III.	कोरेगाव	** ** *	14,594	7,491	7,103	Koregaon
IV.	सातारा रोड	** ** *	10,867	5,530	5,337	Satara Road
V.	रहमतपूर (न.प.)	** ** *	11,666	5,674	5,992	Rahmatpur (M)
VI.	फलटण (न.प.)	** ** *	33,859	17,685	16,174	Phaltan (M)
VII.	म्हसवड (न.प.)	** ** *	14,749	7,330	7,419	Mhasvad (M)
VIII.	कराड (न.प.)	** ** *	54,364	29,040	25,324	Karad (M)
IX.	महाबलेश्वर (न.प.)	** ** *	9,061	4,981	4,080	Mahabaleshwar (M)
X.	पंचगणी (न.प.)	** ** *	8,635	4,547	4,088	Panchgani (M)
11.	सांगली	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नागरी/Urban	18,31,212 14,37,123 3,94,089	9,31,187 7,25,872 2,05,315	9,00,025 7,11,251 1,88,774	Sangli
I.	सांगली शहर संकुल	** ** *	2,68,988	1,40,496	1,28,492	Sangli Urban Agglo.
II.	तासगाव (न.प.)	** ** *	26,159	13,550	12,609	Tasgaon (M)
III.	किर्लोस्करवाडी	** ** *	20,512	10,733	9,779	Kirloskarwadi
IV.	विटा (न.प.)	** ** *	24,081	12,521	11,560	Vita (M)
V.	उरण इस्लामपूर (न.प.)	** ** *	33,016	17,101	15,915	Uran Islampur (M)
VI.	आष्टा (न.प.)	** ** *	21,333	10,914	10,419	Astha (M)

सप्तम कक्षांक/TABLE No. 1.5...contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	
12. सोलापूर	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नागरी/Urban	26,10,144 18,42,678 7,67,466	13,44,147 9,46,725 3,97,422	12,65,997 8,95,953 3,70,044	Solapur
I. सोलापूर शहर संकुल		5,14,860	2,66,344	2,48,516	Solapur Urban Agglo.
II. बारशी (न.प.)		72,537	38,099	34,438	Barshi (M)
III. अक्कलकोट (न.प.)		28,371	14,570	13,801	Akkalkot (M)
IV. मोंदगी (न.प.)		11,079	5,485	5,594	Maindargi (M)
V. दुधनी (न.प.)		8,300	4,217	4,083	Dudhani (M)
VI. मंगळवेढे (न.प.)		16,802	8,710	8,092	Mangalvedhe (M)
VII. पंढरपूर (न.प.)		64,380	33,427	30,953	Pandharpur (M)
VIII. सांगोला (न.प.)		14,854	7,667	7,187	Sangole (M)
IX. करमाळा (न.प.)		16,729	8,802	7,927	Karmala (M)
X. कुर्डूवाडी (न.प.)		19,554	10,101	9,453	Kurduwadi (M)
13. कोल्हापूर	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नागरी/Urban	25,06,330 18,84,308 6,22,022	12,73,881 9,45,621 3,28,260	12,32,449 9,38,687 2,93,762	Kolhapur
I. कोल्हापूर शहर संकुल		3,51,392	1,84,874	1,66,518	Kolhapur Urban Agglo.
II. पन्हाळा (न.प.)		2,540	1,373	1,167	Panhala (M)
III. इचलकरंजी (न.प.)		1,33,751	72,250	61,501	Ichalkaranji city (M)
IV. काबनूर		30,275	16,230	14,045	Kabnur
V. वडगाव कसबा (न.प.)		14,430	7,471	6,959	Vadgaon Kasba (M)
VI. जयसिंगपूर (न.प.)		24,012	12,383	11,629	Jaysingpur (M)
VII. कुसुंदवड (न.प.)		17,084	8,686	8,398	Kurundvad (M)
VIII. कागल (न.प.)		16,545	8,554	7,991	Kagal (M)
IX. मुरगुड (न.प.)		8,613	4,415	4,198	Murgud (M)
X. गडहिंग्लज (न.प.)		18,535	9,555	8,980	Gadhinglaj (M)
XI. मलकापूर (न.प.)		4,845	2,469	2,376	Malkapur (M)
14. औरंगाबाद	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नागरी/Urban	24,33,420 18,95,885 5,37,535	12,49,632 9,65,377 2,84,255	11,83,788 9,30,508 2,53,280	Aurangabad
I. औरंगाबाद शहर संकुल		3,16,421	1,70,347	1,46,074	Aurangabad Urban Agglo.
II. खुर्दाबाद (न.प.)		8,315	4,272	4,043	Khuldaabad (M)
III. कन्नड (न.प.)		16,391	8,572	7,819	Kannad (M)
IV. भोकरदन (न.प.)		9,681	4,949	4,732	Bhokardan (M)
V. जालना (न.प.)		1,22,276	62,828	59,448	Jalna City (M)
VI. अंबाड (न.प.)		11,200	5,793	5,407	Ambad (M)
VII. पैठण (न.प.)		21,126	10,740	10,386	Paithan (M)
VIII. गंगापूर (न.प.)		11,468	6,032	5,436	Gangapur (M)
IX. वैजापूर (न.प.)		20,657	10,722	9,935	Vaijapur (M)
15. परभणी	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नागरी/Urban	18,29,378 14,86,556 3,42,822	9,29,638 7,52,408 1,77,230	8,99,740 7,34,148 1,65,592	Parbhani
I. परभणी (न.प.)		1,09,364	57,326	52,038	Parbhani City (M)
II. पुर्णा (न.प.)		22,697	11,762	10,935	Purna (M)
III. जितूर (न.प.)		20,251	10,378	9,873	Jintur (M)
IV. हिंगोली (न.प.)		41,568	21,492	20,076	Hingoli (M)
V. कळमनुरी (न.प.)		11,845	6,123	5,722	Kalamnuri (M)
VI. बंसमत (न.प.)		29,918	15,402	14,516	Basmath (M)
VII. गंगाखेड (न.प.)		19,739	10,101	9,638	Gangakhed (M)
VIII. सोनपेठ (न.प.)		7,917	4,004	3,913	Sonpeth (M)
IX. सैलू (न.प.)		24,779	12,723	12,056	Sailu (M)
X. मानवत (न.प.)		21,830	11,101	10,729	Manwath (M)
XI. पाथरी (न.प.)		16,480	8,439	8,041	Pathari (M)
XII. परतूर (न.प.)		16,434	8,379	8,505	Partur (M)

तस्ता क्रमांक/TABLE No. 1.5—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
16. बीड	एकूण/Total	14,86,030	7,55,971	7,30,059 Beed
	ग्रामीण/Rural	12,56,259	6,36,075	6,20,184
	नगरी/Urban	2,29,771	1,19,896	1,09,875
I.	बीड (न.प.)	80,287	42,064	38,223 Beed (M)
II.	गेवराई (न.प.)	15,495	8,037	7,458 Georai (M)
III.	मांजलेगाव (न.प.)	22,555	11,499	11,056 Manjlegaon (M)
IV.	परळी (न.प.)	48,946	25,582	23,364 Parli (M)
V.	अंबेजोगाई (न.प.)	42,362	22,434	19,928 Amb. jgoai (M)
VI.	धारूर (न.प.)	12,836	6,522	6,314 Dharur (M)
VII.	आष्टी	7,290	3,758	3,532 Asthi.
17. नांदेड	एकूण/Total	17,49,334	8,92,417	8,56,917 Nanded
	ग्रामीण/Rural	14,21,485	7,21,514	6,99,971
	नगरी/Urban	3,27,849	1,70,903	1,56,946
I.	नांदेड (न.प.)	1,91,269	1,00,333	90,936 Nanded City (M)
II.	मुदखेड (न.प.)	9,865	5,023	4,842 Mudkhed (M)
III.	हादगाव (न.प.)	11,127	5,812	5,315 Hadgaon (M)
IV.	किनवट (न.प.)	16,476	8,516	7,960 Kinwat (M)
V.	पेठ उमरी (न.प.)	6,625	3,577	3,048 Peth Umri (M)
VI.	धर्माबाद (न.प.)	19,146	9,895	9,251 Dharmabad (M)
VII.	कुडलवाडी (न.प.)	11,617	5,834	5,783 Kundalvadi (M)
VIII.	बिलोली (न.प.)	7,776	3,947	3,829 Biloli (M)
IX.	देगलूर (न.प.)	27,625	14,290	13,335 Deglur (M)
X.	मुखेड (न.प.)	14,006	7,236	6,770 Mukhed (M)
XI.	कंधार (न.प.)	12,317	6,440	5,877 Khandhar (M)
18. उस्मानाबाद	एकूण/Total	22,30,620	11,39,197	10,91,423 Osmanabad
	ग्रामीण/Rural	18,87,383	9,59,644	9,27,739
	नगरी/Urban	3,43,237	1,79,553	1,63,684
I.	नालदुर्ग (न.प.)	9,665	4,932	4,733 Naldurg (M)
II.	उस्मानाबाद (न.प.)	39,068	20,391	18,677 Osmanabad (M)
III.	कळंब (न.प.)	13,788	7,153	6,635 Kalamb (M)
IV.	लातूर (न.प.)	1,11,986	59,279	52,707 Latur City (M)
V.	अहमदनगर (न.प.)	16,537	8,599	7,938 Ahmadnagar (M)
VI.	उदगीर (न.प.)	50,564	26,845	23,719 Udgir (M)
VII.	निलंगा (न.प.)	17,201	8,807	8,394 Nilanga (M)
VIII.	औसा (न.प.)	16,761	8,670	8,085 Ausa (M)
IX.	मुरूम (न.प.)	13,451	6,803	6,648 Murum (M)
X.	उमरगा (न.प.)	16,087	8,368	7,719 Umarga (M)
XI.	तुळजापूर (न.प.)	16,941	8,736	8,205 Tuljapur (M)
XII.	परांडा (न.प.)	10,894	5,623	5,271 Paranda (M)
XIII.	भूम (न.प.)	10,294	5,341	4,953 Bhum (M)
19. बुलढाणा	एकूण/Total	15,08,777	7,70,833	7,37,944 Buldana
	ग्रामीण/Rural	12,29,791	6,25,988	6,03,803
	नगरी/Urban	2,78,986	1,44,845	1,34,141
I.	बुलढाणा (न.प.)	35,914	19,024	16,890 Buldana (M)
II.	चिखली (न.प.)	27,606	14,413	13,193 Chikhli (M)
III.	देऊलगांव राजा (न.प.)	14,088	7,286	6,802 Deulgaon Raja (M)
IV.	मलकापूर (न.प.)	43,121	22,220	20,901 Malhapur (M)
V.	नाहूरा (न.प.)	24,402	12,577	11,825 Nandura (M)
VI.	जळगाव (न.प.)	17,901	9,152	8,749 Jalgaon (M)
VII.	खामगाव (न.प.)	61,992	32,399	29,593 Khangaon (M)
VIII.	शेगाव (न.प.)	31,580	16,193	15,387 Shegaon (M)
IX.	मेहकर (न.प.)	22,382	11,581	10,801 Mehkar (M)

सप्तम क्रमांक/TABLE No. 1.5—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	
20. अकोला	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नागरी/Urban	18,26,952 13,72,290 4,54,662	9,37,824 7,01,592 2,36,232	8,89,128 6,70,698 2,18,430	Akola
I. अकोला (न.प.)	.. .. .	2,25,412	1,17,945	1,07,467	Akola City (M)
II. अकोट (न.प.)	.. .. .	51,936	26,694	25,242	Akot (M)
III. तेलहारा (न.प.)	.. .. .	11,204	5,821	5,383	Telhara (M)
IV. कारंजा (न.प.)	.. .. .	39,749	20,361	19,388	Karanja (M)
V. मुर्तिजापूर (न.प.)	.. .. .	28,991	14,878	14,113	Murtijapur (M)
VI. मंगरुळपूर (न.प.)	.. .. .	17,875	9,345	8,530	Mangrulpir (M)
VII. वाशिम (न.प.)	.. .. .	39,804	20,504	19,300	Washim (M)
VIII. बाळापूर (न.प.)	.. .. .	25,422	13,223	12,199	Balapur (M)
IX. पातूर (न.प.)	.. .. .	14,269	7,461	6,808	Patur (M)
21. अमरावती	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नागरी/Urban	18,61,410 13,16,911 5,44,499	9,61,645 6,78,517 2,83,047	8,99,846 6,38,394 2,61,452	Amravati
I. अमरावती (न.प.)	.. .. .	2,61,404	1,36,514	1,24,890	Amravati City (M)
II. बडनेरा (न.प.)	.. .. .	32,351	16,673	15,678	Badnera (M)
III. अचलपूर (न.प.)	.. .. .	81,186	41,868	39,318	Achalpur (M)
IV. चांदुरबाजार (न.प.)	.. .. .	11,923	6,163	5,760	Chandurbazar (M)
V. वरुड (न.प.)	.. .. .	25,761	13,507	12,254	Warud (M)
VI. मोरशी (न.प.)	.. .. .	20,524	10,620	9,904	Morshi (M)
VII. शेंदुर्जना (न.प.)	.. .. .	17,282	8,999	8,283	Sendujana (M)
VIII. दत्तापूर धामणगाव (न.प.)	.. .. .	18,349	9,438	8,911	Dattapur Dhamaṅgaon (M)
IX. चांदुर (न.प.)	.. .. .	13,612	6,968	6,644	Chandur (M)
X. अंजनागव (न.प.)	.. .. .	33,583	17,416	16,167	Anjangaon (M)
XI. दर्यापूर बनोसा (न.प.)	.. .. .	25,904	13,405	12,499	Daraypur Banosa (M)
XII. चिखलदरा (न.प.)	.. .. .	2,620	1,476	1,144	Chukalca (M)
22. यवतमाळ	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नागरी/Urban	17,37,423 14,75,288 2,62,135	8,87,236 7,50,301 1,36,935	8,50,187 7,24,987 1,25,200	Yavatmal
I. यवतमाळ (न.प.)	.. .. .	89,071	46,472	42,599	Yavatmal (M)
II. पांढरकवडा (न.प.)	.. .. .	17,588	9,159	8,429	Pandharkaocha (M)
III. घाटंजी (न.प.)	.. .. .	12,628	6,808	5,820	Ghatanji (M)
IV. वणी (न.प.)	.. .. .	31,773	16,580	15,193	Wani (M)
V. पुसद (न.प.)	.. .. .	41,484	21,832	19,652	Pusad (M)
VI. उमरखेड (न.प.)	.. .. .	23,316	12,160	11,156	Umarkhed (M)
VII. दिग्रस (न.प.)	.. .. .	26,503	13,757	12,746	Digras (M)
VIII. दारव्हा	.. .. .	19,772	10,167	9,605	Darvha (M)
23. वर्धा	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नागरी/Urban	9,26,618 6,95,108 2,31,510	4,75,696 3,55,774 1,19,922	4,50,922 3,39,334 1,11,588	Wardha
I. वर्धा (न.प.)	.. .. .	88,495	46,056	42,439	Wardha (M)
II. पुलगाव (न.प.)	.. .. .	31,358	16,208	15,150	Pulgaon (M)
III. देवळी (न.प.)	.. .. .	11,566	5,946	5,620	Deoli (M)
IV. सिंदी (न.प.)	.. .. .	9,897	5,142	4,755	Sin'di (M)
V. अरवी (न.प.)	.. .. .	31,119	15,951	15,168	Arvi (M)
VI. हिंगणघाट (न.प.)	.. .. .	59,075	30,619	28,456	Hinganghat (M)

तबला अमांक/TABLE No. 1.5 - contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
24. नागपूर	एकूण/Total .. .. . ग्रामीण/Rural .. .. . नागरी/Urban	25,88,811 11,19,532 14,69,279	13,45,377 5,77,082 7,68,295	12,43,434 5,42,450 7,00,984	Nagpur
I. नागपूर शहर संकुल	13,02,066	6,81,671	6,20,395	Nagpur Urban Agglo.	
II. डवलापेटी	1,771	917	854	Davlameti	
III. काटोल (न.प.)	24,033	12,503	11,530	Katol (M)	
IV. नरखेड (न.प.)	15,878	8,211	7,667	Narkhed (M)	
V. मोवाड (न.प.)	6,971	3,564	3,407	Mowad (M)	
VI. सावनेर (न.प.)	15,541	8,077	7,464	Savner (M)	
VII. कळमेश्वर (न.प.)	9,439	4,927	4,512	Kalmeshwar (M)	
VIII. खापा (न.प.)	12,722	6,445	6,277	Khapa (M)	
IX. मोहपा (न.प.)	6,430	3,371	3,059	Mohpa (M)	
X. चिचोली	8,541	4,507	4,034	Chicholi.	
XI. बीना	3,183	1,671	1,512	Bina	
XII. रामटेक (न.प.)	16,734	8,662	8,072	Ramtek (M)	
XIII. कन्धान पिंपरी	12,060	6,317	5,743	Kanhan Pimpri	
XIV. उमरेड (न.प.)	33,910	17,452	16,458	Umred (M)	
25. भंडारा	एकूण/Total .. .. . ग्रामीण/Rural .. .. . नागरी/Urban	18,37,577 15,96,823 2,40,754	9,20,159 7,97,396 1,22,763	9,17,418 7,99,427 1,17,991	Bhandara
I. भंडारा (न.प.)	56,025	28,822	27,203	Bhandara (M)	
II. तुमसर (न.प.)	34,840	17,645	17,195	Tumsar (M)	
III. पावनी (न.प.)	18,699	9,452	9,247	Pauni (M)	
IV. मोहाडी	7,026	3,547	3,479	Mohadi	
V. वरधी	5,289	2,670	2,619	Wairhi	
VI. गोदीया (न.प.)	1,00,423	51,395	49,028	Gondia City (M)	
VII. तिरोरा (न.प.)	18,452	9,232	9,220	Tirora (M)	
25. चंद्रपूर	एकूण/Total .. .. . ग्रामीण/Rural .. .. . नागरी/Urban	20,55,642 17,93,907 2,61,735	10,45,692 9,08,497 1,37,195	10,09,950 8,85,410 1,24,540	Chandrapur
I. चंद्रपूर (न.प.)	1,15,777	60,749	55,028	Chandrapur City (M)	
II. बल्लारपूर (न.प.)	61,398	32,408	28,990	Ballarpur (M)	
III. घुगुस	15,214	7,974	7,240	Ghugus	
IV. वरोडा (न.प.)	34,187	18,149	16,038	Varoda (M)	
V. माजरी	1,894	1,009	885	Majari	
VI. देसाईगंज (न.प.)	15,503	7,691	7,812	Desaiganj (M)	
VII. राजुरा (न.प.)	10,569	5,564	5,005	Rajura (M)	
VIII. साष्टी	7,193	3,651	3,542	Sasti	

टीप/Note.—न.प./नगरपरिषद./M/Municipality./U. A.—शहर संकुले/Urban Agglomeration.

साधार.—भारतीय जनगणना, १९८१, मालिका १२, महाराष्ट्र, भाग दोन-अ.

Source:—Census of India, 1981, series 12, Maharashtra, Part II-A.

1. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.6

साक्षरतेची टक्केवारी/Percentage of literacy

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	1971			1981			District (2)
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	पुरुष Males (6)	स्त्रिया Females (7)	एकूण Total (8)	
1	बृहन्मंबई ..	69.65	55.72	63.84	73.91	60.75	68.18	Greater Bombay
2	ठाणे ..	50.34	29.80	40.65	59.64	40.15	50.50	Thane
3	रायगड ..	47.25	24.03	35.32	57.42	34.27	45.59	Raigad
4	रत्नागिरी } ..	52.52	29.64	39.83	59.62	38.15	47.75	Ratnagiri Sindhudurg*
5	सिंधुदुर्ग*							
6	नाशिक ..	48.45	23.37	36.30	56.09	31.85	44.36	Nashik
7	धुळे ..	42.96	20.30	31.89	48.61	26.01	37.51	Dhule
8	जळगाव ..	58.44	31.32	45.24	61.19	34.39	48.14	Jaigaon
9	अहमदनगर ..	48.97	22.91	36.23	56.51	29.24	43.16	Ahmadnagar
10	पुणे ..	56.30	32.10	44.62	65.16	42.14	54.03	Pune
11	सातारा ..	52.38	24.77	38.32	61.39	35.67	48.15	Satara
12	सांगली ..	50.98	23.24	37.48	59.70	33.60	46.87	Sangli
13	सोलापूर ..	46.40	20.49	33.90	53.61	26.96	40.68	Solapur
14	कोल्हापूर ..	49.78	20.34	35.37	59.45	30.79	45.36	Kolhapur
15	औरंगाबाद } ..	42.14	14.02	28.49	50.80	19.96	35.80	Aurangabad Jalna.*
16	जालना*							
17	परभणी ..	36.85	11.25	24.31	44.67	15.53	30.33	Parbhani
18	बीड ..	36.25	11.17	24.01	45.82	17.27	31.79	Beed
19	नांदेड ..	34.64	10.36	22.78	43.32	15.67	29.78	Nanded
20	उस्मानाबाद ..	46.34	14.70	27.88	48.73	21.40	35.36	Osmanabad
21	बुलढाणा ..	51.33	22.68	37.34	58.68	29.97	44.64	Buldana
22	अकोला ..	51.84	26.48	39.55	59.54	35.45	47.82	Akola
23	अमरावती ..	52.28	31.69	42.36	60.50	42.55	51.82	Amravati
24	यवतमाळ ..	42.87	19.88	31.60	51.21	26.86	39.29	Yavatmal
25	वर्धा ..	52.55	30.29	41.71	61.01	40.53	51.05	Wardha
26	नागपूर ..	56.09	33.51	45.26	63.74	44.62	54.56	Nagpur
27	भंडारा ..	50.01	20.59	35.40	58.31	29.49	43.92	Bhandara
28	चंद्रपूर ..	38.63	14.54	26.77	46.73	22.22	34.69	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य ..	51.04	26.43	39.18	58.79	34.79	47.18	Maharashtra State,

* स्वतंत्र उपलब्ध नाही./Not available separately.

साधन.—भारतीय जनगणना, १९८१, मालिका १२, महाराष्ट्र भाग-दोन-बी.

Source.—Census of India, 1981, Series-12, Maharashtra, Part-II-B.

1. क्षेत्रफल व लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1:7

अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती यांची लोकसंख्या
Population of scheduled castes and scheduled tribes

(1981 जनगणना Population Census)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	अनुसूचित जाती/ Scheduled Castes			अनुसूचित जमाती/ Scheduled Tribes			एकूण Grand Total (Cols. 5+8)	District
		पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	बृहन्मुंबई	2,16,081	1,82,995	3,99,076	46,140	37,933	84,073	4,83,149	Greater Bombay
2	ठाणे	44,498	39,327	83,825	3,68,944	3,60,480	7,29,424	8,13,249	Thane
3	रायगड	12,794	12,388	25,182	96,461	93,749	1,90,210	2,15,392	Raigad
4	रत्नागिरी	21,552	23,580	45,132	16,223	15,523	31,746	76,878	Ratnagiri Sindhudurg*
5	सिंधुदुर्ग*								
6	नाशिक	95,368	90,491	1,85,859	3,54,503	3,47,144	7,01,647	8,87,506	Nashik
7	धुळे	43,580	42,155	85,735	4,16,800	4,14,264	8,31,064	9,16,799	Dhule
8	जळगाव	78,566	75,661	1,54,227	1,09,652	1,06,357	2,16,009	3,70,236	Jalgaon
9	अहमदनगर	1,46,811	1,40,896	2,87,707	94,404	93,252	1,87,656	4,75,363	Ahmadnagar
10	पुणे	1,61,742	1,52,055	3,13,797	81,244	77,461	1,58,705	4,72,502	Pune
11	सातारा	63,235	63,395	1,26,630	6,567	6,493	13,060	1,39,690	Satara
12	सांगली	1,04,141	1,00,211	2,04,352	8,004	7,531	15,535	2,19,887	Sangli
13	सोलापूर	1,91,587	1,81,496	3,73,083	26,708	24,869	51,577	4,24,660	Solapur
14	कोल्हापूर	1,55,060	1,47,589	3,02,649	13,964	13,347	27,311	3,29,960	Kolhapur
15	औरंगाबाद	77,102	73,334	1,50,436	38,381	37,282	75,663	2,26,099	Aurangabad Jalna*
16	जालना*								
17	परभणी	53,810	52,656	1,06,466	39,892	38,685	78,577	1,85,043	Parbhani
18	बीड	86,421	84,061	1,70,482	6,867	6,538	13,405	1,83,887	Beed
19	नांदेड	1,00,433	97,276	1,97,709	90,321	87,917	1,78,238	3,75,947	Nanded
20	उस्मानाबाद	1,74,475	1,67,986	3,42,461	26,482	25,531	52,013	3,94,474	Osmanabad
21	बुलढाणा	47,529	45,698	93,227	34,036	32,421	66,457	1,59,684	Buldana
22	अकोला	51,071	49,545	1,00,616	58,399	56,360	1,14,759	2,15,375	Akola
23	अमरावती	58,080	54,674	1,12,754	1,23,665	1,18,039	2,41,704	3,54,458	Amravati
24	यवतमाळ	43,657	42,328	85,985	1,87,141	1,82,975	3,70,116	4,56,101	Yavatmal
25	वर्धा	18,783	17,629	36,412	72,579	69,665	1,42,244	1,78,656	Wardha
26	नागपूर	94,494	87,901	1,82,395	1,81,887	1,71,416	3,53,303	5,35,698	Nagpur
27	भंडारा	89,547	89,697	1,79,244	1,48,034	1,50,005	2,98,039	4,77,283	Bhandara
28	चंद्रपूर	68,681	65,641	1,34,322	2,76,657	2,72,846	5,49,503	6,83,825	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		22,99,098	21,80,665	44,79,763	29,23,955	28,48,083	57,72,038	1,02,51,801	Maharashtra State

*स्वतंत्र उपलब्ध नाही/Not available separately.

आधार—भारतीय जनगणना, १९८१, मालिका १२ महाराष्ट्र—भाग दोन-ब.
Source.—Census of India, 1981, Series-12, Maharashtra Part-II-B.

1. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.8

महाराष्ट्र राज्यातील तालुके व पंचायत समित्या

Table showing names of talukas and panchayat samities in Maharashtra State

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा, तालुका आणि पंचायत समितीचे नाव	Name of the district, taluka and panchayat samiti	अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा, तालुका आणि पंचायत समितीचे नाव	Name of the district, taluka and panchayat samiti
(1)	(2)		(1)	(2)	
1	बहुलंबई अंधेरी* बोरीवली* कुर्ला*	Greater Bomsby Andheri* Borivali* Kurla*	6	नाशिक नाशिक पैठ दिंडोरी सुरगाणा कळवण बागलाण मालेगांव चांदोर नांदगाव येवले निफाड सिन्नर इगतपुरी	Nashik Nashik Paint Dindori Surgana Kalwan Baglan Malegaon Chandor Nandgaon Yeola Niphad Sinner Igatpuri
2	ठाणे ठाणे वसई पालघर रुहाण तलासरी जवहार मोखाडा वाडा भिवंडी शहापूर शुरबाड कल्याण उल्हासनगर	Thane Thane Vasai Palghar Dahanu Talasari Jawhar Mokhada Wada Bhivandi Shahapur Murbad Kalyan Ulhasnagar	7	धुळे धुळे साकी नवापूर नंदुरबार तळोदे अकलकुवा अक्राणी शहादा शिरपूर सिदखेड	Dhule Dhule Sakri Nawapur Nandurbar Talode Akalkuva Akarani Shahada Shirpur Sindhkhed
3	रायगड अलीबाग उरण पनवेल कर्जत खालापूर पेण सुधागड रोहा माणगाव महाड पोलादपूर महासाळा श्रीवर्धन मुरुड	Raigad Alibag Uran Panvel Karjat Khalapur Pen Sudhagad Roha Mangaon Mahad Poladpur Mhasala Srivardhan Murud	8	जळगांव जळगाव चोपडा यावल रावेर एदलाबाद भुसावळ जामनेर पाचोरा चाळीसगांव भडगांव पारोला एरहोल अमळनेर	Jalgaon Jalgaon Chopda Yawal Raver Edalabad Bhusawal Jamner Pachora Chalisgaon Bhadgaon Parola Enrandol Amalner
4	रत्नागिरी रत्नागिरी गुहागर दापोली मंडणगड खेड चिपळूण संगमेश्वर लांजा राजापूर	Ratnagiri Ratnagiri Guhagar Dapoli Mandangad Khed Chiplun Sangameshwar Lanja Rajapur	9	अहमदनगर अहमदनगर राहुरी श्रीरामपूर नेवासे शेवगांव पाथर्डी जामखेड कर्जत श्रीगोंदि पारनेर अकोला संगमनेर कोपरगांव	Ahmadnagar Ahmadnagar Rahuri Shrirampur Nevasa Shevgaon Pathardi Jamkhed Karjat Shrigonda Parner Akola Sangamner Kopergaon
5	सिंधुदुर्ग कणकवली कुडाळ सावंतवाडी वेंगुर्ला मालवण देवगड	Sindhururg Kankavli Kudal Sawantwadi Vengurla Malvan Devgad			

(1)	(2)	(1)	(2)		
10	पुणे पुणे शहर* हवेली खेड भावेगांव जुन्नर शिरूर धोंड इन्दापूर बाराभती पुरघर भोर वेल्ले मुळशी मावळ	Pune Pune City* Haveli Khed Ambegaon Junner Sirur Dhond Indapur Baramati Purandhar Bhor Velhe Mulshi Maval	15	औरंगाबाद औरंगाबाद खुल्दाबाद कन्नड सोयगाव सिल्लोड पैठण गंगापूर वैजापूर	Aurangabad Aurangabad Khuldabad Kannad Soegaon Sillod Paithan Gangapur Vaijapur
11	सातारा सातारा वाई खंडाळा कोरेगांव फलटण माण खटाव कराड पाटण जावळी महाबळेश्वर	Satara Satara Waj Khandala Koregaon Phaltan Man Khatau Karad Patan Javli Mahabaleshwar	16	जालना जालना अंबड जाफराबाद परतूर भोकरदन	Jalna Jalna Ambad Jafferabad Partur Bhokardan
12	सांगली मिरज तासगांव खानापूर आटपाडी जत कवठे महाकाल वाळवा शिराळा	Sangli Miraj Tasgaon Khanapur Atpadi Jath Kavathe Mahankal Valva Shirala	17	परभणी परभणी जिंतूर हिंगोली कळमनुरी बसमत गंगाखेड पाथरी	Parbhani Parbhani Jintur Hingoli Kalamnuri Basmath Gangakhed Pathri
13	सोलापूर उत्तर सोलापूर बारशी अक्कलकोट दक्षिण सोलापूर मोहोळ मंगळवेढे पंढरपूर सांगोला माळशिरस करमाळा माढा	Solapur North Solapur Barshi Akkalkot South Solapur Mohol Mangalvedha Pandharpur Sangola Malsiras Karmala Madha	18	बीड बीड गेवराई मंजुलगाव आवेजोगाई केज पाटोदा आष्टी	Beed Beed Gevrai Manjlegaon Ambajogai Kaij Patoda Ashti
14	कोल्हापूर करवीर पन्हाळा हातकणपले शिरोळ कागल गडहिंगलज चंदगड आजरा बुधगड राधानगरी बावडा शाहुवाडी	Kolhapur Karvir Panhala Hatkanagale Shirol Kagal Gadhinglaj Chandgad Ajra Budhargad Radhanagari Bavda Shahuwadi	19	नांदेड नांदेड हद्दगाव किनवट भोकर विलोली देगलूर मुखेड कंधार	Nanded Nanded Hadgaon Kinwat Bhokar Biloli Deglur Mukhed Kandhar
			20	उस्मानाबाद उस्मानाबाद कळंब लातूर अहमदपूर उदगीर निलगा औसा उमरगा तुळजापूर पराहा भूम	Osmanabad Osmanabad Kallam Latur Ahmadpur Udgir Nilanga Ausa Umarga Tuljapur Parenda Bhum
			21	बुलढाणा चिखली देऊळगावराजा बुलढाणा मलकापूर मोताला नांदूर	Buldana Chikhli Deulgaon-Raja Buldana Malkapur Motala Nandura

तस्ता कर्मांक/TABLE No. 1.8—contd.

(1)	(2)	(1)	(2)	
21—contd.	जळगाव सधामपूर खामगाव शेगाव मेहकर सिंदखेडराजा लोणार	Jalgaon Sangrampur Khamgaon Shegaon Mehkar Sindkhed-Raja Lonar	25 बर्धा बर्धा देवळी सेलू आर्वी कारजा हिंगणघाट समुद्रपूर	Wardha Wardha Deoli Seloo Arvi Karanja Hinganghat Samudrapur
22	अकोला अकोला बाशीं टाकळी अकोट तेलहारा मुक्तिजापूर कारंजा मंगरूपीर मनोरा वाशीम मालेगाव रिसोड बाळापूर पातूर	Akola Akola Barsi Takli Akot Telhara Murtizapur Karanja Mangrulpur Manora Washim Malegaon Risod Balapur Patur	26 नागपूर नागपूर हिंगणा कामठी नागपूर शहर काटोल नरखेड सावनेर कळभेस्वर रामटेक पारसीवनी मौदा उमरेड भिनापूर कुही	Nagpur Nagpur Hingna Kamptee Nagpur City Katol Narkhed Saoner Kalmeshwar Ramtek Parseoni Mauda Umrer Bhiwapur Kuhi
23	अमरावती अमरावती नांदगांव खांदेश्वर भातकुली अचलपूर चांदूर बाजार मोरशी वरुड चांदूर तेवसा दर्यापूर अंजनागाव मेळघाट चिखलदरा धारणी	Amravati Amravati Nandgaon-Khandeshwar Bhatkuli Achalpur Chandur Bazar Morshi Warud Chandur Teosa Daryapur Anjangaon Melghat Chikhaldara Dharni	27 भंडारा भंडारा पवनी मोहाडी तुमसर गोदिया गोरेगाव सालेकसा आमगांव तिरोरा साकोली देवळी लाखदूर मोरेगाव अर्जुनी	Bhandara Bhandara Paoni Mohadi Tumsar Gondia Goregaon Salekasa Amgaon Tirora Sakoli Deoli Lakhandur Moregaon Arjuni
24	यवतमाळ यवतमाळ बाभूळगांव कळंब केळापूर पांडरकवडा रेळेगाव घाटंजी वणी मोरेगाव पुसद महागाव उमरखेड दारव्हा नेर दिग्रस	Yavatmal Yavatmal Babulgaon Kalamb Kelapur Pandharkaoda Relegaon Ghatanji Wani Moregaon Pusud Mahagaon Umarkhed Darvha Ner Digras	28 चंद्रपूर चंद्रपूर गोडपिपरी मुळ वरोरा त्रिमूर भद्रावती ब्रह्मपुरी सिदेवाही नागभीड गडचिरोली धानोरा कुर्खेड आरमोरी चामोशी सिरोचा अहेरी इटापल्ली राजुरा	Chandrapur Chandrapur Gond Pipri Mul Warora Chimur Bhadravati Brahmapuri Sindewahi Nagbhid Gadchiroli Dhanora Kurkhed Armori Chamorshi Sironcha Aheri Etapalli Rajura

टीप.—*बृहन्मुंबई जिल्हा, पुणे शहर तहसील व नागपूर शहर यामध्ये पंचायत समिती नाहीत.

Note.—*In Greater Bombay district, Pune City tahsil and Nagpur City no panchayat samiti exists.

आधार.—ग्रामविकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

Source.—Rural Development Department, Mantralaya, Bombay.

---

2. मनुष्यबल/MAN-POWER

---

2. मनुष्यबल/MAN-POWER

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.1

लोकसंख्येची आर्थिक वर्गवारी/Economic Classification of population

(1981 जनगणना/Population Census, 1981)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण प्रायोग नागरी	मुख्यतः काम करणारे/Main workers										Total Rural urban	District
			एकूण लोकसंख्या (संस्थामधील व बेघरांची धरून) Total population (including institutional and houseless population)			एकूण मुख्यतः काम करणारे Total Main workers (I-IX)			शेतकरी: Cultivators (I)					
			व्यक्ति Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females	व्यक्ति Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females	व्यक्ति Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)	
1	बृहन्मुंबई	ए	82,43,405	46,52,646	35,90,759	28,60,054	25,52,548	3,07,506	3,177	2,777	400	T	Greater Bombay	
		शा	82,43,405	46,52,646	35,90,759	28,60,054	25,52,548	3,07,506	3,177	2,777	400	R		
		ना	82,43,405	46,52,646	35,90,759	28,60,054	25,52,548	3,07,506	3,177	2,777	400	U		
2	ठाणे	ए	33,51,562	17,79,645	15,71,917	12,67,774	9,67,380	3,00,391	3,57,689	2,15,372	1,42,317	T	Thane	
		शा	18,65,342	9,65,472	8,99,870	7,77,895	5,29,523	2,48,372	3,53,376	2,12,053	1,41,323	R		
		ना	14,86,220	8,14,173	6,72,047	4,89,876	4,37,857	52,019	4,313	3,319	994	U		
3	रायगड	ए	14,86,452	7,26,512	7,59,940	5,55,728	3,55,362	2,00,366	2,88,853	1,55,531	1,33,322	T	Raigad	
		शा	12,76,576	6,16,281	6,60,295	4,88,497	2,98,937	1,89,560	2,86,093	1,53,554	1,32,539	R		
		ना	2,09,876	1,10,231	99,645	67,231	56,425	10,806	2,760	1,977	783	U		
4	रत्नागिरी	ए	21,11,311	9,43,395	11,6,7916	7,19,150	4,05,745	3,13,405	4,71,298	2,21,199	2,50,099	T	Ratnaguri	
		शा	19,40,394	8,57,891	10,82,503	6,73,435	3,67,782	3,05,653	4,68,307	2,19,263	2,49,044	R		
		ना	1,70,917	85,504	85,413	45,715	37,963	7,752	2,991	1,936	1,055	U		
5	नाशिक	ए	29,91,739	15,44,532	14,47,207	12,19,868	7,99,670	4,20,198	5,14,625	3,28,158	1,86,467	T	Nashik	
		शा	20,63,594	10,53,194	10,10,400	9,42,072	5,64,204	3,77,868	5,04,665	3,20,284	1,84,381	R		
		ना	9,28,145	4,91,338	4,36,807	2,77,796	2,35,466	42,330	9,960	7,874	2,086	U		
6	धुळे	ए	20,50,294	10,43,140	10,07,154	7,79,326	5,42,749	2,36,577	2,86,293	2,32,595	53,698	T	Dhule	
		शा	16,50,113	8,34,193	8,15,920	6,72,310	4,52,036	2,20,274	2,81,425	2,28,156	53,269	R		
		ना	4,00,181	2,08,947	1,91,234	1,07,016	90,713	16,303	4,868	4,439	429	U		
7	जळगाव	ए	26,18,274	13,42,963	12,75,311	10,35,988	6,86,828	3,49,160	3,51,817	2,42,093	1,09,724	T	Jalgaon	
		शा	19,60,017	10,01,694	9,58,323	8,55,151	5,32,720	3,22,431	3,35,107	2,29,029	1,06,078	R		
		ना	6,58,257	3,41,269	3,16,988	1,80,837	1,54,108	26,729	16,710	13,064	3,646	U		
8	अहमदनगर	ए	27,08,309	13,82,632	13,25,677	11,25,377	7,21,673	4,03,704	5,33,712	3,37,639	1,96,073	T	Ahmadnagar	
		शा	23,56,941	11,96,669	11,60,272	10,16,276	6,30,859	3,85,417	5,28,669	3,33,336	1,95,333	R		
		ना	3,51,368	1,85,963	1,65,405	1,09,101	90,814	18,287	5,043	4,303	740	U		

9	पुणे	..	..	ए	41,64,470	21,50,088	20,14,382	14,55,460	10,70,516	3,84,944	4,96,165	3,20,375	1,75,790	T	Pune
				भा	21,93,388	11,03,277	10,90,111	8,61,875	5,63,754	2,98,121	4,86,059	3,12,418	1,73,641	R	
				ना	19,71,082	10,46,811	9,24,271	5,93,585	5,06,762	86,823	10,106	7,957	2,149	U	
10	सातारा	..	..	ए	20,38,677	9,89,122	10,49,555	6,84,172	4,65,784	2,18,388	3,61,934	2,38,043	1,23,891	T	Satara
				भा	17,72,885	8,50,402	9,22,483	6,09,513	4,03,370	2,06,143	3,53,898	2,31,747	1,22,151	R	
				ना	2,65,792	1,38,720	1,27,072	74,659	62,414	12,245	8,036	6,296	1,740	U	
11	सांगली	..	..	ए	18,31,212	9,31,187	9,00,025	6,25,479	4,82,465	1,43,014	2,99,316	2,36,083	63,233	T	Sangli
				भा	14,37,123	7,25,872	7,11,251	5,10,141	3,84,151	1,25,990	2,83,949	2,23,405	60,544	R	
				ना	3,94,089	2,05,315	1,88,774	1,15,338	98,314	17,024	15,367	12,678	2,689	U	
12	सोलापूर	..	..	ए	26,10,144	13,44,147	12,65,997	9,83,022	7,05,804	2,77,218	3,38,787	2,67,275	71,512	T	Solapur
				भा	18,42,678	9,46,725	8,95,953	7,51,863	5,23,523	2,28,340	3,29,561	2,58,952	70,609	R	
				ना	7,67,466	3,97,422	3,70,044	2,31,159	1,82,281	48,878	9,226	8,323	903	U	
13	कोल्हापूर	..	..	ए	25,06,330	12,73,881	12,32,449	9,21,304	6,68,850	2,52,454	4,84,894	3,20,939	1,63,955	T	Kojhapur
				भा	18,84,308	9,45,621	9,38,687	7,37,731	5,05,314	2,32,417	4,73,786	3,11,053	1,62,733	R	
				ना	6,22,022	3,28,260	2,93,762	1,83,573	1,63,536	2,037	11,108	9,886	1,222	U	
14	औरंगाबाद	..	..	ए	24,33,420	12,49,632	11,83,788	10,03,159	6,64,130	3,39,029	4,58,927	3,14,557	1,44,370	T	Aurangabad
				भा	18,95,885	9,65,377	9,30,508	8,55,527	5,38,240	3,17,287	4,52,452	3,09,018	1,43,434	R	
				ना	5,37,535	2,84,255	2,53,280	1,47,632	1,25,890	21,742	6,475	5,539	936	U	
15	परभणी	..	..	ए	18,29,378	9,29,638	8,99,740	8,10,830	5,32,213	2,78,613	3,20,972	2,27,029	93,943	T	Parbhani
				भा	14,86,556	7,52,408	7,34,148	7,07,158	4,47,463	2,59,695	3,12,798	2,19,845	92,953	R	
				ना	3,42,822	1,77,230	1,65,592	1,03,672	84,750	18,922	8,174	7,184	990	U	
16	बीड	..	..	ए	14,86,030	7,55,971	7,30,059	5,99,764	4,08,548	1,91,216	2,85,996	2,06,638	79,358	T	Beed
				भा	12,56,259	6,36,075	6,20,184	5,36,626	3,54,942	1,81,684	2,81,052	2,02,173	78,879	R	
				ना	2,29,771	1,19,896	1,09,875	63,138	53,606	9,532	4,944	4,465	479	U	
17	नांदेड	..	..	ए	17,49,334	8,92,417	8,56,917	7,10,174	4,87,839	2,22,335	2,85,029	2,12,979	72,050	T	Nanded
				भा	14,21,485	7,21,514	6,99,971	6,20,567	4,12,588	2,07,979	2,78,580	2,07,540	71,040	R	
				ना	3,27,849	1,70,903	1,56,946	89,607	75,251	14,356	6,449	5,439	1,010	U	
18	उस्मानाबाद	..	..	ए	22,30,620	11,39,197	10,91,423	8,66,981	6,11,505	2,55,476	3,65,684	2,85,736	79,948	T	Osmanabad
				भा	18,87,383	9,59,644	9,27,739	7,72,320	5,31,973	2,40,347	3,56,748	2,77,637	79,111	R	
				ना	3,43,237	1,79,553	1,63,684	94,661	79,532	15,129	8,936	8,099	837	U	
19	बुलढाणा	..	..	ए	15,08,777	7,70,833	7,37,944	7,08,653	4,24,551	2,84,102	2,82,653	1,74,299	1,08,354	T	Buldana
				भा	12,29,791	6,25,988	6,03,803	6,23,871	3,56,569	2,67,302	2,73,939	1,67,340	1,06,599	R	
				ना	2,78,986	1,44,845	1,34,141	84,782	67,982	16,800	8,714	6,959	1,755	U	
20	अकोला	..	..	ए	18,26,952	9,37,824	8,89,128	7,78,502	4,99,893	2,78,609	2,23,522	1,59,672	63,850	T	Akola
				भा	13,72,290	7,01,592	6,70,698	6,50,617	3,91,628	2,58,989	2,14,436	1,51,493	62,943	R	
				ना	4,54,662	2,36,232	2,18,430	1,27,885	1,08,265	19,620	9,086	8,179	907	U	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
21	अमरावती	ए	18,61,410	9,61,564	8,99,846	7,53,281	5,08,729	2,44,552	1,83,931	1,47,904	36,027	T	Amravati
		आ	13,16,911	6,78,517	6,38,394	5,96,545	3,78,198	2,18,347	1,71,195	1,36,439	34,756	R	
		ना	5,44,499	2,83,047	2,61,452	1,56,736	1,30,531	26,265	12,736	11,465	1,271	U	
22	यवतमाळ	ए	17,37,423	8,87,236	8,50,187	7,99,914	4,87,863	3,12,051	2,42,114	1,72,225	69,889	T	Yavatmal
		आ	14,75,288	7,50,301	7,24,987	7,26,828	4,27,248	2,99,580	2,36,581	1,67,420	69,161	R	
		ना	2,62,135	1,36,935	1,25,200	73,086	60,615	12,471	5,533	4,805	728	U	
23	वर्धा	ए	9,26,648	4,75,696	4,50,922	3,97,282	2,54,279	1,43,003	1,15,011	83,988	31,023	T	Wardha
		आ	6,95,108	3,55,774	3,39,334	3,35,386	2,02,151	1,33,235	1,10,807	80,215	30,592	R	
		ना	2,31,510	1,19,922	1,11,588	61,896	52,128	9,768	4,204	3,773	431	U	
24	नागपूर	ए	25,88,811	13,45,377	12,43,434	9,21,316	6,60,832	2,60,484	1,91,699	1,35,431	56,268	T	Nagpur
		आ	11,19,532	5,77,082	5,42,450	5,18,752	3,19,964	1,98,788	1,79,493	1,25,831	53,662	R	
		ना	14,69,279	7,68,295	7,00,984	4,02,564	3,40,868	61,696	12,206	9,600	2,606	U	
25	भंडारा	ए	18,37,577	9,20,159	9,17,418	8,39,489	4,82,987	3,56,502	3,80,499	2,17,406	1,63,093	T	Bhandara
		आ	15,96,823	7,97,396	7,99,427	7,66,843	4,29,212	3,37,631	3,75,642	2,14,102	1,61,540	R	
		ना	2,40,754	1,22,763	1,17,991	72,646	53,775	18,871	4,857	3,304	1,553	U	
26	चंद्रपूर	ए	20,55,642	10,45,692	10,09,950	8,79,749	5,70,855	3,08,824	4,11,313	2,77,622	1,33,691	T	Chandrapur
		आ	17,93,907	9,08,497	8,85,410	8,08,738	5,08,761	2,99,977	4,07,953	2,74,994	1,32,959	R	
		ना	2,61,735	1,37,195	1,24,540	71,011	62,094	8,917	3,360	2,628	732	U	
महाराष्ट्र राज्य		ए	6,27,84,171	3,24,15,126	3,03,69,045	2,43,01,793	1,70,19,598	72,82,195	85,35,910	57,33,565	28,02,345	T	Maharashtra State
		आ	4,07,90,577	2,05,27,456	2,02,63,121	1,74,16,537	1,10,55,110	63,61,427	83,36,571	55,67,297	27,69,274	R	
		ना	2,19,93,594	1,18,87,670	1,01,05,924	68,85,256	59,64,488	9,20,768	1,99,339	1,66,268	33,071	U	

तबता क्रमांक/TABLE No. 2.1—contd.

A-110-22

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण शामोण नामारी	मुख्यतः काम करणारे/Main workers									Total Rural Urban	District
			शेतमजूर Agricultural labourers II			घरगुती उद्योगाबंदे, वस्तु निर्माण, सेवा व दुरुस्ती Household industry—manufacturing, processing, servicing and repairs [IV (a)]			इतर काम करणारे Other workers [III, IV, V (b) and VI to IX]				
			व्यक्ति Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females	व्यक्ति Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females	व्यक्ति Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females		
(1)	(2)	(3)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(3)	(2)
1	बुलढुबई	ए	2,467	1,984	483	71,245	61,840	9,405	27,83,165	24,85,947	2,97,218	T	Greater Bombay
		शा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	R	
		ना	2,467	1,984	483	71,245	61,840	9,405	27,83,165	24,85,947	2,97,218	U	
2	ठाणे	ए	1,63,985	88,792	75,193	34,309	25,296	9,013	7,11,788	6,37,920	73,868	T	Thane
		शा	1,57,908	85,139	72,769	19,836	13,394	6,442	2,46,775	2,18,937	27,838	R	
		ना	6,077	3,653	2,424	14,473	11,902	2,571	4,65,013	4,18,983	46,030	U	
3	रायगड	ए	78,943	41,237	37,706	10,771	6,943	3,828	1,77,161	1,51,651	25,510	T	Raigad
		शा	76,917	39,956	36,961	7,939	5,063	2,876	1,17,548	1,00,364	17,184	R	
		ना	2,026	1,281	745	2,832	1,880	952	59,613	51,287	8,326	U	
4	रत्नागिरी	ए	58,836	27,924	30,912	12,258	8,683	3,575	1,76,758	1,47,939	28,819	T	Ratnagiri
		शा	57,541	27,229	30,312	10,825	7,577	3,248	1,36,762	1,13,713	23,049	R	
		ना	1,295	695	600	1,433	1,106	327	39,996	34,226	5,770	U	
5	नाशिक	ए	3,24,439	1,41,652	1,82,787	23,599	17,347	6,252	3,57,205	3,12,513	44,692	T	Nashik
		शा	3,07,067	1,32,981	1,74,086	15,682	11,548	4,134	1,14,658	99,391	15,267	R	
		ना	17,372	8,671	8,701	7,917	5,599	2,118	2,42,547	2,13,122	29,425	U	
6	धुळे	ए	3,21,761	1,59,116	1,62,645	17,326	13,409	3,917	1,53,946	1,37,629	16,317	T	Dhule
		शा	3,07,941	1,51,583	1,56,358	12,228	9,553	2,675	70,716	62,744	7,972	R	
		ना	13,820	7,533	6,287	5,098	3,856	1,242	83,230	74,885	8,345	U	
7	जळगाव	ए	4,33,627	2,16,656	2,16,971	21,557	16,694	4,863	2,28,987	2,11,385	17,602	T	Jalgaon
		शा	4,01,832	1,97,992	2,03,840	15,028	11,674	3,354	1,03,184	94,025	9,159	R	
		ना	31,795	18,664	13,131	6,529	5,020	1,509	1,25,803	1,17,360	8,443	U	
8	अहमदनगर	ए	3,18,827	1,54,626	1,64,201	22,762	16,166	6,596	2,50,076	2,13,242	36,834	T	Ahmadnagar
		शा	3,11,420	1,50,505	1,60,915	18,313	13,062	5,251	1,57,874	1,33,956	23,918	R	
		ना	7,407	4,121	3,286	4,449	3,104	1,345	92,202	79,286	12,916	U	

तबता क्रमांक/TABLE No. 2.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(3)	(2)
9	पुणे	ए	1,98,095	91,655	1,06,440	31,764	23,387	8,377	7,29,436	6,35,099	94,337	T	Pune
		भा	1,87,026	86,113	1,00,913	17,241	12,840	4,401	1,71,549	1,52,383	19,166	R	
		ना	11,069	5,542	5,527	14,523	10,547	3,976	5,57,887	4,82,716	75,171	U	
10	सातारा	ए	1,25,866	58,499	67,367	18,714	14,225	4,489	1,77,658	1,55,017	22,641	T	Satara
		भा	1,21,924	56,690	65,234	15,536	11,799	3,737	1,18,155	1,03,134	15,021	R	
		ना	3,942	1,809	2,133	3,178	2,426	752	59,503	51,883	7,620	U	
11	सांगली	ए	1,39,913	80,050	59,863	16,363	12,405	3,958	1,69,887	1,53,927	15,960	T	Sangli
		भा	1,26,254	71,639	54,615	11,887	9,164	2,723	88,051	79,943	8,108	R	
		ना	13,659	8,411	5,248	4,476	3,241	1,235	81,836	73,984	7,852	U	
12	सोलापूर	ए	2,90,375	1,48,805	1,41,570	30,292	19,257	11,035	3,23,568	2,70,467	53,101	T	Solapur
		भा	2,80,280	1,42,789	1,37,491	15,285	11,946	3,339	1,26,737	1,09,836	16,901	R	
		ना	10,095	6,016	4,079	15,007	7,311	7,696	1,96,831	1,60,631	36,200	U	
13	कोल्हापूर	ए	1,37,857	75,983	61,874	25,923	20,844	5,079	2,72,630	2,51,084	21,546	T	Kolhapur
		भा	1,26,655	69,178	57,477	19,033	15,465	3,568	1,18,257	1,09,618	8,639	R	
		ना	11,202	6,805	4,397	6,890	5,379	1,511	1,54,373	1,41,466	12,907	U	
14	औरंगाबाद	ए	3,14,604	1,46,326	1,68,278	17,237	13,258	3,979	2,12,391	1,89,989	22,402	T	Aurangabad
		भा	3,03,848	1,40,545	1,63,303	13,012	10,298	2,714	86,215	78,379	7,836	R	
		ना	10,756	5,781	4,975	4,225	2,960	1,265	1,26,176	1,11,610	14,566	U	
15	परभणी	ए	3,24,997	1,59,414	1,65,583	13,167	10,069	3,098	1,51,694	1,35,701	15,993	T	Parbhani
		भा	3,04,051	1,48,474	1,55,577	10,728	8,310	2,418	79,581	70,834	8,747	R	
		ना	20,946	10,940	10,006	2,439	1,759	680	72,113	64,867	7,246	U	
16	बीड	ए	1,87,127	89,996	97,131	10,504	8,210	2,294	1,16,137	1,03,704	12,433	T	Beed
		भा	1,77,186	84,258	92,928	8,957	7,036	1,921	69,431	61,475	7,956	R	
		ना	9,941	5,738	4,203	1,547	1,174	373	46,706	42,229	4,477	U	
17	नांदेड	ए	2,62,245	1,29,157	1,33,088	14,822	10,967	3,855	1,48,078	1,34,736	13,342	T	Nanded
		भा	2,47,820	1,21,734	1,26,086	11,913	9,028	2,885	82,254	74,286	7,968	R	
		ना	14,425	7,423	7,002	2,909	1,939	970	65,824	60,450	5,374	U	
18	उस्मानाबाद	ए	3,30,558	1,70,384	1,60,174	14,661	11,880	2,781	1,56,078	1,43,505	12,573	T	Osmanabad
		भा	3,10,471	1,58,644	1,51,827	12,734	10,399	2,335	92,367	85,293	7,074	R	
		ना	20,087	11,740	8,347	1,927	1,481	446	63,711	58,212	5,499	U	
19	बुलढाणा	ए	3,11,146	1,46,582	1,64,564	10,900	8,264	2,636	1,03,954	95,406	8,548	T	Buldana
		भा	2,89,144	1,35,198	1,53,946	9,120	6,983	2,137	51,668	47,048	4,620	R	
		ना	22,002	11,384	10,618	1,780	1,281	499	52,286	48,358	3,928	U	

20	अकोला	ए	3,95,731	1,95,215	2,00,516	9,587	7,695	1,892	1,49,662	1,37,311	12,351	T	Akola
		आ	3,66,496	1,77,656	1,88,840	7,375	5,935	1,440	62,310	56,544	5,766	R	
		ना	29,235	17,559	11,676	2,212	1,760	452	87,352	80,767	6,585	U	
21	अमरावती	ए	3,96,324	2,05,053	1,91,271	11,699	9,279	2,420	1,61,327	1,46,493	14,834	T	Amravati
		आ	3,59,647	1,83,409	1,76,238	7,668	6,174	1,494	58,035	52,176	5,859	R	
		ना	36,677	21,644	15,033	4,031	3,105	926	1,03,292	94,317	8,975	U	
22	यवतमाळ	ए	4,27,742	2,00,472	2,27,270	11,237	9,457	1,780	1,18,821	1,05,709	13,112	T	Yavatmal
		आ	4,13,807	1,92,906	2,20,901	9,338	7,924	1,414	67,102	58,998	8,104	R	
		ना	13,935	7,566	6,369	1,899	1,533	366	51,719	46,711	5,008	U	
23	वर्धा	ए	1,90,643	88,461	1,02,182	7,677	6,257	1,420	83,951	75,573	8,378	T	Wardha
		आ	1,80,366	83,110	97,256	5,735	4,697	1,038	38,478	34,129	4,349	R	
		ना	10,277	5,351	4,926	1,942	1,560	382	45,473	41,444	4,029	U	
24	नागपूर	ए	2,41,801	1,07,195	1,34,606	49,942	36,999	12,943	4,37,874	3,81,207	56,667	T	Nagpur
		आ	2,21,927	97,235	1,24,692	14,529	11,018	3,511	1,02,803	85,880	16,923	R	
		ना	19,874	9,960	9,914	35,413	25,981	9,432	3,35,071	2,95,327	39,744	U	
25	भंडारा	ए	2,27,220	1,06,311	1,20,909	89,667	39,334	50,333	1,42,103	1,19,936	22,167	T	Bhandara
		आ	2,20,481	1,03,059	1,17,422	75,345	33,375	41,970	95,375	78,676	16,699	R	
		ना	6,739	3,252	3,487	14,322	5,959	8,363	46,728	41,260	5,468	U	
26	चंद्रपूर	ए	2,65,726	1,18,243	1,47,483	22,523	17,189	5,334	1,80,187	1,57,801	22,386	T	Chandrapur
		आ	2,61,950	1,16,122	1,45,828	20,626	15,872	4,754	1,18,209	1,01,773	16,436	R	
		ना	3,776	2,121	1,655	1,897	1,317	580	61,978	56,028	5,950	U	
महाराष्ट्र राज्य		ए	64,70,855	31,49,788	33,21,067	6,20,506	4,45,354	1,75,152	86,74,522	76,90,891	9,83,631	T	Maharashtra State
		आ	61,19,959	29,54,144	31,65,815	3,85,913	2,70,134	1,15,779	25,74,094	22,63,535	3,10,559	R	
		ना	3,50,896	1,95,644	1,55,252	2,34,593	1,75,220	59,373	61,00,428	54,27,356	6,73,072	U	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.1—contd.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण शामील नागरी	सीमांतिक कामगार/Marginal workers			काम न करणारे/Non-workers			Total Rural urban	District
			व्यक्ति Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females	व्यक्ति Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females		
(1)	(2)	(3)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(3)	(2)
1	बृहन्मवई	ए.	42,145	27,430	14,715	53,41,206	20,72,668	32,68,538	T	Greater Bombay
		शा	42,145	27,430	14,715	53,41,206	20,72,668	32,68,538	R	
		ना	42,145	27,430	14,715	53,41,206	20,72,668	32,68,538	U	
2	ठाणे	ए.	81,979	17,252	64,727	20,01,812	7,95,013	12,06,799	T	Thane
		शा	70,534	13,079	57,455	10,16,913	4,22,870	5,94,043	R	
		ना	11,445	4,173	7,272	9,84,899	3,72,143	6,12,756	U	
3	रायगड	ए.	64,888	12,229	52,659	8,65,836	3,58,921	5,06,915	T	Raigad
		शा	61,689	11,301	50,388	7,26,390	3,06,043	4,20,347	R	
		ना	3,199	928	2,271	1,39,446	52,878	86,568	U	
4	रत्नागिरी	ए.	1,36,928	25,790	1,11,138	12,55,233	5,11,860	7,43,373	T	Ratnagiri
		शा	1,33,973	24,605	1,09,368	11,32,986	4,65,504	6,67,482	R	
		ना	2,955	1,185	1,770	1,22,247	46,356	75,891	U	
5	नाशिक	ए.	94,440	13,139	81,301	16,77,431	7,31,723	9,45,708	T	Nashik
		शा	87,518	10,930	76,588	10,34,004	4,78,060	5,55,944	R	
		ना	6,922	2,209	4,713	6,43,427	2,53,663	3,89,764	U	
6	धुळे	ए.	1,15,201	14,233	1,00,968	11,55,767	4,86,158	6,69,609	T	Dhule
		शा	1,10,286	12,303	97,983	8,67,517	3,69,854	4,97,663	R	
		ना	4,915	1,930	2,985	2,88,250	1,16,304	1,71,946	U	
7	जालगाव	ए.	71,068	13,222	57,846	15,11,218	6,42,913	8,68,305	T	Jalgaon
		शा	64,998	11,265	53,733	10,39,868	4,57,709	5,82,159	R	
		ना	6,070	1,957	4,113	4,71,350	1,85,204	2,86,146	U	
8	अहमदनगर	ए.	1,11,767	15,739	96,028	14,71,165	6,45,220	8,25,945	T	Ahmadnagar
		शा	1,08,870	14,657	94,213	12,31,795	5,51,153	6,80,642	R	
		ना	2,897	1,082	1,815	2,39,370	94,067	1,45,303	U	
9	पुणे	ए.	1,48,705	25,226	1,23,479	25,60,305	10,54,346	15,05,959	T	Pune
		शा	1,31,321	17,214	1,14,107	12,00,192	5,22,309	6,77,883	R	
		ना	17,384	8,012	9,372	13,60,113	5,32,037	8,28,076	U	

10	सातारा	..	..	ए	1,60,561	14,995	1,45,566	11,93,944	5,08,343	6,85,601	T	Satara
				भा	1,56,246	13,848	1,42,398	10,07,126	4,33,184	5,73,942	R	
				ना	4,315	1,147	3,168	1,86,818	75,159	1,11,659	U	
11	सांगली	..	..	ए	86,798	10,610	76,188	11,18,935	4,38,112	6,80,823	T	Sangli
				भा	82,779	9,174	73,605	8,44,203	3,32,547	5,11,656	R	
				ना	4,019	1,436	2,583	2,74,732	1,05,565	1,69,167	U	
12	सोलापूर	..	..	ए	1,02,327	12,098	90,229	15,24,795	6,26,245	8,98,550	T	Solapur
				भा	93,833	9,267	84,566	9,96,982	4,13,935	5,83,047	R	
				ना	8,494	2,831	5,663	5,27,813	2,12,310	3,15,503	U	
13	कोल्हापूर	..	..	ए	1,17,594	14,652	1,02,942	14,67,432	5,90,379	8,77,053	T	Kolhapur
				भा	1,12,850	13,033	99,817	10,33,727	4,27,274	6,06,453	R	
				ना	4,744	1,619	3,125	4,33,705	1,63,105	2,70,600	U	
14	औरंगाबाद	..	..	ए	99,669	12,742	86,927	13,30,592	5,72,760	7,57,832	T	Aurangabad
				भा	94,791	10,234	84,557	9,45,567	4,16,903	5,28,664	R	
				ना	4,878	2,508	2,370	3,85,025	1,55,857	2,29,168	U	
15	परभणी	..	..	ए	92,117	11,643	80,474	9,26,431	3,85,782	5,40,649	T	Parbhani
				भा	87,210	10,050	77,160	6,92,188	2,94,895	3,97,293	R	
				ना	4,907	1,593	3,314	2,34,243	90,887	1,43,356	U	
16	बीड	..	..	ए	83,722	10,170	73,552	8,02,544	3,37,253	4,65,291	T	Beed
				भा	81,831	9,558	72,273	6,37,802	2,71,575	3,66,227	R	
				ना	1,891	612	1,279	1,64,742	65,678	99,064	U	
17	नांदेड	..	..	ए	1,53,368	22,142	1,31,226	8,85,792	3,82,436	5,03,356	T	Nanded
				भा	1,48,326	20,740	1,27,586	6,52,592	2,88,186	3,64,406	R	
				ना	5,042	1,402	3,640	2,33,200	94,250	1,38,950	U	
18	उस्मानाबाद	..	..	ए	1,35,047	15,171	1,19,876	12,28,592	5,12,521	7,16,071	T	Osmanabad
				भा	1,30,939	13,801	1,17,138	9,84,124	4,13,870	5,70,254	R	
				ना	4,108	1,370	2,738	2,44,468	98,651	1,45,817	U	
19	बुलढाणा	..	..	ए	54,652	14,678	39,974	7,45,472	3,31,604	4,13,868	T	Buldana
				भा	49,934	12,695	37,239	5,55,986	2,56,724	2,99,262	R	
				ना	4,718	1,983	2,735	1,89,486	74,880	1,14,606	U	
20	अकोला	..	..	ए	40,417	9,583	30,834	10,08,033	4,28,348	5,79,685	T	Akola
				भा	36,808	7,917	28,891	6,84,865	3,02,047	3,82,818	R	
				ना	3,609	1,666	1,943	3,23,168	1,26,301	1,96,867	U	
21	अमरावती	..	..	ए	47,174	14,292	32,882	10,60,955	4,38,543	6,22,412	T	Amravati
				भा	39,738	11,316	28,422	6,80,628	2,89,003	3,91,625	R	
				ना	7,436	2,976	4,460	3,80,327	1,49,540	2,30,787	U	

संख्या क्रमांक/TABLE No. 2.1— contd.

(1)	(2)	(3)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(3)	(2)
22	यवतमाळ	ए	50,220	7,201	43,019	8,87,289	3,92,172	4,95,117	T	Yavatmal
		ग्र	47,446	6,166	41,280	7,01,014	3,16,887	3,84,127	R	
		ना	2,774	1,035	1,739	1,86,275	75,285	1,10,990	U	
23	वर्धा	ए	21,732	5,494	16,238	5,07,604	2,15,923	2,91,681	T	Wardha
		ग्र	18,859	4,240	14,619	3,40,863	1,49,383	1,91,480	R	
		ना	2,873	1,254	1,619	1,66,741	66,540	1,00,201	U	
24	नागपूर	ए	66,731	15,459	51,272	16,00,764	6,69,086	9,31,678	T	Nagpur
		ग्र	49,529	8,423	41,106	5,51,251	2,48,695	3,02,556	R	
		ना	17,202	7,036	10,166	10,49,513	4,20,391	6,29,122	U	
25	भंडारा	ए	88,515	19,457	69,058	9,09,573	4,17,715	4,91,858	T	Bhandara
		ग्र	84,603	18,116	66,487	7,45,377	3,50,068	3,95,309	R	
		ना	3,912	1,341	2,571	1,64,196	67,647	96,549	U	
26	चंद्रपूर	ए	1,48,672	21,100	1,27,572	10,27,221	4,53,737	5,73,484	T	Chandrapur
		ग्र	1,45,089	19,501	1,25,588	8,40,080	3,80,235	4,59,845	R	
		ना	3,583	1,599	1,984	1,87,141	73,502	1,13,639	U	
	महाराष्ट्र राज्य	ए	24,16,437	3,95,747	20,20,690	3,60,65,941	1,49,99,781	2,10,66,160	T	Maharashtra State
		ग्र	22,30,000	3,13,433	19,16,567	2,11,44,040	91,58,913	1,19,85,127	R	
		ना	1,86,437	82,314	1,04,123	1,49,21,901	58,40,868	90,81,033	U	

टीप : ए = एकूण
ग्र = ग्रामीण
ना = नागरी

Note : T—Total
R—Rural.
U—Urban

साधर.—भारतीय जनगणना, १९८१, मासिका १२, महाराष्ट्र, भाग दोन ब.
Source.—Census of India 1981, Series 12, Maharashtra Part II-B.

2 मनुष्यबळ / MANPOWER

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 2.2

जिगरशेती व्यवसायातील कामगारांचे मुख्य व्यवसायगटानुसार वर्गीकरण
Occupational classification of persons at work other than cultivation into main divisions
(1971, जनगणना/Population Census)

क्रमांक Serial No.	जिल्हा	प्राथमिक नामरी एकूण	धंदेवादी, तंत्र विशारद, आणि तत्सम श्रमिक Professional technical, and related workers	प्रशासकीय, कार्यकारी आणि व्यवस्थापकीय काम करणारे Administrative, executive, and managerial workers	कारकून व तत्सम काम करणारे Clerical and related workers	बिक्रेते Sales workers	सेवा क्षेत्रातील Service workers	शेतकरी, मत्स्य- व्यवसाय करणारे, फासे पारधी, लाकडतोडे आणि तत्सम काम करणारे Farmers, fishermen, hunters, loggers and related workers	उत्पादन व सामुग्री चालक आणि मजूर Production and related workers, transport equipment operators and labourers	अवर्गीकृत Workers not classified by occupations	एकूण Total	Rural Urban Total	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
1	बुलढुंबई	शा	1,46,597	80,630	3,22,575	2,99,684	2,59,691	23,769	10,14,405	45,117	21,92,468	R	Greater Bombay
		ना	1,46,597	80,630	3,22,575	2,99,684	2,59,691	23,769	10,14,405	45,117	21,92,468	U	
		ए	1,46,597	80,630	3,22,575	2,99,684	2,59,691	23,769	10,14,405	45,117	21,92,468	T	
2	ठाणे	शा	9,104	1,903	12,098	12,162	9,900	15,399	73,796	1,270	1,35,632	R	Thane
		ना	19,259	6,219	41,456	30,740	20,860	7,793	1,28,845	4,100	2,59,272	U	
		ए	28,363	8,122	53,554	42,902	30,760	23,192	2,02,641	5,370	3,94,904	T	
3	रायगड	शा	7,809	1,808	5,807	6,919	5,723	15,272	27,117	740	71,195	R	Raigad
		ना	3,842	627	6,141	6,704	5,186	2,989	15,111	360	40,960	U	
		ए	11,651	2,435	11,948	13,623	10,909	18,261	42,228	1,100	1,12,155	T	
4	रत्नागिरी	शा	12,312	6,366	9,257	8,828	7,797	17,821	36,664	..	99,045	R	Ratnagiri
		ना	4,157	680	6,293	5,374	4,436	4,153	11,922	155	37,170	U	
		ए	16,469	7,046	15,550	14,202	12,233	21,974	48,586	155	1,36,215	T	
5	नाशिक	शा	10,632	5,646	9,407	7,789	6,291	6,648	40,496	381	87,290	R	Nashik
		ना	12,539	7,188	18,098	22,158	14,861	2,148	85,253	1,830	1,64,075	U	
		ए	23,171	12,834	27,505	29,947	21,152	8,796	1,25,749	2,211	2,51,365	T	
6	डुळे	शा	7,982	605	5,749	8,103	5,446	4,027	21,655	212	53,779	R	Dhule
		ना	5,291	675	7,596	12,106	7,396	760	27,020	575	61,419	U	
		ए	13,273	1,280	13,345	20,209	12,842	4,787	48,675	787	1,15,198	T	

तबता क्रमांक/TABLE No. 2.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)		
7	जळगांव	**	**	भा ना ए	11,717 8,772 20,489	1,078 1,410 2,488	10,623 13,495 24,118	10,030 17,432 27,462	7,169 11,058 18,227	5,285 1,256 6,541	29,781 41,786 71,567	619 1,560 2,179	76,302 96,769 1,73,071	R U T	Jalgaon
8	अहमदनगर	**	**	भा ना ए	17,379 5,663 23,042	2,600 8,062 10,662	11,667 7,733 19,400	12,075 11,056 23,131	11,951 6,915 18,866	8,522 646 9,168	53,899 26,342 80,241	.. 1,200 1,200	1,18,093 67,617 1,85,710	R U T	Ahmadnagar
9	पुणे	**	**	भा ना ए	11,504 35,027 46,531	4,913 29,284 34,197	10,082 51,996 62,078	10,927 42,492 53,419	9,328 43,204 52,532	10,989 6,375 17,364	59,165 1,61,408 2,20,573	2,330 5,900 8,230	1,19,238 3,75,686 4,94,924	R U T	Pune
10	सातारा	**	**	भा ना ए	9,954 6,196 16,150	7,509 1,030 8,539	8,576 7,768 16,344	8,329 6,697 15,026	6,116 7,138 13,254	6,973 1,065 8,038	40,966 19,503 60,469	40 340 380	88,463 49,737 1,38,200	R U T	Satara
11	सांगली	**	**	भा ना ए	9,154 6,300 15,454	4,935 1,401 6,336	6,275 7,695 13,970	6,186 9,927 16,113	5,444 6,721 12,165	7,454 408 7,862	31,744 26,127 57,871	.. 345 345	71,192 58,924 1,30,116	R U T	Saangli
12	सोलापूर	**	**	भा ना ए	9,452 10,947 20,399	2,127 2,260 4,387	6,726 15,434 22,160	9,532 23,988 33,520	7,394 13,995 21,389	13,187 1,770 14,957	36,444 85,385 1,21,829	490 1,035 1,525	85,352 1,54,814 2,40,166	R U T	Solapur
13	कोल्हापूर	**	**	भा ना ए	9,487 9,108 18,595	3,820 3,775 7,595	9,274 13,338 22,612	6,961 15,263 22,224	6,668 9,889 16,557	5,627 1,011 6,638	44,438 51,891 96,329	90 950 1,040	86,365 1,05,225 1,91,590	R U T	Kolhapur
14	औरंगाबाद	**	**	भा ना ए	9,305 8,075 17,380	1,112 3,620 4,732	5,834 11,086 16,920	9,485 11,794 21,279	6,048 9,560 15,608	4,220 1,577 5,797	35,956 29,300 65,256	2,426 1,660 4,086	74,386 76,672 1,51,058	R U T	Aurangabad
15	परभणी	**	**	भा ना ए	5,681 4,755 10,436	656 565 1,221	4,111 6,055 10,166	6,633 9,776 16,409	3,925 5,205 9,130	7,132 1,225 8,357	22,032 19,033 41,065	.. 947 947	50,170 47,561 97,731	R U T	Parbhani
16	बीड	**	**	भा ना ए	6,753 3,480 10,233	453 530 983	4,243 3,986 8,229	4,658 4,950 9,608	4,346 3,365 7,711	5,317 567 5,884	18,274 10,148 28,422	129 1,010 1,139	44,173 28,036 72,209	R U T	Beed
17	नांदेड	**	**	भा ना ए	5,982 4,819 10,801	552 810 1,362	5,010 6,640 11,650	6,393 8,848 15,241	5,724 5,198 10,922	5,646 1,177 6,823	23,458 19,868 43,326	380 930 1,310	53,145 48,290 1,01,435	R U T	Nanded

18	उस्मानाबाद ..	शा	9,354	1,400	5,750	8,557	4,791	7,780	26,282	1,637	65,551	R	Osmanabad
		ना	5,434	745	6,248	8,289	4,420	843	14,973	1,490	42,442	U	
		ए	14,788	2,145	11,998	61,864	9,211	8,623	41,255	3,127	1,07,993	T	
19	बुलढाणा ..	शा	6,811	1,269	3,932	4,517	3,983	2,903	16,776	..	40,191	R	Buldana
		ना	4,759	645	5,814	8,060	5,195	763	12,121	300	37,657	U	
		ए	11,570	1,914	9,746	12,577	9,178	3,666	28,897	300	77,848	T	
20	अकोला ..	शा	8,060	949	4,074	5,281	4,468	1,869	18,310	..	43,011	R	Akola
		ना	7,159	1,035	9,419	14,070	8,259	1,259	25,648	630	67,479	U	
		ए	15,219	1,984	13,493	19,351	12,727	3,128	43,958	630	1,10,490	T	
21	अमरावती ..	शा	8,708	919	5,045	5,357	4,629	4,572	16,087	..	45,317	R	Amravati
		ना	8,179	1,250	10,150	16,314	10,095	2,467	32,551	580	81,586	U	
		ए	16,887	2,169	15,195	21,671	14,724	7,039	48,638	580	1,26,903	T	
22	यवतमाळ ..	शा	8,056	469	4,926	6,928	4,791	5,667	19,952	422	51,211	R	Yavatmal
		ना	4,120	665	6,115	8,567	5,340	1,038	14,665	345	40,855	U	
		ए	12,176	1,134	11,041	15,495	10,131	6,705	34,617	767	92,066	T	
23	वर्धा ..	शा	4,739	599	3,160	2,849	2,019	3,647	13,528	811	31,352	R	Wardha
		ना	4,100	1,704	5,220	6,237	4,365	734	17,456	530	40,346	U	
		ए	8,839	2,303	8,380	9,086	6,384	4,381	30,984	1,341	71,698	T	
24	नागपूर ..	शा	7,312	1,204	5,386	3,913	6,057	7,881	41,280	..	73,033	R	Nagpur
		ना	24,309	8,041	38,211	36,906	27,067	4,671	1,29,228	2,490	2,70,923	U	
		ए	31,621	9,245	43,597	40,819	33,124	12,552	1,70,508	2,490	3,43,956	T	
25	भंडारा ..	शा	12,003	650	7,569	6,657	6,823	10,982	1,23,589	71	1,68,344	R	Bhandara
		ना	4,135	665	5,409	7,663	4,779	982	26,341	250	50,224	U	
		ए	16,138	1,315	12,978	14,320	11,602	11,964	1,49,930	321	2,18,568	T	
26	चंद्रपूर ..	शा	9,585	437	7,765	6,395	8,318	13,895	38,145	4,428	88,968	R	Chandrapur
		ना	3,595	2,161	5,470	5,251	3,785	1,255	20,729	515	42,761	U	
		ए	13,180	2,598	13,235	11,646	12,103	1,51,500	58,874	4,943	1,31,729	T	
महाराष्ट्र राज्य ..	शा	2,28,835	53,979	1,72,346	1,85,464	1,55,149	1,98,715	9,09,834	16,476	19,20,798	R	Maharashtra State	
	ना	3,60,617	1,65,677	6,39,441	6,50,346	5,07,983	72,701	20,67,059	75,144	45,38,968	U		
	ए	5,89,452	2,19,656	8,11,787	8,35,810	6,63,132	2,71,416	29,76,893	91,620	64,59,766	T		

साधर : भारतीय जनगणना, १९७१, मालिका ११, भाग दोन-ब (दोन).

Source : Census of India 1971, Series 11, Part-II-B (ii).

2. मनुष्यबळ/MANPOWER

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.3

राज्यातील विंगरशेती व्यवसायातील कामगारांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण (विभाग, गट वगैरे प्रमाणे)
Occupational classification of persons at work other than cultivation in the State (according to divisions, groups etc.)
(1971 जनगणना/Population Census)

विभाग, गट, (राष्ट्रीय उद्योग वर्गीकरण)	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	Division, group, (National Classification of Occupation)
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
D-0-1-व्यावसायिक तांत्रिक व संबंधी कामगार	5,89,452	2,28,835	3,60,617	Professional, technical and related workers
00-भौतिक शास्त्रज्ञ	7,542	280	7,262	Physical Scientists
01-भौतिक शास्त्र तंत्रज्ञ	1,631	210	1,421	Physical Science technicians
02-वास्तु शास्त्रज्ञ, अभियंता, तंत्रशास्त्रज्ञ व सर्वेक्षक	23,173	3,440	19,733	Architects, engineers, technologists and surveyors.
03-अभियंत्रिकी तंत्रज्ञ	38,965	2,959	36,006	Engineering technicians
04-विमान व जहाजांवरील अधिकारी	2,075	130	1,945	Air crafts and ships officers
05-जीव शास्त्रज्ञ	2,956	1,911	1,045	Life scientists
06-जीवशास्त्र तंत्रज्ञ	9,186	5,350	3,836	Life science technicians
07-भिषक व शल्य चिकित्सक (दंत वैद्यकीय व पशुवैद्यकीय शल्य चिकित्सकसहसून)	35,225	13,452	21,763	Physicians and surgeons (including dental and veterinary surgeons).
08-शुश्रूषा व इतर वैद्यकीय तंत्रज्ञ	56,813	13,666	43,147	Nursing and other medical health technicians.
09-शास्त्रीय वैद्यकीय व तांत्रिक व्यक्ति	1,393	652	741	Scientific, medical and technical persons
10-गणितज्ञ,आकडे शास्त्रज्ञ व सबंधी कामगार	1,455	110	1,345	Mathematicians, statisticians and related workers.
11-अर्थशास्त्रज्ञ व सबंधी कामगार	250	30	220	Economists and related workers
12-लेखापाल, लेखापरिक्षक व संबंधी कामगार	22,161	1,138	21,023	Accountants, auditors and related workers
13-समाज शास्त्रज्ञ व सबंधी कामगार	11,010	3,804	7,206	Social scientists and related workers
14-कायदा शास्त्रज्ञ	15,282	700	14,582	Jurists
15-शिक्षक	3,05,896	1,66,999	1,38,897	Teachers
16-कवि, लेखक, पत्रकार व संबंधी कामगार	3,560	110	3,450	Poets, authors, journalists and related workers.
17-शिल्पकार, रंगारी, छायाचित्रकार व सबंधी निर्माती कलाकार.	9,041	529	8,512	Sculptors, painters, photographers and related creative artists.
18-स्वरशिल्पी व प्रयोग करणारे कलावंत	15,425	4,422	11,003	Composers and performing artists
19-अवर्गीकृत व्यावसायिक कामगार	26,423	8,943	17,480	Professional workers n. e. c.
D-2-प्रशासकीय, कार्यकारी व व्यवस्थापकीय कामगार	2,19,656	53,979	1,65,677	Administrative, executive and managerial workers.
20-निवडून आलेले व विधिमंडळीय पदाधिकारी	810	390	420	Elected and legislative officials
21-शासकीय व स्थानिक सस्याचे प्रशासनिक व कार्यकारी पदाधिकारी.	1,07,273	44,441	62,832	Administrative and executive officials Government and local bodies.
22-संचालक व व्यवस्थापक, घाऊक व किरकोळ व्यापार	9,535	925	8,610	Working proprietors, directors and managers, wholesale and retail trade,
23-संचालक व व्यवस्थापक, आर्थिक सस्था	7,228	3,063	4,165	Directors and managers, financial institutions
24-मालक, संचालक, व व्यवस्थापक, साणकाम, बांधकाम वस्तुनिर्माण व तत्सम उद्योग	70,559	2,730	67,829	Working proprietors, directors and managers mining, construction, manufacturing and related concerns.
25-मालक, संचालक, व्यवस्थापक व संबधित कार्यकारी अधिकारी, परिवहन, साठवण व वळणवळण	6,740	340	6,400	Working proprietors, directors, managers and related executives, transport, storage and communications.
26-मालक, संचालक व व्यवस्थापक-इतर सेवा	15,804	1,969	13,835	Working proprietors, directors and managers, other services.
29-इतर न उल्लेखिलेले प्रशासकीय कार्यकारी व इतर व्यवस्थापकीय कामगार.	1,707	121	1,586	Administrative, executive and managerial workers n. e. c.

तबता कर्मांक/TABLE No. 2-3 - contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
1-3-लिपिक व संबंधी कामगार	8,11,787	1,72,346	6,39,441	Clerical and related workers,
30-लिपिक व इतर पर्यवेक्षक	78,880	3,710	75,170	Clerical and other supervisors
31-ग्राम अधिकारी	57,326	54,901	2,425	Village officials
32-लघुलेखक, टंकक, छिद्राक टंकक	42,027	1,409	40,618	Stenographers, typists and card and type punching operators.
33-लेखाकार, रीखपाल व सबधी कामगार	97,447	8,144	89,303	Book keepers, cashiers and related workers
34-गणक यंत्र चालक	1,230	200	1,030	Computing machine operators
35-लिपिक व सबधी कामगार	4,62,479	84,428	3,78,051	Clerical and related workers
36-परिवहन व दळणवळण पर्यवेक्षक	17,216	3,636	13,580	Transport and communication supervisors
37-परिवहन वाहक व रक्षक	22,897	6,685	16,212	Transport, conductors and guards
38-डाक वितरक व संबंधी कामगार	19,501	8,146	11,355	Mail distributors and related workers
39-दूरध्वनी व तार चालक	12,784	1,087	11,697	Telephone and telegraph operators
D-4-विप्रेते	8,35,810	1,85,464	6,50,346	Sales workers
40-धातुक व किरकोळ व्यापारी व दूकानदार	4,91,628	1,12,722	3,78,906	Merchants and shopkeepers, wholesale and retail trade.
41-वस्तुनिर्माण प्रतिनिधी	12,075	1,350	10,725	Manufacture agents
42-तांत्रिक विप्रेते व वाणिज्यिक प्रवासी	3,775	280	3,495	Technical salesmen and commercial travellers.
43-विप्रेते, मदतनीस व संबंधी कामगार	2,86,278	65,273	2,21,005	Salesmen, shop assistants and related workers.
44-विमा, स्थावर मालमत्ता ठेवी व व्यवसाय सेवा-विप्रेते व लिलावदार	34,679	3,199	31,480	Insurance, real estate, securities and business service salesmen and auctioneers.
45-आवकार व तारण व्यवसायी	5,049	709	4,340	Money lenders and pawn brokers
49-इतर अवर्गीकृत विक्री कामगार	2,326	1,931	395	Sales workers n. e. c.
D-5-सेवा कामगार	6,63,132	1,55,149	5,07,983	Service workers
50-उपहार गृह व खानावळ चालक	54,341	21,045	33,336	Hotel and restaurant keepers
51-गृहचालक, अधीक्षिका व उपस्थापक (घरगुती व संस्थांचे).	1,540	300	1,240	House keepers, matrons and stewards (Domestic and institutional).
52-स्वयंपाकी, बाढपी कलाल व इतर तत्संबधी कामगार (घरगुती व संस्थांचे).	1,30,382	17,444	1,12,938	Cooks, waiters, bartenders and related workers (domestic and institutional).
53-इतर रत्न व उल्लेखिलेले, घरकाम करणारे व घर व्यवस्था पहाणारे.	1,01,967	11,772	90,195	Maids and other house keeping service workers n. e. c.
54-इमारत राखणदार, सफाईगीर, स्वच्छक आणि तत्सम कामगार.	83,436	12,847	70,589	Building care takers, sweepers, cleaners and related workers.
55-धुलाई कामगार व इस्त्री करणारे	46,375	12,824	33,551	Laundries, dry cleaners and pressers
56-केशप्रसाधनकार, न्हावी, प्रसाधनकार-व इतर	74,990	45,263	29,727	Hair dressers; barbers, beauticians and related workers.
57-रक्षा सेवा कामगार	1,53,210	29,582	1,23,628	Protective service workers
59-इतर अवर्गीकृत सेवा कामगार	16,891	4,112	12,779	Service workers n. e. c.
D-6-शेतकरी, मच्छिमार, फालेपारधी, लाकूडतोडे आणि तत्सम कामगार.	2,71,416	1,98,715	72,701	Farmers, fishermen, hunters, loggers and related workers.
60-शेतमळे, दुग्धव्यवसाय व इतर व्यवस्थापक आणि पर्यवेक्षक	3,951	2,486	1,465	Farm plantation, dairy and other managers and supervisors.
61-शेतकरी				Cultivators
62-शेतकऱ्यांव्यतिरिक्त इतर शेती कामगार	94,029	78,672	15,357	Farmers, other than cultivators
63-शेतमजूर				Agricultural labourers
64-मळे मजूर आणि तत्सम कामगार	4,244	3,726	518	Plantation labourers and related workers
65-इतर शेती कामगार	75,243	47,567	27,676	Other farm workers
66-जंगल कामगार	24,073	18,897	5,176	Forestry workers
67-शिकारी आणि तत्सम कामगार	1,628	1,553	75	Hunters and related workers
68-मच्छिमार आणि तत्सम कामगार	68,248	45,814	22,434	Fishermen and related workers
D-7-8-9-उत्पादन व तत्सम क्षेत्रातील आणि परिवहन सामग्री चालक आणि मजूर.	29,76,893	9,09,834	20,67,059	Production and related workers, transport equipment operators and labourers
71-खाण कामगार, दगड खाण कामगार, विहिरी खोदणारे आणि तत्सम कामगार	32,875	19,140	13,735	Miners, quarrymen, well drillers and related workers.
72-धातुवर प्रक्रिया करणारे	29,580	6,230	23,350	Metal processors
73-लाकूडकाम करणारे	11,439	1,383	10,056	Wood preparation workers
74-रासायनिक प्रक्रिया करणारे व इतर	50,418	8,692	41,726	Chemical processors and related workers

तबला क्रमांक/TABLE No. 2.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
75-कटाईकार, विणकर, रगारी आणि तत्सम कामगार	4,70,134	4,28,217	41,917	Spinners, weavers, knitters, dyers and related workers.
76-कातडी कमावणारे, डोगर खरेदी करणारे, केसाळ कातडी कमावणारे	3,799	689	3,110	Tanners, fellmongers and pelt dressers
77-अन्न व पेये करणारे कामगार	1,07,929	50,301	57,628	Food and beverage processors
78-तबाखू व तबाखूचे पदार्थ करणारे	1,47,274	96,626	50,648	Tobacco preparers and tobacco product makers.
79-शिपी, पोशाख शिवणारे शिलाई कामगार व सज्जक	1,89,484	78,515	1,10,969	Tailors, dress makers, sewers, upholsterers
80-पादत्राण कारागिर आणि चामड्याच्या वस्तू बनविणारे	66,389	37,607	28,782	Shoemakers and leather goods makers
81-मुतार, लाकडाची कपाटे व लाकडाचे तत्सम काम करणारे	1,57,380	76,609	80,771	Carpenters, cabinet and related wood workers
82-दगडफोडे व कारागिर	19,712	14,057	5,655	Stone cutters and carvers
83-लोहार, अवजारे बनविणारे व यांत्रिक अवजारे चालक	1,30,925	38,282	92,643	Blacksmiths, tool makers and machine tool operators.
84-यंत्र जोडारी, यंत्रे उभारणारे आणि अचूक अवजारे तयार करणारे.	2,23,273	24,255	1,99,018	Machinery fitters, machine assemblers and precision instrument makers (except electrical).
85-वीज जोडारी व सवधीत वीज व इलेक्ट्रॉनी कामगार	1,10,050	18,173	91,877	Electrical fitters and related electrical and electronic workers.
86-प्रक्षेपण केंद्र व ध्वनी उपकरणे चालक आणि चलचित्र प्रक्षेपक.	2,838	631	2,207	Broadcasting station and sound equipment operators and cinema projectionists.
87-नळ कारागिर, सधाना, धातुचे पत्रे व बांधकामासाठी पत्रे तयार करणारे व उभारणारे	52,412	5,950	46,462	Plumbers, welders, sheet metal and structural metal prepares and erectors.
88-जवाहीर व मोत्यवान धातुचे काम करणारे धातु कोरक (छपाई व्यतिरिक्त)	34,329	15,046	19,283	Jewellery and precious metal workers and metal engravers (except printing).
89-काच कारागिर, कुभार व तत्सम कामगार	70,875	40,755	30,120	Glass formers, potters and related workers
90-खर, प्लॅस्टिकच्या वस्तू करणारे	29,116	2,331	26,785	Rubber and plastic product makers
91-कागद व पुढ्याच्या वस्तू बनविणारे	5,243	978	4,265	Paper and paper board product makers
92-मुद्रण व तत्सम व्यवसायातील कामगार	44,316	2,515	41,801	Printing and related workers
93-रगारी	27,443	3,640	23,803	Painters
94-उत्पादन उद्योगातील तत्सम इतर न उल्लेखिलेले कामगार	1,20,990	70,379	50,611	Production and related workers n. e. c.
95-विटा रचणारे व इतर बांधकाम कामगार	1,65,147	65,382	99,765	Brick layers and other construction workers
96-स्थिर इंजिने व तत्सम उपकरणे चालक व बगणकार	31,302	7,339	23,963	Stationary engines and related equipment operators, oilers and greasers.
97-अवजड सामान हाताळणारी व तत्सम यंत्रांचे चालक, माल षडविणारे व उतरविणारे.	1,26,489	22,877	1,03,612	Material handling and related equipment operator loaders and unloaders.
98-परिवहन उपकरणे चालक	2,15,699	34,507	1,81,192	Transport equipment operators
99-इतर अवर्गीकृत कामगार	3,00,033	1,08,728	1,91,305	Labourers n. e. c.
D-X-व्यावसायिक वर्गीकरण न केलेले कामगार	91,620	16,476	75,144	Workers not classified by occupations
X-0-काम शोधणारे नवीन कामगार			1	New workers seeking employment
XI-वर्गबारी करता न येण्यासारखे किंवा अपुऱ्या वर्णनाचे व्यवसाय मागणारे.	53,695	5,893	47,802	Workers reporting occupations unidentifiable or inadequately described.
X9-कोणताही अधिसूचित व्यवसाय न करणारे कामगार	37,925	10,583	27,342	Workers not reporting any occupations.

आधार : भारतीय जनगणना, १९७१, मालिका ११, भाग दोन-ब (दोन).
Source.—Census of India 1971, Series 11, Part-II B(ii).

मनुष्यबल/MAN-POWER

---

2. मनुष्यबळ/

तक्ता क्रमांक/

औद्योगिक गटानुसार काम करणाऱ्यांचे

Industrial classification of persons at work other than cultivation

1971 जनगणना/

शेती, शिकार, जंगल, उद्योग आणि मत्स्यव्यवसाय/ Agriculture, hunting, forestry and fishing									
अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	कृषी उत्पादन Agricultural production	मळे Plantations	पशुधन उत्पादन Live-stock production	कृषी सेवा Agricultural services	शिकार, सापळ्यात पकडणे, खेळांचा प्रसार Hunting, trapping and game propagation	जंगल स्वधन आणि लाकडतोड Forestry and logging	मत्स्यव्यवसाय Fishing	एकूण Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	बुलढुबई	286	55	10,607	905	5	105	8,125	20,088
2	ठाणे	991	2,071	2,704	795	25	3,073	13,613	23,272
3	रायगड	200	806	2,551	770	..	2,994	11,545	18,966
4	रत्नागिरी	410	1,489	2,344	1,090	80	3,813	12,823	22,049
5	नाशिक	45	75	6,448	1,651	..	1,105	276	9,600
6	ब्रह्म	41	25	3,597	874	10	1,148	343	6,038
7	जळगाव	5	451	4,156	1,129	15	680	1,070	7,506
8	अहमदनगर	50	896	7,212	1,945	40	330	415	10,888
9	पुणे	827	50	10,511	3,614	30	1,156	1,441	17,629
10	सातारा	120	30	4,973	3,079	20	385	683	9,290
11	सांगली	39	4	7,272	954	19	83	141	8,552
12	सोलापूर	85	5	13,163	2,467	10	250	429	16,409
13	कोल्हापूर	50	30	4,815	1,796	35	530	400	7,656
14	बीरगावाड	100	175	5,153	1,862	40	490	445	8,265
15	परभणी	20	245	6,914	1,332	80	260	677	9,523
16	बीड	80	70	4,925	1,155	50	105	426	6,811
17	नांदेड	60	135	5,155	1,564	20	262	589	7,785
18	उस्मानाबाद	40	125	7,766	1,787	30	150	90	9,983
19	बुलडाणा	59	74	2,271	987	108	490	276	4,265
20	बकोला	40	429	1,682	1,018	70	550	356	4,145
21	अमरावती	140	418	3,888	1,527	120	1,504	658	8,255
22	यवतमाळ	45	10	3,067	1,501	450	1,189	1,548	7,819
23	वर्धा	20	105	2,800	820	199	375	847	5,166
24	नागपूर	15	55	7,330	2,383	156	1,276	3,237	14,452
25	भंडारा	15	103	5,603	1,285	20	1,401	4,534	12,961
26	चंद्रपूर	130	25	7,245	2,384	60	5,064	3,594	18,502
महाराष्ट्र राज्य		3,913	7,996	1,44,152	40,674	1,692	28,768	68,581	2,95,776

MAN-POWER

TABLE No. 2.4

(शेतीव्यतिरिक्त) वर्गीकरण
by divisions and major groups
Population (Census)

खाणकाम व दगडकाम/ Mining and quarrying					वस्तुनिर्माण आणि दुरुस्ती/ Manufacturing and repairs		District
कोळसा खाण Coal mining	द्रुढ पेट्रोलियम आणि नैसर्गिक गैस Crude petroleum and natural gas	कच्चा धातु खाणकाम Metal ore mining	इतर खाणकाम Other mining	एकूण Total	अन्न पदार्थांचे उत्पादन Manufacture of food products	पेये, तंबाखू व संत्राखुचे पदार्थांचे उत्पादन Manufacture of beverages, tobacco and tobacco products	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
..	10	30	1,904	1,944	33,810	10,219	Greater Bombay
5	..	5	2,238	2,248	7,343	1,190	Thane
10	..	..	724	734	3,370	664	Raigad
10	..	1,044	1,384	2,438	3,490	2,155	Ratnagiri
..	..	..	947	947	8,135	8,477	Nashik
..	..	..	139	139	4,296	765	Dhule
..	..	..	702	702	4,556	640	Jaigaon
..	..	..	1,020	1,020	14,064	10,962	Ahmednagar
..	..	5	2,106	2,111	10,881	3,968	Pune
..	..	..	2,129	2,129	5,772	190	Satara
..	..	..	631	631	5,308	1,352	Sangli
..	..	..	669	669	7,724	9,574	Solapur
..	..	30	2,099	2,129	9,837	689	Kolhapur
..	..	..	591	591	5,384	1,547	Aurangabad
..	..	..	269	269	3,665	50	Parbhani
..	..	..	320	320	1,539	245	Beed
10	10	..	424	444	2,580	305	Nanded
..	..	..	1,023	1,023	3,184	216	Osmanabad
..	..	..	173	173	2,472	205	Buldana
10	..	..	869	879	3,410	164	Akola
5	..	..	261	266	3,139	310	Amravati
57	..	..	605	662	1,873	451	Yavatmal
21	..	..	453	474	1,361	168	Wardha
3,134	..	2,787	5,497	11,418	5,006	7,514	Nagpur
..	..	3,706	210	3,916	4,239	97,368	Bhandara
6,059	..	..	873	6,932	1,806	740	Chandrapur
9,321	20	7,607	28,260	45,208	1,58,244	1,60,128	Maharashtra State

वस्तुनिर्माण आणि दुरुस्ती/
Manufacturing and repairs

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	सुती कापडाचे उत्पादन (18)	दोकर, रेमीम व कृत्रिम सतूच्या कापडाचे उत्पादन (19)	कापडाच्या, तागाच्या व अंबाडीच्या वस्तूचे उत्पादन (20)	कापडाच्या वस्तूचे उत्पादन (पादत्राणे सोडून सर्व वाप- रावयाच्या वस्तू) (21)	लाकूड आणि लाकडाच्या वस्तू, फर्निचर वगैरे याचे उत्पादन (22)	कागद, कागदाच्या वस्तू, मुद्रण, प्रका- शन आणि तत्सम उद्योग (23)	कातडी, कातड्याच्या आणि केसाळ कातड्याच्या वस्तूचे उत्पादन (दुरुस्ती सोडून) (24)	रबर, प्लॅस्टिक, पेट्रोलियम व दगडी कोळसा याच्या पदार्थांचे उत्पादन (25)
(1)	(2)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)
1	बुलढाई	2,57,043	19,765	685	55,685	33,894	41,645	13,937	42,377
2	ठाणे	39,568	17,599	120	9,699	6,950	3,370	1,145	4,540
3	रायगड	625	200	..	2,523	3,233	1,584	326	250
4	रत्नागिरी	2,292	100	10	3,033	7,755	800	1,069	200
5	नाशिक	32,431	1,037	145	8,879	6,467	9,278	1,974	150
6	धुळे	7,338	171	50	5,751	5,416	360	650	65
7	जळगाव	7,643	353	20	7,821	8,033	600	1,550	119
8	अहमदनगर	6,281	389	15	7,764	6,240	775	2,345	60
9	पुणे	5,069	1,010	70	15,386	11,175	7,200	2,225	4,325
10	सातारा	2,462	636	5	8,227	5,000	595	1,613	85
11	सांगली	7,887	280	30	7,329	5,182	635	2,276	60
12	सोलापूर	39,747	622	10	15,369	6,469	840	1,739	65
13	कोल्हापूर	24,449	361	40	7,455	9,073	1,405	2,900	95
14	औरंगाबाद	985	590	9	5,898	6,157	650	2,923	70
15	परभणी	983	390	..	3,932	5,049	90	1,586	10
16	बीड	440	295	..	3,357	4,578	105	2,338	..
17	नांदेड	5,737	125	15	4,206	5,088	215	1,222	10
18	उस्मानाबाद	907	160	15	4,820	6,376	170	2,787	30
19	बुलढाणा	1,136	129	20	4,226	4,002	325	1,350	15
20	अकोला	4,273	29	15	4,833	3,739	466	919	40
21	अमरावती	5,304	30	85	6,152	5,302	481	986	80
22	यवतमाळ	2,022	40	..	4,786	5,105	145	1,142	..
23	वर्धा	7,418	18	15	3,163	3,299	232	513	..
24	नागपूर	49,763	241	65	8,687	12,765	4,486	1,579	306
25	भंडारा	6,060	115	10	4,286	8,379	680	1,285	20
26	चंद्रपूर	1,781	471	61	5,412	8,067	5,053	2,704	44
महाराष्ट्र राज्य		5,19,644	45,156	1,510	2,18,679	1,92,793	82,185	55,083	53,016

TABLE No. 2.4—contd.

वस्तुनिर्माण आणि दुरुस्ती/ Manufacturing and repairs							
रसायने, रासायनिक पदार्थांचे उत्पादन (पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांचे पदार्थ सोडून)	अधातू खनिज पदार्थांचे उत्पादन	मूलभूत धातू व मिश्रण यांचे उत्पादन	धातूच्या वस्तु व भाग यांचे उत्पादन (यंत्रे व परिवहन सामुग्री सोडून)	यंत्रसामुग्री, यान्त्रिक हत्यारे आणि भाग यांचे उत्पादन (विद्युत यंत्र सामुग्री सोडून)	विद्युत यंत्र, सामुग्री याद्यने, उपकरणे व पुरवठा व सुटे भाग	परिवहन सामुग्री व सुटे भाग यांचे उत्पादन	District
Manufacture of chemicals and chemical products (except products of petroleum and coal)	Manufacture of non-metallic mineral products	Basic metal and alloys industries	Manufacture of metal products and parts (except machinery and transport equipments)	Manufacture of machinery, machine tools and parts (except electrical machinery)	Manufacture of electrical machinery, apparatus, appliances and supplies and parts	Manufacture of transport equipments and parts	
(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(2)
69,944	24,577	23,445	59,260	63,164	58,528	42,846	Greater Bombay
23,070	8,318	5,310	6,165	10,905	9,379	8,965	Thane
2,922	2,529	1,793	1,427	655	190	395	Raigad
440	1,248	486	1,085	435	185	125	Ratnagiri
550	3,150	155	3,002	700	140	7,023	Nashik
105	2,409	35	1,781	281	35	180	Dhule
4,273	3,118	135	3,001	304	25	2,550	Jalgaon
632	5,211	746	2,984	480	25	30	Ahmednagar
27,150	8,753	2,090	7,870	19,585	7,566	6,735	Pune
170	4,622	909	1,792	3,041	195	75	Satara
305	2,345	862	2,065	4,562	106	175	Sangli
285	2,660	1,100	3,248	420	25	670	Solapur
475	5,408	1,360	2,703	4,716	145	330	Kolhapur
115	3,273	90	2,578	330	35	125	Aurangabad
20	1,929	15	1,642	45	..	987	Parbhani
80	2,195	20	1,306	110	5	105	Beed
105	4,143	100	1,298	277	110	45	Nanded
75	2,369	25	2,060	90	5	35	Osmanabad
95	2,106	110	1,126	105	35	20	Buldana
225	1,994	35	1,478	195	40	210	Akola
260	2,270	5	1,728	615	50	405	Amravati
30	3,682	92	1,801	174	15	10	Yavatmal
65	1,304	25	885	24	14	89	Wardha
1,691	6,228	1,010	3,910	977	155	1,340	Nagpur
3,330	2,814	295	3,341	65	..	130	Bhandara
461	4,577	64	3,009	484	5	10	Chandrapur
1,36,873	1,13,232	40,312	1,22,545	1,12,739	77,013	73,610	Maharashtra State

वस्तु निर्माण आणि दुरुस्ती/ Manufacturing and repairs					वीज, गॅस आणि पाणी/ Electricity, gas and water				
अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	इतर उत्पादक कारखाने Other manufacturing industries	दुरुस्ती Repairs	एकूण Total	वीज Electricity	गॅस आणि वायु Gas and steam	जल योजना आणि पुरवठा Water works and supply	एकूण Total	बांधकाम Constructions
(1)	(2)	(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(39)	(40)
1	वृहन्मई	43,579	35,100	9,29,503	5,665	2,600	2,369	10,634	47,971
2	ठाणे	12,432	6,080	1,82,148	3,900	140	750	4,790	12,590
3	रायगड	2,336	1,639	26,661	2,205	10	255	2,470	7,535
4	रत्नागिरी	1,645	1,373	27,926	1,575	70	135	1,780	6,014
5	नाशिक	1,471	5,556	98,720	2,475	5	350	2,830	9,964
6	धुळे	2,920	2,919	35,527	714	10	171	895	4,845
7	जळगाव	2,418	3,814	50,973	2,186	5	256	2,447	7,015
8	अहमदनगर	1,577	5,237	65,517	1,356	5	325	1,686	8,733
9	पुणे	8,193	18,440	1,67,691	3,850	115	1,555	5,520	23,213
10	सातारा	1,386	2,690	39,465	1,734	115	255	2,104	8,476
11	सांगली	1,718	2,722	45,199	1,272	10	282	1,564	3,729
12	सोलापूर	3,194	5,025	98,786	1,145	25	340	1,510	10,879
13	कोल्हापूर	5,473	4,614	81,528	2,247	45	720	3,012	5,890
14	औरंगाबाद	1,530	3,324	35,613	975	15	180	1,170	14,001
15	परभणी	1,091	1,565	23,049	745	..	405	1,150	7,436
16	बीड	790	847	18,355	920	..	300	1,220	3,639
17	नांदेड	2,994	1,315	29,890	817	..	160	977	5,876
18	उस्मानाबाद	2,515	1,561	27,400	615	5	115	735	6,604
19	कुलढाणा	1,210	1,720	20,407	5,322	..	161	683	3,359
20	अकोला	1,160	2,583	25,808	1,915	80	125	2,120	5,800
21	अमरावती	1,377	2,566	31,145	1,513	10	205	1,728	4,607
22	यवतमाळ	890	1,357	23,615	965	..	135	1,100	4,612
23	चर्चा	598	982	20,173	535	15	65	615	3,788
24	नागपूर	3,540	7,555	1,16,818	3,933	175	405	4,513	11,448
25	भंडारा	1,750	1,450	1,35,617	829	5	20	854	6,152
26	चंद्रपूर	1,235	1,415	37,399	855	..	160	1,015	6,336
महाराष्ट्र राज्य		1,09,022	1,23,449	23,95,233	45,463	3,460	10,199	59,122	2,40,512

2.4—contd.

बांधकाम/ Construction		घाऊक व किरकोळ व्यापार, खानाबळ आणि उपहारगृहे/ Wholesale and retail trade and restaurants and hotels						
बांधकामाशी संलग्न कामे	एकूण Total	अन्न, कापड, पाळीव प्राणी, पेये आणि मादक पेये, घाऊक व्यापार	इंधन व दिवा- बत्ती, रसायने, अत्तरे, चिनी माती व काच घाऊक व्यापार	लाकूड, कागद, इतर कापड, कातडी व अखाद्य तेलाचा घाऊक व्यापार	सर्व प्रकारची यंत्रे, उपकरणे, दळणवळण व विद्युत उप- करणे यांचा घाऊक व्यापार	अन्न आणि सर्वाण उत्पादन यांचा घाऊक व्यापार	District	
(41)	(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	(47)	(2)	
19,041	67,012	11,055	6,150	5,780	3,170	15,115	Greater Bombay	
1,385	13,975	865	145	370	135	755	Thane	
262	7,797	443	10	35	5	45	Raigad	
1,379	7,393	410	40	130	20	275	Ratnagiri	
670	10,634	2,185	95	180	115	410	Nashik	
215	5,060	1,346	50	135	30	140	Dhule	
404	7,419	1,580	70	174	40	518	Jalgaon	
421	9,154	1,270	425	110	95	255	Ahmednagar	
2,501	25,714	2,685	295	635	280	1,195	Pune	
1,647	10,123	850	90	125	5	170	Satara	
1,696	5,425	996	55	91	5	184	Sangli	
525	11,404	2,511	140	185	45	660	Solapur	
2,158	8,048	1,825	70	55	70	400	Kolhapur	
320	14,321	1,058	224	115	105	205	Aurangabad	
190	7,626	1,055	260	196	15	85	Parbhani	
65	3,704	485	120	125	40	165	Beed	
284	6,160	940	159	90	50	220	Nanded	
170	6,774	970	10	220	55	295	Osmanabad	
75	3,434	865	105	175	10	255	Buldana	
235	6,035	1,515	141	170	70	415	Akola	
368	4,975	1,301	109	180	80	374	Amravati	
55	4,667	937	15	100	20	210	Yavatmal	
45	3,833	707	20	90	15	140	Wardha	
1,553	13,001	1,879	123	375	145	585	Nagpur	
140	6,292	660	30	70	35	140	Bhandara	
105	6,441	970	60	625	15	185	Chandrapur	
35,909	2,76,421	41,363	9,011	10,539	4,670	23,396	Maharashtra State	

		घाटक, किरकोळ व्यापार, खानावळ आणि उपहारगृहे Wholesale and retail trade and restaurants, hotels					परिवहन Transport		
अनुक्रमांक जिल्हा Serial No.	अन्न आणि अन्न पदार्थ, पेये, तवाखू आणि मादक पेये यांचा किरकोळ व्यापार Retail trade in food and beverages, tobacco and intoxicants	कपड्याचा किरकोळ व्यापार Retail trade in textiles	इंधन व इतर घरगुती वापराच्या वस्तू व टिकाऊ वस्तूंचा किरकोळ व्यापार Retail trade in fuel and other household utilities and durables	इतर वस्तूंचा किरकोळ व्यापार Retail trade in others	खानावळ आणि उपहारगृहे Restaurants and hotels	एकूण Total	जमिनीवरील वहताळूक Land transport	जलापनयन Water transport	
(1)	(2)	(48)	(49)	(50)	(51)	(52)	(53)	(54)	(55)
1	बुलढुवई	1,13,821	39,160	32,370	77,716	64,602	3,68,939	1,44,361	47,211
2	ठाणे	25,239	4,955	3,870	7,039	8,462	51,835	28,513	2,596
3	रायगड	9,274	956	1,230	1,677	3,812	17,487	5,837	1,399
4	रत्नागिरी	12,057	705	1,410	1,320	4,194	20,561	5,273	3,530
5	नाशिक	16,648	3,241	3,508	3,756	5,987	36,125	19,540	20
6	धुळे	11,812	2,022	1,822	2,241	3,283	22,881	6,979	5
7	जळगाव	15,626	2,812	2,926	3,697	4,408	31,851	18,289	9
8	अहमदनगर	13,398	2,396	1,875	2,670	5,247	27,741	7,736	20
9	पुणे	26,999	5,240	6,485	9,612	11,630	65,056	35,461	220
10	सातारा	8,621	1,898	2,238	1,160	4,386	19,543	9,455	100
11	सागली	9,346	1,778	2,026	1,985	3,611	20,080	9,138	131
12	सोलापूर	17,406	5,036	3,155	4,883	6,166	40,187	15,990	135
13	कोल्हापूर	11,648	2,739	2,673	3,305	5,086	27,871	9,820	60
14	औरंगाबाद	11,479	2,008	1,784	3,671	3,861	24,510	6,980	5
15	परभणी	9,506	2,362	1,226	1,733	2,140	18,578	4,086	30
16	बीड	5,987	1,035	884	1,158	1,933	11,932	3,328	..
17	नांदेड	8,345	2,410	1,374	1,875	2,897	18,360	4,434	..
18	उस्मानाबाद	9,348	1,975	1,115	2,557	2,748	19,293	3,553	10
19	बुलढाणा	6,992	1,381	1,101	1,550	2,089	14,523	4,132	..
20	अकोला	10,093	2,770	1,785	2,031	3,396	22,386	9,952	5
21	अमरावती	11,600	2,091	2,519	2,709	3,429	24,392	9,265	..
22	यवतमाळ	9,241	1,554	1,435	1,624	2,589	17,725	4,683	..
23	बर्घा	5,212	966	865	910	1,361	10,286	4,799	40
24	नागपूर	20,904	5,260	3,953	6,932	6,575	46,731	29,757	5
25	भंडारा	8,626	1,739	1,367	1,800	3,018	17,485	7,070	40
26	चंद्रपूर	7,787	1,310	1,070	1,155	2,104	15,281	5,474	20
महाराष्ट्र राज्य		4,17,015	99,799	86,066	1,50,766	1,69,014	10,11,639	4,13,905	55,591

2.4—contd.

साठवण व दळणवळण Storage and communications					वित्त विमा, स्यावर आणि व्यावसायिक सेवा Financing insurance, real estate and business service		
हवाई वाहतूक Air transport	वाहतुकीस संलग्न सेवा Services incidental to transport	दखार व साठवण गृहे Storage and warehousing	दळणवळण Communica- tions	एकूण Total	बँक आणि तत्सम वित्त संस्था Banking and similar type of financial institutions	प्रविश्य निर्वाह आणि विमा Providents and insurance	District
(56)	(57)	(58)	(59)	(₹0)	(61)	(62)	(2)
11,721	5,611	3,715	24,280	2,36,899	41,426	14,385	Greater Bombay
360	175	359	4,281	36,284	4,826	1,165	Thane
..	61	365	883	8,545	1,190	80	Raigad
10	20	145	1,889	10,867	1,250	100	Ratnagiri
135	25	105	2,100	21,925	2,841	435	Nashik
..	5	139	965	8,093	2,166	80	Dhule
5	34	30	2,173	20,540	2,864	244	Jalgaon
..	41	26	1,727	9,550	1,670	110	Ahmednagar
385	210	1,111	5,265	42,652	6,145	1,090	Pune
10	40	80	1,371	11,056	2,043	630	Satara
..	5	105	1,167	10,546	2,363	85	Sangli
..	10	185	1,638	17,958	2,987	190	Solapur
15	10	115	1,402	11,422	3,901	210	Kolhapur
79	37	57	991	8,149	2,147	55	Aurangabad
..	..	45	575	4,736	860	100	Parbhani
10	..	40	525	3,903	1,074	40	Beed
..	20	90	607	5,151	1,406	60	Nanded
..	..	50	817	4,430	1,680	20	Osmanabad
..	21	86	573	4,812	1,236	65	Buldana
166	75	30	1,217	11,445	1,794	160	Akola
10	110	100	1,209	10,694	1,657	130	Amravati
..	5	50	760	5,498	942	75	Yavatmal
45	10	415	489	5,798	700	45	Wardha
510	20	415	4,597	35,304	3,964	1,185	Nagpur
..	5	180	802	8,097	900	75	Bhandara
..	10	60	668	6,232	940	25	Chandrapur
13,461	6,560	8,098	62,971	5,60,586	94,972	20,839	Maharashtra State

		वित्त विमा/स्वावर, व्यावसायिक सेवा Financing insurance, real estate and business services			सामूहिक, सामाजिक Community, social and			
अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	स्वावर मालमत्ता आणि व्याव- सायिक सेवा	कायदेविषयक सेवा	एकूण Total	सार्वजनिक प्रशासन आणि संरक्षण सेवा	सफाई सेवा Sanitary services	शिक्षण, मास आणि सशो- धन सेवा Education, scientific and research services	वैद्यकीय आणि आरोग्य सेवा Medical and health services
		(63)	(64)	(65)	(66)	(67)	(68)	(69)
1	बृहन्मुंबई	61,705	5,060	1,22,576	1,30,583	11,648	59,572	36,680
2	ठाणे	2,965	350	9,306	23,390	2,030	14,897	4,715
3	रायगड	314	110	1,694	9,701	230	8,350	1,871
4	रत्नागिरी	385	110	1,845	16,773	640	12,746	2,254
5	नाशिक	1,360	310	4,946	26,566	1,753	15,375	3,433
6	धुळे	754	219	3,219	11,257	976	9,617	2,248
7	जळगाव	810	240	4,158	14,289	1,726	15,174	3,078
8	अहमदनगर	1,871	345	3,996	22,627	335	16,241	2,801
9	पुणे	2,565	755	10,555	79,351	4,236	30,954	10,382
10	सातारा	495	285	3,453	17,801	661	12,746	2,112
11	सांगली	1,113	244	3,805	12,353	1,074	11,620	2,710
12	सोलापूर	2,180	485	5,842	14,713	1,955	13,820	3,925
13	कोल्हापूर	1,830	265	6,206	16,389	1,670	12,783	3,091
14	औरंगाबाद	1,235	355	3,792	17,717	700	11,978	2,945
15	परभणी	965	270	2,195	9,472	310	6,936	1,525
16	बीड	609	230	1,953	6,564	155	6,611	1,607
17	नांदेड	810	145	2,421	7,204	390	8,120	1,645
18	उस्मानाबाद	1,090	235	3,025	9,907	275	11,351	1,954
19	बुलढाणा	910	175	2,386	9,341	696	8,611	1,767
20	अकोला	1,350	260	3,564	10,018	1,115	11,268	2,864
21	अमरावती	1,541	250	3,578	10,537	1,305	12,546	3,283
22	यवतमाळ	774	160	1,951	8,174	630	8,965	2,380
23	वर्धा	570	80	1,395	9,810	555	6,365	1,453
24	नागपूर	3,445	765	9,359	31,681	3,245	23,225	6,691
25	भंडारा	380	120	1,475	7,740	720	11,774	2,932
26	चंद्रपूर	250	125	1,340	13,245	440	9,187	2,235
महाराष्ट्र राज्य		92,276	11,948	2,20,035	5,47,203	39,470	3,70,832	1,12,581

आक्षार :—भारताची जनगणना, १९७१, मालिका ११, भाग २ बी (२)

Source.—Census of India, 1971. Series 11. Part II-B (ii)

2.4—contd.

आणि व्यक्तिगत सेवा
personal services

सामुहिक सेवा Community services	मनोरंजनाच्या व सांस्कृतिक सेवा Recreational and cultural services	व्यक्तिगत सेवा Personal services	अंतरराष्ट्रीय व इतर अतिरिक्त प्रादेशिक संस्थांच्या सेवा International and other extra territorial bodies services	इतर अवर्गीकृत सेवा Services not elsewhere classified	एकूण Total	एकूण Total	District
(70)	(71)	(72)	(73)	(74)	(75)	(76)	(2)
11,109	21,377	1,21,788	340	41,776	4,34,873	21,92,468	Greater Bombay
2,225	1,245	9,306	..	13,238	71,046	3,94,904	Thane
625	335	4,739	..	2,050	27,901	1,12,155	Raigad
755	310	5,784	..	2,094	41,356	1,36,215	Ratnagiri
2,365	790	7,856	5	7,493	65,638	2,51,365	Nashik
1,107	482	4,953	10	2,696	33,346	1,15,198	Dhule
1,373	1,222	7,040	5	3,568	47,475	1,73,071	Jalgaon
1,396	920	7,395	40	4,103	55,858	1,85,710	Ahmadnagar
3,275	2,985	18,673	15	8,185	1,57,996	4,94,924	Pune
905	605	4,782	10	1,415	41,037	1,38,200	Satara
714	631	4,588	10	614	34,314	1,30,116	Sangli
1,630	1,050	7,824	5	2,479	47,401	2,40,166	Solapur
1,231	1,175	5,783	..	1,596	43,718	1,91,590	Kolhapur
1,281	685	7,244	..	12,097	54,647	1,51,058	Aurangabad
1,040	640	4,466	..	6,211	30,600	97,731	Parbhani
1,062	220	3,987	..	3,805	24,011	72,209	Beed
842	275	5,052	..	6,719	30,247	1,01,435	Nanded
800	365	4,541	..	6,132	35,325	1,07,993	Osmanabad
893	355	3,903	..	1,599	27,165	77,848	Buldana
1,095	700	5,379	..	1,669	34,108	1,10,490	Akola
1,296	1,214	5,766	5	5,918	41,870	1,26,903	Amravati
926	586	5,608	..	1,769	29,038	92,066	Yavatmal
495	485	3,115	..	1,680	23,958	71,698	Wardha
2,656	2,189	12,603	5	10,063	92,360	3,43,956	Nagpur
1,141	1,055	5,529	..	980	31,871	2,18,568	Bhandara
820	523	7,048	..	5,087	38,587	1,31,729	Chandrapur
43,057	42,361	2,84,754	450	1,55,038	15,95,746	64,59,766	Maharashtra State

2. मनुष्यबळ/MAN-POWER

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.5

वस्तुनिर्माण, प्रक्रिया सेवा व दुरुस्ती या उद्योगघंटात काम करणाऱ्यांचे घरगुती उद्योगधंदे व बिगर घरगुती उद्योगधंदे यानुसार वर्गीकरण
Distribution of workers in manufacturing, processing, servicing and repairs by household industry and non-household industry
(1971 जनगणना/Population Census)

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग	ग्रामीण नागरी एकूण	काम करणाऱ्यांची एकूण संख्या Total number of workers at work			घरगुती उद्योगघंटात काम करणारे Workers in household industry			बिगर घरगुती उद्योगघंटात काम करणारे Workers in non-household industry			Rural Urban Total	Division
			एकूण Total	पुरुष Male	स्त्रिया Female	एकूण Total	पुरुष Male	स्त्रिया Female	एकूण Total	पुरुष Male	स्त्रिया Female		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
1	वन पदार्थांचे उत्पादन	ग्रा	76,105	69,939	6,166	20,810	17,187	3,623	55,295	52,752	2,543	R	Manufacture of food products.
		ना	82,139	76,406	5,733	7,575	6,355	1,220	74,564	70,051	4,513	U	
		ए	1,58,244	1,46,345	11,899	28,385	23,542	4,843	1,29,859	1,22,803	7,056	T	
2	पेये, तंबाखू व तंबाखूचे पदार्थांचे उत्पादन.	ग्रा	1,00,269	44,244	56,025	74,754	30,294	44,460	25,515	13,950	11,565	R	Manufacture of beverages, tobacco and tobacco products.
		ना	59,859	25,536	34,323	17,710	5,130	12,580	42,149	20,406	21,743	U	
		ए	1,60,128	69,780	90,348	92,464	35,424	57,040	67,664	34,356	33,308	T	
3	सुती कापडाचे उत्पादन	ग्रा	51,061	45,585	5,476	17,358	12,703	4,655	33,703	82,882	821	R	Manufacture of cotton textiles.
		ना	4,68,583	4,33,407	35,176	41,149	29,426	11,723	4,27,434	4,03,981	23,453	U	
		ए	5,19,644	4,78,992	40,652	58,507	42,129	16,378	4,61,137	4,36,863	24,274	T	
4	लोक, रेशमी व कृत्रीम तंतुच्या कापडाचे उत्पादन.	ग्रा	8,565	6,959	1,606	4,383	3,083	1,300	4,182	3,876	306	R	Manufacture of wool, silk and synthetic fibre textiles.
		ना	36,591	34,752	1,839	1,102	997	105	35,489	33,755	1,734	U	
		ए	45,156	41,711	3,445	5,485	4,080	1,405	39,671	37,631	2,040	T	
5	अंबाडीच्या, तागाच्या व तंतुच्या कापडाचे उत्पादन.	ग्रा	210	181	29	161	141	20	49	40	9	R	Manufacture of Jute, hemp and mesta textiles.
		ना	1,300	1,180	120	155	155	40	1,145	1,065	80	U	
		ए	1,510	1,361	149	316	256	60	1,194	1,105	89	T	
6	कापडाच्या वस्तूंचे उत्पादन (पादत्राणे सोडून सर्व बापराच्या वस्तू)	ग्रा	96,452	82,769	13,683	73,621	61,991	11,630	22,831	20,778	2,053	R	Manufacture of textile products (Including wearing apparel other than footwear)
		ना	1,22,227	1,11,601	10,626	33,580	28,112	5,468	88,647	83,489	5,158	U	
		ए	2,18,679	1,94,370	24,309	1,07,201	90,103	17,098	1,11,478	1,04,267	7,211	T	
7	लाकड आणि लाकडाच्या वस्तू, फर्निचर वगैरे यांचे उत्पादन.	ग्रा	1,06,922	93,240	13,682	84,969	71,926	13,043	21,953	21,314	1,639	R	Manufacture of wood and wood products (furnitures and fixtures).
		ना	85,871	81,069	4,802	21,060	17,333	3,727	64,811	63,736	1,075	U	
		ए	1,92,793	1,74,309	18,484	1,06,029	89,259	16,770	86,764	85,050	1,714	T	

8	कागद, कागदाच्या वस्तू, मुद्रण, प्रकाशन आणि तत्सम उद्योग.	ग्रा	7,140	6,956	184	150	120	30	6,990	6,836	154	R	Manufacture of paper and paper products and printing, publishing & allied industries.	
		ना	75,045	72,763	2,282	1,235	1,095	140	73,810	71,668	2,142			U
		ए	82,185	79,719	2,466	1,385	1,215	170	80,800	78,504	2,296			T
9	कातडी, कातड्याच्या आणि केसाळ कातड्याच्या वस्तूचे उत्पादन (दुरुस्ती सोडून).	ग्रा	30,817	29,325	1,492	25,524	24,170	1,354	5,293	5,155	138	R	Manufacture of leather and leather and fur products (except repair).	
		ना	24,266	23,266	1,000	8,046	7,621	425	16,220	15,645	575			U
		ए	55,083	52,591	2,492	33,570	31,791	1,779	21,513	20,800	713			T
10	रबर, प्लॅस्टीक, पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांच्या पदार्थांचे उत्पादन.	ग्रा	2,884	2,689	215	50	50	..	2,834	2,619	215	R	Manufacture of rubber, plastic, petroleum and coal products.	
		ना	50,132	46,320	3,812	575	550	25	49,557	45,770	3,787			U
		ए	53,016	48,989	4,027	625	600	25	52,391	48,389	4,002			T
11	रसायने, रासायनिक पदार्थांचे उत्पादन (पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांचे उत्पादन सोडून).	ग्रा	18,560	18,279	281	284	232	52	18,276	18,047	229	R	Manufacture of chemicals and chemical products (except products of petroleum and coal).	
		ना	1,18,313	1,08,149	10,164	695	635	60	1,17,618	1,07,514	10,104			U
		ए	1,36,873	1,26,428	10,445	979	867	112	1,35,894	1,25,561	10,333			T
12	अधातू खनीज पदार्थांचे उत्पादन	ग्रा	59,336	44,188	16,148	34,829	24,606	10,223	25,507	19,582	5,925	R	Manufacture of non-metallic mineral products.	
		ना	53,896	43,241	9,655	6,191	4,275	1,916	46,705	38,966	7,739			U
		ए	1,13,232	87,429	25,803	41,020	28,881	12,139	72,212	58,548	13,664			T
13	मूलभूत धातू व मिश्रधातू यांचे उत्पादन.	ग्रा	6,524	6,303	221	673	541	132	5,851	5,762	89	R	Basic metal and alloy industries.	
		ना	33,788	33,178	610	80	65	15	33,708	33,113	595			U
		ए	40,312	39,481	831	753	606	147	39,559	38,875	684			T
14	धातूच्या वस्तू व सुटे भाग यांचे उत्पादन (यंत्रे व परिवहन सामुग्री सोडून).	ग्रा	4,225	32,369	1,856	24,725	23,273	1,452	9,500	9,096	404	R	Manufacture of metal products and parts except machinery and transport equipment.	
		ना	88,320	85,750	2,570	7,995	7,530	465	80,325	78,220	2,105			U
		ए	1,22,545	1,18,119	4,426	32,720	30,803	1,917	89,825	87,316	2,509			T
15	यंत्र सामुग्री, यांत्रिक अवजारे आणि सुटे भाग यांचे उत्पादन (विद्युत यंत्र सामुग्री सोडून).	ग्रा	12,696	12,623	73	1,340	1,330	10	11,356	11,293	63	R	Manufacture of machinery, machine tools and parts except electrical machinery.	
		ना	1,00,043	97,476	2,567	655	645	10	99,388	96,831	2,557			U
		ए	1,12,739	1,10,099	2,640	1,995	1,975	20	1,10,744	1,08,124	2,620			T
16	विद्युत यंत्र सामुग्री, माघने, उपकरणे, पुरवठा व सुटे भाग.	ग्रा	4,931	4,680	251	..	..	..	4,931	4,680	251	R	Manufacture of electrical machinery, apparatus, appliances and supplies and parts.	
		ना	72,082	65,270	6,812	..	..	..	72,082	65,270	6,812			U
		ए	77,013	69,950	7,063	..	..	..	77,013	69,950	7,063			T
17	परिवहन सामुग्री व सुटे भाग यांचे उत्पादन.	ग्रा	4,569	4,539	30	560	40	20	4,009	3,999	10	R	Manufacture of transport equipment and parts.	
		ना	69,041	67,821	1,220	395	395	..	68,646	67,426	1,220			U
		ए	73,610	72,360	1,250	955	935	20	72,655	71,425	1,230			T

तबला क्रमांक/TABLE No. 2.5—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
18	इतर उत्पादक कारखाने	भा	33,858	26,027	7,831	21,574	14,514	7,060	12,284	11,513	772	R	Other manufacturing industries.
		ना	75,164	68,854	6,310	12,422	11,014	1,408	62,742	57,840	4,902	U	
		ए	1,09,022	94,881	14,141	33,996	25,528	8,468	75,026	69,353	5,673	T	
19	दुस्ती	भा	24,922	24,386	536	10,337	10,003	334	14,585	14,383	202	R	Repairs
		ना	98,527	97,757	770	6,605	6,415	190	91,922	91,342	580	U	
		ए	1,23,449	1,22,143	1,306	16,942	16,418	524	1,06,507	1,05,725	782	T	
एकूण		भा	6,81,046	5,55,261	1,25,785	3,96,102	2,96,709	99,398	2,84,944	2,58,557	26,387	R	Total
		ना	17,14,187	15,73,796	1,40,391	1,67,225	1,27,703	39,517	15,46,962	14,46,088	1,00,874	U	
		ए	23,95,233	21,29,057	2,66,176	5,63,327	4,24,412	1,38,915	18,31,906	17,04,645	1,27,261	T	

आधार : भारतीय जनगणना, १९७१, मालिका ११, भाग दोम-ब (दोन).
Source : Census of India 1971, Series 11, Part II-B (ii).

2. मनुष्यबळ/MAN-POWER

तबला क्रमांक/TABLE No. 2-6

बिगर घरगुती उद्योगधंदे, व्यापार, व्यवसाय किंवा सेवा हा प्रमुख व्यवसाय असणाऱ्यांचे लिंग व कामाच्या प्रकारानुसार व उद्योगधंद्यानुसार वर्गीकरण
Industrial classification by sex and class of workers of persons at work in non-household industry, trade, business, profession or services and main activity
(1971 जनगणना/Population Census)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	श्राणीय नागरी एकूण (3)	काम करणाऱ्यांचा वर्ग/Class of workers											Rural Urban Total (3)	District (2)
			एकूण Total		मालक Employer		कामगार Employee		एकटा काम करणारा Single worker		कौटुंबिक कामगार Family worker				
			पुरुष Male (4)	लिया Female (5)	पुरुष Male (6)	लिया Female (7)	पुरुष Male (8)	लिया Female (9)	पुरुष Male (10)	लिया Female (11)	पुरुष Male (12)	लिया Female (13)			
1	बृहन्मुंबई	भा ना ए	19,76,190 19,76,190	1,87,136 1,87,136	1,19,509 1,19,509	3,721 3,721	16,10,662 16,10,662	1,66,092 1,66,092	2,15,795 2,15,795	15,024 15,024	30,224 30,224	2,299 2,299	R U T	Greater Bombay	
2	ठाणे	भा ना ए	1,16,869 2,32,062 3,48,931	11,887 22,638 34,525	4,809 15,615 20,424	603 274 877	91,638 1,88,719 2,80,357	8,604 18,905 27,509	14,825 22,328 37,153	1,997 1,888 3,885	5,597 5,400 10,997	683 1,571 2,254	R U T	Thane	
3	रायगड	भा ना ए	58,188 34,157 92,345	8,050 5,020 13,070	2,692 2,462 5,154	130 65 195	39,814 23,720 63,534	3,591 3,305 6,896	11,481 5,184 16,665	2,786 777 3,563	4,201 2,791 6,992	1,543 873 2,416	R U T	Raigad	
4	रत्नागिरी	भा ना ए	77,563 30,269 1,07,832	11,737 5,291 17,028	3,849 2,210 6,059	320 80 400	53,016 20,677 73,693	5,853 3,314 9,167	16,004 5,462 21,466	3,061 1,004 4,065	4,694 1,920 6,614	2,503 893 3,396	R U T	Ratnagiri	
5	नाशिक	भा ना ए	66,244 1,36,751 2,02,995	8,539 19,318 27,857	2,209 10,536 12,745	172 370 542	44,929 1,02,542 1,47,471	5,756 14,447 20,203	13,475 19,003 32,478	1,529 3,688 5,217	5,631 4,670 10,301	1,082 813 1,895	R U T	Nashik	
6	धुळे	भा ना ए	39,932 50,559 90,491	3,552 5,533 9,085	3,319 4,015 7,334	71 160 231	22,637 33,361 55,998	1,852 3,889 5,741	10,432 10,438 20,870	836 1,109 1,945	3,544 2,745 6,289	793 375 1,168	R U T	Dhule	
7	जळगाव	भा ना ए	56,239 84,058 1,40,297	5,067 5,914 10,981	1,786 5,805 7,591	131 90 221	33,396 58,356 91,752	2,318 4,399 6,717	17,416 15,752 33,168	1,913 1,075 2,988	3,641 4,145 7,786	705 350 1,055	R U T	Jalgaon	
8	अहमदनगर	भा ना ए	83,999 55,271 1,39,270	11,645 8,058 19,703	3,166 4,470 7,636	170 90 260	54,239 39,246 93,485	7,538 6,440 13,978	20,414 9,015 29,429	2,585 1,154 3,739	6,180 2,540 8,720	1,352 374 1,726	R U T	Ahmadnagar	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2-6—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
9	पुणे	आ	96,114	8,564	3,279	260	68,055	4,548	18,113	2,035	6,667	1,721	R	Pune
		ना	3,27,339	40,423	19,455	780	2,63,143	32,994	36,136	5,514	8,605	1,135	U	
		ए	4,23,453	48,987	22,734	1,040	3,31,198	37,542	54,249	7,549	15,272	2,856	T	
10	सातारा	आ	68,765	6,389	1,649	90	47,006	3,472	15,173	1,661	4,937	1,166	R	Satara
		ना	41,589	4,802	2,605	55	29,177	3,411	7,499	1,102	2,308	234	U	
		ए	1,10,354	11,191	4,254	145	76,183	6,883	22,672	2,763	7,245	1,400	T	
11	सांगली	आ	54,473	3,917	1,564	40	34,265	1,837	12,504	1,075	6,140	965	R	Sangli
		ना	51,179	4,440	3,390	85	32,449	3,208	12,080	894	3,260	253	U	
		ए	1,05,652	8,357	4,954	125	66,714	5,045	24,584	1,969	9,400	1,218	T	
12	सोलापूर	आ	66,271	5,497	2,172	215	36,805	2,485	18,728	1,537	8,566	1,260	R	Solapur
		ना	1,20,351	20,729	8,674	255	89,165	17,595	18,132	2,370	4,380	509	U	
		ए	1,86,622	26,226	10,846	470	1,25,970	20,080	36,860	3,907	12,946	1,769	T	
13	कोल्हापूर	आ	65,170	3,427	2,678	99	44,303	1,679	12,786	817	5,403	832	R	Kolhapur
		ना	91,762	6,950	8,228	175	64,980	5,384	14,339	1,061	4,215	330	U	
		ए	1,56,932	10,377	10,906	274	1,09,283	7,063	27,125	1,878	9,618	1,162	T	
14	औरंगाबाद	आ	47,622	6,575	2,409	120	25,490	3,503	16,419	2,341	3,304	611	R	Aurangabad
		ना	66,787	6,912	5,105	70	46,252	5,198	14,095	1,524	1,335	120	U	
		ए	1,14,409	13,487	7,514	190	71,742	8,701	30,514	3,865	4,639	731	T	
15	परभणी	आ	33,526	2,877	1,080	22	17,767	1,864	11,180	807	3,499	184	R	Parbhani
		ना	41,402	3,488	3,220	45	25,237	2,283	11,250	945	1,695	215	U	
		ए	74,928	6,365	4,300	67	43,004	4,147	22,430	1,752	5,194	399	T	
16	बीड	आ	28,835	2,397	949	47	15,603	752	9,678	1,270	2,605	328	R	Beed
		ना	24,644	2,227	2,080	50	15,194	1,370	6,465	621	905	186	U	
		ए	53,479	4,624	3,029	97	30,797	2,122	16,143	1,891	3,510	514	T	
17	नांदेड	आ	38,400	3,060	2,210	124	19,042	954	14,348	1,248	2,800	734	R	Nanded
		ना	42,505	3,262	4,040	84	28,365	2,331	8,560	675	1,540	172	U	
		ए	80,905	6,322	6,250	208	47,407	3,285	22,908	1,923	4,340	906	T	
18	उस्मानाबाद	आ	50,380	3,077	2,390	144	25,383	1,410	18,266	939	4,341	584	R	Osmanabad
		ना	37,937	3,016	3,760	90	24,331	2,216	9,016	655	830	55	U	
		ए	88,317	6,093	6,150	234	49,714	3,626	27,282	1,594	5,171	639	T	
19	बुलढाणा	आ	29,157	2,035	671	9	16,046	939	10,200	679	2,240	408	R	Buldana
		ना	33,645	2,380	2,504	50	19,499	1,662	9,457	493	2,185	175	U	
		ए	62,802	4,415	3,175	59	35,545	2,601	19,657	1,172	4,425	583	T	

20	अकोला	भा	32,904	2,989	1,399	10	20,479	1,813	9,848	970	1,178	196	R	Akola
		ना	60,688	4,618	3,850	75	36,520	3,562	17,098	760	3,220	221	U	
		ए	93,592	7,607	5,249	85	56,999	5,375	26,946	1,730	4,398	417	T	
21	अमरावती	भा	34,086	3,185	1,570	72	18,672	1,871	11,794	796	2,050	446	R	Amravati
		ना	70,911	6,398	4,165	70	41,698	4,723	21,218	1,260	3,830	345	U	
		ए	1,04,997	9,583	5,735	142	60,370	6,594	33,012	2,056	5,880	791	T	
22	यवतमाळ	भा	36,990	3,843	935	75	19,198	1,953	14,448	1,072	2,409	743	R	Yavatmal
		ना	35,299	3,987	2,600	30	21,368	2,750	9,331	1,012	2,000	195	U	
		ए	72,289	7,830	3,535	105	40,566	4,703	23,779	2,084	4,409	938	T	
23	वर्धा	भा	23,395	2,464	689	30	13,779	1,316	7,376	722	1,551	396	R	Wardha
		ना	34,781	3,585	1,845	70	24,155	2,380	7,491	1,010	1,290	125	U	
		ए	58,176	6,049	2,534	100	37,934	3,696	14,867	1,732	2,841	521	T	
24	नागपूर	भा	48,126	8,206	870	40	30,640	5,439	13,644	2,077	2,972	650	R	Nagpur
		ना	2,09,495	28,418	11,865	280	1,48,137	20,663	43,878	6,464	5,615	1,011	U	
		ए	2,57,621	36,624	12,735	320	1,78,777	26,102	57,522	8,541	8,587	1,661	T	
25	भंडारा	भा	59,680	13,320	1,280	30	33,894	9,474	19,293	2,528	5,213	1,288	R	Bhandara
		ना	32,477	4,638	2,060	30	19,338	2,789	10,004	1,629	1,075	190	U	
		ए	92,157	17,958	3,340	60	53,232	12,263	29,297	4,157	6,288	1,478	T	
26	चंद्रपूर	भा	61,798	7,671	1,950	120	33,072	3,334	21,443	3,248	5,327	969	R	Chandrapur
		ना	36,320	4,134	1,575	30	27,125	2,892	6,505	991	1,115	221	U	
		ए	98,118	11,805	3,531	150	60,197	6,226	27,948	4,239	6,442	1,190	T	
महाराष्ट्र राज्य		भा	13,74,726	1,49,970	51,580	3,144	8,59,168	84,155	3,59,288	40,529	1,04,690	22,142	R	Maharashtra State
ना	39,58,428	4,13,315	2,55,643	7,174	30,33,416	3,38,202	5,65,531	54,699	1,03,838	13,240	U			
ए	53,33,154	5,63,285	3,07,223	10,318	38,92,584	4,22,357	9,24,819	95,228	2,08,528	35,382	T			

आधार : भारतीय जनगणना, १९७१, मालिका ११, भाग दोन-ब (दोन)
 Source : Census of India 1971, Series 11, Part II-B (ii).

2. मनुष्यवळ/

तक्ता क्रमांक/

काम करणाऱ्या व काम न करणाऱ्या स्त्रियांचे प्रमुख व्यवसाय व वयोगटानुसार वर्गीकरण/

वयोगट Age-group	शामीण नागरी एकूण	एकूण लोकसंख्या Total population	एकूण काम करणारे Total workers	शेतकरी Cultivators	शेतमजूर Agricultural labourers	काम करणाऱ्याचा वर्ग	
						पशुसंवर्धन, जंगलकाम, मच्छीमारी, शिकार, मळे, फळेबागा आणि अनुषंगिक व्यवसाय Livestock, forestry, fishing hunt- ing and plantations, orchards and allied activities	खानकाम आणि खणकाम Mining and quarrying
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
0—14	शा	73,49,542	3,60,910	98,485	2,40,677	5,429	432
	ना	28,31,413	20,432	476	6,603	313	119
	ए	1,01,80,955	3,81,342	98,961	2,47,280	5,742	551
15—19	शा	12,71,351	4,53,358	1,70,711	2,56,473	2,231	719
	ना	6,71,278	45,729	1,285	9,727	657	234
	ए	19,42,629	4,99,087	1,71,996	2,66,200	2,888	953
20—24	शा	13,11,902	5,25,721	2,02,365	2,87,344	2,177	957
	ना	6,96,225	87,145	1,813	11,042	799	310
	ए	20,08,127	6,12,866	2,04,178	2,98,386	2,976	1,267
25—29	शा	13,36,695	5,77,294	2,22,185	3,16,876	2,442	1,161
	ना	6,16,011	85,924	2,027	13,125	893	398
	ए	19,52,706	6,53,218	2,24,212	3,30,001	3,335	1,559
30—39	शा	22,25,480	10,15,056	3,96,111	5,59,547	4,498	1,814
	ना	9,51,684	1,53,935	5,097	28,635	1,640	1,008
	ए	31,77,164	11,68,991	4,01,208	5,88,182	6,138	2,822
40—49	शा	15,96,829	7,14,197	2,87,581	3,87,792	3,239	963
	ना	6,05,544	1,11,954	5,089	24,119	1,303	710
	ए	22,02,373	8,26,151	2,92,670	4,11,911	4,542	1,673
50—59	शा	10,31,589	3,66,296	1,46,296	2,01,345	1,742	368
	ना	3,55,395	56,138	3,496	13,374	701	320
	ए	13,86,984	4,22,434	1,49,792	2,14,719	2,443	688
60+	शा	10,93,023	1,86,006	71,921	1,03,793	1,085	128
	ना	3,48,418	26,882	2,436	7,015	327	125
	ए	14,41,441	2,12,888	74,357	1,10,808	1,412	253
A. N. S.	शा	2,593	199	75	92	3	..
	ना	912	71	2	17	..	..
	ए	3,505	270	77	109	3	..
एकूण/Total	शा	1,72,19,004	41,99,037	15,95,730	23,53,939	22,846	6,542
	ना	70,76,880	5,88,210	21,721	1,13,657	6,633	3,224
	ए	2,42,95,884	47,87,247	16,17,451	24,67,596	29,479	9,766

A.N.S.—वयाची माहिती उपलब्ध नाही/

आधार.—भारतीय जनगणना, १९७१, मालिका ११, भाग दोन-ब (दोन).

MAN-POWER

TABLE No. 2-7

Female workers and non-workers according to main activity classified by age-groups (1971)

/ Class of workers								
वस्तु निर्माण प्रक्रिया, सेवा व दुरुस्तीचे उद्योग धंदे Manufacturing, processing, servicing and repairs		बांधकाम Construction	व्यापार व वाणिज्य Trade and commerce	वाहतूक, साठवण आणि दळणवळण Transport, storage and communications	इतर कामे Other services	काम न करणारे Non-workers	Rural Urban Total	
(a) घरगुती उद्योगधंदे Household industry	(b) घरगुती उद्योगधंद्या व्यतिरिक्त इतर उद्योगधंदे Other than household industry	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(2)	
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(2)	
8,541	2,232	1,460	552	197	2,905	69,88,632	Rural	
1,841	3,397	857	605	325	5,896	28,10,981	Urban	
10,382	5,629	2,317	1,157	522	8,801	97,99,613	Total	
12,588	3,717	2,193	1,208	308	3,210	8,17,993	Rural	
4,100	11,856	1,734	2,744	1,172	12,220	6,25,549	Urban	
16,688	15,573	3,927	3,952	1,480	15,430	14,43,542	Total	
13,524	4,310	2,832	1,559	477	10,176	7,86,181	Rural	
5,308	19,334	2,723	7,883	3,900	34,033	6,09,080	Urban	
18,832	23,644	5,555	9,442	4,377	44,209	13,95,261	Total	
14,239	4,095	2,861	2,073	490	10,872	7,59,401	Rural	
5,470	15,312	2,634	7,324	3,997	34,744	5,30,087	Urban	
19,709	19,407	5,495	9,397	4,487	45,616	12,89,488	Total	
23,676	6,305	4,028	5,001	633	13,443	12,10,424	Rural	
10,383	24,722	4,491	13,439	6,160	58,360	7,97,749	Urban	
34,059	31,027	8,519	18,440	6,793	71,803	20,08,173	Total	
15,886	3,471	2,103	4,851	389	7,922	8,82,632	Rural	
7,170	16,404	2,726	11,491	3,448	39,494	4,93,590	Urban	
23,056	19,875	4,829	16,342	3,837	47,416	13,76,222	Total	
7,127	1,581	868	2,903	166	3,900	6,65,293	Rural	
3,357	7,227	1,089	6,676	1,401	18,497	2,99,257	Urban	
10,484	8,808	1,957	9,579	1,567	22,397	9,64,550	Total	
3,803	675	296	1,966	72	2,267	9,07,017	Rural	
1,887	2,613	410	4,084	597	7,388	3,21,536	Urban	
5,690	3,288	706	6,050	669	9,655	12,28,553	Total	
14	1	..	3	..	11	2,394	Rural	
1	9	..	10	3	29	841	Urban	
15	10	..	13	3	40	3,235	Total	
99,398	26,387	16,641	20,116	2,732	54,706	1,30,19,967	Rural	
39,517	1,00,874	16,664	54,256	21,003	2,10,661	64,88,670	Urban	
1,38,915	1,27,261	33,305	74,372	23,735	2,65,367	1,95,08,637	Total	

Age not specified.

Source : Census of India, 1971, Series 11, Part II-B (ii).

मनुष्यबळ /

तबता क्रमांक /

काम करणाऱ्या व काम न करणाऱ्या स्त्रियांचे प्रमुख व्यवसाय व वैवाहिक स्थितीनुसार वर्गीकरण /

(1971 जनगणना /

वैवाहिक स्थिती	ग्रामीण नागरी एकूण	एकूण लोकसंख्या Total population	एकूण काम करणारे Total workers	शेतकरी Cultivators	शेतमजूर Agricultural labourers	पशु सवधन, जंगलकाम, मच्छिमारी, शिकार, मळे, फळबागा वगैरे Livestock, forestry, fishing, hunting and plantations orchards and allied activities	खाणकाम आणि दगड Mining and quarrying	वस्तू निर्माण, प्रक्रिया, सेवा व दुरुस्तीचे उद्योगघडे Manufacturing, processing, servicing and repairs	
								(a) घरगुती उद्योगघडे Household industry	(b) घरगुती उद्योगघडा-व्यतिरिक्त इतर उद्योगघडे Other than households industry
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1. अविवाहित	ग्रा	76,98,645	4,58,479	1,40,325	2,79,582	6,609	685	13,201	4,189
	ना	34,65,752	1,13,702	981	9,578	1,122	302	4,457	26,498
	ए	1,11,64,397	5,72,181	1,41,306	2,89,160	7,731	987	17,658	30,687
2. विवाहित*	ग्रा	77,47,236	31,64,054	12,52,055	17,37,468	13,396	5,299	74,027	18,922
	ना	30,12,998	3,52,461	14,438	78,326	4,156	2,126	28,518	56,678
	ए	1,07,60,234	35,16,515	12,66,493	18,15,794	17,552	7,425	1,02,545	75,600
3. विधवा*	ग्रा	16,88,149	5,29,022	1,94,663	3,02,077	2,631	500	10,736	2,852
	ना	5,71,543	1,12,151	6,142	23,228	1,254	731	6,062	16,077
	ए	22,59,692	6,41,173	2,00,805	3,25,305	3,885	1,231	16,798	18,929
4. घटस्फोटिता* किंवा अलग रहाणाऱ्या	ग्रा	79,994	46,343	8,317	34,143	190	58	1,424	414
	ना	24,711	9,656	130	2,520	96	60	465	1,596
	ए	1,04,705	55,999	8,467	36,663	286	118	1,889	2,010
5. अनुल्लेखित वैवाहिक स्थिती*	ग्रा	4,980	1,139	370	669	20	..	10	10
	ना	1,876	240	10	5	5	5	15	25
	ए	6,856	1,379	380	674	25	5	25	35
एकूण	ग्रा	1,72,19,004	41,99,037	15,95,730	23,53,939	22,846	6,542	99,398	26,387
	ना	70,76,880	5,88,210	21,721	1,13,657	6,633	3,224	39,517	1,00,874
	ए	2,42,95,884	47,87,247	16,17,451	24,67,596	29,479	9,766	1,38,915	1,27,261

*० ते ९ या वयोगटातील व्यक्ती सोडून /

आधाराद.—भारतीय जनगणना, १९७१, मालिका ११, भाग- दोन-ब (दोन).

MAN—POWER

TABLE No. 2-8

Females workers and non-workers according to main activity classified by marital status

Population Census)

Class of workers

बाधकाम Construction	व्यापार आणि वाणिज्य Trade and commerce	बाहुतक, साठवण आणि वळणवळण Transport, storage and communications	इतर कामे Other services	काम न करणारे Non-workers	Rural Urban Total	Marital status
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(2)	(1)
2,147	1,495	467	9,779	72,40,166	Rural	Never married
1,847	10,427	4,683	53,807	33,52,050	Urban	
3,994	11,922	5,150	63,586	1,05,92,216	Total	
13,174	12,002	1,882	35,829	45,83,182	Rural	Married*
11,840	28,768	12,560	1,15,051	26,60,537	Urban	
25,014	40,770	14,442	1,50,880	72,43,719	Total	
1,180	6,096	297	7,990	11,59,127	Rural	Widowed*
2,707	14,182	3,460	38,308	4,59,392	Urban	
3,887	20,278	3,757	46,298	16,18,519	Total	
140	523	86	1,048	33,651	Rural	Divorced* or separated
270	864	280	3,355	15,055	Urban	
410	1,387	366	4,403	48,706	Total	
..	..	..	60	3,841	Rural	Unspecified status*
..	15	20	140	1,636	Urban	
..	15	20	200	5,477	Total	
16,641	20,116	2,732	54,706	1,30,19,967	Rural	Total
16,664	54,256	21,003	2,10,661	64,88,670	Urban	
33,305	74,372	23,735	2,65,367	1,95,08,637	Total	

Excluding figures for the age group of 0-9.

Source.—Census of India, 1971, Series 11, Part II-B (ii).

2. मनुष्यबळ/MAN—POWER

तबला क्रमांक/TABLE No. 2'9

काम न करणाऱ्या व्यक्तींचे व्यवसायप्रकार व लिंग यानुसार वर्गीकरण
Persons not at work classified by type of activity and sex
(जनगणना/Population Census 1971)

क्रमांक Serial No.	जिल्हा	पुरुष लिया एकूण	विद्यार्थी Students	घरकाम करणारे Household duties	अवलंबून असणारे व बालके Dependents and infants	सेवानिवृत्त, व्याजावर, भाड्यावर उपजिविका करणारे व स्वतःचे उत्पन्न असणाऱ्या व्यक्ति Retired, rentier and persons of independent means	भिकारी, भटके इत्यादी Beggars, vagrants, etc.	शिक्षार्थ, मानसिक आजाराच्या व धर्मार्थ संस्थांमध्ये राहणाऱ्या व्यक्ती Inmates of penal, mental and charitable institutions	इतर Others	एकूण Total	Male Female Total	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(3)	(2)
1	बृहन्मंबई	पु	7,11,048	9,624	5,66,941	63,359	7,480	3,289	1,10,909	14,72,650	M	Greater Bombay
		स्त्री	5,46,220	11,26,642	5,98,929	4,903	7,509	1,546	14,078	22,99,827	F	
		ए	12,57,268	11,36,266	11,65,870	68,262	14,989	4,835	1,24,987	37,72,477	T	
2	ठाणे	पु	1,95,856	16,414	3,02,702	8,267	2,476	2,123	23,699	5,51,637	M	Thane
		स्त्री	1,23,744	4,15,140	3,32,036	1,095	1,220	965	2,255	8,76,455	F	
		ए	3,19,600	4,31,554	6,34,738	9,362	3,696	3,088	25,954	14,27,992	T	
3	रायगड	पु	1,17,074	7,408	1,76,588	2,443	350	90	9,413	3,13,366	M	Raigad
		स्त्री	66,198	2,25,208	2,02,926	760	320	5	1,045	4,96,462	F	
		ए	1,83,272	2,32,616	3,79,514	3,203	670	95	10,458	8,09,828	T	
4	रत्नागिरी	पु	2,20,725	11,810	2,46,856	6,251	994	545	13,620	5,00,801	M	Ratnagiri
		स्त्री	1,41,495	3,61,094	2,86,665	940	780	130	1,504	7,92,608	F	
		ए	3,62,220	3,72,904	5,33,521	7,191	1,774	675	15,124	12,93,409	T	
5	नाशिक	पु	2,31,908	7,535	3,36,231	4,391	1,452	2,276	11,854	5,95,657	M	Nashik
		स्त्री	1,21,066	3,83,153	3,69,258	915	770	35	450	8,75,647	F	
		ए	3,52,974	3,90,688	7,05,489	5,306	2,222	2,311	12,314	14,71,304	T	
6	धुळे	पु	1,48,288	7,333	2,50,528	1,837	1,135	170	6,213	4,15,504	M	Dhule
		स्त्री	71,608	3,08,308	2,70,303	875	662	35	195	6,51,986	F	
		ए	2,19,896	3,15,641	5,20,831	2,712	1,797	205	6,408	10,67,490	T	
7	जळगाव	पु	2,53,199	3,845	2,78,528	4,127	1,861	185	11,881	5,53,626	M	Jalgaon
		स्त्री	1,37,775	3,61,944	3,01,043	901	1,025	80	315	8,03,083	F	
		ए	3,90,974	3,65,789	5,79,571	5,028	2,886	265	12,196	13,56,709	T	

8	अहमदनगर	..	..	को	2,43,775	6,801	3,03,272	4,000	2,793	1,696	7,648	5,69,985	M	Ahmadnagar
					1,06,591	4,29,658	3,54,550	1,862	1,400	25	1,200	8,95,286	F	
					3,50,366	4,36,459	6,57,822	5,862	4,193	1,721	8,848	14,65,271	T	
9	पुणे	..	..	को	3,61,109	7,483	4,10,772	16,927	3,127	3,464	29,136	8,32,018	M	Pune
					2,00,899	6,48,649	4,51,125	3,211	2,655	665	2,385	13,09,589	F	
					5,62,008	6,56,132	8,61,897	20,138	5,782	-4,129	31,521	21,41,607	T	
10	सातारा	..	..	को	2,10,670	2,670	2,26,723	3,114	1,681	380	7,468	4,52,706	M	Satara
					96,729	3,76,415	2,57,751	610	1,270	150	415	7,33,340	F	
					3,07,399	3,79,085	4,84,474	3,724	2,951	530	7,883	11,86,046	T	
11	सांगली	..	..	को	1,71,594	2,275	2,05,716	3,067	1,828	395	6,924	3,91,799	M	Sangli
					79,776	3,78,562	2,08,549	580	1,405	50	401	6,69,323	F	
					2,51,370	3,80,837	4,14,265	3,647	3,233	445	7,325	10,61,122	T	
12	सोलापूर	..	..	को	2,17,615	3,214	3,18,333	5,968	3,320	505	16,863	5,65,818	M	Solapur
					96,928	4,77,432	3,49,489	2,135	2,025	100	650	9,28,759	F	
					3,14,543	4,80,646	6,67,822	8,103	5,345	605	17,513	14,94,577	T	
13	कोल्हापूर	..	..	को	2,06,090	4,547	2,79,938	4,163	1,749	696	10,099	5,07,282	M	Kolhapur
					87,772	4,43,682	3,10,220	1,095	1,275	150	254	8,44,448	F	
					2,93,862	4,48,229	5,90,158	5,258	3,024	846	10,353	13,51,730	T	
14	औरंगाबाद	..	..	को	1,71,143	4,400	2,98,621	2,820	2,084	974	6,307	4,86,349	M	Aurangabad
					50,906	3,59,268	3,41,125	1,400	925	50	306	7,53,980	F	
					2,22,049	3,63,668	6,39,746	4,220	3,009	1,024	6,613	12,40,329	T	
15	परभणी	..	..	को	1,05,542	3,990	2,33,225	1,246	3,356	325	5,354	3,53,038	M	Parbhani
					30,978	2,97,863	2,59,772	595	681	..	130	5,90,019	F	
					1,36,520	3,01,853	4,92,997	1,841	4,037	325	5,484	9,43,057	T	
16	बीड	..	..	को	1,11,432	3,468	1,94,082	1,683	1,719	40	3,162	3,15,586	M	Beed
					29,314	2,63,552	2,22,335	1,535	495	..	165	5,17,396	F	
					1,40,746	2,67,020	4,16,417	3,218	2,214	40	3,327	8,32,982	T	
17	नांदेड	..	..	को	1,03,895	4,286	2,18,092	1,310	1,347	530	6,226	3,35,686	M	Nanded
					27,518	2,90,473	2,44,782	865	510	30	345	5,64,523	F	
					1,31,413	2,94,759	4,62,874	2,175	1,857	560	6,571	9,00,209	T	
18	उस्मानाबाद	..	..	को	1,81,814	2,061	2,80,407	1,665	1,866	70	6,744	4,74,627	M	Osmanabad
					56,127	4,07,622	3,15,138	1,160	705	70	390	7,81,212	F	
					2,37,941	4,09,683	5,95,545	2,825	2,571	140	7,134	12,55,839	T	
19	बुलढाणा	..	..	को	1,19,214	1,399	1,76,378	1,108	2,930	389	5,467	3,06,885	M	Buldana
					53,004	-1,79,322	1,91,921	190	950	..	510	4,25,897	F	
					1,72,218	1,80,721	3,68,299	1,298	3,880	389	5,977	7,32,782	T	

तबता क्रमांक/TABLE No. 29—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
20	अकोला	..	पु	1,44,999	2,463	2,10,785	1,319	2,600	626	7,264	3,70,056	M	Akola
			सो	77,049	2,25,230	2,26,756	225	1,520	20	480	5,31,280	F	
			ए	2,22,048	2,27,693	4,37,541	1,544	4,120	646	7,744	9,01,336	T	
21	अमरावती	..	पु	1,57,110	3,511	2,09,405	1,818	1,848	918	9,640	3,84,250	M	Amravati
			सो	1,01,525	2,39,359	2,20,723	335	1,275	250	585	5,64,052	F	
			ए	2,58,635	2,42,870	4,30,128	2,153	3,123	1,163	10,225	9,48,302	T	
22	यवतमाळ	..	पु	1,08,013	2,162	2,13,368	1,376	2,024	95	6,015	3,33,053	M	Yavatmal
			सो	54,669	1,99,543	2,32,098	285	815	..	180	4,87,590	F	
			ए	1,62,682	2,01,705	4,45,466	1,661	2,839	95	6,195	8,20,643	T	
23	वर्धा	..	पु	82,916	930	99,207	1,401	1,475	30	6,963	1,92,922	M	Wardha
			सो	48,769	1,17,180	1,14,211	355	960	40	290	2,81,805	F	
			ए	1,31,685	1,18,110	2,13,418	1,756	2,435	70	7,253	4,74,727	T	
24	नागपूर	..	पु	2,17,918	2,976	2,51,210	7,208	2,466	1,490	22,134	5,05,402	M	Nagpur
			सो	1,41,388	3,33,455	2,68,707	985	1,260	690	1,525	7,48,010	F	
			ए	3,59,306	3,36,431	5,19,917	8,193	3,726	2,180	23,659	12,53,412	T	
25	भंडारा	..	पु	1,33,785	5,256	2,09,824	775	1,362	230	7,846	3,59,078	M	Bhandara
			सो	63,784	1,73,407	2,44,765	605	826	190	480	4,84,057	F	
			ए	1,97,569	1,78,663	4,54,589	1,380	2,188	420	8,326	8,43,135	T	
26	चंद्रपूर	..	पु	1,09,149	5,402	2,47,811	1,427	2,230	390	7,229	3,73,638	M	Chandrapur
			सो	49,969	2,74,520	2,74,949	560	1,740	35	230	6,02,003	F	
			ए	1,59,118	2,79,922	5,22,760	1,987	3,970	425	7,459	9,75,641	T	
महाराष्ट्र राज्य	..	..	पु	50,35,881	1,33,263	67,45,543	1,53,070	57,553	21,921	3,66,088	1,25,13,319	M	Maharashtra State
			सो	26,61,801	92,96,681	74,50,126	28,977	34,978	5,311	30,763	1,95,08,637	F	
			ए	76,97,682	94,29,944	1,41,95,669	1,82,047	92,531	27,232	3,96,851	3,20,21,956	T	

भाधार : भारतीय जनगणना, १९७१, मालिका ११, भाग २-ब (२).

Source : Census of India 1971, Series 11, Part II-B (ii).

2. मनुष्यबल/MAN-POWER

तबत्ता क्रमांक/TABLE No. 2.10

जिल्हानिहाय व प्रशासकीय विभागांवार शासकीय कर्मचारी

Districtwise and Administrative Departmentwise distribution of the State Government employees

(रोजी/As on 1-7-1981)

क्रमांक Serial No.	जिल्हा/किद्रमासित प्रदेश	सामान्य प्रशासन विभाग General Administra- tion Department	वित्त विभाग Finance Department	नियोजन विभाग Planning Department	समाज कल्याण व सांस्कृतिक कार्य विभाग Social Welfare and Social affairs Department	अन्न व नागरी पुरवठा विभाग Food and Civil Supply Department	कृषि व सहकार विभाग Agriculture and Co-operation Department	महसूल व वन विभाग Revenue and Forest Department	उद्योग व कामगार विभाग Industries and Labour Department	शिक्षण व सेवायोजन विभाग Education and Employment Department	गृह विभाग Home Department	नगर विकास व सार्वजनिक आरोग्य विभाग Urban development and public Health Department	District/Union Territory
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
1	मुह्यंबई	2,694	6,220	703	671	3,009	14,644	1,901	3,911	3,156	29,784	10,967	Greater Bombay
2	ठाणे	155	876	16	724	394	2,015	4,486	273	646	7,848	4,060	Thane
3	रायगड	33	104	28	167	121	710	2,795	117	315	1,892	467	Raigad
4	रत्नागिरी	39	124	30	250	282	961	2,215	673	392	2,678	663	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	15	36	7	39	124	419	1,202	..	62	866	142	Sindhudurg
6	नाशिक	68	302	40	603	67	1,902	3,832	171	489	5,082	1,091	Nashik
7	धुळे	198	176	164	611	91	1,573	3,148	40	510	3,454	697	Dhule
8	जळगाव	23	187	27	217	49	1,730	2,946	60	550	2,359	934	Jalgaon
9	अहमदनगर	44	176	426	163	119	1,717	3,075	194	129	3,471	649	Ahmadnagar
10	पुणे	187	1,100	120	2,359	305	5,587	5,152	1,347	2,488	16,005	5,894	Pune
11	सातारा	76	174	60	110	46	1,396	2,903	237	960	3,183	767	Satara
12	सांगली	20	187	38	86	118	1,171	1,799	88	222	2,059	1,252	Sangli
13	सोलापूर	38	282	560	138	248	1,431	2,616	77	507	3,302	1,822	Solapur
14	कोल्हापूर	38	372	15	125	86	1,416	3,132	448	934	3,099	1,692	Kolhapur
15	औरंगाबाद	125	429	100	237	110	2,558	3,670	693	1,434	4,029	4,665	Aurangabad
16	परभणी	21	93	41	41	49	1,733	2,966	41	273	3,075	651	Parbhani
17	बीड	14	91	40	72	40	1,175	2,446	41	709	2,139	1,188	Beed
18	नांदेड	23	117	62	242	83	1,203	2,710	48	451	1,651	1,290	Nanded
19	उस्मानाबाद	24	117	25	73	138	1,377	3,433	30	445	2,984	682	Osmanabad
20	बुलढाणा	26	92	38	51	70	1,243	3,003	39	373	2,463	751	Buldana
21	अकोला	30	109	25	80	70	1,482	3,012	128	362	2,269	1,346	Akola
22	अमरावती	29	171	31	208	41	1,460	3,522	112	1,275	3,001	1,006	Amravati
23	यवतमाळ	27	119	40	233	42	1,434	3,750	41	339	1,447	1,081	Yavatmal
24	वर्धा	46	75	27	88	63	837	1,995	36	223	1,112	1,125	Wardha
25	नागपूर	114	852	114	648	339	2,919	3,333	2,425	1,526	9,745	6,720	Nagpur

तबता क्रमांक/TABLE No. 2.10—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
26	भंडारा	22	81	16	60	51	964	4,105	55	244	2,758	891	Bhandara
27	चंद्रपूर	25	100	22	384	69	960	5,693	176	250	3,823	1,012	Chandrapur
	केंद्रशासित प्रदेश—	107	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Union Territory
1	दिल्ली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Delhi.
2	गोवा	7	..	8	..	..	..	..	..	..	..	..	Goa
	एकूण	4,286	12,762	2,815	8,681	6,225	56,022	84,842	11,501	19,264	1,27,294	51,795	Total

तबता क्रमांक/TABLE No. 2.10—contd.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा/कि.शासित प्रदेश	घर बांधणी व विशेष सहाय्य विभाग Housing and Special Assistance Department	ग्राम विकास विभाग Rural Development Department	सार्वजनिक बांधकाम विभाग Public Works Department	पाटबंधारे विभाग Irrigation Department	विधी व न्याय विभाग Law and Judiciary Department	महाराष्ट्र विधान कार्य विभाग Maharashtra Legislative Department	महाराष्ट्र विधान- सभा सचिवालय Maharashtra Legislative Secretariate	इतर Other	एकूण Total	District/Union Territory
(1)	(2)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(2)
1	बृहन्मुंबई	844	312	4,686	871	3,370	29	473	..	88,245	Greater Bombay
2	ठाणे	97	169	2,046	2,388	411	..	..	..	26,606	Thane
3	रायगड	6	26	989	915	191	..	..	..	8,876	Raigad
4	रत्नागिरी	81	32	1,566	1,466	189	..	..	..	11,641	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	22	1	615	1,536	96	..	..	..	11,182	Sindhudurg
6	नाशिक	37	82	1,433	4,542	474	..	..	..	20,215	Nashik
7	धुळे	13	57	1,203	975	294	..	..	..	13,204	Dhule
8	जळगाव	..	80	848	2,424	406	..	..	..	12,840	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	71	938	3,178	367	..	..	..	14,717	Ahmadnagar
10	पुणे	45	213	3,335	8,499	712	..	..	6	53,354	Pune
11	सातारा	..	133	495	4,588	323	..	..	..	15,451	Satara
12	सांगली	..	235	472	3,230	266	..	..	..	11,261	Sangli
13	सोलापूर	22	50	882	3,966	365	..	..	1	16,307	Solapur
14	कोल्हापूर	..	63	932	3,291	465	..	..	..	16,108	Kolhapur
15	औरंगाबाद	7	158	1,175	3,754	361	..	..	..	23,505	Aurangabad

16	परभणी	1	57	539	4,667	200	..	..	1	14,481	Parbhani
17	बीड	25	31	511	2,978	177	..	..	..	11,677	Beed
18	नांदेड	17	146	726	2,260	226	..	..	..	11,266	Nanded
19	उस्मानाबाद	8	37	662	1,358	316	..	..	..	11,709	Osmanabad
20	बुलढाणा	9	32	466	1,301	228	..	..	..	9,985	Buldana
21	अकोला	39	61	790	905	332	..	..	..	11,040	Akola
22	अमरावती	15	43	1,002	960	271	..	..	..	13,147	Amravati
23	यवतमाळ	63	57	656	1,312	205	..	..	..	10,853	Yavatmal
24	वर्धा	7	52	513	1,216	180	..	..	7	7,595	Wardha
25	नागपूर	116	137	2,437	2,787	821	..	..	..	35,033	Nagpur
26	भंडारा	14	42	574	1,767	199	..	..	..	11,843	Bhandara
27	चंद्रपूर	88	138	1,158	1,173	206	..	..	..	15,277	Chandrapur
केद्रशासित प्रदेश—											
1	दिल्ली	..	..	..	2	..	..	..	..	109	Union Territory Delhi
2	गोवा	..	..	..	..	..	..	..	..	15	Goa
एकूण		1,676	2,533	31,649	67,039	11,641	29	473	15	5,00,542	Total

टीप.—(१) दिल्ली व गोवा यापुढे दर्शविलेले कर्मचारी महाराष्ट्र शासनाचेच असून त्यांचे मुख्यालय अनुक्रमे दिल्ली व गोवा येथे होते.

(२) १ मे १९८१ रोजी नव्याने निर्माण झालेल्या सिंधुदुर्ग व जालना जिल्ह्यांपैकी फक्त सिंधुदुर्ग जिल्ह्याची माहिती निराळी काढणे शक्य झाले. जालना जिल्ह्याची माहिती औरंगाबाद जिल्ह्याच्या माहितीमध्येच समाविष्ट आहे.

Note.—(1) The number of Government employees shown against Delhi and Goa are Maharashtra State Government employees with their headquarters at Delhi and Goa respectively.

(2) Out of the two new districts viz Sindhudurg and Jalna created on 1st May 1981 the information could be carved out for Sindhudurg district only. The information of Jalna district is included in that of Aurangabad.

भाष्यार.—अर्थ व सांख्यिकी सचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

2 मनुष्यबळ/MAN-POWER

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.11

प्रशासकीय विभागवार तथा श्रेणीवार शासकीय कर्मचारी

Administrative Departmentwise and classwise distribution of Government employees

(रोजी as on 1-7-1981)

अनुक्रमांक Serial No.	प्रशासकीय विभाग	श्रेणी एक/ Class-I	श्रेणी दोन/ Class-II	श्रेणी तीन/ Class-III	श्रेणी चार/ Class-IV	इतर Others (5, to 9 & 0)	सर्व श्रेणी All Classes कर्मचाऱ्यांचे No. of employees	सर्व श्रेणी All Classes सल्या टक्केवारी Percentage	Administrative Department
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	सामान्य प्रशासन विभाग	214	156	2,435	1,439	42	4,286	0.86	General Administration Department
2	वित्त विभाग	281	898	8,886	2,634	63	12,762	2.55	Finance Department.
3	नियोजन विभाग	147	124	2,104	388	52	2,815	0.56	Planning Department
4	समाज कल्याण व सांस्कृतिक कार्ये विभाग.	97	125	5,503	2,357	599	8,681	1.73	Social Welfare and Cultural affairs Department.
5	अन्न व नागरी पुरवठा विभाग	75	101	4,806	1,099	144	6,225	1.24	Food and Civil Supply Department.
6	कृषि व सहकार विभाग	694	1,141	30,625	14,987	8,575	56,022	11.19	Agriculture and Co-operation Department.
7	महसूल व वन विभाग	640	1,232	40,923	9,566	32,481	84,842	16.95	Revenue and Forest Department.
8	उद्योग व कामगार विभाग	315	428	8,177	1,950	631	11,501	2.30	Industries and Labour Department.
9	शिक्षण व सेवायोजन विभाग	508	1,775	10,723	5,619	641	19,264	3.85	Education and Employment Department.
10	गृह विभाग	485	1,654	1,00,097	4,836	20,222	1,27,294	25.43	Home Department
11	नगर विकास व सार्वजनिक आरोग्य विभाग	884	2,251	27,121	16,847	4,692	51,795	10.35	Urban Development and Public Health Department.
12	घर बांधणी व विशेष सहाय्य विभाग.	35	55	1,087	519	..	1,676	0.36	Housing and Special assistance Department.
13	ग्राम विकास विभाग	83	131	1,609	212	498	2,533	0.51	Rural Development Department.
14	सार्वजनिक बांधकाम विभाग	193	635	12,306	14,898	3,619	31,649	6.32	Public Works Department.
15	पातबंधारे विभाग	459	1,838	36,055	16,977	11,710	67,039	13.39	Irrigation Department
16	विधी व न्याय विभाग	681	301	7,447	3,026	186	11,641	2.33	Law and Judiciary Department.
17	महाराष्ट्र विधान कार्ये विभाग	5	1	18	5	..	29	0.01	Maharashtra Legislative Department.
18	महाराष्ट्र विधान सचिवालय.	23	60	251	139	..	473	0.06	Maharashtra Legislative Secretariat.
19	अव्यक्त	1	2	11	..	1	15	..	Not specified.
	एकूण	5,818	12,908	3,00,164	97,496	84,156	5,00,542	100.00	Total

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

2. मनुष्यबळ/MAN-POWER

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.12

शासकीय कर्मचाऱ्यांचे श्रेणी व मूळ वेतनाच्या गटांनुसार वगणिक

Distribution of Government employees by Class and basic pay range

वेगवेगळ्या श्रेणीनुसार कर्मचारी/Employees of different classes

मूळ वेतनाच्या रकमेच्या/गटांनुसार Basic pay range	श्रेणी एक/ Class-I	श्रेणी दोन/ Class-II	श्रेणी तीन/ Class-III	श्रेणी चार/ Class-IV	कार्यव्ययी आस्थापनेवरील कर्मचारी Work charged employees	आकस्मिकता निधीमधून वेतन मिळणारे कर्मचारी Employees paid from contingen- cies	रोजंदारीवर काम करणारे कर्मचारी Daily rated workers	अर्धवेळ काम करणारे कर्मचारी Part-time workers	मानधन मिळणारे कर्मचारी Honorary workers	इतर	एकूण कर्मचारी Total number of employees	एकूणाची टक्केवारी Percentage to total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
Upto 199 पर्यंत	..	..	..	1,578	110	252	1,838	6,643	17,488	36,190	64,099	12.81
200-300	..	..	84,582	92,705	3,868	771	6,675	319	1,860	266	1,91,046	38.17
301-400	..	..	1,07,362	3,079	504	206	4,692	125	17	629	1,16,614	23.30
401-500	..	..	63,823	..	206	95	436	21	8	20	64,609	12.91
501-600	..	1,000	22,714	..	52	37	24	10	4	5	23,846	4.76
601-700	..	216	15,298	..	7	21	20	1	3	247	18,173	3.63
701-800	..	422	4,130	..	..	..	..	..	..	40	7,519	1.50
801-900	..	475	1,871	718	..	..	..	..	..	190	3,254	0.65
901-1,000	..	1,146	1,823	79	..	..	..	..	..	9	3,057	0.61
1,001-1,150	..	792	1,338	..	..	..	..	..	..	..	2,130	0.42
1,151-1,250	..	757	..	..	..	..	..	..	..	..	757	0.15
1,251-1,500	..	1,030	..	..	..	..	..	..	..	..	1,030	0.21
1,501-1,600	..	179	..	..	..	..	..	..	..	..	179	0.03
1,601-1,700	..	188	..	..	..	..	..	..	..	..	188	0.04
1,701-2,000	..	347	..	..	..	..	..	..	..	..	347	0.07
2,001-2,200	..	46	..	..	..	..	..	..	..	..	46	0.01
2,201-2,400	..	59	..	..	..	..	..	..	..	..	59	0.01
2,401-2,500	..	27	..	..	..	..	..	..	..	..	27	0.01
2,501-2,600	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..
2,601-2,650	..	6	..	..	..	..	..	..	..	..	6	..

संख्या क्रमांक/TABLE No. 2.12—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
2,651 व त्यापेक्षा अधिक/and above	47	..	..	..	..	..	..	..	..	..	47	0.01
अव्यक्त/Not specified..	80	386	2,661	134	3	51	132	6	37	18	3,508	0.70
एकूण/Total ..	5,818 (1.16)	12,908 (2.58)	3,00,164 (59.97)	97,496 (19.48)	4,750 (0.95)	1,433 (0.29)	13,817 (2.76)	7,125 (1.42)	19,417 (3.88)	37,614 (7.51)	5,00,542 (100.00)	100.00

टीप.—कसातील आकडे एकूण कर्मचाऱ्यांच्या संख्येची टक्केवारी दर्शविताने.

Note.—Figures in the brackets show percentage to the total number of employees.

माघार.—अर्थ व सांख्यिकी सचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

मनुष्यबळ/MAN POWER

संख्या क्रमांक/TABLE No. 2.13

शासकीय कर्मचाऱ्यांची श्रेणी व एकूण वित्तलब्धीच्या गटानुसार वर्गीकरण
Distribution of Government employees by class and total emoluments range

वेगवेगळ्या श्रेणीनुसार कर्मचारी/Employees of different classes

एकूण वित्तलब्धीची श्रेणी/ Total emolument ranges ₹./Rs.	श्रेणी एक/ Class-I	श्रेणी दोन/ Class-II	श्रेणी तीन/ Class-III	श्रेणी चार/ Class-IV	कार्यव्ययी आस्थापनेवरील कर्मचारी Work charged employees	आकस्मिकता निधीमधून वेतन मिळणारे कर्मचारी Employees paid from contingen- cies	रोजदारीवर काम करणारे कर्मचारी Daily rated workers	अधिवेळ काम करणारे कर्मचारी Part-time workers	मानघन मिळणारे कर्मचारी Honorary workers	इतर Others	एकूण कर्मचारी Total employees	एकूणाची टक्केवारी Percentage to total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
Upto 199 पर्यंत	..	..	..	..	101	246	977	6,623	17,460	35,597	61,009	12.19
200—300	..	..	..	..	538	32	7,001	207	1,876	694	10,348	2.07
301—400	..	..	..	8,935	837	111	5,055	113	14	677	15,742	3.15
401—500	..	..	..	50,912	1,126	411	513	96	15	40	53,113	10.61
501—600	..	..	..	58,845	32,383	1,455	288	64	27	79	93,152	18.61

601—700	..	..	..	..	74,921	2,700	396	106	88	25	7	295	78,498	15.68
701—800	..	..	..	..	68,736	582	148	113	41	8	18	51	69,697	13.92
801—900	..	..	..	..	29,160	..	85	22	21	8	1	194	29,491	5.89
901—1,000	..	..	..	..	15,465	..	35	23	8	4	2	9	15,546	3.11
1,000—1,150	..	..	..	1,338	16,972	..	..	..	..	..	..	..	18,310	3.66
1,151—1,250	..	..	128	1,486	7,757	..	..	..	..	..	..	..	9,371	1.87
1,251—1,500	..	..	631	4,456	5,755	..	..	..	..	..	..	..	10,842	2.17
1,501—1,600	..	..	468	1,456	413	..	..	..	..	..	..	..	2,337	0.47
1,601—1,700	..	..	645	1,557	176	..	..	..	..	..	..	..	2,378	0.48
1,701—2,000	..	..	1,658	2,055	..	..	..	..	..	..	..	..	3,723	0.74
2,001—2,200	..	..	694	164	..	..	..	..	..	..	..	..	858	0.17
2,201—2,400	..	..	498	..	..	..	..	..	..	..	..	..	498	0.10
2,401—2,500	..	..	184	..	..	..	..	..	..	..	..	..	184	0.04
2,501—2,600	..	..	228	..	..	..	..	..	..	..	..	..	228	0.04
2,601—2,650	..	..	70	..	..	..	..	..	..	..	..	..	70	0.01
2,651 व त्यापेक्षा अधिक/and above	..	..	470	..	..	..	..	..	..	..	..	..	470	0.09
अव्यक्त/Not specified	..	..	144	386	21,964	1,984	29	81	49	9	13	78	24,677	4.93
एकूण/Total			5,818	12,908	3,00,164	97,496	4,750	1,433	13,817	7,125	19,417	37,614	5,00,542	100.00
			(1.16)	(2.58)	(59.97)	(19.48)	(0.95)	(0.29)	(2.76)	(1.42)	(3.88)	(7.51)	(100.00)	

टीप.—कंसातील आकडे एकूण कर्मचाऱ्यांच्या संख्येशी टक्केवारी दर्शवितान्त.

Note.—Figures in the bracket show the percentage to the total number of employees.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay

2. मनुष्यबळ/MAN-POWER

सक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.14

श्रेणीनुसार व जातीनुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांचे वर्गीकरण

Distribution of Government employees as per class and caste

अनुक्रमांक Serial No.	जात	श्रेणी एक Class-I	श्रेणी दोन Class-II	श्रेणी तीन Class-III	श्रेणी चार Class-IV	एकूण/Total I to IV	इतर व अव्यक्त Other and not specified	एकूण Total	Caste
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	अनुसूचित जाती	394	1,007	32,869	21,882	56,152	16,785	72,937	Scheduled Castes
2	अनुसूचित जमाती	113	303	12,908	7,133	20,457	7,415	27,872	Scheduled Tribes
3	विमुक्त जाती	35	82	2,521	700	3,338	1,036	4,374	Vimukta Jati
4	भटक्या जमाती	67	198	6,209	2,247	8,721	898	9,619	Nomadic Tribes
5	नवबुद्ध	25	55	4,600	3,746	8,426	3,189	11,615	Nav-Buddha
6	इतर मागासवर्गीय	641	1,931	68,494	22,464	93,530	14,468	1,07,998	Other Backward classes
7	इतर	4,503	9,199	1,67,922	36,559	2,18,183	38,294	2,56,477	Others
8	अव्यक्त	40	133	4,641	2,765	7,579	2,071	9,650	Not specified
	एकूण	5,818	12,908	3,00,164	97,496	4,16,386	84,156	5,00,542	Total

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

2. मनुष्यबल/MAN-POWER

तक्ता क्रमांक/TABLE NO. 2.15

जिल्हावार श्रेणीनुसार शासकीय कर्मचारी
Districtwise Government employees according to classes

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्रशासित जिल्हा	श्रेणी एक Class I	श्रेणी दोन Class II	श्रेणी तीन Class III	श्रेणी चार Class IV	एकूण/Total I to IV	इतर Others	एकूण Total	District/ Union Territory
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1,810	3,023	56,577	18,169	79,579	8,666	88,245	Greater Bombay
2	ठाणे	232	652	16,378	5,518	22,780	3,826	26,606	Thane
3	रायगड	58	174	5,474	1,997	7,703	1,173	8,876	Raigad
4	रत्नागिरी	67	201	5,506	2,385	8,159	3,482	11,641	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	20	53	1,800	782	2,655	1,527	4,182	Sindhudurg
6	नाशिक	188	497	12,579	4,178	17,442	2,773	20,215	Nashik
7	धुळे	77	213	8,437	2,417	11,144	2,060	13,204	Dhule
8	जळगाव	87	246	8,249	2,608	11,190	1,650	12,840	Jalgaon
9	अहमदनगर	109	264	9,823	2,723	12,919	1,798	14,717	Ahmadnagar
10	पुणे	768	1,410	34,435	10,106	46,719	6,635	53,354	Pune
11	सातारा	126	303	8,843	2,902	12,174	3,277	15,451	Satara
12	सांगली	126	253	6,081	2,062	8,522	2,739	11,261	Sangli
13	सोलापूर	183	447	9,222	2,808	12,660	3,647	16,307	Solapur
14	कोल्हापूर	131	459	8,627	3,102	12,319	3,789	16,108	Kolhapur
15	औरंगाबाद	335	723	13,257	5,013	19,328	4,177	23,505	Aurangabad
16	परभणी	78	260	7,099	2,373	9,810	4,671	14,481	Parbhani
17	बीड	93	273	6,172	2,131	8,669	3,008	11,677	Beed
18	नांदेड	81	248	6,858	2,360	9,547	1,719	11,266	Nanded
19	उस्मानाबाद	71	179	6,011	2,000	8,261	3,448	11,709	Osmanabad
20	बुलढाणा	59	195	5,250	1,559	7,063	2,922	9,985	Buldana
21	अकोला	91	231	7,099	2,009	9,510	1,530	11,040	Akola
22	अमरावती	165	504	8,230	2,671	11,570	1,577	13,147	Amravati
23	यवतमाळ	82	226	7,021	1,857	9,186	1,667	10,853	Yavatmal
24	वर्धा	51	142	4,389	1,211	5,793	1,802	7,595	Wardha
25	नागपूर	548	1,262	21,612	7,947	31,369	3,664	35,033	Nagpur
26	भंडारा	70	229	6,383	1,959	8,641	3,202	11,843	Bhandara
27	चंद्रपूर	106	237	8,701	2,506	11,550	3,727	15,277	Chandrapur
केंद्रशासित प्रदेश—									
1	दिल्ली	5	3	43	58	109	..	109	Union territory— Delhi
2	गोवा	1	1	8	5	15	..	15	Goa
महाराष्ट्र राज्य		5,818	12,908	3,00,164	97,496	4,16,386	84,156	5,00,542	Maharashtra State

टीप.—तक्ता क्रमांक २.१० खालील टीप क्रमांक २ प्रमाणे
Note.—As per note No. 2 under table No. 2.10.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी सचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source : Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

2. अनुसूचित/मान-पावर

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.16

जिल्हावार व जातीनुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांचे वर्गीकरण
Districtwise and castewise distribution of Government employees

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा/किंद्यासित प्रदेश	अनुसूचित जाती Scheduled castes	अनुसूचित जमाती Scheduled Tribe	विमुक्त जाती Vimukta Jati	भटक्या जमाती Nomadic Tribes	नव बौद्ध Nav Buddha	इतर मागास वर्गीय Other backward classes	इतर Others	अव्यक्त Not specified	एकूण Total	District/ Union Territory		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)		
1	बुध्नुवई	**	**	10,116	1,904	344	886	3,247	12,015	58,097	1,636	88,245	Greater Bombay
2	ठाणे	**	**	3,546	3,338	108	316	430	6,356	12,203	229	26,606	Thane
3	रायगड	**	**	769	282	55	83	324	3,486	3,686	191	8,876	Raigad
4	रत्नागिरी	**	**	599	65	42	142	581	4,358	5,755	59	11,641	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	**	**	352	31	8	61	109	803	2,790	28	4,182	Sindhudurg
6	नाशिक	**	**	2,424	2,640	93	494	605	4,061	9,704	194	20,215	Nashik
7	धळे	**	**	1,986	2,596	83	400	88	3,225	4,760	46	13,204	Dhule
8	जळगाव	**	**	1,554	819	78	326	175	4,136	5,604	98	12,340	Jalgaon
9	अहमदनगर	**	**	2,408	861	220	288	52	3,030	7,685	173	14,717	Ahmadnagar
10	पुणे	**	**	7,891	1,572	816	1,194	1,289	8,005	32,370	217	53,354	Pune
11	सातारा	**	**	1,896	295	231	426	348	2,897	8,833	525	15,451	Satara
12	सांगली	**	**	2,064	203	171	273	104	1,616	6,752	78	11,261	Sangli
13	सोलापूर	**	**	3,316	382	456	248	94	2,362	9,274	175	16,307	Solapur
14	कोल्हापूर	**	**	2,159	198	76	293	51	1,627	11,591	113	16,108	Kolhapur
15	औरंगाबाद	**	**	3,947	573	295	464	423	3,228	14,096	479	25,505	Aurangabad
16	परभणी	**	**	1,466	376	147	281	447	2,348	8,635	781	14,481	Parbhani
17	बीड	**	**	2,357	237	88	202	101	1,823	6,653	216	11,677	Beed
18	नांदेड	**	**	1,633	587	148	312	308	1,827	6,111	340	11,266	Nanded
19	उस्मानाबाद	**	**	2,349	186	113	135	63	1,377	7,159	127	11,709	Osmanabad
20	बुलढाणा	**	**	1,620	341	163	190	83	2,666	4,523	399	9,985	Buldana
21	अकोला	**	**	1,978	459	171	238	408	2,781	4,620	385	11,040	Akola
22	अमरावती	**	**	2,151	1,083	49	286	396	5,247	3,793	142	13,147	Amravati
23	यवतमाळ	**	**	2,040	1,494	196	280	171	3,153	3,255	264	10,853	Yavatmal
24	वर्धा	**	**	1,101	676	21	159	398	3,367	1,419	454	7,595	Wardha
25	नागपूर	**	**	5,356	2,933	129	793	1,071	12,257	11,058	1,436	35,033	Nagpur

26	भंडारा	::	::	3,264	859	30	287	57	4,185	2,745	416	11,843	Bhandara
27	चंद्रपूर	::	::	2,572	2,882	43	561	189	5,507	3,074	449	15,277	Chandrapur
केन्द्रशासित प्रदेश—													
1	दिल्ली	::	::	17	..	..	1	3	5	83	..	109	Union Territory Delhi
2	गोवा	::	::	6	..	..	..	..	..	9	..	15	Goa
महाराष्ट्र राज्य				72,937	27,872	4,374	9,619	11,615	1,07,998	2,56,477	9,650	5,00,542	Maharashtra State

टीप.—तक्ता क्रमांक २.१० खालील टीप क्र. २ प्रमाणे.

Note.—As per note No. 2 under table No. 2.10.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

2. मनुष्यबळ/MAN-POWER

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17

जिल्हावार व धर्मानुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांचे वर्गीकरण
Distribution of Government employees by religion and by districts

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा/किन्द्रशासित प्रदेश	हिंदु Hindu	मुस्लिम Muslim	ख्रिश्चन Christan	बौद्ध Buddhist	इतर Others	अव्यक्त Not specified	एकूण Total	District/ Union Territory
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	बृहन्मुंबई	77,315	3,023	1,969	3,247	1,055	1,636	88,245	Greater Bombay
2	ठाणे	24,729	694	416	430	108	229	26,606	Thane
3	रायगड	8,069	214	39	324	39	191	8,876	Raigad
4	रत्नागिरी	10,455	398	56	581	92	59	11,641	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	3,896	80	57	109	12	28	4,182	Sindhudurg
6	नाशिक	18,383	764	98	605	171	194	20,215	Nashik
7	धुळे	12,245	740	61	88	24	46	13,204	Dhule
8	जळगाव	11,613	835	56	175	63	98	12,840	Jalgaon
9	अहमदनगर	13,207	812	331	52	142	173	14,717	Ahmadnagar
10	पुणे	48,398	2,010	1,079	1,289	361	217	53,354	Pune
11	सातारा	13,693	701	56	348	128	525	15,451	Satara
12	सांगली	10,066	780	122	104	111	78	11,261	Sangli
13	सोलापूर	14,428	1,337	145	94	128	175	16,307	Solapur
14	कोल्हापूर	14,800	791	153	51	200	113	16,108	Kolhapur
15	औरंगाबाद	18,582	3,404	441	423	176	479	23,505	Aurangabad
16	परभणी	10,577	2,490	69	447	117	781	14,481	Parbhani
17	बीड	9,711	1,492	106	101	51	216	11,677	Beed
18	नांदेड	8,280	2,136	84	308	118	340	11,266	Nanded
19	उस्मानाबाद	9,811	1,565	24	63	119	127	11,709	Osmanabad
20	बुलढाणा	8,876	463	65	83	99	399	9,985	Buldana
21	अकोला	9,420	557	111	408	159	385	11,040	Akola
22	अमरावती	11,881	523	88	396	117	142	13,147	Amravati
23	यवतमाळ	9,772	481	79	171	86	264	10,853	Yavatmal
24	वर्धा	6,468	177	31	398	67	454	7,595	Wardha
25	नागपूर	30,534	1,025	581	1,071	386	1,436	35,033	Nagpur
26	भंडारा	10,903	337	57	57	73	416	11,343	Bhandara
27	चन्द्रपूर	13,732	599	134	189	174	449	15,277	Chandrapur
केन्द्रशासित प्रदेश.—									Union Territory
1	दिल्ली	100	1	2	3	3	..	109	Delhi
2	गोवा	15	..	..	..	..	..	15	Goa
महाराष्ट्र राज्य		4,39,959	28,429	6,510	11,615	4,379	9,650	5,00,542	Maharashtra State

टीप.—तक्ता क्र. २.१० खालील टीप क्र. २ प्रमाणे.

Note.—As per note No. 2 under table No. 2.10.

आधार—अर्थ व सांख्यिकी सचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

2. मनुष्यबळ/MAN-POWER

सबता क्रमांक/TABLE No. 2:18

कामाच्या ठिकाणानुसार जिल्हावार शासकीय कर्मचारी
Districtwise Government employees according to place of work

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा/किंमशासित प्रदेश	महानगरपालिका क्षेत्र Municipal Corporation area	जिल्हाच्या ठिकाणो असलेले नगर परिषदेचे क्षेत्र Municipal area same as District H. Q.	इतर नगर परिषदेचे क्षेत्र Other municipal area	नगर परिषद क्षेत्राखेरीज इतर नागरी क्षेत्र Other urban non municipal areas	ग्रामीण क्षेत्र Rural areas	इतर Others	एकूण Total	District/ Union Territory
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	बृहन्मुंबई	87,431	584	200	6	8	22	88,245	Greater Bombay
2	ठाणे	..	9,711	3,784	2,290	10,819	2	26,606	Thane
3	रायगड	..	1,741	2,837	383	3,913	2	8,876	Raigad
4	रत्नागिरी	..	3,637	1,192	1,719	5,093	..	11,641	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	78	1,236	324	2,544	..	4,182	Sindhudurg
6	नाशिक	..	8,057	3,812	262	8,079	5	20,215	Nashik
7	धुळे	..	5,927	1,989	281	5,007	..	13,204	Dhule
8	जळगाव	..	4,461	3,327	102	4,946	4	12,840	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	4,553	1,623	12	12	6	14,717	Ahmadnagar
10	पुणे	37,376	906	7,038	308	10,715	11	53,354	Pune
11	सातारा	..	5,488	2,905	336	6,719	3	15,451	Satara
12	सांगली	..	3,362	2,434	20	5,444	1	11,261	Sangli
13	सोलापूर	6,731	1	2,983	..	6,579	13	16,307	Solapur
14	कोल्हापूर	7,437	87	1,572	105	6,904	3	16,108	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	14,123	1,959	7	7,410	6	23,505	Aurangabad
16	परभणी	..	3,803	2,881	..	7,797	..	14,481	Parbhani
17	बीड	..	2,638	2,710	3	6,320	6	11,677	Beed
18	नांदेड	..	5,091	2,067	..	4,097	11	11,266	Nanded
19	उस्मानाबाद	..	2,149	4,115	2	5,441	2	11,709	Osmanabad
20	बुलढाणा	..	2,225	3,208	..	4,549	3	9,985	Buldana
21	अकोला	..	5,548	2,024	241	3,225	2	11,040	Akola
22	अमरावती	..	6,921	2,443	..	3,774	9	13,147	Amravati
23	यवतमाळ	..	3,202	2,651	2	4,998	1	10,853	Yavatmal
24	वर्धा	..	3,092	1,371	..	3,131	1	7,595	Wardha
25	नागपूर	24,472	828	2,914	247	6,563	9	35,033	Nagpur
26	भंडारा	..	2,486	2,479	1	6,865	12	11,843	Bhandara
27	चंद्रपूर	..	3,927	1,328	39	9,981	2	15,277	Chandrapur
केन्द्रशासित प्रदेश—									
1	दिल्ली	109	..	..	..	..	..	109	Union Territory Delhi
2	गोवा	15	..	..	..	..	..	15	Goa
महाराष्ट्र राज्य		1,60,571	1,04,626	69,082	6,684	1,59,444	135	5,00,542	Maharashtra State

टीप.—सबता क्र. २.१० खालील टीप क्र. २ प्रमाणे.

Note.—As per note No. 2 under table No. 2:10.

साधारण—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

2. मनुष्यबळ/MAN-POWER

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.19

जिल्हावार स्त्री-पुरुष शासकीय कर्मचारी
Districtwise Government employees by sex

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा/केन्द्रशासित प्रदेश	पुरुष Male	स्त्रिया Female	एकूण Total	District/Union Territory
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	बृहन्मुंबई	73,605	14,640	88,245	Greater Bombay
2	ठाणे	23,472	3,134	26,606	Thane
3	रायगड	8,345	531	8,876	Raigad
4	रत्नागिरी	10,768	873	11,641	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	4,023	159	4,182	Sindhudurg
6	नाशिक	19,263	952	20,215	Nashik
7	धुळे	12,690	514	13,204	Dhule
8	जळगाव	12,348	492	12,840	Jalgaon
9	अहमदनगर	14,301	416	14,717	Ahmadnagar
10	पुणे	45,666	7,688	53,354	Pune
11	सातारा	14,771	680	15,451	Satara
12	सांगली	10,430	831	11,261	Sangli
13	सोलापूर	15,430	877	16,307	Solapur
14	कोल्हापूर	15,282	826	16,108	Kolhapur
15	औरंगाबाद	21,945	1,560	23,505	Aurangabad
16	परभणी	14,152	329	14,481	Parbhani
17	बीड	11,068	609	11,677	Beed
18	नांदेड	10,688	578	11,266	Nanded
19	उस्मानाबाद	11,426	283	11,709	Osmanabad
20	बुलढाणा	9,644	341	9,985	Buldana
21	अकोला	10,262	778	11,040	Akola
22	अमरावती	12,546	601	13,147	Amravati
23	यवतमाळ	10,284	569	10,853	Yavatmal
24	वर्धा	7,197	398	7,595	Wardha
25	नागपूर	31,141	3,892	35,033	Nagpur
26	भंडारा	11,428	415	11,843	Bhandara
27	चंद्रपूर	14,681	596	15,277	Chandrapur
केन्द्रशासित प्रदेश—					Union Territory
1	दिल्ली	103	6	109	Delhi
2	गोवा	12	3	15	Goa
महाराष्ट्र राज्य		4,56,971	43,571	5,00,542	Maharashtra State

टीप.—तक्ता क्र. २.१० खालील टीप क्र २ प्रमाणे.

Note.—As per note No. 2 under table No. 2.10.

.आधार—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.20

---

2 मनुष्यवर्ग /

तक्ता क्रमांक /

वयोगटानुसार जिल्हावार शासकीय कर्मचाऱ्यांची संख्या /

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा/केंद्रशासित प्रदेश	वयोगट (पूर्ण वर्षात वय)						
		पेसा कमी Below 30	31 to 40	41 to 45	46 to 49	50	51	52
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	बुध्नुवई	33,880	27,646	10,792	5,316	1,317	1,201	1,458
2	ठाणे	10,202	9,132	3,023	1,620	411	362	323
3	रायगड	2,797	2,957	1,122	719	180	148	166
4	रत्नागिरी	3,503	3,925	1,668	868	241	197	193
5	सिध्दुर्ग	1,194	1,380	662	313	85	72	80
6	नाशिक	6,137	6,948	2,788	1,477	410	351	412
7	धुळे	4,134	4,487	1,855	870	253	200	193
8	जळगाव	3,413	4,486	2,084	1,002	224	199	247
9	अहमदनगर	3,950	4,627	2,318	1,334	325	282	311
10	पुणे	16,859	17,433	7,959	3,991	999	805	891
11	सातारा	4,120	5,162	2,597	1,272	337	237	276
12	सांगली	3,687	3,784	1,590	781	192	181	152
13	सोलापूर	5,218	5,389	2,161	1,124	331	255	280
14	कोल्हापूर	4,511	5,590	2,297	1,297	341	251	271
15	बीरगावाव	6,701	8,663	3,374	1,655	691	326	444
16	परभणी	4,435	5,413	2,106	801	377	168	234
17	बीड	3,888	3,983	1,641	818	234	209	197
18	नांदेड	3,445	4,295	1,590	663	240	169	170
19	उस्मानाबाद	2,832	3,946	1,820	956	347	243	280
20	मुलडाणा	2,163	3,520	1,816	861	205	186	152
21	अकोला	2,758	3,864	1,965	990	236	197	163
22	अमरावती	3,244	4,867	2,213	1,013	253	206	209
23	यवतमाळ	2,429	4,244	1,893	950	227	124	131
24	वर्धा	1,885	2,789	1,224	710	157	117	111
25	नागपूर	8,444	13,634	5,704	2,805	806	542	598
26	भंडारा	2,379	4,585	1,981	1,056	282	242	237
27	चंद्रपूर	3,087	6,162	2,756	1,256	434	206	248
केंद्रशासित प्रदेश—								
1	दिल्ली	42	51	10	2	1	1	..
2	गोवा	4	4	4	..	..	..	..
महाराष्ट्र राज्य		1,51,293	1,72,916	73,013	36,520	10,136	7,677	8,427

टीप.—तक्ता क्रमांक २. १० खालील टीप क्रमांक २ प्रमाणे.
 आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

MAN-POWER

TABLE No. 2.20

Districtwise Government employees by different age groups

Age group (age in completed years)							एकूण Total (16)	District/Union Territory (2)
53 (10)	54 (11)	55 (12)	56 (13)	57 (14)	58 आणि अधिक/ and above (15)			
1,348	1,167	1,218	1,102	1,100	700	88,245	Greater Bombay	
318	255	321	228	209	202	26,606	Thane	
180	134	131	110	97	135	8,876	Raigad	
183	153	183	143	162	222	11,641	Ratnagiri	
81	55	65	59	49	87	4,182	Sindhudurg	
375	322	319	249	233	194	20,215	Nashik	
172	198	210	238	202	192	13,204	Dhule	
206	214	248	190	184	143	12,840	Jalgaon	
284	278	297	251	219	241	14,717	Ahmadnagar	
854	800	826	695	703	539	53,354	Pune	
255	209	301	209	215	261	15,451	Satara	
178	131	140	162	137	146	11,261	Sangli	
289	272	279	223	234	252	16,307	Solapur	
300	263	260	220	245	262	16,108	Kolhapur	
319	254	407	225	183	263	23,505	Aurangabad	
161	142	249	119	118	158	14,481	Parbhani	
152	128	137	123	115	102	11,677	Beed	
138	120	174	101	64	97	11,266	Nanded	
220	242	266	156	127	274	11,709	Osmanabad	
153	147	148	170	184	280	9,985	Buldana	
167	149	148	126	135	142	11,040	Akola	
184	187	221	167	181	202	13,147	Amravati	
151	153	157	116	109	169	10,853	Yavatmal	
117	117	110	65	69	124	7,595	Wardha	
482	468	476	364	359	351	35,033	Nagpur	
210	193	213	129	133	203	11,843	Bhandara	
174	169	281	125	120	309	15,277	Chandrapur	
1	..	..	1	..	..	109	Union Territory	
1	..	..	..	..	..	15	Delhi Goa	
7,653	6,920	7,785	6,066	5,886	6,250	5,00,542	Maharashtra State	

Note.—As per note No. 2 under table No. 2.10

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

2. मनुष्यबळ/MAN-POWER

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2-21

निवासाच्या प्रकारानुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांची वर्गवारी.
Distribution of Government employees according to type of residence

अनुक्रमांक	जिल्हा/किंद्रशासित प्रदेश	निवासाचा प्रकार/Type of residence										एकूण Total	District/ Union Territory	
		मुख्यालयाच्या टिकाणी शासकीय निवासस्थानात राहणारे	मुख्यालया क्षेत्रीय इतर टिकाणी शासकीय निवासस्थानात राहणारे	मुख्यालयाच्या टिकाणी स्वतःच्या/कुटुंबाच्या घरात राहणारे	मुख्यालया अतिरिक्त स्वतःच्या/कुटुंबाच्या घरात राहणारे	मुख्यालयाच्या टिकाणी भाड्याच्या घरात राहणारे	मुख्यालया क्षेत्रीय इतर टिकाणी भाड्याच्या घरात राहणारे	हॉटेल, लॉज मध्ये व पेईंग गेस्ट रुम्हून राहणारे	शासकीय निवासस्थानात राहत नाही व शासकीय निवासस्थानाची ज्याना गरज नाही	अव्यक्त Not specified				
Serial No.		Residing in Govt. accommodation at Head Qtrs.	Residing in Govt. accommodation not at Head Qtrs.	Residing in own/family house at Head Qtrs.	Residing in own/family house not at Head Qtrs.	Residing in rented house at Head Qtrs.	Residing in rented house not at Head Qtrs.	Residing in hotel/ lodge or as paying guests	Not residing in Govt. accommodation and not requiring Govt. accommodation	Not specified	Total	District/ Union Territory		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)		
1	बृहन्मुंबई	..	..	31,263	1,929	6,986	3,962	23,907	6,487	3,049	10,655	7	88,245	Greater Bombay
2	ठाणे	..	..	7,320	1,786	4,257	2,122	5,207	4,833	467	607	7	26,606	Thane
3	रायगड	..	..	1,353	525	1,479	812	3,229	1,036	64	378	..	8,876	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	2,410	19	2,532	539	4,664	66	68	1,307	36	11,641	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	440	3	1,057	103	2,035	61	7	476	..	4,182	Sindhudurg
6	नाशिक	..	..	5,188	420	2,369	411	9,692	980	109	1,008	38	20,215	Nashik
7	धळे	..	..	2,423	102	2,791	127	7,245	201	32	283	..	13,204	Dhule
8	जळगाव	..	..	3,648	50	1,843	312	6,269	529	41	143	5	12,840	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	..	2,888	200	2,674	329	6,848	382	92	1,292	12	14,717	Ahmadnagar
10	पुणे	..	..	13,275	878	5,567	1,792	22,155	2,662	872	6,138	15	53,354	Pune
11	सातारा	..	..	3,608	141	3,337	1,115	6,475	365	60	347	3	15,451	Satara
12	सांगली	..	..	3,303	53	945	711	4,672	381	22	1,161	13	11,261	Sangli
13	सोलापूर	..	..	3,125	105	3,061	519	7,766	363	64	1,064	240	16,307	Solapur
14	कोल्हापूर	..	..	3,044	187	4,233	1,236	6,748	322	52	283	3	16,108	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	4,630	345	5,786	201	12,102	178	39	217	7	23,505	Aurangabad

16	परभणी	..	..	3,319	140	8,539	137	1,692	478	21	87	68	14,481	Parbhani
17	बीड	..	..	3,036	86	2,943	76	4,965	286	19	179	87	11,677	Beed
18	नांदेड	..	..	1,546	66	1,911	76	7,269	246	17	132	3	11,266	Nanded
19	उस्मानाबाद	..	..	1,286	207	2,395	87	5,836	133	14	1,748	3	11,709	Osmanabad
20	बुलढाणा	..	..	1,601	10	3,291	271	4,407	269	14	116	6	9,985	Buldana
21	अकोला	..	..	1,742	113	1,948	267	6,084	282	40	555	9	11,040	Akola
22	अमरावती	..	..	2,594	758	2,747	220	6,339	239	12	227	11	13,147	Amravati
23	यवतमाळ	..	..	2,374	32	2,472	290	5,156	376	41	79	33	10,853	Yavatmal
24	वर्धा	..	..	1,221	15	2,053	237	3,755	68	162	79	5	7,595	Wardha
25	नागपूर	..	..	7,896	477	6,234	360	16,423	643	136	2,827	37	35,033	Nagpur
26	भंडारा	..	..	1,366	46	3,736	280	6,072	152	3	176	12	11,843	Bhandara
27	चंद्रपूर	..	..	2,713	144	5,045	147	6,833	160	21	206	8	15,277	Chandrapur
केंद्रशासित प्रदेश—														
1	दिल्ली	..	..	23	..	1	..	85	..	..	..	..	109	Union Territory Delhi
2	गोवा	..	..	1	..	..	..	14	..	..	..	..	15	Goa
महाराष्ट्र राज्य				1,18,636	8,837	92,232	16,739	2,03,944	22,178	5,538	31,770	668	5,00,542	Maharashtra State

टीप —तक्ता क्रमांक २ '१० खालील टीप क्रमांक २ प्रमाणे.

Note.—As per note No. 2 under table No. 2-10.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source : Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

2. मनुष्यबळ/MAN-POWER

तक्त क्रमांक/TABLE No. 2.22

दुकाने व संस्था अधिनियम, १९४८ याखालील रोजगार
Employment under Shops and Establishments Act, 1948

रोजी/As on 31-12-1981)

अनुक्रमांक Serial No.	संस्थांचा प्रकार	माहिती Particulars (संख्या) (Number)	Type of establishment
(1)	(2)	(3)	(2)
	कायदा लागू असलेल्या नगरांची संख्या	178	Urban areas to which the Act is applicable.
1	दुकाने— (अ) दुकानांची संख्या (ब) त्यातील कामगारांची संख्या	1,42,243 3,73,965	Shops.— (a) Establishments. (b) Persons employed.
2	व्यापारी संस्था— (अ) संस्थांची संख्या (ब) त्यातील कामगारांची संख्या	1,27,174 7,05,188	Commercial Establishments.— (a) Establishments. (b) Persons employed.
3	उपहारगृहे— (अ) संस्थांची संख्या (ब) त्यातील कामगारांची संख्या	29,235 1,51,721	Hotels.— (a) Establishments. (b) Persons employed.
4	चित्रपटगृहे— (अ) संस्थांची संख्या (ब) त्यातील कामगारांची संख्या	742 10,208	Theatres.— (a) Establishments. (b) Persons employed.
5	कामगार नसलेल्या संस्थांची संख्या	3,29,064	Establishments having no employees.
	एकूण— (अ) संस्थांची संख्या (ब) त्यातील कामगारांची संख्या	6,28,458 12,41,082	Total.— (a) Establishments. (b) Persons employed.

टीप.—(१) आकडे अस्थायी आहेत.

(२) १५ नगरपरिषदांची आकडेवारी सोडून वरील माहिती दिली आहे.

Note.—(1) Figures are provisional.

(2) The information excludes figures of 15 Municipal Councils.

साधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

2. मनुष्यबल/MAN-POWER

संख्या क्रमांक/TABLE No. 2.23

रोजगार विषयक माहिती/Employment market information

(लाखात/in lakh).

मार्च १९८२ अखेर अंदाजित रोजगार/Estimated employment at the end of March 1982									
सार्वजनिक क्षेत्र/Public sector									
अनुक्रमांक Serial No.	उद्योग विभागाचे वर्णन	केन्द्र सरकार Central Govt:	राज्य सरकार State Govt.	निम्न- सरकारी Quasi- Govt.	स्थानिक संस्था Local bodies	एकूण सार्व- जनिक क्षेत्र Total public Sector	खाजगी क्षेत्र Private sector	एकूण रोजगार Total employment	Description of Industry Division
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
0	शेती, शिकार, वनोद्योग व मत्स्योद्योग.	..	0.30	0.10	0.02	0.42	0.01	0.43	Agriculture, hunting, forestry and fishing.
1	खानकाम व दगडकाम	..	..	0.31	..	0.31	0.02	0.33	Mining and quarrying.
2 and 3	वस्तुनिर्माण	0.71	0.10	1.27	0.02	2.10	10.70	12.80	Manufacturing.
4	वीज, वायु आणि पाणी	0.01	0.02	0.60	0.10	0.73	0.08	0.81	Electricity, gas and water.
5	बांधकाम	0.14	0.71	0.06	0.27	1.18	0.07	1.25	Construction.
6	घाऊक व किरकोळ व्यापार, खानावळी आणि उपहारगृहे.	0.01	0.02	0.10	0.01	0.14	0.53	0.67	Wholesale and retail trade, restaurants and hotels.
7	परिवहन, साठवण व वळणवळण	2.95	0.02	1.22	0.34	4.54	0.09	4.63	Transport, storage and communications.
8	वित्त, विमा, स्थावर आणि व्यवसाय सेवा.	0.12	0.01	1.17	0.01	1.31	0.72	2.03	Finance, insurance, real estate and business services.
9	सामुहिक सामाजिक आणि व्यक्तिगत सेवा.	1.01	3.02	0.44	4.30	8.77	1.88	10.65	Community, social and personal services.
	एकूण	4.96	4.20	5.27	5.07	19.50	14.10	33.60	Total

माधार.—सेवायोजन संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Employment, Government of Maharashtra, Bombay.

2. मनुष्यबळ/MAN-POWER

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.24

आस्थापनांची संख्या व त्यातील रोजगार
Number of Establishments and Employment(आर्थिक गणना)
(Economic Census 1977)

संक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	आस्थापना (सख्या) Establishment (No.)			नेहमी काम करणाऱ्यांची संख्या Usually employed (No.)			पगारी कामगार (सख्या) Hired workers (No.)			District (2)
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1	बृहस्पती	..	90,517	90,517	..	15,00,391	15,00,391	..	13,80,751	13,80,751	Greater Bombay.
2	ठाणे	7,868	10,935	18,803	98,972	1,28,299	2,27,271	92,576	1,15,278	2,07,854	Thane
3	रायगड	6,100	2,459	8,559	30,563	29,763	60,326	28,406	27,317	55,723	Raigad
4	रत्नागिरी	9,754	2,344	12,098	40,951	31,256	72,207	38,482	29,177	67,659	Ratnagiri
5	नाशिक	7,598	9,992	17,590	42,673	1,06,605	1,49,278	39,841	94,732	1,34,573	Nashik
6	धुळे	5,866	3,579	9,445	24,415	34,732	59,147	22,814	30,581	53,395	Dhule
7	जळगाव	7,210	4,486	11,696	34,657	46,262	80,919	32,342	41,337	73,679	Jalgaon
8	अहमदनगर	9,914	3,258	13,172	81,316	32,276	1,13,592	77,288	28,829	1,06,117	Ahmadnagar
9	पुणे	9,814	16,208	26,022	66,682	2,62,078	3,28,760	60,285	2,43,089	3,03,374	Pune
10	सातारा	8,811	2,906	11,717	46,474	30,096	76,570	44,097	27,012	71,109	Satara
11	सांगली	6,179	3,523	9,702	35,625	37,530	73,155	33,694	33,618	67,312	Sangli
12	सोलापूर	10,359	9,091	19,450	73,485	95,471	1,68,956	68,161	85,299	1,53,460	Solapur
13	कोल्हापूर	9,391	11,196	20,587	81,365	87,096	1,68,461	76,025	74,378	1,50,403	Kolhapur
14	औरंगाबाद	7,026	3,857	10,883	28,384	50,327	78,711	26,457	46,309	72,766	Aurangabad
15	परभणी	5,831	2,461	8,292	16,360	23,734	40,094	15,282	21,285	36,567	Parbhani
16	बीड	4,633	1,856	6,489	16,988	15,712	32,700	15,690	13,984	29,674	Beed
17	नांदेड	5,824	3,022	8,846	21,856	32,186	54,042	20,430	29,179	49,609	Nanded
18	उस्मानाबाद	3,573	2,547	6,120	12,300	32,481	44,781	9,903	29,765	39,668	Osmanabad
19	बुलढाणा	5,555	2,609	8,164	18,675	24,664	43,339	17,281	22,340	39,621	Buldana
20	अकोला	4,908	3,559	8,467	20,288	42,342	62,630	18,648	38,351	56,999	Akola
21	अमरावती	4,750	3,689	8,439	19,424	40,415	59,839	17,847	36,350	54,197	Amravati.
22	यवतमाळ	6,009	2,733	8,742	23,139	29,061	52,200	21,635	26,117	47,752	Yavatmal
23	वर्धा	3,261	1,881	5,142	12,726	23,924	36,650	11,894	22,443	34,337	Wardha
24	नागपूर	5,755	9,781	15,536	37,656	1,61,925	1,99,581	36,097	1,51,144	1,87,241	Nagpur
25	भंडारा	5,968	2,065	8,033	33,747	17,069	50,816	31,604	14,657	46,265	Bhandara
26	चंद्रपूर	7,678	1,959	9,637	44,679	30,450	75,129	42,101	28,577	70,678	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		1,69,635	2,12,513	3,82,148	9,63,400	29,46,145	39,09,545	8,98,884	26,91,899	35,90,783	Maharashtra State.

आधार—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

हवामान/CLIMATE

---

3. हवामान/CLIMATE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.1

महाराष्ट्रातील निरनिराळ्या केंद्रांतील तपमान
Temperature at different centres in Maharashtra State

(1981)

(सेन्सीअस् डिग्रीमध्ये/In degree celcius)

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्र	कमाल तपमान Maximum tempre- ature	महिना Month	किमान तपमान Minimum tempe- rature	महिना Month	Centre
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	कुलाबा (बृहन्मुंबई)	40.4	मार्च/March	14.8	जानेवारी/January	Colaba (Greater Bombay)
2	साताक्रुझ (बृहन्मुंबई)	39.1	मार्च/March	12.4	जानेवारी/January	Santacruz (Greater Bombay)
3	डहाणू (ठाणे)	39.1	मार्च/March	13.0	जानेवारी/January	Dahanu (Thane)
4	अलिबाग (रायगड)	39.8	मार्च/March	12.8	जानेवारी/January	Alibag (Raigad)
5	भोरा (रायगड)	44.0	मे/May	11.5	फेब्रुवारी/February	Bhira (Raigad)
6	हर्णा (रत्नागिरी)	34.0	ऑक्टोबर/October	N. A.		Harna (Ratnagiri)
7	रत्नागिरी	39.0	मार्च/March	15.2	जानेवारी/January	Ratnagiri
8	देवगड (रत्नागिरी)	39.2	मार्च/March	16.0	डिसेंबर/December	Devgad (Ratnagiri)
9	मालेगाव (नाशिक)	44.4	एप्रिल/April	5.2	डिसेंबर/December	Malegaon (Nashik)
10	ओझर (नाशिक)	41.7	एप्रिल/April	3.5	जानेवारी/January	Ozar (Nashik)
11	नंदुरवार (धुळे)	44.6	एप्रिल/April	11.3	डिसेंबर/December	Nandurbar (Dhule)
12	जळगाव	46.3	एप्रिल/April	4.0	डिसेंबर/December	Jalgaon
13	अहमदनगर	43.5	एप्रिल/April	8.8	डिसेंबर/December	Ahmadnagar
14	पुणे	42.1	एप्रिल/April	4.7	डिसेंबर/December	Pune
15	लोहगाव (पुणे)	42.4	एप्रिल/April	5.5	डिसेंबर/December	Lohgaon (Pune)
16	वानोरी (अ.एफ.एम.सी. पुणे)	42.3	एप्रिल/April	7.1	डिसेंबर/December	Wanori (AFMC, Pune)
17	बारामती (पुणे)	42.0	एप्रिल/April	6.5	डिसेंबर/December	Baramati (Pune)
18	महाबलेश्वर (सातारा)	N. A.		N. A.		Mahabaleshwar (Satara)
19	सांगली	42.0	मे/May	9.0	नोव्हेंबर/November	Sangli
20	जेऊर (सोलापूर)	43.2	एप्रिल/April	5.1	डिसेंबर/December	Jeur (Solapur)
21	सोलापूर	43.7	एप्रिल/April	9.9	डिसेंबर/December	Solapur
22	कोल्हापूर	40.8	एप्रिल/April	10.6	नोव्हेंबर/November	Kolhapur
23	औरंगाबाद	46.6	एप्रिल/April	8.8	जानेवारी/January	Aurangabad
24	चिखलठाणा (औरंगाबाद)	42.0	एप्रिल/April	5.4	जानेवारी/January	Chikhalthana (Aurangabad)
25	परभणी	45.0	एप्रिल/April	9.0	डिसेंबर/December	Parbhani
26	बीड	44.6	एप्रिल/April	6.8	डिसेंबर/December	Beed
27	नांदेड	44.6	मे/May	6.8	डिसेंबर/December	Nanded
28	बुलढाणा	41.7	एप्रिल/April	9.5	जानेवारी/January	Buldana
29	अकोला-विमानतळ	45.5	एप्रिल/April	7.4	जानेवारी/January	Akola Airport
30	अकोला-शहर	45.1	मे/May	8.5	जानेवारी/January	Akola City
31	अमरावती	45.0	मे/May	11.0	जानेवारी/January	Amravati
32	यवतमाळ	44.9	मे/May	9.5	जानेवारी/January	Yavatmal
33	पुसद (यवतमाळ)	45.6	एप्रिल/April	7.0	नोव्हेंबर/November	Pusad (Yavatmal)
34	वर्धा	44.4	मे व जून/May and June	7.8	जानेवारी/January	Wardha
35	नागपूर-विमानतळ	46.3	जून/June	7.8	जानेवारी/January	Nagpur Airport
36	नागपूर-शहर	45.1	जून/June	7.8	जानेवारी/January	Nagpur City
37	गोंदिया (भंडारा)	45.6	जून/June	9.0	जानेवारी/January	Gondiya (Bhandara)
38	चंद्रपूर	46.6	जून/June	7.3	जानेवारी/January	Chandrapur
39	ब्रह्मपुरी (चंद्रपूर)	46.5	एप्रिल/April	6.2	नोव्हेंबर/November	Brahmapuri (Chandrapur)
40	सिरोचा (चंद्रपूर)	45.3	मे/May	10.8	जानेवारी/January	Sironcha (Chandrapur)

N. A.—उपलब्ध नाही/Not available.

टोप.—कसातील नावे केंद्र ज्या जिल्ह्यात आहे त्या जिल्ह्याची आहेत

Note.—The names in the brackets indicate the district in which the Centre is located.

आधार—थिभागीय हवामान शास्त्र कार्यालय, नागपूर आणि मुंबई

Source.—Regional Meteorological Centres, Nagpur and Bombay.

संख्या क्रमांक/TABLE No. 3.2

---

3. हवामान/
तक्ता क्रमांक/
सामान्यपणे पडणाऱ्या पावसाचे दिवस आणि पाऊस यांची मासिकवार आकडेवारी/

श्रुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	जानेवारी January		फेब्रुवारी February		मार्च March		एप्रिल April		मे May		जून June		
		पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	
1	बृहन्मुंबई—													
(i)	मुंबई	**	0.3	4.1	0.1	2.0	0.1	1.5	0.1	1.5	0.8	18.3	14.2	464.8
(ii)	मुंबई उपनगर	**	0.2	3.1	0.2	1.3	Nil.	0.8	0.1	2.5	0.8	17.3	14.7	476.6
2	ठाणे	**	0.2	3.1	0.1	1.0	1.0	0.1	0.9	0.2	0.7	15.6	13.5	413.3
3	रायगड	**	0.3	2.1	0.1	0.9	0.1	1.1	0.3	3.3	1.1	19.1	16.8	579.9
4	रत्नागिरी	**	0.2	3.0	Nil	0.5	0.1	2.1	0.5	8.5	2.3	43.7	20.4	778.1
5	नाशिक	**	0.3	4.1	0.2	1.9	0.1	1.6	0.5	5.5	1.2	19.2	8.0	154.1
6	धुळे	**	0.4	6.1	0.2	2.0	0.2	1.9	0.2	2.2	0.7	8.5	6.3	120.4
7	कळमाव	**	0.6	7.6	0.4	3.5	0.4	3.7	0.3	0.2	0.9	12.1	7.2	132.1
8	अहमदनगर	**	0.4	6.0	0.2	2.0	0.3	2.8	0.7	8.0	1.3	17.0	6.4	111.6
9	पुणे	**	0.3	2.9	0.1	1.3	0.2	2.1	0.8	10.3	1.6	22.7	8.4	117.0
10	सातारा	**	0.3	4.9	0.1	1.0	0.4	3.2	1.2	16.4	1.2	31.5	7.2	116.3
11	सांगली	**	0.2	4.1	0.1	0.8	0.5	4.6	1.7	22.3	2.9	43.3	6.5	83.9
12	सोलापूर	**	0.4	6.4	0.3	2.8	0.4	4.0	1.1	12.3	1.7	19.6	6.3	97.7
13	फोल्हापूर	**	0.3	3.3	0.1	0.8	0.6	8.3	2.0	27.8	3.4	51.8	11.9	316.3
14	औरंगाबाद	**	0.6	7.4	0.4	4.3	0.5	4.1	0.6	5.8	1.2	16.8	7.7	134.1
15	परभणी	**	0.5	5.7	0.7	7.3	0.5	8.7	0.9	9.8	1.1	16.7	8.0	154.4
16	बीड	**	0.4	3.9	0.3	3.2	0.7	6.6	0.5	4.2	1.3	13.6	7.7	111.5
17	नांदेड	**	0.7	8.9	0.9	12.7	0.7	8.4	0.9	7.6	1.4	12.9	8.2	153.7
18	छत्रपतीराव	**	0.3	4.3	0.3	3.6	0.7	7.4	1.6	16.8	1.8	21.6	8.6	148.1
19	बुलढाणा	**	0.8	9.7	0.7	9.3	0.6	6.6	0.6	6.8	1.0	11.6	7.7	150.0
20	अकोला	**	0.8	10.6	0.9	12.9	0.7	8.4	0.7	1.0	1.0	11.2	8.0	147.9
21	भमरावती	**	1.0	12.6	1.1	15.9	0.9	8.6	0.6	6.5	1.2	12.2	8.1	150.1
22	यवतमाळ	**	0.7	10.5	1.2	16.7	1.0	11.8	1.1	13.1	1.4	15.1	8.8	168.3
23	वर्धा	**	0.9	12.5	1.3	18.5	1.1	11.0	1.1	12.0	1.4	14.6	9.0	187.6
24	नागपूर	**	1.1	15.5	1.7	24.0	1.6	16.3	1.1	13.5	1.4	15.0	9.1	189.3
25	भंडारा	**	1.4	17.7	2.0	28.5	1.3	13.5	1.0	13.6	1.0	8.9	9.3	203.0
26	चंद्रपूर	**	0.7	10.6	1.4	22.9	1.2	14.2	1.4	15.8	1.2	13.0	9.2	200.0

टीप.—जिल्हातील सर्व पर्जन्यमापक केंद्रात नोंदलेल्या पावसाची सरासरी काढून ती प्रत्येक जिल्हासमोर दर्शविली आहे.

आधार—संचालक, कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

CLIMATE

TABLE No. 3.2

Monthwise normal number of rainy days and rainfall

(पाऊस मिलीमिटर मध्ये)
(Rainfall in millimetres)

जुलै July		ऑगस्ट August		सप्टेंबर September		ऑक्टोबर October		नोव्हेंबर November		डिसेंबर December		एकूण वार्षिक Total for year		District
पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	
(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(2)
22.2	613.4	18.2	328.9	12.6	286.0	3.0	64.5	0.8	17.5	0.3	2.3	72.7	1,804.8	Greater Bombay—
25.4	725.9	21.5	414.8	14.4	295.7	3.0	75.7	0.7	15.7	0.2	0.8	80.3	2,029.6	(i) Bombay
25.4	903.1	22.7	512.3	14.6	303.0	3.3	78.9	0.8	21.7	0.2	1.8	81.8	2,258.6	(ii) Bombay Suburban
26.9	1,113.9	24.7	706.7	16.6	396.2	4.6	107.1	1.2	23.5	0.3	2.5	92.9	2,966.3	Thane
27.8	1,205.6	24.8	687.9	17.3	412.9	6.1	119.8	1.9	38.1	0.3	3.2	107.7	3,305.7	Raigad
14.5	339.9	11.5	221.4	9.4	180.0	3.4	60.9	1.4	28.8	0.4	4.6	50.9	1,022.0	Ratnagiri
13.3	211.2	10.1	133.3	7.3	131.1	2.0	34.7	1.0	17.3	0.4	5.5	42.1	674.0	Nashik
12.8	209.9	10.0	149.4	8.0	151.3	12.1	38.9	1.3	23.0	0.5	7.0	44.5	740.7	Dhule
7.2	98.3	5.4	72.7	7.9	161.3	3.4	58.8	1.7	34.0	0.5	6.3	35.5	578.8	Jalgaon
14.3	390.3	11.5	240.9	9.2	188.5	4.5	77.6	1.7	31.7	0.4	5.0	53.3	1,150.3	Ahmadnagar
12.6	243.3	9.5	133.4	7.5	126.4	4.9	79.4	2.1	39.0	0.5	6.4	48.6	803.2	Pune
10.6	129.9	8.2	90.4	7.0	114.9	5.5	88.5	2.1	35.3	0.5	6.7	45.6	624.8	Satara
6.4	81.9	5.5	83.0	8.4	168.5	4.1	67.1	1.9	33.4	0.5	7.6	37.0	584.3	Sangli
20.8	731.2	17.5	427.5	10.9	198.2	6.9	119.1	2.5	40.3	0.5	6.9	77.3	1,931.5	Solapur
11.7	173.5	8.9	122.7	8.9	170.2	3.0	47.0	1.6	31.0	0.5	8.9	45.9	725.8	Kolhapur
11.7	208.3	8.9	152.9	8.1	173.5	2.7	44.5	1.4	30.5	0.4	8.7	44.9	821.0	Aurangabad
7.9	113.5	6.5	103.7	9.5	214.5	3.2	52.7	2.0	33.0	0.4	8.0	40.5	668.4	Parbhani
12.7	215.4	11.0	195.3	9.6	215.1	2.8	42.9	1.4	21.6	0.5	6.6	50.8	901.1	Beed
11.3	160.8	10.2	149.3	10.7	210.8	3.7	54.4	1.3	23.9	0.6	8.4	51.1	809.9	Nanded
13.0	219.1	9.7	147.6	7.0	157.1	2.5	44.3	1.5	27.8	0.8	11.7	46.8	802.8	Osmanabad
13.3	247.5	10.1	169.1	8.2	157.7	2.4	39.0	1.4	26.1	0.7	9.6	48.2	846.5	Buldana
13.3	258.3	10.2	182.0	8.5	157.0	2.4	43.1	1.2	22.6	0.8	8.4	49.3	877.3	Akola
4.8	295.7	11.5	206.7	8.9	179.6	2.6	45.0	1.3	21.7	0.6	7.4	53.9	991.6	Amravati
15.1	341.2	11.7	227.9	9.7	186.7	2.6	49.5	1.1	19.9	0.7	8.9	55.6	1,090.3	Yavatmal
16.1	362.0	13.2	276.9	9.8	186.9	2.8	52.0	1.0	18.1	0.5	6.5	59.4	1,175.0	Wardha
18.1	477.7	15.7	399.4	10.7	209.1	2.7	49.9	1.4	18.8	0.6	5.5	65.2	1,446.4	Nagpur
18.0	470.4	15.4	366.0	10.5	205.7	2.9	58.2	1.0	16.2	0.3	4.6	63.2	1,397.6	Bhandara
														Chandrapur

Note.—The figures shown against each district are simple averages of the rainfall recorded from all the raingauge stations of the district and are based on 50 years data of 1901 to 1950.

Source.—Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. हवामान/CLIMATE

तबता क्रमांक/TABLE No. 3.3

विविध केंद्रांचे ठिकाणी पडलेला पाऊस
Rainfall at different Centres
(1981)

(पाऊस मिलिमिटरमध्ये/Rainfall in Millimetres)

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्र	जानेवारी January		फेब्रुवारी February		मार्च March		एप्रिल April		मे May		जून June		जुलै July		Centre
		पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
I. मुहम्बई जिल्हा—																
I. Gr. Bombay district.																
1	मुंबई (कुलाबा)	1.2	..	0.7	..	..	..	3.9	1	..	..	268.6	7	608.4	21	Bombay (Colaba)
2	संतारुज (वे.)	0.2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	252.0	6	730.8	24	Santacruz (O)
3	अंधेरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	220.9	4	618.1	18	Andheri
4	बोरिवली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	283.0	6	670.0	23	Borivali
5	पोद्दार हॉस्पिटल	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	584.5	19	Poddar Hospital
II. ठाणे जिल्हा—																
II. Thane District.																
1	ठाणे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	262.7	7	742.8	29	Thane
2	कल्याण	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	377.0	9	793.0	26	Kalyan
3	मुरबाड	17.0	1	..	..	..	..	..	..	..	..	280.0	11	1,006.0	31	Murbad
4	भिवंडी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	409.0	8	837.8	27	Bhiwandi
5	बसई	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	266.0	7	598.0	22	Baseein
6	वाडा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	318.0	7	1,072.0	30	Wada
7	साहापुर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	348.0	6	831.0	26	Sahapur
8	डाहानू	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	242.9	5	871.4	26	Dahanu
9	माहिम (पालघर)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	219.9	6	963.8	27	Mahim (Palghar)
10	जवहार	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	380.2	7	2,004.0	31	Jawhar
11	मोखाडा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	313.0	8	1,707.0	30	Mokhada
12	डाहानू (वे.)	1.9	..	..	..	..	..	..	..	..	..	242.9	5	848.2	26	Dahanu (O)
13	उल्हासनगर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	380.0	9	1,159.0	28	Ulhasnagar
14	तालासरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	299.1	6	1,127.4	27	Talasaray
III. रायगड जिल्हा—																
III. Raigad District.																
1	अलिबाग	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	342.6	9	768.2	24	Alibag
2	पनवेल	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	455.2	9	1,004.9	31	Panvel
3	खालापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	556.0	13	1,311.0	31	Khalapur
4	माथेरान	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	721.0	13	2,022.0	31	Matheran

5	उरण	..	..	..	..	..	..	..	..	301.0	7	391.4	25	Uran
6	भिरा (वे.)	..	..	..	..	..	..	..	..	699.4	13	2,125.0	31	Bhira (O)
7	पेण	..	..	..	..	..	..	..	..	417.1	9	991.1	30	Pen
8	महाड	..	..	..	..	..	..	..	..	564.0	17	1,483.0	29	Mahad
9	माणगांव	..	..	..	..	..	..	..	..	722.0	15	1,307.4	31	Mangaon
10	रोहा	..	..	..	..	..	..	..	..	659.0	12	1,430.0	31	Roha
11	पोलादपूर.	..	..	..	..	..	..	..	..	667.0	18	1,450.0	31	Poladpur
12	मुरुड	..	..	..	..	..	..	..	..	365.0	11	740.0	27	Murud
13	श्रीवर्धन	..	..	..	..	..	..	..	..	526.8	13	981.4	28	Shrivardhan
14	म्हसाळा	..	..	..	..	..	..	..	..	485.0	14	1,613.0	30	Mhasala
15	करजत	..	..	..	..	..	..	..	..	524.0	10	1,333.2	30	Karjat
16	सुधागड पाली	..	..	..	..	..	..	..	..	837.2	16	1,602.0	31	Sudhagad Pali

IV. रत्नागिरी जिल्हा—

IV. Ratnagiri District.

1	रत्नागिरी (त)	..	..	..	..	..	..	..	..	885.5	23	939.1	27	Ratnagiri (T)
2	मंडणगड	..	..	..	..	..	..	..	..	733.0	16	1,774.0	31	Mandangad
3	दापोली	..	..	..	..	..	..	..	..	776.0	18	1,234.0	31	Dapoli
4	हर्णे	..	..	..	..	..	..	..	..	614.8	15	712.0	24	Harnai
5	खेड	..	..	..	..	..	..	..	..	680.0	18	1,328.0	31	Khed
6	चिपळूण	..	..	..	..	..	..	..	..	954.0	22	1,267.0	31	Chiplun
7	गुहागर	..	..	..	..	..	..	..	..	982.0	22	641.0	26	Guhagar
8	रत्नागिरी (वे)	..	..	..	..	..	..	0.7	..	887.4	23	939.7	27	Ratnagiri (O)
9	राजापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	844.5	21	850.0	31	Rajapur
10	देवगड	..	..	..	..	..	..	2.0	..	1,077.0	24	599.5	24	Deogad
11	सगमेश्वर	..	..	..	..	..	..	..	..	950.0	18	1,332.0	31	Sangameshwar
12	लाजा	..	..	..	..	..	..	..	..	1,316.8	24	1,150.0	30	Lanja
13	मालवण	..	..	..	..	..	..	..	..	875.0	22	792.0	21	Malwan
14	सावंतवाडी	..	..	..	..	..	..	22.8	3	1,355.3	24	1,356.5	30	Sawantwadi
15	वेगुर्ला	..	..	..	..	..	..	..	..	1,414.7	27	1,104.5	28	Vengurla
16	कुडाळ	..	..	..	..	..	..	2.0	..	1,745.0	23	1,557.0	29	Kudal
17	वेगुर्ला (वे)	..	..	..	..	..	..	1.2	0.5	1,458.5	26	1,101.7	27	Vengurla (O)
18	देवरूख	..	..	..	..	..	..	..	..	1,121.8	20	697.4	23	Devrukha
19	कणकवली	..	..	..	..	..	..	..	..	1,284.0	21	1,188.0	31	Kankavali

V. नाशिक जिल्हा—

V. Nashik District.

1	नाशिक (वे)	15.8	1	..	..	..	..	..	18.2	1	62.4	6	381.6	21	Nashik (O)
2	निफाड	6.5	1	..	..	..	..	..	..	..	15.2	3	153.4	15	Niphad
3	पिंपळगाव बसवंत	52.6	1	..	..	..	..	..	52.6	1	117.8	4	344.6	15	Pimpalgaon Baswant.
4	नाशिक (त)	15.8	1	..	..	..	..	..	..	..	62.4	6	381.6	21	Nashik (T)
5	येवले	18.0	1	..	..	..	..	..	39.5	2	25.0	2	104.4	15	Yeole
6	सोमथाना	5.0	1	..	..	..	..	..	6.0	1	..	1	238.0	11	Somthana
7	चंद्रूर	5.0	1	..	..	..	..	..	..	..	66.0	7	164.0	19	Chandur
8	कोलेगाव माल	18.2	1	..	..	..	..	..	..	..	11.6	1	68.3	8	Kolegaonmal
9	नादगाव	..	..	..	..	..	..	..	23.0	2	54.0	5	86.0	8	Nandgaon
10	मालेगाव (वे)	4.4	1	..	..	4.8	1	1.0	11.0	2	13.9	2	46.6	9	Malegaon (O)

सप्तम क्रमांक/TABLE No. 3.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)	
V. नाशिक जिल्हा—बालू.																V. Nashik—contd.	
11	दिंडोरी	..	..	..	..	..	..	..	..	8-0	1	58-4	5	814-4	24	Dindori	
12	सुरगणा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	367-0	8	1,734-0	30	Surgana	
13	पेठ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	255-4	6	1,331-1	30	Peth	
14	बोळघान	..	15-0	1	..	..	..	..	..	..	..	21-0	2	85-0	8	Bolthan	
15	कळवण	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	77-0	5	275-0	15	Kalvan	
16	सटाणा (बागलाण)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	47-9	3	85-9	10	Satana (Baglan).	
17	ओझर (वे)	..	17-3	1	..	..	0-1	..	1-2	..	0-8	..	..	47-6	5	Ozaar (O)	
18	इगतपुरी	..	25-0	1	..	..	..	..	..	..	..	285-0	8	1,547-9	31	Igatpuri	
19	सिन्नर	..	..	..	..	..	..	..	..	8-0	1	76-2	5	193-2	18	Sinnar	
VI. धुळे जिल्हा—																VI. Dhule District	
1	धुळे (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	50-0	2	185-4	12	Dhule (O)	
2	साक्री	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	41-8	4	95-7	9	Sakri	
3	पिंपळनेर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	35-0	3	255-7	19	Pimpalner	
4	नंदुरबार (त)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	64-4	4	252-3	19	Nandurbar (T)	
5	नवापूर	..	6-0	1	..	..	..	40-0	1	..	..	91-0	3	370-6	24	Nawapur	
6	तळोदा	..	2-0	..	..	..	..	..	..	1-2	..	49-6	3	429-3	24	Taloda	
7	शहादा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	344-0	6	976-0	28	Shahada	
8	शिरपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	33-0	5	281-0	19	Shirpur	
9	सिंदखेडा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	16-0	2	179-4	14	Sindkheda	
10	अक्कलकुवा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	93-0	5	536-0	24	Akkalkuwa	
11	नंदुरबार (वे)	..	3-5	1	..	..	16-0	2	1-8	..	..	64-4	4	252-3	19	Nandurbar (O)	
VII. जळगाव जिल्हा—																VII. Jalgaon District.	
1	जळगाव (वे)	..	10-2	1	..	..	..	0-2	..	5-0	1	62-2	5	231-2	15	Jalgaon (O)	
2	चाळीसगाव	..	23-0	1	..	..	..	..	..	..	..	27-0	2	126-5	11	Chalisgaon	
3	पाचोरा	..	15-0	1	..	..	..	..	..	4-0	1	69-0	4	163-0	9	Pachora	
4	भडगाव	..	36-3	1	..	..	..	..	..	..	..	48-5	4	174-9	8	Bhadgaon	
5	एरंडोल	..	10-0	1	..	..	..	..	..	7-3	2	27-1	4	165-3	13	Erandol	
6	चोपडा	..	5-0	1	..	..	4-0	1	..	..	..	51-0	4	254-0	17	Chopda	
7	अमळनेर	..	9-0	1	..	..	..	..	..	2-0	..	38-0	4	150-6	15	Amalner	
8	पारोळा	..	10-0	1	..	..	..	..	..	..	..	79-0	4	219-0	12	Parola	
9	जामनेर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	156-7	7	379-9	18	Jamner	
10	भुसावळ	..	7-4	1	..	..	..	..	..	..	..	89-6	8	180-2	15	Bhusawal	
11	एदलाबाद	..	3-2	1	..	..	14-5	2	..	8-3	1	73-2	6	78-5	9	Edlabad	
12	यावल	..	7-2	1	..	..	0-2	..	..	..	..	71-3	7	232-3	15	Yawal	
13	रावेर	..	6-0	1	..	..	10-0	1	..	..	12-0	1	79-1	5	179-3	15	Raver
VIII. अहमदनगर जिल्हा—																VIII. Ahmadnagar District.	
1	अहमदनगर (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	94-5	6	41-7	6	Ahmadnagar (O)	
2	पारनेर	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	164-0	8	89-0	9	Parner	

3	श्रीगोंदे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	164.6	7	43.0	6	Shrigonde
4	कजत	13.0	1	..	..	4.0	1	..	..	4.0	1	171.0	7	41.0	5	Karjat
5	जामखेड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	118.0	8	25.0	3	Jamkhed
6	शेवगांव	19.0	2	..	..	..	..	..	..	15.0	2	56.0	7	38.0	4	Shevgaon
7	पाथर्दी	15.2	2	..	..	..	..	..	..	..	..	153.5	6	37.0	5	Pathardi
8	नेवासे	22.0	2	..	..	..	..	..	..	..	..	41.0	4	36.0	3	Newase
9	राहुरी	..	..	..	..	..	..	..	..	2.0	..	59.4	5	46.8	4	Rahuri
10	संगमनेर	33.0	1	..	..	..	..	..	..	..	..	128.0	6	73.0	6	Sangamner
11	अकोला	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	85.5	4	189.0	8	Akola
12	कोपरगांव	23.6	1	..	..	..	..	..	..	18.6	2	75.4	7	70.0	9	Kopergaon
13	श्रीरामपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	125.0	7	71.9	7	Shrirampur

IX. पुणे जिल्हा—

1	लोहगाव विमानतळ (वे)	4.6	1	..	..	..	21.0	2	13.0	1	169.3	6	231.4	12	Lohgaon Aerodrome (O)
2	पुणे (वे)	4.6	1	2.2	..	..	0.3	..	13.0	3	153.5	12	282.2	17	Pune (O)
3	वडगांव मावळ	4.6	1	..	..	..	1.8	..	5.2	1	125.8	9	801.6	29	Vadgaon Mawal
4	पौड मुळशी	4.8	1	..	..	..	..	..	..	..	250.0	11	847.0	29	Poud Mulshi
5	जुन्नर	24.0	1	..	..	..	..	..	..	..	113.8	9	464.9	19	Junnar
6	वानवडी (वे)	3.0	..	..	..	..	..	..	..	..	112.4	5	33.6	11	Wanwadi (O)
7	भोर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	173.2	13	520.0	24	Bhor
8	घोडा	20.0	1	..	..	..	..	..	..	..	134.0	5	343.4	17	Ghoda
9	जेजुरी	2.0	..	..	..	..	..	..	..	..	194.0	5	99.5	8	Jejuri
10	लोणावळा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1,977.0	31	Lonavla
11	खेड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	141.8	9	236.3	17	Khed
12	शिरूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	88.4	7	51.4	7	Shirur
13	बारामती	45.4	1	..	..	..	..	..	..	..	151.3	4	32.0	2	Baramati
14	बारामती (वे)	42.4	1	..	..	26.0	1	..	..	..	161.2	5	33.2	2	Baramati (O)
15	इदापूर	32.0	1	..	..	..	..	..	..	..	334.5	6	39.0	3	Indapur
16	दोंड	22.7	1	..	..	18.7	1	..	..	..	119.2	4	44.2	5	Daund
17	सासवड (पुरंदर)	..	..	..	..	4.0	1	..	14.0	1	227.0	8	272.0	10	Saswad (Purandar)
18	आळंदी	19.2	1	..	..	..	14.2	1	..	..	199.6	8	259.1	15	Alandi
19	तळेगाव डमढेरे	..	..	..	..	4.0	1	..	14.0	1	227.0	8	272.5	10	Talegaon Dhamdhere
20	खडाळा (वे)	8.0	1	..	..	..	7.5	1	..	..	581.0	15	1,960.0	31	Khadala (O)

X. सातारा जिल्हा—

1	सातारा (वे)	5.5	1	..	..	..	65.9	5	10.0	2	187.5	12	371.0	21	Satara (O)	
2	कोरेगाव	..	..	..	..	..	..	..	16.1	1	154.5	12	204.4	14	Koregaon	
3	वाई	..	..	..	..	..	..	..	..	..	141.9	9	279.5	11	Wai	
4	पान्चगणी	..	..	..	..	19.8	2	27.2	2	63.0	2	233.8	15	1,135.1	29	Panchgani
5	मेढ्रा (जावळी)	..	..	..	..	..	..	42.8	3	7.4	1	155.4	12	741.6	23	Medha (Jaoli)
6	महाबळेश्वर	..	..	..	..	50.4	1	86.2	4	30.9	2	568.0	18	2,591.9	31	Mahabaleshwar (O)
7	पाटण	..	..	..	..	..	..	5.5	2	19.0	1	199.4	10	666.3	22	Patan
8	कराड	6.6	1	..	..	..	..	5.0	1	52.0	3	64.1	5	168.8	14	Karad
9	दहिवाडी (माण)	..	..	..	..	1.0	..	1.0	..	..	..	175.0	7	30.6	2	Dahiwadi (Man)

संख्या क्रमांक/TABLE No. 3.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)	
X. सातारा जिल्हा—चालू																X. Satara—contd.	
10	वडज	10.0	1	..	..	..	..	6.3	1	..	..	148.3	11	48.8	8	Vaduj	
11	खडाळा	4.5	1	..	..	..	..	..	..	13.0	3	73.2	8	26.2	2	Khandala	
12	फलटण	18.0	1	..	..	..	..	..	..	..	..	111.1	8	61.8	6	Phaltan	
13	ओघ (खटाव)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	193.6	11	95.6	9	Aundh(Khatav)	
14	सातारा (त)	..	..	..	..	..	..	17.6	5	..	..	190.2	9	385.4	20	Satara (T)	
XI. सांगली जिल्हा—																XI. Sangli District.	
1	मीराज	2.3	..	..	..	..	..	8.1	1	34.3	2	167.0	6	79.0	7	Miraj	
2	जत	5.0	1	..	..	3.0	..	1.0	..	12.5	2	145.5	9	13.5	2	Jath	
3	इस्लामपूर	15.0	1	..	..	..	..	64.0	2	26.0	1	126.0	5	154.0	12	Islampur	
4	कवठे महाकाळ	15.0	1	..	..	9.4	2	59.7	3	..	..	188.0	8	32.1	6	Kawathe Mahankal	
5	वीटा (खानापूर)	..	..	..	..	..	..	12.3	1	11.6	1	153.3	7	60.0	9	Vita(Khanapur)	
6	तासगाव	1.0	..	..	..	..	..	65.6	3	..	..	220.2	8	68.1	8	Tasgaon	
7	शिराळा	..	..	..	..	..	..	31.0	2	54.0	2	124.0	9	291.0	20	Shirala	
8	भाटपाडी	10.0	1	..	..	..	..	17.0	3	28.0	3	93.0	5	28.0	3	Atpadi	
9	सांगली	..	..	..	..	..	..	15.2	2	4.0	..	163.3	7	79.5	7	Sangli	
XII. सोलापूर जिल्हा—																XII. Solapur District.	
1	सोलापूर (वे)	27.9	1	..	..	27.5	3	1.3	..	32.1	3	157.2	9	39.5	6	Solapur (O)	
2	बाशी	42.0	1	..	..	6.0	1	5.0	1	3.0	1	111.4	7	68.2	8	Barshi	
3	अककलकोट	24.0	1	..	..	..	..	..	..	..	..	231.5	13	33.5	6	Akkalkot	
4	जेऊर (वे)	80.0	1	..	..	14.4	1	18.1	2	3.1	1	220.3	7	59.9	4	Jeur (O)	
5	मोहोळ	24.0	1	..	..	15.8	3	7.2	2	6.3	1	157.2	8	28.4	4	Mohol	
6	माढा	37.3	1	..	..	..	..	..	..	..	..	159.4	9	39.4	4	Madha	
7	करमाळा	71.0	1	..	..	17.5	3	12.0	1	..	..	126.1	9	33.0	3	Karmala	
8	पडरपूर	22.0	1	..	..	38.5	3	..	..	2.5	1	343.5	10	23.5	3	Pandharpur	
9	सांगोला	25.8	1	..	..	29.4	3	5.0	..	36.8	2	297.4	10	44.9	5	Sangola	
10	माळशिरस	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	120.8	6	38.0	3	Malshiras	
11	मंगळवेढा	37.6	1	..	..	46.0	1	8.8	2	15.8	2	274.7	7	15.8	1	Mangalwedha	
12	अकलुज	..	..	..	..	9.5	2	1.2	..	3.0	..	186.9	11	51.7	2	Akluj	
XIII. कोल्हापूर जिल्हा—																XIII. Kolhapur District.	
1	कोल्हापूर (वे)	1.0	..	..	..	4.0	1	41.5	3	18.8	3	229.2	11	345.1	21	Kolhapur (O)	
2	हातकणगळे	..	..	..	..	..	..	28.3	2	..	..	163.0	7	181.1	14	Hatkanangale	
3	शिरोळ	..	..	..	..	..	..	18.0	2	25.0	3	215.0	10	96.0	11	Shirol	
4	गगनबावडा	..	..	..	..	..	..	4.0	1	24.6	2	1,274.1	28	2,165.6	29	Gaganbavada	
5	शाहुवाडी	..	..	..	..	..	..	21.0	2	15.0	1	147.0	10	557.0	27	Shahuwadi	
6	मारगोटी	12.4	1	..	..	..	..	23.2	2	24.2	2	217.6	11	663.0	25	Gargoti	
7	पन्हाळा	8.0	1	..	..	..	..	3.2	1	..	..	201.8	12	480.2	24	Panhala	
8	कागल	..	..	..	..	..	..	18.0	2	5.2	1	99.6	6	219.1	17	Kagal	
9	गडहिंगलज	0.9	..	..	..	5.0	..	23.0	3	100.0	6	110.5	9	316.5	16	Gadhinglaj	

10	राधानगरी	..	..	..	..	3-0	1	27-0	2	7-0	1	445-0	13	1,592-0	30	Radhanagari
11	आजरा	..	..	..	..	..	..	36-0	3	21-0	6	310-0	13	713-0	25	Ajara
12	चादगड	..	..	..	..	..	..	90-0	2	30-7	4	445-1	15	909-6	27	Chandgad

XIV. औरंगाबाद जिल्हा—

XIV. Aurangabad District.

1	औरंगाबाद (वे)	..	23-5	1	..	..	9-2	1	2-2	..	..	98-3	7	209-6	11	Aurangabad (O)	
2	खुल्दाबाद	..	17-0	2	..	..	..	..	..	12-0	1	156-0	8	186-0	14	Khuldabad	
3	वैजापूर	..	8-3	1	5-2	1	..	..	..	2-5	1	89-4	7	58-9	9	Vaijapur	
4	सोयगाव	..	16-0	1	11-0	1	..	..	..	..	..	77-2	4	156-3	12	Soegaon	
5	चिखलठाणा	..	19-2	1	0-2	..	18-0	1	0-3	..	12-4	1	54-1	6	116-0	11	Chikhalthana
6	सिल्लोड	..	15-0	1	5-0	1	..	..	..	..	30-0	1	36-5	4	104-8	8	Sillod
7	गंगापूर	..	14-0	1	4-0	1	..	..	..	..	8-0	1	80-0	7	79-0	9	Gangapur
8	कन्नड	..	11-0	1	..	..	..	..	..	..	..	..	70-6	6	112-4	12	Kannad

XV. जालना जिल्हा—

XV. Jalna District.

1	जालना	..	24-4	1	..	..	..	..	..	12-3	1	155-5	10	91-0	8	Jalna
2	जाफराबाद	..	30-0	1	3-0	1	12-2	1	..	19-6	1	53-8	4	74-2	9	Jafferabad
3	भोकरदन	..	30-0	1	1-0	..	18-5	3	..	26-3	3	62-0	5	56-0	5	Bhokardan
4	अंबड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	75-0	4	40-5	5	Ambad
5	पारतुर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	45-8	4	142-8	10	Partur

XVI. परभणी जिल्हा—

XVI. Parbhani District.

1	परभणी	..	58-6	2	..	..	54-6	2	0-1	..	13-9	2	108-7	10	178-5	11	Parbhani
2	कळमनुरी	..	33-1	2	..	..	..	..	..	..	13-8	2	150-2	9	72-8	11	Kalamnuri
3	हिंगोली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	111-5	9	96-3	9	Hingoli
4	जिंतूर	..	35-0	2	..	..	3-3	..	..	..	19-0	2	59-5	6	70-2	9	Jintur
5	पाथरी	..	39-0	2	..	..	19-2	2	3-0	1	..	..	90-1	7	89-3	6	Pathri
6	सिद्धेश्वर कॅम्प	..	41-3	2	..	..	3-9	1	..	..	22-5	2	95-1	9	102-5	13	Siddheshwar Camp.
7	गंगाखेड	..	30-0	2	..	..	14-8	2	..	..	27-0	4	102-4	5	258-4	15	Gangakhed
8	बसमथ	..	49-0	2	..	..	3-0	1	..	..	14-0	1	86-0	7	200-0	16	Basmath

XVII. बीड जिल्हा—

XVII. Beed District.

1	चौसाला	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	25-0	2	190-0	8	Chowsala	
2	कैज	..	47-2	1	..	..	7-2	1	..	..	..	68-0	7	93-6	7	Kaj	
3	बीड	..	47-6	1	1-8	..	6-8	1	..	..	40-6	3	76-3	9	53-6	7	Beed
4	भोमिनाबाद	..	92-2	2	..	..	7-6	1	8-6	1	50-0	2	158-8	8	114-6	7	Mominabad
5	गेवराई	..	54-0	2	..	..	34-0	1	..	..	7-0	2	53-0	8	66-0	7	Gevrai
6	पाटोडा	..	54-4	1	..	..	4-4	1	7-0	1	38-6	4	128-5	8	42-6	6	Patoda
7	मांजलेगाव	..	59-0	2	..	..	20-5	2	..	..	..	..	123-0	6	85-2	8	Manjlegaon
8	रोटी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	93-0	8	47-0	5	Roti
9	आष्टी	..	6-0	1	..	..	..	..	..	1-0	..	..	66-0	8	44-0	7	Ashti

तबता क्रमांक/TABLE No. 3.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
XVIII नांदेड जिल्हा—																XVIII Nanded District.
1	भोकर	20-0	1	..	..	7-0	1	..	..	..	..	132-9	7	372-5	16	Bhokar
2	हदगाव	25-0	2	..	..	11-0	1	..	..	15-0	1	56-0	7	166-0	14	Hadgaon
3	नांदेड (वे)	28-2	2	..	..	50-0	2	..	..	18-3	3	64-4	7	286-3	12	Nanded (O)
4	मुखेड	1-0	..	..	..	7-0	1	..	..	..	..	96-0	7	174-0	14	Mukhed
5	बिलोली	20-6	2	..	..	20-0	2	..	..	..	..	74-4	6	251-0	13	Billoli
6	किनवट	17-0	3	..	..	..	..	..	..	..	..	107-0	10	300-1	16	Kinwat
7	कंधार	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	67-2	6	203-9	13	Kandhar
8	देगलूर	25-2	2	..	..	4-0	..	..	..	10-2	3	101-2	9	232-6	14	Deglu
9	नांदेड (त)	28-2	2	..	..	42-6	2	..	..	10-0	2	67-6	7	270-6	13	Nanded (T)
XIX उस्मानाबाद जिल्हा—																XIX. Osmanabad District.
1	भोसा	25-2	1	..	..	10-5	1	..	..	9-5	2	154-0	9	131-1	6	Ausa
2	भूम	69-6	1	..	..	..	..	..	..	19-2	2	131-4	9	44-4	9	Bhoom
3	उस्मानाबाद (वे)	32-3	1	..	..	11-1	2	10-8	1	33-0	4	238-4	12	74-8	8	Osmanabad (O)
4	पराडा	48-0	1	..	..	21-0	1	..	..	..	..	155-6	5	36-2	5	Paranda
5	कळब	72-0	1	..	..	9-0	2	13-0	2	66-0	2	161-0	13	112-0	8	Kalam
6	तुळजापूर	10-2	1	..	..	..	..	..	..	12-8	2	111-8	8	67-6	6	Tuljapur
7	अहमदपूर	32-4	2	..	..	33-3	5	..	..	18-5	2	102-1	10	166-4	10	Ahmedpur
8	उदगीर	17-6	1	..	..	22-0	3	..	..	..	..	80-2	9	127-8	7	Udgir
9	लातूर	30-0	2	..	..	7-2	1	17-0	2	..	..	128-7	11	145-2	5	Latur
10	निलंगा	21-4	1	..	..	5-4	1	..	..	35-5	3	165-8	11	67-2	7	Nilanga
11	उमरगा	14-2	1	..	..	18-6	3	..	..	..	..	122-8	9	38-3	5	Omerga
12	उस्मानाबाद (त)	..	..	..	..	11-1	2	10-8	1	33-0	..	..	..	..	..	Osmanabad (T)
XX बुलढाणा जिल्हा—																XX Buldana District.
1	बुलढाणा	14-2	1	8-3	1	15-4	2	..	..	3-4	..	111-3	6	183-1	11	Buldana
2	मलकापूर	8-0	1	..	..	49-0	2	..	..	33-0	1	63-4	4	149-9	8	Malkapur
3	मेहेकर	28-0	2	..	..	6-0	1	..	..	..	..	94-1	8	82-8	12	Mehekar
4	नंदुरा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	126-0	6	295-0	15	Nandura
5	डोनेगाव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	115-0	7	166-2	15	Donegaon
6	जळगाव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	52-0	3	100-0	8	Jalgaon
7	खामगाव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	90-0	6	163-0	12	Khangaon
8	शेगाव	6-4	1	12-0	1	7-2	1	..	..	..	..	89-4	6	209-6	11	Shcgaon
9	चिखली	10-2	1	..	..	25-4	2	..	..	..	..	59-6	5	68-0	14	Chikali
XXI अकोला जिल्हा—																XXI Akola District
1	अकोला सिटी (वे)	11-2	1	22-6	2	11-4	2	..	..	10-4	2	125-6	8	217-6	14	Akola City (O)
2	बाळापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	85-5	3	147-7	13	Balapur
3	आकोट	4-5	1	..	..	10-5	2	..	..	8-5	1	91-7	5	139-5	11	Akot

4	वाशिम	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	130.9	8	186.3	16	Washim
5	मंगळुरपीर	33.8	2	3.6	1	9.4	1	..	..	..	..	72.4	10	144.4	12	Mangrulpir
6	मुक्तिपुर	7.0	1	..	..	..	..	..	..	..	..	123.2	8	266.8	14	Murtizpur
7	अकोला विमानतळ (वे)	17.0	1	9.0	2	8.1	2	1.1	..	18.3	2	149.1	10	256.9	15	Akola Aero-drome (O)
8	तेल्हारा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	51.0	4	144.0	10	Telhara
9	पातुर	7.0	1	7.0	1	5.0	1	..	..	3.0	1	73.8	6	99.0	8	Partur

XXII. अमरावती जिल्हा—

XXII. Amravati District.

1	अमरावती (वे)	9.4	1	..	..	50.2	1	..	..	6.2	1	177.6	7	205.6	14	Amravati (O)
2	बडनेरा	11.0	1	..	..	..	..	..	..	..	..	104.8	6	231.4	11	Badnera
3	मोर्शी	..	..	..	..	5.2	1	2.0	..	2.0	..	98.0	9	245.2	14	Morshi
4	चांदूर रेल्वे	13.0	1	..	..	..	..	..	..	..	..	144.0	8	207.0	15	Chandur Railway
5	खोलापूर	2.4	..	..	..	8.4	2	..	..	11.1	2	64.3	9	146.3	10	Kholapur
6	वरुड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	107.1	8	292.3	18	Warud
7	तळेगाव	..	..	..	..	33.0	2	..	..	..	..	72.5	9	135.3	15	Talgaon
8	अचलपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	256.7	11	249.0	11	Achalpur
9	दर्यापूर	7.6	1	..	..	10.8	2	1.5	..	28.8	3	79.9	4	195.4	11	Daryapur
10	अंजनगांव सुरजी	..	..	..	..	..	..	..	..	4.3	1	37.0	5	146.3	14	Anjangaon Surji
11	चांदूर बाजार	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	121.5	5	242.6	10	Chandur Bazar
12	चिखलदा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	262.0	9	419.0	18	Chikhaldā
13	धारणी	..	..	10.2	1	24.4	2	..	..	10.4	1	128.8	6	74.6	16	Dharni

XXIII. यवतमाळ जिल्हा—

XXIII. Yavatmal District.

1	यवतमाळ (वे)	35.1	3	4.4	1	8.2	1	..	..	15.6	2	119.3	12	242.7	17	Yavatmal (O)
2	वणी	36.4	3	..	..	..	..	..	..	50.2	2	139.6	11	300.4	14	Wani
3	दारव्हा	28.8	3	..	..	..	..	..	..	..	..	87.2	6	102.8	14	Darwaha
4	पुसद	48.2	1	..	..	..	..	..	..	1.8	..	136.0	11	103.8	14	Pusad
5	उमरखेड	27.9	2	..	..	6.5	1	..	..	10.7	1	67.5	9	172.0	16	Umarkhed

129

XXIV. वर्धा जिल्हा—

XXIV. Wardha District.

1	वर्धा (वे)	22.6	2	..	..	37.2	2	19.2	1	4.6	1	265.9	12	264.2	13	Wardha
2	हिंगणघाट	39.7	2	..	..	18.6	1	19.1	1	..	..	217.7	11	298.9	19	Hinganghat
3	आर्वी	15.2	2	0.1	..	45.4	2	3.0	..	24.0	3	253.2	11	294.8	12	Arvi

XXV. नागपूर जिल्हा—

XXV. Nagpur District.

1	नागपूर विमानतळ (वे)	25.3	1	..	..	51.0	2	..	..	30.8	4	224.1	10	462.0	16	Nagpur Airport (O)
2	नागपूर फार्म	5.4	..	..	..	..	..	0.6	..	9.6	1	210.0	8	337.1	18	Nagpur Farm
3	नागपूर (वे)	20.5	1	..	..	13.6	2	..	..	4.8	..	142.8	6	361.3	13	Nagpur (O)
4	उमरखेड	49.1	2	..	..	50.9	5	..	..	..	..	199.6	7	349.3	14	Umrer
5	काटोल	11.0	2	..	..	..	..	..	..	..	..	144.3	9	199.3	17	Katol
6	सावनेर	11.0	2	..	..	39.8	3	..	..	3.2	1	173.7	8	234.5	17	Saoner
7	खिंडसी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	295.2	8	413.6	17	Khindsi

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
XXV. नागपुर जिल्हा—वाहू																XXV. Nagpur— cont.
8	थारसा	23.4	2	..	..	57.4	3	..	..	12.2	2	287.4	9	345.2	22	Tharsa
9	रामटेक	20.6	3	..	..	29.2	3	1.1	..	17.7	4	283.6	7	312.5	15	Ramtek
10	पारसोवनी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Parsoni
11	देवलापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	15.2	2	120.0	7	..	..	Deolapur
XXVI. भंडारा जिल्हा—																XXVI. Bhandara District.
1	भंडारा (ए एम.ओ.)	23.2	2	..	..	..	..	..	..	..	..	232.6	9	343.0	20	Bhandara(A.M O)
2	साकोली	25.0	2	..	..	34.9	3	..	..	..	..	269.8	10	377.4	23	Sakoli
3	गोदिया (वे)	22.0	2	..	..	44.6	4	..	..	19.6	2	208.6	9	373.7	21	Gondia (O)
4	खारबुद	19.4	1	..	..	19.0	3	6.0	1	7.0	2	219.0	9	434.5	16	Kharbund
5	चांदपूर	..	..	..	..	109.0	4	..	..	20.0	2	216.2	5	372.6	17	Chandpur
6	बोडलकसा	12.0	1	..	..	29.0	4	..	..	13.0	2	275.0	8	361.0	21	Bodalkasa
7	चोरखमगा	32.4	3	..	..	44.0	3	..	..	44.6	3	257.8	7	477.0	19	Chorkhamgra
8	पांग्री	..	..	..	..	21.0	4	..	..	..	..	213.0	11	289.0	18	Pangree
9	पावनी	49.6	2	..	..	89.2	4	6.8	1	6.3	2	244.4	12	429.5	20	Paoni
10	देवरी	27.9	2	..	..	69.4	4	..	..	34.3	3	287.2	9	439.9	20	Deori
11	गोदिया (त)	26.0	2	..	..	43.6	4	..	..	19.5	2	156.3	9	373.7	21	Gondia (T)
XXVII. चंद्रपुर जिल्हा—																XXVII. Chandrapur District.
1	चंद्रपुर (वे)	10.1	2	..	..	30.7	1	15.4	1	64.6	2	253.8	11	346.0	16	Chandrapur (O)
2	वरौरा	32.2	3	..	..	27.6	3	..	..	..	..	184.6	7	315.4	14	Warora
3	आरमोरी	16.5	2	..	..	90.5	5	..	..	..	..	283.5	10	405.0	19	Armoi
4	चिमुर	59.4	4	..	..	46.6	5	1.2	..	..	..	296.6	15	239.5	16	Chimur
5	गडाचिरोली	15.0	1	..	..	32.3	3	6.0	1	5.3	1	226.0	10	402.3	21	Gadchiroli
6	असोला	10.6	2	..	..	7.6	2	6.0	1	10.4	2	227.6	10	474.0	18	Asola
7	घोराघेरी	39.4	2	..	..	90.1	6	12.7	1	15.3	2	344.3	11	502.2	22	Ghorajheri
8	खैरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	110.7	8	538.3	23	Kharee
9	कुन्हारी	17.0	1	..	..	18.4	2	4.6	1	..	..	177.8	10	621.7	18	Kunhari
10	तेलसर	12.8	2	..	..	12.8	1	..	..	..	..	216.6	12	439.5	21	Nelsar
11	घारमुरी	28.6	4	..	..	67.8	3	19.2	2	26.8	4	296.5	11	530.9	22	Gharmuri
12	शिंदेवाही	28.6	4	..	..	67.8	3	19.2	2	26.8	4	296.5	11	530.9	22	Sindhewahi
13	ब्रह्मपुरी	36.0	3	..	..	50.1	7	5.7	1	18.7	2	201.9	10	396.1	21	Brahmapuri (O)
14	सिरोचा (त)	25.2	2	..	..	15.0	2	..	..	35.6	3	146.3	9	351.6	17	Sironcha (T)
15	सिरोचा (वे)	25.4	2	..	..	15.0	2	6.7	1	27.6	2	149.1	9	313.1	15	Sironcha (O)
16	ब्रह्मपुरी (त)	38.4	4	..	..	47.6	6	5.7	1	18.5	2	201.9	10	425.7	21	Brahmapuri (T)

तबता क्रमांक/TABLE No. 3.3—contd.

A-110-40.

अनुक्रमांक Serial No.	केन्द्र Centre	ऑगस्ट August		सप्टेंबर September		ऑक्टोबर October		नोव्हेंबर November		डिसेंबर December		एकूण Total for 1981		एकूण Total for 1980		सर्वसाधारण पाऊस Normal Rainfall	Centre	
		पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days			
(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(2)	
I. बृहन्मुंबई जिल्हा—																	I. Gr. Bombay District.	
1	मुंबई (कुलाबा)	343.4	17	665.8	15	44.7	5	12.6	2	..	..	1,949.3	68	1,923.1	74	1,805	Bombay (Colaba)	
2	सांतारुक्रम (वे.)	557.7	21	821.0	18	69.2	6	9.9	1	..	..	2,440.8	76	1,980.9	80	2,812	Santacruz (O)	
3	अंधेरी	443.7	13	590.8	12	..	..	..	..	..	..	1,873.5	47	1,586.5	42	N. A.	Andheri	
4	बोरिवली	353.0	16	911.0	14	50.0	6	35.0	2	..	..	2,302.0	67	1,959.0	69	..	Borivali	
5	पोदार हॉस्पिटल	302.8	18	587.9	14	30.4	3	..	..	..	..	1,505.6	54	N. A.	N. A.	N. A.	Podar Hospital	
II. ठाणे जिल्हा—																	II. Thane District	
1	ठाणे	457.5	29	528.2	16	14.4	2	18.0	1	..	..	2,023.6	84	2,175.2	85	2,478	Thane	
2	कल्याण	533.0	23	367.0	17	81.0	7	4.0	1	..	..	2,155.0	83	2,272.0	78	2,355	Kalyan	
3	मुरबाड	506.0	25	260.0	17	45.0	5	2.0	..	..	..	2,116.0	90	2,089.0	76	2,534	Murbad	
4	भिवंडी	678.4	23	490.6	11	74.8	4	9.4	1	..	..	2,500.0	74	2,242.2	75	2,578	Bhivandi	
5	बसई	446.0	21	470.0	17	42.0	3	11.0	2	..	..	1,833.0	72	1,973.0	72	1,912	Bassein	
6	वाडा	686.0	26	504.0	15	85.0	4	..	..	..	..	2,665.0	82	2,337.5	81	2,535	Wada	
7	शाहापूर	444.0	26	340.0	17	53.0	3	16.0	1	..	..	2,032.0	79	2,337.0	81	2,589	Shahapur	
8	डहाणू	712.8	21	607.1	14	34.2	2	14.3	2	..	..	2,482.7	70	2,192.2	64	1,759	Dahanu	
9	माहिम (पालघर)	430.4	18	610.1	12	17.8	1	94.0	3	..	..	2,336.0	67	1,775.3	72	1,731	Mahim (Palghar)	
10	जव्हार	822.4	29	575.6	19	128.0	6	1.0	..	..	..	3,911.2	92	2,772.2	92	3,597	Jawhar	
11	मोखाडा	569.0	25	591.0	20	38.0	3	..	..	..	..	3,218.0	86	2,344.0	84	2,467	Mokhada	
12	डहाणू (वे.)	717.2	21	606.7	14	33.8	3	13.8	2	..	..	2,464.5	71	2,351.1	66	1,909	Dahanu (O)	
13	उल्हासनगर	632.0	26	423.0	18	80.0	6	..	..	..	..	2,674.0	87	2,456.0	82	..	Ulhasnagar	
14	तालासरी	831.0	23	471.6	20	19.4	1	5.0	1	..	..	2,753.5	78	2,853.8	73	..	Talasaray	
III. रायगड जिल्हा—																	III. Raigad District	
1	अलिबाग	304.6	20	669.1	12	29.7	3	31.0	3	..	..	2,145.2	71	1,955.6	71	1,960	Alibag	
2	पनवेल	674.3	27	405.8	14	70.2	5	5.1	1	..	..	2,615.5	87	2,907.7	91	2,741	Panvel	
3	खालापूर	863.0	26	580.0	22	80.0	4	16.0	1	..	..	3,406.0	97	3,274.2	89	3,812	Khalapur	
4	माथेरान	1,468.0	31	593.0	25	106.0	6	..	..	..	..	4,910.0	106	5,407.0	105	5,168	Matheran	
5	उरण	396.3	21	463.2	11	3.0	1	14.0	1	..	..	1,768.9	65	2,375.4	73	2,072	Uran	
6	भिरा (वे.)	887.8	26	512.0	19	57.0	5	26.4	2	..	..	4,307.6	96	4,533.9	101	N. A.	Bhira (O)	

वे.—वेधशाळा, O—Observatory

त—तहसील, T—Tahsil

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.3—contd.

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(2)																
III. रायगड जिल्हा—चालू																	III. Raigad—cont.																
7	पेण	593.2	29	409.7	16	21.3	3	8.0	1	..	..	2,440.4	88	2,489.8	77	2,866	Pen																
8	महाड	994.0	30	603.0	22	66.0	8	20.0	1	..	..	3,730.0	107	3,289.5	102	3,190	Mahad																
9	माणगांव	796.4	29	559.5	21	76.3	5	52.0	3	..	..	3,513.6	104	3,241.2	103	3,088	Mangaon																
10	रोहा	769.0	27	931.0	18	35.0	3	..	..	..	..	3,824.0	91	3,222.0	97	3,118	Roha																
11	पोलादपूर	931.0	30	606.0	22	90.0	4	14.0	1	..	..	3,758.0	106	3,330.0	92	4,032	Poladpur																
12	मुरुड	453.0	19	638.0	14	65.0	4	88.0	2	..	..	2,349.0	77	2,039.0	81	2,784	Murud																
13	श्रीवर्धन	360.4	23	494.4	15	54.8	3	60.2	4	..	..	2,478.0	86	2,554.4	88	3,255	Shrivardhan																
14	म्हसाळा	701.0	28	760.0	16	51.0	4	37.0	2	..	..	3,647.0	94	3,055.0	95	3,756	Mhasala																
15	करजत	858.5	29	408.3	19	91.1	3	..	..	..	..	3,215.1	91	3,347.1	96	3,279	Karjat																
16	सुधागड पाली	880.8	28	647.0	19	195.0	4	21.0	1	..	..	4,183.0	99	3,384.0	97	4,152	Sudhagad Pali																
IV. रत्नागिरी जिल्हा—																	IV. Ratnagiri District																
1	रत्नागिरी (त)	736.5	25	709.6	18	59.8	6	4.1	..	..	..	3,334.6	99	2,554.5	90	3,306	Ratnagiri (T)																
2	मडणगड	941.0	29	449.0	20	88.0	5	80.0	2	..	..	4,065.0	103	3,989.0	103	3,848	Mandangad																
3	दापोली	1,126.0	29	688.0	14	37.0	2	..	..	..	..	3,861.0	94	3,392.0	99	3,287	Dapoli																
4	हर्ण	315.2	25	436.8	14	82.6	7	106.2	2	..	..	2,267.8	87	1,740.4	76	2,472	Harnai																
5	खेड	814.0	31	492.0	19	92.0	5	26.0	2	..	..	3,432.0	106	3,525.0	96	3,372	Khed																
6	चिपळूण	736.0	30	391.0	19	94.0	3	35.0	3	..	..	3,477.0	108	3,417.0	108	3,497	Chiplun																
7	गुहागर	394.0	24	415.0	14	14.0	1	42.0	3	..	..	2,488.0	90	2,021.0	92	2,557	Guhagar																
8	रत्नागिरी (वे)	676.4	25	668.5	18	59.8	6	3.1	..	..	..	2,235.6	99	2,546.0	99	..	Ratnagiri (O)																
9	राजापूर	661.0	31	334.0	18	35.0	4	12.0	2	..	..	2,736.5	107	2,525.1	106	3,213	Rajapur																
10	देवगड	480.5	22	271.0	13	49.0	2	14.0	2	..	..	2,493.0	87	2,467.0	85	2,246	Deogad																
11	संगमेश्वर	1,201.0	30	475.0	15	75.0	8	41.0	3	..	..	4,074.0	105	N. A.	N. A.	N. A.	Sangameshwar																
12	लंजा	1,036.0	29	425.6	17	21.4	3	..	..	..	..	3,949.8	103	3,289.0	106	3,759	Lanja																
13	मालवण	511.0	20	379.5	14	9.0	1	80.0	1	..	..	2,646.5	79	2,416.0	91	2,761	Malvan																
14	सावतवाडी	1,274.5	29	731.3	15	134.8	5	..	..	..	..	4,875.2	106	4,575.0	110	3,758	Sawantwadi																
15	वेंगुर्ला	824.4	25	363.5	17	80.6	4	7.4	1	..	..	3,795.1	102	2,745.4	98	2,617	Vengurla																
16	कुडाळ	1,340.0	28	778.0	21	38.0	3	4.0	..	..	..	5,464.0	104	3,215.0	109	3,082	Kudal																
17	वेंगुर्ला (वे)	849.1	27	409.7	17	80.6	4	7.4	1	4.8	1	3,913.5	103	2,683.6	101	..	Vengurla (O)																
18	देवरूख	526.6	24	245.0	13	46.5	4	12.3	2	..	..	2,653.0	87	3,550.0	111	..	Devrukh																
19	कणकवली	864.0	28	629.0	23	48.0	5	37.0	3	..	..	4,050.0	111	3,636.0	110	3,616	Kankavali																
V. नाशिक जिल्हा—																	V. Nashik District																
1	नाशिक (वे)	121.8	12	263.5	14	83.9	2	2.6	..	..	..	949.8	57	697.3	52	698	Nashik (O)																
2	निफाड	87.0	10	175.6	6	..	..	..	..	..	..	437.7	35	478.8	37	549	Niphad																
3	पिंपळगाव बसवंत	127.2	8	140.6	7	..	..	..	..	..	..	835.4	36	639.7	27	630	Pimpalgaon Baswant.																
4	नाशिक (त)	121.8	12	263.5	14	85.9	2	..	..	..	..	931.0	56	688.2	51	..	Nashik (T)																
5	येवले	68.2	10	158.8	10	26.4	2	..	..	17.0	3	457.3	45	582.0	43	555	Yeole																
6	सोमधाना	42.8	5	186.6	6	26.4	4	..	..	..	..	504.8	28	433.5	25	486	Somthana																
7	चंद्र	131.0	13	365.0	13	53.0	1	..	..	..	..	984.0	54	656.0	50	645	Chandur																
8	कोलेगांव माल	39.2	5	190.1	9	29.6	2	..	..	..	..	357.0	26	485.1	23	497	Kolegaonmal																
9	नांदगाव	18.0	7	173.0	10	72.0	3	..	..	..	..	426.0	35	507.0	34	585	Nandgaon																

10	मालेगांव (वे)	46.8	7	78.6	8	55.0	4	..	..	0.5	..	215.8	34	535.5	20	..	Malegaon (O)
11	दिंडोरी	280.0	18	417.2	13	22.2	3	..	..	..	..	1,600.2	64	1,004.1	56	753	Dindori
12	सुरगाणा	811.0	29	432.0	21	82.0	6	14.0	1	..	..	3,440.0	95	2,285.0	83	1,862	Surgana
13	पेठ	568.0	30	405.0	19	56.0	5	14.0	2	..	..	2,629.5	92	2,200.0	78	2,352	Peth
14	बोलथान	96.0	5	263.8	10	25.0	2	..	..	29.0	2	534.8	30	434.6	28	686	Bolthan
15	कळवण	159.0	8	302.0	10	62.0	1	..	..	..	..	875.0	39	783.2	41	692	Kalvan
16	सटाणा (बागलाण)	110.3	7	220.0	12	97.4	1	..	..	..	..	561.5	33	965.4	33	477	Satana (Baglan)
17	ओझर (वे)	91.4	11	161.9	11	18.2	1	..	..	..	..	576.6	46	640.3	47	633	Ozar (O)
18	इगतपुरी	990.0	30	325.0	20	72.5	6	37.0	3	..	..	3,282.4	99	3,115.0	96	..	Igatpuri
19	सिन्नर	114.6	13	341.0	11	29.6	4	..	..	..	..	762.6	52	..	..	..	Sinnar

VI. धुळे जिल्हा—

1	धुळे (वे)	144.6	5	47.0	5	86.0	3	..	..	..	..	513.0	27	623.7	33	609	Dhule (O)
2	साक्री	114.8	11	144.8	8	..	..	..	..	..	..	397.1	32	421.8	28	493	Sakri
3	पिंपळनेर	175.5	14	255.6	9	51.0	3	..	..	13.0	1	785.8	49	1,003.0	46	586	Pimpalner
4	नंदुरबार (त)	233.5	19	117.2	5	19.5	2	8.0	1	13.0	1	707.9	51	613.7	41	643	Nandurbar (T)
5	नवापूर	310.4	19	161.0	13	18.0	3	36.0	1	..	..	1,033.0	65	722.0	50	1,097	Nawapur
6	तळोदा	328.2	22	89.9	9	12.4	2	13.5	2	..	..	926.1	62	708.5	46	790	Taloda
7	शहादा	446.0	26	332.0	16	45.0	4	13.0	1	10.0	1	2,166.0	82	598.0	43	659	Shahada
8	शिरपुर	155.0	14	145.0	7	47.0	4	..	..	6.2	2	667.2	51	571.0	35	616	Shirpur
9	सिंदखेड	236.2	10	106.1	8	71.1	4	9.3	1	..	..	618.1	39	583.8	30	573	Sindkheda
10	अक्कलकुवा	443.0	20	199.0	10	2.0	..	78.0	1	..	..	1,351.0	60	799.0	54	1,179	Akkalkuwa
11	नंदुरबार (वे)	233.5	19	117.2	4	19.5	2	8.0	1	13.0	1	729.2	53	577.7	39	..	Nandurbar (O)

VI. Dhule District

VII. जळगाव जिल्हा—

1	जळगाव (वे)	364.4	11	75.0	6	24.0	4	21.8	1	7.0	1	801.0	45	662.2	40	787	Jalgaon (O)
2	चाळीसगाव	157.5	12	246.0	15	114.0	5	8.0	1	42.0	3	744.0	50	698.0	43	712	Chalisgaon
3	पाचोरा	189.0	11	146.0	9	29.0	3	10.0	1	10.5	2	635.5	41	646.6	40	793	Pachora
4	मडगाव	159.5	7	191.5	9	..	..	12.0	1	15.0	1	637.7	31	647.7	33	720	Bhadgaon
5	एरंडोल	172.8	10	116.6	9	10.4	1	..	..	10.2	2	519.7	42	384.9	31	701	Erandol
6	चोपडा	454.0	15	90.0	11	42.0	4	25.0	1	22.0	2	947.0	56	762.0	43	732	Chopda
7	अमळनेर	287.8	11	81.0	6	54.0	5	13.0	1	9.0	1	644.4	45	548.6	34	675	Amalner
8	परोळा	226.0	14	131.0	11	35.0	3	7.0	1	23.0	3	730.0	49	592.0	35	687	Parola
9	जामनेर	433.5	10	145.3	8	63.5	3	..	..	..	..	1,178.2	46	1,341.0	43	802	Jamner
10	भुसावळ	223.8	11	209.5	12	40.0	3	..	..	11.1	1	761.6	51	622.7	37	788	Bhusawal
11	एदलाबाद	259.1	8	147.4	10	26.5	2	..	..	6.2	2	616.9	41	362.0	29	737	Edalabad
12	यावल	408.9	12	281.4	12	13.0	3	12.0	1	30.6	2	1,056.9	53	660.4	38	768	Yawal
13	रावेर	396.8	14	141.4	8	79.5	4	..	..	56.2	3	960.3	52	623.3	41	728	Raver

VII. Jalgaon District

143

VIII. अहमदनगर जिल्हा—

1	अहमदनगर (वे)	50.1	3	381.9	17	70.0	4	..	..	..	..	638.2	36	478.7	29	622	Ahmadnagar (O)
2	फारनेर	33.0	4	276.2	13	41.0	3	21.0	4	..	..	624.2	42	751.5	45	574	Farner
3	श्रीगोंदे	13.6	1	302.5	13	88.6	6	..	..	..	..	612.3	33	606.7	36	516	Shrigonde
4	करजत	24.0	3	244.0	10	51.0	3	2.0	..	9.0	1	563.0	32	504.0	29	557	Karjat
5	जामखेड	19.0	2	229.0	11	88.0	5	..	..	48.0	4	527.0	33	N. A.	..	652	Jamkhed

VIII. Ahmadnagar District.

तबता केनांक/TABLE No. 3.3—contd.

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(2)
VIII. अहमदनगर जिल्हा—बापू																	VIII. Ahmadnagar—cont.
6	शेवगांव	48-0	6	101-0	6	49-1	3	..	..	22-0	2	348-1	32	507-0	31	633	Shevgaon
7	पाथडी	35-3	8	191-4	12	58-0	3	1-0	..	7-0	2	498-4	38	540-7	38	669	Pathardi
8	नेवासे	51-0	5	149-0	8	77-3	7	..	..	12-0	1	388-3	30	344-0	27	589	Newase
9	राहुरी	35-2	4	425-0	12	80-4	4	..	..	42-6	3	691-4	32	463-0	27	520	Rahuri
10	संगमनेर	23-0	3	160-6	12	73-0	4	..	..	..	..	490-6	32	688-7	34	497	Sangamner
11	अकोला	47-0	2	334-0	12	49-0	3	..	..	..	..	704-5	29	596-8	47	597	Akola
12	कोपरगाव	36-2	6	191-2	13	26-6	3	2-2	..	19-2	3	463-0	44	479-0	33	512	Kopergaon
13	श्रीरामपूर	22-5	2	218-5	13	324-9	4	..	..	116-0	4	878-8	37	621-8	28	541	Shrirampur
IX. पुणे जिल्हा—																	IX. Pune District
1	लोहगाव विमानतळ (वे.)	92-5	9	116-7	9	99-7	5	..	..	2-6	1	750-8	46	737-3	49	684	Lohgaon Aerodrome (O).
2	पुणे (वे.)	94-6	8	173-0	10	41-7	2	..	..	..	..	765-1	53	788-1	58	661	Pune (O)
3	वडगाव मावळ	309-8	26	156-7	9	50-8	4	..	..	..	..	1,456-3	79	1,693-4	82	1,124	Vadgaon Mawal
4	पौड मुळशी	384-4	26	..	..	..	..	..	..	..	..	1,486-2	67	2,993-5	98	1,519	Poud Mulshi
5	जुन्नर	115-4	9	80-6	7	30-2	1	..	..	..	..	828-9	46	N. R.	N. R.	N. R.	Junnar
6	वानवडी (वे)	28-2	4	53-8	6	7-0	1	..	..	..	..	252-5	29	587-6	45	..	Wanwadi (O)
7	भोर	266-8	23	182-6	12	11-2	2	8-3	1	..	..	1,162-1	75	1,389-5	74	655	Bhor
8	घोडा	109-3	13	134-2	8	18-0	1	..	..	..	..	758-9	45	620-3	49	..	Ghoda
9	जेजुरी	28-0	5	265-0	13	59-0	2	4-0	1	..	..	651-5	34	651-0	35	487	Jejuri
10	लोणावळा	1,506-0	28	..	..	..	..	..	..	..	..	3,483-0	59	5,204-0	110	4,304	Lonawala
11	खेड	85-6	10	163-4	12	48-7	3	..	..	..	..	675-8	51	788-2	56	673	Khed
12	शिरूर	29-0	3	224-8	11	86-0	3	27-0	3	..	..	506-6	34	609-1	33	510	Shirur
13	बारामती	8-7	2	549-2	9	121-0	5	..	..	..	..	907-6	23	512-1	29	..	Baramati
14	बारामती (वे)	15-7	3	481-6	11	118-6	5	3-8	1	1-2	..	903-7	29	531-0	30	465	Baramati (O)
15	इंदापूर	53-0	7	236-4	10	45-5	4	8-4	1	..	..	745-8	32	837-8	26	503	Indapur
16	दौंड	21-9	3	166-9	11	100-6	5	7-0	1	1-8	..	503-0	31	446-8	36	463	Daund
17	सासवड (पुरंदर)	108-5	9	378-8	12	85-3	3	..	..	..	..	1,089-6	44	623-2	41	543	Saswad(Purandar)
18	आळंदी	81-9	9	184-1	12	46-6	3	..	..	..	..	804-7	49	669-3	38	..	Alandi
19	तळेगाव दमढेरे	113-0	10	378-8	12	..	..	..	..	..	..	1,009-3	42	405-7	33	..	Talegaon Dhamdhare.
20	खंडाळा (वे)	1,326-1	30	530-0	17	94-0	5	13-0	1	..	..	4,519-6	101	5,194-5	109	..	Khandala (O)
X. सातारा जिल्हा—																	X. Satara District
1	सातारा (वे)	159-7	19	288-7	10	113-3	6	0-4	..	..	..	1,202-0	76	894-5	74	..	Satara (O)
2	कोरेगाव	69-5	8	171-0	10	76-2	4	5-2	1	..	..	696-9	50	911-7	65	706	Koregaon
3	वाई	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	421-4	20	742-7	45	710	Wai
4	पाचगणी	610-9	26	479-8	16	123-2	9	94-0	2	..	..	2,786-8	103	2,733-5	94	1,865	Panchgani
5	मेढा (जावळी)	468-2	22	168-8	12	30-8	2	1-0	..	..	..	1,616-0	75	1,664-2	65	1,723	Medha (Jaoli)
6	महाबळेश्वर	1,085-1	29	422-2	24	95-8	10	16-0	1	..	..	4,946-5	120	6,483-9	123	6,226	Mahabaleshwar(O)
7	पाटण	459-7	23	241-5	9	30-0	4	..	..	..	..	1,621-4	71	2,230-2	90	1,832	Patan
8	कराड	128-5	18	173-9	10	41-6	6	10-0	2	..	..	650-5	60	940-3	67	713	Karad
9	दहिवडी (माण)	16-8	2	483-4	10	93-3	3	85-4	1	1-3	..	833-8	25	488-3	30	463	Dahiwadi (Man)
10	वडूज	26-2	2	319-6	12	62-8	4	26-0	1	..	..	648-0	40	567-2	48	512	Vaduj

11	खंडाळा	45-0	8	193-0	9	50-0	4	..	..	3-5	1	544-0	41	591-8	33	504	Khandala
12	फलटण	17-0	4	386-8	11	81-7	8	43-2	2	..	..	719-6	40	364-8	31	473	Phaltan
13	औंध (खटाव)	51-0	6	203-6	13	..	..	7-0	1	..	..	550-8	40	595-0	48	670	Aundh (Khatav)
14	सातारा (त)	150-4	20	359-9	8	79-8	7	..	..	..	..	1,183-3	69	847-6	67	1,025	Satara (T)

XI. सांगली जिल्हा—

1	मीरज	48-4	7	328-3	10	2-5	..	15-5	3	..	..	685-4	36	517-5	44	N. A.	Miraj
2	जत	39-0	8	294-5	11	22-5	2	8-0	1	..	..	544-5	36	350-5	30	528	Jath
3	इस्लामपूर	76-0	10	267-0	11	24-0	1	21-0	1	..	..	773-0	44	1,064-9	54	639	Islampur
4	कवठे महाकाळ	38-2	7	315-3	12	31-5	4	58-0	2	..	..	747-2	45	335-2	31	..	Kavathe Mahankal
5	वीटा (खानापूर)	49-5	8	770-1	12	135-0	5	20-0	1	..	..	1,211-8	44	623-5	50	542	Vita (Khanapur)
6	तासगाव	77-7	11	434-0	12	100-2	2	8-0	2	..	..	974-8	46	641-3	49	599	Tasgaon
7	शिराळा	154-0	21	249-0	13	23-0	1	51-0	2	..	..	977-0	70	1,185-0	80	862	Shirala
8	आटपडी	28-0	3	539-5	12	36-0	4	71-5	2	..	..	851-0	36	278-0	24	..	Atpadi
9	सांगली	55-3	9	293-0	9	31-3	6	2-0	..	..	..	643-6	40	N. R.	N. R.	N. R.	Sangli

XI. Sangli District

XII. सोलापूर जिल्हा—

1	सोलापूर (वे)	128-1	9	462-6	17	115-6	4	22-3	2	..	..	1,014-1	54	519-1	35	678	Solapur (O)
2	बारशी	80-5	6	257-4	13	0-7	..	..	..	..	..	574-2	38	744-0	46	657	Barshi
3	अक्कलकोट	234-0	8	341-0	17	14-0	9	21-0	3	..	..	899-0	57	579-5	38	689	Akkalkot
4	जेऊर (वे)	56-5	5	189-1	10	45-5	4	4-4	1	3-0	1	644-3	37	516-8	36	596	Jeur (O)
5	मोहोळ	88-3	8	341-0	17	45-5	3	76-6	4	..	..	790-3	51	403-5	33	657	Mohol
6	माढा	35-9	5	225-8	13	52-0	5	9-0	1	2-0	..	560-8	38	415-7	37	582	Maaha
7	करमाळा	58-4	6	420-2	13	64-4	4	26-2	2	0-2	..	829-0	42	645-4	40	541	Karmaala
8	पंढरपूर	88-5	6	483-0	10	86-5	7	9-0	1	..	..	1,097-0	42	683-0	40	611	Panchapur
9	सांगीळा	63-0	6	295-8	11	123-4	7	8-6	2	..	..	930-1	47	629-8	41	538	Sangli
10	मा अशिरस	24-2	5	422-0	14	88-0	3	..	..	..	..	693-0	31	505-1	37	515	Malshiras
11	मंगळवेढा	125-2	6	449-6	16	110-4	7	12-1	2	..	..	1,096-0	45	418-8	32	569	Mangalwedha
12	अक्लूज	46-5	5	364-8	12	42-7	5	7-5	1	..	..	713-8	38	461-8	37	..	Akluj

XII. Solapur District

XIII. कोल्हापूर जिल्हा—

1	कोल्हापूर (वे)	205-5	21	228-6	9	18-3	2	19-1	1	..	..	1,111-1	72	1,174-5	80	1,070	Kolhapur (O)
2	हातकणंगले	126-3	17	276-5	10	..	..	29-3	3	..	..	800-5	53	705-5	60	734	Hatkanangli
3	शिरोळ	65-0	7	343-0	10	..	..	..	..	..	..	762-0	43	525-0	56	585	Shirol
4	गगनबावडा	1,853-1	30	758-5	24	154-4	7	29-4	1	..	..	6,263-7	122	5,907-8	120	6,212	Gaganbavada
5	शाहवाडी	423-0	24	166-0	11	72-0	3	..	..	..	..	1,401-0	78	1,485-0	82	1,961	Shahuwadi
6	गारगोटी	462-2	24	94-0	7	35-0	2	..	..	..	..	1,531-6	74	1,515-8	93	1,542	Gargoti
7	पन्हाळा	319-8	24	151-6	12	6-4	1	21-2	1	..	..	1,192-2	76	1,683-5	92	865	Panhala
8	कागल	128-4	18	186-0	8	46-0	2	18-0	2	..	..	720-3	56	1,123-0	72	952	Kagal
9	गडहिंगलज	196-0	20	207-0	9	23-0	2	14-0	1	..	..	995-9	66	N. A.	N. A.	965	Gadhinglaj
10	राधानगरी	1,593-0	26	243-0	16	37-0	4	..	..	..	..	3,947-0	93	4,350-0	108	3,818	Radhanagari
11	आजरा	660-0	25	190-0	14	..	..	..	..	..	..	1,932-0	86	2,173-0	98	2,250	Ajara
12	चांदगड	1,125-9	26	251-8	12	25-3	3	15-0	2	..	..	2,893-4	91	3,050-2	107	2,696	Chandgad

XIII. Kolhapur District

तबता क्रमांक, TABLE No. 3.3.—contd.

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(2)
XIV. औरंगाबाद जिल्हा—																	XIV. Aurangabad District.
1	औरंगाबाद (वे)	103.2	7	296.9	15	87.3	7	20.4	2	39.5	4	890.1	55	801.9	45	726	Aurangabad (O)
2	खुल्दाबाद	452.0	24	113.0	11	88.4	5	17.3	1	20.4	2	1,062.1	68	948.0	60	962	Khuldabad
3	वैजापूर	58.9	6	254.4	14	3.2	1	..	..	36.0	3	516.8	43	615.9	34	542	Varjapur
4	सोयगाव	183.2	12	214.5	13	27.0	2	..	..	31.0	2	716.2	47	804.8	44	860	Soygaon
5	चिखलठाणा	73.3	7	232.4	15	74.6	7	23.5	1	27.8	3	651.8	53	625.2	44	692	Chikhalthana
6	सिल्लोड	151.0	10	176.3	12	75.6	3	7.0	1	32.7	2	633.9	43	728.1	38	768	Siled
7	गंगापूर	42.9	5	339.0	13	63.0	3	2.0	..	19.0	3	650.9	43	646.0	36	682	Gangapur
8	कन्नड	145.0	11	186.5	17	30.2	2	6.8	1	24.7	3	587.3	53	583.9	45	805	Kannad
XV. जालना जिल्हा—																	XV. Jalna District
1	जालना	77.3	6	374.7	15	148.3	6	..	..	25.0	3	908.5	50	750.6	48	688	Jalna
2	जाफराबाद	123.6	7	277.2	10	16.9	2	2.2	..	26.3	2	639.0	38	N. A.	N. A.	818	Jafferabad
3	भोकरदन	89.0	9	115.0	10	26.0	2	..	..	25.0	3	448.8	41	713.0	40	708	Bhokardan
4	अंबड	58.0	5	33.1	4	79.0	3	4.6	1	..	..	290.2	22	741.2	39	769	Ambad
5	परतुर	83.4	7	352.0	11	40.2	2	9.6	1	58.7	2	732.5	37	1,034.1	41	781	Partur
XVI. परभणी जिल्हा—																	XVI. Parbhani District.
1	परभणी	220.7	10	223.8	13	34.3	3	..	..	29.8	2	923.0	55	1,028.3	49	854	Parbhani
2	कळमनुरी	210.6	9	231.4	12	82.0	3	2.4	..	28.8	1	780.1	49	920.4	35	1,023	Kalamnuri
3	हिंगोली	193.4	9	317.8	18	44.3	2	42.5	2	..	..	805.8	49	1,064.7	43	788	Hingoli
4	जिंदूर	92.5	10	495.5	20	66.5	3	2.0	..	13.0	2	853.5	54	975.5	42	N. A.	Jintur
5	पाथरी	59.0	6	241.2	17	41.7	5	..	..	26.4	2	608.9	48	1,101.0	48	850	Pathri
6	सिद्धेश्वर कॉप	179.8	11	215.7	15	30.5	4	..	..	10.0	1	701.3	58	1,089.3	37	994	Siddheshwar camp
7	गंगाखेड	124.2	14	202.6	18	61.7	4	..	..	0.8	..	821.9	64	556.3	39	N. A.	Gangakhed
8	वसामथ	255.0	15	324.0	15	37.0	3	..	..	5.0	1	973.0	61	816.0	42	..	Basmath
XVII. बीड जिल्हा—																	XVII. Beed District
1	चौसाला	146.0	6	160.0	5	120.0	4	130.0	4	100.0	2	871.0	31	877.2	38	652	Chowsala
2	कांज	111.1	10	178.5	9	..	..	..	..	..	..	537.6	37	638.2	45	N. A.	Kanj
3	बीड	71.4	6	419.0	16	57.2	5	..	..	1.6	..	775.9	48	729.8	41	786	Beed
4	मोमिनाबाद	64.8	10	348.7	13	169.2	5	7.4	1	..	..	1,021.9	50	N. A.	N. A.	752	Mominabad
5	गेवराई	37.6	5	250.0	14	81.7	6	13.0	1	56.0	1	652.3	47	556.4	31	740	Gevrai
6	पाटोदा	19.8	4	204.8	12	75.6	6	..	..	37.1	2	612.8	45	659.2	42	683	Patoda
7	मानजगाव	78.4	8	268.2	17	25.0	2	..	..	..	..	659.3	45	734.0	48	862	Manjegaon
8	रोटी	11.0	1	276.0	11	95.0	5	..	..	7.0	2	529.0	32	639.0	34	625	Roti
9	आष्टी	27.0	3	170.2	11	98.0	5	..	..	8.4	2	420.6	37	761.0	45	647	Ashti
XVIII. नांदेड जिल्हा—																	XVIII. Nanded District.
1	भोकर	346.1	18	438.8	12	32.3	4	2.0	..	26.0	1	1,377.6	60	966.8	50	N. A.	Bhokar
2	हदगाव	240.0	15	162.0	9	45.0	3	..	..	6.0	1	726.0	53	1,037.0	59	..	Hadgaon

3	नांदेड (वे)	233.3	15	464.0	16	56.3	2	24.6	2	10.8	1	1,236.2	62	967.2	50	982	Nanded (O)
4	मुशेड	190.6	13	313.9	17	57.4	4	10.8	1	..	..	850.7	57	692.4	37	N. A	Mukhed
5	बिलोली	328.2	16	234.3	15	19.2	2	..	..	..	..	947.7	56	972.1	45	979	Billoli
6	किनवट	339.0	14	355.0	15	33.0	3	..	..	..	..	1,151.1	61	1,201.0	54	1,252	Kinwat
7	कंधार	177.5	13	381.0	16	41.4	3	17.7	1	..	..	888.7	52	834.8	49	949	Kandhar
8	देगलर	266.3	16	310.3	16	84.0	4	3.0	1	..	..	1,036.8	65	1,120.9	50	993	Deglur
9	नांदेड (त)	244.8	16	473.7	17	55.4	2	31.0	-2	10.2	1	1,234.1	64	995.4	50	982	Nanded (T)

XIX. उस्मानाबाद जिल्हा—

XIX. Osmanabad District.

1	औसा	108.0	7	321.6	14	39.0	2	16.6	1	..	..	815.5	43	654.0	39	N. A.	Ausa
2	भूम	70.6	7	283.2	13	51.8	3	14.2	1	10.0	1	694.4	46	689.4	41	N. A.	Bhoom
3	उस्मानाबाद (वे)	169.4	13	257.3	19	100.3	5	3.0	1	..	..	930.4	66	787.2	58	810	Osmanabad (O)
4	पराडा	54.0	7	206.6	13	68.2	7	3.4	..	..	..	593.0	39	810.4	43	674	Parenda
5	कळब	66.0	8	350.0	15	67.0	6	17.0	1	..	..	933.0	58	749.2	42	779	Kalam
6	तुळजापूर	68.6	6	326.4	17	..	..	..	..	..	..	597.4	40	919.0	39	918	Tuljapur
7	अहमदपूर	116.0	10	280.3	13	149.4	3	..	..	..	..	898.4	55	803.7	38	933	Ahmedpur
8	उदगीर	131.4	11	220.2	10	..	..	..	..	..	..	599.2	41	808.4	56	990	Udgir
9	लातूर	49.2	5	425.7	14	123.4	10	..	..	..	..	926.4	50	489.6	38	N. A.	Latur
10	निलगा	120.2	9	367.4	20	25.2	2	22.0	1	..	..	830.1	55	636.9	40	N. A.	Nilanga
11	उमरगा	111.7	11	483.4	16	102.1	6	25.4	2	..	..	916.5	53	378.5	31	N. A.	Omerga
12	उस्मानाबाद (त)	144.6	10	244.1	17	75.2	4	3.0	1	..	..	830.1	57	741.3	52	..	Osmanabad (T)

XX. बुलढाणा जिल्हा—

XX. Buldana District.

1	बुलढाणा	306.7	12	190.7	14	67.0	3	12.0	1	42.5	3	954.6	54	656.9	44	857	Buldana
2	मलकापूर	284.4	8	201.1	8	12.4	1	..	..	..	..	801.2	33	947.0	38	722	Malkapur
3	मेहेकर	150.6	6	292.6	12	59.8	5	..	..	28.0	2	741.9	48	711.3	36	835	Mehkar
4	नदुरा	406.0	9	396.3	14	6.0	1	..	..	18.3	3	1,247.6	48	1,321.0	43	757	Nandura
5	डोनेगाव	201.3	8	193.6	13	47.4	3	..	..	..	..	723.5	46	843.6	48	904	Donegaon
6	जळगाव	196.0	9	152.4	10	..	..	..	..	..	..	500.4	30	395.6	32	755	Jalgaon
7	खामगाव	226.0	8	275.0	15	20.0	2	..	..	28.0	2	802.0	45	702.2	33	765	Khamgaon
8	शेगाव	307.0	7	166.0	10	11.4	1	..	..	63.8	2	872.8	40	660.0	42	789	Shegaon
9	चिखली	152.8	9	186.6	16	6.3	2	..	..	33.0	2	541.9	51	745.6	44	808	Chikali

XXI. अकोला जिल्हा—

XXI. Akola District.

1	अकोला सिटी (वे)	287.4	10	264.0	16	10.8	1	0.4	..	36.2	2	997.6	58	743.0	41	810	Akola City (O)
2	बाळापूर	227.3	8	142.5	11	6.6	1	..	..	26.9	3	636.5	39	528.3	36	773	Balapur
3	आकोट	347.0	10	262.5	9	14.5	1	..	..	48.0	3	926.7	43	584.8	38	794	Akot
4	वाशिम	195.0	7	368.0	14	5.6	1	..	..	24.0	2	909.8	48	873.8	50	927	Washim
5	मंगळूरपीर	234.6	7	292.3	12	3.2	1	..	..	27.8	2	821.5	48	810.2	42	861	Mangrulpir
6	मुक्तिबापूर	340.0	7	313.0	15	..	..	..	..	23.0	2	1,073.0	47	436.4	28	819	Murtizapur
7	अकोला विमानतळ (वे)	292.4	9	226.8	12	12.1	1	1.4	..	36.7	1	1,028.9	55	780.8	40	N. A.	Akola Aerodrome (O)
8	तेल्हारा	355.0	7	196.0	6	..	..	..	..	..	..	746.0	27	N. A.	N. A.	N. A.	Telhara
9	परतुर	117.8	8	124.0	12	14.0	2	..	..	21.0	2	471.6	42	N. A.	N. A.	N. A.	Partur

वे—वेधशाळा, O—Observatory

त—तहसील, T—Tahsil

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.3—contd.

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(2)
XXII. अमरावती जिल्हा—																	
XXII. Amravati District.																	
1	अमरावती (वे)	248.8	9	375.6	18	13.2	2	..	..	9.6	2	1,096.2	55	748.0	34	876	Amravati (O)
2	बडनेरा	218.3	4	383.8	12	..	..	..	..	..	..	949.3	34	742.4	28	848	Badnera
3	मोर्शी	130.9	8	188.2	11	..	..	..	..	5.7	1	677.2	44	770.9	45	849	Morshi
4	चांदूर रेल्वे	153.0	7	387.7	13	14.3	2	..	..	4.3	..	923.3	46	782.3	38	851	Chandur Railway
5	खोळापूर	207.4	7	305.3	16	80.0	4	16.0	1	..	..	841.7	51	650.1	39	816	Kholapur
6	वरुड	224.6	9	258.3	12	39.8	2	..	..	20.9	3	943.0	52	840.2	43	1,007	Warud
7	ताळेगाव	271.0	10	330.5	14	..	..	..	..	52.0	4	894.3	44	755.0	32	927	Talegaon
8	अचलपूर	461.8	17	42.6	3	..	..	..	..	..	..	1,010.1	42	1,222.7	48	832	Achalpur
9	दर्यापूर	356.0	9	203.0	13	2.5	..	4.3	1	32.6	2	922.4	46	623.6	39	768	Daryapur
10	अंजनगाव सुरजी	82.6	7	189.5	10	5.4	1	..	..	31.3	3	496.4	41	443.0	33	788	Anjangaon Surji
11	चांदूर बाजार	249.3	12	211.8	11	45.2	2	105.8	3	..	..	976.2	43	588.4	36	832	Chandur Bazar
12	चिखलदा	572.0	18	315.0	15	11.0	3	..	..	..	..	1,579.0	63	1,281.2	59	1,708	Chikhaldada
13	धारणी	394.6	13	133.2	11	44.0	3	4.6	1	17.8	3	842.6	57	1,269.6	61	1,134	Dharni
XXIII. यवतमाळ जिल्हा—																	
XXIII. Yavatmai District.																	
1	यवतमाळ (वे)	430.1	11	557.2	18	13.2	1	..	..	13.0	2	1,438.8	68	1,178.4	58	1,096	Yavatmai (O)
2	वर्णा	378.2	11	292.8	13	11.0	2	8.4	1	26.4	1	1,243.4	58	880.1	54	1,118	Wani
3	दारुव्हा	294.0	9	420.0	16	21.0	3	..	..	2.0	..	955.8	51	989.8	38	925	Darwha
4	पुसद	235.2	9	334.0	15	37.6	3	3.4	1	21.2	1	921.2	55	863.6	42	875	Pusad
5	उमरखेड	287.3	13	196.2	13	65.6	4	..	..	..	..	833.7	59	857.8	43	931	Umarkhed
XXIV. वर्धा जिल्हा—																	
XXIV. Wardha district.																	
1	वर्धा (वे)	204.4	9	398.2	12	46.2	2	..	..	4.5	1	1,267.0	55	1,097.8	50	N. A.	Wardha (O)
2	हिंगणघाट	380.2	16	205.6	12	5.4	1	..	..	10.2	1	1,195.4	64	1,116.5	55	1,142	Hinganghat
3	आर्वी	199.8	11	561.7	17	38.2	3	..	..	29.0	2	1,464.4	63	1,206.0	52	994	Arvi
XXV. नागपूर जिल्हा—																	
XXV. Nagpur District.																	
1	नागपूर विमानतळ (वे)	307.7	9	398.3	15	33.1	1	..	..	6.7	1	1,539.0	59	1,206.8	55	..	Nagpur Airport (O)
2	नागपूर फार्म	314.7	12	308.0	10	..	..	..	..	..	..	1,185.4	49	927.3	51	..	Nagpur Farm
3	नागपूर (वे)	272.1	10	343.8	10	18.4	1	..	..	2.6	..	1,179.9	43	916.3	50	1,242	Nagpur (O)
4	उमरेड	477.7	10	332.0	12	9.0	1	..	..	2.2	..	1,469.8	51	1,307.2	63	1,279	Umrer
5	काटोल	341.8	13	692.9	15	14.5	1	..	..	..	..	1,403.8	57	519.9	38	1,011	Katol
6	सावनेर	284.8	10	291.2	12	10.2	2	..	..	27.0	2	1,075.4	57	865.8	51	1,075	Saoner
7	खिंडशी	420.9	11	332.4	12	34.2	1	..	..	..	..	1,496.3	49	1,191.7	65	1,193	Khindsi
8	थारसा	391.8	10	384.4	15	24.9	1	..	..	8.0	1	1,534.7	65	1,217.1	60	1,283	Tharsa
9	रामटेक	403.3	12	324.3	12	38.1	1	..	..	2.2	..	1,432.6	57	1,072.0	58	1,210	Ramtek
10	पारशीवनी	..	..	353.0	12	..	..	..	..	..	..	353.0	12	1,490.0	49	1,105	Parseoni
11	देवलापार	..	..	345.6	18	..	..	..	..	..	..	480.8	27	992.0	54	1,183	Deolapur

XXVI. भंडारा जिल्हा—

XXVI. Bhandara District.

1	भंडारा (ए एम.ओ.)	388.4	13	299.2	12	..	..	..	..	..	1,286.4	56	N. A.	N. A.	1,388	Bhandara (A.M.O.)	
2	साकोली	543.8	16	357.0	16	24.0	3	..	..	4.5	1	1,636.4	74	N. A.	N. A.	1,572	Sakoli
3	गोदिया (वे)	284.8	16	311.1	15	14.3	2	..	..	2.2	..	1,280.9	71	1,315.6	64	1,471	Gondia (O)
4	खारबुद	319.5	11	144.0	10	22.0	2	..	..	..	..	1,190.4	55	731.6	47	1,475	Kharbund
5	चंद्रपुर	396.4	12	286.6	12	40.4	2	..	..	..	..	1,441.2	54	1,478.5	53	1,313	Chandpur
6	बोडलकसा	392.0	12	265.0	15	3.0	1	..	..	..	..	1,350.0	64	1,333.0	61	1,379	Bodalkasa
7	चोरखामग्रा	346.4	13	289.4	15	5.2	1	..	..	..	..	1,496.8	69	1,509.8	66	1,466	Chorkhamgra
8	पाग्री	260.0	11	325.0	15	..	..	..	..	..	..	1,108.0	59	1,075.0	48	1,555	Pangree
9	पवनी	626.6	13	385.9	17	7.2	1	..	..	5.5	1	1,851.0	73	1,204.3	58	1,285	Paoni
10	देवरी	417.3	14	249.8	11	..	..	..	..	..	..	1,525.8	63	1,358.0	63	1,445	Deori
11	गोदिया (त)	285.8	17	311.3	15	11.7	1	..	..	2.2	..	1,230.1	71	1,339.6	66	1,579	Gondia (T)

XXVII. चंद्रपुर जिल्हा—

XXVII. Chandrapur District.

1	चंद्रपुर (वे)	416.7	15	203.7	12	29.8	2	..	..	5.2	1	1,376.0	63	1,209.7	58	1,267	Chandrapur (O)
2	बरोरा	275.0	14	316.8	17	..	..	..	..	6.4	1	1,158.0	59	..	..	1,185	Warora
3	आरमोरी	354.1	15	277.4	13	..	..	..	..	0.2	..	1,427.2	64	1,303.1	55	1,451	Armori
4	चिमुर	343.9	15	293.5	14	..	..	..	..	13.0	1	1,293.7	70	885.0	53	1,268	Chimur
5	गडचिरोली	468.6	16	250.7	12	7.4	1	..	..	..	..	1,413.6	66	1,608.3	66	1,552	Gadchiroli
6	असोला	349.8	13	103.3	11	..	..	..	..	..	..	1,189.3	59	1,158.2	64	..	Asola
7	घोराघेरी	522.5	19	341.4	15	22.4	2	..	..	2.4	..	1,892.7	80	1,276.2	66	1,359	Ghoragheri
8	खरी	389.3	13	158.8	10	..	..	..	..	..	..	1,197.1	54	1,538.5	74	1,381	Khairi
9	कुन्हारी	520.1	21	293.4	13	4.2	1	..	..	..	..	1,657.2	67	1,538.5	74	1,441	Kunhari
10	नेल्सर	535.6	12	196.4	10	21.0	1	..	..	..	..	1,434.7	59	968.2	54	1,357	Nelsar
11	चारमुरी	365.8	15	205.1	11	6.7	2	..	..	2.7	1	1,550.1	75	1,290.8	67	1,437	Charmuri
12	शिंदेवाही	365.8	15	205.1	11	6.7	2	..	..	2.7	1	1,550.1	75	1,289.9	67	1,523	Sindewahi
13	ब्रम्हपुरी (वे)	447.5	18	496.7	18	30.4	2	..	..	5.8	1	1,688.9	83	1,393.9	65	N. A.	Brahmapuri (O)
14	सिरोचा (त)	502.3	15	308.0	13	8.2	1	..	..	..	..	1,392.2	62	1,195.6	69	1,439	Sironcha (T)
15	सिरोचा (वे)	540.3	17	308.0	13	12.7	2	..	..	..	..	1,397.9	63	1,180.0	69	1,239	Sironcha (O)
16	ब्रम्हपुरी (त)	447.7	18	496.7	18	30.4	2	..	..	5.8	1	1,718.4	83	1,463.4	70	1,472	Brahmapuri (T)

टोप.—(१) स्तंभ (३१) मधील आकडे हे प्रत्येक केंद्राचे सरासरी किंवा सर्वसाधारण पावसाचे आहेत.

(२) N. A. म्हणजे माहिती उपलब्ध नाही.

Note.—(1) The figures shown in column (31) are of average of normal rainfall at each centre.

(2) N. A. means information is not available.

साधार.—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

---

4. शेती/AGRICULTURE

---

4. शेती/
तक्ता क्रमांक/
जमिनीचा वापर/
(1981-82)

अनुक्रमांक	जिल्हा	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गाव पत्रकानुसार)	जंगलव्यापक क्षेत्र	लागवडीसाठी उपलब्ध नसलेली जमीन Not available for cultivation			इतर Other
				विगरशेती वापराखाली नसलेली जमीन	नापीक व लागवडी- खाली नसलेली जमीन	एकूण	
Serial No.	District	Geographical area by village papers.	Area under forest	Land put to non-agricultural uses	Barren and uncultivated land	Total	Permanent pastures and other grazing lands
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	बुलढाणा	380	15	190	73	263	6
2	ठाणे	9,337	3,677	644	818	1,462	877
3	रायगड	6,869	1,612	371	1,285	1,656	327
4	रत्नागिरी	12,788	308	308	3,416	3,724	173
5	सिधुदुर्ग						
6	नाशिक	15,633	3,356	45	1,792	1,837	242
7	धुळे	14,380	5,487	197	600	797	489
8	जळगाव	11,640	1,646	94	806	900	613
9	अहमदनगर	17,020	1,853	69	1,504	1,573	414
10	पुणे	15,620	1,838	434	1,527	1,961	1,022
11	सातारा	10,582	1,473	275	1,112	1,387	943
12	सांगली	8,610	477	290	430	720	178
13	सोलापूर	15,010	323	38	683	721	647
14	कोल्हापूर	8,179	1,468	315	421	736	411
15	औरंगाबाद	16,272	815	660	264	924	694
16	जालना						
17	परभणी	12,503	381	457	156	613	410
18	बीड	11,169	213	288	174	462	390
19	नांदेड	10,331	797	373	232	580	657
20	उस्मानाबाद	14,027	13	241	157	398	328
21	बुलढाणा	9,671	1,202	311	250	561	467
22	अकोला	10,560	689	400	273	673	637
23	अमरावती	12,217	3,241	397	181	578	618
24	यवतमाळ	13,519	1,485	406	446	852	725
25	वर्धा	6,289	676	408	71	479	445
26	नागपूर	9,864	1,843	705	141	846	1,029
27	भंडारा	9,279	2,619	850	177	1,027	1,378
28	चंद्रपूर	25,834	14,608	1,139	340	1,479	1,646
महाराष्ट्र राज्य		3,07,583	53,115	9,910	17,299	27,209	15,826

टीप.—शाकडे अस्थायी आहेत.
आधार.—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

AGRICULTURE

TABLE No. 4.1

Land Utilisation

(गंभर हेक्टरगत)
(in hundred hectares)

लागवडीखाली नसलेली (पड व्यतिरिक्त) जमीन uncultivated excluding fallow land			पड जमीन Fallow land			लागवडी- खालील निव्वळ क्षेत्र	एकापेक्षा अधिक वेळा लागवड केलेले क्षेत्र	लागवडी- खालील एकूण क्षेत्र Gross cropped area	(2)
माडेमुडपा- खालील जमीन व आबराया Land under miscellaneous tree crops and groves	लागवडीलायक पड Culturable waste	एकूण Total	चालू पड Current fallows	इतर पड Other fallows	एकूण Total				
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
..	9	15	3	18	21	66	..	66	Gr. Bombay.
64	400	1,341	162	73	235	2,622	173	2,795	Thane
323	377	1,027	203	417	620	1,954	319	2,273	Raigad
387	2,946	3,506	482	1,229	1,711	3,539	358	3,897	Ratnagiri Sindhudurg
6	191	439	341	346	687	9,314	539	9,853	Nashik
8	59	556	12	132	144	7,396	304	7,700	Dhule
6	57	676	116	75	191	8,227	1,570	9,797	Jalgaon
..	145	559	477	337	814	12,221	1,123	13,344	Ahmadnagar
..	354	1,376	190	171	361	10,084	1,386	11,470	Pune
1	411	1,355	291	394	685	5,682	1,772	7,454	Satara
113	97	388	323	606	929	6,095	529	6,624	Sangli
36	364	1,047	813	916	1,729	11,190	945	12,135	Solapur
60	681	1,152	310	358	668	4,155	223	4,378	Kolhapur
125	191	1,010	438	202	640	12,883	848	13,731	Aurangabad
35	434	879	386	186	572	10,058	1,474	11,532	Jaina
16	422	828	1,330	424	1,754	7,913	1,043	8,956	Parbhani
54	286	997	387	82	469	7,489	274	7,763	Beed
77	677	1,142	643	437	1,080	11,395	2,066	13,461	Nanded
12	119	598	248	296	544	6,766	1,103	7,869	Osmanabad
22	68	727	57	133	190	8,280	131	8,411	Buldana
80	73	771	240	193	433	7,193	575	7,768	Akola
116	224	1,065	259	342	601	8,516	221	8,737	Amravati
74	143	662	93	111	204	4,268	337	4,605	Yavatmal
29	175	1,233	279	167	446	5,496	701	6,197	Wardha
75	269	1,722	162	144	306	3,605	1,729	5,384	Nagpur
134	695	2,475	314	226	540	6,732	927	7,659	Bhandara
1,853	9,867	27,546	8,559	8,015	16,574	1,83,139	20,720	2,03,859	Chandrapur
									Maharashtra State.

Note.—Figures are provisional.

Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

4. शेती/

तक्ता क्रमांक/

प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	तांदूळ Rice		गहू Wheat		ज्वारी Jowar		बाजरी Bajri		
		क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	
1	बृहन्मबई	..	9	8	..	..	..	..	..	
2	ठाणे	..	1,508	3,107	..	1	..	1	..	
3	रायगड	..	1,494	2,848	..	..	..	..	..	
4	रत्नागिरी	..	800	1,504	..	..	..	..	..	
5	सिधुदुर्ग	..	734	1,280	..	..	..	..	..	
6	नाशिक	..	397	578	1,065	865	858	783	3,626	1,655
7	मुळे	..	259	219	451	515	1,781	1,825	1,246	859
8	जळगांव	..	87	142	529	698	2,574	3,493	1,072	710
9	अहमदनगर	..	80	100	710	804	5,654	1,843	3,142	789
10	पुणे	..	564	828	488	474	4,866	2,489	1,787	745
11	सातारा	..	375	569	265	265	2,486	1,960	1,172	305
12	सांगली	..	173	273	404	283	2,202	1,856	1,022	298
13	सोलापूर	..	55	74	510	496	7,554	2,502	522	205
14	कोल्हापूर	..	967	2,387	164	150	451	648	12	3
15	औरंगाबाद	..	52	46	489	384	3,210	1,976	1,518	1,122
16	जालना	..	40	47	472	438	2,160	1,955	412	282
17	परभणी	..	239	327	598	490	3,501	3,417	89	31
18	बीड	..	77	43	482	396	4,155	2,332	1,227	502
19	नांदेड	..	341	544	411	288	2,928	2,083	13	8
20	उस्मानाबाद	..	394	517	606	473	5,425	4,777	221	104
21	बुलढाणा	..	40	56	446	428	2,594	3,774	102	52
22	अकोला	..	90	114	526	400	2,820	2,532	57	29
23	अमरावती	..	133	153	531	391	1,971	2,597	78	29
24	यवतमाळ	..	147	166	266	277	2,722	2,604	110	55
25	बघा	..	98	139	372	379	1,280	1,107	7	2
26	नागपूर	..	424	631	788	595	2,165	1,374	2	1
27	भंडारा	..	2,996	4,035	303	189	313	177	..	..
28	चंद्रपूर	..	2,579	3,619	403	206	2,108	808	..	..
	महाराष्ट्र राज्य	..	15,152	24,354	11,280	9,885	65,779	48,913	17,437	7,786

AGRICULTURE

TABLE No. 4.2

Area and outturn of principal crops, 1981-82

(क्षेत्र शंभर हेक्टरात व उत्पादन शंभर टनात)
(Area in '00 hectares and outturn in '00 tonnes)

नाचणी Ragi		मका Maize		बाली Barley		इतर तृण धान्ये Other cereals		एकूण तृण धान्ये Total cereals		हरभरा Gram		District
क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(2)
..	..	..	..	..	..	..	..	9	8	..	..	Greater Bombay
188	195	..	..	..	..	121	73	1,819	3,377	10	3	Thane
208	215	1	2	..	..	82	51	1,785	3,116	17	6	Raigad
375	354	1	2	..	..	280	154	1,456	2,014	..	..	Ratnaguri
100	100	..	..	..	..	..	..	834	1,380	..	..	Sindudurg
490	467	15	27	..	..	206	87	6,657	4,462	271	116	Nashik
107	111	78	142	..	..	356	88	4,278	3,759	100	36	Dhule
..	..	8	15	..	..	9	5	4,279	5,063	98	44	Jalgaon
57	61	19	32	..	..	54	32	9,716	3,661	259	102	Ahmednagar
140	148	113	237	5	5	76	80	8,039	5,006	362	189	Pune
140	153	11	17	1	..	44	8	4,494	3,277	163	69	Satara
16	17	63	12	..	..	46	22	3,926	2,875	209	70	Sangli
..	..	170	239	8	8	40	21	8,859	3,545	341	106	Solapur
424	452	43	84	..	..	109	37	2,170	3,761	100	45	Kolhapur
..	..	54	92	..	..	41	8	5,364	3,628	251	55	Aurangabad
..	..	..	..	..	..	..	..	3,084	2,722	136	69	Jalna
..	..	11	19	..	..	13	3	4,451	4,287	321	122	Parbhani
..	..	11	18	..	..	57	12	6,009	3,303	304	119	Beed
..	..	4	6	16	5	18	5	3,731	2,939	152	43	Nanded
2	2	65	103	57	49	227	46	6,997	6,071	628	268	Osmanabad
..	..	12	21	..	..	4	1	3,198	4,332	112	34	Buldana
..	..	3	6	..	..	10	2	3,506	3,083	147	52	Akole
..	..	9	15	..	..	71	18	2,793	3,203	117	45	Amravati
..	..	2	..	..	..	4	1	3,251	3,107	71	18	Yavatmal
..	..	..	..	..	..	..	..	1,757	1,627	52	15	Wardha
..	..	5	5	..	..	1	..	3,385	2,606	151	60	Nagpur
..	..	11	11	..	..	22	11	3,645	4,423	108	36	Bhandara
5	5	32	33	..	..	53	19	5,180	4,690	133	47	Chandrapur
2,252	2,280	741	1,256	87	67	1,944	784	1,14,672	95,325	4,613	1,769	Maharashtra State

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	तूर		इतर कडधान्ये		एकूण कडधान्ये		एकूण अन्नधान्ये		उस		
		क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	
(1)	(2)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	
1	बृहन्मवई	..	..	..	..	..	..	9	8	..	..	
2	ठाणे	..	38	13	166	44	214	60	2,033	3,437	1	11
3	रायगड	..	20	7	170	38	207	51	1,992	3,167	..	..
4	रत्नागिरी	..	3	1	152	33	155	34	1,611	2,048	5	47
5	सिधुदुर्ग	..	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	834	1,380	N.A.S.	N.A.S.	
6	नाशिक	..	52	46	774	225	1,097	387	7,754	4,849	243	2,342
7	धळे	..	116	101	1,029	333	1,245	470	5,523	4,229	102	835
8	जळगाव	..	129	104	1,687	878	1,914	1,026	6,193	6,089	94	749
9	अहमदनगर	..	113	55	357	54	729	211	10,445	3,872	848	6,713
10	पुणे	..	68	43	438	97	868	329	8,907	5,335	346	3,048
11	सातारा	..	79	57	511	139	753	265	5,247	3,542	251	2,720
12	सांगली	..	166	128	571	165	946	363	4,872	3,238	312	3,013
13	सोलापूर	..	511	136	480	101	1,332	343	10,191	3,888	243	2,201
14	क. ल्हापूर	..	53	39	140	42	293	126	2,463	3,887	584	5,268
15	औरंगाबाद	..	246	135	1,411	363	1,908	553	7,272	4,181	155	1,348
16	जालना	..	261	142	N.A.S.	N.A.S.	397	211	3,481	2,933	55	428
17	परभणी	..	487	276	1,218	294	2,026	692	6,477	4,979	52	316
18	बीड	..	364	176	459	109	1,127	404	7,136	3,707	78	566
19	नांदेड	..	405	180	626	157	1,183	380	4,914	3,319	78	321
20	उस्मानाबाद	..	1,033	506	1,221	292	2,882	1,066	9,879	7,137	168	1,233
21	बुलढाणा	..	412	331	946	214	1,470	579	4,668	4,911	12	89
22	अकोला	..	498	306	755	199	1,400	557	4,906	3,640	4	27
23	अमरावती	..	490	305	201	49	808	399	3,601	3,602	3	27
24	यवतमाळ	..	535	532	501	121	1,107	671	4,358	3,778	14	106
25	वर्धा	..	307	310	195	34	554	359	2,311	1,986	2	18
26	नागपूर	..	460	239	184	38	795	337	4,180	2,943	2	18
27	भंडारा	..	79	39	803	182	990	257	4,635	4,680	10	62
28	चंद्रपूर	..	130	64	859	150	1,122	261	6,302	4,951	1	9
महाराष्ट्र राज्य		..	7,055	4,271	15,854	4,351	27,522	10,391	1,42,194	1,05,716	3,663	31,515

N.A.S.—वेगळी उपलब्ध नाही
 आधार.—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

TABLE No. 4.2—

(क्षेत्र मांभर हेक्टरात व उत्पादन मांभर टनात)
(Area in '00 hectares and outturn in '00 tonnes)

मिरची		कापूस		मुईभूग		तीळ		मोहरी, राई आणि जवस		एरंडी		तंबाखू		District
Chillies		Cotton		Groundnut		Sesamum		Rape, mustard and linseed		Casterseed		Tobacco		
क्षेत्र Area	उत्पादन Out- turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out- turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out- turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out- turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out- turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out- turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out- turn	
(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(39)	(40)	(41)	(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	(2)
8	4	..	..	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	Greater Bombay
7	8	..	..	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	Thane
9	9	..	..	1	2	..	..	..	..	..	..	..	..	Raigad
..	..	..	..	14	20	..	..	..	..	..	..	..	..	Ratnagiri
..	..	..	..	14	20	..	..	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
35	30	50	44	644	445	8	2	..	2	..	..	..	..	Nashik
75	64	653	473	1,085	774	92	25	..	2	..	..	1	..	Dhule
56	62	1,965	1,474	910	781	140	39	..	6	1	..	1	..	Jalgaon
35	39	72	88	330	385	24	7	32	..	..	..	1	1	Ahmednagar
44	39	63	105	473	631	72	20	7	1	..	..	1	1	Pune
22	18	79	123	687	685	2	1	2	1	..	..	..	1	Satara
61	51	25	30	500	369	5	1	2	..	1	..	..	52	Sangli
52	41	136	225	371	488	53	15	41	8	1	..	1	2	Solapur
82	24	7	5	531	443	17	5	..	..	..	..	50	31	Kolhapur
71	30	582	439	177	92	24	3	273	77	4	1	2	1	Aurangabad
N.A.S.	N.A.S.	1,309	986	140	137	21	3	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Ja'nna
30	17	2,388	1,323	168	168	65	9	230	68	6	..	1	..	Parbhani
37	15	299	161	189	148	54	7	330	94	1	..	1	1	Beed
176	57	2,236	919	138	85	70	9	80	23	8	1	1	1	Nanded
85	29	297	154	541	428	126	17	272	74	9	2	2	1	Osmanabad
37	15	2,445	1,516	269	152	58	9	18	5	1	..	..	..	Buldana
27	11	3,760	1,820	185	93	61	9	54	12	1	..	..	..	Akola
64	67	3,523	1,614	285	187	66	10	75	14	1	..	1	..	Amravati
35	20	4,002	1,627	320	279	108	17	53	11	..	..	..	..	Yavatmal
17	7	1,868	878	114	73	68	10	100	19	..	..	..	..	Wardha
240	35	886	456	147	64	207	32	344	53	1	..	1	1	Nagpur
44	16	..	..	12	8	17	3	309	59	1	..	..	..	Bhandara
110	39	451	188	5	5	424	65	334	64	3	1	6	4	Chandrapur
1,459	747	27,096	14,648	8,238	6,944	1,782	318	2,562	593	42	10	120	73	Maharashtra State

Not available separately

Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

4. शेती/

तक्ता क्रमांक/

जिल्हावार मुख्य पिकांखालील क्षेत्र/

अनुक्रमांक	जिल्हा	तृणधान्ये व कडधान्ये	उस	फळे व भाज्या	मसाले व मसाल्याचे पदार्थ	संकीर्ण अन्नपिके	एकूण अन्नपिके
Serial No.	District	Cereals and pulses	Sugar crops	Fruits and vegetables	Condiments and spices	Miscellaneous food crops	Total food crops
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	बृहस्पुर्वई	10	..	4	..	..	14
2	ठाणे	1,977	1	62	8	..	2,048
3	रायगड	1,910	..	27	12	..	1,949
4	रत्नागिरी	2,337	5	259	23	..	2,623
5	सिंधुदुर्ग	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
6	नाशिक	7,685	160	371	49	..	8,265
7	धुळे	5,694	93	70	69	..	5,826
8	जळगाव	6,195	55	437	63	..	6,750
9	अहमदनगर	9,786	596	100	36	..	10,418
10	पुणे	8,339	233	280	77	..	8,923
11	सातारा	4,924	194	84	60	..	5,262
12	सांगली	4,558	271	32	77	..	4,937
13	सोलापूर	10,562	187	87	48	..	10,884
14	कोल्हापूर	2,486	510	29	77	..	3,102
15	औरंगाबाद	10,642	121	57	83	..	10,905
16	जालना	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
17	परभणी	7,313	45	76	55	5	7,494
18	बीड	7,076	41	20	87	..	7,224
19	नांदेड	4,731	48	45	188	..	5,012
20	उस्मानाबाद	9,867	129	45	202	..	10,243
21	बुलढाणा	4,671	11	52	47	..	4,781
22	अकोला	5,204	4	41	29	..	5,278
23	अमरावती	3,693	3	138	68	..	3,902
24	यवतमाळ	4,439	14	32	40	..	4,525
25	वर्धा	2,473	2	51	18	..	2,544
26	नागपूर	4,123	2	212	273	1	4,611
27	भंडारा	5,913	12	47	53	2	4,027
28	चंद्रपूर	6,257	1	24	145	11	6,438
	महाराष्ट्र राज्य	1,40,764	2,740	2,682	1,880	19	1,48,045

टीप—(१) माकडे अस्थायी आहेत.

N.A.S.—(२) वेगळी उपलब्ध नाही.

आधार.—ऋतू व पिके अहवाल, कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

AGRICULTURE

TABLE No. 4.3

Area under major groups of crops in each district (1979-80)

(संभार हेक्टरात)
(in '00 hectares)

एकूण गडिताची धान्ये Total oil seeds	तंतू पिके Fibre crops	औषधी द्रव्ये व मादक पदार्थ Drugs and narcotics	वेरणाची पिके Fodder crops	संकीर्ण अन्नधान्येतर पिके Miscellaneous non-food crops	एकूण अन्नधान्येतर पिके Total non- food crops	एकूण पिकांखालील क्षेत्र Total area under crops	District
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(2)
2	..	..	51	..	53	67	Greater Bombay
52	5	7	689	..	753	2,747	Thane
19	..	..	300	..	319	2,268	Raigad
122	..	1	939	..	1,062	3,685	Ratnagiri
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Sindhudurg
818	49	1	810	..	1,678	9,943	Nashik
1,017	818	1	35	..	1,674	7,500	Dhule
931	1,913	1	48	..	2,893	9,643	Jalgaon
900	185	1	796	3	1,885	12,403	Ahmednagar
849	75	1	1,662	2	2,589	11,512	Pune
719	74	..	614	..	1,408	6,670	Satara
548	37	5	694	..	1,330	6,267	Sangli
1,065	146	..	166	2	1,382	12,266	Solapur
511	7	5	852	..	1,421	4,523	Kolhapur
1,697	1,523	1	13	..	3,231	14,136	Aurangabad
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Jalna
1,218	2,764	..	2	1	3,985	11,479	Parbhani
1,116	435	2	2	7	1,562	8,786	Beed
440	2,027	..	23	..	2,670	7,682	Nanded
1,913	494	3	209	..	2,619	12,862	Osmanabad
868	2,247	..	1	..	3,116	7,897	Buldana
420	3,513	1	2	1	3,937	9,215	Akola
508	3,384	2	2	..	3,896	7,798	Amravati
518	3,708	..	..	..	4,226	8,751	Yavatmal
426	1,811	..	1	..	2,238	4,782	Wardha
691	865	2	2	2	1,562	6,173	Nagpur
310	11	..	..	..	321	4,348	Bhandara
800	418	2	2	..	1,227	7,665	Chandrapur
18,478	26,489	135	7,917	18	53,037	2,01,122	Maharashtra State

Figures are provisional.

Not available separately.

Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.4

सिंचनाच्या निरनिराळ्या साधनांनी सिंचलेले क्षेत्र
Area irrigated by different sources of irrigation
(1978-79)

(शंभर हेक्टरात)
(in '00 Hectares)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	सिंचनाखालील निव्वळ क्षेत्र Net area irrigated by			सिंचनाखालील एकूण क्षेत्र		District	
		पृष्ठभागीय सिंचन Surface irrigation	विहीरीद्वारा सिंचन Well irrigation	सिंचनाखालील एकूण निव्वळ क्षेत्र Total net area irrigated	Total gross area of crops irrigated			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	
1	दहलूबई	..	..	8	8	8	Greater Bombay	
2	ठाणे	..	..	6	58	64	Thane	
3	रायगड	..	..	60	23	83	Raigad	
4	रत्नागिरी	..	..	129	23	152	Ratnagiri	
5	सिंधुदुर्ग	..	..	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Sindhudurg	
6	नाशिक	..	..	254	868	1,122	Nashik	
7	धुळे	..	..	173	471	644	Dhule	
8	जळगाव	..	..	212	722	934	Jalgaon	
9	अहमदनगर	..	..	1,107	991	2,098	Ahmednagar	
10	पुणे	..	..	792	762	1,554	Pune	
11	सातारा	..	..	410	569	979	Satara	
12	सांगली	..	..	217	463	680	Sangli	
13	सोलापूर	..	..	310	930	1,240	Solapur	
14	कोल्हापूर	..	..	448	136	584	Kolhapur	
15	औरंगाबाद	..	..	298	1,123	1,421	Aurangabad	
16	जालना	..	..	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Jalna	
17	परभणी	..	..	285	318	603	Parbhani	
18	बीड	..	..	206	720	926	Beed	
19	नांदेड	..	..	214	149	363	Nanded	
20	उस्मानाबाद	..	..	260	1,153	1,413	Osmanabad	
21	बुलढाणा	..	..	39	227	266	Buldana	
22	अकोला	..	..	44	146	190	Akola	
23	अमरावती	..	..	29	289	318	Amravati	
24	यवतमाळ	..	..	62	176	238	Yavatmal	
25	वर्धा	..	..	56	263	319	Wardha	
26	नागपूर	..	..	245	259	405	Nagpur	
27	भंडारा	..	..	1,278	85	1,363	Bhandara	
28	चंद्रपूर	..	..	1,165	35	1,200	Chandrapur	
महाराष्ट्र राज्य		..	..	8,299	10,967	19,266	24,045	Maharashtra State

N.A.S. वेगळी माहिती उपलब्ध नाही. Not available separately.

मासिक-ऋतू व पिके अहवाल, कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source :- Season and Crop report, Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

तबता क्रमांक/TABLE No. 45

---

4. शेती/

तक्ता क्रमांक/

विविध पिकांनुसार तिचिनाखालील क्षेत्र/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	तांदुळ Rice	गहू Wheat	ज्वारी Jowar	बाजरी Bajri	बार्ली Barley	मका Maize	नाचणी Ragi	हरभरा Gram	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	
1	बृहन्मूर्ध	..	..	..	..	..	..	..	..	
2	ठाणे	..	6	4	..	..	..	..	..	
3	रायगड	..	55	..	..	..	..	..	..	
4	रत्नागिरी	..	54	1	..	..	..	1	..	
5	सिंधुदुर्ग	..	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	
6	नाशिक	..	83	430	49	82	1	..	73	
7	पुणे	..	40	444	14	5	1	..	23	
8	जळगाव	..	75	393	19	..	5	..	41	
9	अहमदनगर	..	27	582	1,010	154	12	..	62	
10	पुणे	..	53	256	666	118	37	..	52	
11	सातारा	..	165	161	376	100	14	..	38	
12	सांगली	..	80	140	178	43	21	..	42	
13	सोलापूर	..	39	244	544	63	107	..	43	
14	कोल्हापूर	..	53	95	..	..	18	..	4	
15	औरंगाबाद	..	17	574	530	36	22	..	117	
16	जालना	..	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	
17	परभणी	..	140	281	64	..	10	..	21	
18	बीड	..	26	188	568	62	12	..	61	
19	नांदेड	..	104	165	..	6	1	..	15	
20	उस्मानाबाद	..	93	391	638	..	39	..	71	
21	बुलढाणा	..	7	171	1	..	1	..	17	
22	अकोला	..	3	168	..	..	1	..	3	
23	अमरावती	..	20	163	..	1	1	..	23	
24	यवतमाळ	..	3	153	..	..	..	..	1	
25	वर्धा	..	1	281	..	..	..	..	3	
26	नागपूर	..	195	222	3	..	..	..	22	
27	भंडारा	..	1,398	62	1	..	..	..	..	
28	चंद्रपूर	..	1,196	24	30	..	..	..	..	
महाराष्ट्र राज्य		..	3,933	5,588	4,696	664	12	303	1	732

N.A.S. वेगळी उपलब्ध नाही/

भाधार.-व्हत् व पिके महवाल कृषि सचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

AGRICULTURE

TABLE No. 4.5

Area irrigated under different crops (1978-79)

(समर हेक्टरत)
(in 100 hectares)

तूर	मिरची	ऊस	एकूण अन्नपिके	कापूस	भुईमूग	तंबाखू	सर्वे अन्नेतर पिके	सिचनाव्हालील एकूण क्षेत्र	District
Tur	Chillies	Sugar- cane	All food crops	Cotton	Ground- nut	Tobacco	All non- food crops	Total irrigated area (gross)	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(2)
..	..	..	1	..	..	..	7	8	Greater Bombay
..	2	1	60	..	..	..	11	71	Thane
..	4	..	79	..	..	..	7	86	Raigad
..	9	3	108	..	1	..	57	162	Ratnagiri
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Sindhudurg
..	32	240	1,332	21	49	..	167	1,499	Nashik
..	68	113	776	79	..	..	86	862	Dhule
..	39	82	1,093	92	21	..	123	1,216	Jalgaon
..	32	616	2,594	86	63	..	259	2,853	Ahmednagar
14	39	224	1,789	110	63	..	240	2,029	Pune
2	11	196	1,148	69	6	..	89	1,237	Satara
..	38	298	888	17	5	13	72	960	Sangli
8	35	206	1,373	92	66	1	210	1,583	Solapur
..	1	499	678	..	..	..	3	681	Kolhapur
..	43	194	1,593	95	9	..	117	1,710	Aurangabad
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Jalna
..	29	51	683	30	32	..	68	751	Parbhani
..	18	86	1,034	50	9	..	60	1,094	Beed
..	21	59	420	15	22	..	40	460	Nanded
..	45	199	1,513	3	27	..	214	1,727	Osmanabad
..	21	17	275	49	..	..	51	326	Buldana
..	17	6	226	9	..	..	9	235	Akola
..	22	3	348	35	9	..	49	397	Amravati
..	11	20	219	33	26	..	59	278	Yavatmal
..	7	2	343	16	..	..	16	359	Wardha
..	14	3	613	10	..	..	11	624	Nagpur
..	18	8	1,534	..	..	..	..	1,534	Bhandara
..	17	1	1,299	..	..	1	1	1,300	Chandrapur
24	593	3,127	22,019	911	408	15	2,026	24,045	Maharashtra State

Not available separately.

Source.—Season and Crop report, Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

4. शेती/AGRICULTURE

तपता क्रमांक/TABLE No. 4.6

एकूण बागायती विहिरींची संख्या
Total number of irrigation wells
(1979-80)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	विहिरींची संख्या No. of wells		एकूण Total	District
		वापरात असलेल्या In use	वापरात नसलेल्या & Not in use		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	बृहन्मुंबई	386	52	438	Greater Bombay
2	ठाणे	7,747	489	8,236	Thane
3	रायगड	4,750	473	5,223	Raigad
4	रत्नागिरी	10,870	2,422	13,292	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Sindhudurg
6	नाशिक	72,582	3,662	76,244	Nashik
7	धुळे	25,724	3,445	29,169	Dhule
8	जळगाव	50,419	8,014	58,433	Jalgaon
9	अहमदनगर	85,711	9,222	94,933	Ahmednagar
10	पुणे	61,519	4,646	66,165	Pune
11	सातारा	40,361	3,681	44,042	Satara
12	सांगली	43,864	3,472	47,336	Sangli
13	सोलापूर	56,025	3,859	59,884	Solapur
14	कोल्हापूर	15,766	2,145	17,911	Kolhapur
15	औरंगाबाद	75,372	4,844	80,216	Aurangabad
16	जालना	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Jalna
17	परभणी	27,218	2,706	29,924	Parbhani
18	बीड	33,754	2,783	36,537	Beed
19	नांदेड	12,131	942	13,073	Nanded
20	उस्मानाबाद	41,412	4,135	45,547	Osmanabad
21	बुलढाणा	26,749	9,719	36,468	Buldana
22	अकोला	13,892	7,257	21,149	Akola
23	अमरावती	26,785	6,157	32,942	Amravati
24	यवतमाळ	15,003	4,606	19,609	Yavatmal
25	वर्धा	16,671	11,013	27,684	Wardha
26	नागपूर	31,275	26,131	57,406	Nagpur
27	भंडारा	11,817	4,099	15,916	Bhandara
28	चंद्रपूर	9,892	4,752	14,644	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		8,17,695	1,34,726	9,52,421	Maharashtra State

N.A.S.—वेगळी उपलब्ध नाही/Not available separately.

आधार.—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

4. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.7

महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांखालील क्षेत्रांचे निव्वशांक
Index number of area of principal agricultural commodities in Maharashtra

(पायाभूत काळ : त्रैवार्षिक)
(Base : Triennium 1967-70=100)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वस्तु (2)	1960-61 (3)	1965-66 (4)	1970-71 (5)	1975-76 (6)	1980-81 (7)	1981-82 (8)	Commodity (2)
I अन्नधान्ये—								FOODGRAINS :
(a) तृणधान्ये—								Cereals—
(1)	तांदूळ	97.7	99.3	101.6	106.4	113.0	113.9	Rice
(2)	गहू	108.6	99.8	97.3	140.1	129.3	135.1	Wheat
(3)	खारिप ज्वारी	100.9	103.1	100.5	108.9	118.7	120.7	Kharif-Jowar
(4)	रब्बी ज्वारी	114.1	105.5	96.7	101.2	105.1	107.8	Rabi-Jowar
(5)	एकूण ज्वारी	108.4	104.4	98.3	104.6	111.0	113.4	Total Jowar
(6)	बाजरी	79.3	88.7	98.9	87.7	82.9	84.6	Bajri
(7)	बार्ली	113.3	76.7	186.7	293.4	296.7	286.8	Barley
(8)	मका	60.6	95.5	103.2	135.5	164.9	167.9	Maize
(9)	नाचणी	108.2	108.9	89.6	99.0	104.3	106.0	Ragi
(10)	कोदा	119.8	102.9	71.4	74.9	85.6	81.0	Kodra
(11)	इतर तृणधान्ये	104.1	94.2	87.3	100.0	100.3	98.4	Other cereals
एकूण—तृणधान्ये		101.1	100.2	98.4	104.2	107.1	109.3	Total—Cereals
(b) कडधान्ये—								Pulses—
(1)	हरभरा	115.3	89.6	89.0	128.0	123.1	132.3	Gram
(2)	तूर	86.1	91.6	101.8	109.7	114.7	114.6	Tur
(3)	इतर कडधान्ये	84.6	86.8	97.1	106.8	90.5	94.5	Other pulses
एकूण—कडधान्ये		89.0	88.3	97.1	110.3	106.2	104.2	Total—Pulses
एकूण—अन्नधान्ये		98.7	97.8	98.1	105.4	106.9	108.3	Total—Foodgrains
II अन्नधान्येतर—								NON-FOODGRAINS :
(a) गळिताची धान्ये—								Oil-seeds—
(1)	भईमूग	118.3	122.1	98.8	93.4	91.0	90.2	Groundnut
(2)	तोंड	78.9	77.7	76.2	93.3	117.9	109.7	Sesamum
(3)	मोहरी, राई आर्तिग जवस	124.7	98.0	104.5	158.8	132.6	134.4	Rape, mustard and linseed
(4)	एरंड	143.2	116.2	75.7	119.5	124.8	111.5	Castor-Seed
एकूण—गळिताची धान्ये		114.3	112.8	96.7	103.2	100.8	99.4	Total—Oil-seeds
(b) तंतूपिके—								Fibres—
(1)	कापूस	91.1	99.0	100.3	84.1	97.2	98.8	Cotton
(2)	अवाडी	86.5	96.7	84.8	115.9	113.1	107.0	Mesta
एकूण—तंतूपिके		91.0	99.0	99.9	84.8	97.6	98.0	Total—Fibres
(c) संकीर्ण—								Miscellaneous—
(1)	ऊस	80.2	86.2	108.4	148.4	166.1	193.1	Sugarcane
(2)	तंबाखू	209.1	109.1	95.9	92.0	98.6	99.4	Tobacco
(3)	बटाटे	138.1	127.1	94.1	92.6	90.1	105.4	Potato
(4)	मिरची	98.3	99.5	91.6	90.2	93.9	90.6	Chillies
एकूण—संकीर्ण		93.8	94.8	99.5	116.8	126.7	138.0	Total—Miscellaneous
एकूण—अन्नधान्येतर		97.9	102.6	99.0	92.6	100.7	102.1	Total—Non-foodgrains
सर्व पिके		98.5	99.0	98.3	102.2	105.3	106.7	All commodities

आधार.—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

4. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.8

महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांच्या उत्पादनाचे निर्देशांक
Index number of production of principal crops of agricultural commodities in Maharashtra State

(पायाभूत काळ : त्रैवार्षिक)
(Base : Triennium 1967-70=100)

अनुक्रमांक Serial No (1)	वस्तू (2)	भार Weights (3)	1960-61 (4)	1965-66 (5)	1970-71 (6)	1975-76 (7)	1980-81 (8)	1981-82 (9)	Commodity (2)
I अन्नधान्ये—		FOODGRAINS :							
(a) तृणधान्ये—		Cereals—							
(1)	तांदूळ	11.52	100.2	64.7	121.7	167.3	172.8	178.5	Rice
(2)	गहू	4.81	104.4	72.9	114.6	312.1	242.4	257.3	Wheat
(3)	खरिप ज्वारी	11.45	128.9	67.1	52.0	131.4	165.6	291.7	Kharif-jowar
(4)	रब्बी ज्वारी	9.67	141.0	80.1	46.7	85.2	111.6	112.8	Rabi-jowar
(5)	एकूण ज्वारी	21.12	134.4	73.0	49.6	110.3	140.9	155.7	Total-jowar
(6)	बाजरी	5.80	76.9	58.2	129.7	88.1	119.6	122.7	Bajri
(7)	बाली	0.01	94.1	82.4	141.2	192.4	396.2	379.2	Barley
(8)	मका	0.24	60.3	84.8	82.2	278.4	404.5	406.4	Maize
(9)	नाचणी	1.19	108.4	72.2	103.6	119.8	133.5	145.2	Ragi
(10)	कोदा	0.09	110.4	89.6	68.8	73.6	88.5	89.0	Kodra
(11)	इतर कडधान्ये	0.27	98.8	81.6	79.6	107.4	100.6	99.3	Other cereals
एकूण तृणधान्ये		45.05	113.77	69.1	87.1	144.6	158.1	168.7	Total—Cereals
(b) कडधान्ये—		Pulses—							
(1)	हरभरा	1.32	130.4	76.7	84.2	175.6	146.1	172.1	Gram
(2)	तूर	4.46	156.5	82.8	90.6	136.3	120.2	142.7	Tur
(3)	इतर कडधान्ये	4.66	90.6	77.5	74.9	135.8	75.3	102.0	Other pulses
एकूण कडधान्ये		10.44	123.8	79.7	82.8	141.0	103.5	128.3	Total—Pulses
एकूण अन्नधान्ये		55.49	115.6	71.1	86.3	143.9	147.8	161.1	Total—Foodgrains
II अन्नधान्येतर—		NON-FOODGRAINS :							
(a) गळिताची धान्ये—		Oil-seeds—							
(1)	भूईसूग	9.25	127.4	75.3	93.4	110.3	97.2	100.3	Groundnut
(2)	तोंळ	0.70	89.3	85.5	56.2	99.2	113.7	100.4	Sesamum
(3)	मोहरी, राई आणि ज्वस	0.58	163.9	100.3	94.4	177.5	158.3	175.4	Rape, mustard and linseed
(4)	एरंड	0.01	150.0	83.3	100.0	200.0	233.3	166.7	Castor-Seed
एकूण गळिताची धान्ये		10.45	126.9	77.4	91.0	113.3	101.8	104.5	Total—Oil-seeds
(b) तत्पिके—		Fibres—							
(1)	कापूस	8.43	122.7	77.1	35.5	57.2	93.1	107.5	Cotton
(2)	अंबाडी	0.03	187.2	97.0	46.4	115.8	110.9	105.9	Mesta
एकूण तत्पिके		8.46	122.8	77.2	35.5	57.4	93.1	107.4	Total—Fibres
(c) सकीर्ण—		Miscellaneous—							
(1)	ऊस	21.64	81.4	78.8	115.5	156.2	182.6	220.8	Sugarcane
(2)	तंबाखू	0.18	256.2	133.3	108.3	102.1	141.7	152.1	Tobacco
(3)	बटाटे	0.35	150.0	129.3	99.4	133.7	101.8	147.7	Potato
(4)	मिरची	3.34	98.8	93.8	69.6	89.6	85.4	82.7	Chillies
एकूण सकीर्ण पिके		25.51	85.9	81.8	109.2	146.8	168.4	201.2	Total—Miscellaneous
एकूण अन्नधान्येतर		44.51	102.6	79.9	90.9	121.9	138.3	160.5	Total—Non-foodgrains
सर्व पिके		100.00	109.8	75.0	88.3	134.1	143.6	160.8	All commodities

साधन — कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source: Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

4. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4,9

महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख सरासरी उत्पादनाचे निवेष्टांक

Index numbers of average yield of principal agricultural commodities in Maharashtra State

(पायाभूत काळ : त्रैवार्षिक)
(Base : Triennium 1967-70-100)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वस्तू (2)	1960-61 (3)	1965-66 (4)	1970-71 (5)	1975-76 (6)	1980-81 (7)	1981-82 (8)	Commodity (2)
I अन्नधान्ये—								
FOODGRAINS :								
(a) तुणधान्ये—								
Cereals—								
(1)	तांदूळ	102.6	65.2	119.8	157.2	152.9	156.5	Rice
(2)	गहू	96.0	73.0	117.8	222.8	187.5	190.4	Wheat
(3)	खरिप ज्वारी	127.8	65.1	51.7	120.7	139.5	158.8	Kharif jowar
(4)	रब्बी ज्वारी	123.6	75.9	48.3	84.2	105.2	104.7	Rabi jowar
(5)	एकूण ज्वारी	124.0	69.9	50.5	105.4	126.9	137.2	Total - jowar
(6)	बाजरी	97.0	65.6	131.1	100.4	144.2	144.8	Bajari
(7)	बाली	83.1	107.4	75.6	65.6	133.5	132.2	Barley
(8)	मका	99.5	88.8	79.6	205.5	245.3	242.1	Maize
(9)	नाचमी	100.2	66.3	115.6	121.0	128.0	136.9	Ragi
(10)	कोदरा	92.2	87.1	96.4	98.3	103.4	109.8	Kodra
(11)	इतर तुणधान्ये	94.9	86.6	91.2	107.4	100.3	101.0	Other cereals
	एकूण तुणधान्ये	111.8	68.7	88.2	135.7	143.9	150.5	Total cereals
(b) कडधान्ये—								
Pulses—								
(1)	हरभरा	113.1	85.6	94.6	137.2	118.7	130.1	Gram
(2)	तूर	181.8	90.4	89.0	124.2	101.8	124.6	Tur
(3)	इतर कडधान्ये	107.1	89.3	77.1	127.2	75.7	107.9	Other pulses
	एकूण कडधान्ये	139.0	89.3	84.4	127.3	94.9	118.9	Total pulses
	एकूण अन्नधान्ये	116.4	72.2	87.5	134.1	134.7	144.7	Total foodgrains
II अन्नधान्येतर पिके—								
NON FOODGRAINS:								
(a) गळिताची धान्ये—								
Oil-seeds—								
(1)	भुईमूग	107.7	61.7	94.5	118.1	106.9	111.2	Groundnut
(2)	तोंड	113.2	110.0	73.8	106.3	96.5	91.5	Sesamum
(3)	मोहरी, राई आणि जवस	131.4	102.3	90.3	111.8	119.4	130.6	Rape, Mustard and linseed
(4)	एरंड	104.7	71.7	132.1	167.4	187.0	149.5	Castor Seed
	एकूण गळिताची धान्ये	109.4	65.7	93.2	116.8	107.1	111.2	Total oil-seeds
(b) तंतू पिके—								
Fibres—								
(1)	कापूस	134.7	77.9	35.4	68.0	95.7	108.8	Cottons
(2)	अंबाडी	158.6	100.3	54.7	99.9	98.1	99.0	Mesta
	एकूण तंतू पिके	134.8	78.0	35.5	68.2	95.7	108.7	Total fibres
(c) संकीर्ण—								
Miscellaneous—								
(2)	ऊस	101.5	91.4	106.6	105.2	100.9	114.3	Sugarcane
(2)	तंबाखू	122.5	122.2	112.9	110.0	143.7	152.9	Tobacco
(3)	बटाटे	108.6	69.5	105.6	144.4	113.0	140.1	Potato
(4)	मिरची	100.5	94.3	75.9	99.3	90.9	91.3	Chillies
	एकूण संकीर्ण पिके	104.9	92.3	103.2	105.1	108.6	113.1	Total-miscellaneous
	एकूण अन्नधान्येतर	110.3	81.9	88.4	102.4	106.5	112.3	Total-non-foodgrains
	सर्व पिके	113.8	76.5	87.9	119.2	120.9	128.2	All commodities

साधार.—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

4. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4-10

जिल्हावार बांध बंदिस्ती केलेली जमीन
Area banded in each District(क्षेत्र हेक्टरात)
(Area in hectares)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	पहिली योजना During First Plan period (3)	दुसरी योजना During Second Plan period (4)	तिसरी योजना During Third Plan period (5)	वार्षिक योजना During Annual Plans 1966-67 to 1968-69 (6)	चौथी योजना During Fourth Plan 1969-70 to 1973-74 (7)	पाचवी योजना During fifth plan period 1974-75 to 1978-79 (8)	1979-80 (9)	1980-81 (10)	1981-82 (11)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Greater Bombay.
2	ठाणे	..	10	..	..	..	..	..	..	..	Thane
3	रायगड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Raigad
4	रत्नागिरी	..	10	..	..	..	..	..	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	20	..	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	12,971	46,145	1,87,691	88,296	1,30,289	14,179	1,857	1,076	1,000	Nashik
7	धुळे	10,703	1,03,949	1,36,898	83,174	93,334	41,885	9,058	9,024	7,000	Dhule
8	जळगाव	15,312	29,806	1,25,819	1,14,699	1,48,991	33,404	8,930	6,786	4,000	Jalgaon
9	अहमदनगर	26,764	1,11,240	1,87,992	1,07,339	1,02,187	25,553	12,295	8,420	7,000	Ahmednagar
10	पुणे	43,850	59,861	1,59,129	91,828	66,036	11,589	2,031	987	..	Pune
11	सातारा	2,109	11,040	57,659	44,956	67,826	5,658	1,391	1,228	1,000	Satara
12	सांगली	11,684	41,335	95,652	68,431	1,00,581	16,880	1,219	1,558	1,000	Sangli
13	सोलापूर	61,298	48,247	2,53,020	1,46,738	1,63,120	48,870	12,469	10,125	9,000	Solapur
14	कोल्हापूर	227	222	9,355	9,705	13,716	820	27	..	..	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	761	8,515	1,08,643	1,39,269	4,15,202	22,805	6,772	6,377	Aurangabad
16	जालना	..	..	898	29,082	79,183	2,16,257	48,807	11,151	13,915	Jalna
17	परभणी	..	..	9648	74,206	86,975	2,71,361	42,382	11,732	11,267	Parbhani
18	बीड	1,835	9,648	30,235	62,882	1,14,077	48,306	16,353	9,767	8,000	Beed
19	नांदेड	84	429	30,235	62,882	1,14,077	48,306	16,353	9,767	8,000	Nanded
20	उस्मानाबाद	7,578	16,542	1,19,308	1,79,987	4,03,476	79,367	20,447	16,045	11,000	Osmanabad
21	बुलढाण	..	2,138	78,909	87,501	1,11,400	85,349	20,839	18,700	14,000	Buldana
22	अकोला	..	9,791	56,563	86,953	1,04,645	75,365	20,519	15,277	11,000	Akola
23	अमरावती	..	9,855	45,664	50,952	88,585	37,186	10,107	12,345	9,000	Amravati
24	यवतमाळ	..	14,774	86,680	91,062	95,020	75,897	23,258	20,135	14,000	Yavatmal
25	वर्धा	..	1,543	30,367	32,682	24,849	40,279	10,975	8,285	7,000	Wardha
26	नागपूर	..	1,153	34,492	49,404	38,992	40,559	7,326	6,770	5,000	Nagpur
27	भंडारा	..	..	316	272	..	..	..	..	..	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	..	8,800	14,520	23,137	7,715	620	614	1,000	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		1,95,186	5,27,161	19,16,480	17,16,808	27,93,081	8,22,855	2,09,376	1,78,701	1,44,000	Maharashtra State.

आधार—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

---

4. शेती AGRICULTURE

---

4. शेती/

तक्ता क्र./

'शेतिये यंत्रे आणि अवजारे/

अनुक्रमांक	जिल्हा	वर्ष	गाड्या	नागर		पाभरी		यंत्रयंत्र		कढवा कापण्याचे यंत्रे	
				Ploughs		Seed drills		Threshers		Chaff cutters	
				लाकडी	लोखंडी	सुधारित	स्थानिक	बैलाकडून किंवा मनुष्य बळाने	शक्तीवर चालणारी	बैलाकडून किंवा मनुष्य बळाने	शक्तीवर चालणारी
Serial No.	District	Year	Carts	Wooden	Iron	Improved	Local	Bullock or manually operated	Power operated	Bullock or manually operated	Power operated
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1	बृहस्पति	1978	..	..	..	..	..	..	..	..	..
		1972	34	19	4	..	..	..	..	..	..
2	ठाणे	1978	37,365	1,07,886	1,389	42	222	44	17	17	1
		1972	36,778	1,05,409	1,795	4	13	82	10	16	6
3	रायगड	1978	17,618	88,874	87	85	213	189	16	5	16
		1972	20,420	90,628	216	3	..	8	59	2	31
4	रत्नागिरी	1978	3,462	2,58,422	138	4	66	11	8	7	3
		1972	4,523	2,34,983	551	1	1	7	2	1	1
5	नाशिक	1978	77,492	1,38,583	53,210	3,979	70,985	828	313	2,478	39
		1972	74,370	1,46,099	42,312	111	40,061	480	52	924	38
6	धुळे	1978	61,108	1,03,409	21,275	4,583	57,720	438	330	466	23
		1972	64,020	96,701	19,595	789	24,709	306	96	277	31
7	जळगाव	1978	87,394	64,866	27,795	3,239	73,574	297	615	438	107
		1972	79,785	49,796	27,657	221	61,758	432	206	157	54
8	बृहस्पति	1978	76,868	30,832	63,209	6,205	93,033	265	748	2,742	234
		1972	72,171	26,864	61,551	4,199	82,242	413	132	1,817	160
9	पुणे	1978	59,689	91,437	49,299	4,190	72,505	276	183	1,786	142
		1972	52,123	76,745	40,296	1,471	45,928	229	23	959	56
10	सातारा	1978	43,058	40,781	30,526	5,538	56,099	2,793	269	511	36
		1972	42,741	37,650	24,877	1,549	31,939	1,091	25	301	22
11	सांगली	1978	41,586	23,735	33,046	2,470	45,168	7,670	94	347	18
		1972	42,900	24,730	32,047	222	30,457	8,047	14	792	42
12	सोलापूर	1978	51,049	14,844	39,801	1,538	56,521	138	144	143	36
		1972	49,922	15,863	37,513	877	33,594	98	26	2,722	27
13	कोल्हापूर	1978	51,960	1,08,687	11,986	2,562	29,866	2,421	135	184	13
		1972	49,018	94,575	9,581	427	26,922	1,396	12	281	..
14	बीरगावा	1978	73,399	27,143	48,289	7,335	71,165	127	129	469	37
		1972	79,244	11,331	42,126	230	62,850	745	13	858	13
15	परभणी	1978	64,570	51,204	21,536	4,262	60,557	81	97	472	31
		1972	65,251	48,790	22,236	161	55,798	78	20	1,014	54

AGRICULTURE

TABLE No. 4-11

Agricultural Machinery and Implements

(1978)

उसाचे चरक Sugarcane crushers		सिंचनासाठी विद्युत पंप Electric pumps for irrigation			सिंचन व कृषि कामाकरिता वापरलेली तेल इंजिने व पंप Oil engines with pump for irrigation and agricultural purposes	पशियन चाक Persian wheels	फवारणी यंत्रे Sprayers and dusters	ट्रॅक्टरसं Tractors	दुवाकी ट्रॅक्टरसं किंवा शक्तीवर चालणारी मशागत यंत्रे Two wheel tractors or power fillers	शाणी Ghanis	Districts
शक्तीने चालणारे Worked by power	बैलाच्या सहाय्याने चालणारे Worked by bullocks	पाच अथवापत्ती पर्यंत Up to 5 H.P.	सहा आणि अधिक अथवापत्तीचे 6 and above H.P.	एकूण Total							
(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(2)
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Greater Bombay
1	..	..	2	2	15	..	..	..	..	1	
137	9	2,413	80	2,493	464	170	633	121	35	1	Thane
18	2	6,244	133	1,377	763	1,017	1,370	889	89	16	
2	1	2,623	106	2,729	297	523	167	9	69	2	Raigad
..	..	1,629	214	1,843	649	673	720	17	64	..	
14	12	1,890	123	2,013	566	423	874	25	20	86	Ratnagiri
8	27	542	34	576	531	421	1,494	13	2	57	
555	647	33,176	985	34,161	15,084	7	3,822	1,552	263	25	Nashik
295	323	11,858	472	12,330	20,689	3	1,948	496	14	24	
13	16	16,227	682	16,909	7,190	..	2,952	827	22	7	Dhule
50	11	6,305	346	6,651	11,157	47	876	294	16	6	
54	12	26,749	8,736	35,485	4,594	10	7,510	1,365	17	19	Jalgaon
44	21	12,161	5,113	17,274	5,619	1	1,348	319	27	12	
157	61	30,594	2,253	32,847	17,300	24	4,459	1,698	35	66	Ahmednagar
433	229	21,639	2,547	24,186	22,898	4	1,998	1,040	9	188	
689	26	18,370	1,411	19,781	14,896	12	4,869	897	28	31	Pune
229	128	7,668	511	8,179	11,061	2	2,094	459	10	129	
419	88	16,303	1,283	17,586	10,668	17	2,900	766	9	32	Satara ✓
240	44	3,932	721	4,653	7,988	1	1,801	310	12	15	
346	8	20,815	3,783	24,598	11,164	46	1,541	563	18	47	Sangli
290	60	12,656	1,217	13,873	12,293	..	1,189	471	8	128	
1,064	59	22,078	944	23,022	19,681	2	3,415	429	12	221	Solapur
736	181	5,870	500	6,370	16,477	7	3,760	204	5	389	
1,597	8	10,162	3,824	13,986	17,447	99	1,718	1,372	62	54	Kolhapur
1,373	41	5,237	1,175	6,412	12,541	100	535	954	27	15	
529	153	22,006	720	22,726	7,654	79	8,038	755	68	312	Aurangabad
597	198	7,851	577	8,424	15,081	25	3,083	266	34	497	
325	109	7,998	394	8,392	3,594	6	5,622	183	5	103	Parbhani
258	168	6,647	376	7,023	3,165	16	1,285	82	2	82	

TABLE No.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	
16	बीड	..	1978	49,160	2,753	27,176	4,106	57,009	39	35	448	18
			1972	48,495	1,199	24,443	11	67,569	39	4	273	4
17	नांदेड	..	1978	49,687	85,374	6,129	2,618	57,271	55	19	373	6
			1972	49,108	79,398	5,040	70	48,940	30	1	272	7
18	उस्मानाबाद	..	1978	49,998	32,259	27,132	3,919	84,007	68	98	381	10
			1972	51,633	28,397	28,123	251	54,355	115	17	1,809	19
19	बुलढाणा	..	1978	56,626	6,233	30,106	1,136	56,588	62	194	167	6/
			1972	56,790	7,653	28,410	52	57,108	509	38	208	31
20	अकोला	..	1978	56,749	24,487	29,249	4,286	48,722	193	294	203	101
			1972	46,065	20,879	25,721	56	54,503	475	65	189	108
21	अमरावती	..	1978	57,749	43,203	19,030	4,722	35,957	264	549	163	106
			1972	55,146	38,304	16,314	155	28,396	430	34	126	51
22	यवतमाळ	..	1978	75,885	1,01,201	19,168	2,369	55,741	86	208	309	55
			1972	74,558	92,202	18,608	36	59,666	442	27	260	51
23	वर्धा	..	1978	41,307	35,183	8,271	2,222	28,485	68	307	48	67
			1972	41,145	34,727	8,134	930	24,359	595	8	73	7
24	नागपूर	..	1978	68,994	73,940	3,542	1,851	39,641	95	390	64	60
			1972	75,436	60,904	3,631	308	47,986	99	14	47	24
25	भंडारा	..	1978	1,04,862	1,55,085	1,828	989	19,785	7,695	26	11	6
			1972	1,40,508	1,51,979	1,555	45	8,657	2,065	36	21	4
26	चंद्रपूर	..	1978	1,36,981	2,08,282	2,027	1,808	48,720	3,488	16	40	9
			1972	1,38,592	2,03,732	1,659	184	14,330	13	13	19	8
महाराष्ट्र राज्य			1978	14,94,617	19,18,703	5,75,244	76,058	12,19,620	27,641	5,234	12,278	1,235
			1972	15,20,776	17,79,557	5,26,995	12,353	9,62,141	19,136	947	13,148	857

आधार : पशुधन गणना

4-11—contd.

(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(2)
145	75	9,514	1,666	11,180	3,164	..	887	89	3	41	Beed
128	102	1,940	260	2,220	4,110	4	465	25	..	133	
163	91	7,080	635	7,715	1,170	20	4,245	64	..	24	Nanded
72	67	8,099	443	3,342	1,563	18	500	31	..	14	
730	150	14,747	970	15,717	11,396	6	2,054	211	5	58	Osmanabad
645	200	7,149	636	7,785	14,153	12	847	126	5	96	
214	22	14,213	343	14,556	4,505	19	12,227	627	..	58	Buldana
190	61	6,780	177	6,957	3,294	34	4,510	115	..	80	
120	3	10,602	220	10,822	3,097	4	10,234	385	21	21	Akola
77	14	3,833	87	3,920	1,721	1	3,140	185	17	34	
61	45	21,154	128	21,282	2,052	9	7,789	323	17	19	Amravati
33	70	8,727	175	8,902	1,469	20	2,539	271	51	9	
26	12	9,722	212	9,934	2,882	5	11,502	122	..	24	Yavatmal
66	28	3,193	214	3,407	1,414	9	4,696	60	2	24	
11	2	9,861	145	10,006	2,509	9	10,870	70	4	84	Wardha
40	53	4,499	267	4,766	1,036	5	2,589	50	3	10	
2	8	14,841	223	15,064	2,488	8	4,750	74	6	14	Nagpur
7	14	7,170	352	7,522	1,826	41	1,822	79	4	7	
51	242	2,842	89	2,931	1,832	10	1,326	191	8	37	Bhandara
27	625	1,183	40	1,223	1,188	38	1,342	147	6	23	
43	164	2,016	58	2,074	2,108	15	2,682	199	8	40	Chandrapur
7	217	364	13	377	977	8	16	96	151	11	
7,467	2,023	3,47,996	30,013	3,78,009	1,67,802	1,523	1,17,086	12,917	735	1,426	Maharashtra State
5,864	2,884	1,53,176	16,602	1,69,778	1,73,678	2,507	45,847	6,199	498	2,000	

Source.—Livestock Census.

4. शेती/AGRICULTURE

तबता क्रमांक/TABLE No. 4.12

बहितीची खाती आणि त्यांचे क्षेत्र
No. of Operational holdings and area operated

(आकडे शमरात)
(Figures in '00)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वैयक्तिक खाती Individual Holdings		संयुक्त खाती Joint Holdings		† एकूण खाती All Holdings		District
		सख्या No.	क्षेत्र (हेक्टर) Area (Hectare)	सख्या No.	क्षेत्र (हेक्टर) Area (Hectare)	सख्या No.	क्षेत्र (हेक्टर) Area (Hectare)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बृहन्मंबई ..	24	19	*	*	24	30	Greater Bombay
2	ठाणे ..	1,592	4,033	19	87	1,612	4,141	Thane
3	रायगड ..	1,903	3,556	49	128	1,953	3,698	Raigad
4	रत्नागिरी ..	3,945	10,170	34	382	3,987	10,573	Katnagiri
5	नाशिक ..	2,475	10,125	40	192	2,515	10,360	Nashik
6	धुळे ..	1,559	6,834	83	344	1,644	7,293	Dhule
7	जळगाव ..	2,392	8,188	88	265	2,482	8,476	Jalgaon
8	अहमदनगर ..	3,196	12,780	24	90	3,221	13,077	Ahmadnagar
9	पुणे ..	3,188	11,175	45	290	3,234	11,501	Pune
10	सातारा ..	3,194	7,549	8	48	3,204	7,647	Satara
11	सांगली ..	2,385	7,022	43	203	2,429	7,251	Sangli
12	सोलापूर ..	2,362	12,553	77	414	2,439	13,050	Solapur
13	कोल्हापूर ..	2,964	5,157	50	159	3,024	5,372	Kolhapur
14	औरंगाबाद ..	2,783	12,911	1	3	2,785	12,941	Aurangabad
15	परभणी ..	2,211	10,379	12	78	2,224	10,495	Parbhani
16	बीड ..	2,099	9,508	7	59	2,107	9,584	Beed
17	नांदेड ..	1,974	7,836	28	129	2,003	7,977	Nanded
18	उस्मानाबाद ..	2,357	12,741	12	65	2,369	12,818	Usmanabad
19	बुलढाणा ..	1,752	7,269	43	212	1,798	7,512	Buldana
20	अकोला ..	1,880	7,796	131	598	2,017	8,468	Akola
21	अमरावती ..	2,009	7,125	17	69	2,036	7,253	Amravati
22	यवतमाळ ..	1,658	9,118	6	39	1,668	9,220	Yavatmal
23	वर्धा ..	896	3,995	99	546	1,000	4,591	Wardha
24	नागपूर ..	1,387	5,621	122	566	1,513	6,226	Nagpur
25	भंडारा ..	1,985	3,849	203	382	2,189	4,241	Bhandara
26	चंद्रपूर ..	2,082	6,823	80	406	2,164	7,253	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		56,254	2,04,132	1,322	5,756	57,643	2,11,048	Maharashtra State.

टीप.—(१) †संस्थांच्या खात्याचाही समावेश आहे.

(२) *५०० पेक्षा कमी

(३) आकडे पूर्णांकित केल्यामुळे बेरजा जुळणार नाहीत.

Note.—(1) †Includes institutional holdings also.

(2) *Less than 500.

(3) Details do not add up to the total due to rounding.

साधर.—कृषि जनगणना अहवाल १९७६-७७, भाग १ व २, कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन.

Source.—Report of Agricultural Census, 1976-77 Part I and Part II, Department of Agriculture, Government of Maharashtra.

4. क्षेत्री/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4-13

वहिलीच्या खात्यांच्या आकार वर्गाप्रमाणे खात्यांची संख्या व त्यांचे एकूण क्षेत्र
Number of operational holdings and area operated by size, class of operational holdings
(1976-77)

(आकडे शंभरात)
(Figures in hundred)

अनुक्रमांक Serial No.	आकार वर्ग (हेक्टर) Size class (Hectare)	वैयक्तिक खाती Individual holdings		संयुक्त खाती Joint holdings		एकूण खाती All holdings	
		संख्या No.	क्षेत्र (हेक्टर) Area (Hectare)	संख्या No.	क्षेत्र (हेक्टर) Area (Hectare)	संख्या No.	क्षेत्र (हेक्टर) Area (Hectare)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	पेसा कमी Below—0.5	7,943	1,945	170	39	8,125	1,987
2	0.5-1.0	6,778	4,965	145	104	6,930	5,075
3	1.0-2.0	11,162	16,375	250	367	11,421	16,756
4	2.0-3.0	7,721	18,889	175	425	7,902	19,329
5	3.0-4.0	5,359	18,536	130	447	5,493	18,999
6	4.0-5.0	4,006	17,856	96	427	4,105	18,297
7	5.0-10.0	9,176	63,453	227	1,562	9,412	65,081
8	10.0-20.0	3,582	47,446	105	1,401	3,693	48,931
9	20.0-30.0	420	9,818	17	403	440	10,290
10	30.0-40.0	71	2,397	4	141	76	2,590
11	40.0-50.0	19	861	1	60	22	968
12	50.0 and above	18	1,590	2	379	24	2,745
	एकूण/Total	56,254	2,04,132	1,322	5,756	57,643	2,11,048

टीप.—आकडे पूर्णांकित केल्यामुळे बेरजा जुळणार नाहीत.

Note.—Details do not add up to the totals due to rounding.

साधार.—कृषि गणना अहवाल, १९७६-७७ भाग १ व २, कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन.

Source.—Report of Agricultural Census, 1976-77, Part I and II, Department of Agriculture, Government of Maharashtra.

---

5. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

---

5. पशुसंवर्धन/

तक्ता क्रमांक/

जिल्हावार पशुधनाची संख्या/

अनुक्रमांक	जिल्हा	वर्ष	गाई बैल/ Cattle					
			तीन वर्षांवरील बैल/ Males over 3 years				तीन वर्षांवरील गाई	
			केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले वळू	पैदाशीसाठी व कामासाठी उप- योगात आणलेले	केवळ कामाकरिता वापरलेले	इतर	एकूण	दुभत्या
Serial No.	District	Year	Used for breeding only	Used for breeding and work both	Used for work only	Others	Total	In milk
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	वृहन्मई	1978	183	201	774	2,114	3,272	2,501
		1972	177	109	1,174	555	2,015	4,363
2	ठाणे	1978	501	14,612	1,99,562	2,895	2,17,570	46,815
		1972	717	14,188	1,95,880	4,763	2,15,548	43,486
3	रायगड	1978	138	11,434	1,59,701	2,243	1,73,516	51,954
		1972	568	5,017	1,66,722	2,421	1,74,728	45,405
4	रत्नागिरी	1978	57	8,961	2,34,714	2,643	2,46,375	41,461
		1972*	189	14,491	3,37,827	4,898	3,57,405	52,146
5	सिंधुदुर्ग	1978	56	6,856	1,26,067	1,503	1,34,482	18,881
		1972@	..	..	..	..	..	..
6	नाशिक	1978	1,482	11,560	3,44,824	4,847	3,62,713	91,508
		1972	1,314	10,422	3,41,572	4,372	3,57,680	76,343
7	धुळे	1978	1,381	9,245	2,47,733	2,256	2,60,615	63,195
		1972	841	8,055	2,51,358	2,639	2,62,893	53,125
8	जळगाव	1978	932	636	2,61,324	3,573	2,66,465	71,910
		1972	688	10,770	2,30,247	5,651	2,47,356	63,872
9	अहमदनगर	1978	517	5,587	3,18,523	3,261	3,27,888	1,01,239
		1972	502	14,440	3,34,236	3,422	3,52,600	86,191
10	पुणे	1978	499	5,113	2,82,649	2,261	2,90,522	97,692
		1972	368	6,661	2,67,088	2,394	2,76,511	74,619
11	सातारा	1978	180	3,362	1,57,214	1,635	1,62,391	56,585
		1972	159	2,712	1,53,825	2,668	1,59,364	40,233
12	सांगली	1978	240	2,415	1,14,314	1,137	1,18,106	46,937
		1972	188	2,631	1,23,390	1,297	1,27,506	33,995
13	सोलापूर	1978	399	2,114	1,80,169	1,436	1,84,118	72,497
		1972	445	8,108	1,91,482	2,727	2,02,762	71,577
14	कोल्हापूर	1978	156	3,625	1,47,159	1,233	1,52,173	35,700
		1972	79	1,900	1,61,536	1,315	1,64,830	30,688
15	भौरगावा	1978	427	5,865	2,19,306	1,570	2,27,168	54,462
		1972†	607	9,698	3,48,358	3,201	3,61,864	77,625
16	जालना	1978	80	3,239	1,76,808	1,584	1,81,711	45,770
		1972††	..	..	..	..	..	..
17	परभणी	1978	220	2,642	2,41,766	1,800	2,46,428	96,537
		1972	697	7,183	2,59,772	3,550	2,71,202	98,348
18	बीड	1978	241	9,873	2,48,474	2,601	2,61,189	81,347
		1972	180	3,655	2,39,469	2,155	2,45,459	65,711
19	नांदेड	1978	665	6,010	2,15,145	2,148	2,23,968	1,04,710
		1972	607	5,641	1,98,489	2,742	2,07,479	86,227
20	उस्मानाबाद	1978	400	6,714	2,63,953	2,893	2,73,960	1,02,038
		1972	384	10,080	2,65,565	4,859	2,80,888	93,068

ANIMAL HUSBANDRY

TABLE No. 5-1.

Live-stock in each District

गाई व बिल/ Cattle						म्हशी-रेडे/ Buffaloes					District
तीन वर्षांवरील गाई/ Females over 3 years						तीन वर्षांवरील रेडे/ Males over 3 years					
भाटलेल्या व न व्यालेल्या	कामासाठी वापरलेल्या	इतर	एकूण	वासरे	एकूण गाई-बिल	केवळ पैदाशीसाठी देवलेले	पैदाशीसाठी व कामासाठी उपयोगात भाणलेले	केवळ कामाकरिता वापरलेले	इतर	एकूण	
Dry and not calved even once	Working	Others	Total	Young stock	Total cattle	Used for breeding only	Used for breeding and work both	Used for work only	Others	Total	
(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
493	67	22	3,083	1,862	8,217	1,265	52	105	794	2,216	Greater Bombay
1,175	7	38	5,583	4,251	11,849	1,195	35	113	61	1,404	
1,06,613	914	2,657	1,56,999	1,21,280	4,95,849	453	2,926	27,680	802	31,861	Thane
1,17,669	863	5,866	1,67,884	1,32,765	5,16,197	421	2,920	30,546	770	34,657	
75,959	78	553	1,28,544	1,09,055	1,11,115	140	3,202	33,098	345	36,785	Raigad
79,719	1,075	1,262	1,27,461	1,13,149	4,15,338	270	1,540	36,468	649	38,927	
1,00,859	161	539	1,43,020	1,10,102	4,99,497	30	1,187	20,035	293	21,545	Ratnagiri
1,35,895	396	1,719	1,90,156	1,59,645	7,07,206	124	2,445	39,937	863	43,369	
38,479	83	557	58,000	46,421	2,38,903	155	2,573	22,044	299	25,071	Sindhudurg
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
1,86,181	156	793	2,78,638	1,91,770	8,33,121	612	1,449	12,934	331	15,326	Nashik
1,79,356	1,325	792	2,57,816	1,80,933	7,95,529	499	1,157	9,434	346	11,436	
1,16,476	340	183	1,80,194	1,56,629	5,97,438	832	560	4,205	167	5,765	Dhule
1,14,560	337	485	1,68,507	1,41,573	5,72,973	692	457	3,169	181	4,499	
1,13,916	104	589	1,86,519	1,79,661	6,32,645	1,457	372	1,472	314	3,615	Jalgaon
98,816	2,264	2,494	1,67,446	1,61,262	5,76,064	900	406	1,434	258	2,998	
1,65,702	862	1,726	2,69,529	2,34,587	8,32,004	505	411	2,678	199	3,793	Ahmednagar
1,70,366	2,182	1,906	2,60,645	2,02,706	8,15,951	454	341	2,796	163	3,754	
1,26,573	283	469	2,25,017	2,04,017	7,19,556	721	455	2,188	124	3,488	Pune
1,26,442	294	511	2,01,866	1,60,999	6,39,376	486	463	1,746	132	2,827	
71,073	60	425	1,28,143	91,206	3,81,740	422	740	2,529	151	3,842	Satara
84,471	504	708	1,25,922	82,371	3,67,657	275	664	2,035	184	3,158	
45,813	91	183	93,024	69,617	2,80,747	244	1,127	11,891	271	13,533	Sangli
61,358	229	382	95,964	56,969	2,80,439	150	561	8,623	151	9,485	
77,518	96	262	1,50,373	1,37,678	4,72,169	445	1,050	6,413	279	8,188	Solapur
84,063	546	625	1,56,811	1,34,175	4,93,748	318	956	3,744	306	5,324	
32,031	275	403	68,409	55,756	2,76,338	364	1,381	36,277	482	38,504	Kolhapur
40,170	317	322	71,497	53,613	2,89,940	181	723	37,443	397	38,744	
73,180	69	279	1,27,990	1,09,896	4,65,054	574	614	1,366	159	2,713	Aurangabad
1,01,701	1,473	921	1,82,720	1,64,259	7,08,843	457	650	1,784	291	3,182	
49,572	82	369	95,793	83,850	3,61,354	240	524	1,166	155	2,085	Jalna
1,00,810	120	836	1,98,303	1,84,927	6,29,658	459	447	1,164	205	2,275	Parbhani
1,17,902	701	1,024	2,17,975	2,05,028	6,94,205	671	577	1,256	317	2,821	
82,251	193	454	1,64,245	1,49,531	5,74,965	428	571	1,505	165	2,669	Beed
98,714	174	736	1,65,335	1,38,932	5,49,716	276	443	1,220	179	2,118	
1,21,222	532	992	2,27,456	1,96,831	6,48,255	638	243	1,067	157	2,105	Nanded
1,32,113	639	611	2,19,590	1,91,642	6,18,711	434	266	1,067	176	1,943	
91,708	536	505	1,94,787	1,80,512	6,49,259	433	1,271	4,449	298	6,451	Osmanabad
1,16,439	467	604	2,10,578	1,87,797	6,79,263	415	830	2,347	320	3,912	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
21	बुलढाणा	1978	597	1,308	2,14,472	2,203	2,18,580	69,956
		1972	1,394	2,879	1,93,667	3,019	2,00,959	56,122
22	भकोला	1978	1,381	5,883	2,20,560	2,116	2,29,940	78,989
		1972	1,049	1,796	2,05,983	2,202	2,11,030	75,312
23	भमरावती	1978	1,963	8,381	1,93,524	3,910	2,07,778	67,621
		1972	1,290	6,222	1,73,726	3,000	1,84,238	64,459
24	यवतमाळ	1978	1,909	2,146	2,83,616	2,777	2,90,448	81,933
		1972	2,266	7,649	2,61,064	3,537	2,74,516	71,818
25	वर्धा	1978	896	4,412	1,27,473	2,199	1,34,980	39,212
		1972	665	2,641	1,18,874	1,736	1,23,916	38,996
26	नागपूर	1978	1,404	3,821	2,07,350	2,548	2,15,123	75,121
		1972	1,289	2,510	1,94,108	2,677	2,00,581	72,362
27	सडारा	1978	1,356	6,838	2,69,583	2,568	2,80,345	62,601
		1972	2,144	5,449	2,85,085	4,351	2,97,029	67,436
28	चंद्रपूर	1978	2,284	19,259	4,09,181	6,341	4,37,065	98,630
		1972	2,221	19,522	4,17,259	6,577	4,45,579	1,29,963
महाराष्ट्र राज्य		1978	20,544	1,72,112	60,65,938	70,295	63,28,889	18,57,802
		1972	21,028	1,84,429	59,17,756	82,728	62,05,941	16,73,495

- (१) *सिंधुदुर्ग धरून
(२) @माहिती उपलब्ध नाही.
(३) †जालना धरून.
(४) ††माहिती उपलब्ध नाही

तबता क्रमांक

म्हशी-रेडे
Buffaloes

तीन वर्षांवरील म्हशी/
Females over 3 years

अनुक्रमांक Serial No	जिल्हा District	वर्ष Year	दुभल्या In milk	भाटलेल्या व न घ्यालेल्या Dry and not calved even once	कामाच्या Working	इतर Others	एकूण Total	जामने Young stock
(1)	(2)	(3)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)
1	बृहन्मूर्खई	1978	58,154	3,503	413	649	62,719	8,887
		1972	74,478	4,639	9	50	79,176	10,963
2	ठाणे	1978	42,849	24,954	2,506	569	70,878	29,716
		1972	31,915	28,543	2,499	872	63,829	26,671
3	रायगड	1978	21,984	21,118	32	279	43,413	29,031
		1972	19,390	23,081	459	471	43,401	27,383
4	रत्नागिरी	1978	17,162	17,537	113	119	34,931	21,854
		1972*	26,865	32,647	331	562	60,406	37,212
5	सिंधुदुर्ग	1978	13,729	15,849	296	243	30,117	19,481
		1972@	..	..	..	..	..	..
6	नाशिक	1978	33,455	33,997	120	195	67,767	39,959
		1972	24,795	29,728	323	314	55,160	30,756
7	धुळे	1978	44,123	37,392	289	232	82,036	51,885
		1972	26,266	35,691	294	318	62,569	37,012
8	जळगाव	1978	70,838	57,535	261	493	1,29,127	88,288
		1972	41,599	48,047	1,053	1,263	91,962	57,536
9	शहमदनगर	1978	33,458	33,543	551	616	68,168	45,357
		1972	23,164	29,906	684	302	54,056	30,536
10	पुणे	1978	73,724	53,219	390	458	1,27,791	72,546
		1972	54,393	52,389	263	261	1,07,306	50,726

TABLE No. 5-1—contd.

(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
95,981	137	2,400	1,68,474	1,54,245	5,41,299	476	930	1,864	118	3,388	Buldana
91,178	1,522	1,031	1,49,853	1,36,508	4,87,320	456	750	1,448	275	2,929	
1,10,800	995	1,123	1,91,907	1,63,237	5,85,084	873	533	951	126	2,483	Akola
97,110	341	720	1,73,483	1,58,636	5,43,149	733	402	1,027	171	2,333	
1,09,624	2,054	2,051	1,81,350	1,84,702	5,73,830	1,369	217	415	162	2,163	Amravati
94,054	684	2,020	1,61,217	1,62,874	5,08,329	838	126	480	170	1,614	
1,92,900	1,032	2,584	2,78,449	1,91,513	7,60,410	1,332	351	1,171	160	3,014	Yavatmal
1,81,877	2,497	2,571	2,58,763	1,96,362	7,29,641	1,115	355	1,213	227	2,910	
99,811	411	766	1,40,200	1,22,949	3,98,129	951	91	393	55	1,490	Wardha
96,084	343	583	1,36,009	1,14,512	3,74,437	664	81	258	72	1,075	
1,53,794	1,074	1,728	2,31,717	2,05,040	6,51,880	1,259	161	672	87	2,179	Nagpur
1,38,275	1,762	1,290	2,13,689	1,88,600	6,02,873	911	163	646	68	1,788	
1,21,543	1,889	2,369	1,88,407	1,70,397	6,39,149	821	1,325	38,181	352	40,680	Bhandara
1,12,553	1,006	2,241	1,83,236	1,66,916	6,47,181	1,095	1,516	37,677	686	40,974	
2,16,106	4,384	3,456	3,22,576	3,00,553	10,60,194	965	3,532	33,076	600	38,173	Chandrapur
1,79,471	4,005	3,331	3,16,772	3,16,851	10,79,202	792	3,611	35,031	738	40,172	
28,76,993	17,078	29,273	47,81,146	41,07,824	1,52,17,859	18,464	28,296	2,70,990	7,650	3,25,400	Maharashtra State
28,52,537	25,953	34,793	45,86,778	39,12,428	1,47,05,147	14,822	22,438	2,62,942	8,151	3,08,353	

(1) * Including Sindhudurg.

(2) @ Information is not available.

(3) † Including Jalna.

(4) †† Information is not available.

TABLE No. 5-1—contd.

एकूण म्हशी-रेडे	मेढरे	शेळ्या	दोडे-शिगरे	इतर जनावरे	एकूण	कोंबड्या, बदके वगैरे	District
Total buffaloes	Sheep	Goats	Horse and ponies	Other live-stock	Total	Poultry	(2)
(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	
73,822	3,078	19,634	1,187	8,615	1,14,553	2,69,501	Greater Bombay
91,543	6,678	26,002	995	7,792	1,44,859	2,59,528	
1,32,455	2,175	1,35,644	1,057	8,078	7,75,258	10,77,079	Thane
1,25,157	1,206	1,39,883	1,312	9,738	7,93,493	8,36,858	
1,09,229	2,786	82,590	783	2,133	6,08,636	11,22,398	Raigad
1,09,711	2,324	71,565	578	1,436	6,00,952	8,37,633	
78,330	360	69,853	29	38	6,48,107	10,70,120	Ratnagiri
1,40,987	1,680	85,562	40	2,519	9,37,994	12,32,334	
74,669	150	39,866	26	1,984	3,55,598	6,48,126	Sindhudurg
..	..	..	..	..	..	..	
1,23,052	2,05,379	4,09,843	3,126	16,361	15,90,882	7,10,192	Nashik
97,352	1,38,871	3,72,018	3,365	13,943	14,21,078	4,82,872	
1,39,686	85,506	2,99,974	3,779	14,188	11,40,571	6,18,738	Dhule
1,04,080	40,767	2,97,536	3,603	10,020	10,28,979	3,40,980	
2,21,030	39,372	3,40,114	1,613	15,557	12,50,331	4,05,473	Jalgaon
1,52,496	43,157	2,99,891	1,533	12,032	10,85,173	1,84,203	
1,17,318	3,52,063	6,88,542	2,887	16,345	20,09,159	11,86,439	Ahmednagar
88,346	2,98,722	5,47,000	4,587	18,461	17,73,067	7,73,317	
2,03,825	3,85,713	4,63,238	2,470	14,592	17,89,394	25,34,048	Pune
1,60,859	3,06,357	3,77,474	2,450	11,723	14,98,239	12,16,510	

(1)	(2)	(3)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	
11	सातारा	1978 ..	95,165	63,891	552	395	1,60,003	1,00,572	
		1972 ..	60,235	72,502	924	663	1,34,324	72,306	
12	सांगली	1978 ..	1,06,065	46,812	559	451	1,53,887	1,15,795	
		1972 ..	71,888	53,008	405	353	1,25,654	80,553	
13	सोलापूर	1978 ..	55,424	33,395	594	238	89,651	76,983	
		1972 ..	42,538	34,175	619	279	77,611	58,163	
14	कोल्हापूर	1978 ..	1,70,879	65,718	962	846	2,38,405	1,43,300	
		1972 ..	1,17,301	73,918	865	423	1,92,510	1,01,530	
15	औरंगाबाद	1978 ..	17,117	17,151	75	88	34,431	21,378	
		1972† ..	22,114	26,172	874	258	49,418	31,165	
16	जालना	1978 ..	11,618	10,767	95	100	22,580	16,415	
		1972†† ..	..	..	..	..	..	..	
17	परभणी	1978 ..	36,589	22,617	354	295	59,855	48,021	
		1972 ..	32,029	29,292	537	484	62,342	47,191	
18	बीड	1978 ..	36,061	27,440	316	291	64,108	49,512	
		1972 ..	25,824	30,258	308	317	56,707	39,055	
19	नांदेड	1978 ..	49,012	32,391	823	558	82,784	68,713	
		1972 ..	41,598	43,706	291	283	85,878	65,873	
20	उस्मानाबाद	1978 ..	79,966	45,565	798	430	1,26,759	1,05,554	
		1972 ..	57,786	57,648	786	467	1,16,687	86,016	
21	बुलडाणा	1978 ..	28,806	21,259	179	594	50,838	33,210	
		1972 ..	19,689	21,756	774	436	42,655	24,919	
22	अकोला	1978 ..	36,519	27,955	676	439	65,589	36,422	
		1972 ..	30,804	24,224	474	303	55,805	31,735	
23	अमरावती	1978 ..	29,654	22,742	872	560	53,828	35,506	
		1972 ..	22,008	21,063	526	362	43,959	26,947	
24	यवतमाळ	1978 ..	26,725	34,082	378	289	61,474	38,750	
		1972 ..	21,897	32,271	760	672	55,600	36,655	
25	वर्धा	1978 ..	13,157	13,865	333	227	27,582	20,559	
		1972 ..	9,879	15,643	233	158	25,913	17,680	
26	नागपूर	1978 ..	21,487	19,223	241	335	41,286	25,954	
		1972 ..	18,236	17,580	238	180	36,234	21,949	
27	भंडारा	1978 ..	27,769	18,518	935	418	47,640	36,863	
		1972 ..	16,951	23,042	418	583	40,994	27,083	
28	चंद्रपूर	1978 ..	23,821	25,375	688	606	50,490	44,668	
		1972 ..	21,238	27,903	685	547	50,373	44,249	
महाराष्ट्र राज्य			1978 ..	12,75,310	8,47,413	14,401	11,013	21,48,137	14,25,179
			1972 ..	9,54,884	8,88,832	15,632	11,181	18,70,529	11,21,864

टीप.—(१) *सिद्धुर्ग धरत.
(२) @माहिती उपलब्ध नाही.
(३) †जालना धरत
(४) ††माहिती उपलब्ध नाही

आधार.—पुस्तक, १९७८.

TABLE No. 5-1- contd.

(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(2)
2,64,417	3,26,823	2,76,898	1,098	6,112	12,57,088	11,24,995	Satara
2,09,788	2,68,209	2,56,426	856	7,668	11,10,604	6,96,273	
2,83,215	2,53,463	2,42,132	743	4,401	10,64,701	10,29,692	Sangli
2,15,692	2,22,479	2,16,532	813	7,086	9,43,041	6,46,568	
1,74,822	2,76,914	5,33,354	1,132	19,113	14,77,504	9,04,713	Solapur
1,41,098	2,30,075	4,26,713	1,721	14,788	13,08,143	6,03,845	
4,20,209	1,32,436	1,54,955	914	4,762	9,89,614	11,21,880	Kolhapur
3,32,784	1,09,874	1,42,394	831	4,859	8,80,682	5,49,775	
58,522	74,318	3,07,146	2,652	10,408	9,18,100	1,64,669	Aurangabad
83,765	73,044	3,63,629	5,692	15,251	12,50,224	2,22,309	
41,080	40,573	2,10,136	2,121	5,558	6,60,822	1,11,345	Jalna
1,10,151	38,360	2,87,479	1,969	7,454	10,75,071	1,95,576	Parbhani
1,12,354	32,227	1,81,195	3,220	9,203	10,32,404	1,58,262	
1,16,289	1,30,170	3,98,074	2,295	7,747	12,29,540	3,40,737	Beed
97,880	87,392	2,38,147	3,851	9,280	9,86,285	2,22,360	
1,53,602	42,688	2,57,625	1,290	12,065	11,15,525	2,48,286	Nanded
1,53,694	41,047	1,42,346	2,059	11,224	9,60,081	1,45,401	
2,38,764	72,539	3,65,847	2,102	13,014	13,41,525	3,06,969	Osmanabad
2,06,615	80,068	2,18,693	4,198	12,960	12,01,797	2,21,343	
87,436	43,877	2,73,734	1,629	13,277	9,61,252	2,55,641	Buldana
70,503	28,664	1,85,383	1,656	7,882	7,81,408	1,20,590	
1,04,494	16,205	2,36,868	3,368	9,647	9,55,666	2,39,650	Akola
89,873	8,509	1,89,749	3,628	9,040	8,43,948	1,75,127	
91,497	32,739	2,47,071	4,421	10,499	9,60,057	3,02,135	Amravati
72,520	19,972	1,65,562	3,947	9,889	7,80,219	1,86,637	
1,03,238	6,873	3,09,433	2,391	10,080	11,92,425	4,99,266	Yavatmal
95,165	5,526	2,43,351	3,185	12,462	10,89,330	4,13,477	
49,631	9,275	1,38,847	1,623	4,064	6,01,569	1,76,706	Wardha
44,668	8,703	1,06,113	1,587	4,157	5,39,665	1,23,514	
69,419	16,571	2,48,256	1,220	10,178	9,97,524	3,34,882	Nagpur
59,971	21,490	1,73,804	1,382	11,539	8,71,059	2,36,796	
1,25,183	3,070	2,14,013	368	13,305	9,95,088	6,20,593	Bhandara
1,09,051	2,386	1,79,486	580	9,514	9,48,198	5,00,021	
1,33,331	42,525	3,11,759	524	17,985	15,66,318	11,30,968	Chandrapur
1,34,794	48,609	2,64,100	618	13,515	15,40,838	8,30,029	
38,98,716	26,36,001	75,62,925	48,817	2,77,560	2,96,41,878	1,87,50,817	Maharashtra State
33,00,746	21,28,036	59,10,554	58,287	2,57,990	2,63,60,760	1,22,16,567	

Note.—(1) *Including Sindhudurg.

(2) @Information is not available.

(3) †Including Jalna.

(4) ††Information is not available.

Source.—Live-stock Census, 1978.

5. पशुसंवर्धन/

तबता क्रमांक/

उपचार केलेल्या व खर्ची केलेल्या जनावरांची संख्या/

मुख्यालयाच्या ठिकाणी उपचार केलेल्या पशूंची संख्या No. of cases treated at the headquarter										
अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	अंतर्गत In-patients				वहिरंग/ Out-patients				
		अश्वजातीय Equine	गोजातीय Bovine	इतर Others	एकूण Total	अश्वजातीय Equine	गोजातीय Bovine	इतर Others	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	
1	बृहन्मुबई	..	..	..	..	22	789	4,493	5,304	
2	ठाणे	..	..	..	..	1,603	39,424	19,440	60,467	
3	रायगड	..	..	..	..	1,355	47,079	13,124	61,558	
4	रत्नागिरी	..	1	..	1	325	45,481	6,986	52,792	
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	38	23,186	3,713	26,937	
6	नाशिक	..	151	1	154	1,231	1,51,886	51,478	2,04,595	
7	धुळे	..	154	9	173	1,566	1,53,407	40,539	1,95,512	
8	अळगाव	..	329	4	339	1,274	1,79,598	34,283	2,15,155	
9	अहमदनगर	..	845	14	863	1,446	3,06,741	1,13,724	4,21,911	
10	पुणे	..	109	13	127	827	1,78,930	48,822	2,28,579	
11	सातारा	..	27	1	83	651	1,06,507	27,111	1,34,269	
12	सांगली	..	119	7	128	596	1,97,257	48,922	2,46,775	
13	सोलापूर	..	3,477	108	3,617	989	1,62,092	92,827	2,55,908	
14	कोन्हापूर	..	40	22	62	310	1,43,209	424,६६	1,68,455	
15	औरंगाबाद	..	434	30	472	882	1,42,476	46,938	1,89,796	
16	जालना	..	65	1	67	648	97,134	18,907	1,16,689	
17	परभणी	..	118	3	124	1,765	1,56,727	38,461	1,96,953	
18	बीड	..	363	7	374	1,908	2,19,001	79,679	3,00,588	
19	नांदेड	..	360	60	421	934	1,57,883	35,994	1,94,811	
20	उस्मानाबाद	..	1,793	24	1,817	1,139	3,63,937	57,516	4,22,592	
21	बुलढाणा	..	121	2	124	3,211	2,76,794	86,507	3,66,512	
22	अकोला	..	266	11	280	5,542	2,37,665	96,356	3,39,563	
23	अमरावती	..	164	4	169	3,270	1,95,731	63,438	2,62,439	
24	यवतमाळ	..	..	..	10	3,153	1,94,094	67,027	2,14,274	
25	वर्धा	..	147	8	155	1,152	1,33,123	37,627	1,71,902	
26	नागपूर	..	127	46	174	1,254	2,15,881	99,545	3,16,680	
27	भंडारा	..	72	..	72	252	2,16,969	40,400	2,57,621	
28	चंद्रपूर	..	71	3	74	368	98,984	28,108	1,27,460	
महाराष्ट्र राज्य		..	149	9,353	378	9,880	37,711	44,41,985	13,26,401	58,06,097

ANIMAL HUSBANDRY

TABLE No. 5-2

Animals treated and castrated

(1981-82)

फिरतीवर उपचार केलेल्या पशूंची संख्या No. of Cases treated on tour				मुख्यालयाच्या ठिकाणी सन्धी केलेल्यांची संख्या Castrations performed at the headquarter					District
अश्वजातीय Equine	गोजातीय Bovine	इतर Others	एकूण Total	एकूण औषधोपचार केलेल्या परतु संस्थात न दाखल केलेल्या पशूंची संख्या Total No. of cases supplied with medi- cines but not brought to the institutions	अश्वजातीय Equine	गोजातीय Bovine	इतर Others	एकूण Total	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(2)
6	244	262	512	1,044	..	26	63	89	Greater Bombay
164	21,910	19,894	41,968	80,869	..	2,924	111	3,035	Thane
247	54,435	83,541	1,38,223	95,804	..	4,431	32	4,463	Raigad
..	51,771	11,743	63,514	1,83,392	..	4,012	8	4,020	Ratnagiri
..	23,384	6,215	29,599	82,098	..	1,742	2	1,744	Sindhudurg
65	58,862	37,613	96,540	2,48,697	2	25,062	96	25,160	Nashik
155	53,680	27,211	81,046	72,184	8	10,247	798	11,053	Dhule
66	39,283	6,953	46,302	12,212	1	17,742	62	17,805	Jalgaon
48	25,787	22,194	48,029	1,09,935	..	34,706	105	34,811	Ahmednagar
55	42,344	47,741	90,140	1,25,914	..	24,215	358	24,573	Pune
21	27,419	17,018	44,458	1,02,471	..	11,597	594	12,191	Satara
11	17,331	5,435	22,777	54,212	20	10,243	2,742	13,005	Sangli
17	38,714	1,55,972	1,94,703	2,35,215	..	12,274	2,083	14,357	Solapur
14	28,248	5,607	33,869	1,07,953	21	9,757	1,845	11,623	Kolhapur
85	23,262	10,432	33,779	45,638	..	24,306	37	24,343	Aurangabad
17	6,607	3,699	10,323	31,755	..	14,281	..	14,281	Jalna
57	15,015	3,414	18,486	37,476	..	14,572	4	14,576	Parbhani
21	7,333	18,768	26,522	1,02,429	..	27,602	26	27,628	Beed
57	12,128	4,841	27,026	16,106	..	17,852	1	17,853	Nanded
30	12,364	3,497	15,891	38,615	..	33,921	116	34,037	Osmanabad
39	23,992	3,622	27,653	44,302	..	15,961	..	15,961	Buldana
414	35,997	9,725	46,136	15,931	..	10,326	204	10,530	Akola
211	34,294	8,214	42,719	31,510	..	9,499	75	9,574	Amravati
179	39,206	9,304	48,689	63,064	..	14,436	197	14,633	Yavatmal
47	23,948	4,375	28,370	31,104	..	5,757	324	6,081	Wardha
37	48,842	11,721	60,600	69,804	..	10,837	3,857	14,694	Nagpur
17	34,957	6,395	41,369	58,329	..	16,477	1,241	17,718	Bhandara
13	34,224	7,617	41,854	57,818	..	15,310	260	15,570	Chandrapur
2,093	8,45,981	5,53,023	14,01,097	21,55,881	52	4,00,115	15,241	4,15,408	Maharashtra State

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	फिरतीवर खच्ची केलेल्याची सख्या Castrations performed on tour				सालील बड्या रेतनापासून कृत्रिम रेतन केलेल्या जनावराची सख्या No. of animals inseminated by semen of following bulls				
		अश्वजातीय Equine	गोजातीय Bovine	इतर Others	एकूण Total	विदेशी बडू Exotic bull	सकरित बडू Crossbreed bull	देशी बडू Indigeneous bull	महिष Buffaloes bull	एकूण Total
(1)	(2)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)
1	बहुलुवई	..	4	1	5	..	..	..	..	..
2	ठाणे	..	3,468	31	3,499	2,451	..	..	231	2,682
3	रायगड	..	6,457	76	6,533	2,025	64	..	891	2,980
5	रत्नागिरी	..	3,409	..	3,409	8,168	1,648	..	2,465	12,281
4	मिडुदुर्ग	..	1,800	9	1,809	2,802	..	..	1,289	4,091
6	नाशिक	..	14,880	..	14,880	22,718	257	..	995	23,970
7	धुळे	..	3	9,990	11	10,004	17,839	947	..	2,543
8	जळगाव	..	11,143	..	11,143	14,470	60	..	2,592	17,122
9	अहमदनगर	..	4,475	6	4,481	55,067	1,765	..	..	56,832
10	पुणे	..	2,114	58	2,172	72,450	..	419	8,040	80,909
11	सातारा	..	1,186	141	1,327	25,954	491	8,270	11,185	45,900
12	सांगली	..	832	243	1,075	40,817	10,829	2,001	31,967	85,614
13	सोलापूर	..	1,836	1,058	2,894	5,613	..	4,511	1,865	11,989
14	कोल्हापूर	..	2,448	177	2,625	43,000	4,052	..	48,095	95,147
15	औरंगाबाद	..	5,432	..	5,432	20,548	633	..	359	21,540
16	जालना	..	3,509	..	3,509	6,426	260	..	165	6,851
17	परभणी	..	5,755	15	5,770	6,402	74	..	451	6,927
18	बीड	..	2,384	..	2,384	12,985	331	..	950	14,266
19	नांदेड	..	8,589	..	8,589	5,283	57	..	431	5,771
20	उस्मानाबाद	..	4,411	81	4,492	14,583	96	..	7	14,686
21	बुलढाणा	..	5,095	..	5,095	8,517	564	..	5,218	14,299
22	अकोला	..	9,155	13	9,168	5,276	578	..	4,483	10,337
23	अमरावती	..	7,068	..	7,068	10,316	216	29	1,989	12,550
24	यवतमाळ	..	9,705	48	9,753	5,104	385	..	2,070	7,559
25	वर्धा	..	5,205	185	5,390	7,734	738	..	303	8,775
26	नागपूर	..	8,391	2,001	10,392	21,494	1,740	..	1,212	24,446
27	महाराष्ट्र	..	8,400	343	8,743	9,868	14	..	595	10,477
28	चंद्रपूर	..	10,067	123	10,190	2,849	3	..	1,567	4,419
महाराष्ट्र राज्य		3	1,57,208	4,620	1,61,831	4,50,759	25,802	15,230	1,31,958	6,23,749

भाषार.—संचालक, पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

TABLE No. 5-2—contd.

कृत्रिम रेतनाद्वारे जन्माला आलेली वासरे					
संकरित Crossbreed	देशी Indigenous	महिष Buffaloes bull	एकूण Total	केलेली एकूण रस टोचणी Total vaccinations carried out	District
(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(2)
..	..	..	..	2,40,822	Greater Bombay
520	..	24	544	10,86,515	Thane
234	..	205	439	10,14,084	Raigad
1,566	..	597	2,163	8,94,302	Ratnagiri
436	..	250	686	3,85,805	Sindhudurg
3,306	..	226	3,532	16,13,162	Nashik
2,313	..	474	2,787	12,94,434	Dhule
2,006	..	525	2,531	11,35,445	Jalgaon
12,708	49	..	12,757	10,94,647	Ahmadnagar
16,903	167	1,505	18,575	19,92,288	Pune
5,482	1,769	1,643	8,894	10,79,908	Satara
10,128	582	5,731	16,441	13,79,649	Sangli
980	964	207	2,151	13,77,487	Solapur
10,536	..	9,303	19,839	12,15,232	Kolhapur
2,735	..	74	2,809	8,68,255	Aurangabad
846	..	19	865	3,66,979	Jalna
1,027	..	102	1,129	5,51,583	Parbhani
2,501	..	13	2,514	6,82,067	Beed
653	..	39	692	6,22,008	Nanded
2,108	..	..	2,108	10,30,453	Osmanabad
1,694	..	808	2,502	2,99,287	Buldana
725	..	787	1,512	5,14,087	Akola
1,186	69	295	1,550	7,60,987	Amravati
572	..	242	814	9,07,110	Yavatmal
1,339	..	63	1,402	5,91,473	Wardha
2,950	..	194	3,144	10,70,073	Nagpur
1,241	..	49	1,290	7,34,356	Bhandara
329	..	220	549	6,99,402	Chandrapur
87,024	3,600	23,595	1,14,219	2,55,01,900	Maharashtra State

Source.—Director of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune.

5. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तबता क्रमांक/TABLE No. 5-3

पशुवैद्यकीय संस्थांची संख्या/Number of veterinary institutions

(1981-82)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	पशुवैद्यकीय चिकित्सालये Veterinary Poly-clinics	पशुवैद्यकीय रुग्णालये Veterinary Hospital	पशुवैद्यकीय दवाखाने Veterinary Dispensaries	फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाने Mobile Veterinary Clinics	पशुवैद्यकीय सहाय्यक केंद्रे Veterinary aid Centres	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	बृहन्मुंबई	..	1@	1	..	3	Gr. Bombay
2	ठाणे	..	..	18	..	37	Thane
3	रायगड	..	..	17	1	39	Raigad
4	रत्नागिरी	..	1	8	..	40	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	7	..	20	Sindhudurg
6	नाशिक	..	1	36	..	73	Nashik
7	धुळे	..	1	18	..	37	Dhule
8	जळगाव	..	1	25	..	50	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	1	26	..	57	Ahmednagar
10	पुणे	..	1	6**	1	38	Pune
11	सातारा	..	*	1	29	..	Satara
12	सांगली	..	1	3	9	..	Sangli
13	सोलापूर	..	1	2	21	..	Solapur
14	कोल्हापूर	..	1	1	21	..	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	1	2	11	..	Aurangabad
16	जालना	..	..	1	10	..	Jalna
17	परभणी	..	1*	2	14	1	Parbhani
18	बीड	..	1	3	12	1	Beed
19	नांदेड	..	1	2	11	1	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	1	6	12	..	Osmanabad
21	बुलढाणा	..	..	2	18	1	Buldana
22	अकोला	..	1	3	25	..	Akola
23	अमरावती	..	1	2	21	1	Amravati
24	यवतमाळ	..	1	..	29	..	Yavatmal
25	वर्धा	..	..	1	11	..	Wardha
26	नागपूर	..	2**	1	28	..	Nagpur
27	भंडारा	..	..	..	17	..	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	1	1	34	5	Chandrapur
एकूण—महाराष्ट्र राज्य		21	57	510	12	1,274	Maharashtra State

टीप.—*कृषि विद्यापीठाखालील

**कृषि विद्यापीठाखालील एक घरून

@सोसायटी फॉर प्रिव्हेंशन ऑफ क्रुएल्टी टु ॲनिमल्स, मुंबई, याचे खालील.

भाखा स्तरावरील पशुवैद्यकीय दवाखाने हे पशुवैद्यकीय दवाखाने किंवा पशुवैद्यकीय सहाय्यक केंद्रांमध्ये समाविष्ट केले आहेत.

Note.—*Under Agriculture University.

**Including one under Agriculture University.

@Under Society for Prevention of Cruelty to Animals, Bombay.

The Branch Veterinary Dispensaries have been merged either into Veterinary Dispensaries or Veterinary Aid Centres

भाषार.—पशुसंवर्धन संचालक, पुणे.

Source.—Director of Animal Husbandry, Pune.

5. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

संख्या क्रमांक/TABLE No. 5-4

पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती
Miscellaneous statistics relating to animal husbandry

(३१ मार्च १९८२ रोजीची/As on 31st March 1982)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	नाव (2)	संख्या Number (3)	Item (2)
I पशुवैद्यकीय संस्था—			
Veterinary institutions—			
1	पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालये	21*	Veterinary polyclinics.
2	पशुवैद्यकीय रुग्णालये	57@	Veterinary hospitals
3	पशुवैद्यकीय दवाखाने	510	Veterinary dispensaries
4	फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाने	12	Mobile veterinary clinics
5	पशुवैद्यकीय सहाय्यक केंद्रे	1,274	Veterinary aid centres
6	पशुवैद्यकीय जैव पदार्थ निर्मिती संस्था	1	Institute of veterinary biological products
7	राज्य स्तरीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा	1	State level disease investigation section laboratory
8	विभागीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा	6	Regional level disease investigation section laboratory
9	फिरती पशुरोगसाथ नियंत्रण केंद्रे	10	Mobile epizotic control units
10	तपासणी चौक्या	13	Check posts
11	दक्षता पथके	6	Vigilance units
12	अनुवर्ती केंद्रे	4	R. P. follow-up centres
II पशु विकास—			
Cattle development—			
1	सघन पशुसुधार प्रकल्प	8	Intensive cattle development projects
2	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्र	23	District artificial insemination centres
3	आधारभूत ग्राम केंद्र	48	Key village centres
4	कृत्रिम रेतन उपकेंद्र—		Artificial insemination sub-centres—
	(अ) जिल्हा परिषदांखालील	1,369	(A) Under Zilla Parishads
	(ब) आधारभूत ग्राम केंद्रांमधील	401	(B) Under key village centres
	(क) सघन पशुसुधार प्रकल्पांमधील	670	(C) Under intensive cattle development projects
5	पशुपैदास केंद्रे	12†	Cattle breeding farms
6	कृत्रिम रेतन तंत्राविषयी प्रशिक्षण केंद्रे	4	Training centres in A. I. technique
III कुक्कुट विकास—			
Poultry development—			
1	अंडी उबविण्याची व कुक्कुट पैदास केंद्रे	5	Central hatcheries and Poultry breeding farms
2	कुक्कुट विस्तार केंद्रे	2	Poultry extension centres
3	सघन कुक्कुट सुधार गट	15	Intensive poultry development blocks
IV भेड विकास—			
Sheep development—			
1	भेड पैदास केंद्रे	9	Sheep breeding farms (with Maharashtra Sheep Development Corporation).
2	शेळी पैदास केंद्रे	1	Goat breeding farms
3	लोक रीप्लेक्षण प्रयोगशाळा	1	Wool analysis laboratory
V सशोधन योजना—			
Research scheme—			
1	जनावरांच्या लाल व खुरकुत रोगांवरील ससर्ग शास्त्राभ्यासासाठी अखिल भारतीय समन्वित प्रकल्प.	1	All India Co-ordinated research project for epidemiological Studies of foot and mouth disease.

*परभणी व नागपूर येथील कृषि विद्यापीठाखालील प्रत्येकी एक धरून.

@पुणे येथील कृषि विद्यापीठाखालील एक आणि मुंबई येथील सोसायटी फॉर प्रिव्हेंशन ऑफ क्रुएल्टी टू अॅनिमल्स खालील एक धरून.

†दोन विदेशी पशु पैदास केंद्रे धरून.

*Including one each at Parbhani and Nagpur under Agriculture Universities.

@Including one at Pune under Agriculture University and one under Society for Prevention of Cruelty to Animals, Bombay.

†Including the exotic cattle breeding farms.

आधार.—पशुसंवर्धन संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune.

---

6 वने/FORESTS

---

6. वने/
तक्ता क्रमांक/
निरनिराळ्या प्रकारच्या वनाखालील क्षेत्र/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वन विभाग Forest Department				महसूल विभाग Revenue Department			
		राखीव Reserved	संरक्षित Protected	अवर्गीकृत व पट्ट्याने दिलेले Unclassified and leased	एकूण Total	राखीव Reserved	संरक्षित Protected	अवर्गीकृत व पट्ट्याने दिलेले Unclassified and leased	एकूण Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	बृहन्मुखई	..	..	..	..	..	..	..	..
2	ठाणे	2,661	978	..	3,640	..	..	..	..
3	रायगड	1,245	123	147	1,514	29	58	..	87
4	रत्नागिरी	11	24	364	397	..	..	..	2
5	सिंधुदुर्ग	9	..	36	48	..	..	2	..
6	नाशिक	2,937	244	..	3,181	61	..	..	61
7	पुणे	3,491	..	207	3,698	295	..	..	295
8	जळगाव	1,930	..	..	1,930	..	..	..	..
9	अहमदनगर	1,351	13	10	1,374	547	..	3	551
10	पुणे	1,357	..	336	1,693	307	..	..	307
11	सातारा	1,356	85	83	1,525	59	..	..	59
12	सांगली	345	2	12	358	117	..	12	129
13	सोलापूर	170	..	11	182	191	..	3	193
14	कोल्हापूर	565	417	656	1,638	..	..	..	..
15	औरंगाबाद	710	93	81	884	..	..	..	..
16	जालमा	74	..	14	88	..	..	..	..
17	परभणी	289	..	85	375	..	..	..	..
18	बीड	184	31	..	216	..	..	..	..
19	नांदेड	819	57	304	1,181	..	..	..	..
20	उस्मानाबाद	3	..	54	57	..	..	..	..
21	बुलढाणा	1,057	93	..	1,150	..	25	384	4609
22	अकोला	784	15	..	799	..	69	..	9
23	अमरावती	3,571	67	..	3,638	..	..	117	117
24	यवतमाळ	2,755	189	..	2,944	..	..	767	767
25	वर्धा	528	330	..	858	..	..	28	28
26	नागपूर	1,417	756	..	2,173	..	..	517	517
27	भंडारा	2,187	1,027	..	3,214	..	..	1,106	1,106
28	चंद्रपूर	6,735	10,575	..	17,310	..	..	563	563
	महाराष्ट्र राज्य	38,542	15,119	2,402	56,063	1,605	152	3,502	5,259

टीप—(१) म. व. वि. म—महाराष्ट्र वन विकास महामंडळ.
(२) आकडे संक्षिप्तात केल्यामुळे वेरजा बुळणार नाहीत.

आधार.—मुख्य वनसंरक्षक, पुणे.

FORESTS

TABLE No. 6-1

Area under different types of forests

(1981-82)

(क्षेत्र चौ. कि. मी. मध्ये)
(Area in sq. km.)

एकूण Total				एकूण वनक्षेत्राचे वर्गीकरण Tripartite Classification of total Forest area						District
राखीव Reserved	संरक्षित Protected	अवर्गीकृत व पट्ट्याने दिलेले Unclassified and leased	एकूण Total	खरी वने Forest proper	राखीव कुरणे Pasture reserved	जळाऊ लाकूड, वैरण व इतर Fuels, fodder and miscella- neous	म.व.वि.म.कडे हस्तांतरित केलेले वनक्षेत्र Forest area transferred to F.D.C.M.	वनविभागाच्या ताब्यात घेतलेले खाजगी वनक्षेत्र Private forest brought under possession of Forest Department	(2)	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(2)	
2,661	978	..	3,640	3,374	266	..	14	38	Greater Bombay	
1,273	181	147	1,601	1,420	181	..	374	176	Thane	
11	24	364	397	397	..	..	263	..	Raigad	
9	..	38	50	48	2	..	136	..	Ratnagiri	
..	..	..	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg	
2,998	244	..	3,242	3,147	95	..	75	88	Nashik	
3,786	..	207	3,993	2,799	1,069	125	459	53	Dhule	
1,930	..	..	1,930	1,168	411	350	..	42	Jalgaon	
1,899	13	13	1,924	903	1,021	..	..	..	Ahmednagar	
1,665	..	336	2,000	1,329	665	7	97	..	Pune	
1,415	85	83	1,583	1,411	172	..	18	..	Satara	
461	2	25	488	358	129	..	8	..	Sangli	
361	..	14	375	145	231	..	..	..	Solapur	
565	417	656	1,638	1,638	..	..	84	..	Kolhapur	
710	93	81	884	803	81	..	..	..	Aurangabad	
74	..	14	88	74	14	..	..	..	Jalna	
289	..	85	375	375	..	..	..	..	Parbhani	
184	31	..	216	216	..	..	..	..	Beed	
819	57	304	1,181	1,014	159	7	..	5	Nanded	
3	..	54	57	..	57	..	..	..	Osmanabad	
1,057	117	384	1,558	558	582	419	..	..	Buldana	
784	84	..	867	508	235	124	..	..	Akola	
3,571	67	117	3,755	3,234	327	194	..	..	Amravati	
2,755	189	767	3,712	1,663	1,199	849	..	..	Yavatmal	
528	330	28	886	636	182	67	..	..	Wardha	
1,417	756	517	2,690	1,540	361	789	..	62	Nagpur	
2,187	1,027	1,106	4,320	1,437	525	2,358	..	241	Bhandara	
6,735	10,575	563	17,873	13,781	320	3,773	..	620	Chandrapur	
40,148	15,271	5,904	61,322	43,976	8,284	9,062	1,530	1,325	Maharashtra State	

Notes.—(1) F. D. C. M.—Forest Development Corporation of Maharashtra Ltd.

(2) Totals may not add up due to roundings.

Source.—The Chief Conservator of Forests, Pune.

A-110—53.

6. वने/FORESTS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6-2

प्रमुख व गौण वनोत्पादित वस्तूंचे उत्पादन
Production of major and minor forest products

(1981-82)

क्रमांक Serial No.	वनवृत्त	इमारती लाकूड Timber		जळाक लाकूड Fuel		गौण वन उत्पादने (हजार रुपयात) Minor forest produce (In Thousand Rs.)					एकूण Total M.F.P.	Circle
		उत्पादन (हजार घनमिटर) Quantity (Thousand cubic metres)	मूल्य (हजार रुपये) Value (Thousand Rs.)	उत्पादन (हजार घनमिटर) Quantity (Thousand cubic metres)	मूल्य (हजार रुपये) Value (Thousand Rs.)	बांबू Bamboos	गवत व चराई Grass and grazing	इतर गौण वनोत्पादित वस्तू Other M.F.P.	विडीची पाने Bidi leaves	एकूण गौण वनोत्पादित वस्तू Total M.F.P.		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	
१	टाचे	37	52,449	186	21,414	20	778	235	1,063	2,096	Thane	
२	नाशिक	18	20,399	64	5,277	1,160	2,095	1,033	874	5,162	Nashik	
३	पुणे	Neg.	21	7	488	13	338	73	891	1,315	Pune	
४	कोल्हापूर	5	5,858	52	2,740	45	165	219	1,102	1,531	Kolhapur	
५	औरंगाबाद	1	1,351	6	198	..	505	4,420	423	5,348	Aurangabad	
६	अमरावती	101	1,96,262	133	6,419	3,390	812	9,700	1,039	14,941	Amravati	
७	नागपूर	45	41,439	171	7,079	3,381	475	18,704	1,086	23,646	Nagpur	
८	चंद्रपूर	99	77,913	394	21,071	21,047	850	32,781	1,737	56,415	Chandrapur	
एकूण	..	306	3,99,692	1,013	64,686	29,056	6,018	67,165	8,215	1,10,454	Total	
	महाराष्ट्र वन विकास महामंडळ.	166	2,17,499	305	36,562	6,728	..	..	..	6,728	Forest Deve- lopment Cor- poration of Maharashtra.	

टोप.—(१) M. F. P./गौण वन उत्पादन/Minor forest products.—

(२) उत्पादन महाराष्ट्र वन विकास महामंडळाकडे हस्तांतरित केलेल्या क्षेत्रातील उत्पादनाव्यतिरिक्त आहे.

Note.—Outturn is exclusive of that by the Forest Development Corporation of Maharashtra from the areas transferred to it.

आधार.—मुख्य वनसंरक्षक, पुणे.

Source.—Chief Conservator of Forests, Pune.

---

7. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

---

7. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.1

खारवण केंद्रात केलेली मारांची आयात, मिठाचे वाटप आणि खारवलेले मासे
Quantity of fish brought for curing, salt issued and fish removed at Different Centres

(1981-82)

(टनांत/In tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	मासे खारविण्याची भावारे	खारवण्याठी आणलेले मासे Quantity of fish brought for curing	मिठाचे वाटप Quantity of salt issued	खारवन बाहेर पाठविलेल्या मारांचे वजन Quantity of cured fish removed	Name of fish curing yard
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	बोरिया	458	92	343	Boria
2	जयगड	323	65	242	Jaigad
3	वरवडे	273	55	205	Varvade
4	मिरकर वाडा	1,076	215	807	Mirkarwada
5	जैतापूर	209	42	157	Jaitapur
6	विजयदुर्ग	635	127	476	Vijaydurg
7	तारा मुंबरी	305	61	229	Tara Mumbari
8	मालवण	1,684	335	1,263	Malvan
9	कोचरा	84	17	63	Kochara
	एकूण	5,047	1,009	3,785	Total

आधार.—मत्स्यव्यवसाय संचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director of Fisheries, Government of Maharashtra, Bombay.

7. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

संख्या क्रमांक/TABLE No. 7.2

मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती
Miscellaneous statistics relating to fisheries

(1981-82)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	परिमाण	माहिती Particulars	Items	Unit
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)	(3)
1	एकूण समुद्रकिनारा	कि. मीटर	720	Total coastline of State	Kilometres
2	सागरी मत्स्यव्यवसाय करणारी खेडी/गावठाणे	संख्या	375	Marine-Fishing Villages Hamlets	No.
3	मत्स्यव्यवसायात गुंतलेल्या होड्या	संख्या	12,367	Boats engaged in fishing	No.
4	प्रत्येकी एक मे. टनाच्या वर वजन असलेल्या होड्या	संख्या	6,391	Boats above one tonne	No.
5	यंत्रसज्ज होड्या	संख्या	4,532	Mechanised boats	No.
6	नौतळाची सोय असलेल्या होड्या	संख्या	513	Boats with deck facilities	No.
7	एकूण मत्स्योत्पादन—			Total fish production—	
	(१) सागरी	हजार मे. टन	289	(i) Marine	Thousand tonnes
	(२) गोड्या पाण्याचे	हजार मे. टन	27	(ii) Inland	Thousand tonnes
8	मत्स्यव्यवसायातील सहकारी संस्था—			Number of co-operative societies—	
	(१) प्राथमिक	संख्या	786	(i) Primary	No.
	(२) जिल्हा/विभाग/संघ	संख्या	11	(ii) District/Divisional/Federations	No.
	(३) शिखर	संख्या	1	(iii) Apex	No.
9	सहकारी संस्थांची सभासद संख्या—			Membership of co-operative societies—	
	(१) प्राथमिक	हजारात	109	(i) Primary	Thousand No.
	(२) जिल्हा/विभाग/संघ	संख्या	9	(ii) District/Divisional/Federations	Thousand No.
	(३) शिखर	संख्या	2	(iii) Apex	Thousand No.
10	सहकारी संस्थेचे खेळते भांडवल—			Working capital of co-operative societies—	
	(१) प्राथमिक	हजार रुपये	1,32,301	(i) Primary	Thousand Rs.
	(२) जिल्हा/विभाग/संघ	हजार रुपये	28,180	(ii) District/Divisional/Federation	Thousand Rs.
	(३) शिखर	हजार रुपये	9,246	(iii) Apex	Thousand Rs.
11	सहकारी संस्थेतर्फे हाताळलेली मासळी—			Fish handled by co-operative societies—	
	(अ) खरेदी किंमत—			(A) Purchase value—	
	(१) प्राथमिक	हजार रुपये	35,523	(i) Primary	Thousand Rs.
	(२) जिल्हा/विभाग/संघ	हजार रुपये	18,369	(ii) District/Divisional/Federations	Thousand Rs.
	(३) शिखर	हजार रुपये	..	(iii) Apex	Thousand Rs.
	(ब) विक्री मूल्य—			(B) Sale value—	
	(१) प्राथमिक	हजार रुपये	1,80,565	(i) Primary	Thousand Rs.
	(२) जिल्हा/विभाग/संघ	हजार रुपये	24,045	(ii) District/Divisional/Federations	Thousand Rs.
	(३) शिखर	हजार रुपये	12,127	(iii) Apex	Thousand Rs.
12	सहकारी संस्थांनी वर्षभरात दिलेली कर्जे—			Advances given by co-operative societies (during the year)—	
	(१) प्राथमिक	हजार रुपये	15,343	(i) Primary	Thousand Rs.
	(२) जिल्हा/विभाग/संघ	हजार रुपये	4,248	(ii) District/Divisional/Federations	Thousand Rs.
	(३) शिखर	हजार रुपये	2,121	(iii) Apex	Thousand Rs.
13	शासकीय मासळी सारवण्याची खावास केंद्रे	संख्या	..	Number of Government fish curing yards	No.
14	सारावलेली मासळी—			Cured fish—	
	(१) उन्हात वाळवलेली	टनात	23,045	(i) Sundried	Tonnes
	(२) शिखर	संख्या	14,037	(ii) Others	Tonnes
15	मत्स्यव्यवसाय शिक्षण संस्था	संख्या	9	Number of fishery schools	No.
16	मत्स्य पैदास केंद्रे	संख्या	25	Number of fish farms	No.

साधार.—मत्स्यव्यवसाय संचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director of Fisheries, Government of Maharashtra, Bombay.

7. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तबता क्रमांक/TABLE No. 7.3

सागरी मत्स्य उत्पादन/Marine fish production

(1981-82)

(टनांत/In tonnes)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	उत्पादन Production (3)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	91,258	Greater Bombay
2	ठाणे	99,163	Thane
3	रायगड	35,147	Raigad
4	रत्नागिरी	38,506	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	24,791	Sindhudurg
	एकूण	2,88,865	Total

आधार.—मत्स्यव्यवसाय संचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director of Fisheries, Government of Maharashtra, Bombay.

---

8. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRIES AND MINING

---

४. उद्योग आणि खाणकाम/

तक्ता क्रमांक/

चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण/

(1981)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	1-9 कामगार Workers		10-19 कामगार Workers		20-49 कामगार Workers		50-99 कामगार Workers	
		F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	बृहन्मंबई	1,676	11,585	2,756	37,331	1,999	59,754	588	39,834
2	ठाणे	209	1,330	289	4,005	363	11,280	148	10,365
3	रायगड	17	105	37	522	42	1,261	19	1,304
4	रत्नागिरी	18	82	18	256	33	982	34	1,965
5	सिंधुदुर्ग								
6	नाशिक	355	1,061	134	1,780	98	2,955	41	2,789
7	धुळे	38	175	38	533	23	647	15	963
8	जळगाव	114	412	82	1,133	70	2,298	26	1,681
9	अहमदनगर	31	121	37	532	44	1,418	29	1,985
10	पुणे	336	1,535	437	5,960	429	12,510	163	10,245
11	सातारा	23	55	38	496	20	618	23	1,574
12	सांगली	107	574	48	691	51	1,386	13	917
13	सोलापूर	990	4,130	77	1,020	31	1,025	15	1,027
14	कोल्हापूर	165	900	189	2,567	133	3,919	31	2,195
15	औरंगाबाद								
16	जालना	36	258	104	1,463	81	2,703	43	3,217
17	परभणी	5	25	2	26	27	660	21	1,223
18	बीड	7	55	17	215	11	378	6	412
19	नेदिड	5	25	15	198	24	612	18	1,125
20	उस्मानाबाद	17	73	4	47	17	345	3	199
21	बुलढाणा	85	188	20	278	27	842	23	1,574
22	अकोला	119	393	40	560	43	1,343	31	2,140
23	अमरावती	39	214	38	528	29	911	26	1,826
24	यवतमाळ	30	120	14	191	36	1,123	25	1,628
25	बार्शी	8	40	4	52	12	394	16	1,098
26	नागपूर	200	1,080	117	1,590	113	3,733	44	3,134
27	हंढार	218	1,124	51	663	9	310	6	432
28	चंद्रपूर	131	528	16	233	26	921	16	1,165
महाराष्ट्र राज्य		4,979	26,188	4,622	62,870	3,791	1,14,328	1,423	96,017

F—कारखाने/

W—कामगार/

आधार—मुख्य निरीक्षक, कारखाने महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

INDUSTRIES AND MINING

TABLE No. 8-1

Distribution of working factories according to working strength 1981

100—499 कामगार workers		500—999 कामगार workers		1000—4999 कामगार workers		5,000 दैन अधिक कामगार and above workers		कुल कामगार Total workers		District
F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
555	1,10,642	88	61,631	22	1,81,659	16	1,01,349	7,770	6,03,785	Gr. Bombay
191	42,246	26	18,148	20	36,348	1	5,325	1,247	1,29,047	Thane
29	5,920	4	2,409	2	2,680	..	..	150	14,201	Raigad
10	1,982	2	1,032	..	..	..	..	115	6,299	{ Ratnagiri Sindhudurg
32	6,875	10	7,519	7	15,995	..	..	677	38,974	Nashik
13	2,893	1	512	1	2,477	..	..	129	8,200	Dhule
25	4,989	4	2,715	6	10,866	..	..	327	24,094	Jalgaon
30	7,912	12	7,820	..	..	..	..	183	19,788	Ahmednagar
154	32,638	21	14,860	18	34,380	2	16,996	1,560	1,29,124	Pune
18	4,374	1	698	2	2,918	..	..	125	10,733	Satara
12	2,910	2	1,768	2	3,680	..	..	235	11,926	Sangli
22	4,769	5	3,087	4	8,069	1	6,453	1,145	29,580	Solapur
39	7,999	6	4,485	5	7,370	..	..	568	29,435	Kolhapur
49	9,757	9	6,422	1	1,114	..	..	323	24,934	{ Aurangabad Jalna
9	1,075	1	515	..	..	..	..	65	3,524	Parbhani
4	871	2	1,207	..	..	..	..	47	3,138	Beed
8	1,405	1	930	1	3,189	..	..	72	7,484	Nanded
8	1,266	1	558	..	..	..	..	50	2,488	Osmanabad
17	2,949	1	607	..	..	..	..	173	6,438	Buldana
23	3,270	5	3,285	..	..	..	..	261	10,991	Akola
22	3,531	2	1,227	1	1,367	..	..	157	9,604	Amravati
21	3,428	1	609	..	..	..	..	127	7,099	Yavatmal
7	1,069	..	..	3	5,139	..	..	50	7,792	Wardha
61	12,421	8	5,747	3	6,666	1	5,252	547	39,623	Nagpur
3	627	1	575	..	..	..	..	288	3,731	Bhandara
4	1,876	2	1,624	1	3,750	..	..	203	10,097	Chandrapur
1,373	2,79,694	216	1,49,990	169	3,27,667	21	1,35,375	16,594	11,92,129	Maharashtra State

factories
workers

Source.—The Chief Inspector of Factories, Government of Maharashtra, Bombay.

8: उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRIES AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8:2

३१ डिसेंबर १९८१ रोजी संपणाऱ्या वर्षातील चालू कारखान्यांची व त्यातील सरासरी दैनिक कामगारांची प्रमुख उद्योग गटानुसार संख्या.
Number of working factories and average daily employment in major groups of industries during the year ending 31st December 1981

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	उद्योग गट/Industry group																District (2)
		00 कृषि उत्पादन Agricultural production		03 कृषि सेवा Agricultural services		05 वन व नोकानयन Forestry and logging		19 इतर खानकाम Other Mining		20-21 अन्न पदार्थांचे उत्पादन Manufacture of food products		22 पेये, तंबाखू व तंबाखूचे पदार्थ यांचे उत्पादन Beverages, tobacco and tobacco products		23 सुती कापडाचे उत्पादन Cotton textiles		24 लोकर, रेशीम व कृत्रिम तंतूच्या कापडाचे उत्पादन Wool, Silk and Synthetic fibre textiles		
		F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	..	5	88	5	93	310	16,042	14	4,367	272	1,70,093	724	35,974	Greater Bombay
2	ठाणे	..	..	..	..	..	..	3	58	59	2,874	3	298	31	2,357	122	12,298	Thane
3	रायगड	..	..	..	..	..	..	..	..	23	520	2	285	1	318	2	55	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	..	..	..	..	38	1,509	2	73	3	367	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	..	..	..	..	..	..	..	..	265	6,408	2	74	60	1,239	15	110	Nashik
7	धुळे	..	..	..	..	..	..	..	..	55	3,391	1	59	8	3,012	..	..	Dhule
8	जळगाव	..	..	2	37	..	..	..	..	85	4,513	7	668	43	8,624	4	317	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	..	..	..	..	..	..	..	45	9,352	7	1,085	21	2,161	1	72	Ahmednagar
10	पुणे	..	..	..	..	..	..	..	..	178	6,048	9	336	150	3,906	3	57	Pune
11	सातारा	..	..	..	..	..	..	..	..	41	3,186	2	211	7	476	..	..	Satara
12	सांगली	..	..	..	..	..	..	..	..	21	2,569	..	..	92	3,830	1	17	Sangli
13	सोलापूर	..	..	..	1	15	..	..	..	52	3,322	2	30	1,001	21,801	1	4	Solapur
14	कोल्हापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	112	7,413	4	342	117	7,711	..	..	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Aurangabad
16	जालना	..	..	..	10	395	..	..	..	50	6,067	1	175	49	4,492	9	214	Jalna
17	परभणी	..	..	..	..	..	..	..	..	23	1,512	..	..	31	1,723	..	..	Parbhani
18	बीड	..	..	..	..	..	..	..	..	17	1,542	..	..	13	274	..	..	Beed
19	नांदेड	..	..	..	..	..	..	..	..	16	741	..	..	32	5,447	..	..	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	16	1,181	..	..	10	672	..	..	Osmanabad
21	बुलढाणा	..	..	..	1	25	..	..	..	30	1,878	..	..	51	3,563	..	..	Buldana
22	अकोला	..	..	..	4	195	..	..	..	57	1,511	..	..	65	6,907	..	..	Akola
23	अमरावती	..	..	..	5	196	..	..	..	47	1,398	..	..	44	6,654	..	..	Amravati
24	यवतमाळ	..	..	..	..	..	..	..	..	14	669	..	..	54	5,165	..	..	Yavatmal
25	नागपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	6	278	..	..	34	7,263	..	..	Wardha
26	वर्धा	..	1	6	..	..	..	..	..	71	2,449	5	158	24	12,037	4	451	Nagpur
27	भंडारा	..	..	..	..	..	..	..	..	205	1,421	..	..	..	..	..	..	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	109	510	..	..	6	312	..	..	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		3	43	21	826	5	88	8	151	1,945	88,304	61	8,161	2,219	2,80,404	886	49,569	Maharashtra State

तबता क्रमांक/TABLE No. 8-2— contd.

		उद्योग गट/Industry Group																
अनुक्रमांक	जिल्हा	25		26		27		28		29		30		31		32		District
		तागाच्या व अबाडीच्या तत्त्वाच्या कापडाचे उत्पादन		कापडाच्या वस्तूंचे उत्पादन (पादत्राणे सोडून सर्व बापरवायाच्या वस्तू)		लाकूड आणि लाकडाच्या वस्तू फर्निचर वगैरे याचे उत्पादन		कागद आणि कागदाच्या वस्तू मुद्रण, प्रकाशन आणि तत्सम उद्योग		कातडी, कातड्याच्या आणि केसाळ कातड्याच्या वस्तूंचे उत्पादन (दुस्ती सोडून)		रबर, प्लॅस्टिक, पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांच्या पदायांचे उत्पादन		रसायने, रासायनिक पदायांचे उत्पादन (पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांचे पदायांचे सोडून)		अधातू खनिज पदायांचे उत्पादन		
Serial No.		Jute, hemp and mesta textiles		Textiles products (including wearing apparel other than footwear)		Wood and wood products, furniture and fixtures		Paper and paper products and printing publishing and allied industries		Leather and leather and fur products (except repair)		Ruber, plastic, petroleum and coal products		Chemical and Chemical products (except products of petroleum and coal)		Non-metallic mineral products		(2)
		F. (19)	W. (20)	F. (21)	W. (22)	F. (23)	W. (24)	F. (25)	W. (26)	F. (27)	W. (28)	F. (29)	W. (30)	F. (31)	W. (32)	F. (33)	W. (34)	
(1)	(2)																	
1	वृहन्मुवई	3	78	588	20,647	162	3,531	710	24,309	66	2,048	697	31,098	511	49,195	232	12,489	Greater Bombay
2	ठाणे	1	27	24	1,851	29	565	48	3,061	3	47	94	5,074	214	36,902	66	4,309	Thane
3	रायगड			4	73			10	1,086			4	84	36	4,847	16	1,299	Raigad
4	रत्नागिरी			1	5	1	13	6	142			1	28	3	145	27	924	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग							6	142									Sindhudurg
6	नाशिक			7	216	71	361	24	9,836			8	444	15	578	43	981	Nashik
7	धुळे					24	112	3	42			1	60	5	463	17	248	Dhule
8	जळगाव			1	30	91	266	8	147	1	2	4	225	16	714	21	355	Jalgaon
9	अहमदनगर			1	259	1	13	6	229			1	88	8	368	23	893	Ahmednagar
10	पुणे			24	1,677	31	502	117	4,949	4	78	49	3,758	93	8,111	133	6,391	Pune
11	सातारा					1	68	7	190			2	32	2	170	15	1,168	Satara
12	सांगली							13	229			1	19	5	138	35	600	Sangli
13	सोलापूर			4	69	3	27	11	163	2	35	3	46	4	60	12	219	Solapur
14	कोल्हापूर			1	20	12	66	27	767	2	67	2	15	11	545	62	1,071	Kolhapur
15	औरंगाबाद																	Aurangabad
16	जालना			10	154	10	118	17	1,155	1	19	5	233	22	1,214	21	642	Jalna
17	परभणी			1	8	3	24									1	26	Parbhani
18	बीड									1	45					3	140	Beed
19	नांदेड					1	2	4	191			1	20	2	52	4	224	Nanded
20	उस्मानाबाद					9	20	3	57							4	135	Osmanabad
21	बुलढाणा					78	161	1	228			1	26			2	45	Buldana
22	अकोला			4	291	93	255	5	116			5	67	3	177	6	160	Akola
23	अमरावती			1	26	13	53	3	42	1	42			8	168	7	159	Amravati
24	यवतमाळ					27	121	2	68					1	25	21	513	Yavatmal
25	वर्धा			1	45	2	6									3	56	Wardha
26	नागपूर			3	51	118	761	47	3,341			11	788	33	1,319	56	4,314	Nagpur
27	भंडारा					30	124	4	475	1	78	1	19	4	89	5	130	Bhandara
28	चंद्रपूर					26	375	4	4,034					6	572	41	2,834	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	4	105	675	25,422	836	7,544	1,080	54,857	82	2,461	891	42,124	1,002	1,05,852	876	40,325	Maharashtra State

तबता क्रमांक/TABLE No. 8.2—contd.

अनुक्रमांक	जिल्हा	उद्योग गट/Industry Group																District
		33		34		35		36		37		38		40		41		
		मूलभूत धातू व मिश्रण यांचे उत्पादन	धातूच्या वस्तू व भाग यांचे उत्पादन (यंत्रे व परिवहन सामुग्री सोडून)	यंत्र सामुग्री, यंत्रिक हत्यारे आणि भाग यांचे उत्पादन (विद्युत यंत्रसामुग्री सोडून)	विद्युत यंत्रसामुग्री, साधने, उपकरणे व पुरवठा व सुटे भाग	परिवहन सामुग्री व सुटे भाग यांचे उत्पादन	इतर उत्पादक कारखाने	विद्युत	वायु आणि बाष्प									
Serial No.	Basic metal and alloys industries	Metal products and parts (except machinery and transport equipment)	Machinery Machine tools and parts (except electrical machinery)	Electrical machinery, apparatuses, appliances and supplies and parts	Transport equipment and parts	Other manufacturing industries	Electricity	Gas and steam										
(1)	(2)	F. (35)	W. (36)	F. (37)	W. (38)	F. (39)	W. (40)	F. (41)	W. (42)	F. (43)	W. (44)	F. (45)	W. (46)	F. (47)	W. (48)	F. (49)	W. (50)	(2)
1	बुध्दमूर्ध	286	20,756	1,008	40,003	820	39,280	566	39,255	171	51,428	352	13,931	20	1,452	5	970	Greater Bombay
2	ठाणे	111	13,311	124	7,807	173	18,120	55	9,570	23	5,367	29	2,568	15	1,057	1	84	Thane
3	रायगड	26	4,333	6	117	2	56	2	57	1	224	1	17	6	511	..	..	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	5	1,168	3	70	1	6	3	59	..	..	..	..	5	906	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	17	1,421	31	1,892	29	2,493	35	2,521	10	4,207	6	2,422	10	2,636	1	10	Nashik
7	धळे	..	..	3	66	..	..	..	..	..	..	..	..	3	44	..	..	Dhule
8	जळगाव	6	383	6	196	4	2,679	6	2,055	2	1,075	..	..	6	894	..	..	Jalgaon
9	अहमदनगर	13	883	6	604	21	1,013	4	636	3	985	2	51	3	69	..	..	Ahmadnagar
10	पुणे	65	7,449	163	6,231	263	36,491	115	12,443	29	22,721	44	1,623	11	531	2	109	Pune
11	सातारा	9	404	4	153	7	2,544	3	374	3	499	1	14	5	91	..	..	Satara
12	सांगली	15	2,412	7	161	16	836	6	229	..	..	..	..	4	59	1	19	Sangli
13	सोलापूर	8	1,999	7	41	8	249	1	6	..	..	..	..	3	53	..	..	Solapur
14	कोल्हापूर	78	5,522	13	301	61	2,431	10	349	3	503	4	155	8	151	1	1	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Aurangabad
16	जालना	23	1,896	26	2,379	29	1,852	9	394	5	2,023	2	41	6	91	..	..	Jalna
17	परभणी	..	..	1	50	1	20	..	..	..	..	..	..	1	49	..	..	Parbhani
18	बीड	..	..	2	60	2	29	..	..	..	..	..	..	4	644	..	..	Bid
19	नांदेड	..	..	2	29	1	176	1	25	..	..	..	..	..	..	..	..	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	1	20	..	..	..	..	..	..	..	20	2	40	..	..	Osmanabad
21	बुलढाणा	1	107	..	..	2	57	..	..	..	..	..	..	1	12	..	..	Buldana
22	अकोला	..	..	6	73	3	220	..	..	..	..	..	..	4	633	..	..	Akola
23	अमरावती	..	..	5	51	6	80	2	37	..	..	..	..	2	34	..	..	Amravati
24	यवतमाळ	..	..	1	50	..	..	..	..	..	..	..	..	1	21	..	..	Yavatmal
25	वर्धा	1	17	..	..	1	40	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Wardha
26	नागपूर	43	5,015	31	1,420	40	1,468	12	469	8	1,301	1	12	2	850	4	139	Nagpur
27	भंडारा	5	771	26	342	2	21	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Bhandara
28	चंद्रपूर	2	1,006	1	15	1	2	..	..	..	..	..	..	1	218	..	..	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		714	68,853	1,483	62,131	1,493	1,10,163	830	68,479	258	90,333	443	20,854	123	11,046	15	1,342	Maharashtra State

तबता क्रमांक/TABLE No. 8.2- cont.

A-110-56

		उद्योग गट/Industry Group																	
Serial No.	जिल्हा	42		50		51		61		62		64		67		68		District	
		जलसंधारण आणि पुरवठा		बांधकाम		बांधकाम व संलग्न कामे		इंधन व दिवाबत्ती, रसायने अन्तर, चिनीमाती व काच यांचा धाऊक व्यापार		लाकूड, कापड, इतर तंतू, कातडी आणि अशाच तैले यांचा धाऊक व्यापार		संकीर्ण उत्पादन यांचा धाऊक व्यापार		इंधन आणि इतर घरगुती वापरा-वयाच्या वस्तू व टिकाऊ वस्तू यांचा किरकोळ व्यापार		इतर किरकोळ वस्तूचा व्यापार			
		Water Works and supply		Construction		Activities allied to construction		Wholesale trade in fuel, light, chemicals perfumery, ceramics and glass		Wholesale trade in Wood, paper other fabrics, hide and skin and inedible oils		Wholesale trade in miscellaneous manufacturing		Retail trade in fuel and other household utilities and durables		Retail trade in others			
(1)	(2)	F (51)	W (52)	F (53)	W (54)	F (55)	W (56)	F (57)	W (58)	F (59)	W (60)	F (61)	W (62)	F (63)	W (64)	F (65)	W (66)		
1	बुध्नुबई	11	214	..	..	1	31	2	100	5	913	1	48	..	..	2	928	Greater Bombay	
2	ठाणे	3	153	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Thane	
3	रायगड	3	70	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Raigad	
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Ratnagiri	
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg	
6	नाशिक	3	78	..	..	..	..	1	24	..	..	..	..	..	..	2	32	Nashik	
7	धुळे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Dhule	
8	जळगाव	2	52	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Jalgaon	
9	अहमदनगर	4	130	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Ahmadnagar	
10	पुणे	5	501	..	..	..	..	..	..	5	102	1	9	1	5	..	..	Pune	
11	सातारा	2	59	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Satara	
12	सांगली	3	102	1	32	..	..	1	10	..	..	..	..	..	..	..	..	Sangli	
13	सोलापूर	4	147	..	..	1	13	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Solapur	
14	कोल्हापूर	5	145	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	4	62	Kolhapur	
15	औरंगाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Aurangabad	
16	जालना	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Jalna	
17	परभणी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Parbhani	
18	बीड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Beed	
19	नांदेड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Nanded	
20	उस्मानानाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Osmanabad	
21	बुलढाणा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Buldana	
22	अकोला	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	12	Akola	
23	अमरावती	1	45	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	10	Amravati	
24	यवतमाळ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Yavatmal	
25	वर्धा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Wardha	
26	नागपूर	2	93	..	..	1	1,688	..	..	..	..	..	..	..	..	1	10	Nagpur	
27	भंडारा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Bhandara	
28	चंद्रपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Chandrapur	
महाराष्ट्र राज्य		48	1,789	1	32	3	1,732	4	134	10	1,015	2	57	1	5	11	1,054	Maharashtra State	

संख्या क्रमांक/TABLE No. 8:2—contd.

		उद्योग गट/Industry Group																		District (2)
अनुक्रममांक Serial No.	जिल्हा (2)	70		71		72		73		74		75		82		91		92		
		जमिनीवरील वाहतूक		जल वाहतूक		हवाई वाहतूक		वाहतूकीस अनुपगतिक सेवा		साठवण आणि गोदामे		दळणवळण		स्थावर मालमत्ता आणि व्यापार सेवा		साफतफाई सेवा		शैक्षणिक, वैज्ञानिक आणि समोधन सेवा		
		F (67)	W (68)	F (69)	W (70)	F (71)	W (72)	F (73)	W (74)	F (75)	W (76)	F (77)	W (78)	F (79)	W (80)	F (81)	W (82)	F (83)	W (84)	
1	बृहन्मुंबई	1	81	1	52	5	5,472	1	228	7	815	1	48	27	1,514	10	335	1	16	Greater Bombay
2	ठाणे	..	..	..	..	..	..	..	..	4	107	..	..	..	..	..	..	..	..	Thane
3	रायगड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Ratnagiri Sindhudurg
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
6	नाशिक	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	4	110	..	..	Nashik
7	धुळे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Dhule
8	जळगाव	..	..	..	..	..	..	1	10	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	100	Ahmadnagar
10	पुणे	..	..	..	..	..	..	1	70	1	25	..	..	2	42	3	87	..	..	Pune
11	सातारा	..	..	..	..	..	..	..	..	1	145	..	..	..	..	..	..	..	..	Satara
12	सांगली	..	..	..	..	..	..	..	..	1	26	..	..	..	..	..	..	..	..	Sangli
13	सोलापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	55	..	..	Solapur
14	कोल्हापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	3	45	..	..	..	..	..	..	..	..	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Aurangabad Jalna
16	जालना	..	..	..	..	..	..	..	..	1	13	..	..	..	..	..	..	..	..	
17	परभणी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Parbhani
18	बीड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Beed
19	नांदेड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Osmanabad
21	बुलढाणा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Buldana
22	अकोला	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Akola
23	अमरावती	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Amravati
24	यवतमाळ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Yavatmal
25	वर्धा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Wardha
26	नागपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	4	40	..	..	..	..	..	..	..	..	Nagpur
27	भंडारा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	1	8	..	..	..	..	..	..	..	..	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		1	81	1	52	5	5,472	3	308	23	1,224	1	48	29	1,556	18	587	2	116	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.2—cont.

		उद्योग गट/Industry Group																			
अनुक्रममाक	जिल्हा	93 वैद्यकीय आणि आरोग्य सेवा	94 सामूहिक सेवा	95 मनोरंजन व सांस्कृतिक सेवा	96 व्यक्तिगत सेवा	97 दुरुस्ती सेवा	98 आंतरराष्ट्रीय व अन्य राज्य क्षेत्रा- तील उपक्रम सेवा	99 अवर्गीकृत सेवा	XI उचित वर्गीकरण, शक्य नसलेली कामे	एकूण		District									
Serial No.		Medical and Health Services	Community services	Recreational and cultural services	Personal services	Repair services	International and other extra territorial bodies services	Services not elsewhere classified	Activities not adequately defined	Total		District									
(1)	(2)	F (85)	W (86)	F (87)	W (88)	F (89)	W (90)	F (91)	W (92)	F (93)	W (94)	F (95)	W (96)	F (97)	W (98)	F (99)	W (100)	F (101)	W (102)		
1	वृहन्मुंबई	..	..	1	27	16	698	13	1,258	127	13,245	2	91	6	491	2	53	7,770	6,03,785	Greater Bombay	
2	ठाणे	..	..	..	..	..	..	1	58	11	1,124	..	..	..	..	..	..	1,247	1,29,047	Thane	
3	रायगड	..	..	..	..	..	..	..	..	5	249	..	..	..	..	..	..	150	14,201	Raigad	
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Ratnagiri Sindhudurg
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	..	..	16	884	..	..	..	..	..	..	115	6,299		
6	नाशिक	..	..	..	..	..	..	..	..	18	881	..	..	..	..	..	..	677	38,974	Nashik	
7	धुळे	..	..	..	..	..	..	..	..	9	703	..	..	..	..	..	..	129	8,200	Dhule	
8	जळगाव	..	..	..	..	..	..	..	..	11	852	..	..	..	..	..	..	327	24,094	Jalgaon	
9	अहमदनगर	..	..	..	..	..	..	1	10	11	787	..	..	..	..	..	..	183	19,788	Ahmadnagar	
10	पुणे	..	3	48	..	..	..	9	171	45	4,626	..	..	1	27	..	..	1,560	1,29,124	Pune	
11	सातारा	..	..	..	..	..	..	..	..	13	949	..	..	..	..	..	..	125	10,733	Satara	
12	सांगली	..	..	..	..	..	..	..	..	12	638	..	..	..	..	..	..	235	11,926	Sangli	
13	सोलापूर	..	1	40	..	..	..	..	..	15	1,186	..	..	..	..	..	..	1,145	29,580	Solapur	
14	कोल्हापूर	..	..	..	..	2	65	..	..	26	1,678	..	..	..	..	..	..	568	29,435	Kolhapur	
15	औरंगाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Aurangabad Jalna
16	जालना	..	..	..	..	..	..	..	..	17	1,367	..	..	..	..	..	..	323	24,934		
17	परभणी	..	..	..	..	..	..	..	..	3	112	..	..	..	..	..	..	65	3,524	Parbhani	
18	बीड	..	..	..	..	..	..	..	..	5	404	..	..	..	..	..	..	47	3,138	Beed	
19	नांदेड	..	..	..	..	..	..	..	..	8	577	..	..	..	..	..	..	72	7,484	Nanded	
20	उस्मानाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	4	343	..	..	..	..	..	..	50	2,488	Osmanabad	
21	बुलढाणा	..	..	..	..	..	..	..	..	5	336	..	..	..	..	..	..	173	6,438	Buldana	
22	अकोला	..	..	..	..	..	..	..	..	5	374	..	..	..	..	..	..	261	10,991	Akola	
23	अमरावती	..	..	..	..	..	..	..	..	11	609	..	..	..	..	..	..	157	9,604	Amravati	
24	यवतमाळ	..	..	..	..	..	..	..	..	6	467	..	..	..	..	..	..	127	7,099	Yavatmal	
25	वर्धा	..	..	..	..	..	..	..	..	2	87	..	..	..	..	..	..	50	7,792	Wardha	
26	नागपूर	..	..	..	..	..	..	2	35	23	1,408	..	..	..	..	..	..	547	39,623	Nagpur	
27	भंडारा	..	..	..	..	..	..	..	..	5	261	..	..	..	..	..	..	288	3,731	Bhandara	
28	चंद्रपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	5	211	..	..	..	..	..	..	203	10,097	Chandrapur	
महाराष्ट्र राज्य		4	88	1	27	18	763	26	1,532	418	34,358	2	91	7	518	2	53	16,594	11,92,129	Maharashtra State	

F—कारखाने./Factories.

W—कामगार./workers

आधार.—मुख्य निरीक्षक, कारखाने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—The Chief Inspector of Factories, Government of Maharashtra, Bombay.

8. उद्योग आणि खणकाम/INDUSTRIES AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 83.

महाराष्ट्रातील औद्योगिक उत्पादन
Industrial production in Maharashtra

(1981)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	उत्पादित वस्तूचे नाव (2)	परिमाण (3)	उत्पादन Production (4)	Unit (3)	Name of the item (2)
1	कोळसा	हजार टन	6,627	Thousand Tonnes	Coal (including lignite)
2	चुनखडी	हजार टन	741	Thousand Tonnes	Lime Stone
3	साखर	हजार टन	2,241.30	Thousand Tonnes	Sugar
4	मीठ	हजार टन	561.50	Thousand Tonnes	Salt
5	वनस्पती	हजार टन	140.10	Thousand Tonnes	Vanaspati
6	सर्व प्रकारचे सूत	टन	262.19	Tonne	All yarn
7	सर्व प्रकारचे कापड	हजार मीटर	14,57,989	Thousand Meters	All cloth
8	पेट्रोलियम (क्रूड)	हजार टन	6,927	Thousand Tonnes	Petroleum (crude)
9	पेट्रोलियम पदार्थ	हजार टन	8,332	Thousand Tonnes	Petroleum refinery products.
10	कच्चे लोखंड	हजार टन	1,256.00	Thousand Tonnes	Iron ore
11	तयार पोलाद	हजार टन	215.7	Thousand Tonnes	Finished steel
12	पोलादाची लगड	हजार टन	562.6	Thousand Tonnes	Steel Ingots
13	कठीण मिश्र धातू	हजार टन	126.3	Thousand Tonnes	Ferroy Alloys
14	रेल्वे डबे	संख्या	12	Numbers	Railway Coaches

आधार—केंद्रीय सांख्यिकी संघटना, मासिक अहवाल
Source.—Central Statistical Organisation, Monthly Returns.

8- उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRIES AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8-4

खनिज उत्पादन./Mineral production

(1981)

(उत्पादन टनांत आणि मूल्य हजार रुपयांत)
(Production in tonnes and Value in thousand Rs.)

A-110-57.

209

अनुक्रमांक Serial No. (1)	खनिज (2)	उत्पादन/मूल्य (3)	रत्नागिरी Ratnagiri (4)	कोल्हापूर Kolhapur (5)	यवतमाळ Yavatmal (6)	नागपूर Nagpur (7)	भंडारा Bhandara (8)	चंद्रपूर Chandrapur (9)	एकूण Total (10)	उत्पादन/मूल्य Production/Value (3)	खनिज Mineral (2)
1	बाँक्साइट	उत्पादन मूल्य	2,12,066 14,502	85,828 5,879	..	..	..	..	2,97,894 20,381	Production Value.	Bauxite
2	@केओलिन (नैसर्गिक)	उत्पादन मूल्य	..	..	..	973 20	..	4,567 121	5,540 141	Production Value.	Kaolin@ (Natural).
3	क्रोमाईट	उत्पादन मूल्य	2,565 1,193	..	..	..	..	..	2,565 1,193	Production Value.	Chromite
4	*कोळसा	उत्पादन मूल्य	..	..	..	..	..	..	6,625 8,12,830	Production Value.	Coal*
5	डोलोमाईट	उत्पादन मूल्य	..	..	..	25,094 812	..	..	25,094 812	Production Value.	Dolomite
6	कच्चे लोखंड	उत्पादन मूल्य	12,23,308 56,443	..	..	..	..	25,370 1,015	12,48,678 57,458	Production Value.	Iron ore
7	कायनाईट	उत्पादन मूल्य	..	..	..	..	17,622 4,651	..	17,622 4,651	Production Value	Kyanite
8	चुनखडी	उत्पादन मूल्य	..	..	7,20,130 18,375	..	..	31,097 777	7,51,227 19,152	Production Value.	Limestone
9	कच्चे मँगनीज	उत्पादन मूल्य	..	..	..	1,08,761 23,211	1,12,834 27,797	..	2,21,595 51,008	Production Value	Manganese ore
10	गेळू	उत्पादन मूल्य	..	..	..	1,416 24	..	..	1,416 24	Production Value.	Ocher
11	संड (इतर)	उत्पादन मूल्य	..	..	..	..	..	6,52,013 652	6,52,013 652	Production Value	Sand (Other)

तबता क्रमांक/TABLE No. 8.4—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(3)	(2)
12	सिलिका सैंड	उत्पादन मूल्य	97,130 2,636	3,061 84	..	..	..	..	1,00,191 2,720	Production Value.	.. Silica Sand
13	स्टेटाईट	उत्पादन मूल्य	..	..	..	..	196 2	..	196 2	Production Value.	.. Steatite
14	बेराईट	उत्पादन मूल्य	..	..	..	..	..	1,502 76	1,502 76	Production Value.	.. Barytes
15	पायरोफिलॉईट	उत्पादन मूल्य	..	..	..	..	174 5	..	174 5	Production Value.	.. Pyrophyllite
16	सिलिमानाईट	उत्पादन मूल्य	..	..	..	..	6,130 2,237	..	6,130 2,237	Production Value.	.. Sillimanite

टीप.—(१) *उत्पादन हजार टनांत आहे. जिल्हावार/क्षेत्रवार माहिती उपलब्ध नाही.

(२) @ बायना कले म्हणून ओळखला जातो.

Note.—(1) *Quantity in '000 tonnes Districtwise/fieldwise break-up is not available.

(2) @ Also known as chinaclay.

भाषार.—इंडियन ब्युरो ऑफ माइन्स, भारत सरकार, नागपुर.

Source.—Indian Bureau of Mines, Government of India, Nagpur.

8. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRIES AND MINNING

तपता क्रमांक/TABLE No. 8.5

वार्षिक उद्योग पाहणी.
Annual Survey of Industries, 1981-82(गणना + विगणना भाग)
(Census + Non-census parts)(रुपये लक्षात)
(Rs. in lakh)

अनुक्रमांक	उद्योग गट	कारखान्याची संख्या	उत्पादक भांडवल	रोजगारावरील व्यक्तींची संख्या	एकूण उत्पादन (कारखान्या बाहेरील)	मुल्य वृद्धी	Industries Group
Serial No.		(No of factories)	Productive capital	No of Persons employed	Gross out put (ex-factory value)	value added by manufacture	(2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	
1	20-21 अन्न पदार्थांचे उत्पादन	1,315	46,249	1,56,307	1,90,905	17,189	Manufacture of food products
2	22 पेये, तंबाखू व तंबाखूचे पदार्थ यांचे उत्पादन	639	7,517	52,390	18,958	4,028	Manufacture of beverages, tobacco and tobacco products.
3	23 सुती कापडाचे उत्पादन	997	34,315	2,16,793	95,538	24,290	Manufacture of cotton textiles
4	24 लोकर, रेशीम व कृत्रिम तंतूच्या कापडाचे उत्पादन	875	24,352	79,009	86,739	16,644	Manufacture of wool, silk & synthetic fibre textiles.
5	25 तागाच्या व अंबाडीच्या तंतूच्या कापडाचे उत्पादन	8	34	188	347	24	Manufacture of jute, hemp and mesta textiles.
6	26 कापडाच्या वस्तूंचे उत्पादन (पादलागे सोडून सर्व वापरावयाच्या वस्तू)	588	4,581	24,333	26,657	3,698	Manufacture of textile products (including wearing apparel other than footwear).
7	27 लाकूड आणि लाकडाच्या वस्तू, फर्निचर वगैरे यांचे उत्पादन	361	1,453	7,000	3,862	712	Manufacture of wood and wood products, furniture and fixtures.
8	28 कागद, कागदाच्या वस्तू, मुद्रण, प्रकाशन आणि तत्सम उद्योग	1,106	24,913	61,584	47,889	13,213	Manufacture of paper and paper products and printing, publishing and allied industries.
9	29 कातडी, कातडाच्या आणि केसाळ कातडाच्या वस्तूंचे उत्पादन (दुरुस्ती सोडून)	61	340	1,539	1,634	227	Manufacture of leather and leather and fur products (except repairs).
10	30 रबर, प्लॅस्टिक, पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांच्या पदार्थांचे उत्पादन	816	30,066	39,001	1,62,571	13,317	Manufacture of rubber, plastic, petroleum and coal products.
11	31 रसायने व रासायनिक पदार्थांचे उत्पादन (पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांचे पदार्थ सोडून).	1,159	1,47,560	1,32,336	3,31,367	67,829	Manufacture of chemicals and chemical products (except products of petroleum and coal).
12	32 अधातू खनिज पदार्थांचे उत्पादन	920	11,268	41,662	27,274	7,535	Manufacture of non-metallic mineral products.
13	33 मूलभूत धातू व मिश्रण यांचे उत्पादन	766	36,746	70,612	1,29,406	20,217	Basic metal and alloys industries
14	34 धातूच्या वस्तू व भाग यांचे उत्पादन, (यंत्रे व परिवहन साधुची सोडून)	1,228	21,860	59,108	63,241	16,007	Manufacture of metal products and parts except machinery and transport equipment.
15	35 यंत्र, सामुग्री, यांत्रिक हत्यारे आणि भाग यांचे उत्पादन (विद्युत यंत्रसामुग्री सोडून)	1,405	44,983	1,00,139	1,22,462	31,062	Manufacture of machinery, machine tools and parts except electrical machinery.

तबला क्रमांक/TABLE 8.5—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
16	36 विद्युत यंत्र सामुग्री, साधने, उपकरणे व पुरवठा व सुटे भाग	847	34,850	70,603	9,72,91	2,39,07	Manufacture of electrical machinery, apparatus, appliances and supplies and parts.
17	37 परिवहन सामुग्री व सुटे भाग याचे उत्पादन	463	86,567	107,522	1,32,261	33,719	Manufacture of transport equipment and parts.
18	38 इतर उत्पादक कारखाने	500	65,54	20,262	16,775	37,29	Other manufacturing industries
19	40 विद्युत	285	277,045	85,408	1,18,982	2,89,25	Electricity
20	41 वायू आणि भाप	5	128	1,132	364	105	Gas and steam
21	42 जल योजना आणि पुरवठा	52	1,385	1,687	1,557	4,75	water works and supply
22	74 साठवण आणि मोदामे	15	212	351	317	69	Storage and warehousing
23	91 सफाई सेवा	16	124	539	203	57	Sanitary services
24	95 मनोरंजन व सांस्कृतिक सेवा	21	702	1,460	812	419	Recreational and cultural services.
25	96 वैयक्तिक सेवा	27	284	2,028	869	287	Personal services
26	97 दुस्ती सेवा	393	3,549	25,663	18,752	3,937	Repair services
	एकूण	14,868	847,639	13,58,650	16,970,32	3,31,621	Total

टीप—आकडे अस्थायी स्वरूपाचे आहेत.

Note.—The data is provisional.

भाषांतर—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

---

9. वीज/ELECTRICITY

---

9. वीज/ELECTRICITY

तबता क्रमांक/TABLE No. 9-1

महाराष्ट्रातील विजेचा पुरवठा व वापर
Supply and consumption of electricity in Maharashtra State

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	1960-61 (3)	1965-66 (4)	1970-71 (5)	1975-76 (6)	1980-81 (7)	1981-82 (8)	Item (2)
I	स्थापित क्षमता (हजार किलोवॅट)							Installed capacity ('000kw.)
(i)	बाष्पजन्य	443	653	1,051	1,401	2,771	3,101	Steam
(ii)	तेलजन्य	34	52	14	Neg.	Neg.	Neg.	Oil
(iii)	जलजन्य	282	599	844	1,175	1,317	1,317	Hydro
(iv)	अणुशक्तीजन्य	..	..	210	210	210	210	Nuclear
	एकूण	759	1,304	2,119	2,786	4,298	4,628	Total
II	उत्पादन (दशलक्ष किलोवॅट तास)							Output (Million kwh.)
(i)	बाष्पजन्य	1,835	2,416	3,392	6,252	11,416	12,524	Steam
(ii)	तेलजन्य	68	62	1	Neg.	Neg.	Neg.	Oil
(iii)	जलजन्य	1,365	3,157	4,533	4,753	6,448	6,333	Hydro
(iv)	अणुशक्तीजन्य	..	..	1,209	1,047	887	982	Nuclear
	एकूण	3,268	3,635	9,135	12,052	18,751	19,839	Total
III	वापर (दशलक्ष किलोवॅट)							Consumption (Million kwh-)
(i)	घरगुती दिवावत्ती व लहान प्रमाणावर वीजशक्ती	260	448	732	1,049	1,779	1,958	Domestic light and small power.
(ii)	वाणिज्यिक दिवावत्ती व लहान प्रमाणावर वीजशक्ती.	198	363	547	745	949	1,104	Commercial light and small power.
(iii)	उद्योगधंद्याकरिता वीज	1,853	3,297	5,312	5,935	8,130	8,618	Industrial power.
(iv)	सार्वजनिक दिवावत्ती	20	39	74	101	159	169	Public lighting
(v)	वाहने चालविण्यासाठी वीज	339	414	421	658	766	729	Traction
(vi)	जलसिंचन व जलापनयन	15	90	356	803	1,723	1,882	Irrigation and dewatering
(vii)	पाणीपुरवठा	35	66	146	196	330	353	Water works
(viii)	सर्कीण	..	..	62	3	198	198	Miscellaneous
	एकूण	2,720	4,717	7,650	9,490	14,034	15,260	Total

Neg.—नगण्य. Negligible.

टीप.—(१) घरील आकडे सार्वजनिक वापराकरिता वीज उत्पादन करणाऱ्या कारखान्यांचे आहेत. (२) आंकडे संक्षेपात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

Note.—(i) The above figures relate to public utilities only (ii) Details may not add up to totals due to rounding.

भाषार.—सेट्रल इलेक्ट्रिसिटी अथॉरिटी, कमिश्नरल डायरेक्टोरेट भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Central Electricity Authority, Commercial Directorate, Government of India, New Delhi.

9. वीज/ELECTRICITY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9-2

विजेचा पुरवठा झालेली महाराष्ट्रातील शहरे व खेडी
Towns and villages electrified in Maharashtra State as on 31-3-1982

महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळातर्फे विजेचा पुरवठा झालेल्या शहराची व खेड्यांची संख्या
No. of towns and villages electrified under Maharashtra State Electricity Board

अनुक्रमांक No.	जिल्हा	३१ मार्च १९६१ रोजी	३१ मार्च १९६६ रोजी	३१ मार्च १९७० रोजी	३१ मार्च १९७४ रोजी	३१ मार्च १९७९ रोजी	३१ मार्च १९८१ रोजी	१९८१-८२ वर्षात	एकूण ३१-३-८२ रोजी	District	
(1)	(2)	As on 31-3-1961	As on 31-3-1966	As on 31-3-1970	As on 31-3-1974	As on 31-3-1979	As on 31-3-1981	During 1981-82	Total as on 31-3-82	(2)	
1	बृहन्मंबई	..	..	..	1	..	1	..	1	Greater Bombay	
2	ठाणे	..	..	..	5	115	544	750	906	Thane	
3	रायगड	..	..	..	1	252	751	999	1,114	Raigad	
4	रत्नागिरी	}	..	..	7	95	333	590	819	991	1,098
5	सिंधुदुर्ग										
6	नाशिक	..	..	..	1	186	439	713	1,152	Nashik	
7	धुळे	..	..	..	..	30	322	538	768	Dhule	
8	जळगाव	..	..	..	4	212	542	1,175	1,438	Jalgaon	
9	अहमदनगर	..	..	..	..	29	393	852	1,060	Ahmednagar	
10	पुणे	..	..	..	27	318	366	680	913	Pune	
11	सातारा	..	..	..	27	208	422	582	850	Satara	
12	सांगली	..	..	..	33	212	307	328	457	Sangli	
13	सोलापूर	..	..	..	1	79	348	476	783	Solapur	
14	कोल्हापूर	..	..	..	99	319	505	835	887	Kolhapur	
15	औरंगाबाद	}	..	..	9	171	448	924	1,306	1,689	1,721
16	जालना										
17	परभणी	..	..	..	2	105	356	617	895	Parbhani	
18	बीड	..	..	..	3	71	297	424	687	Beed	
19	नांदेड	..	..	..	3	148	379	663	1,031	Nanded	
20	उस्मानाबाद	..	..	..	4	104	384	619	988	Osmanabad	
21	बुलडाणा	..	..	..	29	147	277	552	782	Buldana	
22	अकोला	..	..	..	63	275	467	645	907	Akola	
23	अमरावती	..	..	..	121	407	615	920	1,154	Amravati	
24	यवतमाळ	..	..	..	42	197	401	734	1,164	Yavatmal	
25	वर्धा	..	..	..	74	210	371	523	715	Wardha	

सक्ता क्रमांक/9.2—चालू

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)		
26	नागपूर	..	..	237	442	560	917	1,227	1,345	33	1,378	Nagpur
27	भंडारा	..	..	41	259	449	678	932	1,037	30	1,067	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	..	20	74	167	464	737	1,101	98	1,199	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	..		853	4,665	10,643	17,199	23,672	27,914	1,225	29,139	Maharashtra State

टीप.—स्तंभ १० मध्ये फक्त वस्ती असलेल्या ठिकाणांचा समावेश केला आहे. वाड्या, गणना न केलेली ठिकाणे व १०४३ वस्ती नसलेल्या विद्युतीकरण झालेल्या ठिकाणांचा ह्यात समावेश नाही.
Note.—Total under Col. (10) includes inhabited census places. The wadies and non-census places and the 1043 electrified uninhabited census places are not included here.

आधार—महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई.
Source.—Maharashtra State Electricity Board, Bombay.

---

10. कामगार/LABOUR

---

10. कामगार/LABOUR

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10-1

सुती कापड उद्योग व यंत्रोत्पादन कारखान्यातील निवडक केंद्रातील गैरहजेरी
Absentecism in cotton textile and engineering industry at selected centres
(1981)

अनुक्रमांक Serial No.	वर्ष आणि महिना Year and month	सुती कापड उद्योग Cotton Textile Industry								रसायने व रासायनिक पदार्थांचे उत्पादन Chemicals and Chemical products		
		मुंबई Bombay	जळगाव Jalgaon	सोलापूर Solapur	औरंगाबाद Aurangabad	नांदेड Nanded	नागपूर Nagpur	इतर केंद्रे Other Centres	एकूण केंद्रे All Centres	मुंबई Bombay	ठाणे Thane	पुणे Pune
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
1	जानेवारी/January 1981	17-39	21-80	36-45	14-62	..	..	21-62	18-65	15-53	19-92	12-44
2	फेब्रुवारी/February 1981	22-02	25-58	41-69	21-06	28-76	18-86	29-97	23-08	16-83	18-77	12-98
3	मार्च/March 1981	21-13	23-13	38-90	23-06	31-21	24-61	23-59	22-48	16-41	16-97	12-18
4	एप्रिल/April 1981	23-31	25-46	40-08	25-52	34-02	19-18	26-21	24-05	18-21	18-08	13-28
5	मे/May 1981	29-10	33-91	43-63	26-34	39-13	26-06	34-97	30-03	28-36	26-66	25-97
6	जून/June 1981	26-68	24-41	39-09	18-23	30-61	28-32	26-91	27-37	17-83	18-37	14-90
7	जुलै/July 1981	22-00	22-70	33-39	13-28	28-24	24-86	26-69	22-91	14-88	15-18	12-13
8	ऑगस्ट/August 1981	18-64	22-26	31-99	14-69	28-61	20-10	19-43	19-52	12-87	24-35	8-59
9	सप्टेंबर/September 1981	20-39	21-57	33-22	13-75	29-25	20-09	19-18	21-12	12-01	15-24	10-20
10	ऑक्टोबर/October 1981	18-34	23-34	33-65	..	27-75	31-15	23-93	20-13	14-61	15-69	10-32
11	नोव्हेंबर/November 1981	25-08	23-75	36-40	17-30	28-76	37-81	22-05	26-00	15-81	15-65	12-79
12	डिसेंबर/December 1981	17-72	22-08	35-65	15-52	28-20	18-81	21-45	22-26	16-41	15-86	..
	वार्षिक सरासरी/Annual Average 1981 ..	21-82	24-17	37-01	16-95	27-88	22-49	24-67	23-13	16-65	18-40	12-15
	1980	24-04	22-07	37-71	15-95	27-73	19-54	22-59	24-38	18-14	17-06	13-41
	1979	25-25	22-59	35-34	21-36	38-72	20-01	24-37	25-52	15-85	16-78	14-64
	1978	21-58	16-92	29-50	19-09	38-53	22-02	21-20	22-04	16-08	14-96	12-55
	1977	21-55	15-66	26-61	17-16	27-91	20-18	22-54	21-57	15-86	16-30	13-47
	1976	20-10	15-22	27-02	16-21	34-15	20-90	20-12	20-62	14-71	29-91	14-96
	1975	20-37	15-95	27-66	19-30	37-82	20-05	18-85	20-86	16-11	14-47	15-87
	1970	19-23	11-50	25-40	15-89	32-63	21-24	15-30	19-60	N.A.	N.A.	N.A.
	1965	19-26	14-07	15-31	..	13-87	21-38	12-81	18-33	N.A.	N.A.	N.A.

तबता क्रमांक/TABLE No. 10-1—contd.

अनुक्रमांक Serial No.	वर्ष आणि महिना Year and Month	धातूच्या वस्तूचे उत्पादन Metal Products Industry		विद्युत यंत्र सामग्री व्यतिरिक्त यंत्रसामग्री Machinery Except Electrical Machinery Industry					विद्युत यंत्रसामग्री Electrical Machinery		परिवहन सामग्री Transport Equipment	
		मुंबई Bombay	रायगड Raigad	मुंबई Bombay	पुणे Pune	सातारा Satara	सोलापूर Solapur	कोल्हापूर Kolhapur	मुंबई Bombay	पुणे Pune	मुंबई Bombay	ठाणे Thane
(1)	(2)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)
जानेवारी/January 1981	.. ..	15-22	14-89	15-25	15-93	10-29	14-38	48-06	13-79	14-04	18-13	11-86
फेब्रुवारी/February 1981	.. ..	17-83	16-78	15-63	12-85	16-58	18-01	71-17	15-67	15-67	20-44	14-86
मार्च/March 1981	.. ..	17-78	15-63	9-41	11-38	10-98	15-26	5-01	15-35	..	21-41	10-58
एप्रिल/April 1981	.. ..	17-51	..	9-66	13-55	11-68	16-64	17-55	6-29	..	17-33	10-23
मे/May 1981	.. ..	27-78	24-45	12-77	18-84	17-00	22-54	16-03	14-38	..	23-01	19-27
जून/June 1981	.. ..	20-93	13-26	10-86	14-33	13-37	17-71	12-66	10-00	..	19-28	9-93
जुलै/July 1981	.. ..	16-53	15-89	8-97	13-54	10-38	13-92	9-91	13-09	..	15-11	10-21
ऑगस्ट/August 1981	.. ..	14-32	..	8-16	18-12	9-19	12-76	9-51	10-31	..	13-81	9-11
सप्टेंबर/September 1981	.. ..	16-53	12-81	9-07	23-92	9-31	14-62	9-80	14-35	..	15-17	10-03
ऑक्टोबर/October 1981	.. ..	13-99	..	9-73	43-76	9-92	15-41	13-65	13-59	..	15-56	7-67
नोव्हेंबर/November 1981	.. ..	16-66	12-65	9-26	12-15	12-51	15-82	9-32	14-93	..	16-08	10-36
डिसेंबर/December 1981	.. ..	15-73	10-62	9-47	13-07	14-15	15-15	10-40	14-51	..	16-08	10-86
वार्षिक सरासरी/Annual Average 1981..	.. ..	17-57	11-42	10-69	17-62	12-11	16-02	19-42	13-02	14-85	17-62	11-25
1980	.. ..	16-30	13-97	16-13	14-04	12-11	16-04	10-93	15-91	14-68	22-48	13-31
1979	.. ..	16-22	14-48	11-69	27-17	14-18	17-26	13-99	16-61	14-53	19-79	13-51
1978	.. ..	14-97	14-48	26-12	18-01	12-27	18-15	12-13	15-91	13-07	20-09	12-75
1977	.. ..	14-87	15-82	22-67	14-72	12-11	16-68	12-42	15-15	11-00	19-98	14-42
1976	.. ..	14-84	16-63	13-38	14-39	12-31	14-14	12-36	14-67	12-96	18-48	13-63
1975	.. ..	15-08	13-99	10-94	15-04	11-21	13-71	13-48	17-87	17-32	21-00	13-55
1970	.. ..	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
1965	.. ..	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.

N.A.—उपलब्ध नाही. Not Available.

आधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

10. कामगार/LABOUR

तबता क्रमांक/TABLE No. 10-2

औद्योगिक तंटे/Industrial Disputes

वर्ष आणि महिने Year and month (1)	संपांची संख्या No. of strikes (2)	कापड गिरण्या/ Textiles			यंत्रोत्पादक कारखाने/ Engineering				सर्कीर्ण/ Miscellaneous				एकूण/ Total			
		संपावरील कामगारांची संख्या No. of workers involved		बाया गेलेले मनुष्य दिवस (संख्या) No. of mandays lost	संपाची संख्या No. of strikes (6)	संपावरील कामगारांची संख्या No. of workers involved		बाया गेलेले मनुष्य दिवस (संख्या) No. of mandays lost (9)	संपाची संख्या No. of strikes (10)	संपावरील कामगारांची संख्या No. of workers involved		बाया गेलेले मनुष्य दिवस (संख्या) No. of mandays lost (13)	संपाची संख्या No. of strikes (14)	संपावरील कामगारांची संख्या No. of workers involved		बाया गेलेले मनुष्य दिवस (संख्या) No. of mandays lost (17)
		प्रत्यक्ष Directly (3)	अप्रत्यक्ष Indirectly (4)	प्रत्यक्ष Directly (7)		अप्रत्यक्ष Indirectly (8)	प्रत्यक्ष Directly (11)			अप्रत्यक्ष Indirectly (12)	प्रत्यक्ष Directly (15)			अप्रत्यक्ष Indirectly (16)		
		No. of	No. of	No. of	No. of	No. of	No. of	No. of	No. of	No. of	No. of	No. of	No. of	No. of	No. of	No. of
1960	37	1,00,469	5,877	1,63,833	49	32,265	..	1,87,992	176	1,34,219	3,607	6,49,628	262	2,66,953	9,484	10,01,453
1965	87	4,14,626	434	4,69,648	162	26,398	79	2,13,757	343	1,14,274	2,418	6,98,639	592	5,55,298	2,931	13,82,044
1970	102	1,69,990	6,959	6,19,684	222	52,663	4,542	6,19,929	344	1,26,382	1,856	10,12,102	668	3,49,035	13,357	22,51,715
1975	112	27,347	2,752	12,04,886	379	57,592	1,050	5,01,926	319	52,406	621	3,93,198	810	1,37,345	4,423	11,00,010
1976	75	1,04,007	6,259	1,91,727	161	29,498	632	1,74,684	138	15,076	315	54,550	366	1,48,590	7,206	4,20,961
1977	75	65,029	4,007	3,32,631	242	96,136	6,370	11,49,156	272	81,271	5,466	6,46,411	589	2,42,436	15,843	21,19,198
1978	70	71,808	7,584	5,34,821	126	62,179	2,408	29,92,522	137	44,634	897	13,75,111	333	1,78,621	10,889	49,02,454
1979	58	1,18,375	3,249	4,94,330	106	38,122	685	19,83,611	139	54,293	2,268	7,86,869	303	2,10,790	6,202	32,64,810
1980	65	60,946	5,590	2,25,794	101	31,049	688	20,00,134	165	55,769	1,000	27,11,130	331	1,47,764	7,278	49,37,058
1981	80	1,08,059	2,819	21,07,809	113	34,114	1,752	12,19,461	130	33,686	3,248	14,58,464	323	1,75,859	7,819	47,85,734
जानेवारी/January 1981	8	5,533	..	47,591	24	3,736	20	68,635	31	5,599	65	78,631	63	14,868	85	1,94,857
फेब्रुवारी/February 1981	8	7,402	..	16,786	23	3,372	220	45,830	27	4,038	68	59,625	58	14,812	288	1,22,241
मार्च/March 1981	4	3,266	..	8,141	27	4,682	668	63,703	26	8,205	85	81,709	57	16,153	753	1,53,553
एप्रिल/April 1981	8	8,488	..	25,757	33	4,442	60	63,707	23	3,125	54	75,770	64	16,055	114	1,65,234
मे/May 1981	5	524	2,063	16,379	27	5,864	63	68,555	30	3,955	56	92,087	62	10,343	2,182	1,77,021
जून/June 1981	8	2,448	52	17,297	30	10,568	268	1,01,830	31	1,700	2,525	1,10,438	69	14,716	2,845	2,29,565
जुलै/July 1981	2	2,606	..	10,494	23	6,639	429	2,32,134	25	5,800	2,570	1,66,468	50	15,045	2,999	4,09,096
ऑगस्ट/August 1981	2	2,606	..	61,156	21	11,847	307	1,37,994	13	2,660	2,889	96,926	36	17,113	3,196	2,96,076
सप्टेंबर/September 1981	18	10,820	..	62,491	23	4,805	224	98,722	21	7,590	2,573	1,35,968	62	23,215	2,797	2,97,181
ऑक्टोबर/October 1981	33	46,038	25	2,95,886	25	6,446	334	1,00,097	24	6,669	2,573	2,14,789	82	59,153	2,832	6,10,722
नोव्हेंबर/November 1981	28	39,982	89	7,57,324	19	4,717	172	1,14,064	25	6,751	2,582	1,76,817	72	51,450	2,843	10,48,205
डिसेंबर/December 1981	27	32,604	108	7,88,507	21	5,506	233	1,24,190	26	7,878	150	1,69,236	74	45,988	491	10,81,933

माधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

10. कामगार/LABOUR

तबला क्रमांक/TABLE No. 10-3

श्रमिक नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ खालील प्रकरणे
Cases decided under Workmen's Compensation Act, 1923

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	न लढविलेली प्रकरणे Non-contested cases	लढविलेली प्रकरणे Contested cases	समझोता झालेली प्रकरणे Cases of agreement	District (2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	बृहन्मूर्बई	135	276	238	Greater Bombay
2	ठाणे	68	19	20	Thane
3	रायगड	16	14	17	Raigad
4	रत्नागिरी	9	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	94	2	20	Nashik
7	धुळे	2	16	..	Dhule
8	जळगाव	69	..	3	Jalgaon
9	अहमदनगर	16	4	3	Ahmadnagar
10	पुणे	50	7	19	Pune
11	सातारा	12	..	4	Satara
12	सांगली	..	..	..	Sangli
13	सोलापूर	26	13	6	Solapur
14	कोल्हापूर	27	42	8	Kolhapur
15	औरंगाबाद	5	7	..	Aurangabad
16	जालना	..	..	..	Jalna
17	परभणी	2	19	..	Parbhani
18	बीड	10	7	..	Beed
19	नांदेड	3	3	..	Nanded
20	उस्मानाबाद	5	3	..	Osmanabad
21	बुलढाणा	4	1	1	Buldana
22	अकोला	7	4	3	Akola
23	अमरावती	..	..	..	Amravati
24	यवतमाळ	11	3	..	Yavatmal
25	वर्धा	6	..	1	Wardha
26	नागपूर	38	53	27	Nagpur
27	भंडारा	5	..	1	Bhandara
28	चंद्रपूर	3	41	..	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		623	534	371	Maharashtra State

साधार.—श्रमिक भरपाई आयुक्त यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Office of the Commissioner for Workmen's Compensation, Government of Maharashtra, Bombay.

10. कामगार/LABOUR

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10-4

सेवा योजनासंबंधीची माहिती/Employment exchange statistics
(1981-82)

अनुक्रमांक Serial No.	सेवायोजन केंद्राचे नाव	नवीन नोदणी केलेल्याची संख्या No. of registrations	जाहीर केलेल्या रिक्त्या जागा No. of vacancies notified	नोकरी मिळालेल्याची संख्या No. of placements	३१-३-८२ रोजी पटावरील उमेदवाराची संख्या No. on live register as on 31-3-82	नाम Name of the employment exchange
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	वि. से. के. मुंबई	45,066	4,989	2,538	1,24,007	R.E.E. Bombay
2	उ. वि. से. के. मुंबई	89,238	12,351	5,914	1,64,678	S.R.E.E. Bombay
3	घाटकोपर (मुंबई)	10,266	7,601	893	15,647	Ghatkopar (Bombay)
4	ठाणे	30,640	5,013	1,482	51,792	Thane
5	वाशी (ठाणे)	3,439	755	283	5,300	Washi (Thane)
6	अलीबाग (रायगड)	11,978	1,988	883	20,367	Alibag (Raigad)
7	पनवेल (रायगड)	2,225	702	367	6,345	Panvel (Raigad)
8	रत्नागिरी	13,127	1,446	565	23,429	Ratnagiri
9	नाशिक	23,661	4,169	2,254	58,091	Nashik
10	धुळे	13,896	870	335	24,300	Dhule
11	जळगाव	19,743	1,625	895	36,071	Jalgaon
12	अहमदनगर	14,800	1,233	797	30,397	Ahmadnagar
13	पुणे	41,648	6,242	3,507	68,142	Pune
14	पिंपरी (पुणे)	7,165	3,053	947	10,091	Pimpri (Pune)
15	सातारा	17,826	1,706	942	30,633	Satara
16	सांगली	17,880	2,448	1,084	28,592	Sangli
17	सोलापूर	20,730	1,795	994	45,872	Solapur
18	कोल्हापूर	23,492	1,944	1,442	51,395	Kolhapur
19	औरंगाबाद	20,498	3,530	1,838	36,711	Aurangabad
20	परभणी	8,516	522	323	20,406	Parbhani
21	बीड	10,218	2,269	1,109	24,856	Beed
22	नांदेड	11,457	899	773	28,717	Nanded
23	उस्मानाबाद	15,609	726	524	39,823	Osmanabad
24	बुलढाणा	9,309	695	490	22,460	Buldana
25	अकोला	15,396	1,275	937	27,677	Akola
26	अमरावती	24,737	2,034	1,039	47,770	Amravati
27	यवतमाळ	14,742	1,753	1,399	28,231	Yavatmal
28	वर्धा	10,891	784	398	30,501	Wardha
29	नागपूर	52,553	6,611	2,868	1,91,241	Nagpur
30	भंडारा	14,848	919	606	46,568	Bhandara
31	चंद्रपूर	7,686	2,099	1,382	27,833	Chandrapur
32	बालापूर	15,608	2,015	1,286	33,917	Balapur
33	अपयाकरिता विशेष से. के. मुंबई	1,282	582	582	1,133	Spl.E.E. for Phy. Handicapped, Bombay-7.
34	वि. से. मा. व स. के. मुंबई	3,468	2,638	276	5,048	U.E.I. and G.B. Bombay.
35	वि. से. मा. व स. के. पुणे	2,213	1,848	154	2,551	U.E.I and G.B. Pune
36	वि. से. मा. व स. के. नागपूर	3,079	1,575	508	6,282	U.E.I. and G.B. Nagpur.
37	वि. से. मा. व स. के. औरंगाबाद	2,380	455	229	3,470	U.E.I. and G.B. Aurangabad.
38	वि. से. मा. व स. के. कोल्हापूर	1,960	1,085	207	3,299	U.E.I. and G.B. Kolhapur.
महाराष्ट्र राज्य		6,53,270	94,244	43,050	14,23,643	Maharashtra State

टीप.—(१) वि. से. के.—विभागीय सेवायोजन केंद्र (२) उ. वि. से. के.—उप-विभागीय सेवायोजन केंद्र. (३) वि. से. मा व स. के.—विद्यापीठ सेवायोजन माहिती व सल्लागार केंद्र. (४) से. के.—सेवायोजन केंद्र.

Note.—(i) R.E.E.—Regional Employment Exchange ; (ii) S.R.E.E.—Sub-Regional Employment Exchange ; (iii) U.E.I. and G.B.—University Employment Information and Guidance Bureau ; (iv) E.E.—Employment Exchange.

आधार.—सेवायोजन संचालनालय, मुंबई.

Source.—Directorate of Employment, Bombay.

10. कामगार/LABOUR

संख्या क्रमांक/TABLE No. 10-5

नोंदणीकृत कामगार संघटनांची संख्या, सभासद संख्या, उत्पन्न, खर्च व निधी
Number, Membership, income, expenditure and funds of registered trade unions

वर्ष Year	कामगार संघटना (संख्या) No. of trade Unions		विवरणपत्र सादर करणाऱ्यांचे शेकडा प्रमाण Percentage response	वर्षाखेर विवरण- पत्र सादर कर- णाऱ्या संघटनांची सभासद संख्या (हजारत) Membership of those who submit returns at the end of the year (No. in thousand)	वर्षाच्या सुद्धातीची शिल्लक धरून संवधित वर्षातील उत्पन्न (रुपये हजारत) Income during the year under consideration including open- ing balance (Rs. in thousand)	संवधित वर्षातील खर्च (रुपये हजारत) Expenditure during the year under consideration (Rs. in thousand)	वर्षा अखेरीस शिल्लक असलेल्या निधी (रुपये हजारत) Balance funds at the close of the year (Rs. in thousand)
	नोंदलेल्या Registered	विवरणपत्र सादर करणाऱ्या Submitting returns					
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1960-61	1,417	833*	59	578	2,873	2,500	4,282
1964-65	1,877	1,050*	56	934	6,430	4,785	7,980
रोजी As on—							
31st/डिसेंबर/December 1965	2,071	1,088*	53	790	4,735	3,789	6,865
31st/डिसेंबर/December 1970	2,659	1,091	41	776	10,508	8,190	15,872
31st/डिसेंबर/December 1975	3,657	1,950	57	1,466	61,357	23,132	38,225
31st/डिसेंबर/December 1976	3,697	1,826	49	1,626	66,971	26,285	40,686
31st/डिसेंबर/December 1977	3,590	1,903	53	1,902	38,153	30,346	51,408
31st/डिसेंबर/December 1978	3,476	1,824	52	2,091	88,393	30,359	58,034
31st/डिसेंबर/December 1979	3,662	2,031	55	2,167	1,10,777	36,458	74,319
31st/डिसेंबर/December 1980	3,461	2,248	64	2,179	1,28,817	43,947	84,870
31st/डिसेंबर/December 1981	3,346	2,360	70	2,242	1,39,815	46,645	93,170

टीप.—*ह्यात १७ संघटनांचा समावेश आहे.

Note.—*This includes 17 federations.

आधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

10. कामगार/LABOUR

तबता क्रमांक/TABLE No. 10-4

सेवा योजनासंबंधीची माहिती/Employment exchange statistics
(1981-82)

अनुक्रमांक Serial No.	सेवायोजन केंद्राचे नाव	नवीन नोंदणी केलेल्याची संख्या No. of registrations	जाहीर केलेल्या रिक्त्या जागा No. of vacancies notified	नोकरी मिळालेल्याची संख्या No. of placements	३१-३-८२ रोजी पदावरील उमेदवाराची संख्या No. on live register as on 31-3-82	सेवायोजनाचे नाव Name of the employment exchange
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	वि. से. कें. मुंबई	45,066	4,989	2,538	1,24,007	R.E.E. Bombay
2	उ. वि. से. कें. मुंबई	89,238	12,351	5,914	1,64,678	S.R.E.E. Bombay
3	घाटकोपर (मुंबई)	10,266	7,601	893	15,647	Ghatkopar (Bombay)
4	ठाणे	30,640	5,013	1,482	51,792	Thane
5	वाशी (ठाणे)	3,439	755	283	5,300	Washi (Thane)
6	अलीबाग (रायगड)	11,978	1,988	883	20,367	Alibag (Raigad)
7	पनवेल (रायगड)	2,225	702	367	6,345	Panvel (Raigad)
8	रत्नागिरी	13,127	1,446	565	23,429	Ratnagiri
9	नाशिक	23,661	4,169	2,254	58,091	Nashik
10	धुळे	13,896	870	335	24,300	Dhule
11	जळगाव	19,743	1,625	895	36,071	Jalgaon
12	अहमदनगर	14,800	1,233	797	30,397	Ahmadnagar
13	पुणे	41,648	6,242	3,507	68,142	Pune
14	पिंपरी (पुणे)	7,165	3,053	947	10,091	Pimpri (Pune)
15	सातारा	17,826	1,706	942	30,633	Satara
16	सांगली	17,880	2,448	1,084	28,592	Sangli
17	सोलापूर	20,730	1,795	994	45,872	Solapur
18	कोल्हापूर	23,492	1,944	1,442	51,395	Kolhapur
19	औरंगाबाद	20,498	3,530	1,838	36,711	Aurangabad
20	परभणी	8,516	522	323	20,406	Parbhani
21	बीड	10,218	2,269	1,109	24,856	Beed
22	नांदेड	11,457	899	773	28,717	Nanded
23	उस्मानाबाद	15,609	726	524	39,823	Osmanabad
24	बुलढाणा	9,309	695	490	22,460	Buldana
25	अकोला	15,396	1,275	937	27,677	Akola
26	अमरावती	24,737	2,034	1,039	47,770	Amravati
27	यवतमाळ	14,742	1,753	1,399	28,231	Yavatmal
28	वर्धा	10,891	784	398	30,501	Wardha
29	नागपूर	52,553	6,611	2,868	1,91,241	Nagpur
30	भंडारा	14,848	919	606	46,568	Bhandara
31	चंद्रपूर	7,686	2,099	1,382	27,833	Chandrapur
32	बालापुर	15,608	2,015	1,286	33,917	Balapur
33	अपंगाकरिता विशेष से. कें. मुंबई	1,282	582	582	1,133	Spl.E.E. for Phy. Handicapped, Bombay-7.
34	वि. से. मा. व स. कें. मुंबई	3,468	2,638	276	5,048	U.E.I. and G.B. Bombay.
35	वि. से. मा. व स. कें. पुणे	2,213	1,848	154	2,551	U.E.I and G.B. Pune
36	वि. से. मा. व स. कें. नागपूर	3,079	1,575	508	6,282	U.E.I. and G.B. Nagpur.
37	वि. से. मा. व स. कें. औरंगाबाद	2,380	455	229	3,470	U.E.I. and G.B. Aurangabad.
38	वि. से. मा. व स. कें. कोल्हापूर	1,960	1,085	207	3,299	U.E.I. and G.B. Kolhapur.
महाराष्ट्र राज्य		6,53,270	94,244	43,050	14,23,643	Maharashtra State

टीप.—(१) वि. से. कें.—विभागीय सेवायोजन केंद्र. (२) उ वि. से. कें.—उप-विभागीय सेवायोजन केंद्र. (३) वि. से. मा. व स. कें.—विद्यापीठ सेवायोजन माहिती व सल्लागार केंद्र. (४) से. कें.—सेवायोजन केंद्र.

Note.—(i) R.E.E.—Regional Employment Exchange ; (ii) S R E.E.—Sub-Regional Employment Exchange ; (iii) U.E.I. and G.B.—University Employment Information and Guidance Bureau ; (iv) E.E.—Employment Exchange.

आधार.—सेवायोजन संचालनालय, मुंबई.

Source.—Directorate of Employment, Bombay.

10. कामगार/LABOUR

संख्या क्रमांक/TABLE No. 10-5

नोंदणीकृत कामगार संघटनांची संख्या, सभासद संख्या, उत्पन्न, खर्च व निधी
Number, Membership, income, expenditure and funds of registered trade unions

वर्ष Year	कामगार संघटना (संख्या) No. of trade Unions		विवरणपत्र सादर करणाऱ्यांचे शेकडा प्रमाण Percentage response	वर्षाखेर विवरण- पत्र सादर कर- णाऱ्या संघटनांची सभासद संख्या (हजारत) Membership of those who submit returns at the end of the year (No. in thousand)	वर्षाच्या सुद्धातीची शिल्लक धरून संवधित वर्षातील उत्पन्न (रुपये हजारत) Income during the year under consideration including open- ing balance (Rs. in thousand)	संवधित वर्षातील खर्च (रुपये हजारत) Expenditure during the year under consideration (Rs. in thousand)	वर्षा अखेरीस शिल्लक असलेल्या निधी (रुपये हजारत) Balance funds at the close of the year (Rs. in thousand)
	नोंदलेल्या Registered	विवरणपत्र सादर करणाऱ्या Submitting returns					
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1960-61	1,417	833*	59	578	2,873	2,500	4,282
1964-65	1,877	1,050*	56	934	6,430	4,785	7,980
रोजी As on--							
31st/डिसेंबर/December 1965	2,071	1,088*	53	790	4,735	3,789	6,865
31st/डिसेंबर/December 1970	2,659	1,091	41	776	10,508	8,190	15,872
31st/डिसेंबर/December 1975	3,657	1,950	57	1,466	61,357	23,132	38,225
31st/डिसेंबर/December 1976	3,697	1,826	49	1,626	66,971	26,285	40,686
31st/डिसेंबर/December 1977	3,590	1,903	53	1,902	38,153	30,346	51,408
31st/डिसेंबर/December 1978	3,476	1,824	52	2,091	88,393	30,359	58,034
31st/डिसेंबर/December 1979	3,662	2,031	55	2,167	1,10,777	36,458	74,319
31st/डिसेंबर/December 1980	3,461	2,248	64	2,179	1,28,817	43,947	84,870
31st/डिसेंबर/December 1981	3,346	2,360	70	2,242	1,39,815	46,645	93,170

टीप.—*ह्यात १७ संघटनांचा समावेश आहे.

Note.—*This includes 17 federations.

आधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

कामगार/LABOUR

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.6

अपघात झालेल्या कामगारांची संख्या व त्यांना भरपाईपोटी दिलेली रक्कम
Number of workers who were involved in accidents and compensation paid to them
(1981)

अनुक्रमांक Serial No.	वर्ग Category	कामावरील कामगारांची दैनिक सरासरी (प्रौढ) Average number of workers employed per day (adults)	वर्षभरात अंतिम भरपाई दिली गेलेली प्रकरणे/ दुखापतीची प्रकरणे No. of cases/injuries in which case final compensation was paid during the year			भरपाईपोटी दिलेली रक्कम (हजार रुपये) Amount of compensation paid (thousand Rs.)			Category
			मृत्यु Death	कायम अपंगत्व Permanent disable- ment	तात्पुरते अपंगत्व Temporary disable- ment	मृत्यु Death	कायम अपंगत्व Permanent disable- ment	तात्पुरते अपंगत्व Temporary dis. b'e- ment	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	कारखाने	1,51,045	221	348	4,006	313	223	639	Factories.
2	खाणी	22,693	12	12	3,306	254	71	1,151	Mines.
3	गोदी व बंदरे	11,667	6	5	397	172	84	227	Docks and Ports.
4	इमारत व बांधकाम	36,052	57	73	432	1,134	497	155	Building and Constructions.
5	नगरपालिका व जिल्हा स्थानिक संस्था	17,226	2	1	..	8	26	..	Municipalities and District Local Boards.
6	अग्निशामक दल	1,138	..	..	..	..	..	..	Fire brigades.
7	विद्युत पुरवठा संस्था	56,669	54	7	427	972	127	94	Electricity-supply companies.
8	चित्रपट कंपनी	157	..	..	..	..	..	..	Cinema film manufacturing companies.
9	दीपगृह	202	..	..	..	..	..	..	Light houses.
10	रेल्वे	1,43,877	82	106	2,929	1,719	599	894	Railways.
11	पोस्ट व तार खाते	21,053	1	..	..	14	..	..	Posts and Telegraphs Deptt.
	एकूण	4,61,779	435	552	11,497	4,586	1,627	3,160	Total

आधार.—श्रमिक भरपाई आयुक्त, मुंबई. Source.—Commissioner for Workmen's Compensation, Bombay.

---

11. किमती आणि निर्देशांक/PRICES AND INDEX NUMBERS

---

11. किमती आणि निर्देशांक/PRICES AND INDEX NUMBERS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 11-1

महाराष्ट्र राज्यातील निवडक केंद्रातील महत्त्वाच्या शेतीमालाच्या घाऊक किमती
Wholesale prices of certain important agricultural commodities at selected centres in Maharashtra State

(प्रति दिवटलची महिनाअखेर असलेली घाऊक कि
(Month end spot wholesale prices in Rs. per quiri

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तु	बाजारपेठ	जात	जून June 1981	सप्टेंबर September 1981	डिसेंबर December 1981	मार्च March 1982	Variety	Market	Commo
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(4)	(3)	(2)
1	भात	बार्षी कोल्हापूर	क्र. २ उत्तम	155-00 N. A.	.. ..	.. ..	.. ..	No. 2 Superior	Barshi Kolhapur	.. Paddy
2	उजारी	बारामती अहमदनगर श्रीरामपूर धुळे नंदुरवार जालना (अंबड) नाशिक लासलगाव बार्षी सांगली सांगली (वडूज) जळगाव चाळीसगाव पाचोरा अकोला (बालापूर) अमरावती (दर्यापूर) नागपूर वर्धा	क्र. १/२ पिवळी/गावरान बागायती/सकरित सकरित पिवळी संकरित/पाढरी सकरित/पिवळी पांढरी/लोकल पिवळी क्र १ देशी/शाळू सकरित सकरित सकरित पिवळी/सकरित स्थानिक पाढरी/सकरित पिवळी	211-00 205-00 193-00 165-00 213-50 N. A. N. A. 190 00 195-50 220 00 200-00 160 00 195-00 N. A. 185-00 175-00 170-00	N. A. N. A. 205-00 87-00 146-00 N. A. 140-00 142-00 N. A. N. A. 240-00 N. A. 100-00 81-30 121-00 125-00 150-00 N. A.	N. A. 230-00 157-00 119-00 221-50 110 00 205-00 N. A. N. A. 240-00 N. A. 123-00 N. A. 140-00 136-00 160-00 N. A.	214-00 200 00 191-00 125-00 196-00 N. A. 190 00 150-00 N. A. 220-00 N. A. 123-00 H. B. H. B. 130-00 130-00 N. A. 200 00	No. 1/2 Georai/Yellow/Georai Bagayati/H. B. H. B. Yellow H. B./White H. B./Yellow White/Local Yellow No. 1 Deshi/Shalu H. B. H. B. H. B. Yellow/Hybrid Local White/Hybrid Yellow	Baramati Ahmednagar Shrirampur Dhule Nandurbar Jalna (Ambad) Nashik Lasalgaon Barshi Sangli Sangli (Waduj) Jalgaon Chalisgaon Pachora Akola (Balapur) Amravati (Daryapu) Nagpur Wardha	.. Jowar
3	गहू	अहमदनगर श्रीरामपूर जळगाव धुळे नंदुरवार नाशिक लासलगाव बार्षी नांदेड औरंगाबाद	पिवळी/काली सोना वधी/मिक्सकन/निफाड कळी सोना वधी ९७३ पिवळा निफाड शेट बन्सां/लाल/सकरित पोशिया	205-00 197-00 200 00 199-50 220 00 N. A. 205-00 210-00 N. A. N. A.	N. A. 210 00 165 00 170 00 178 00 185-00 N. A. N. A. N. A. N. A.	219 00 220-00 215 00 211-00 211-50 235 00 N. A. N. A. 200 00 N. A.	210-00 195 00 195 00 186-00 205 00 210 00 191-00 N. A. N. A. 200 00	Yellow/K. Sona Bansi/Mixican/Nipbad K. Sona Bansi 973 Yellow Nifad Shet Bansi/Red/H. B. Potia	Ahmadnagar Shrirampur Jalgaon Dhule Nandurbar Nashik Lasalgaon Barshi Nanded Aurangabad	.. Wheat

	जालना (अंबड)	**	**	पिंती	**	**	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Pissi	Ina (Ambad)		
	वर्धा	**	**	चावलकटचा/हावरा	**	**	190-00	150 00	N. A.	N. A.	Chawal Kathya/Hawra	Wardha		
	यवतमाळ (वणी)	**	**	बन्सी/गावरानी	**	**	204-00	N. A.	N. A.	N. A.	Bansi/Gaorani	Yavatmal (Wani)		
	हिंगोली	**	**	बन्सी	**	**	221-00	243-00	N. A.	N. A.	Bansi	Hingoli		
	अकोला (रिसोड)	**	**	गावरानी	**	**	204-00	160-00	220-00	180 00	Gaorani	Akola (Risod)		
	नागपूर	**	**	काळी सोना/कल्याण	**	**	240-00	180-00	230-00	N. A.	K. Sona/Kalayan	Nagpur		
	अमरावती (धामणगाव)	**	**	बन्सी/काळी सोना	**	**	225-00	N. A.	210-00	203-00	Bansi/K. Sona	Amravati(Dhamangaon)		
4	वाजरी	**	**	अहमदनगर	**	**	सकरित/गावरानी	185-00	N. A.	167-00	145-00	H. B./Gaorani	Ahmadnagar	** Bajra
	श्रीरामपूर	**	**	गावरानी	**	**	184-00	190-00	210-00	186-00	Gaorani	Shrirampur		
	जळगाव	**	**	स्थानिक/सकरित	**	**	165-00	115-00	135-00	130-00	Local/Hybrid	Jalgaon		
	पाचोरा	**	**	स्थानिक/सकरित	**	**	174-00	107-00	N. A.	N. A.	Local/H. B.	Pachora		
	चाळीसगाव	**	**	गावरानी	**	**	N. A.	113-00	N. A.	125-00	Gaorani	Chalisgaon		
	धुळे	**	**	सकरित	**	**	186 50	117-00	146-50	135-00	H. B.	Dhule		
	नंदुरबार	**	**	संकरित	**	**	185-00	118-00	161-50	136 00	H. B.	Nandurbar		
	नाशिक	**	**	गावरानी	**	**	N. A.	140-00	205-00	180-00	Gaorani	Nashik		
	लासलगांव	**	**	स्थानिक	**	**	210-00	159 00	N. A.	160 00	Local	Lasalgaon		
	बारामती	**	**	सकरित	**	**	172-00	N. A.	N. A.	140-00	H. B.	Baramati		
	सांगली	**	**	संकरित/देशी	**	**	170 00	N. A.	150-00	150-00	H. B./Deshi	Sangli		
	जालना (लासूर)	**	**	हिरवी/सकरित	**	**	163-00	N. A.	N. A.	N. A.	Green/Hybrid/Sankrit	Jalna (Lasur)		
	अमरावती (धामणगाव)	**	**	गावरानी	**	**	163-00	125-00	160-00	135-00	Gaorani	Amravati(Dhamangaon)		
	वर्धा	**	**	स्थानिक	**	**	155-00	N. A.	N. A.	N. A.	Local	Wardha		
	अकोला (वाशिम)	**	**	हिरवी/स्थानिक	**	**	168-00	121-00	150-00	120-00	Green/Local	Akola (Washim)		
	औरंगाबाद	**	**	हिरवी	**	**	N. A.	N. A.	N. A.	120-00	Green	Aurangabad		
	बीड	**	**	हिरवी/सकरित	**	**	185-00	176-00	N. A.	N. A.	Green/H. B.	Beed		
	यवतमाळ	**	**	ढोबळी	**	**	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Bold	Yavatmal		
	पुणे	**	**	पिवळी	**	**	N. A.	195-00	N. A.	N. A.	..	Pune		
5	हरभरा	**	**	अहमदनगर	**	**	स्थानिक/निफाड/पिवळी	375-00	N. A.	330 00	280 00	Local/Niphad/Yellow	Ahmadnagar	** Gram
	मालेगाव	**	**	चाफा	**	**	N. A.	N. A.	N. A.	253-00	Chafa	Malegaon		
	नागपूर	**	**	देशी	**	**	N. A.	320-00	360-00	N. A.	Deshi	Nagpur		
	पुणे	**	**	गुलाबी	**	**	N. A.	330-00	N. A.	N. A.	Gulabi	Pune		
	अमरावती (दर्यापूर)	**	**	लाल/गावरान	**	**	N. A.	430-00	N. A.	N. A.	..	Amravati (Daryapur)		
	बारशी	**	**	गारडा	**	**	358-00	320-00	350-00	280-00	Red/Gaorani	Barshi		
	परभणी (जिंतूर)	**	**	लाल	**	**	362-00	N. A.	N. A.	N. A.	Garda	Parbhani (Jintur)		
	बीड	**	**	पिवळा	**	**	340-00	374-00	N. A.	N. A.	Red	Beed		
	वर्धा	**	**	..	**	**	352-00	372-00	N. A.	N. A.	Yellow	Wardha		
	वर्धा	**	**	..	**	**	350-00	N. A.	N. A.	N. A.	..	Wardha		
6	तूर	**	**	जळगाव	**	**	लाल क्र. १	307-00	230-00	N. A.	295-00	Red No. 1.	Jalgaon	** Tur
	अहमदनगर	**	**	गज्जर/पांढरा	**	**	300-00	N. A.	342-00	290-00	Gajar/White	Ahmadnagar		
	पुणे	**	**	..	**	**	..	300-00	..	..	..	Pune		
	बारशी	**	**	पांढरा/गज्जर	**	**	345-00	N. A.	N. A.	N. A.	White/Gajar	Barshi		
	औरंगाबाद	**	**	गज्जर २	**	**	N. A.	N. A.	N. A.	290-00	Gajar II	Aurangabad		
	परभणी (जिंतूर)	**	**	पांढरा/गज्जर	**	**	310-00	338-00	N. A.	N. A.	White/Gajar	Parbhani (Jintoor)		
	सैलू	**	**	पांढरा क्र. २	**	**	360-00	335-00	N. A.	N. A.	White No. 2.	Sailu		
	अमरावती (दर्यापूर)	**	**	पांढरा	**	**	338-00	260-00	365-00	3-0300	White	Amravati (Darayapur)		
	वर्धा	**	**	गज्जर	**	**	N. A.	250-00	N. A.	N. A.	Gajar	Wardha		
	नागपूर	**	**	पांढरा	**	**	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	White	Nagpur		

तबता क्रमांक//TABLE No. 11-1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(4)	(3)	(2)		
6	तूर (चालू)	अकोला (वाशिम)	.. ..	लाल	.. ..	N. A.	270-00	380-00	280-00	Red	Akola (Washim)	Tur—Cont.
		बीड	.. ..	गज्जर	.. ..	N. A.	340-00	N. A.	N. A.	Gajar	Beed	
		नांदेड (भोकर)	.. ..	गज्जर	.. ..	390-00	N. A.	N. A.	N. A.	Gajar	Nanded (Bhokar)	
7	मूग	पुणे	.. ..	.. ..	.. ..	N. A.	350-00	N. A.	.. ..	.. ..	Pune	.. Moong
		जळगाव	.. ..	हिरवा/२	.. ..	425-00	350-00	335-00	345-00	Green/II	Jalgaon	
		नंदुरबार	.. ..	चमकी	.. ..	500-00	353-00	337-50	376-00	Chamki	Nandurbar	
		जालना (अंबड)	.. ..	हिरवा/चमकी	.. ..	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Green/Chamki	Jalna (Ambad)	
		बीड	.. ..	.. ..	.. ..	.. ..	305-00	.. ..	.. ..	.. ..	Beed	
		नांदेड (भोकर)	.. ..	स्थानिक	.. ..	353-00	N. A.	N. A.	N. A.	Local	Nanded (Bhokar)	
		अमरावती (दर्यापूर)	.. ..	हिरवा	.. ..	488-00	330-00	327-00	345-00	Green	Amravati(Daryapur)	
		वर्धा	.. ..	हिरवा	.. ..	420-00	290-00	N. A.	N. A.	Green	Wardha	
8	उडीद	यवतमाळ	.. ..	लहान	.. ..	N. A.	270-00	N. A.	N. A.	Small	Yavatmal	.. Udid
		जळगाव	.. ..	स्थानिक २/१	.. ..	303-00	265-00	253-00	265-00	Local II/I	Jalgaon	
		चाळीसगाव	.. ..	.. ..	.. ..	N. A.	N. A.	N. A.	240-00	.. ..	Chalisgaon	
		पाचोरा	.. ..	स्थानिक न १	.. ..	185-00	277-00	N. A.	N. A.	Local No. 1	Pachora	
		नांदेड	.. ..	स्थानिक	.. ..	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Local	Nanded	
		नागपूर	.. ..	काळा	.. ..	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Black	Nagpur	
		अमरावती	.. ..	लहान	.. ..	288-00	N. A.	253-00	245-00	Small	Amravati	
		अहमदनगर	.. ..	.. ..	.. ..	263-00	N. A.	253-00	N. A.	.. ..	Ahmednagar	
		मलकापूर	.. ..	.. ..	.. ..	284-00	N. A.	N. A.	N. A.	.. ..	Malkapur	
		वर्धा	.. ..	.. ..	.. ..	300-00	N. A.	N. A.	N. A.	.. ..	Wardha	
9	भुईमुग गंगा	अहमदनगर	.. ..	दोबळी/स्थानिक	.. ..	450-00	N. A.	445 00	475-00	Dobali/Local	Ahmadnagar	.. Groundnut
		श्रीरामपूर	.. ..	घुघरी	.. ..	227 00	476-00	365-00	550-00	Ghungari	Shrirampur	(Pods).
		पुणे	.. ..	.. ..	.. ..	.. ..	250-00	.. ..	.. ..	.. ..	Pune	
		पाचोरा	.. ..	घुघरी	.. ..	460-00	297-00	458-00	N. A.	Ghungari	Pachora	
		धुळे	.. ..	स्पनीश/पीनट	.. ..	451-00	175-00	750-00	443-00	Spanish/Peanut	Dhule	
		नंदुरबार	.. ..	लहान	.. ..	470 00	215-00	N. A.	461-00	Small	Nandurbar	
		लासगाव	.. ..	खानदेश	.. ..	N. A.	250 00	N. A.	450-00	Khandesh	Lasalgaon	
		बारशी	.. ..	न १/दोबळी	.. ..	440-00	N. A.	N. A.	N. A.	No. 1/Bold	Barshi	
		जालना (अंबड)	.. ..	घुघरी	.. ..	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Ghungari	Jalna (Ambad)	
		कोल्हापूर	.. ..	कापरगाव	.. ..	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Kopargaon	Kolhapur	
		मागली	.. ..	दोबळी/जपानी जाडी	.. ..	470 00	N. A.	N. A.	450-00	Bold/Japani, Jadi	Sangli	
		करगड	.. ..	पामरो	.. ..	N. A.	N. A.	333-00	505-00	Pasari	Karad	
		चाळीसगाव	.. ..	घुघरी	.. ..	N. A.	N. A.	N. A.	400 00	Ghungari	Chahsgaon	
		औरंगाबाद	.. ..	घुघरी	.. ..	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Ghungari	Aurangabad	
		बीड	.. ..	दोबळी	.. ..	N. A.	285-00	N. A.	N. A.	Bold	Beed	
		नागपूर	.. ..	दोबळी	.. ..	450-00	N. A.	401-00	N. A.	Bold	Nagpur	
		अमरावती	.. ..	लहान	.. ..	471-00	N. A.	457-00	390 00	Small	Amravati	
		जळगाव	.. ..	जपानी/दोबळी	.. ..	N. A.	285 00	N. A.	465-00	Japan/Bold	Jalgaon	
		वर्धा	.. ..	.. ..	.. ..	390 00	N. A.	N. A.	N. A.	.. ..	Wardha	

10	करडई	अहमदनगर	स्थानिक	355-00	N. A.	279-00	315-00	Local	Ahmednagar	Sufflower
		बाशी		370-00	N. A.	N. A.	N. A.		Barshi	
		सांगली	देशी	N. A.	N. A.	N. A.	315-00	Deshi	Sangli	
		जालना (अंबड)	रुहान	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Small	Jalna (Ambad)	
11	तवाखू	सांगली	देशी	900 00	N. A.	1,000-00	500-00	Deshi	Sangli	Tobacco
		कोल्हापूर (जयसिंगपूर)	(देशी) जयसिंगपूर	550-00	N. A.	500-00	550-00	Jaysingpur Deshi	Kolhapur (Jayasingpur)	
12	गुळ	श्रीरामपूर	लाल नं. २	360-00	325-00	260-00	180-00	Red No. 2.	Shrirampur	Gur
		अहमदनगर	लाल नं. २	380-00	N. A.	N. A.	180-00	Red No. 2	Ahmadnagar	
		कोपरगाव	पिवळा नं. २	300-00	N. A.	N. A.	N. A.	Yellow No. 2	Kopergaon	
		नंदुरबार	बरा	390-00	N. A.	N. A.	N. A.	Fair	Nandurbar	
		सांगली	कोल्हापूरी	350-00	N. A.	250-00	205-00	Kolhapur	Sangli	
		कोल्हापूर	नं. २ स्पेशल	N. A.	N. A.	260 00	N. A.	No. 2 Special	Kolhapur	
		लासलगाव	मध्यम	N. A.	N. A.	N. A.	191-00	Medium	Lasalgaon	
		पुणे	पिवळा केसरी	375-00	350-00	250-00	210-00	Yellow Kesari	Pune	
		कराड	कोल्हापूरी	N. A.	N. A.	282-00	235-00	Kolhapur	Karad	
		नागपूर	अंकपल्ली	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Ankapali	Nagpur	
13	कांदा	नाशिक	उन्हाळी/लाल	N. A.	27-00	204-00	49-00	Summer/Red	Nashik	Onions
		लासलगाव	लालसर	N. A.	45-00	N. A.	55-00	Redish	Lasalgaon	
		पुणे	फुरसंगी/लोणद	120-00	60-00	N. A.	N. A.	Fursungi/Lonand	Pune	
14	बटाटा	नाशिक	तळेगाव	N. A.	N. A.	N. A.	101-00	Talegaon	Nashik	Potatos
		पुणे	तळेगाव/म्हैसूर/बंगलोर	140-00	300-00	110-00	N. A.	Talegaon / Mysore Banglore.	/Pune	
15	मिरची	नंदुरबार	सुकी घाटी	875-00	451-00	1,150-00	1,075-00	Dry Ghati	Nandurbar	Chilli
		धुळे	गावरानी	1,072-00	461-00	976-50	539-00	Gaorani	Dhule	
		सांगली	जौवारी	800-00	N. A.	1,000-00	840-00	Jowari	Sangli	
		नागपूर	भिवापुरी	665-00	498-00	1,150-00	N. A.	Bhiwapuri	Nagpur	

N.A.—उपलब्ध नाही. Not Available.

आधार.—उपसंचालक, पणन, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Deputy Director of Marketing, Government of Maharashtra, Bombay.

11. किमती आणि निर्देशांक/

तबक्ता क्रमांक/

मुंबई बाजारातील काही शेती व इतर आवश्यक वस्तूंच्या घाऊक किमती/

वस्तू	जात	एप्रिल April 1981	मे May 1981	जून June 1981	जुलै July 1981	ऑगस्ट August 1981	सप्टेंबर September 1981
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
बाजरी	यु. पी पजाव खानदेश नं. २	N.A. N.A.	N.A. N.A.	N.A. N.A.	N.A. N.A.	N.A. 230 00	N.A. 225-00
फडधान्ये—							
उडीद	खानदेश/पुणे	310-00	275-00	290-00	320 00	310-00	300 00
सूय	मोगलाई/हिरवा/चमकी चिनाई	410-00 475 00	430 00 465-00	450 00 480-00	430-00 475 00	395-00 465-00	375-00 410 00
मसूर	मोठी	365-00	350 00	390 00	430-00	375 00	400 00
सुर	पाढरा लाल	365-00 N.A.	N.A. N.A.	370-00 N.A.	N.A. N.A.	N.A. N.A.	N.A. N.A.
मठ	पांढरा लाल	N.A. N.A.	N.A. N.A.	N.A. N.A.	N.A. N.A.	N.A. N.A.	N.A. N.A.
हरभरा	पिवळा	355 00	415-00	420 00	450-00	445 00	420 00
चवळी	पाढरी/लाल	355-00	425-00	440-00	400-00	395 00	325 00
डाळी—							
चना डाळ		455-00	560-00	455-00	500-00	510 00	495 00
सुर डाळ		455-00	490-00	460 00	480-00	485 00	480 00
तेलविया—							
शेंगदाणा	ढोबळी	548-00	565-00	585-00	637 00	618 00	630-00
एरंडी	मोठे	268 00	278-00	302-00	328 00	312 00	292 00
जवस	मोठे	422-00	435-00	480-00	520 00	530 00	515 00
तेले—							
शेंगदाणा तेल		1,300-00	1,335-00	1,372 00	1,570-40	1,493-10	1,596 00
एरंडेल	कर्माशियल	647-50	702-50	697 50	710-00	682 50	670 00
जवस तेल	कच्चे	1,040-00	1,075-00	1,135-00	1,352 00	1,291-00	1,279-20
खोबरेल तेल	पांढरे	1,530 00	1,480-00	1,410-00	1,610 00	1,487 00	1,470 00
वड्या—							
शेंगदाणा पेंड		205-00	205-00	204-00	210 00	185-00	185-00
एरंडेल, पेंड		65 00	70 00	74-00	77-50	78 00	80 00
गुळ	कोल्हापूर नं. १ कोल्हापूर नं. २	610-00 510-00	580-00 540 00	570-00 530 00	580-00 540-00	590-00 540-00	480 00 420 00
साखर	डी ३० (निर्यातित) सी ३० (खुल्या बाजारातील) डी ३० (खुल्या बाजारातील)	7 60 7 15 7-50	7 15 7-10	675-00 6 62	640-00 624-00	570 00 550 00	587 00 574-00
दूध (प्रत्येकी १० लिटर)	म्हशीचे	36-00	N.A.	40 00	60 00	50-00	30 00
लोणी	खानदेशी वेळगाव	2,800 00 2,800 00	2,800-00 2,800-00	2,400 00 2,200 00	2,880 00 2,880-00	2,850 00 3,000-00	2,850 00 2,900 00
मिरची	घाटी वेडगी मद्रास सकेश्वर	1,000 00 1,025 00 1,025-00 1,300-00	1,000 00 1,050 00 1,125-00 1,250 00	1,050-00 1,050 00 1,250-00 1,250-00	N.A. 1,000 00 1,300-00 1,250 00	N.A. 1,300 00 1,500-00 1,350 00	N.A. 1,200 00 1,500-00 1,350-00
हळद	राजापुरी	550 00	500 00	500-00	340 00	475 00	450 00
आले	विरजीत	N.A.	N.A.	N.A.	441 00	540 00	862 00
तवाळू (बीडी) (प्रत्येकी ४० किलो)	निपाणी वंडल बुकी	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
तवाळू (न्युट्रिंग) (प्रत्येकी ४० किलो)	निपाणी शंभर नंबर	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
तंवाळू (पाने) (प्रत्येकी ४० किलो)	निपाणी काळी मजिरी	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
बटाटे (प्रत्येकी १० किलो)	तळेगांव नं. १ तळेगांव नं. २	N.A. 13-00	N.A. N.A.	18-00 17-00	17-00 N.A.	14 00 N.A.	10 50 11-50

PRICES AND INDEX NUMBERS

TABLE No. 11-2

Wholesale of certain agricultural and other essential commodities at Bombay market

(प्रति विबटल महिनावशेरच्या किमती रुपयत)
(Month end Prices in Rs. per quintal)

ऑक्टोबर October 1981	नोव्हेंबर November 1981	डिसेंबर December 1981	जानेवारी January 1982	फेब्रुवारी February 1982	मार्च March 1982	Variety	Commodity
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)	(1)
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	U.P. Punjab	Bajra
215-22	220-00	230-00	240-00	235-00	220-00	Khandesh No. 2	..
							Pulses—
295-00	295-00	240-00	275-00	260-00	260-00	Khandesh/Pune	.. .. Udid
390-00	385-00	315-00	330-00	330-00	350-00	Moglai/Green/	.. .. Chammaki .. Moong
400-00	405-40	4,010-00	415-00	410-00	400-00	Chinai	.. .. ..
415-00	420-00	450-00	430-00	400-00	375-00	Bold	.. .. .. Masur
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	White	.. .. .. Tur
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Red	.. .. ..
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	White	.. .. .. Math
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Red	.. .. ..
450-00	435-00	370-00	370-00	360-00	280-00	Yellow	.. .. .. Gram
350-00	345-00	350-00	280-00	260-00	260-00	White/Red	.. .. .. Chavali
							Dals—
490-00	490-00	435-00	430-00	400-00	360-00		Gramdal
490-00	495-00	490-00	475-00	460-00	440-00		Turdal
							Oilseeds—
552-00	550-00	597-00	575-00	544-00	540-00	Bold	.. .. .. Groundnut (Shelled)
306-00	388-00	306-00	308-00	295-00	282-00	Bold	.. .. .. Castor seed
490-00	470-00	475-00	470-00	415-00	400-00	Bold	.. .. .. Linseed
							Oils—
1,356-80	1,344-20	1,401-40	1,388-40	1,430-00	1,292-20	..	.. .. .. Groundnut oil
695-00	700-00	692-50	685-00	660-00	655-00	Commercial	.. .. .. Castor oil
1,205-46	1,206-40	1,279-00	1,216-80	1,102-40	957-20	Raw	.. .. .. Linseed oil
1,460-00	1,440-00	1,410-00	1,350-00	1,375-00	1,300-00	White	.. .. .. Copra oil
							Cakes—
177-50	172-50	180-00	172-50	167-50	157-50	..	.. .. .. Groundnut cake
77-50	80-00	80-00	77-50	70-00	65-00	..	.. .. .. Castor cake
520-00	390-00	370-00	380-00	360-00	360-00	Kolhapur No. 1	.. .. .. Gur
420-00	330-00	310-00	310-00	270-00	280-00	Kolhapur No. 2	.. .. ..
..	..	..	..	..	..	D-30 (Controlled)	.. .. .. Sugar
550-00	555-00	690-00	600-00	552-00	550-00	C-30 (Open market)	.. .. ..
540-00	545-00	675-00	590-00	544-00	540-00	D-30 (Open market)	.. .. ..
45-00	40-00	36-00	40-00	50-00	40-00	Buffalo	.. .. .. Milk (per 10 litres)
2,850-00	2,950-00	2,700-00	3,280-00	3,280-00	3,400-00	Khandesh	.. .. .. Butter
2,850-00	2,950-00	2,700-00	3,280-00	3,280-00	3,400-00	Belgaum	.. .. ..
1,100-00	1,000-00	1,050-00	1,050-00	1,000-00	1,000-00	Ghati	.. .. .. Chillies
1,300-00	1,075-00	1,000-00	900-00	900-00	950-00	Byadgi	.. .. ..
1,400-00	1,500-00	N.A.	1,250-00	1,200-00	1,200-00	Madras	.. .. ..
1,250-00	1,200-00	1,100-00	1,200-00	1,200-00	1,300-00	Sankeshwar	.. .. ..
425-00	450-00	500-00	500-00	450-00	500-00	Rajapuri	.. .. .. Turmeric
830-00	850-00	500-00	1,000-00	N.A.	N.A.	Bleached	.. .. .. Gingers
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Nipani bundle buki	.. .. .. Tobacco (Bidi) (per 40 kg.)
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Nipani hundred numbri	.. .. .. Tobacco (Chewing) (per 40 kg.)
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Nipani black manjiri	.. .. .. Tobacco (leaf) (per 40 kg.)
11-00	12-00	16-00	8-00	11-00	12-00	Talegaon No. 1	.. .. .. Potatoes (per 10 kg.)
9-00	11-00	14-00	7-00	7-50	N.A.	Talegaon No. 2	.. .. ..

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
कादे (प्रत्येकी १० किलो)	नाशिक नं. १	4-15	N.A.	11-00	11-50	13-00	24 00
	नाशिक नं. २ (पाडरा)	6-50	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	24 00
केळी (प्रत्येकी १० किलो)	खानदेश	N.A.	N.A.	N.A.	40-00	35 00	N.A.
भाज्या—							
कोवी (प्रत्येकी १० किलो)		26 00	24-00	24-00	14-00	20 00	14 00
वागी (प्रत्येकी १० किलो)		10-00	12-00	18-00	8 00	18 00	12 00
गवार (प्रत्येकी १० किलो)		20 00	20 00	24 00	14 00	15 00	14 00
कोवड्या-बदके (प्रत्येकी डझन)		70 00	42-00	50-00	N.A.	N.A.	N.A.
कोवड्या		N.A.	N.A.	N.A.	65 00	74 00	85 00
बदके		120-00	122-00	116-00	120 00	150-00	165 00
बडी (प्रत्येकी डझन)	देशी	6 00	6 00	6 00	N.A.	N.A.	N.A.
	इंग्लीश	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
जास्त मोठी	ग्रेडेड	N.A.	N.A.	N.A.	6 60	6 50	6 00
मोठी	ग्रेडेड	6 00	6-00	6-00	N.A.	N.A.	N.A.
मध्यम	ग्रेडेड	6 00	6-00	6 00	N.A.	N.A.	N.A.
मटन (५० किलो)	मेढी	800 00	800 00	850 00	2,200 00	1,800 00	1,850 00
	बकरा	800 00	800 00	850 00	2,200 00	1,800-00	1,850 00
भासे (प्रत्येक कोडी)	भीग	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
	पाला	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
खोबरे	वाटी	1,030-00	1,745-00	1,020-00	1,000 00	1,020-00	1,025 00
	राजापुरी						
नारळ (प्रत्येक हजार)		1,800 00	1,500 00	1,521-00	1,571-00	1,721 00	1,711 00
कापूस—							
	संकरित	1,389-00	1,389-00	N.A.	1,417-00	1,617-00	1,701-00
	जयधर ए	1,406 00	1,406-00	1,448-00	1,490-00	1,525-00	1,525 00
	लक्ष्मी ए	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
	कल्याण	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
	आर. जी. ए.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	1,856 00
	दिविजय	1,547-00	1,547-00	1,510 00	1,518 00	1,519-00	1,519 00
	एम् सी यू एम् बी	1,772-00	1,772-00	1,800-00	1,814-00	1,814-00	N.A.
	वेगल देशी	991-00	991-00	1,026-00	1,040-00	1,097-00	1,076 00
	एल १४७	N.A.	N.A.	1,506-00	1,504 00	1,518-00	1,603-00

N.A.—उपलब्ध नाही.

आधार.—उपसंचालक, पणन, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

TABLE No. 11-2—contd.

(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)	(1)
25-00	35-00	16-00	10-00	9-00	6-50	Nashik No. 1 ..	Onions (per 10 kg.)
23-00	25-00	13-00	9-00	8-00	6-00	Nashik No. 2 (white)	
N.A.	24-00	24-00	26-00	N.A.	N.A.	Khandesh ..	Bananas (per 10 kg.)
							Vegetables—
26-00	24-00	8-00	7-00	12-00	7-00		Cabbage (per 10 kg.)
16-00	14-00	6-00	8-00	8-00	8-00		Brinjals (per 10 kg.)
18-00	16-00	10-00	22-00	22-00	22-00		Gawar (per 10 kg.)
							Poultry (per dozen)—
80-00	105-00	62-00	58-00	54-00	42-00		Chicken
180-00	180-00	128-00	118-00	130-00	134-00		Fouls
196-00	244-00	200-00	200-00	160-00	196-00	Deshi ..	Eggs (per dozen)
41-00	47-00	41-00	N.A.	N.A.	N.A.	English	
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Graded ..	Extra large
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Graded ..	Lagre
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Graded ..	Medium
1,850-00	1,850-00	1,900-00	9-50	9-50	9-50	Sheep ..	Mutton (50 kg.)
1,850-00	1,850-00	1,900-00	9-50	9-50	9-50	Goat	
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Bhing ..	Fish (per codi)
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Palla	
960-00	910-00	915-00	880-00	865-00	N.A.	Milling	Copra
..	..	..	..	..	..	Rajapuri	
1,800-00	1,751-00	1,850-00	1,450-00	N.A.	1,530-00	Calicut Jodi (150) Madras Moist.	Coconut (per thousand)
1,631-00	1,603-00	N.A.	N.A.	1,496-00	1,462-00	Hybrid ..	Cotton
1,434-00	1,378-00	N.A.	1,526-00	N.A.	N.A.	Jayadhar-A	
1,772-00	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Laxmi-A	
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Kalyan	
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	R.G.A.	
1,434-00	N.A.	N.A.	N.A.	1,378-00	1,378-00	Digvijaya-A	
1,772-00	1,673-00	1,617-00	1,673-00	1,490-00	1,476-00	MCU-SB	
984-00	1,040-00	1,095-00	1,139-00	1,152-00	1,129-00	Bengal Deshi	
1,124-00	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	L-147	

..Not Available. ..

Source.—Deputy Director of Marketing, Government of Maharashtra, Bombay.

11. किमती व निर्देशांक/PRICES AND INDEX NUMBERS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 11-3

सोने व चांदी यांच्या मुंबई बाजारातील किमती
Prices of gold and silver in Bombay market

(रुपयात/In Rupees)

वर्ष/महिना Year/month	तयार सोने (दर १० ग्रॅमची) *Gold (spot) per 10 grams			तयार चांदी (दर किलोग्रॅमची) †Silver (spot) per kilogram		
	कमाल Highest	किमान Lowest	सरासरी वद भाव Average of closing quotations	कमाल Highest	किमान Lowest	सरासरी वद भाव Average of closing quotations
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1961-62	126-00	115-85	121-65	219-65	196-95	206-49
1965-66	85-00	70-50	77-78	406-00	281-00	314-62
1970-71	198-00	177-50	184-96	588-50	483-50	536-08
1975-76	574-00	511-00	544-99	1,425-00	1,001-00	1,169-36
1976-77	598-00	504-00	549-50	1,410-00	1,135-00	1,248-66
1977-78	710-00	565-00	637-92	1,383-00	1,093-00	1,240-52
1978-79	960-00	645-00	791-22	1,958-00	1,334-00	1,501-02
1979-80	1,700-00	937-00	1,158-75	5,350-00	1,562-00	2,297-80
1980-81	1,730-00	1,305-00	1,522-44	2,960-00	2,047-00	2,616-63
1981-82	1,792-00	1,600-00	1,719-17	2,795-00	2,320-00	2,636-06
एप्रिल/April 1981	1,710-00	1,660-00	1,685-65	2,715-00	2,540-00	2,661-22
मे/May 1981	1,738-00	1,680-00	1,715-13	2,650-00	2,550-00	2,606-04
जून/June 1981	1,690-00	1,600-00	1,649-92	2,595-00	2,375-00	2,495-92
जुलै/July 1981	1,685-00	1,620-00	1,666-64	2,560-00	2,320-00	2,454-09
ऑगस्ट/August 1981	1,780-00	1,662-00	1,721-83	2,790-00	2,540-00	2,701-88
सप्टेंबर/September 1981	1,765-00	1,740-00	1,752-04	2,790-00	2,675-00	2,733-26
ऑक्टोबर/October 1981	1,795-00	1,750-00	1,773-87	2,730-00	2,615-00	2,682-61
नोव्हेंबर/November 1981	1,787-00	1,755-00	1,773-58	2,725-00	2,635-00	2,667-46
डिसेंबर/December 1981	1,770-00	1,710-00	1,737-08	2,645-00	2,530-00	2,606-60
जानेवारी/January 1982	1,765-00	1,720-00	1,740-70	2,680-00	2,580-00	2,622-43
फेब्रुवारी/February 1982	1,765-00	1,695-00	1,743-09	2,795-00	2,660-00	2,717-65
मार्च/March 1982	1,722-00	1,605-00	1,670-52	2,730-00	2,630-00	2,683-61

टीप.—(१) *तयार सोन्याच्या किमती २७ ऑगस्ट १९६३ पर्यंत शुद्ध सोन्याच्या होत्या. त्यानंतर ९ नोव्हेंबर १९६६ पर्यंत १४ करेट सोन्याच्या आणि १० जुलै १९६७ पासून प्रमाणित सोन्याच्या आहेत.

(२) †या तयार चांदीच्या किमती ०.९९९ पैसा कमी शुद्ध चांदीच्या आहेत.

Note.—(1) *Spot prices relate to gold bullion up to 27th August 1963, 14 carat gold up to 9th November 1966 and to standard gold from 10th July 1967.

(2) †Spot prices relate to below 0.996 fineness.

आधार.—भारतीय रिझर्व्ह बँक, मुद्रा व वित्त अहवाल भाग २.

Source.—Report on currency and finance Vol. II, Reserve Bank of India.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 114

वस्तूंच्या गट व उपगटवार, अखिल भारतीय घाऊक किमतीचा निर्देशांक (नविन मालिका)/

गट आणि उपगट Groups and Sub-groups (1)	भार Weight (2)	आर्थिक वर्षाची सरासरी Financial years Average 1981-82 (3)	मासिक सरासरी Monthly Averages					ऑगस्ट August 1981 (8)
			एप्रिल April 1981 (4)	मे May 1981 (5)	जून June 1981 (6)	जुलै July 1981 (7)		
(१) मूलभूत वस्तू	416.67	264.4	250.9	255.9	259.1	270.2	273.8	
(अ) अन्न गट	297.99	235.1	219.2	225.2	227.9	240.7	244.4	
(अ) अन्नधान्ये (१+२)	129.22	237.4	227.3	230.2	232.8	238.8	247.3	
(१) धान्ये	107.43	216.9	205.6	208.4	211.0	216.7	222.8	
(२) डाळी	21.79	338.7	334.3	337.7	340.3	347.7	368.1	
(ब) भाजीपाला व फळे	61.32	243.1	222.5	236.9	233.1	279.2	269.3	
(क) दूध व दुधाचे पदार्थ	61.50	212.8	193.2	197.9	203.3	207.1	212.0	
(ड) मास, मासे व अंडी	18.97	309.5	278.6	282.7	289.0	295.4	311.6	
(इ) मसाले व मसाल्याचे पदार्थ	10.94	170.6	151.0	149.9	150.5	158.8	172.1	
(फ) इतर अन्नपदार्थ	16.04	227.7	216.6	228.0	243.0	228.9	219.7	
(ब) अन्नधान्येतर पदार्थ	106.21	240.5	231.3	234.0	239.2	246.6	250.1	
(अ) तंतू	31.73	215.7	212.9	215.0	215.7	219.0	221.7	
(ब) तेल बियाणे	42.01	253.8	244.2	249.9	260.6	270.7	277.5	
(क) इतर अन्नधान्येतर पदार्थ	32.47	247.5	232.5	232.0	234.4	242.4	242.4	
(क) खनिजे	12.47	1,168.6	1,175.1	1,175.5	1,175.6	1,175.8	1,176.2	
(२) इंधन-शक्तीदिवावप्ती व वंगण	84.59	427.5	400.5	400.5	401.0	427.0	437.5	
(अ) कोळसा (खाणीतील)	11.47	424.4	424.4	424.4	424.4	424.4	424.4	
(ब) खनिज तैले	49.12	500.5	468.0	468.0	468.0	501.2	512.4	
(क) विद्युत्	24.00	279.6	251.1	251.1	252.7	276.5	290.4	
(३) उत्पादित पक्का माल	498.74	270.6	275.2	275.5	276.6	275.7	276.9	
(अ) अन्न पदार्थ	133.22	298.9	336.1	332.8	335.2	327.3	326.1	
(ब) पेय, द्रव्ये, तवाखू व तवाखूचे पदार्थ	27.08	217.4	217.3	218.2	218.4	218.4	218.5	
(क) कापड	110.26	223.9	222.0	223.0	223.7	225.0	225.0	
(ड) कागद व कागदाच्या वस्तू	8.51	282.2	270.2	268.5	270.9	271.8	272.7	
(इ) चामचे व चामचेच्या वस्तू	3.85	368.0	372.9	372.3	371.3	374.8	372.4	
(फ) रबर व रबराच्या वस्तू	12.07	284.1	262.5	269.6	277.0	277.7	278.7	
(ग) रसायने व रासायनिक पदार्थ	55.48	260.2	252.0	254.3	254.8	258.0	261.1	
(ह) अधातू खनिज पदार्थ	14.15	311.7	290.3	289.7	291.2	296.9	313.3	
(ई) मूलभूत धातू, मिश्र धातू व धातूच्या वस्तू	59.74	317.1	302.9	305.0	305.6	305.6	309.4	
(ज) यंत्र सामग्री व परिवहन साधने	67.18	265.1	257.9	259.7	259.0	261.9	263.8	
(ख) सजीव वस्तू	7.20	239.5	238.1	239.0	239.0	238.0	237.8	
सर्व वस्तू	1,000.00	281.3	275.7	277.9	279.8	286.2	289.2	

PRICES AND INDEX NUMBERS

TABLE No. 11.4

All India Index Number of wholesale price by Groups and Sub-groups of commodities (New Series)

(पाया १९७०-७१=१००)
(Base 1970-71=100)

Monthly Averages							Groups and Sub-groups
सप्टेंबर	ऑक्टोबर	नोव्हेंबर	डिसेंबर	जानेवारी	फेब्रुवारी	मार्च	
September 1981	October 1981	November 1981	December 1981	January 1982	February 1982	March 1982	(1)
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	
268.7	268.4	266.2	265.3	267.7	265.3	261.8	I Primary Articles
238.0	238.4	238.6	237.1	238.4	238.0	235.5	(A) Food Articles
246.7	242.9	239.3	235.8	237.7	235.8	234.2	(a) Food Grains (i-ii)
222.6	219.1	217.8	217.5	220.0	220.2	220.9	(1) Cereal
365.4	361.1	345.4	326.1	325.4	312.6	300.1	(2) Pulses
236.6	242.0	246.6	237.7	238.3	238.8	235.8	(b) Fruits and vegetables
212.7	215.8	219.2	220.8	220.0	226.2	225.7	(c) Milk and Milk products
313.4	307.7	312.4	334.8	336.8	335.6	316.5	(d) Eggs, Fish and Meat
175.0	178.6	178.5	185.7	191.7	178.9	177.1	(e) Condiments and spices
223.7	232.0	232.1	228.5	229.7	223.7	226.0	(f) Other good articles
246.6	241.2	237.7	238.0	245.9	239.8	235.3	(B) Non-Food Articles
224.3	218.8	216.4	218.8	217.5	209.0	198.8	(a) Fibres
269.5	257.7	249.4	244.2	249.2	241.4	231.0	(b) Oil seeds
239.1	241.5	243.2	248.8	269.4	268.0	276.4	(c) Other non-food articles
1,189.1	1,217.0	1,168.9	1,168.9	1,152.5	1,133.7	1,115.0	(C) Minerals
437.5	437.5	437.5	437.5	437.6	437.7	437.7	II Fuel Power Light and Lubricators
424.4	424.4	424.4	424.4	424.4	424.4	424.4	(a) Coal Mining
512.4	512.5	512.5	512.5	512.6	512.8	512.8	(b) Mineral Oils
290.4	290.4	290.4	290.4	290.4	290.4	290.4	(c) Electricity
272.4	271.2	267.8	264.5	265.8	262.9	262.7	III Manufactured Products
307.9	302.0	282.6	265.4	268.0	255.9	247.4	(a) Food products
218.7	216.3	216.4	216.5	216.6	216.6	216.7	(b) Beverages, Tobacco and Tobacco Products.
224.8	224.4	223.5	222.9	223.1	224.0	225.7	(c) Textiles
278.0	279.6	281.0	290.7	299.4	299.9	301.6	(d) Paper and paper products
372.4	372.4	366.2	363.6	361.6	357.8	357.8	(e) Leather and leather products
285.5	287.8	290.4	292.4	293.3	293.4	300.9	(f) Rubber and Rubber products
261.7	262.4	262.9	262.9	264.4	264.2	264.2	(g) Chemical and Chemical products
314.0	315.7	315.3	315.6	316.6	317.4	363.9	(h) Non-metallic mineral products
310.0	311.5	323.1	331.9	333.3	333.1	334.0	(i) Basic metal alloys and metal product
264.2	264.6	267.6	269.1	270.6	270.6	272.0	(j) Machinery and Transport equipment
238.7	238.2	239.0	239.8	239.8	243.1	243.1	(k) Miscellaneous products
284.8	284.1	281.5	279.5	281.1	278.7	277.1	All Commodities

Source.—Office of the Economic Adviser, Ministry of Industry, Government of India, New Delhi.

11. किमती व निर्देशांक/PRICES AND INDIX NUMBERS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 11.5

मुंबई, जळगाव, पुणे, सोलापूर, औरंगाबाद, नांदेड व नागपूर केंद्रासाठी कामगारांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक
Consumer Price index number of working classes in Bombay, Jalgaon, Pune Solapure, Aurangabad, Nanded and Nagpur

महिना व वर्ष Month and Year	बन्नगट Food	पान सुपारी तंबाखू इत्यादी Pan, Supari, Tobacco etc	इंधन व दिवावत्ती Fuel and lighting	घरभाडे House rent	कापड विछाना Clothing, bedding	स्कीर्ण Miscellane- ous	ग्राहक किमतीचा निर्देशांक Consumer- Price Index
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(5)	(7)	(8)
मुंबई/Bombay							
(आधारभूतवर्ष : १९६०-१००) (Base year : 1960-100)							
1975	338	287	364	126	278	239	303
1976	314	318	379	134	290	245	294
1977	342	345	378	144	318	250	315
1978	346	347	388	147	340	260	323
1979	369	374	443	156	365	286	347
1980	418	415	476	158	413	319	390
1981	492	474	529	158	450	350	447
जानेवारी/ January 1981	439	449	499	158	434	333	409
फेब्रुवारी/ February 1981	456	451	509	158	437	335	420
मार्च/ March 1981	459	463	511	158	439	339	423
एप्रिल/ April 1981	477	478	510	158	438	343	435
मे/ May 1981	487	490	513	158	439	346	442
जून/ June 1981	498	492	517	158	447	349	450
जुलै/ July 1981	512	484	535	159	448	349	459
ऑगस्ट/ August 1981	515	479	547	159	456	351	462
सप्टेंबर/ September 1981	507	475	548	159	461	356	458
ऑक्टोबर/ October 1981	517	475	551	159	461	363	466
नोव्हेंबर/ November 1981	523	472	553	159	468	366	470
डिसेंबर/ December 1981	518	477	558	159	472	368	469
जानेवारी January 1982	516	484	569	159	472	369	468
फेब्रुवारी/ February 1982	513	502	584	159	478	370	469
मार्च/ March 1982	510	504	588	159	476	371	468
जळगाव/Jalgaon							
(आधारभूत वर्ष : १९६१-१००) (Base year : 1961-100)							
1975	406	..	285	142	302	239	345
1976	319	..	330	144	296	250	296
1977	339	..	296	144	312	258	309
1978	355	..	369	144	319	261	325
1979	379	..	422	158	330	278	348
1980	425	..	487	168	345	309	387
1981	514	..	508	176	447	336	459
जानेवारी/ January 1981	448	..	506	174	436	320	414
फेब्रुवारी/ February 1981	486	..	507	174	436	327	438
मार्च/ March 1981	494	..	507	174	436	328	444
एप्रिल/ April 1981	510	..	507	174	438	330	454
मे/ May 1981	513	..	507	174	446	328	456
जून/ June 1981	524	..	507	174	448	342	465
जुलै/ July 1981	525	..	509	178	453	343	467
ऑगस्ट/ August 1981	533	..	510	178	455	343	472
सप्टेंबर/ September 1981	534	..	510	178	455	343	473
ऑक्टोबर/ October 1981	537	..	510	178	454	344	475
नोव्हेंबर/ November 1981	537	..	510	178	452	344	474
डिसेंबर/ December 1981	533	..	510	178	450	344	471
जानेवारी January 1982	537	..	616	178	449	349	482
फेब्रुवारी/ February 1982	548	..	656	178	449	350	492
मार्च/ March 1982	530	..	656	178	448	350	481

संख्या क्रमांक/TABLE No. 11.5—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
पुणे/Pune							
(आधारभूत वर्ष : १९६१-१००) (Base year : 1961-100)							
	1975	341	..	352	127	290	229
	1976	310	..	351	128	291	238
	1977	333	..	351	130	324	241
	1978	335	..	366	130	340	247
	1979	358	..	417	130	365	261
	1980	401	..	438	134	398	291
	1981	474	..	448	138	480	324
जानेवारी/January	1981	437	..	436	138	455	315
फेब्रुवारी/February	1981	426	..	439	138	463	317
मार्च/March	1981	435	..	439	138	464	320
एप्रिल/April	1981	451	..	439	138	471	320
मे/May	1981	477	..	439	138	471	322
जून/June	1981	489	..	439	138	477	324
जुलै/July	1981	486	..	450	138	490	325
ऑगस्ट/August	1981	495	..	455	138	484	330
सप्टेंबर/September	1981	493	..	455	138	493	330
ऑक्टोबर/October	1981	494	..	455	138	495	327
नोव्हेंबर/November	1981	502	..	455	138	494	329
डिसेंबर/December	1981	509	..	466	138	497	332
जानेवारी/January	1982	502	..	471	138	497	348
फेब्रुवारी/February	1982	492	..	476	138	513	348
मार्च/March	1982	484	..	490	138	516	348
							437
सोलापूर/Solapur							
(आधारभूत वर्ष : १९६०-१००) (Base year : 1960-100)							
	1975	405	247	298	166	325	243
	1976	325	272	324	180	321	242
	1977	344	285	332	186	350	254
	1978	357	313	371	197	380	270
	1979	379	341	428	204	397	282
	1980	415	368	467	214	436	321
	1981	525	417	527	220	482	366
जानेवारी/January	1981	462	402	489	219	462	344
फेब्रुवारी/February	1981	468	410	491	219	464	354
मार्च/March	1981	473	421	491	219	467	355
एप्रिल/April	1981	516	422	491	219	467	359
मे/May	1981	514	422	491	219	472	359
जून/June	1981	525	442	501	219	493	362
जुलै/July	1981	537	434	518	222	493	362
ऑगस्ट/August	1981	557	415	542	222	494	364
सप्टेंबर/September	1981	548	404	546	222	487	372
ऑक्टोबर/October	1981	550	407	546	222	494	369
नोव्हेंबर/November	1981	552	411	598	222	498	385
डिसेंबर/December	1981	569	416	622	222	497	390
जानेवारी/January	1982	581	425	622	227	502	390
फेब्रुवारी/February	1982	561	429	622	227	503	390
मार्च/March	1982	520	435	626	227	508	394
							493

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 11.5—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	
औरंगाबाद/Aurangabad								
(आधारभूत वर्ष : १९६१-१००) (Base year : 1961-100)								
	1975	399	..	271	205	305	230	340
	1976	328	..	322	213	308	240	304
	1977	360	..	322	217	331	251	327
	1978	369	..	355	219	346	267	339
	1979	405	..	420	266	362	289	374
	1980	441	..	472	293	379	331	410
	1981	529	..	520	316	452	371	481
जानेवारी/January	1981	483	..	480	316	447	354	447
फेब्रुवारी/February	1981	476	..	483	316	444	355	443
मार्च/March	1981	488	..	483	316	447	362	451
एप्रिल/April	1981	499	..	483	316	440	360	459
मे/May	1981	522	..	505	316	442	374	475
जून/June	1981	527	..	537	316	439	378	481
जुलै/July	1981	548	..	543	316	455	38	495
ऑगस्ट/August	1981	551	..	446	316	459	379	498
सप्टेंबर/September	1981	563	..	546	316	460	376	505
ऑक्टोबर/October	1981	565	..	546	316	463	378	506
नोव्हेंबर/November	1981	566	..	546	316	465	380	507
डिसेंबर/December	1981	561	..	446	316	463	380	504
जानेवारी/January	1982	571	..	546	316	469	386	512
फेब्रुवारी/February	1982	555	..	546	316	469	405	505
मार्च/March	1982	547	..	546	316	477	405	500
नांदेड/Nanded								
(आधारभूत वर्ष : १९६१-१००) (Base year : 1961-100)								
	1975	430	..	278	162	303	240	363
	1976	341	..	301	166	296	248	310
	1977	356	..	349	166	306	268	327
	1978	364	..	366	166	308	272	333
	1979	395	..	465	196	340	296	368
	1980	447	..	573	226	376	340	419
	1981	556	..	632	274	457	378	507
जानेवारी/January	1981	507	..	624	274	450	363	473
फेब्रुवारी/February	1981	488	..	627	274	450	365	462
मार्च/March	1981	497	..	627	274	450	369	468
एप्रिल/April	1981	529	..	627	274	448	374	488
मे/May	1981	546	..	627	274	460	373	500
जून/June	1981	578	..	627	274	463	383	522
जुलै/July	1981	581	..	634	274	456	386	524
ऑगस्ट/August	1981	597	..	637	274	456	377	532
सप्टेंबर/September	1981	593	..	637	274	456	377	530
ऑक्टोबर/October	1981	579	..	637	274	463	391	524
नोव्हेंबर/November	1981	589	..	637	274	468	389	531
डिसेंबर/December	1981	589	..	637	274	468	389	531
जानेवारी/January	1982	595	..	637	285	468	396	536
फेब्रुवारी/February	1982	587	..	637	285	468	396	531
मार्च/March	1982	585	..	637	285	468	392	530

सबता क्रमांक/TABLE No. 11.5—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
नागपूर/Nagpur							
(आधारभूत वर्ष: १९६०-१००) (Base year: 1960-100)							
1975	399	231	272	162	348	220	336
1976	324	251	272	178	340	222	294
1977	344	268	276	184	379	225	312
1978	350	292	307	188	395	235	322
1979	367	340	378	190	415	269	344
1980	403	378	426	199	470	321	384
1981	489	443	500	213	534	358	454
जानेवारी/January 1981	433	424	444	211	497	339	411
फेब्रुवारी/February 1981	445	432	458	211	516	342	421
मार्च/March 1981	450	432	472	211	517	344	425
एप्रिल/April 1981	465	428	476	211	518	347	435
मे/May 1981	469	428	489	211	532	356	440
जून/June 1981	489	450	496	211	534	359	454
जुलै/July 1981	495	475	499	215	541	359	459
ऑगस्ट/August 1981	505	463	505	215	546	359	466
सप्टेंबर/September 1981	528	435	527	215	550	370	481
ऑक्टोबर/October 1981	538	436	543	215	552	371	488
नोव्हेंबर/November 1981	528	455	542	215	555	372	484
डिसेंबर/December 1981	519	456	550	215	555	373	479
जानेवारी/January 1982	522	469	599	224	558	376	485
फेब्रुवारी/February 1982	505	480	654	224	560	378	480
मार्च/March 1982	496	482	681	224	564	378	477

आधार.—कामगार आयुक्त यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Office of the Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

11. किमती आणि निर्देशांक/PRICES AND INDEX NUMBERS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 11.6

महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक
Consumer Price Index Numbers for Agricultural Labourers in Maharashtra(पाया — जुलै १९६०—जून १९६१-१००)
(Base :—July 1960—June 1961-100)

वर्ष/महिना Year/Month	अन्नगट निर्देशांक Food Index	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index
(1)	(2)	(3)
1965	160	151
1966	187	171
1967	198	180
1968	197	180
1969	191	177
1970	205	188
1971	217	199
1972	246	223
1973	295	262
1974	346	311
1975	440	385
1976	344	314
1977	345	316
1978	340	314
1979	370	339
1980	408	373
1981	500	449
जानेवारी/January 1981	443	402
फेब्रुवारी/February 1981	450	408
मार्च/ March 1981	455	413
एप्रिल/ April 1981	486	437
मे/ May 1981	494	444
जून/ June 1981	496	446
जुलै/ July 1981	509	456
ऑगस्ट/ August 1981	527	470
सप्टेंबर/ September 1981	532	475
ऑक्टोबर/October 1981	545	485
नोव्हेंबर/ November 1981	532	476
डिसेंबर/ December 1981	526	471
जानेवारी/January 1982	528	474
फेब्रुवारी/ February 1982	512	462
मार्च/ March 1982	487	443

आधार.—लेबर ब्युरो, सिमला.

Source :—Labour Bureau, Simla.

11. किमती आणि निवेशांक/PRICES AND INDEX NUMBERS

तबला क्रमांक/TABLE No. 11.7

नागरी अधिकाऱर कर्मचान्यांसाठी ग्राहक किमतीचे निवेशांक
Consumer Price Index Numbers for Urban Non-Manual Employees(पाया—१९६०-१००)
(Base—1960-100)

महिना/वर्षे Month/Year	अखिल भारत All India	मुंबई Bombay	पुणे Pune	नागपूर Nagpur
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1965	130	130	132	134
1966	142	139	142	143
1967	157	150	148	153
1968	161	155	152	155
1969	165	160	158	159
1970	173	167	164	166
1971	178	171	172	172
1972	189	180	183	180
1973	212	199	210	201
1974	259	233	248	235
1975	279	246	269	267
1976	273	251	275	271
1977	292	266	294	290
1978	304	280	302	296
1979	321	306	319	313
1980	359	339	358	353
1981	403	381	402	391
जानेवारी/January	1981	378	379	367
फेब्रुवारी/February	1981	382	383	370
मार्च/March	1981	385	387	370
एप्रिल/April	1981	391	393	383
मे/May	1981	396	396	388
जून/Jun	1981	401	402	396
जुलै/July	1981	411	407	401
ऑगस्ट/August	1981	417	414	406
सप्टेंबर/September	1981	418	412	401
ऑक्टोबर/October	1981	420	414	404
नोव्हेंबर/November	1981	421	416	403
डिसेंबर/December	1981	420	417	400
जानेवारी/January	1982	421	423	404
फेब्रुवारी/February	1982	420	425	404
मार्च/March	1982	423	421	406

भाषार :-केद्रीय सांख्यिकी सघटना, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source :-Central Statistical Organisation, Government of India, New Delhi.

11. किमती आणि निर्देशांक/PRICES AND INDEX NUMBERS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 11.8

महाराष्ट्रातील नागरी विभागातील किरकोळ किमतींचा गटवार निदेशांक
Retail Price Index Number for Urban Maharashtra by Group of Commodities

(पाया १९७१-१००)
(Base : 1971-100)

महिना/वर्ष	अन्नगट*	पान, सुपारी, तवासू, इत्यादी Pan, Supari, Tobacco etc.	इंधन व दिवाबत्ती Fuel and Lighting	कापड विछाना Clothing bedding and footwear	संकीर्ण Miscellaneous	सर्वसाधारण. General
Month/Year	Food*					
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1977	175.53	161.62	181.08	176.45	160.42	171.20
1978	170.79	166.96	189.74	182.87	157.50	169.26
1979	181.46	179.99	214.99	198.96	186.31	185.41
1980	205.42	190.55	235.06	220.05	223.54	211.70
1981	239.01	216.66	263.55	249.28	244.36	241.62
जानेवारी/January 1980	214.87	203.80	247.89	234.89	236.57	222.51
फेब्रुवारी/February 1981	220.95	207.53	249.91	239.18	237.59	227.02
मार्च/March 1981	223.27	210.54	251.24	240.76	239.56	229.18
एप्रिल/April 1981	234.39	211.96	252.08	242.51	241.24	236.83
मे/May 1981	238.52	221.56	253.03	247.12	242.20	240.18
जून/June 1981	240.14	230.35	254.59	250.34	243.45	241.96
जुलै/July 1981	248.47	226.68	267.25	249.11	244.11	248.09
ऑगस्ट/August 1981	250.60	218.54	274.73	254.07	246.63	250.49
सप्टेंबर/September 1981	348.51	215.75	275.85	255.43	249.05	249.77
ऑक्टोबर/October 1981	253.14	214.98	277.43	256.29	249.95	253.05
नोव्हेंबर/November 1981	249.91	215.89	278.90	260.68	250.76	251.46
डिसेंबर/December 1981	245.35	222.40	279.67	260.92	251.21	248.89

(१) *निर्देशांक काढण्यासाठी तांदूळ, गहू, ज्वारी व साखर ह्यांची स्वस्त घास्य दुकानातील व खुल्या बाजारातील किमतीच्या भावसापेक्षाची भारीत सरासरी वापरण्यात आली आहे.

(२) १९८० व १९८१ चे निर्देशांक अस्थायी आहेत.

(१) *Weighted average of open Market and rationed prices of rice, wheat, jowar and sugar have been used for Index.

(२) Index numbers for 1980 and 1981 are provisional.

आधार.-अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Bombay.

11. किमती आणि निर्वेरांक/PRICES AND INDEX NUMBERS

सक्ता क्रमांक/TABLE No. 11.9

महाराष्ट्रातील ग्रामीण विभागातील किरकोळ किमतींचा गटवार निर्वेरांक
Retail Price Index Number in Rural Maharashtra by Groups of commodities

(पाया : १९७१-१००)
(Base : 1971-100)

महिना/वर्ष Month/Year	गट/Groups				
	अन्नगट* Food*	इंधन व दिवाबत्ती Fuel and light	कापड Clothing	संकीर्ण Miscellaneous	सर्वसाधारण General
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1977	167.03	197.21	185.98	166.14	170.15
1978	160.91	199.40	190.03	169.91	166.59
1979	175.50	226.90	204.48	180.36	181.53
1980	192.22	244.69	219.80	197.80	198.34
1981	229.41	269.37	243.62	234.75	233.84
जानेवारी/ January 1981	205.58	251.05	230.43	225.98	213.12
फेब्रुवारी/ February 1981	209.73	256.11	232.99	228.97	217.08
मार्च/ March 1981	211.87	257.88	234.81	230.75	219.12
एप्रिल/ April 1981	220.96	259.00	239.99	233.56	226.54
मे/ May 1981	224.61	259.04	241.65	236.64	229.73
जून/ June 1981	227.45	260.03	244.55	238.52	232.31
जुलै/ July 1981	234.81	272.81	244.90	238.21	238.59
ऑगस्ट/ August 1981	240.30	281.01	246.36	236.35	243.02
सप्टेंबर/ September 1981	242.81	282.25	248.86	235.91	245.02
ऑक्टोबर/October 1981	249.25	283.21	251.27	236.45	250.01
नोव्हेंबर/ November 1981	245.07	284.34	252.76	237.22	247.23
डिसेंबर/ December 1981	240.48	285.69	254.92	238.45	244.26

(१) *निर्वेरांक काढण्यासाठी तांदूळ, गहू, ज्वारी व साखर ह्याची स्वस्त धान्य दुकानातील व खुल्या बाजारातील किमतींच्या भावसापेक्षाची भारीत सरासरी वापरण्यात आली आहे.

(२) १९८० व १९८१ चे निर्वेरांक अस्थायी आहेत.

(1) *Weighted average of open market and rationed prices of rice, wheat, jowar and sugar have been used in the Index.

(2) Index number for 1980 and 1981 are provisional.

आधार:—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Bombay.

---

12. व्यापार/TRADE

---

12. व्यापार /TRADE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12:1

मुंबई बंदरात आयात झालेला माल.
Imports into Bombay Port
1981-82

(शंभर मेट्रिक टनात)
(In hundred metric tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तु गट	किनारा Shore			जहाजाच्या कडेवरून Overside	एकूण मायात माल Total Imports	Commodities
		परदेशी Foreign	किनार्यावरील Coastal	एकूण Total			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	अॅस्बेस्टॉस व अॅस्बेस्टॉसचे साहित्य	53,000	..	53,000	..	53,000	Asbestos and Asbestos material.
2	बांधकाम साहित्य—						Building material—
	(१) सिमेंट	89,800	..	89,800	..	89,800	(i) Cement
	(२) सिमेंटचे तुकडे	..	82,600	82,600	..	82,600	(ii) Cement Clinker
	(३) चुना चुनखडी	..	23,800	23,800	..	23,800	(iii) Chuna lime and limestone.
	(४) रेत	200	69,900	70,100	..	70,100	(iv) Sand
	(५) टाइल्स	..	41,300	41,300	..	41,300	(v) Tiles
3	काळा कार्बन	17,400	..	17,400	1,300	18,700	Carbon black
4	साधारण वाहतुकीचे पेटारे	1,19,000	..	1,19,000	..	1,19,000	Cargo containers
5	रसायने—						Chemicals—
	(१) गंधक	3,11,200	..	3,11,200	200	3,11,400	(i) Sulphur
	(२) इतर	3,94,500	..	3,94,500	6,200	4,00,700	(ii) Other kinds
6	खोबरे	1,100	..	1,100	..	1,100	Copra
7	खजर	27,500	..	27,500	..	27,500	Dates
8	औषधे व औषधी द्रव्ये	12,800	..	12,800	100	12,900	Drugs and medicines
9	रंग	35,200	..	35,200	1,400	36,600	Dyes and colours
10	माती व मातीची भांडी	10,100	3,900	14,000	..	14,000	Earth and earthenware
11	खते—						Fertilisers—
	(१) रॉक फॉस्फेट	2,78,600	..	2,78,600	..	2,78,600	(i) Rock phosphate
	(२) युरिया	2,18,800	2,100	2,20,900	..	2,20,900	(ii) Urea
	(३) इतर रासायनिक खते	2,93,400	1,200	2,94,600	..	2,94,600	(iii) Other chemical fertilisers.
12	कृत्रिम धागे	1,15,400	..	1,15,400	..	1,15,400	Fibres-synthetic
13	ताजी मासळी	..	13,900	13,900	..	13,900	Fish fresh
14	अन्नधान्ये—						Foodgrains—
	(१) गहू	1,49,700	7,000	1,56,700	..	1,56,700	(i) Wheat
	(२) इतर	79,400	..	79,400	..	79,400	(ii) Others
15	इतर न उल्लेखिलेले खाण्याचे पदार्थ	1,02,900	..	1,02,900	..	1,02,900	Foodstuffs N.O.S.
16	काच व काचेच्या वस्तू	5,700	..	5,700	..	5,700	Glass and glass products
17	केस व लोकर	21,200	..	21,200	..	21,200	Hair and wool
18	उद्योगधंद्यात वापरावयाचे मद्यार्क व स्पिरीट (अन्नाद्य)	29,900	..	29,900	1,100	31,000	Industrial alcohol and spirits non potable.
19	हत्यारे वगैरे	18,800	..	18,800	..	18,800	Instruments etc.
20	लाक, गोड व राठ	4,600	..	4,600	..	4,600	Lac, gums and resins
21	इतर न उल्लेखिलेली यंत्रे	94,400	..	94,400	..	94,400	Machinery, N.O.S.
22	धातू व धातूचे पदार्थ—						Metal and metal products—
	(१) अॅल्युमिनियमच्या लडी	5,900	..	5,900	..	5,900	(i) Ingots aluminium
	(२) शिशाच्या लडी	14,800	..	14,800	..	14,800	(ii) Ingots lead
	(३) जस्ताच्या लडी	36,000	..	36,000	..	36,000	(iii) Ingots zinc
	(४) इतर लडी	6,700	..	6,700	..	6,700	(iv) Ingots others
	(५) लोखंड व पोलाद	17,06,800	..	17,06,800	..	17,06,800	(v) Iron and steel materials.
	(६) मोड व टार्काऊ पदार्थ	4,26,900	..	4,26,900	..	4,26,900	(vi) Scrap and dress
	(७) जस्ताचे पत्रे	1,06,200	..	1,06,200	..	1,06,200	(vii) Tin plates
	(८) तारा व केबल्स	14,900	..	14,900	..	14,900	(viii) Wires and cables
	(९) इतर धातू व धातूचे पदार्थ	2,28,600	100	2,28,700	600	2,29,300	(ix) Other metals and metal products.

TABLE No. 12.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
23	वीड टन किंवा अधिक वजनाची मोटार वाहने	2,400	..	2,400	..	2,400	Motor vehicles weighing 1½ tonnes or more.
24	मोटार वाहनाचे भाग	18,100	..	18,100	..	18,100	Motor vehicle parts
25	बारीक माती	12,900	..	12,900	..	12,900	Moulding powder
26	इतर न उल्लेखिलेले तेल व चरबी	5,66,200	..	5,66,200	..	5,66,200	Oils and fats N.O.S.
27	कागद व कागदाच्या वस्तू	2,29,300	..	2,29,300	..	2,29,300	Paper and paper products
28	प्लॅस्टिक व प्लॅस्टिक वस्तू निर्माण	1,23,700	..	1,23,700	100	1,23,800	Plastics and plastic manufactures.
29	कच्चा रबर	14,800	..	14,800	100	14,900	Rubber raw
30	रेल्वेच्या वाघिणी, गाड्या वगैरेचे भाग	19,300	..	19,300	..	19,300	Rly. wagaons, carriages etc. parts of.
31	मीठ	..	1,42,500	1,42,500	..	1,42,500	Salt
32	कृत्रिम राळ	5,400	..	5,400	100	5,500	Synthetic resins
33	घट्ट कडक चरबी	94,600	..	94,600	..	94,600	Tallow
34	लाकडाचा लगदा	34,500	..	34,500	..	34,500	Woodpulp
35	लाकूड व इमारती लाकूड— (१) इमारती लाकूड व बावू धरून इतर प्रकारचे लाकूड. (२) इतर न उल्लेखिलेले लाकडाचे उत्पादन.	..	60,300	60,300	..	60,300	Wood and Timber— (i) Timber other sorts including poles etc. (ii) Wooden products N.O.S.
36	संकीर्ण	57,94,900	4,06,000	62,00,900	4,500	62,05,400	Miscellaneous
	एकूण	1,19,52,500	8,54,600	1,28,07,100	15,700	1,28,22,800	Grand Total

Note.—N. O. S.—Not Otherwise Specified.

आधार.—मुंबई पोर्ट ट्रस्टचा प्रशासन अहवाल, १९८१-८२.

Source.—Administration report of Bombay Port Trust, 1981-82.

12. व्यापार/TRADE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.2

मुंबई बंदरातून निर्यात होणारा माल
Exports from Bombay Port
1981-82(मेट्रिक डेड वेट टनात)
(In metric dead weight tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तूगट	किनारा Shore			एकूण Total exports	एकूण निर्यात माल Total Commodities
		परदेशी Foreign	किनाऱ्यावरील Coastal	एकूण Total		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	प्राचीन कलात्मक वस्तु	36,700	..	36,700	36,700	Antiques, artware and curios
2	पिंजऱ्यात नसलेले इतर सर्व प्राणी	23,900	..	23,900	23,900	All other animals not in cages
3	अॅस्बेस्टॉस व अॅस्बेस्टॉसचे सामान	13,100	..	13,100	13,100	Asbestos and asbestos material
4	इतरत्र उल्लेख नसलेली पेये आणि मद्यार्क विरहित पेये	85,00	..	85,00	85,00	Beverages and drinks non-alcoholic N. O. S.
5	सायकली व सायकलीचे भाग	41,300	..	41,300	41,300	Bicycles and bicycle parts
6	इमारतीचे सामान	75,500	1,200	76,700	76,700	Building materials
7	रसायने	37,500	300	37,800	37,800	Chemicals
8	सामान वाहतुकीचे पेटारे	1,07,200	..	1,07,200	1,07,200	Cargo container
9	काँफी बिया	3,400	..	3,400	3,400	Coffee beans
10	कापूस—					Cotton—
	कच्चा	22,300	..	22,300	22,300	(i) Raw
	पेळू आणि फुकट गेलेला	600	..	600	600	(ii) Twist and waste
11	औषधी द्रव्ये व औषधे	71,200	..	71,200	71,200	Drugs and medicines
12	रंग द्रव्ये व रंग	18,000	..	18,000	18,000	Dyes and colours
13	माती व मातीची उत्पादने	20,300	100	20,400	20,400	Earth and earthenware
14	खते—					Fertilisers—
	हाडे व हाडांचे खत	30,300	..	30,300	30,300	(i) Bone and bonemeal
	इतर	..	8,400	8,400	8,400	(ii) Others
15	मत्स्योपादने—					Fish products—
	ताजी मासळी	16,300	..	16,300	16,300	(i) Fish fresh
16	वैरण	2,82,000	200	2,82,200	2,82,200	Fodder
17	अन्नधान्ये—					Foodgrains—
	तांदूळ	1,22,600	100	1,22,700	1,22,700	(i) Rice
	इतर	18,200	..	18,200	18,200	(ii) Others
18	इतर न उल्लेखिलेले खाद्य पदार्थ	1,62,200	..	1,62,200	1,62,200	Foodstuffs, N. O. S.
19	फळे व भाज्या—					Fruits and vegetables—
	फळे—ताजी व सुकी	14,700	100	14,800	14,800	(i) Fruits—dried and fresh
	सुकविलेल्या व ताज्या भाज्या	1,40,400	400	1,40,800	1,40,800	(ii) Vegetables dried and fresh
20	काच व काच सामान	20,800	..	20,800	20,800	Glass and glass products
21	विणलेल्या वस्तू, बारीकसारीक वस्तू, नियांच्या फिती लेस वगैरे आणि वापरण्याचे कपडे,	59,100	..	59,100	59,100	Hosiery, haberdashery, millinery and wearing apparel.
22	उपकरणी वगैरे	25,700	100	25,800	25,800	Instruments
23	लाख, गोंद व राळ	8,100	..	8,100	8,100	Lac, gums and resins
24	चामडी व चामड्याची उत्पादने	6,900	..	6,900	6,900	Leather and leather manufactures.
25	इतरत्र न उल्लेखिलेली यंत्रसामुग्री	73,800	..	73,800	73,800	Machinery, N. O. S.

TABLE No. 12.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
26	धातू व धातुची उत्पादने—					<i>Metal and metal products—</i>
	लोखंडी सामान	7,400	100	7,500	7,500	(i) Hardware
	लोखंड व पोलाद	98,500	200	98,700	98,700	(ii) Iron and steel materials
	लोखंडी मोड व सामान	11,300	..	11,300	11,300	(iii) Scrap and dross
	तारा व दोरखंड	25,700	..	25,700	25,700	(iv) Wires and cables
	इतर धातू व धातुची उत्पादने	1,68,500	500	1,69,000	1,69,000	(v) Other metal and metal products
27	मोटर वाहने—					<i>Motor vehicles—</i>
	मोटर गाड्या व १ १/२ टनापेक्षा जास्त वजनाची मोठी वाहने.	11,800	..	11,800	11,800	(i) Motor cars and heavy duty vehicles weighing 1 1/2 tonnes or more.
28	मोटरगाड्याचे भाग	25,300	..	25,300	25,300	Motor vehicle parts
29	तेलबिया	9,400	200	9,600	9,600	Oil-seeds
30	इतरत्र न उल्लेखिलेली तेल व चर्बी	14,200	900	15,100	15,100	Oils and fats, N. O. S.
31	रंग व रंगकामाचे सामान	20,900	..	20,900	20,900	Paints and painter's materials
32	प्लॅस्टीक व प्लॅस्टिकची उत्पादने	7,000	..	7,000	7,000	Plastic and plastic manufactures
33	रबर उत्पादने	6,500	..	6,500	6,500	Rubber manufactures
34	मिरी व इतर मसाले	45,400	..	45,400	45,400	Spices including pepper
35	साखर	36,900	..	36,900	36,900	Sugar
36	चहा	27,700	..	27,700	27,700	Tea
37	कापड—					<i>Textiles—</i>
	सुती	48,400	..	48,400	48,400	Cotton
38	तंबाखू-गाबरान	16,100	..	16,100	16,100	Tobacco—raw and country
39	तंबाखू तयार	14,200	..	14,200	14,200	Tobacco manufactured
40	प्रसाधन साहित्य व अत्तरे	25,100	..	25,100	25,100	Toilet preparations and perfumes
41	लाकूड व इमारती लाकूड—					<i>Wood and timber—</i>
	इतरत्र न उल्लेखिलेली लाकूड उत्पादने	12,900	100	13,000	13,100	(i) Wooden products N. O. S.
42	सर्कीर्ण	3,03,500	33,08,600	36,12,100	36,12,100	Miscellaneous
	एकूण	23,97,300	33,21,500	57,18,800	57,18,800	Grand total

Note.—(1) N. O. S.—Not otherwise specified.

आधार.—मुंबई पोर्ट ट्रस्टचा प्रकाशन बह्वाल, १९८१-८२.

Source.—Administration Report of Bombay Port Trust, 1981-82.

लोहमार्गाने व जलमार्गाने निवडक वस्तूंची महाराष्ट्र राज्यातील आयात व निर्यात @
Imports into and exports from Maharashtra State of selected commodities by rail and river
1980-81

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तू	परिमाण Unit	Imports	Exports	Articles
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	जनावरे (शेळ्या, मेंढ्या वगळून)	No.	2,19,293	56,418	Cattle (excluding sheep and goats)
2	घोडे, शिगरे, खेचरे	Do.	829	61	Horses, ponies and mules
3	शेळ्या आणि मेंढ्या	Do.	5,695	1,700	Sheep and goats
4	इतर जनावरे	Do.	1,46,115	828	Other animals
5	हाडे	Quintal	2,82,962	62,133	Bones
6	बिटा	Do.	2,13,218	1,912	Bricks
7	सिमेंट	Do.	81,41,220	95,029	Cement
8	कोळसा आणि कोक	Do.	3,09,70,327	72,95,642	Coal and coke
9	काफी	Do.	5,268	544	Coffee
10	पेठू व सूत-देशी	Do.	7,324	42,711	Cotton twist and yarn-Indian
11	पेठू व सूत-परदेशी	Do.	571	412	Cotton twist and yarn-Foreign
12	सुती कापडाचा माल-देशी	Do.	59,041	3,20,102	Cotton piece goods-Indian
13	सुती कापडाचा माल-परदेशी	Do.	1,669	543	Cotton piece goods-Foreign
14	हिरडा	Do.	16,172	17,409	Myrobalans
15	ताजी फळे व भाजीपाला	Do.	4,79,987	17,61,806	Fruits and vegetable fresh
16	सुका मेवा	Do.	4,765	329	Fruits dried
17	अंडी	Do.	569	15	Eggs
18	काच	Do.	10,765	86,572	Glass
19	हरभरा व हरभऱ्याचे उत्पादन	Do.	11,16,039	92,675	Gram and gram products
20	चणे व चण्याच्या उत्पादनाव्यतिरिक्त कडधान्ये	Do.	8,04,410	9,48,484	Pulses other than gram and their products
21	मका	Do.	1,69,303	88,607	Maize
22	ज्वारी	Do.	5,71,999	5,99,359	Jowar
23	बाजरी	Do.	1,89,317	54,821	Bajra
24	ज्वारी व बाजरी व्यतिरिक्त एकदल धान्ये	Do.	13,784	420	Milletts other than jowar and bajra
25	भात	Do.	1,51,289	34,322	Rice in the husk
26	तांदूळ	Do.	76,79,749	6,65,739	Rice not in the husk
27	गहू	Do.	87,84,349	1,61,749	Wheat
28	गव्हाचे पीठ	Do.	6,20,053	8,019	Wheat flour
29	इतर प्रकारची धान्ये, कडधान्ये व पीठ	Do.	1,77,761	16,972	Grain pulses etc. other sorts
30	भारतीय ताग व इतर तंतुमय पिके	Do.	901	21,576	Hemp, other than cotton
31	कच्ची चामडी	Do.	3,542	46,385	Hides, raw
32	कच्ची कातडी	Do.	690	1,217	Skins, raw
33	कमावलेली कातडी व चामडे	Do.	371	4,914	Hides and skins tanned and leather
34	ताग-कच्चा-मुटा	Do.	1,458	2	Jute, raw-loose
35	ताग-(पक्का) गासड्या	Do.	7,787	111	Jute, raw-pucca bales
36	गोणपाटाच्या पिश्या व कापड	Do.	3,57,076	15,930	Gunny bags and cloth
37	इतर ताग उत्पादने	Do.	13,950	257	Other jute manufacturers
38	कृत्रिम रेशमाच्या वस्तू	Do.	4,721	1,30,445	Artificial silk piece goods
39	लोकरी कापडाचा माल	Quintal	11,077	21,540	Woollen piece goods
40	यंत्रे व यंत्रसामग्री	Do.	2,33,177	1,65,743	Machinery equipments
41	धातूच्या वस्तू	Do.	2,05,101	41,964	Metal products
42	पादतापे	Do.	3,141	24,002	Shoe (As foot-wear)
43	कच्चे लोखंड	Do.	69,262	5,933	Iron ore
44	लोखंडी व पोलादी सळ्या व गिरे	Do.	95,46,758	43,70,612	Iron and steel bars, etc
45	लास व रोगण	Do.	2,959	3,822	Lac and shellac
46	बिडीची पाने	Do.	59,386	23,029	Bidi leaves
47	चुना आणि चुनखडी	Do.	3,56,537	28,282	Lime and lime stone
48	कच्चे मँगनीस	Do.	6,082	7,03,344	Manganese ore
49	पेंड-एरडी	Do.	28,324	46,189	Oil-cakes-castor
50	पेंड-इतर	Do.	13,646	5,246	Oil-cakes-others
51	सुनिच तेल	Do.	4,00,636	91,09,030	Oil minerals
52	घासलेट तेल	Do.	45,707	5,51,890	Oil-kerosene
53	वनस्पती तेल-एरडी	Do.	411	2,645	Vegetable oil-castor
54	वनस्पती तेल-खोबरे	Do.	9,770	38,783	Vegetable oil-coconut

@ Figures relate to gross weight of quantities.

TABLE No. 12.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
55	वनस्पती तेल-शेंगदाणे	Quintal	60,162	6,415	Vegetable oil - groundnut
56	राईचे तेल	Do.	12,074	58,224	Mustard oil
57	इतर वनस्पती तैले	Do.	46,553	19,53,684	Vegetable oil - others
58	तेलबिया-एरंडी	Do.	73,779	809	Oil seed - castor
59	तेलबिया-कापूस	Do.	3,88,242	2,35,841	Oil seed - cotton
60	तेलबिया-शेंगदाणे	Do.	2,32,004	10,194	Oil seed - groundnut
61	तेलबिया-जवस	Do.	38,377	679	Oil seed - linseed
62	तेलबिया-मोहरी व राई	Do.	14,110	15,206	Oil seed - rape and mustard
63	तेलबिया-तीळ (हाळे किंवा करंजी)	Do.	29,008	16,480	Oil seed - til or gingelli
64	रबर-कच्चा	Do.	4,357	1,136	Rubber raw
65	मीठ	Do.	5,12,095	13,45,557	Salt
66	साखर (खांडसरी सोडून)	Do.	80,922	79,68,568	Sugar (excluding khandsari)
67	खांडसरी साखर	Do.	24,362	33,978	Khandsari sugar
68	गूळ व साखर	Do.	11,00,155	16,891	Gur-jaggary and gur-shakkar
69	मळी	Do.	1,692	45,119	Molasses etc.
70	चहा	Do.	2,27,827	2,797	Tea
71	कौले	Do.	1,41,330	437	Tiles
72	तबाखू	Do.	13,646	5,248	Tobacco-raw
73	सागवानी लाकूड	Do.	21,064	27,203	Teak wood
74	इतर इमारती लाकूड	Do.	23,55,283	2,63,453	Other timber
75	लाकूड-कच्चे	Do.	1,156	12,993	Wool-raw
76	कच्चा कापूस-देशी रुई	Do.	5,95,659	4,23,628	Raw cotton, Indian lint*
77	कच्चा कापूस-परदेशी रुई	Do.	1,376	126	Raw cotton, Foreign lint*
78	कापूस (सुटा व सरकी व काढलेला-कच्चा देशी)	Do.	1,697	6,406	Kapas (loose, unginned—Indian raw cotton)*

टीप.—*आकडे सप्टेंबर १९७९ ते ऑगस्ट १९८० चे आहेत

Note.—*Figures relate to September 1979 to August 1980.

आधार—डायरेक्टोरेट जनरल ऑफ कमर्शियल इंटेलिजन्स अँड स्टॅटिस्टिक्स, भारत सरकार

Source.—Directorate-General of Commercial Intelligence and Statistics, Government of India.

---

13. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

---

13. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

(१) रेल्वे/Railways

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.1

लोहमार्गाची लांबी/Railway length
(1981-82)(किलोमीटर)
(Kilometres)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	ब्रॉड गेज Broad gauge (3)	मीटर गेज Meter gauge (4)	नॅरो गेज Narrow gauge (5)	एकूण Total (6)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	205	..	..	205	Greater Bombay
2	ठाणे	126	..	..	126	Thane
3	रायगड	122	..	21	142	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	222	44	..	266	Nashik
7	धुळ	30	..	..	30	Dhule
8	जळगाव	456	..	55	511	Jalgaon
9	अहमदनगर	196	..	..	196	Ahmadnagar
10	पुणे	270	..	44	314	Pune
11	सातारा	134	..	..	134	Satara
12	सांगली	70	16	83	169	Sangli
13	सोलापूर	220	42	186	448	Solapur
14	कोल्हापूर	37	..	..	37	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	106	..	106	Aurangabad
16	जालना	..	88	..	88	Jalna
17	परभणी	..	263	..	263	Parbhani
18	बीड	..	7	..	7	Beed
19	नदिड	..	225	..	225	Nanded
20	उस्मानाबाद	70	..	57	127	Osmanabad
21	बुलढाणा	87	..	..	87	Buldana
22	अकोला	95	173	60	328	Akola
22	अमरावती	84	29	64	177	Amravati
24	यवतमाळ	5	..	65	70	Yavatmal
25	वर्धा	116	..	34	150	Wardha
26	नागपूर	237	..	139	376	Nagpur
27	भंडारा	155	..	133	288	Bhandara
28	चंद्रपूर	154	..	159	313	Chandrapur
	महाराष्ट्रराज्य	3,091	993	1,099	5,183	Maharashtra State

टीप—आकडे अस्थायी आहेत.

Note.—Figures are provisional.

आधार.—संबंधित रेल्वेची विभागीय कार्यालये.

Source.—Divisional Offices of the concerned Railway.

13. परिवहन आणि वळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

(2) रस्ते/Roads

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13:2

वर्गवारीनुसार रस्त्यांची लांबी (३१-३-८२ रोजी)
Road length according to different classes

(As on 31-3-82)

(किलोमीटरमध्ये)
(In kilometers)

अनुक्रमांक Serial	जिल्हा (2)	रस्त्यांची वर्गवारी Classified roads					अवर्गीकृत रस्ते Unclassi- fied roads	एकूण Total	District (2)
		राष्ट्रीय महामार्ग National highway	राज्य महामार्ग State highway	प्रमुख जिल्हा रस्ते Major district roads	इतर जिल्हा रस्ते Other district roads	ग्रामीण रस्ते Village roads			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	बृहस्पुंबई	48	5	..	..	..	..	53	Greater Bombay
2	ठाणे	233	545	686	839	1,116	1,054	4,473	Thane
3	रायगड	213	937	324	677	1,640	621	4,412	Raigad
4	रत्नागिरी	213	551	559	974	1,277	830	4,404	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	108	433	436	396	820	620	2,813	Sindhudurg
6	नाशिक	235	801	1,522	1,593	2,086	2,805	9,042	Nashik
7	धुळे	146	586	1,537	1,381	1,797	2,193	7,640	Dhule
8	जळगाव	150	852	1,055	784	669	2,824	6,334	Jalgaon
9	अहमदनगर	60	1,097	1,652	1,897	1,741	5,238	11,685	Ahmadnagar
10	पुणे	345	776	1,610	1,539	2,039	2,806	9,165	Pune
11	सातारा	130	604	1,246	1,226	944	3,249	7,399	Satara
12	सांगली	30	571	1,379	1,190	631	3,712	7,513	Sangli
13	सोलापूर	155	975	1,552	1,778	1,573	2,979	9,012	Solapur
14	कोल्हापूर	45	764	840	1,072	1,220	210	4,151	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	771	858	1,025	798	1,289	4,741	Aurangabad
16	जालना	..	494	572	726	501	535	2,828	Jalna
17	परभणी	..	726	1,227	756	1,302	167	4,178	Parbhani
18	बीड	..	1,275	617	1,271	614	478	4,255	Beed
19	नांदेड	..	794	739	866	1,813	1,190	5,402	Nanded
20	उस्मानाबाद	79	872	1,360	1,414	1,060	592	5,377	Osmanabad
21	बुलडाणा	82	532	795	594	716	465	3,184	Buldana
22	अकोला	100	728	795	642	453	881	3,599	Akola
23	अमरावती	74	753	607	614	360	383	2,791	Amravati
24	यवतमाळ	65	603	1,039	814	1,074	893	4,488	Yavatmal
25	वर्धा	108	324	415	286	360	774	2,267	Wardha
26	नागपूर	235	355	508	347	354	1,360	3,159	Nagpur
27	भंडारा	96	319	550	313	666	1,502	3,446	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	1,079	794	699	694	2,382	5,648	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		2,950	19,122	25,274	25,763	28,318	42,032	1,43,459	Maharashtra State

आधार.—सार्वजनिक बांधकाम विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Public Works Department, Government of Maharashtra, Bombay.

13. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

(2) रस्ते/Roads

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13-3

पृष्ठभागाच्या प्रकारानुसार रस्त्याचे वर्गीकरण (३१-३-८२ रोजी)
Road length according to surface type

(As on 31-3-82)

(किलोमीटरमध्ये)
(In kilometers)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	सिमेंट कांठीट Cement concrete roads	डावरी Black topped roads	खडीचे Water bound macadam roads	अपृष्ठाकित Unsurfaced roads	एकूण Total	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	53	..	..	53	Greater Bombay
2	ठाणे	7	1,401	2,625	440	4,473	Thane
3	रायगड	4	1,160	1,142	2,106	4,412	Raigad
4	रत्नागिरी	113	1,004	1,785	1,502	4,404	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	39	721	1,032	1,021	2,813	Sindhudurg
6	नाशिक	32	1,160	3,953	3,897	9,042	Nashik
7	धुळे	..	926	2,055	4,659	7,640	Dhule
8	जळगांव	15	1,141	2,303	2,875	6,334	Jalgaon
9	अहमदनगर	101	1,155	2,650	7,779	11,685	Ahmadnagar
10	पुणे	59	1,228	1,921	5,957	9,165	Pune
11	सातारा	14	1,401	1,362	4,622	7,399	Satara
12	सामली	12	773	1,403	5,325	7,513	Sangli
13	सोलापूर	68	1,080	1,818	6,046	9,012	Solapur
14	कोल्हापूर	21	913	1,660	1,557	4,151	Kolhapur
15	औरंगाबाद	8	738	1,519	2,476	4,741	Aurangabad
16	जालना	..	283	1,055	1,490	2,828	Jalana
17	परभणी	..	600	1,690	1,888	4,178	Parbhani
18	बीड	..	793	1,781	1,681	4,255	Beed
19	नांदेड	..	748	2,096	2,558	5,402	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	1,030	2,837	1,510	5,377	Osmanabad
21	बुलढाणा	..	785	1,468	931	3,184	Buldana
22	अकोला	..	1,022	1,468	1,109	3,599	Akola
23	अमरावती	..	965	1,338	488	2,791	Amravati
24	यवतमाळ	..	978	1,778	1,732	4,488	Yavatmal
25	वर्धा	..	484	851	932	2,267	Wardha
26	नागपूर	..	775	948	1,436	3,159	Nagpur
27	भंडारा	..	541	896	2,009	3,446	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	664	1,561	3,423	5,648	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	493	24,522	46,995	71,449	1,43,459	Maharashtra State

बांधार—सार्वजनिक बांधकाम विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Public Works Department, Government of Maharashtra, Bombay.

13. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

(3) मोटार वाहने/Motor vehicles

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13-4

महाराष्ट्र राज्यातील वापरात असलेली मोटार वाहने (१ जानेवारी १९८२ रोजी)*
Number of motor vehicles in operations (as on 1-1-1982) s

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वाहताचा प्रकार (2)	विभाग/Region									एकूण Total (11)	Class of vehicles (2)
		मुंबई Bombay (3)	ठाणे Thane (4)	नाशिक Nashik (5)	पुणे Pune (6)	कोल्हापूर Kolhapur (7)	औरंगाबाद Aurangabad (8)	अमरावती Amravati (9)	नागपूर Nagpur (10)			
1	मोटार सायकली	26,209	11,198	43,151	38,213	28,975	10,961	16,157	25,389	2,00,253	Motor cycles	
2	स्कूटर्स	59,559	8,941	16,443	54,679	17,729	15,178	5,967	28,721	2,07,217	Scooters	
3	मोटार गाड्या	1,57,978	11,083	14,040	22,554	10,503	5,599	4,924	11,164	2,37,845	Motor Cars	
4	टॅक्सी कॅब्स	30,967	585	529	878	478	225	196	95	33,953	Taxi-cabs	
5	स्वयंचलित रिक्शा	8,157	6,107	3,896	10,118	4,793	1,291	494	1,471	36,327	Auto-rickshaws	
6	स्टेज करिजेस—										Stage Carriages—	
	(१) डिझेल इंजिनवर चालणाऱ्या	2,262	1,638	1,779	4,135	1,474	1,569	1,204	1,078	15,139	(i) Diesel Engined	
	(२) पेट्रोल इंजिनवर चालणाऱ्या	..	..	..	..	..	..	..	..	..	(ii) Petrol engined	
7	कॉन्ट्रॅक्ट करिजेस—										Contract carriages—	
	(१) डिझेल इंजिनवर चालणाऱ्या	1,002	590	5	21	24	5	12	3	1,662	(i) Diesel engined	
	(२) पेट्रोल इंजिनवर चालणाऱ्या	..	..	..	..	..	..	..	..	..	(ii) Petrol engined	
8	माल मोटारी										Lorries—	
	(अ) खाजगी वाहने—										(A) Private carriages	
	(१) डिझेल इंजिनवर चालणारी	11,571	1,436	1,429	5,768	449	570	808	1,287	23,318	(i) Diesel engined	
	(२) पेट्रोल इंजिनवर चालणारी	4,763	726	124	1,595	131	..	12	380	7,731	(ii) Petrol engined	
	(ब) सार्वजनिक वाहने—										(B) Public carriages—	
	(१) डिझेल इंजिनवर चालणारी	16,649	9,369	9,685	10,866	8,661	5,718	3,894	5,961	70,803	(i) Diesel engined	
	(२) पेट्रोल इंजिनवर चालणारी	6,551	1,752	346	750	321	..	42	596	10,358	(ii) Petrol engined	
9	रुग्णवाहिका	469	111	66	139	51	27	25	111	999	Ambulances	
10	शाळेच्या बसेस	422	26	51	43	16	20	15	28	621	School buses	
11	खाजगी प्रवासी वाहने	941	508	72	726	17	16	6	58	2,344	Private Service vehicles	
12	अनुयायन (ट्रॅलर)	665	737	8,721	2,606	6,867	3,096	3,322	1,774	27,788	Trailors	
13	ट्रॅक्टर	813	627	9,733	2,011	5,968	3,105	3,486	2,137	27,880	Tractors	
14	इतर	1,056	123	40	137	66	13	64	82	1,581	Others	
	एकूण	3,30,034	55,557	1,10,110	1,55,239	86,523	47,393	40,628	80,335	9,05,819	Total	

*आकडे अस्थायी आहेत/Figure are Provisional

स्रोत.—परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Transport, Government of Maharashtra, Bombay.

13. परिवहन आणि वळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

(4) राष्ट्रीयीकृत मार्ग परिवहन/Nationalised Road Transport

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13-5

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची काही माहिती.
Operations of Maharashtra State Road Transport Corporations

(1981-82)

अनुक्रमांक Serial	बाब	विभाग/Region					एकूण Total	Item
		मुंबई Bombay	पुणे Pune	औरंगाबाद Aurangabad	नागपूर Nagpur			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)	
1	वर्ष अखेरीस असलेल्या मार्गांची संख्या	3,888	3,287	1,818	2,077	11,070	No. of routes as at the end of the year	
2	मार्गांची एकूण लांबी (कि. मी.) **	2,18,738	2,24,166	1,38,572	1,30,130	7,11,606	Route distance (Km.)	
3	मार्गांची सरासरी लांबी (कि. मी.) **	56.26	68.20	76.22	62.65	64.28	Average route distance (Km.)	
4	सरासरी दैनिक प्रभावी अंतर (लाख कि. मी.) **	6.81	6.78	3.90	4.41	21.90	Average per day effective kilometres operated (in lakh).	
5	वर्षभरात महामंडळाजवळ असलेल्या गाड्यांची सरासरी संख्या.	3,274	2,912	1,617	2,225	10,028	Average No. of buses held during the year.	
6	रस्त्यावरील गाड्यांची दैनिक सरासरी संख्या	2,799	2,628	1,411	1,815	8,652	Average No. of buses on road per day.	
7	गाड्यांचा सरासरी वापर (कि. मी.) **	243.1	258.2	276.6	243.0	253.1	Average vehicles utilization (Km.)	
8	भार गुणकाची (लोड फॅक्टर) टक्केवारी	70.95	78.88	68.16	69.42	72.51	Percentage load factor	
9	प्रवाशांची दैनिक सरासरी (लाखात) **	13.48	9.68	5.88	5.90	34.94	No. of passengers travelled per day (in lakh).	
10	दर प्रवाशामागे प्रवास केलेले सरासरी अंतर (कि. मी.)	19	28	24	26	23	Average distance travelled per passenger (Km.).	
11	वाहतुकीपासूनचे वार्षिक उत्पन्न (हजार रु.)	8,72,700	9,19,500	4,83,900	5,28,100	28,04,200	Total traffic receipts during the year ('000Rs.).	
12	दर प्रवाशामागे मिळालेले उत्पन्न (पैसे).	177	260	225	245	220	Average earnings per passenger (in paise).	

आधार.—महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ, मुंबई.

Source.—Maharashtra State Road Transport Corporation, Bombay.

13. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATION

(5) जहाजवहातूक/Shipping

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13-6

मुंबई गोदीत आलेल्या किंवा बंदरात नांगरलेल्या वाफे बरच्या आणि सुसज्ज (शासकीय किंवा व्यापारी) जहाजांची संख्या व त्यांनी चुकते केलेले शुल्क
Number of steam and square rigged vessels (Government and merchant) which entered the Bomboay docks or were berthed at the harbour wall; and paid dues

वर्ष Year (1)	गोदीत आलेली जहाजे Vessels which entered the docks		बंदराजवळ नांगरलेली जहाजे Vessels berthed at harbour walls		एकूण Total	
	संख्या Number (2)	नोदीप्रमाणे निव्वळ वजन (टनात) Net registered tonnage (3)	संख्या Number (4)	नोदीप्रमाणे निव्वळ वजन (टनात) Net registered tonnage (5)	संख्या Number (6)	नोदीप्रमाणे निव्वळ वजन (टनात) Net registered tonnage (7)
1960-61	2,094	64,74,559	431	17,36,733	2,525	82,11,292
1965-66	1,806	61,02,591	416	17,21,054	2,222	78,23,645
1970-71	1,643	54,23,274	238	10,36,120	1,881	64,59,394
1975-76	1,803	65,21,952	324	13,45,968	2,127	78,67,920
1976-77	2,057	68,85,520	366	15,12,022	2,423	83,97,542
1977-78	1,866	59,17,569	323	14,27,740	2,189	73,45,309
1978-79	1,652	52,81,276	233	9,41,991	1,885	62,23,267
1979-80	1,611	43,75,044	265	10,95,655	1,876	54,70,699
1980-81	1,756	59,83,731	198	8,38,810	1,954	68,22,541
1981-82	1,776	60,46,051	166	8,15,523	1,942	68,61,574

आधार.—मुंबई पोर्ट ट्रस्टचा प्रशासन अहवाल, (१९८१-८२)

Source.—Administration Report of Bombay Port Trust, (1981-82).

13. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

(5) जहाजवहातूक/Shipping

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13-7

मुंबई येथील जहाजे दुरुस्त करण्याच्या गोदीत आलेल्या जहाजांची संख्या व वजन
Number and tonnage of vessels docked in Merewether and Hughes dry docks in Bombay

वर्ष Year (1)	मेरेवेथर जहाज दुरुस्तीची गोदी Merewether dry dock		ह्यूजेस जहाज दुरुस्तीची गोदी Hughes dry dock		एकूण Total	
	संख्या Number (2)	एकूण वजन Gross tonnage (3)	संख्या Number (4)	एकूण वजन Gross tonnage (5)	संख्या Number (6)	एकूण वजन Gross tonnage (7)
1960-61	61	1,20,559	80	3,65,022	141	4,85,581
1965-66	53	77,519	61	3,26,492	114	4,04,011
1970-71	56	1,02,586	72	4,00,253	128	5,02,839
1975-76	56	82,990	68	5,04,001	124	5,86,991
1976-77	57	94,987	59	3,57,805	116	4,52,792
1977-78	63	87,591	56	3,58,561	119	4,46,152
1978-79	59	71,274	49	3,35,480	108	4,06,754
1979-80	58	93,720	47	3,20,764	105	4,14,484
1980-81	54	93,280	50	3,46,470	104	4,39,750
1981-82	48	55,694	34	1,83,838	82	2,39,532

आधार.—मुंबई पोर्ट ट्रस्टचा प्रशासन अहवाल, (१९८१-८२)

Source.—Administration Report of Bombay Port Trust, (1981-82).

13. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

(5) जहाज वाहतूक/Shipping

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13-8

मुंबई बंदरातून येणाऱ्या व जाणाऱ्या प्रवाशांची वाहतूक (शिडाच्या जहाजातून आणि बंदरावरील नावेतून होणारी प्रवासी वाहतूक वगळून)
Number of passengers arrived and departed from Bombay port (exclusive of passengers carried by sailing vessels and harbour ferries)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	मार्ग (2)	येणारे/Inward						बाहेर जाणारे/Outward						Routes (2)		
		खोली/Saloon		नीतल/Deck		एकूण/Total		खोली/Saloon		नीतल/Deck		एकूण/Total				
		1980-81 (3)	1981-82 (4)	1980-81 (5)	1981-82 (6)	1980-81 (7)	1981-82 (8)	1980-81 (9)	1981-82 (10)	1980-81 (11)	1981-82 (12)	1980-81 (13)	1981-82 (14)			
1	युरोप (यू. के. बंदरे, जिनिव्हा, मासिल्स आणि इतर बंदरे)	2	..	..	..	2	..	..	..	..	..	..	..	Europe (U. K. ports, Geneva, Marseilles and other-ports).		
2	रेड सी पोर्ट्स (अडेन, जीबुती, असाब, मासावा, जेडाह, सोडून सुदान बंदर).	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Red Sea ports (Aden, Djibouti, Assab, Massawa, port Sudan excluding Jeddah).		
3	जेडा (यात्रा)	..	..	974	713	9,987	9,401	10,961	10,114	678	1,210	7,435	12,044	8,113	13,254	Jeddah (pilgrims)
4	कराची	..	..	613	340	466	3,815	1,079	4,155	..	97	..	1,323	..	1,420	Karachi
5	कोलंबो	..	..	23	..	..	..	23	..	1	102	..	..	1	102	Colombo
6	आस्ट्रेलिया (ब्रिसबेन, सीडनी, मेलबोर्न).	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Australia (Brisbane, Sydney, Melbourne).
7	अतिपूर्वेकडील (सिंगापूर, बँकॉक, हॉकँग आणि जापान धरून).	5	1	3	..	8	1	2	..	..	..	..	2	..	..	Far East(including Singapore, Bangkok, Hongkong and Japan).
8	आफ्रिका, (मोबासा, झाझीबार, दार-इ-सलम, मोझांबीक, बेरा, लरिस, मार्किस)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Africa, (Mombasa, Zanzibar, Dar - es-Salam, Mozambique, Beira and Lourence, Marques).
9	अमेरिका (सेनफॉन्सिस्को, न्यूयॉर्क, व्हॅंकुव्हर, बॉस्टन, मॉन्ट्रिअल आणि हाउस्टन).	1	1	..	..	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	America (San Francisco, New York, Vancouver, Boston, Montreal and Houston).

10	परसियन गल्फ पोर्ट्स (खोराम-शाहर, मिनाल अहमदी, अबादन, रस्तानुरा, बेहरिन, दुबाई, दोहा, बंदुर, माशूरस, बसरा)	1,776	429	7,083	3,590	8,859	4,019	640	97	8,639	2,474	9,279	2,571	Persian Gulf ports (Khoramashahr, Minaal Ahmadi, Abadan, Rastanura, Baherin, Dubai, Doha, Bandur, Mashurs and Basrah).
11	इतर बंदरे	..	122	2	120	2	242	38	95	469	278	507	373	Other ports
	एकूण	3,394	1,606	17,541	16,926	20,935	18,532	1,359	1,601	16,543	16,119	17,902	17,720	Total
	किनाऱ्याची													Coastal
12	कोकण किनाऱा (जजिरा, श्रीवर्धन, हर्ण, दाभोल, जयगड, रत्नागिरी, विजयदुर्ग, मालवण आणि पणजी)	6,607	6,540	1,09,467	1,28,028½	1,16,074	1,34,568½	6,895	6,571	1,14,862½	1,31,983½	1,21,757½	1,38,554½	Konkan coast (Janjira, Shriwardhan, Harnai, Dabhol, Jaigad, Ratnagiri, Vijayadurg, Malawan and Panjim).
13	भारताचा पूर्वे किनाऱा (कलकत्ता, मद्रास)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	East coast of India (Calcutta, Madras).
	एकूण	6,607	6,540	1,09,467	1,28,028½	1,16,074	1,34,568½	6,895	6,571	1,14,862½	1,31,983½	1,21,757½	1,38,554½	Total

टीप.—प्रवाशांपैकी दोन बालके म्हणजे एक व्यक्ती गणली गेली असल्यामुळे आकडे अपूर्णाकाच दर्शविण्यात आले आहेत.

Note.—Figures in fraction are reported due to counting of two child passengers as one adult passenger and not as two passengers.

• आधार.—मुंबई पोर्ट ट्रस्टचा प्रवासन महत्वाल, (१९८१-८२)

Source.—Administration Report of Bombay Port Trust, (1981-82).

13. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

(5) जहाज वाहतूक Shipping

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13'9

महाराष्ट्र राज्यातील छोट्या बंदरातून येणाऱ्या आणि जाणाऱ्या प्रवाशांची वाहतूक
Number of passengers embarked and disembarked at various minor ports of Maharashtra State
(1981-82)

अनुक्रमांक Serial No.	बंदराचे नाव	जाणारे प्रवासी Passengers embarked	येणारे प्रवासी Passengers dis embarked	एकूण Total	Name of the port	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	
1	मुरुड (जंजीरा)	..	..	..	Murud (Janjira)	
2	राजपुरी	..	..	..	Rajpuri	
3	श्रीवर्धन	..	..	..	Shriwardhan	
4	हर्णै	..	..	..	Harnai	
5	दाभोल	..	..	..	Dabhol	
6	जायगड	..	21,663	23,347	45,010	Jaigad
7	तिवारी (वरोडा)	..	..	..	Tiwari (Varoda)	
8	रत्नागिरी (रानपार धरून)	..	..	..	Ratnagiri (including Ranpar)	
9	जैतापूर (मुसा कांझी)	..	16,108	16,305	32,413	Jaitapur (Musakazi)
10	विजयदुर्ग	..	13,064	15,253	28,317	Vijaydurg
11	देवगड	..	23,215	27,703	50,918	Deogad
12	अचरा	..	..	..	Achara	
13	मालवण	..	..	..	Malwan	
14	वेगुर्ला	..	..	..	Vengurla	
15	मोरा	..	2,50,511	2,79,695	5,30,205	Mora
16	माडवा	..	115	134	249	Mandwa
17	रेवस (थाळ)	..	1,70,807	1,81,482	3,52,289	Rewas (Thal)
18	धरमतार (अलिबाग)	..	..	..	Dharamtar (Alibag)	
	एकूण	..	4,95,483	5,43,919	10,39,402	Total
	मुंबई बंदर सेवा	..	4,21,433	4,61,311	8,82,744	Bombay harbour service
	किनाऱ्याची	..	74,050	82,608	1,56,658	Coastal

आधार.—मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
Source.—Chief Ports Officer, Government of Maharashtra, Bombay.

13. परिवहन आणि वळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

(5) जहाज वहातूक/Shipping

तबता क्रमांक/TABLE No. 13-10

महाराष्ट्र राज्य गौण बंदरातून हलविलेला (आयात व निर्यात माल)
Cargo (imports and exports) handled at minor ports of Maharashtra State
(1981-82)

(टनांत/In tonnes)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बंदराचे नाव (2)	आयात Imports (3)	निर्यात Exports (4)	एकूण Total (5)	Name of the port (2)
1	डहानू	2,270	658	2,928	Dahanu
2	सातपाटी	103	..	103	Satpati
3	केळवा-माहिम	166	..	166	Kelwa-Mahim
4	अर्नाळा (दातीवरे)	428	8,822	9,250	Arnala (Dativare)
5	बसई	1,412	127	1,539	Bassein
6	कल्याण	23	..	23	Kalyan
7	ठाणे	5,290	..	5,290	Thane
8	ट्रॉम्बे	..	9,524	9,524	Trombay
9	पनवेल (उलवा)	37,461	18,950	56,411	Panvel (Ulwa)
10	मोरा	677	18,582	19,259	Mora
11	कारंजा	..	2,365	2,365	Karanja
12	अलिबाग (धरमतर)	33,121	..	33,121	Alibag (Dharamter)
13	रेवदंडा	542	2	544	Revdanda
14	बोर्लीमांडीया	34	..	34	Borlimandia
15	मुसंड	66	..	66	Murud
16	राजपुरी	370	283	653	Rajpuri
17	श्रीवर्धन	380	..	380	Shriwardhan
18	बाणकोट	6,895	8	6,903	Bankot
19	केळशी	80	..	80	Kelshi
20	हर्णे	343	52	395	Harnai
21	दाभोल	14,305	9	14,314	Dabhol
22	बोरिया	162	60	222	Boria
23	जयगड	1,675	..	1,675	Jaigad
24	तिवारी (वरोडा)	294	72	366	Tiwari (Varoda)
25	रत्नागिरी (परदेशात)	6,165	16 1,512	6,181 1,512	Ratnagiri (Foreign)

तक्ता क्रमांक/TABLE No 13-10—contd.

(टनांत/In tonnes)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
26	पुर्णागड	256	..	256	Purnagad
27	जैतापूर	1,919	109	2,028	Jaitapur
28	विजयदुर्ग	4,936	1,243	6,179	Vijaydurg
29	देवगड	2,770	31	2,801	Deogad
30	आचरा	249	12	261	Achara
31	मालवण	3,518	58	3,576	Malwan
32	रेडी (परदेशांत)	..	10,18,745	10,18,745	Redi (Foreign)
33	किरणपाणी	1,367	342	1,709	Kiranpani
	एकूण	1,27,277	10,81,582	12,08,859	Total

आधार.—मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Chief Ports Officer, Government of Maharashtra, Bombay.

13. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATION

(6) हवाई वाहतूक/Air Traffic

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13-11

निरनिराळ्या विमानतळावरून होणारी प्रवासी व माल वाहतूक

Passenger and freight traffic originating at various Air-ports

(इंडियन एअर लाइन्स)/(Indian Air Lines)

1981-82

अनुक्रमांक Serial No.	वाच (2)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
1	प्रवाशांची एकूण संख्या (लाखात)	54.8	Total number of passengers carried (in lakh)
2	महाराष्ट्रातील विमानतळावरून झालेली प्रवासी (लाखात) वाहतूक	0.96 (excluding Bombay).	Passengers carried from air-port in Maharashtra (in lakh).
3	एकूण माल वाहतूक (टनात)	62,367	Total freight carried (tonnes)
4	महाराष्ट्रातील निरनिराळ्या विमानतळावरून झालेली माल-वाहतूक (टनात)	459 (excluding Bombay).	Total freight carried from air ports in Maharashtra (tonnes).

टीप.—मुंबई विमानतळाची माहिती उपलब्ध न झाल्यामुळे महाराष्ट्राची माहिती मुंबई विमानतळ वगळून दिली आहे.

Note.—Information regarding Bombay air port is not available hence figures for Maharashtra are shown excluding Bombay.

आधार.—इंडियन एअर लाइन्स, मुंबई.

Source.—Indian Air Lines, Bombay.

13. परिवहन आणि वळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

(7) पर्यटन Tourism

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13-12

मुंबईस उतरणारे परदेशी पर्यटक
Foreign tourists disembarking at Bombay

(1978)

अनुक्रमांक Serial No.	नागरिकत्वाचा देश	परदेशी पर्यटकांची संख्या Number of foreign tourists	Country of nationality	अनुक्रमांक Serial No.	नागरिकत्वाचा देश	परदेशी पर्यटकांची संख्या Number of foreign tourists	Country of nationality
(1)	(2)	(3)	(2)	(1)	(2)	(3)	(2)
उत्तर अमेरिका				पूर्व युरोप			
North America—				Eastern Europe—			
1	कॅनडा	7,959	Canada	24	झेकोस्लोव्हाकिया	613	Czechoslovakia
2	संयुक्त राज्य अमेरिका	30,434	U. S. A.	25	पूर्व जर्मनी	253	East Germany (G. D. R.)
	एकूण	38,393	Total	26	हंगेरी	402	Hungary
				27	पोलंड	2,648	Poland
				28	सोवियत संघ	255	U. S. S. R.
				29	युगोस्लाव्हिया	708	Yugoslavia
				30	इतर	239	Others
					एकूण	5,118	Total
मध्य व दक्षिण अमेरिका				आफ्रिका			
Central and South America				Africa—			
3	अर्जेन्टिना	218	Argentine	31	इथोपिया	1,062	Ethiopia
4	ब्राझील	331	Brazil	32	केनिया	8,107	Kenya
5	मेक्सिको	796	Mexico	33	मॉरिशस	2,880	Mauritius
6	इतर	1,202	Others	34	नायजेरिया	3,826	Nigeria
	एकूण	2,547	Total	35	सोमालिया	8,769	Somalia
				35	दक्षिण आफ्रिका	976	South Africa
				36	सुदान	893	Sudan
पश्चिम युरोप				पश्चिम आशिया			
Western Europe—				West Asia—			
7	ऑस्ट्रिया	1,719	Austria	41	बहरीन	11,562	Bahrain
8	बेल्जियम	2,041	Belgium	42	संयुक्त अरब अमिरात	16,407	U. A. E.
9	डेन्मार्क	1,314	Denmark	43	इराक	2,318	Iraq
10	फिनलंड	326	Finland	44	इझ्राइल	1,279	Israel
11	फ्रान्स	15,475	France	45	जॉर्डन	1,042	Jordan
12	प. जर्मनी	15,187	West Germany (F. R. G.)	46	कुवैत	3,398	Kuwait
				47	लेबनान	995	Labenon
13	आयर्लंड	557	Ireland	48	ओमान	8,996	Oman
14	ग्रीस	1,649	Greece	49	कतार	5,730	Qatar
15	इटली	8,896	Italy	50	सौदी अरेबिया	24,706	Saudi Arabia
16	नेदरलँड्स	3,831	Netherlands	51	येमेन	5,935	Yemen
17	नॉर्वे	863	Norway	52	इतर	655	Others
18	पोर्तुगाल	1,716	Portugal				
19	स्वित्झर्लंड	1,905	Spain				
20	स्वीडन	2,035	Sweden				
21	स्वित्झर्लंड	5,191	Switzerland				
22	इंग्लंड	50,896	U. K.				
23	इतर	237	Others				
	एकूण	1,13,838	Total		एकूण	83,023	Total

तबता क्रमांक/TABLE No. 13'12—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)	(1)	(2)	(3)	(2)
	दक्षिण आशिया		South Asia—		पूर्व आशिया		East Asia—
53	अफगानिस्तान	1,480	Afghanistan	64	चीन	304	China
54	श्रीलंका	7,633	Sri Lanka	65	जपान	6,718	Japan
55	इराण	9,580	Iran	66	हॉङ्कांग	1,578	Hongkong
56	नेपाल	131	Nepal	67	कोरिया	1,257	Korea
57	इतर	40	Others	68	इतर	24	Others
	एकूण	18,864	Total		एकूण	9,881	Total
	दक्षिण-पूर्व आशिया		South-East Asia—		ऑस्ट्रेलिया		Australia—
58	इंडोनेशिया	798	Indonesia	69	ऑस्ट्रेलिया	8,400	Australia
59	मलेशिया	2,257	Malaysia	70	फिजी	868	Fiji
60	फिलिपाईन्स	2,602	Philippines	71	न्यू झीलैंड	1,577	New Zealand
61	सिंगापूर	4,037	Singapore	72		....	Others
62	थायलैंड	4,207	Thailand		एकूण	10,845	Total
63	इतर	117	Others	73	राष्ट्रीयता नसलेले	215	Stateless
	एकूण	14,018	Total		एकूण	3,33,165	Grand-Total

आधार.—इंडिया टुरिस्ट स्टॅटिस्टिक्स, १९८१.

Source.—India Tourist Statistics, 1981.

13. परिवहन आणि वळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13:13

डाक व तार कार्यालयविषयक सांख्यिकी
Statistics regarding post and telegraphs
as on 31-3-1982

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	डाक कार्यालये post offices	तार कार्यालये Telegraph offices	पत्र पेट्या Letter boxes	दूरध्वनी Telephones	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	बृहन्मुंबई	282	88	2,104	2,87,843	Greater Bombay
2	ठाणे	380	70	2,026	30,086	Thane
3	रायगड	377	65	1,894	4,528	Raigad
4	रत्नागिरी	593	70	1,272	2,323	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	333	39	1,269	1,193	Sindhudurg
6	नाशिक	595	105	2,202	11,813	Nashik
7	धुळे	413	84	1,365	4,135	Dhule
8	जळगाव	482	141	1,486	6,370	Jalgaon
9	अहमदनगर	599	99	1,793	6,199	Ahmadnagar
10	पुणे	667	135	2,836	38,133	Pune
11	सातारा	584	70	2,370	5,132	Satara
12	सांगली	300	95	1,165	5,318	Sangli
13	सोलापूर	508	101	1,370	6,308	Solapur
14	कोल्हापूर	490	89	1,431	9,197	Kolhapur
15	औरंगाबाद	448	77	1,664	4,680	Aurangabad
16	जालना	237	15	511	1,467	Jalna
17	परभणी	263	23	1,066	1,690	Parbhani
18	बीड	310	10	928	1,726	Beed
19	नांदेड	397	21	1,114	2,343	Nanded
20	उस्मानाबाद	298	115	1,551	2,322	Osmanabad
21	बुलढाणा	323	72	1,179	1,950	Buldana
22	अकोला	383	53	1,500	3,929	Akola
23	अमरावती	432	90	1,557	4,343	Amravati
24	यवतमाळ	335	57	1,199	2,236	Yavatmal
25	वर्धा	181	41	807	2,094	Wardha
26	नागपूर	576	71	1,934	14,183	Nagpur
27	भंडारा	291	60	1,843	2,285	Bhandara
28	चंद्रपूर	394	35	2,627	1,886	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	11,471	1,991	44,063	4,65,712	Maharashtra State

आधार.—जिल्हा अधिकांक, पोस्ट व तार खाते, पोस्ट मास्तर जनरल, मुंबई व मुंबई टेलीफोन मुंबई.

Source.—District Superintendents of Post and Telegraphs, Post Master General, Bombay and Bombay Telephones, Bombay.

13. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

(8) दळणवळण/Communications

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13-14

१९८१ च्या अखेरीस अस्तित्वात असलेल्या रेडिओ परवान्यांची संख्या
Number of broadcasting radio (receiver) licences in force as on 31st December 1981

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	सवलतीचे/Concessional				व्यापारी/Commercial				ताब्यात असलेले/Possession				एकूण Grand Total (14)	जिल्हा District (2)
		घरपती वापरातील Domestic (3)	स्वस्त Cheap (4)	सामुहिक वापरातील Community (5)	विद्यालयीन School (6)	इस्पितळातील Hospital (7)	शहरी Urban (8)	ग्रामीण Rural (9)	अल्प किमतीचे Low cost (10)	प्रात्यासिकाकरिता वापरले जाणारे Demonstration (11)	विक्रेता Dealer (12)	व्यतिरिक्त Non-dealer (13)			
1	बृहन्मुंबई	6,22,887	14,019	16	71	17	4,688	41	118	197	2,431	542	6,45,027	Greater Bombay	
2	ठाणे	94,581	631	30	26	..	2,211	81	63	14	943	35	98,615	Thane	
3	रायगड	23,817	658	2	22	1	179	76	1	7	107	1	24,871	Raigad	
4	रत्नागिरी	22,792	571	..	21	..	101	40	..	..	56	4	23,585	Ratnagiri	
5	सिंधुदुर्ग	12,934	357	8	25	1	48	33	..	6	30	2	13,444	Sindhudurg	
6	नाशिक	50,555	1,353	59	78	..	491	96	18	66	273	18	53,007	Nashik	
7	धुळे	21,302	905	44	4	..	229	98	..	10	87	1	22,680	Dhule	
8	जळगाव	42,935	2,493	46	45	..	242	146	2	..	135	6	46,050	Jalgaon	
9	अहमदनगर	27,662	1,376	..	52	..	313	577	3	24	102	7	30,116	Ahmadnagar	
10	पुणे	1,27,573	4,111	91	114	29	1,106	311	38	21	813	147	1,34,354	Pune	
11	सातारा	38,866	999	31	124	4	247	158	..	1	141	6	40,577	Satara	
12	सांगली	29,023	1,289	4	32	..	325	126	..	7	125	6	30,937	Sangli	
13	सोलापूर	33,960	2,203	25	135	1	501	75	12	26	128	7	37,073	Solapur	
14	कोल्हापूर	51,020	2,685	48	84	..	658	284	11	7	260	28	55,085	Kolhapur	
15	औरंगाबाद	17,178	1,683	14	85	5	285	133	4	5	119	1	19,512	Aurangabad	
16	जालना	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	Jalna	
17	परभणी	8,349	1,880	31	33	..	222	68	28	16	97	3	10,727	Parbhani	
18	बीड	6,656	392	..	..	..	116	..	..	..	62	..	7,226	Beed	
19	नांदेड	5,564	918	39	24	3	90	39	..	1	18	..	6,696	Nanded	
20	उस्मानाबाद	9,749	1,632	107	41	1	325	125	..	1	66	29	12,076	Osmanabad	
21	बुलढाणा	10,332	417	1	66	..	76	19	..	..	61	3	10,975	Buldana	
22	अकोला	15,734	795	42	57	2	209	37	5	..	149	19	17,049	Akola	
23	अमरावती	15,475	499	..	52	..	234	56	..	1	164	..	16,481	Amravati	
24	यवतमाळ	11,123	285	3	1	..	79	12	..	1	58	..	11,562	Yavatmal	
25	वर्धा	10,006	316	12	26	5	77	3	7	2	45	2	10,501	Wardha	
26	नागपूर	51,032	4,816	17	42	2	490	20	76	9	333	61	56,898	Nagpur	
27	भंडारा	12,988	962	..	1	..	133	48	1	12	50	..	14,195	Bhandara	
28	चंद्रपूर	13,672	821	..	..	..	119	2	..	..	96	..	14,710	Chandrapur	
महाराष्ट्र राज्य		13,87,765	49,066	670	1,261	71	13,794	2,704	387	434	6,949	928	14,64,029	Maharashtra Stat	

टीप.—१९८१ ह्या वर्षीपासून दोन बॅन्डयुक्त रेडिओसाठी परवान्यात मूट देण्यात आली असल्यामुळे ही संख्या १९८० पेक्षा कमी झाली आहे.

Note.—Number of radio licences is less in 1981 than that in 1980 as no licences were required for ail one and two band radio sets since 1981.

* वेगळी उपलब्ध नाही/Not available Separately आधार.—पोस्ट मास्टर जनरल, मुंबई. Source.—Post Master General, Bombay-

13. परिवहन आणि वळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

संख्या क्रमांक/TABLE No. 13-15

(8) वळणवळण/Communications

३१ डिसेंबर १९८१ रोजी चालू असलेल्या दूरदर्शन परवान्यांची संख्या

Number of T. V. Licences in force as on 31st December 1981

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	घरगुती वापरातील Domestic	स्वस्त Cheap	सामूहिक वापरातील Community	विद्यालयीन School	हस्पितळातील Hospital	शहरी Urban	ग्रामीण Rural	अल्प किमतीचे Low Cost	प्रात्यक्षिकाकरिता वापरले जाणारे Demonstration	धारक Dealer possession licenses	विनैताम्ब्यविरहित धारक Non-dealer possession licenses	एकूण Total	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	मुहम्बई	3,71,541	473	587	843	66	1,801	27	66	21	45	123	3,75,593	Greater Bombay
2	ठाणे	47,511	5	1	30	..	352	44	..	26	24	..	47,993	Thane
3	रायगड	1,231	..	..	14	..	6	..	..	..	..	..	1,251	Raigad
4	रत्नागिरी	54	..	..	..	..	1	..	..	..	1	..	56	Ratnagiri
5	नाशिक	1,746	1	2	1	..	14	..	..	4	3	2	1,773	Nashik
6	धुळे	12	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	12	Dhule
7	जळगाव	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	Jalgaon
8	अहमदनगर	1,026	..	..	..	..	..	..	..	..	2	..	1,028	Ahmadnagar
9	पुणे	50,101	398	986	103	26	293	66	11	13	25	2	52,024	Pune
10	सातारा	1,446	..	..	58	4	53	..	..	..	1	..	1,562	Satara
11	सांगली	5	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	5	Sangli
12	सोलापूर	..	..	..	..	..	9	..	..	..	..	..	9	Solapur
13	कोल्हापूर	33	..	..	2	..	1	..	..	..	2	..	38	Kolhapur
14	औरंगाबाद	15	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	15	Aurangabad
15	उस्मानाबाद	3	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	Osmanabad
16	अकोला	3	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	Akola
17	अमरावती	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	2	Amravati
18	भंडारा	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	Bhandara
	महाराष्ट्र राज्य	4,74,731	877	1,576	1,051	96	2,530	137	77	64	103	129	4,81,371	Maharashtra State

आधार.—पोस्ट मास्टर जनरल, मुंबई.
Source.—Post Master General, Bombay.

---

14. शिक्षण/EDUCATION

---

14. शिक्षण/

सयता क्रमांक/

शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्थांचे व विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण/

३० सप्टेंबर १९८१ रोजी/

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	पूर्व प्राथमिक शाळा pre-primary School		प्राथमिक शाळा primary School		माध्यमिक शाळा Secondary School		उच्च माध्यमिक वर्ग नसलेल्या माध्यमिक शाळा Secondary Schools having higher Secondary class	
		संस्था Institutions (3)	विद्यार्थी Enrolment (4)	संस्था Institutions (5)	विद्यार्थी Enrolment (6)	संस्था Institutions (7)	विद्यार्थी Enrolment (8)	संस्था Institutions (9)	विद्यार्थी Enrolment (10)
1	बुलढाणा	70	10,974	2,069	10,07,387	666	4,73,908	110	1,45,861
2	ठाणे	47	6,331	2,562	4,67,753	218	1,30,552	43	55,182
3	रायगड	10	802	2,250	2,52,959	120	43,197	29	27,421
4	रत्नागिरी	10	630	2,331	2,48,756	129	39,411	18	13,901
5	सिंधुदुर्ग	1	72	1,270	1,39,129	104	29,410	28	20,345
6	नाशिक	12	1,736	2,604	4,28,572	260	1,25,700	34	41,184
7	चुळे	32	1,840	1,814	2,63,295	157	67,510	28	32,135
8	जळगाव	47	4,207	1,783	3,95,135	216	98,439	37	42,545
9	शहामदनगर	4	438	2,450	3,84,741	230	1,11,674	40	44,010
10	पुणे	34	4,444	3,359	6,41,786	311	1,81,745	69	93,264
11	सातारा	13	1,586	2,156	3,44,131	222	96,084	41	36,998
12	सांगली	16	1,590	1,323	3,00,507	199	77,756	37	31,254
13	सोलापूर	24	2,925	1,896	3,75,253	215	92,686	22	25,125
14	कोल्हापूर	81	6,438	1,880	3,82,236	213	96,884	28	28,390
15	औरंगाबाद	28	2,083	1,414	2,01,943	167	64,838	2	1,477
16	जालना	6	511	1,026	1,05,893	247	1,11,340	1	532
17	परभणी	18	1,757	1,532	1,75,930	73	27,995	5	5,501
18	बीड	10	913	1,623	1,77,890	113	57,927	4	2,582
19	नांदेड	27	2,941	1,724	1,91,406	146	57,073	8	5,445
20	उस्मानाबाद	6	593	1,751	3,05,028	149	64,184	10	10,228
21	बुलढाणा	7	580	1,355	1,94,774	130	47,342	23	22,516
22	अकोला	15	1,176	1,640	2,48,464	156	73,186	28	28,389
23	अमरावती	61	3,745	1,533	2,61,184	197	79,639	30	35,196
24	यवतमाळ	28	2,554	1,854	2,31,038	146	50,111	27	25,553
25	वर्धा	10	1,366	939	1,30,954	103	47,365	17	20,353
26	नागपूर	21	1,516	1,796	3,27,510	263	1,54,044	40	50,957
27	भंडारा	5	591	1,411	2,42,268	136	61,691	33	31,120
28	चंद्रपूर	17	1,238	2,189	2,47,684	143	65,154	16	17,406
महाराष्ट्र राज्य		660	65,577	51,534	86,73,606	5,429	26,26,845	808	8,94,870

EDUCATION

TABLE No. 14-1

Institutions and Enrolment by type of education

As on 30th September 1981

विद्यापीठ शिक्षण विभाग (१) राष्ट्रीय महत्त्वाच्या संस्था (२) विद्यापीठ समान संस्था University teaching departments (1) institu- tions of national impor- tance, (2) Institutions deemed as University		महाविद्यालये (सर्वसाधारण शिक्षण) (कला व शास्त्र) Colleges of general education (Art and Science)		वाणिज्य महाविद्यालये Commerce Colleges				District
संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	पदवीस्तर Degree level		पदवीपूर्व स्तर Under-graduate level		
				संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(2)
29	9,879	39	91,720	18	50,523	29	5,237	Greater Bombay
..	..	10	22,564	..	..	4	455	Thane
..	..	4	3,618	..	..	1	122	Raigad
..	..	4	3,475	..	..	..	..	Ratnagiri
..	..	5	2,893	..	..	..	..	Sindhudurg
..	..	18	21,994	1	2,591	1	487	Nashik
..	..	11	12,237	..	..	..	..	Dhule
..	..	15	22,018	..	..	..	..	Jalgaon
10	..	15	19,590	1	1,129	1	190	Ahmadnagar
25	2,644	21	35,336	5	8,435	1	583	Pune
..	..	15	16,148	1	1,575	1	135	Satara
..	..	16	14,230	2	1,952	1	31	Sangli
..	..	14	15,449	3	3,284	..	..	Solapur
16	1,354	16	17,592	1	1,999	1	55	Kolhapur
17	2,072	19	17,567	..	..	1	18	Aurangabad
..	..	2	2,238	..	..	..	..	Jalna
..	..	6	5,499	..	..	..	..	Parbhani
..	..	12	8,522	..	..	..	..	Beed
..	..	11	9,187	..	..	1	3	Nanded
..	..	17	13,468	1	847	1	..	Osmanabad
..	..	9	4,822	..	..	..	..	Buldana
3	..	11	9,183	1	2,143	..	..	Akola
..	..	22	15,391	..	..	..	..	Amravati
..	..	11	7,973	..	..	..	35	Yavatmal
..	..	6	4,269	1	1,626	..	..	Wardha
32	2,918	14	33,669	1	1,795	2	142	Nagpur
..	..	9	7,574	..	..	..	..	Bhandara
..	..	12	9,882	..	..	..	..	Chandrapur
132	18,867	364	4,48,108	36	77,899	45	7,493	Maharashtra State

शिक्षकाना प्रशिक्षण Training of teachers							
पदवीस्तर Degree level							
अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	शिक्षणशास्त्र पदवी बी. एड. B. Ed.		शारीरिक शिक्षण Physical education		शिक्षण शास्त्र पदविका D. Ed.	
		संस्था Institutions (19)	विद्यार्थी Enrolment (20)	संस्था Institutions (21)	विद्यार्थी Enrolment (22)	संस्था Institutions (23)	विद्यार्थी Enrolment (24)
1	बृहन्मुंबई	10	1,287	2	202	9	1,384
2	ठाणे	1	290	..	..	5	466
3	रायगड	1	81	..	..	3	356
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	2	145
5	सिंधुदूर्ग	1	90	..	..	4	306
6	नाशिक	1	303	..	..	5	467
7	धुळे	2	236	..	..	3	441
8	जळगांव	2	270	..	..	3	356
9	अहमदनगर	3	390	..	..	6	456
10	पुणे	4	856	1	125	6	682
11	सातारा	1	247	..	..	7	535
12	सांगली	1	144	..	..	7	604
13	सोलापूर	3	525	..	..	5	552
14	कोल्हापूर	2	358	..	..	5	473
15	औरंगाबाद	2	258	1	130	3	345
16	जालना	..	..	..	..	1	152
17	परभणी	1	110	..	..	2	214
18	बीड	1	100	..	..	2	145
19	नांदेड	1	96	..	..	3	310
20	उस्मानाबाद	1	116	..	..	5	451
21	बुलडाणा	1	70	..	..	3	329
22	अकोला	1	89	..	..	3	429
23	अमरावती	1	233	1	618	5	580
24	यवतमाळ	1	68	..	..	3	229
25	वर्धा	1	162	..	..	3	234
26	नायपूर	1	451	2	258	7	534
27	भंडारा	2	294	..	..	3	349
28	चंद्रपूर	1	297	..	..	2	205
महाराष्ट्र राज्य		47	7,421	7	1,333	115	11,729

TABLE No. 14-1—contd.

शिक्षकांना प्रशिक्षण Training of teachers								
पदवीपूर्व स्तर Under-graduate level						शालेय स्तर School level		District (2)
चित्रकला शिक्षण प्रमाणपत्र Drawing teachers certificate		पूर्व प्राथमिक शिक्षक प्रशिक्षण Pre-Primary teachers training		इतर प्रकारच्या अग्ल भारतीय शाळा Other types Anglo-Indian school		हस्त व्यवसाय शिक्षक प्रशिक्षण Handicraft teachers training		
संस्था Institutions (25)	विद्यार्थी Enrolment (26)	संस्था Institutions (27)	विद्यार्थी Enrolment (28)	संस्था Institutions (29)	विद्यार्थी Enrolment (30)	संस्था Institutions (31)	विद्यार्थी Enrolment (32)	
2	268	3	369	1	75	4	393	Greater Bombay
..	..	..	..	..	..	1	18	Thane
..	..	..	..	..	..	..	..	Raigad
..	..	..	..	..	..	..	..	Ratnagiri
..	..	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
1	90	1	79	..	..	..	..	Nashik
1	150	1	110	..	..	..	..	Dhule
1	76	..	..	..	..	..	..	Jalgaon
1	68	..	..	..	..	..	..	Ahmadnagar
1	333	1	107	1	123	..	..	Pune
..	..	..	..	..	..	..	..	Satara
1	125	..	..	..	..	..	..	Sangli
1	80	1	80	..	..	..	..	Solapur
1	101	1	75	..	..	..	..	Kolhapur
1	56	1	76	..	..	1	158	Aurangabad
..	..	..	..	..	..	..	..	Jalna
..	..	..	..	..	..	..	..	Parbhani
1	66	..	..	..	..	..	..	Beed
1	65	..	..	..	..	..	..	Nanded
1	83	..	..	..	..	..	..	Osmanabad
..	..	..	..	..	..	..	..	Buldana
..	..	..	..	..	..	..	..	Akola
1	75	..	..	..	..	..	..	Amravati
..	..	1	117	..	..	..	..	Yavatmal
..	..	1	78	..	..	..	..	Wardha
..	..	2	221	..	..	..	..	Nagpur
..	..	1	79	..	..	..	..	Bhandara
..	..	..	..	..	..	..	..	Chandrapur
15	1,636	14	1,391	2	198	6	569	Maharashtra State

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	अभियंत्रिकी, वास्तुशास्त्र व तंत्रशास्त्र Engineering, architecture and technology						कायदा Law	
		पदवीस्तर Degree level		पदवीपूर्व स्तर Under-graduate level		शालेय स्तर School level		पदवी स्तर Degree level	
		संस्था Institutions (33)	विद्यार्थी Enrolment (34)	संस्था Institutions (35)	विद्यार्थी Enrolment (36)	संस्था Institutions (37)	विद्यार्थी Enrolment (38)	संस्था Institutions (39)	विद्यार्थी Enrolment (40)
1	बृहन्मुंबई ..	3	2,938	31	10,357	4	1,225	8	8,766
2	ठाणे ..	..	..	3	1,402	3	623	1	1,199
3	रायगड ..	..	..	2	749	5	492	..	..
4	रत्नागिरी ..	..	..	2	817	5	1,419	1	16
5	सिंधुदूर्ग ..	..	..	..	..	..	..	..	..
6	नाशिक ..	..	..	6	184	3	2,111	2	1,105
7	पुणे ..	..	..	3	1,449	2	647	1	262
8	जळगाव ..	..	..	2	1,454	2	1,491	1	398
9	अहमदनगर ..	1	87	3	777	1	48	1	532
10	पुणे ..	2	1,941	10	4,875	13	3,206	4	3,564
11	सातारा ..	1	693	7	2,421	5	1,731	1	334
12	सांगली ..	1	1,432	2	868	2	412	1	430
13	सोलापूर ..	..	..	3	1,572	2	703	2	393
14	कोल्हापूर ..	..	..	7	400	2	1,914	1	631
15	धीरगावाड ..	1	734	1	348	5	789	2	1,860
16	जालना ..	..	..	4	1,118	..	..	..	..
17	परभणी ..	1	113	1	319	1	532	..	..
18	बीड ..	..	..	2	676	2	159	1	232
19	नांदेड ..	..	..	3	1,100	3	309	1	1,267
20	उस्मानाबाद ..	..	..	..	..	4	318	1	410
21	बुलढाणा ..	..	..	2	627	2	411	..	..
22	अकोला ..	1	51	3	2,036	1	40	..	..
23	अमरावती ..	1	805	3	417	..	..	1	485
24	यवतमाळ ..	..	..	4	749	1	352	..	..
25	वर्धा ..	..	..	5	2,070	4	1,193	..	..
26	नागपूर ..	4	2,063	2	643	6	690	2	2,169
27	भंडारा ..	..	..	3	648	3	1,450	..	..
28	चंद्रपूर ..	..	..	..	..	1	497	..	..
	महाराष्ट्र राज्य ..	16	10,857	114	38,096	82	22,762	32	24,053

TABLE No. 14-1—contd.

कृषि, पशुवैद्यक शास्त्र व कुक्कुटपालन प्रशिक्षण Agriculture, Veterinary Science and poultry training				संगीत, कलितकला व उपयोगित कला Music, fine arts and applied arts		District
पदवी स्तर Degree level		शास्त्रीय स्तर School level		पदवी स्तर Degree level		
संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	(2)
(41)	(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	
2	499	..	..	4	1,403	Greater Bombay
..	..	1	91	..	..	Thane
..	..	1	34	..	..	Raigad
2	324	1	86	..	..	Ratnagiri
..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
..	..	1	97	..	..	Nashik
1	275	1	86	..	..	Dhule
..	..	2	182	..	..	Jalgaon
1	205	1	94	..	..	Ahmadnagar
..	595	2	388	..	..	Pune
..	..	1	12	..	..	Satara
..	..	1	88	..	..	Sangli
..	..	1	88	..	..	Solapur
1	534	2	203	..	..	Kolhapur
..	..	1	107	1	245	Aurangabad
..	..	..	..	..	..	Jalna
2	1,357	1	143	..	..	Parbhani
..	..	1	109	..	..	Beed
..	..	1	118	..	..	Nanded
..	..	1	99	..	..	Osmanabad
..	..	1	60	..	..	Buldana
2	503	1	45	..	..	Akola
1	476	1	99	..	..	Amravati
..	..	1	120	..	..	Yavatmal
..	..	1	113	..	..	Wardha
2	859	1	120	2	670	Nagpur
..	..	1	105	..	..	Bhandara
1	211	1	105	..	..	Chandrapur
16	5,838	28	2,792	7	2,318	Maharashtra State

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	संगीत, ललितकला व उपयोजित कला Music, fine arts and applied arts				वैद्यकीय शिक्षण Medical	
		पदवीपूर्व स्तर Under-graduate level		शालेय स्तर School level		पदवी Degree	
		संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	विषम चिकित्सा Allopathy	
		(47)	(48)	(49)	(50)	(51)	(52)
1	बुध्नुबई	3	229	8	1,298	4	4 284
2	ठाणे	..	..	1	74	..	..
3	रायगड	..	..	..	..	..	..
4	रत्नागिरी	..	..	2	110	..	..
5	सिंधुदूर्ग	..	..	..	..	..	..
6	नाशिक	..	..	3	383	..	..
7	धुळे	..	..	..	..	..	..
8	जळगांव	..	..	1	75	..	..
9	अहमदनगर	..	..	1	121	..	..
10	पुणे	2	123	8	852	2	2,142
11	सातारा	..	..	..	..	..	..
12	सांगली	..	..	2	58	1	559
13	सोलापूर	..	..	2	194	1	588
14	कोल्हापूर	1	106	1	95	..	..
15	औरंगाबाद	..	..	..	..	1	645
16	जालना	..	..	..	..	..	..
17	परभणी	..	..	1	9	..	..
18	बीड	..	..	..	..	1	257
19	नांदेड	..	..	1	207	..	..
20	उस्मानाबाद	..	..	1	279	..	..
21	बुलढाणा	..	..	1	129	..	..
22	अकोला	..	..	..	..	..	..
23	अमरावती	..	..	3	189	..	..
24	यवतमाळ	..	..	1	95	..	..
25	वर्धा	..	..	1	204	1	354
26	नागपूर	..	..	3	626	2	1,700
27	भंडारा	..	..	..	..	..	..
28	चंद्रपूर	..	..	..	..	..	..
	म्हाराष्ट्र राज्य	6	458	41	4,998	13	10,529

टीप/Note.—स्तंभ क्रमांक/Column No. 55 and 56
स्तंभ क्रमांक/Column No. 59 and 60

TABLE No. 14-1—contd.

प्रसूतिशास्त्र व औषधशास्त्र Nursing, Midwifery and Pharmacy										
स्तर level		पदवीपूर्व स्तर Under-graduate level				शालेय स्तर School level				District
आयुर्वेद Ayurved		इतर Others		समचिकित्सा Homeopathy		इतर Others		शुश्रूषा व प्रसूतिशास्त्र Nursing and midwifery		
संस्था Institu- tions	विद्यार्थी Enrol- ment	संस्था Institu- tions	विद्यार्थी Enrol- ment	संस्था Institu- tions	विद्यार्थी Enrol- ment	संस्था Institu- tions	विद्यार्थी Enrol- ment	संस्था Institu- tions	विद्यार्थी Enrol- ment	(2)
(53)	(54)	(55)	(56)	(57)	(58)	(59)	(60)	(61)	(62)	
3	1,071	6	889	1	370	14	2,284	2	45	Greater Bombay
..	..	1	273	..	..	2	106	..	..	Thane
..	..	..	..	..	..	..	..	1	43	Raigad
..	..	..	..	..	..	..	..	3	119	Ratnagiri
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
1	285	..	..	..	..	1	117	..	..	Nashik
1	120	..	..	..	..	1	27	..	..	Dhule
..	..	..	..	1	140	1	74	..	..	Jalgaon
1	363	..	..	..	..	3	338	..	..	Ahmadnagar
2	813	1	193	1	362	4	478	2	75	Pune
1	407	1	259	..	..	3	117	..	..	Satara
..	..	..	..	1	174	2	60	..	..	Sangli
1	332	1	8	..	..	3	204	..	..	Solapur
..	..	..	..	..	..	1	136	..	..	Kolhapur
..	..	..	..	2	418	2	424	1	44	Aurangabad
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Jalna
..	..	..	..	..	..	..	..	1	37	Parbhani
..	..	..	..	1	166	..	..	1	94	Beed
1	345	..	..	..	..	..	..	1	53	Nanded
..	..	..	..	..	..	..	..	1	28	Osmanabad
..	..	..	..	3	682	..	..	..	..	Buldana
1	377	..	..	2	385	1	95	1	95	Akola
2	784	..	..	5	817	1	131	1	91	Amravati
1	231	..	..	2	388	..	..	1	25	Yavatmal
..	..	..	..	2	334	..	..	3	140	Wardha
2	771	1	147	2	402	3	658	3	154	Nagpur
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Bhandara
..	..	..	..	1	206	..	..	1	35	Chandrapur
17	5,899	11	1,769	24	4,844	42	5,249	23	1,078	Maharashtra State

दंतशास्त्र, औषधशास्त्र व शुश्रूषा यांचा समावेश आहे/Includes dental, pharmacy and nursing.

यात शुश्रूषा, औषधशास्त्र (पदवीपूर्व) यांचा समावेश आहे/Includes nursing, pharmacy (under-graduate).

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा	इतर प्रकारच्या Other types of					
		पदवी स्तर Degree level		पदवीपूर्व स्तर Under-graduate level		सहकार Co-operative	
		संस्था Institutions (63)	विद्यार्थी Enrolment (64)	संस्था Institutions (65)	विद्यार्थी Enrolment (66)	संस्था Institutions (67)	विद्यार्थी Enrolment (68)
1	बृहन्मूर्खी	8	2,109	3	297	1	95
2	ठाणे	..	..	..	..	..	..
3	रामगड	..	..	..	..	..	..
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	..	..
5	सिधुदूर्ग	..	..	..	..	..	..
6	नाशिक	..	..	..	..	1	72
7	धुळे	..	..	..	..	..	..
8	जळगांव	..	..	..	..	1	105
9	बृहन्मदनगर	..	..	..	..	1	42
10	पुणे	8	1,956	..	..	1	91
11	सातारा	..	..	..	..	..	..
12	सांगली	..	..	..	..	1	110
13	सोलापूर	..	..	..	..	..	..
14	कोल्हापूर	1	617	1	23	1	54
15	औरंगाबाद	1	71	..	..	1	128
16	जालना	2	184	..	..	..	..
17	परभणी	1	82	..	..	..	..
18	बीड	..	..	..	..	..	..
19	नांदेड	1	36	..	..	..	..
20	उस्मानाबाद	..	..	..	..	1	155
21	बुलढागा	..	..	..	..	..	..
22	अकोला	..	..	..	..	1	80
23	अमरावती	2	181	..	..	1	66
24	यवतमाळ	..	..	..	..	..	..
25	वर्धा	1	222	..	..	..	..
26	नागपूर	5	720	..	..	1	91
27	भंडारा	..	..	..	..	..	..
28	चंद्रपूर	..	..	..	..	1	44
महाराष्ट्र राज्य		30	6,178	4	320	13	1,133

टीप/Note.—स्तंभ क्रमांक/Column No. 63 and 64 यात ग्रंथपाल शास्त्र, वृत्तपत्र व्यवसाय, श्रमविज्ञान व्यावसायिक मार्गदर्शन, प्राच्यविद्या, गृहशास्त्र, समाजशास्त्र व व्यवसाय-मार्गदर्शन यांचा समावेश आहे.

स्तंभ क्रमांक/Column No. 65 and 66 यात नोकानयन, गृहशास्त्र व वित्तपट संस्था यांचा समावेश आहे.

स्तंभ क्रमांक/Column No. 71 and 72 यात गृहशास्त्र, शिबण व कर्तनकला, क्रीडन, प्रमाणित सुधार, अस्थि व्यंग, अंध, मूक, बधीर, मनोव्यथित यांचा समावेश आहे.

साधार.—शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

TABLE No. 14-1—contd.

संस्था Institutions		संशोधन संस्था Research Institution				District
स्तर level		द्वि-स्तर Others		पदवी स्तर Degree level		
प्राच्यविद्या न्यासास Oriental						(2)
संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	
(69)	(70)	(71)	(72)	(73)	(74)	
7	468	104	6,438	10	231	Greater Bombay
1	100	41	1,715	..	..	Thane
..	..	21	789	..	..	Raigad
..	..	14	435	1	3	Ratnagiri
..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
7	1,129	30	1,253	..	..	Nashik
1	60	20	772	..	..	Dhule
1	25	22	832	..	..	Jalgaon
..	..	23	942	..	..	Ahmadnagar
4	566	63	2,748	10	1,548	Pune
..	..	27	898	..	..	Satara
1	38	30	889	..	..	Sangli
6	570	47	1,583	..	..	Solapur
1	26	24	809	..	..	Kolhapur
5	595	27	1,090	..	..	Aurangabad
..	..	..	..	..	..	Jalna
2	162	1	15	..	..	Parbhani
1	59	6	258	..	..	Beed
3	189	12	546	..	..	Nanded
3	241	12	491	..	..	Osmanabad
..	..	18	407	..	..	Buldana
2	68	17	545	..	..	Akola
3	245	16	530	..	..	Amravati
..	..	9	312	..	..	Yavatmal
..	..	27	1,034	..	..	Wardha
2	77	136	6,543	..	..	Nagpur
..	..	19	613	..	..	Bhandara
..	..	33	1,064	..	..	Chandrapur
50	4,618	799	33,551	21	1,782	Maharashtra State

Includes lib. science, journalism labour, vocational guidance, co-operative rural education, oriental, home science, social science and business management.

Includes marine engineer, home science, Film institute.

Includes home science arts and crafts, kirtan, certified schools, crippled, blind, deaf and dumb mentally handicapped.

Source.—Directorate of Education, Govt. of Maharashtra, Pune.

14. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14-2

पटावरील विद्यार्थी व शिक्षकांची संख्या
Enrolment of students and number of teachers

(३० सप्टेंबर १९८१ रोजी/As on 30th September 1981)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	पूर्व प्राथमिक, प्राथमिक, माध्यमिक	एकूण प्रशिक्षित शिक्षक Total number of trained teachers			एकूण शिक्षक Total number of teachers			पटावरील विद्यार्थी Enrolment	Pre- Primary, Primary, Secondary	District
			पुरुष Male	स्त्री Female	एकूण Total	पुरुष Male	स्त्री Female	एकूण Total			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई	पू-प्रा प्रा मा	42 8,305 7,353	252 17,483 12,253	294 25,788 19,606	47 8,498 7,924	307 18,014 12,739	354 26,512 20,663	10,974 10,07,387 6,19,769	PP P S	Greater Bombay
2	ठाणे	पू-प्रा प्रा मा	1 4,531 2,884	120 4,851 2,703	121 9,382 5,587	1 5,270 3,086	149 6,117 2,827	150 11,387 5,913	6,331 4,67,753 1,85,734	PP P S	Thane
3	रायगड	पू-प्रा प्रा मा	.. 4,007 1,680	12 1,709 617	12 5,716 2,297	.. 4,435 1,892	22 1,985 676	22 6,420 2,568	802 2,52,959 70,618	PP P S	Raigad
4	रत्नागिरी	पू-प्रा प्रा मा	.. 4,888 1,415	10 1,959 430	10 6,847 1,845	.. 5,247 1,566	19 2,237 442	19 7,484 2,008	630 2,48,756 53,312	PP P S	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	पू-प्रा प्रा मा	.. 3,058 1,315	3 1,589 358	3 4,647 1,673	.. 3,187 1,476	3 1,729 381	3 4,916 1,857	72 1,39,129 49,755	PP P S	Sindhudurg
6	नाशिक	पू-प्रा प्रा मा	3 7,022 4,211	26 3,073 1,176	29 10,095 5,387	3 7,500 4,421	31 3,325 1,263	34 10,825 5,684	1,736 4,28,572 1,66,884	PP P S	Nashik
7	धुळे	पू-प्रा प्रा मा	.. 5,159 2,921	24 1,389 424	24 6,548 3,345	.. 5,536 3,006	43 1,515 429	43 7,051 3,435	1,840 2,63,295 99,645	PP P S	Dhule
8	जळगाव	पू-प्रा प्रा मा	13 7,579 4,164	62 2,475 591	75 10,054 4,755	13 7,919 4,286	92 2,652 610	105 10,571 4,896	4,207 3,95,135 1,40,984	PP P S	Jalgaon
9	अहमदनगर	पू-प्रा प्रा मा	.. 7,580 4,005	9 2,432 862	9 10,012 4,867	.. 7,989 4,130	10 2,570 888	10 10,559 5,018	438 3,84,741 1,55,684	PP P S	Ahmadnagar
10	पुणे	पू-प्रा प्रा मा	3 7,860 4,864	110 6,459 3,380	113 14,319 8,244	3 8,860 5,091	125 7,031 3,561	128 15,891 8,652	4,444 6,41,786 2,75,009	PP P S	Pune
11	सातारा	पू-प्रा प्रा मा	4 6,716 3,620	28 2,251 747	32 8,967 4,367	12 6,954 3,757	30 2,327 808	42 9,281 4,565	1,586 3,44,131 1,33,082	PP P S	Satara
12	सांगली	पू-प्रा प्रा मा	.. 5,577 3,117	29 2,292 560	29 7,869 3,677	3 5,990 3,215	43 2,478 572	46 8,468 3,787	1,590 3,00,507 1,09,010	PP P S	Sangli
13	सोलापूर	पू-प्रा प्रा मा	1 6,952 3,240	52 2,491 651	53 9,443 3,891	1 7,409 3,310	70 2,876 695	71 10,285 4,005	2,925 3,75,253 1,17,811	PP P S	Solapur

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14-2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(3)	(2)
14	कोल्हापूर	पू-प्रा प्रा मा	87 6,860 3,451	98 2,218 694	185 9,078 4,145	90 7,151 3,563	156 2,391 712	246 9,542 4,275	6,438 3,82,236 1,25,274	PP P S	Kolhapur
15	औरंगाबाद	पू-प्रा प्रा मा	.. 2,992 1,825	33 1,062 571	33 4,054 2,396	.. 3,599 1,913	47 1,266 581	47 4,865 2,494	2,083 2,01,943 66,315	PP P S	Aurangabad
16	जालना	पू-प्रा प्रा मा	1 2,034 864	10 269 146	11 2,303 1,010	1 2,479 919	11 339 150	12 2,818 1,069	511 1,05,893 28,527	PP P S	Jalna
17	परभणी	पू-प्रा प्रा मा	3 3,032 1,797	5 444 225	8 3,476 2,022	8 3,671 1,919	25 582 259	33 4,253 2,178	1,757 1,75,930 63,428	PP P S	Parbhani
18	बीड	पू-प्रा प्रा मा	.. 3,094 2,027	9 377 216	9 3,471 2,243	.. 3,681 2,100	17 507 233	17 4,188 2,333	913 1,77,890 59,655	PP P S	Beed
19	नांदेड	पू-प्रा प्रा मा	5 3,590 2,191	30 449 289	35 4,039 2,480	11 4,296 2,329	56 697 330	67 4,993 2,659	2,941 1,91,406 69,629	PP P S	Nanded
20	उस्मानाबाद	पू-प्रा प्रा मा	4 6,208 3,801	5 681 501	9 6,889 4,302	4 6,762 3,947	9 841 566	13 7,603 4,513	593 3,05,028 1,21,568	PP P S	Osmanabad
21	बुलढाणा	पू-प्रा प्रा मा	.. 4,297 2,131	9 566 239	9 4,863 2,371	.. 4,419 2,207	14 610 240	14 5,029 2,447	580 1,94,774 69,858	PP P S	Buldana
22	अकोला	पू-प्रा प्रा मा	1 4,923 2,632	21 1,280 530	22 6,203 3,162	1 5,079 2,777	30 1,352 550	31 6,431 3,327	1,176 2,48,464 1,01,575	PP P S	Akola
23	अमरावती	पू-प्रा प्रा मा	.. 4,976 2,883	82 1,741 733	82 6,717 3,616	.. 5,276 3,035	86 1,817 748	86 7,093 3,783	3,745 2,61,184 1,14,835	PP P S	Amravati
24	यवतमाळ	पू-प्रा प्रा मा	.. 4,505 2,039	49 985 331	49 5,490 2,370	.. 4,881 2,192	52 1,086 352	52 5,967 2,544	2,554 2,31,038 75,664	PP P S	Yavatmal
25	वर्धा	पू-प्रा प्रा मा	.. 2,524 1,758	44 761 345	44 3,285 2,103	.. 2,623 1,844	52 817 354	52 3,440 2,198	1,366 1,30,954 67,718	PP P S	Wardha
26	नागपूर	पू-प्रा प्रा मा	.. 4,088 3,979	30 3,094 2,111	30 7,182 6,090	.. 4,200 4,370	32 3,440 2,221	32 7,640 6,591	1,516 3,27,510 2,05,001	PP P S	Nagpur
27	भंडारा	पू-प्रा प्रा मा	.. 4,621 2,368	9 7,684 357	9 5,385 2,725	.. 5,007 2,558	10 891 364	10 5,898 2,922	591 2,42,268 92,811	PP P S	Bhandara
28	चंद्रपूर	पू-प्रा प्रा मा	.. 4,548 1,999	18 937 431	18 5,485 2,430	.. 5,406 2,187	25 1,132 454	25 6,538 2,641	1,238 2,47,684 82,560	PP P S	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	पू-प्रा प्रा मा	168 1,41,526 80,535	1,189 66,081 32,471	1,357 2,07,607 1,13,086	198 1,53,324 85,020	1,566 72,624 34,005	1,764 2,25,948 1,19,025	65,577 86,73,606 35,21,715	PP P S	Maharashtra State.

आधार.—शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Education, Government of Maharashtra, Pune.

14. शिक्षण/EDUCATION

तपता क्रमांक/TABLE No. 14-3

इयत्तावार विद्यार्थ्यांची संख्या (पूर्व प्राथमिक, प्राथमिक व माध्यमिक शाळांसमधील)
Distribution of pupils by standards (in pre-primary, primary and secondary schools)

(३० सप्टेंबर १९८१ रोजी/As on 30th September 1981)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	पूर्व प्राथमिक Pre-primary (3)	इयत्ता १ ली Std. I (4)	इयत्ता २ री Std. II (5)	इयत्ता ३ री Std. III (6)	इयत्ता ४ थी Std. IV (7)	इयत्ता ५ वी Std. V (8)	District (2)
1	बृहन्मवई	12,658	2,53,671	2,05,935	1,87,545	1,68,862	1,82,656	Greater Bombay
2	ठाणे	12,279	1,43,557	98,831	82,467	65,409	65,217	Thane
3	रायगड	2,277	61,888	63,836	47,858	35,806	29,371	Raigad
4	रत्नागिरी	1,262	40,209	43,251	67,628	47,383	30,110	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	72	21,026	21,750	34,373	26,544	20,748	Sindhudurg
6	नाशिक	4,319	1,34,020	96,659	80,380	64,615	54,376	Nashik
7	धुळे	4,602	87,942	60,277	48,916	38,018	30,704	Dhule
8	जळगाव	8,211	1,25,262	85,815	68,934	58,783	46,063	Jalgaon
9	अहमदनगर	2,261	1,19,843	90,345	74,860	59,463	49,938	Ahmadnagar
10	पुणे	9,490	1,72,779	1,37,653	1,23,298	1,00,343	95,770	Pune
11	सातारा	2,115	74,640	71,999	83,916	55,925	48,414	Satara
12	सांगली	3,102	87,065	62,549	54,398	44,078	39,137	Sangli
13	सोलापूर	2,967	1,19,912	84,833	67,950	50,464	43,893	Solapur
14	कोल्हापूर	6,438	1,13,809	77,563	65,503	54,543	48,228	Kolhapur
15	औरंगाबाद	5,565	62,608	44,767	35,992	28,003	24,045	Aurangabad
16	जालना	740	36,644	24,995	19,244	14,080	11,226	Jalna
17	परभणी	8,549	61,840	41,801	31,197	24,312	26,733	Parbhani
18	बीड	2,735	65,688	42,451	30,630	24,268	18,889	Beed
19	नांदेड	12,154	68,030	46,215	34,503	25,752	20,930	Nanded
20	उस्मानाबाद	3,343	1,07,580	75,869	57,206	44,296	35,726	Osmanabad
21	बुलढाणा	580	64,945	42,968	37,118	28,848	22,094	Buldana
22	अकोला	1,653	66,954	55,297	53,794	42,586	31,133	Akola
23	अमरावती	3,745	75,591	59,046	52,826	43,347	34,371	Amravati
24	यवतमाळ	2,554	73,906	51,139	42,266	33,091	27,374	Yavatmal
25	वर्धा	4,841	40,153	30,108	26,012	20,724	18,757	Wardha
26	नागपूर	6,857	95,299	78,643	70,826	57,826	52,600	Nagpur
27	भंडारा	2,786	69,029	55,681	48,014	38,887	27,588	Bhandara
28	चंद्रपूर	6,820	87,611	55,405	42,111	34,316	27,876	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	1,34,975	25,31,501	19,05,681	16,69,765	13,30,572	11,63,967	Maharashtra State

तबत्ता क्रमांक / TABLE No. 14-3—Contd.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	इयत्ता ६ वी Std. VI	इयत्ता ७ वी Std. VII	इयत्ता ८ वी Std. VIII	इयत्ता ९ वी Std. IX	इयत्ता १० वी Std. X	इयत्ता ११ वी Std. XI	इयत्ता १२ वी Std. XII	एकूण Grand total	District
(1)	(2)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
1	बुध्मवई	1,55,021	1,32,902	1,25,886	1,05,529	76,372	54,410	46,532	17,07,979	Greater Bombay
2	ठाणे	51,977	43,945	36,899	29,794	20,850	11,217	8,835	6,71,277	Thane
3	रायगड	24,041	19,216	16,167	12,631	7,842	2,951	2,177	3,26,061	Raigad
4	रत्नागिरी	23,023	18,299	12,476	10,796	6,678	2,297	2,036	3,05,448	Ratnagiri
5	सिधुदुर्ग	17,193	14,626	11,307	10,472	7,471	2,154	1,626	1,89,362	Sindhudurg
6	नाशिक	44,445	37,350	31,735	26,867	18,161	9,834	7,761	6,10,522	Nashik
7	धुळे	25,075	20,843	17,695	14,074	11,804	6,681	4,371	3,71,002	Dhule
8	जळगांव	37,413	32,824	27,746	23,911	18,863	9,923	7,825	5,51,573	Jalgaon
9	अहमदनगर	40,302	33,618	26,603	22,086	15,723	8,796	6,934	5,50,772	Ahmadnagar
10	पुणे	77,967	63,758	54,356	44,165	30,077	17,703	13,793	9,41,152	Pune
11	सातारा	39,650	33,165	26,774	21,492	15,583	7,510	6,486	4,87,669	Satara
12	सांगली	33,313	27,347	22,681	18,672	13,967	7,289	6,150	4,19,748	Sangli
13	सोलापूर	34,713	28,469	23,781	20,579	14,429	7,744	6,431	5,06,165	Solapur
14	कोल्हापूर	40,355	34,087	27,681	24,048	16,988	8,516	6,880	5,24,639	Kolhapur
15	औरंगाबाद	20,301	16,274	13,127	10,804	8,701	6,278	4,745	2,81,210	Aurangabad
16	जालना	8,696	6,991	5,042	4,073	2,980	1,020	673	1,36,404	Jalna
17	परभणी	13,954	11,684	8,448	7,002	5,165	2,324	1,790	2,44,799	Parbhani
18	बीड	15,074	13,874	9,910	8,372	6,274	3,461	2,368	2,43,994	Beed
19	नांदेड	16,257	13,750	10,210	8,437	7,127	3,438	2,662	2,69,465	Nanded
20	उस्मानाबाद	30,817	26,101	18,349	14,699	12,040	5,820	4,336	4,36,182	Osmanabad
21	बुलढाणा	18,325	16,369	11,954	10,323	8,460	3,187	2,796	2,67,967	Buldana
22	अकोला	26,975	23,299	18,065	15,194	12,755	5,652	4,482	3,57,839	Akola
23	अमरावती	29,107	25,637	20,671	17,667	13,741	6,857	5,921	3,88,527	Amravati
24	यवतमाळ	22,326	18,786	13,977	11,626	9,103	4,350	3,634	3,14,132	Yavatmal
25	वर्धा	15,163	13,049	11,420	9,822	7,560	3,256	2,410	2,03,275	Wardha
26	नागपूर	43,643	37,970	33,009	28,899	23,158	12,700	11,236	5,52,666	Nagpur
27	भंडारा	25,186	20,998	17,669	14,222	10,619	5,330	4,180	3,40,189	Bhandara
28	चंद्रपूर	21,827	18,165	14,568	11,952	8,681	4,258	3,576	3,37,166	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		9,52,139	8,03,396	6,68,206	5,58,208	4,11,172	2,24,956	1,82,646	1,25,37,184	Maharashtra State

आधार.—शिक्षण सचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source. Directorate of Education, Government of Maharashtra, Pune.

14. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14-4

प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण संस्थातील विद्यार्थ्यांची शिक्षणाच्या माध्यमानुसार संख्या
Distribution of pupils in Primary and Secondary Institutions according to medium of instructions

(३१ मार्च १९८२ रोजी/As on 31st March 1982)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	प्राथमिक माध्यमिक	मराठी Marathi	गुजराथी Gujarathi	उर्दू Urdu	हिंदी Hindi	सिंधी Sindhi	इंग्रजी English	इतर Others	एकूण Grand Total	Primary Secondary	District	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(3)	(2)	
1	बृहन्मवई	**	प्रा मा	4,70,039 1,88,905	1,09,003 99,831	1,09,447 35,047	93,705 41,027	814 4,389	1,81,180 1,99,126	43,199 10,894	10,07,387 5,79,219	P S	Greater Bombay
2	ठाणे	**	प्रा मा	3,44,853 1,12,323	12,577 8,903	24,194 7,854	15,766 4,767	17,022 13,601	43,626 23,994	4,124 178	4,62,162 1,71,620	P S	Thane
3	रायगड	**	प्रा मा	2,33,420 58,414	595 144	15,641 4,435	214 ..	.. ..	2,322 2,168	.. ..	2,52,192 65,161	P S	Raigad
4	रत्नागिरी	**	प्रा मा	2,29,578 47,911	.. ..	18,091 3,493	.. ..	.. ..	455 325	.. ..	2,48,124 51,729	P S	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	**	प्रा मा	1,34,950 45,401	.. ..	1,152 356	.. ..	2,640 ..	387 ..	.. ..	1,39,129 46,381	P S	Sindhudurg
6	नाशिक	**	प्रा मा	3,81,650 1,43,842	774 836	34,534 7,886	894 718	508 629	8,012 6,260	.. ..	4,26,372 1,60,171	P S	Nashik
7	धुळे	**	प्रा मा	2,40,417 89,331	2,306 1,382	14,292 2,410	645 386	1,463 256	1,410 1,050	.. ..	2,60,533 94,815	P S	Dhule
8	जळगाव	**	प्रा मा	3,52,957 1,25,541	417 ..	31,977 3,707	2,979 1,914	.. 695	2,801 2,626	.. ..	3,91,131 1,34,483	P S	Jalgaon
9	अहमदनगर	**	प्रा मा	3,69,520 1,43,004	54 ..	7,943 1,246	721 656	461 231	4,300 3,111	536 ..	3,83,535 1,48,248	P S	Ahmadnagar
10	पुणे	**	प्रा मा	5,82,937 2,11,931	2,280 813	12,732 2,067	4,186 2,816	1,505 3,328	33,182 30,566	1,478 299	6,38,300 2,51,820	P S	Pune
11	सातारा	**	प्रा मा	3,41,260 1,22,742	.. ..	1,911 750	.. ..	.. ..	731 2,386	.. ..	3,43,902 1,25,878	P S	Satara
12	सांगली	**	प्रा मा	2,76,952 1,00,451	276 314	8,335 864	.. ..	18 ..	5,029 870	8,385 1,713	2,98,995 1,04,212	P S	Sangli
13	सोलापूर	**	प्रा मा	3,36,399 1,04,947	78 ..	18,764 3,855	142 107	18 ..	3,272 1,880	16,580 1,565	3,75,253 1,12,354	P S	Solapur
14	कोल्हापूर	**	प्रा मा	3,67,956 1,17,956	147 196	8,197 390	.. ..	1,457 134	4,449 1,893	30 ..	3,82,236 1,20,569	P S	Kolhapur
15	औरंगाबाद	**	प्रा मा	1,74,277 57,030	941 ..	14,208 4,923	416 696	.. ..	8,619 3,512	.. ..	1,98,461 66,161	P S	Aurangabad

16	जालना	प्रा	96,221	225	4,479	3,027	..	1,619	93	1,05,664	P	Jalna
		सा	22,581	..	1,256	2,216	..	316	..	26,369	S	
17	परभणी	प्रा	1,59,037	..	9,016	314	..	862	314	1,69,543	P	Parbhani
		सा	40,678	..	2,747	375	..	296	..	44,096	S	
18	बीड	प्रा	1,66,042	..	8,998	..	..	1,028	..	1,76,068	P	Beed
		सा	47,569	..	2,168	..	..	311	..	50,048	S	
19	नांदेड	प्रा	1,65,294	108	13,126	908	..	2,883	383	1,82,702	P	Nanded
		सा	48,162	..	2,776	719	..	1,814	..	53,471	S	
20	उस्मानाबाद	प्रा	2,94,346	27	6,565	..	..	1,605	..	3,02,543	P	Osmanabad
		सा	90,072	..	1,802	90	..	450	..	92,414	S	
21	बुलढाणा	प्रा	1,76,701	..	16,517	933	..	623	..	1,94,774	P	Buldana
		सा	60,757	400	2,788	880	1,258	547	..	66,630	S	
22	अकोला	प्रा	2,13,495	441	26,311	4,901	..	2,839	..	2,47,987	P	Akola
		सा	83,104	400	6,497	4,310	..	3,754	..	98,065	S	
23	अमरावती	प्रा	2,22,451	331	27,763	8,634	..	2,005	..	2,61,184	P	Amravati
		सा	1,00,187	..	4,355	4,111	..	2,167	..	1,10,820	S	
24	यवतमाळ	प्रा	2,15,434	49	10,760	2,153	..	2,642	..	2,31,038	P	Yavatmal
		सा	66,690	..	3,216	1,832	..	694	..	72,432	S	
25	वर्धा	प्रा	1,20,075	102	2,588	2,839	..	1,947	..	1,27,551	P	Wardha
		सा	58,930	..	934	4,019	..	833	..	64,716	S	
26	नागपूर	प्रा	2,77,388	622	11,870	23,485	..	8,643	464	3,22,472	P	Nagpur
		सा	1,46,438	459	8,048	25,890	..	17,240	..	1,98,075	S	
27	भंडारा	प्रा	2,13,987	221	1,042	21,340	707	1,511	1,265	2,40,073	P	Bhandara
		सा	75,598	199	357	10,101	..	1,565	..	87,820	S	
28	चंद्रपूर	प्रा	2,24,128	..	2,061	5,235	..	2,907	7,913	2,42,244	P	Chandrapur
		सा	70,081	..	746	3,036	..	3,791	..	77,654	S	
महाराष्ट्र राज्य			प्रा-	73,81,764	1,31,574	4,62,514	1,93,437	26,613	3,30,889	84,764	P	Maharashtra State
			सा	25,80,576	1,13,877	1,16,973	1,10,666	24,521	3,14,169	14,649	S	

—माधार—शिक्षण संचालनालय, - महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Education, Government of Maharashtra, Pune.

14. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14-5

परीक्षांचे निकाल

Examination results (Major examinations)
(1981-82)

अनुक्रमांक Serial No.	परीक्षा	मार्च १९८१/ ऑक्टोबर १९८१	परीक्षेला बसलेल्याची संख्या No appeared			उत्तीर्ण झालेल्याची संख्या No passed			March 1981/ Oct. 1981	Examination
			मुलगे Boys	मुली Girls	एकूण Total	मुलगे Boys	मुली Girls	एकूण Total		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(3)	(2)
1	कला :- पदवीपूर्व	मार्च ऑक्टोबर	.. ..	.. ..	.. ..	.. ..	.. ..	.. ..	March October	Arts— Pre Degree
	बॅचलर ऑफ आर्ट्स	मार्च ऑक्टोबर	15,779 5,473	15,214 3,645	30,993 9,118	8,192 2,194	8,891 1,521	17,083 3,715	March October	Bachelor of Arts
	मास्टर ऑफ आर्ट्स	मार्च ऑक्टोबर	4,943 1,274	3,744 700	8,687 1,974	3,283 756	2,722 370	6,005 1,126	March October	Master of Arts
2	शास्त्र :- पदवीपूर्व	मार्च ऑक्टोबर	.. ..	.. ..	.. ..	.. ..	.. ..	.. ..	March October	Science— Pre-Degree
	बॅचलर ऑफ सायन्स	मार्च ऑक्टोबर	8,389 2,776	4,867 1,359	13,256 4,135	4,830 892	3,136 353	7,966 1,245	March October	Bachelor of Science.
	मास्टर ऑफ सायन्स	मार्च ऑक्टोबर	1,643 194	694 81	2,337 275	1,253 102	554 40	1,807 142	March October	Master of Science
3	वाणिज्य :- पदवीपूर्व	मार्च ऑक्टोबर	.. ..	.. ..	.. ..	.. ..	.. ..	.. ..	March October	Commerce— Pre Degree
	बॅचलर ऑफ कामर्स	मार्च ऑक्टोबर	19,519 7,640	8,541 3,117	28,060 10,757	11,716 3,053	5,216 1,393	16,932 4,446	March October	Bachelor of Commerce
	मास्टर ऑफ कामर्स	मार्च ऑक्टोबर	4,042 1,563	445 297	4,487 1,860	2,412 857	347 128	2,759 985	March October	Master of Commerce
4	वैद्यकीय :- एम. बी. बी. एस.	मार्च ऑक्टोबर	834 1,209	164 371	998 1,580	516 793	128 324	644 1,117	March October	Medical— M. B. B. S.
	एम. डी./एम. एस्.	मार्च ऑक्टोबर	622 729	142 159	764 888	313 371	71 85	384 456	March October	MD/MS
5	शुश्रूषा :- बी. एस्. सी. (शुश्रूषा)	मार्च ऑक्टोबर	1 ..	102 1	103 1	1 ..	102 1	103 1	March October	Nursing— B. Sc (Nursing)
6	दंतकशास्त्र :- बी. डी. एस्/बी. डी	मार्च ऑक्टोबर	52 64	40 39	92 103	32 36	28 30	60 66	March October	Dentistry— B. D. S. / B. D.
7	अभियांत्रिकी :- बी. ई. (स्थापत्य)	मार्च ऑक्टोबर	613 45	11 ..	624 45	565 20	11 ..	576 20	March October	Engineering— B. E. (Civil)
	बी. ई. (विद्युत)	मार्च ऑक्टोबर	495 26	36 ..	531 26	460 21	36 ..	496 21	March October	B. E. (Electrical)

तकता फर्माक/TABLE No. 14-5--contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(3)	(2)
	बी. ई. (यांत्रिकी)	मार्च ऑक्टोबर	748 20	13 ..	761 20	720 13	13 ..	733 13	March .. October	B. E. Mechanical
	एम. ई./एम एस् सी (अभियांत्रिकी)									M. E./Mec. (Engineering)—
	स्थापत्य	मार्च ऑक्टोबर	8 14	1 ..	9 14	8 14	1 ..	9 14	March .. October	Civil
	विद्युत	मार्च ऑक्टोबर	8 2	.. ..	8 2	8 2	.. ..	8 2	March .. October	Electrical
	यांत्रिकी	मार्च ऑक्टोबर	11 6	1 ..	12 6	11 6	1 ..	12 6	March .. October	Mechanical
8	वास्तुशास्त्र :- बॅचलर ऑफ आर्किटेक्चर	मार्च ऑक्टोबर	105 ..	14 ..	119 ..	82 ..	13 ..	95 ..	March .. October	Architecture— Bachelor of Architecture.
9	कायदा :- बॅचलर ऑफ लॉ (एल्. एल्. बी.)	मार्च ऑक्टोबर	3,917 4,805	578 696	4,495 5,501	1,733 2,354	222 372	1,955 2,726	March .. October	Law— Bachelor of Law (LL. B.).
	मास्टर ऑफ लॉ (एल्. एल्. एम्)	मार्च ऑक्टोबर	306 138	48 21	354 159	71 28	12 5	83 33	March .. October	Master of Law (LL. M.).
10	शिक्षण :- बी. एड.	मार्च ऑक्टोबर	4,263 69	2,550 36	6,813 105	4,126 49	2,384 27	6,510 76	March .. October	Education— B. Ed.
	एम. एड.	मार्च ऑक्टोबर	314 41	193 43	507 84	240 32	148 42	388 74	March .. October	M. Ed.
	डी. एड.	मार्च ऑक्टोबर	4,900 1,205	6,807 1,317	11,707 2,522	3,193 525	4,739 515	7,932 1,040	March .. October	D. Ed.
	बी. पी. एड.	मार्च ऑक्टोबर	1,020 ..	169 ..	1,189 ..	982 ..	167 ..	1,149 ..	March .. October	B. P. Ed.
	जी. सी. डी.	मार्च ऑक्टोबर	1,643 329	652 114	2,295 443	280 82	107 17	387 99	March .. October	G. C. D.
	जी. सी. सी.	मार्च ऑक्टोबर	N. A. N. A.	N. A. N. A.	69,422 62,298	N. A. N. A.	N. A. N. A.	36,102 30,991	March .. October	G. C. C.
	एस. एस. सी.	मार्च ऑक्टोबर	3,44,225 95,385	1,47,731 32,796	4,91,956 1,28,181	1,69,169 23,323	78,602 9,685	2,47,771 33,008	March .. October	S. S. C.
	एच्. एस. सी. (नविन अभ्यासक्रम)	मार्च ऑक्टोबर	1,47,906 43,513	59,611 15,070	2,07,517 58,583	60,786 11,970	34,247 5,669	95,033 17,639	March .. October	H. S. C. (New Course)
11	शेतकी :- बी. एस्. सी.	मार्च ऑक्टोबर	825 13	7 ..	832 13	806 7	7 ..	813 7	March .. October	Agriculture— B. Sc.
	एम एस् सी.	मार्च ऑक्टोबर	229 5	.. ..	229 5	222 3	.. ..	222 3	March .. October	M. Sc.
	डॉक्टरेट/पी. एच्. डी.	मार्च ऑक्टोबर	14 ..	.. ..	14 ..	1 ..	.. ..	1 ..	March .. October	Doctorate/Ph. D.
12	औषधशास्त्र :- बॅचलर ऑफ फार्मसी	मार्च ऑक्टोबर	162 36	52 9	214 45	127 26	42 6	169 32	March .. October	Pharmacy— Bachelor of Phar- macy.

N. A.—Not available.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14-5—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(3)	(2)
	मास्टर ऑफ फॉर्मसी	मार्च ऑक्टोबर	24 18	3 2	27 20	23 18	3 2	26 20	March .. October	Master of Phar- macy.
13	तंत्रशास्त्र - बॅचलर ऑफ टेक्नॉलॉजी	मार्च ऑक्टोबर	101 ..	1 45	102 45	99 ..	1 32	100 32	March .. October	Technology— Bachelor of Technology.
	मास्टर ऑफ टेक्नॉलॉजी	मार्च ऑक्टोबर	5 ..	.. ..	5 ..	5 ..	.. ..	5 ..	March .. October	Master of Technology.
	एम्. एस्. सी. (टेक्नॉलॉजी)	मार्च ऑक्टोबर	27 25	5 ..	32 25	27 25	5 ..	32 25	March .. October	M. Sc. Techno- logy.
14	आयुर्वेद :- बी. एस्. ए. एम्.	मार्च ऑक्टोबर	3 2	3 1	6 3	1 1	2 1	3 2	March .. October	Ayurved— B. S. A. M.
	बी. ए. एम्. एस्.	मार्च ऑक्टोबर	421 348	110 112	531 460	217 236	76 59	293 295	March .. October	B. A. M. S.
15	गृहशास्त्र :- बी. एस्. सी. गृहशास्त्र	मार्च ऑक्टोबर	.. 221	432 31	432 252	.. 102	381 15	381 117	March .. October	Home Science— B. Sc. Home Science.
16	वस्त्रनिर्माण :- बॅचलर ऑफ टेक्स्टाइल्स	मार्च ऑक्टोबर	22 2	.. ..	22 2	20 2	.. ..	20 2	March .. October	Textiles— Bachelor of Textiles.
17	ग्रंथपालशास्त्र :- बॅचलर ऑफ लायब्ररी	मार्च ऑक्टोबर	118 10	153 12	271 22	70 8	83 9	153 17	March .. October	Library Science - Bachelor of Library.
	मास्टर ऑफ लायब्ररी	मार्च ऑक्टोबर	2 ..	7 ..	9 ..	1 ..	7 ..	8 ..	March .. October	Maste of Library.
18	समाजसेवा :- बॅचलर ऑफ सोशल वर्क	मार्च ऑक्टोबर	54 31	106 45	160 76	12 8	38 13	50 21	March .. October	Social Work— Bachelor of Social work.
	मास्टर ऑफ सोशल वर्क	मार्च ऑक्टोबर	.. ..	.. ..	.. ..	.. ..	.. ..	.. ..	March .. October	Master of Social work.
19	वृत्तपत्र व्यवसाय :- बॅचलर ऑफ जर्नालिझम	मार्च ऑक्टोबर	69 ..	19 ..	88 ..	62 ..	18 ..	80 ..	March .. October	Journalism— Bachelor of Journalism.
20	पशुवैद्यक शास्त्र :- बी. व्ही. एम्. सी.	मार्च ऑक्टोबर	117 2	5 ..	122 2	117 2	5 ..	122 2	March .. October	Veterinary Science— B. V. Sc.
	एम्. व्ही. एम्. सी.	मार्च ऑक्टोबर	60 9	1 ..	61 9	49 7	1 ..	50 7	March .. October	M. V. Sc.

आधार.—शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Education, Government of Maharashtra, Pune.

14. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14-6

संस्थेच्या प्रकारानुसार तांत्रिक शिक्षण संस्था
Distribution of technical institutions by type of Institution

(1981-82)

अनुक्रमांक	जिल्हा	अभियांत्रिकी आणि तंत्रशास्त्रीय महाविद्यालये	तंत्रनिकेतन संस्था	इतर पदविका संस्था	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	उच्च तांत्रिक विद्यालये/केन्द्रे	मूलभूत प्रशिक्षण आणि संबंधित सूचना केन्द्रे	पूर्व व्यावसायिक प्रशिक्षण संस्था	शिक्षक महाविद्यालये	औद्योगिक विद्यालये	+ २ स्तरावरील व्यवसायिक शिक्षण योजना	सरकारी संस्थांच्या अधिपत्याखाली कार्य करणाऱ्या संस्था	औद्योगिक कामगाराने अर्धवेळ वर्ग	शिल्प कारागिर आणि इतर तांत्रिक प्रमाणपत्र देणाऱ्या संस्था	एकूण	
Serial No.		Engineering and technological colleges	Polytechnics	Other diploma institutions	Industrial training institutions	Technical high-schools/centres	Basic training and related instruction/centres	Pre-vocational training centre*	Teachers training college*	Industrial Schools	Vocational centres at +2 stage	Institutions run by autonomous governing bodies	Part-time classes for industrial workers	Crafts and other technical institute certificate level	Grand total	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
1	बुध्दुर्ग	5	6	13	13	22	10	..	..	3	21	5	1	159	258	Greater Bombay
2	ठाणे	1	..	1	7	9	3	..	..	..	4	..	..	82	107	Thane
3	रायगड	..	..	..	3	3	1	..	..	..	7	..	..	36	50	Raigad
4	रत्नागिरी	..	1	..	2	2	3	..	..	1	6	..	..	15	30	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	1	..	..	..	..	..	5	..	..	13	19	Sindhudurg
6	नाशिक	..	1	1	4	3	2	..	..	..	12	..	..	63	86	Nashik
7	धुळे	..	1	..	2	7	1	..	..	..	4	..	..	37	52	Dhule
8	जळगाव	..	1	..	2	9	2	..	..	1	1	..	..	37	53	Jalgaon
8	अहमदनगर	..	1	..	4	4	1	..	..	..	3	..	..	32	45	Ahmadnagar
10	पुणे	3	3	6	11	14	2	..	..	..	15	2	1	69	126	Pune
11	सातारा	2	1	1	2	5	2	..	..	1	5	..	..	33	52	Satara
12	सांगली	1	1	1	2	11	1	..	..	..	2	..	..	40	59	Sangli
13	सोलापूर	..	1	1	1	9	1	..	..	1	8	..	..	52	74	Solapur
14	कोल्हापूर	..	2	2	1	10	1	..	..	..	12	..	..	36	64	Kolhapur
15	औरंगाबाद	1	1	2	2	6	1	..	..	2	13	..	..	34	62	Aurangabad
16	जालना	..	..	..	1	..	..	..	..	..	2	..	..	3	6	Jalna
17	परभणी	..	..	..	1	4	1	..	..	..	..	..	..	2	8	Parbhani
18	बीड	..	..	..	2	4	1	..	..	..	10	..	..	6	23	Beed
19	नांदेड	1	1	..	3	4	1	..	..	..	7	..	..	14	31	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	1	2	4	6	1	..	..	..	..	..	..	10	24	Osmanabad

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 14-6—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
21	बुलढाणा	..	..	1	..	2	3	1	..	..	3	..	..	2	12	Buldana
22	अकोल	..	..	..	1	2	2	1	..	..	8	..	..	20	34	Akola
23	अमरावती	..	1	2	..	2	3	1	..	..	14	..	..	21	44	Amravati
24	यवतमाळ	..	..	1	..	2	3	1	..	..	7	..	..	13	27	Yavatmal
25	वर्धा	..	..	1	..	2	6	2	..	..	7	..	..	30	48	Wardha
26	नागपूर	..	1	1	4	4	4	1	..	2	12	2	..	160	191	Nagpur
27	भंडारा	..	..	..	..	2	3	1	..	..	5	..	..	45	56	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	..	..	..	2	2	1	..	..	7	..	..	36	48	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		16*	28†	35	86	158	44	...	...	11	200	9	2	1,100	1,689	Maharashtra State

*ही केंद्रे बंद करण्यात आली. These centres are discontinued.

†पत्र व्यवहार विभाग घटून. Including Cell correspondence.

आधार.—(१) संचालक, तंत्र-शिक्षण, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

(२) संचालक, तंत्रशिक्षण, प्रशिक्षण, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—(1) Director of Technical Education, Government of Maharashtra, Bombay.

(2) Director of Technical Training, Government, of Maharashtra, Bombay.

14. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14-7

तंत्र निकेतन संस्थांची त्यांचे वर्गवारीनुसार प्रवेशक्षमता, भाव नोंदविलेले, उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी आणि शिक्षकांची संख्या.
Number of technical institutions intake capacity, enrolment, outturn and number of teachers by category of institution
(1981-82)

अनुक्रमांक Serial No.	वर्गवारी	संस्था No. of institutions	एकूण प्रवेश क्षमता Total intake capacity	एकूण नोंदणी केलेले Total enrolment	एकूण उत्तीर्ण Total outturn	शिक्षकांची संख्या No. of teachers	Category
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	पदवी पातळीवरील (अभियांत्रिकी आणि तंत्रशास्त्रिकी) महाविद्यालये	16	2,085	8,970	2,170	943	Degree level (Engineering and technological colleges)
2	पदविका पातळीवरील (तंत्रनिकेतन आणि इतर पदविका) संस्था	63	6,600†	19,778	5,266	1,642	Diploma level (Polytechnic and other diploma) Institutions.
3	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (चार अस्थायी संस्थांची परवानगी बगळता)	86	28,312	26,847	11,825	2,790	Industrial training institutes (excluding four provisionally permitted).
4	तंत्र माध्यमिक विद्यालये/केंद्रे	158	13,400*	41,037†	N. A.	1,135	Technical High Schools/Centres.

टीप Note.—*इयत्ता आठवीकरिता फक्त. For Standard VIIIth only.

†दहावी एस्. एस्. सी. पर्यंत. Up to Xth S. S. C.

‡पदविका व अधिस्तानकोत्तर आणि अर्धवेळ अभ्यासक्रम. Excluding Post Diploma P. G. and part-time Courses.

N. A. उपलब्ध नाही. Not available.

आधार.—(१) संचालक, तांत्रिक शिक्षण, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

(२) संचालक, तांत्रिक प्रशिक्षण, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—(1) Director of Technical Education, Government of Maharashtra, Bombay.

(2) Director of Technical Training, Government of Maharashtra, Bombay.

14. शिक्षण/EDUCATION

तबता क्रमांक/TABLE 14-8

शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थामधील संजूर केलेल्या जागा, प्रवेश क्षमता आणि उत्तीर्ण झालेल्यांची संख्या
No. of sanctioned seats, intake capacity and outturn of Government Industrial Training Institute

(1981)

अनुक्रमांक Serial No.	व्यवसायाचे नाव	संजूर जागा Sanctioned seats	प्रवेश क्षमता Intake capacity	उत्तीर्ण झालेले Outturn	Name of the Trade
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
	एक वर्षे कालावधीचे—				One year duration—
1	लोहार	128	128	48 (—)	Black smith
2	सुतार	960 (48)	960 (48)	456 (36)	Carpenter
3	यांत्रिक (डिझेल)	768 (32)	768 (32)	377 (24)	Mechanic (Diesel)
4	यांत्रिक (कॉन्ट)	432 (16)	432 (16)	138 (1)	Mechanic (Tractor)
5	साचेकार	880	880	437	Moulder
6	रंगारी	160	160	86	Painter
7	तळ कारागीर	160 (16)	160 (16)	113 (37)	Plumber
8	पत्रे कारागीर	448	448	341	Sheet metal worker
9	सधाता (जि आणि ई)	1,476 (48)	1,476 (48)	1,109 (34)	Welder (G and E)
10	बिनतारी यंत्रचालक	32	32	28	Wireless operator
11	मुद्रण यंत्रचालक	352 (42)	352 (42)	222 (33)	Printing Machine (Operator)
12	चामड्याच्या वस्तू बनविणे	32	32	18	Manufacturing of leather goods works
13	पुस्तक बांधणी	16 (10)	16 (10)	5	Book binding
14	हस्तजुळ्याई व कच्चे मुद्रित वाचन	448 (26)	448 (26)	316 (22)	Hand composing and Proof, reading
15	लघुलेखन (मराठी/इंग्रजी)	960 (80)	960 (80)	397 (36)	Stenography (Marathi/English)
16	कपडे व शिवणशास्त्र	528 (42)	528 (42)	451 (33)	Cutting and tailoring
17	पादत्राण कारागीर	32	32	..	Manufacturing of footwear
18	ऑटो इलेक्ट्रीशियन	288	288	215	Auto Electrician
	दोन वर्षे कालावधीचे—				Two years duration—
19	यांत्रिकी (प्रशिक्षण व वातानुकूलिकरण)	320 (32)	320 (32)	99 (20)	Mechanic (Ref. and Air conditioning)
20	यांत्रिक (मोटर गाड्या)	1,344(320)	1,344(320)	423(101)	Mechanic Motor Vehicle
21	आरेखक (स्थापत्य)	576 (48)	576 (48)	113 (31)	Draftsman (Civil)
22	आरेखक (यांत्रिक)	768(352)	768(352)	237(125)	Draftsman (Mech.)
23	विजतंत्री	2,128(288)	2,128(288)	791(119)	Electrician
24	विज विलेपक	80	80	28	Electroplator
25	जोडारी	3,984(672)	3,984(672)	1,434(236)	Fitter
26	तारतंत्री	1,472(192)	1,472(192)	376 (56)	Wiremen
27	यंत्रकारागीर	2,076 (48)	2,076 (48)	788 (23)	Machinist
28	यंत्र कारागीर (घर्षक)	696	696	226	Mechanic (Grinder)
29	बांधकाम जोडारी	88	88	8	Structural Fitter
30	यांत्रिक मिलराईट मेन्टेन्स	256	256	59	Mechanic (Mill wright Maintenance)
31	यांत्रिक (उपकरण)	304	304	135	Mechanic (Instrument)
32	यांत्रिक (रेडिओ आणि दूरदर्शन)	560 (64)	560 (64)	91 (19)	Mechanic (Radio and T. V.)
33	नघकार	448	448	84	Pattern maker
34	सवक्षक	224	224	56	Surveyor
35	हत्यारे व साचे करणारे	128	128	45	Tool and die maker
36	कातारी	2,556(288)	2,556(288)	857(126)	Turner
37	घड्याळजी	112 (32)	112 (32)	7	Watch and clock maker
38	बांधकाम कारागीर	176 (32)	176 (32)	17 (12)	Building construction
39	इलेक्ट्रॉनिक्स	96	96	26	Electronics
40	फार्म मेकॅनिक	144	144	21	Farm mechanic
41	विद्युत परिरक्षण यांत्रिक	32	32	..	Electric mechanical maintenance
42	रबर तंत्रज्ञ	16	16	14	Rubber technician
43	प्लॅस्टीकचे साचे करणारे	16	16	9	Plastic moulder maker
	एकूण	26,700(2,728)	26,700(2,728)	10,701(1,124)	Total

टीप.—कसातील आकडे खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची तत्सम आकडेवारी दर्शविताना.

Note.—Figures in bracket indicate corresponding information about private industrial institutes.

आधार.—(१) संचालक, तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source.—(1) Director of Technical Education, Govt. of Maharashtra, Bombay.

(२) संचालक, तांत्रिक प्रशिक्षण महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

(2) Director of Technical Training, Govt. of Maharashtra, Bombay.

14. शिक्षण/EDUCATIO

संख्या क्रमांक/TABLE No. 14-9

अभियांत्रिकी, तंत्रशास्त्र व तंत्रनिकेतन अभियांत्रिक महाविद्यालयांच्या अंतिम वर्षाच्या परिक्षेस बसलेल्या व उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या
Number of students appeared and passed in final year examination of engineering technological and polytechnic colleges during the calendar year

अनुक्रमांक Serial No.	अभ्यासक्रमाचा प्रकार (2)	1980		1981		Type of Course (2)
		परिक्षेस बसलेले No. appeared (3)	उत्तीर्ण झालेले No. passed (4)	परिक्षेस बसलेले No. appeared (5)	उत्तीर्ण झालेले No. passed (6)	
I Degree Course—						
1	स्थापत्य	681	597	687	617	Civil
2	यांत्रिकी	671	623	819	772	Mechanical
3	विद्युत	514	448	607	555	Electrical
4	इतर	384	366	482	387	Others
	एकूण	2,250	2,034	2,595	2,331	Total
II Diploma Course—						
1	स्थापत्य	2,362	1,867	2,215	1,620	Civil
2	यांत्रिकी	1,436	1,217	1,256	1,102	Mechanical
3	विद्युत	1,146	946	1,228	991	Electrical
4	इतर	2,182	1,653	1,648	1,259	Others
	एकूण	7,126	5,683	6,347	4,972	Total

आधार.—(१) संचालक, संशिक्षण, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

(२) संचालक, तांत्रिक प्रशिक्षण, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—(1) Director of Technical Education, Government of Maharashtra, Bombay.

(2) Director of Technical Training, Government of Maharashtra Bombay.

---

15. वैद्यकीय माहिती / MEDICAL

---

15. वैद्यकीय साहित्यी/MEDICAL

तबता क्रमांक/TABLE No 15 1

महाराष्ट्र राज्यातील जीवनविषयक महत्त्वाचे दर
Important vital rates in respect of Maharashtra States

(1981)

अनुक्रमांक Serial No	बाव	1981	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	जन्म समयी स्त्री-पुरुष प्रमाण	113	Sex ratio at birth
2	मृत्युसमयी स्त्री-पुरुष प्रमाण	131	Sex ratio at death
3	जीवन विषयक निर्देशांक	330	Vital index
4	प्रमुख कारणामुळे झालेल्या मृत्युचे दर लाख लोकसंख्येमागे प्रमाण—		Death rate per lakh population by principal causes—
4-1	पटकी	5	Cholera
4-2	देवी	..	Small-pox
4-3	प्लेग	..	Plague
4-4	ताप	50	Fevers
4-5	श्वसनाचे रोग	93	Respiratory diseases
4-6	अमास व अतिसार	18	Dysentery and diarrhoea
4-7	दुखापती	33	Injuries
4-8	इतर सर्व कारणे	453	All other causes

टीप.—(१) जन्मसमयी स्त्री-पुरुष प्रमाण — $\frac{\text{जिवंत जन्मलेले मुलगे}}{\text{जिवंत जन्मलेल्या मुली}} \times 100$

(२) मृत्युसमयी स्त्री-पुरुष प्रमाण — $\frac{\text{मृत पुरुष}}{\text{मृत स्त्रिया}} \times 100$

(३) जीवन विषयक निर्देशांक — $\frac{\text{एकूण जिवंत जन्म}}{\text{एकूण मृत्यु}} \times 100$

Note—(1) Sex ratio at birth .. $\frac{\text{Male live births}}{\text{Female live births}} \times 100$

(2) Sex ratio at death .. $\frac{\text{Male deaths}}{\text{Female deaths}} \times 100$

(3) Vital index .. $\frac{\text{Total live births}}{\text{Total deaths}} \times 100$

साधार.—संचालक, आरोग्य सेवा, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Health Services Govt. of Maharashtra, Pune.

15. वैद्यकीय माहिती/MEDICAL

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15-2

जन्म दर, मृत्यु दर व बाल मृत्यु दर
Birth rates, death rates and infant mortality rates
(1981)

अनुक्रमांक Serial No	जिल्हा	जन्म दर Birth rate			मृत्यु दर Death rate			बाल मृत्यु दर Infant mortality rate			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1	महामुंबई	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Greater Bombay
2	ठाणे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Thane
3	रायगड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Nashik
7	धुळे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Dhule
8	जळगाव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Ahmadnagar
10	पुणे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Pune
11	सातारा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Satara
12	सांगली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Sangli
13	सोलापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Solapur
14	कोल्हापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Aurangabad
16	जालना	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Jalna
17	परभणी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Parbhani
18	बीड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Beed
19	नांदेड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Osmanabad
21	बुलढाणा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Buldana
22	अकोला	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Akola
23	अमरावती	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Amravati
24	यवतमाळ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Yavatmal
25	वर्धा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Wardha

तथ्यता क्रमांक/TABLE No. 15.2- contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
26	नागपूर	14.2	25.1	20.8	6.4	6.9	6.7	69	29	40	Nagpur
27	भंडारा	19.3	28.0	20.5	8.8	8.4	8.8	78	62	75	Bhandara
28	चंद्रपूर	21.0	22.21	21.2	8.7	5.4	8.2	64	20	57	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	17.2	28.3	21.3	6.0	7.3	6.5	42	42	42	Maharashtra State

टीप.—(१) जन्म व मृत्यूच्या नोंदी जेथून उपलब्ध झाल्या त्या खेडी व शहरांच्या वर्षाच्या मध्यावधी अंदाजित लोकसंख्येवर जन्मदर व मृत्युदर आधारले आहेत.

(२) जन्म व मृत्यु दर एक हजार अंदाजित लोकसंख्येमागे आहेत. बालमृत्यु दर एक हजार जिवंत जन्मांमागे आहेत.

(३) वरील तक्त्यातील दर नोंदलेल्या जन्म व मृत्युदर आधारीत असून न्यून नोंदीमुळे विशेषतः ग्रामीण भागात ते कमी आहेत.

Notes.— (1) The birth and death rates are based on the mid year estimated population of the villages and towns from which the birth and death records were actually received.

(2) The birth and death rates are per 1,000 estimated population. Infant mortality rates are per 1,000 live births.

(3) The rates shown in the above table are based on registered births and deaths and are low due to under registration, especially in the rural area.

आधार.—संचालक, आरोग्य सेवा, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Director of Health Service Government of Maharashtra, Pune.

15. वैद्यकीय माहिती/MEDICAL

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15-3

प्रमुख कारणांनुसार मृत्यूंची महाराष्ट्रातील जिल्हावार संख्या/Number of deaths by principal causes in districts of Maharashtra

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	आंत्रज्वर Enteric Fever			गोबर Measles			ताप C. S. fever			हिवताप Malaria			शीतज्वर Influenza			District (2)		
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total			
1	बृहन्मवई	..	..	..	35	35	..	127	127	..	..	..	..	..	..	..	Greater Bombay		
2	ठाणे	..	..	6	7	13	29	6	35	1	19	20	..	..	..	..	Thane		
3	रायगड	..	..	3	3	6	51	6	57	..	6	6	..	..	..	..	Raigad		
4	रत्नागिरी	..	..	8	3	11	27	..	27	..	13	13	..	..	..	..	Ratnagiri		
5	सिंधुदुर्ग	..	..	3	3	6	11	..	11	..	18	18	..	..	..	..	Sindhudurg		
6	नाशिक	..	..	27	3	30	99	22	121	..	7	7	..	..	..	..	Nashik		
7	धुळे	..	..	21	8	29	184	6	190	2	18	20	..	..	2	..	Dhule		
8	जळगाव	..	..	21	11	32	138	8	146	1	6	7	..	..	3	..	Jalgaon		
9	अहमदनगर	..	..	50	8	58	84	11	95	7	12	19	..	..	3	..	Ahmadnagar		
10	पुणे	..	..	8	12	20	51	17	68	3	71	74	..	..	1	..	Pune		
11	सातारा	..	..	24	3	27	65	2	67	1	26	27	..	..	..	..	Satara		
12	सांगली	..	..	18	6	24	25	2	27	..	53	53	..	..	1	..	Sangli		
13	सोलापूर	..	..	24	4	28	61	12	73	1	45	46	..	..	..	..	Solapur		
14	कोल्हापूर	..	..	22	8	30	57	10	67	1	49	50	..	..	..	..	Kolhapur		
15	औरंगाबाद	..	..	20	1	21	55	3	58	..	9	9	..	..	..	..	Aurangabad		
16	जालना	..	..	6	3	9	15	..	15	..	2	2	..	..	..	..	Jalna		
17	परभणी	..	..	28	26	54	31	3	34	1	..	1	..	..	..	8	8	Parbhani	
18	बीड	..	..	14	..	14	44	4	48	1	..	1	..	..	..	..	Beed		
19	नांदेड	..	..	27	3	30	27	2	29	..	10	10	..	..	..	..	Nanded		
20	उस्मानाबाद	..	..	18	..	18	54	..	54	1	..	1	..	..	..	..	Osmanabad		
21	बुलढाणा	..	..	30	15	45	40	5	45	..	34	34	..	..	..	..	Buldana		
22	अकोला	..	..	9	10	19	29	3	32	..	1	1	..	..	..	1	1	Akola	
23	अमरावती	..	..	55	27	82	27	7	34	1	29	30	..	..	..	..	Amravati		
24	यवतमाळ	..	..	46	16	62	16	3	19	..	17	17	..	..	..	..	Yavatmal		
25	वर्धा	..	..	64	1	65	11	..	11	..	3	3	..	..	..	..	Wardha		
26	नागपूर	..	..	32	40	72	11	30	41	..	..	..	..	..	..	..	Nagpur		
27	भंडारा	..	..	118	14	132	46	3	49	..	10	10	..	..	..	..	Bhandara		
28	चंद्रपूर	..	..	94	4	98	35	..	35	..	..	..	3	..	3	..	Chandrapur		
	महाराष्ट्र राज्य	..	..	796	274	1,070	1,323	292	1,615	21	458	479	3	..	3	10	10	20	Maharashtra State

संख्या क्रमांक/TABLE No. 15-3—contd.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	इतर ताप Other fevers			फुफ्फुस दाह Pneumonia			क्षय Tuberculosis			डांग्या खोकला Whooping-cough			इतर श्वसनचे रोग Other Respiratory			District			
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total				
		(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)		(2)		
1	वृहन्मुंबई	..	..	..	..	7,715	7,715	..	8,261	8,261	..	3	3	..	2,868	2,868	Greater Bombay			
2	ठाणे	..	..	..	385	368	753	8	197	205	396	453	849	3	287	212	499	Thane		
3	रायगड	..	..	..	464	153	617	3	13	16	228	95	323	..	113	28	141	Raigad		
4	रत्नागिरी	..	..	..	611	13	624	4	19	23	472	73	545	4	1	5	426	28	454	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	355	2	357	14	15	29	300	47	347	..	..	..	588	44	632	Sindhudurg
6	नाशिक	..	..	..	981	211	1,192	46	77	123	354	214	568	1	..	1	981	208	1,189	Nashik
7	धुळे	..	..	..	1,885	101	1,986	49	50	99	596	187	783	2	2	4	1,119	104	1,223	Dhule
8	जळगाव	..	..	..	2,758	205	2,963	29	45	74	521	193	714	..	..	..	1,518	280	1,798	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	..	..	529	16	545	40	72	112	448	126	574	4	..	4	724	75	799	Ahmadnagar
10	पुणे	..	..	..	289	28	317	29	879	908	313	902	1,215	..	1	1	492	402	894	Pune
11	सातारा	..	..	..	562	27	589	13	59	72	428	138	566	2	..	2	831	61	892	Satara
12	सांगली	..	..	..	307	9	316	14	111	125	300	88	388	1	..	1	607	227	834	Sangli
13	सोलापूर	..	..	..	333	214	547	20	171	191	391	414	805	2	6	8	505	443	948	Solapur
14	कोल्हापूर	..	..	..	413	60	473	20	113	133	383	336	719	..	1	1	1,581	250	1,831	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	..	192	11	203	14	13	27	172	43	215	1	..	1	284	46	330	Aurangabad
16	जालना	..	..	..	134	5	139	11	5	16	113	17	130	..	..	..	121	31	152	Jalna
17	परभणी	..	..	..	268	27	295	11	..	11	168	80	248	..	..	..	161	71	232	Parbhani
18	बीड	..	..	..	186	27	213	3	6	9	131	40	171	1	..	1	258	34	292	Beed
19	नांदेड	..	..	..	297	97	394	10	5	15	251	147	398	..	..	..	203	150	353	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	..	214	11	225	4	15	19	177	41	218	..	..	..	238	28	266	Osmanabad
21	बुलढाणा	..	..	..	1,089	118	1,207	45	62	107	356	214	570	..	..	..	782	113	895	Buldana
22	अकोला	..	..	..	691	94	785	23	13	36	246	197	443	..	..	..	438	127	565	Akola
23	अमरावती	..	..	..	1,124	107	1,231	42	130	172	255	268	523	4	1	5	615	159	774	Amravati
24	यवतमाळ	..	..	..	2,182	122	2,304	32	49	81	238	218	456	..	..	..	434	147	581	Yavatmal
25	वर्धा	..	..	..	882	7	889	26	11	37	99	33	132	..	..	..	523	56	579	Wardha
26	नागपूर	..	..	..	1,207	63	1,270	69	142	211	103	924	1,027	..	1	1	338	389	727	Nagpur
27	भंडारा	..	..	..	2,566	49	2,615	192	64	256	374	122	496	15	2	17	784	48	832	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	..	..	3,598	33	3,631	108	4	112	422	93	515	1	..	1	1,065	75	1,140	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		..	..	..	24,502	2,237	26,739	879	10,055	10,934	8,235	13,964	22,199	41	18	59	16,016	6,704	22,720	Maharashtra State

तबता क्रमिक/TABLE No. 15:3—contd.

A-110-81.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	पटकरी Cholera			जामाण Dysentery			अतिसार Diarrhoea			हृदय विकार Heart attack			District		
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total			
(1)	(2)	(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(39)	(40)	(41)	(42)	(43)	(44)	(2)		
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	..	269	269	..	3,391	3,391	N.A.	N.A.	..	Greater Bombay		
2	ठाणे	..	..	..	2	13	15	144	228	372	91	293	384	Thane		
3	रायगड	..	..	..	1	1	2	85	26	111	98	64	162	Raigad		
4	रत्नागिरी	..	..	5	2	7	9	1	10	127	18	33	206	Ratnagiri		
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	3	..	3	31	7	38	203	33	Sindhudurg		
6	नाशिक	..	..	11	2	13	3	3	6	225	82	307	91	157	Nashik	
7	धुळे	..	..	6	3	9	7	2	9	334	52	386	63	91	Dhule	
8	जळगाव	..	..	12	..	12	..	2	2	205	57	262	110	154	Jalgaon	
9	अहमदनगर	..	..	3	..	3	4	..	4	167	73	240	188	102	Ahmadnagar	
10	पुणे	..	..	1	3	4	6	10	16	167	532	699	92	235	Pune	
11	सातारा	..	..	..	..	2	3	5	209	58	267	117	89	206	Satara	
12	सांगली	..	..	..	..	..	2	2	110	58	168	196	116	312	Sangli	
13	सोलापूर	..	..	11	..	11	..	58	128	116	244	112	99	211	Solapur	
14	कोल्हापूर	..	..	..	..	13	7	20	192	125	317	242	214	456	Kolhapur	
15	औरंगाबाद	..	..	..	..	1	..	1	30	42	72	31	54	85	Aurangabad	
16	जालना	..	..	..	..	1	..	1	20	5	25	14	25	39	Jalna	
17	परभणी	..	..	2	4	6	..	..	40	6	46	23	84	107	Parbhani	
18	बीड	..	..	..	..	..	..	..	26	19	45	19	38	57	Beed	
19	नांदेड	..	..	..	..	2	1	3	64	33	97	40	56	96	Nanded	
20	उस्मानाबाद	..	..	2	1	3	..	..	64	15	79	14	15	29	Osmanabad	
21	बुलढापा	..	..	..	..	1	5	6	286	108	394	80	59	139	Buldana	
22	अकोला	..	..	1	..	1	..	..	202	63	265	65	94	159	Akola	
23	अमरावती	..	..	..	..	24	1	25	392	160	552	87	94	181	Amravati	
24	यवतमाळ	..	..	..	..	..	2	2	309	54	363	54	81	135	Yavatmal	
25	वार्धा	..	..	4	1	5	2	1	173	28	201	22	61	83	Wardha	
26	नाशपूर	..	..	5	..	5	..	2	85	213	298	32	53	85	Nagpur	
27	भंडारा	..	..	..	..	14	3	17	137	73	210	138	79	217	Bhandara	
28	चंद्रपूर	..	..	..	4	4	13	..	482	25	507	71	35	106	Chandrapur	
महाराष्ट्र राज्य		..	..	63	20	83	108	386	494	4,434	5,667	10,101	2,466	2,508	4,974	Maharashtra State

तबता क्रमांक/TABLE No. 15.3- contd.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	कांजिण्या Chicenpox			घटसर्प Diphtheria			पोलियो Polio			कुष्ठरोग Leprosy			कर्करोग Cancer			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(45)	(46)	(47)	(48)	(49)	(50)	(51)	(52)	(53)	(54)	(55)	(56)	(57)	(58)	(59)	(2)
1	बृहन्मखई	..	..	..	..	18	18	..	107	107	..	..	..	..	3,619	3,619	Greater Bombay
2	ठाणे	..	..	5	..	2	2	..	2	2	10	8	18	102	143	245	Thane
3	रायगड	..	..	..	5	..	5	3	..	3	3	2	5	62	19	81	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	13	..	13	120	15	135	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	2	..	2	1	..	1	5	1	6	115	11	126	Sindhudurg
6	नाशिक	..	..	3	7	3	10	1	1	2	17	8	25	147	93	240	Nashik
7	धुळे	..	..	20	3	1	4	2	..	2	15	4	19	127	55	182	Dhule
8	जळगाव	..	..	1	8	1	9	4	2	6	43	7	50	172	99	271	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	..	..	13	2	15	..	1	1	25	..	25	262	67	329	Ahmadnagar
10	पुणे	..	..	1	10	5	15	2	6	8	21	21	42	203	532	735	Pune
11	सातारा	..	..	..	13	..	13	2	..	2	37	1	38	259	48	307	Satara
12	सांगली	..	..	..	1	1	2	5	..	5	19	..	19	229	71	300	Sangli
13	सोलापूर	..	..	..	10	10	20	..	9	9	42	14	56	209	188	397	Solapur
14	कोल्हापूर	..	..	..	1	2	3	..	6	6	18	7	25	264	135	399	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	..	..	2	2	..	..	..	5	1	6	59	23	82	Aurangabad
16	जालना	..	..	..	..	..	..	..	..	..	9	1	10	34	17	51	Jalna
17	परभणी	..	..	..	1	2	3	2	..	2	7	1	8	40	33	73	Parbhani
18	बीड	..	..	..	3	..	3	..	..	..	22	1	23	52	20	72	Beed
19	नांदेड	..	..	..	1	1	2	1	..	1	25	2	27	46	28	74	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	..	2	1	3	2	..	2	47	3	50	82	21	103	Osmanabad
21	बुलढाणा	..	..	..	1	2	3	2	..	2	18	3	21	136	41	177	Buldana
22	अकोला	..	..	..	5	..	5	1	3	4	16	7	23	148	80	228	Akola
23	अमरावती	..	..	..	5	4	9	1	..	1	27	..	27	139	96	235	Amravati
24	यवतमाळ	..	..	..	7	2	9	..	1	1	22	5	27	83	34	117	Yavatmal
25	वर्धा	..	..	..	2	..	2	..	1	1	22	3	25	52	30	82	Wardha
26	नागपूर	..	..	1	3	6	9	1	7	8	18	29	47	34	322	356	Nagpur
27	भंडारा	..	..	..	7	8	15	..	..	..	15	3	18	95	31	1266	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	..	1	21	2	23	..	..	..	52	2	54	86	22	108	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		25	8	33	131	75	206	30	146	176	573	134	707	3,357	5,893	9,250	Maharashtra State

तबता क्रमांक/TABLE No. 15-3—contd.

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	दुखापतीचा तपशील Details of injuries															District (2)	
		धनुर्वात Tetanus			कावीळ Jaundice			आलक Rabies			आत्महत्या Suicide			अपघात Accidents				
		ग्रामीण Rural (60)	नागरी Urban (61)	एकूण Total (62)	ग्रामीण Rural (63)	नागरी Urban (64)	एकूण Total (65)	ग्रामीण Rural (66)	नागरी Urban (67)	एकूण Total (68)	ग्रामीण Rural (69)	नागरी Urban (70)	एकूण Total (71)	ग्रामीण Rural (72)	नागरी Urban (73)	एकूण Total (74)		
1	बुलढुवई	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	6,285	6,285	Greater Bombay
2	ठाणे	26	33	59	29	19	48	5	1	6	41	8	49	231	441	672	Thane	
3	रायगड	26	22	48	20	5	25	5	2	7	10	4	14	191	64	255	Raigad	
4	रत्नागिरी	17	9	26	42	6	48	4	1	5	8	3	11	150	52	202	Ratnagiri	
5	सिंधुदूर्ग	22	7	29	31	4	35	3	1	4	2	1	3	104	31	135	Sindhudurg	
6	नाशिक	48	38	86	51	24	75	14	9	23	11	4	15	266	242	508	Nashik	
7	धुळे	35	57	92	18	11	29	16	5	21	10	2	12	144	213	357	Dhule	
8	जळगाव	36	24	60	32	8	40	12	5	17	9	2	11	180	237	417	Jalgaon	
9	अहमदनगर	42	25	67	63	19	82	13	9	22	19	2	21	436	227	663	Ahmadnagar	
10	पुणे	19	89	108	43	26	69	12	29	41	18	17	35	315	1,194	1,509	Pune	
11	सातारा	32	26	58	50	19	69	7	6	13	33	4	37	320	159	479	Satara	
12	सांगली	19	48	67	40	7	47	10	6	16	32	2	34	233	185	418	Sangli	
13	सोलापूर	43	88	131	91	40	131	16	4	20	47	6	53	396	205	601	Solapur	
14	कोल्हापूर	22	25	47	41	47	88	3	10	13	26	6	32	269	196	465	Kolhapur	
15	औरंगाबाद	9	2	11	8	3	11	13	2	15	5	2	7	168	78	246	Aurangabad	
16	जालना	10	7	17	4	4	8	6	1	7	3	1	4	59	21	80	Jalna	
17	परभणी	37	19	56	8	5	13	28	..	28	22	1	23	139	48	187	Parbhani	
18	बीड	17	41	58	4	2	6	6	6	12	10	4	14	156	44	200	Beed	
19	नांदेड	39	84	123	12	3	15	21	12	33	32	1	33	154	45	199	Nanded	
20	उस्मानाबाद	35	26	61	38	3	41	19	1	20	28	..	28	243	55	298	Osmanabad	
21	बुलढाणा	39	75	114	11	3	14	23	5	28	21	1	22	142	128	270	Buldana	
22	अकोला	45	122	167	22	2	24	8	3	11	19	5	24	119	199	318	Akola	
23	अमरावती	40	91	131	23	13	36	17	20	37	23	4	27	202	264	466	Amravati	
24	यवतमाळ	40	88	128	37	3	40	25	10	35	38	11	49	165	198	363	Yavatmal	
25	वर्धा	46	12	58	9	3	12	10	9	19	20	4	24	146	76	222	Wardha	
26	नागपूर	31	98	129	2	105	107	8	16	24	6	4	10	166	643	809	Nagpur	
27	भंडारा	60	59	119	13	4	17	15	2	17	6	2	8	322	88	410	Bhandara	
28	चंद्रपूर	109	44	153	8	6	14	20	1	21	11	3	14	262	132	394	Chandrapur	
	महाराष्ट्र राज्य	944	1,259	2,203	750	394	1,144	339	176	515	510	104	614	5,678	11,750	11,428	Maharashtra State	

तपता क्रमांक/TABLE No. 15-3—contd.

अनुक्रमांक Serial No	जिल्हा (2)	दुखापतीचा तपशील Details of injuries											District	
		मृत्युपथ Homicide			सर्प दशा Snake bite			रानटी जनावरे Wild beasts			एकूण दुखापती Total of injuries			
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban		एकूण Total
(75)	(76)	(77)	(78)	(79)	(80)	(81)	(82)	(83)	(84)	(85)	(86)			
1	वृहन्मुंबई	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	6,285	6,285	Greater Bombay
2	ठाणे	31	4	35	103	5	108	..	..	..	406	458	864	Thane
3	रायगड	5	1	6	32	11	43	..	..	..	238	80	318	Raigad
4	रत्नागिरी	..	1	1	29	3	32	1	..	1	188	59	247	Ratnagiri
5	सिंधुदूर्ग	3	..	3	15	5	20	..	..	..	124	37	161	Sindhudurg
6	नाशिक	4	1	5	110	7	117	..	..	..	391	254	645	Nashik
7	धुळे	17	1	18	48	6	54	..	..	..	219	222	441	Dhule
8	जळगाव	2	2	4	54	4	58	..	..	..	245	245	490	Jalgaon
9	अहमदनगर	16	..	16	82	8	90	..	..	..	553	237	790	Ahmadnagar
10	पुणे	11	1	12	71	14	85	1	..	1	416	1,226	1,642	Pune
11	सातारा	12	2	14	39	15	54	..	..	..	404	180	584	Satara
12	सांगली	15	2	17	33	3	36	..	..	..	313	192	505	Sangli
13	सोलापूर	19	2	21	58	11	69	..	..	..	520	224	744	Solapur
14	कोल्हापूर	20	1	21	33	20	53	..	..	..	348	223	571	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	..	23	..	23	..	..	..	196	80	276	Aurangabad
16	जालना	2	..	2	17	2	19	..	..	..	81	24	105	Jalna
17	परभणी	6	..	6	23	2	25	..	..	..	190	51	241	Parbhani
18	बीड	9	1	10	28	3	31	..	..	..	203	52	255	Beed
19	नांदेड	4	1	5	42	5	47	..	..	..	232	52	284	Nanded
20	उस्मानाबाद	5	1	6	47	7	54	..	..	..	323	63	386	Osmanabad
21	बुलढाणा	5	..	5	33	3	36	..	..	..	201	132	333	Buldhana
22	अकोला	4	..	4	16	6	22	..	..	..	158	210	368	Akola
23	अमरावती	7	1	8	38	7	45	..	..	..	270	276	546	Amravati
24	यवतमाळ	8	..	8	22	8	30	..	..	..	233	217	450	Yavatmal
25	वर्धा	12	2	14	28	3	31	..	..	..	206	85	291	Wardha
26	नागपूर	6	7	13	25	..	25	..	..	..	203	654	857	Nagpur
27	भंडारा	15	..	15	50	2	52	..	..	..	393	92	485	Bhandara
28	चंद्रपूर	16	2	18	47	3	50	3	..	3	339	140	479	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	254	33	287	1,146	163	1,309	5	1	5	7,593	12,050	19,643	Maharashtra State

तबता क्रमांक/TABLE No. 15.3—contd.

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	मातेच्या आरोग्य-विषयक कारणे Maternal causes			अपरिपक्वता Pre-maturity			हतर सर्व कारणे All other causes			एकूण मृत्यू Total deaths			District (2)	
		ग्रामीण Rural (87)	नागरी Urban (88)	एकूण Total (89)	ग्रामीण Rural (90)	नागरी Urban (91)	एकूण Total (92)	ग्रामीण Rural (93)	नागरी Urban (94)	एकूण Total (95)	ग्रामीण Rural (96)	नागरी Urban (97)	एकूण Total (98)		
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)		
1	वृहन्मवई	..	93	93	..	..	..	..	38,021	38,021	..	70,871	70,871	Greater Bombay	
2	ठाणे	..	22	53	19	259	278	4,773	4,099	8,872	6,753	6,847	13,600	Thane	
3	रायगड	..	..	19	12	42	54	4,842	731	5,573	6,281	1,298	7,579	Raigad	
4	रत्नागिरी	..	8	30	18	22	40	5,977	724	6,701	8,267	1,048	9,315	Ratnagiri	
5	सिंधुदूर्ग	..	..	12	20	53	73	3,551	316	3,867	5,394	599	5,993	Sindhudurg	
6	नाशिक	..	22	98	57	119	176	10,153	4,685	14,838	13,784	6,242	20,026	Nashik	
7	धुळे	..	25	84	31	60	91	7,947	1,464	9,411	12,762	2,529	15,291	Dhule	
8	जळगांव	..	25	109	86	34	120	8,822	2,576	11,398	14,861	3,987	18,848	Jalgaon	
9	अहमदनगर	..	41	108	55	193	248	7,861	1,926	9,787	11,205	3,015	14,220	Ahmadnagar	
10	पुणे	..	18	60	70	1,361	1,434	7,974	8,882	16,856	10,264	15,291	25,555	Pune	
11	सातारा	..	27	72	38	116	154	6,131	1,411	7,542	9,272	2,300	11,572	Satara	
12	सांगली	..	75	113	28	127	155	4,778	2,547	7,325	7,059	3,747	10,806	Sangli	
13	सोलपूर	..	60	132	78	307	385	7,055	3,425	10,480	9,724	5,951	15,675	Solapur	
14	कोल्हापूर	..	36	80	57	357	414	6,758	2,605	9,363	10,480	4,626	15,106	Kolhapur	
15	औरंगाबाद	..	25	66	11	154	165	4,357	829	5,186	5,499	1,343	6,842	Aurangabad	
16	जालना	..	7	28	4	1	5	2,455	221	2,676	3,059	376	3,435	Jalna	
17	परभणी	..	29	67	9	4	13	3,696	856	4,552	4,789	1,309	6,098	Parbhani	
18	बीड	..	21	71	12	23	35	3,677	954	4,631	4,729	1,288	6,017	Beed	
19	नांदेड	..	41	91	6	89	95	5,398	1,283	6,681	6,752	2,099	8,851	Nanded	
20	उस्मानाबाद	..	6	59	17	18	35	6,090	598	6,688	7,494	866	8,360	Osmanabad	
21	बुलढाणा	..	16	65	72	107	179	4,720	1,021	5,741	7,981	2,138	10,119	Buldana	
22	अकोला	..	15	45	28	115	143	4,107	1,949	6,056	6,272	3,109	9,381	Akola	
23	अमरावती	..	21	77	72	218	290	3,866	1,796	5,662	7,142	3,518	10,660	Amaravati	
24	यवतमाळ	..	24	82	38	29	67	4,000	1,402	5,402	7,854	2,524	10,378	Yavatmal	
25	वर्धा	..	8	31	35	44	79	3,024	632	3,656	5,235	1,029	6,264	Wardha	
26	नागपूर	..	39	61	14	5	19	3,984	7,094	11,078	6,202	10,233	16,435	Nagpur	
27	भंडारा	..	66	140	31	146	177	8,446	1,150	9,596	13,533	2,028	15,561	Bhandara	
28	चंद्रपूर	..	40	138	44	..	44	6,624	879	7,503	13,294	1,409	14,703	Chandrapur	
महाराष्ट्र राज्य		..	1,274	810	2,084	962	4,006	4,968	1,51,066	94,076	2,45,142	2,25,941	1,61,620	3,87,561	Maharashtra State

आधार.—संचालक, आरोग्य सेवा, पुणे.
Source.—Director of Public Health Services, Pune.

15. वैद्यकीय सेवा/MEDICAL

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15-4

सार्वजनिक आणि सार्वजनिक सहाय्यित संस्थांकडून मिळालेल्या वैद्यकीय सुविधा
Medical facilities available through public and public aided institutions

(३१ डिसेंबर १९८१ रोजी/As on 31st December 1981)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	रुग्णालये Hospitals	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे Primary health centres	दवाखाने Dispensaries	प्राथमिक आरोग्य पथके Primary health units	क्षयरोग रुग्णालये आणि रुग्ण चिकित्सालये T.B. Hospitals and clinics	सर्व संस्थातील खाटांची संख्या Number of beds in all institutions	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बृहन्मुंबई	229	..	346	..	24	29,332	Greater Bombay
2	ठाणे	44	26(4)	48(2)	6	2	5,374	Thane
3	रायगड	23	18(3)	55	15	1	1,305	Raigad
4	रत्नागिरी	34	27(3)	44(2)	18(1)	3	1,886	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	25	25(4)	248	12	4	2,441	Nashik
7	धुळे	39	24(3)	195	13	1	1,427	Dhule
8	जळगाव	48	23	203(3)	3	5	1,893	Jalgaon
9	अहमदनगर	47	19(1)	56	21	3	2,553	Ahmadnagar
10	पुणे	64	24(4)	85	48(1)	11	11,481	Pune
11	सातारा	45	18(4)	45	14	2	1,849	Satara
12	सांगली	39	13(3)	102	16	2	2,652	Sangli
13	सोलापूर	77	17(2)	91	12	5	4,068	Solapur
14	कोल्हापूर	39	16(4)	112	23	3	2,287	Kolhapur
15	औरंगाबाद	35	20(4)	192	29	3	2,277	Aurangabad
16	जालना	..	..	..	..	..	..	Jalna
17	परभणी	20	14(1)	120(1)	25	1	794	Parbhani
18	बीड	8	13(1)	46	16	2	998	Beed
19	नांदेड	15	13(3)	118	21	1	951	Nanded
20	उस्मानाबाद	18	16(4)	54	22	2	943	Osmanabad
21	बुलढाणा	25	13(4)	147	9	2	882	Buldana
22	अकोला	34	14(3)	99	11	1	1,839	Akola
23	अमरावती	43	16(4)	391	14	2	3,478	Amravati
24	यवतमाळ	24	18(3)	168	11	1	1,202	Yavatmal
25	वर्धा	20	8(3)	148	11	1	1,769	Wardha
26	नागपूर	47	13(4)	158	6	3	5,711	Nagpur
27	भंडारा	9	17(2)	119	9	2	945	Bhandara
28	चंद्रपूर	21	29(5)	107	15	3	1,311	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	1,072	454(76)	3,497(8)	400(2)	90	91,648	Maharashtra State

- टीप.—(१) रुग्णालये व दवाखाने ह्यात स्वायत्त व व्हातनाम सस्था यांच्या खाजगी रुग्णालये/दवाखाने याचा समावेश आहे.
(२) "खाटां" मध्ये शासकीय स्थानिक तसेच खाजगी संस्थांची रुग्णालये, प्राथमिक आरोग्य केंद्रे, प्राथमिक आरोग्य पथके ह्यातील सर्व प्रकारच्या खाटांचा समावेश आहे.
(३) कसातील आकडे हे ग्रामीण रुग्णालये म्हणून श्रेणी वाढ केलेले आहेत. अशी एकूण ८६ ग्रामीण रुग्णालये आहेत.
- Note.—(i) Hospitals and dispensaries are inclusive of voluntary and known private bodies.
(ii) Beds include all types of hospital beds (special and general) provided in hospitals, primary health centres, primary health units, dispensaries owned by Govt., local as well as private bodies.
(iii) Figures given in brackets are upgraded rural hospitals. There are in all 86 rural hospitals.

आधार.—संचालक, आरोग्य सेवा, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

Source.—Directorate of Health Services, Maharashtra State, Pune.

15. वैद्यकीय माहिती/MEDICAL

तपता क्रमांक/TABLE No. 15-5

कुटुंब कल्याण केंद्रांची संख्या व रवांचे कार्य
Number of family welfare centres operating and work done

(1981-82)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	नसवदी शस्त्रक्रियांची संख्या No of sterilisation operations done			एकूण Total	वसविलेल्या लुपांची संख्या No. of I. U. D. ° insertions performed	District
		३१ मार्च १९८२ रोजी केंद्रांची संख्या No of centres as on 31st March 1982	पुरुष नसवदी Vasectomy	स्त्री नसवदी Tubectomy			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	वृहन्मुबई	72	8,632	36,076	44,708	16,171	Greater Bombay
2	ठाणे	32	11,536	10,579	22,115	1,827	Thane
3	रायगड	19	6,895	4,749	11,644	332	Raigad
4	रत्नागिरी	21	3,480	3,684	7,164	454	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	9	966	2,355	3,321	224	Sindhudurg
6	नाशिक	31	13,497	15,074	28,571	1,436	Nashik
7	धुळे	26	10,407	9,980	20,387	723	Dhule
8	जळगांव	30	7,946	11,960	19,906	783	Jalgaon
9	अहमदनगर	25	7,355	17,467	24,822	395	Ahmadnagar
10	पुणे	47	13,606	24,777	38,383	5,071	Pune
11	सातारा	21	4,570	12,128	16,698	1,243	Satara
12	सांगली	15	2,646	12,436	15,082	542	Sangli
13	सोलापूर	29	7,063	16,898	23,961	1,782	Solapur
14	कोल्हापूर	23	3,409	17,606	21,015	867	Kolhapur
15	औरंगाबाद	23	1,759	8,291	10,050	1,148	Aurangabad
16	जालना	2	1,031	4,587	5,618	133	Jalna
17	परभणी	16	1,989	7,219	9,208	98	Parbhani
18	बीड	16	1,150	10,757	11,907	220	Beed
19	नांदेड	15	1,088	8,212	9,300	224	Nanded
20	उस्मानाबाद	19	1,468	14,921	16,389	136	Osmanabad
21	बुलडाणा	15	6,382	5,268	11,650	128	Buldana
22	अकोला	19	7,832	8,171	16,003	543	Akola
23	अमरावती	20	16,181	6,854	23,035	1,105	Amravati
24	यवतमाळ	23	10,782	4,664	15,446	484	Yavatmal
25	वर्धा	13	4,280	3,490	7,770	516	Wardha
26	नागपूर	24	12,409	9,965	22,374	3,222	Nagpur
27	भंडारा	19	10,540	3,207	13,747	395	Bhandara
28	चंद्रपूर	21	20,461	3,869	24,330	496	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	645	1,99,360	2,95,244	4,94,604	40,698	Maharashtra State

आधार.—सहसंचालक, आरोग्य सेवा, कुटुंब कल्याण विभाग (मातावाढसंगोपन व शालेय आरोग्य), महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source.—Joint Director of Health Services, Family Welfare, MCH and SH, Government of Maharashtra, Pune.

---

16. सहकार/CO-OPERATION

---

16. सहकार/

तक्ता क्रमांक/

कृषि व बिगर कृषि पत शिखर आणि मध्यवर्ती संस्थांचे व्यवहार/

(1981-

अनुक्रमांक	जिल्हा	बँकाची संख्या	सदस्यसंख्या Membership			स्वीय भांडवल	एकूण ठेवी	कर्जे
			संस्थेतील	व्यक्तिगत	नाममात्र			
Serial No.		No. of banks	Societies	Individuals	Nominal	Owned fund	Total deposits	Borrowings
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	बऱ्हमुबई	4	13,054	7,61,192	17,830	19,711	57,821	39,989
2	ठाणे	1	1,683	133	21,775	356	3,486	100
3	रायगड	1	934	275	8,382	130	1,368	40
4	रत्नागिरी	1	1,016	127	1,07,073	276	1,848	4
5	सिंधुदुर्ग							
6	नाशिक	1	1,997	1,771	6,334	516	3,980	873
7	धुळे	1	2,207	1	3,876	487	1,896	513
8	जळगांव	1	1,954	2,708	10,722	744	4,744	992
9	अहमदनगर	1	1,850	1,657	..	959	6,149	2,211
10	पुणे	1	2,541	3,408	..	767	6,037	4
11	सातारा	1	1,495	1,851	44,085	573	4,496	201
12	सांगली	1	1,235	404	13,822	486	4,557	867
13	सोलापूर	2	2,449	3,203	10,840	646	2,947	1,253
14	कोल्हापूर	1	2,447	772	24,824	706	5,493	144
15	औरंगाबाद	1	1,468	64	..	481	1,953	558
16	जालना							
17	परभणी	1	1,330	27	..	489	1,464	676
18	बीड	1	761	124	343	281	1,127	296
19	नांदेड	1	1,242	114	..	310	1,547	775
20	उम्मानाबाद	1	1,510	54	12,714	483	2,083	225
21	बुलढाणा	1	1,046	1,370	969	340	1,321	982
22	अकोला	1	1,129	1,128	..	339	1,360	858
23	अमरावती	1	1,003	1,399	..	356	1,418	858
24	यवतमाळ	1	866	1,196	6,168	525	1,901	1,131
25	वर्धा	1	590	100	..	204	740	250
26	नागपूर	1	1,467	164	64	328	1,587	58
27	भंडारा	1	1,152	111	1,231	202	791	24
28	चंद्रपूर	1	1,135	475	241	183	983	73
	महाराष्ट्र राज्य	30	49,561	7,83,828	2,91,293	30,878	1,23,097	53,955

आधार.—सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

CO-OPERATION

TABLE No. 16-1

Operation of agricultural and non-agricultural credit apex and central institutions.

82)

(रकम लाख रुपयात)
(Amount in lakh Rs.)

खेळते भांडवल	एकूण गुंतवणूक	नवीन कर्जे	कर्ज वसुली	येणे कर्ज		धकबाकी		District
				संस्था	व्यक्तीगत	कर्ज	नवीकरण न केलेल्या पत्रकर्जांचा अधिकर्षः	
Working Capital	Total Investments	Fresh advances	Recoveries	Societies	Individual	Loans	Unrenewed cash credit overdrafts	
(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
1,22,224	20,846	2,05,865	27,359	62,234	25,007	4,831	136	Greater Bombay
4,122	181	5,721	536	1,758	79	177	17	Thane
1,611	379	1,784	112	879	93	256	45	Raigad
2,353	54	2,372	603	883	434	251	10	Ratnagiri
								Sindhudurg
5,806	96	12,983	2,281	4,183	125	703	18	Nashik
3,015	86	5,282	1,314	1,973	77	682	16	Dhule
6,665	255	15,262	1,901	4,595	94	1,253	42	Jalgaon
9,798	225	15,710	2,506	7,320	157	878	11	Ahmadnagar
7,276	50	9,228	1,364	4,230	407	325	45	Pune
5,665	206	11,017	843	3,747	188	333	43	Satara
6,126	102	12,964	1,790	4,078	301	368	11	Sangli
5,062	109	11,416	1,866	3,679	87	956	67	Solapur
6,927	106	17,706	2,488	4,759	99	455	305	Kolhapur
3,251	72	7,897	1,112	2,287	128	976	9	Aurangabad
								Jalna
2,758	46	6,778	892	1,924	34	802	72	Parbhani
1,805	97	1,654	356	1,095	20	642	27	Beed
2,696	72	5,250	834	1,927	25	650	49	Nanded
2,983	104	2,542	514	1,758	39	1,085	34	Osmanabad
2,930	88	7,525	962	2,190	13	861	26	Buldana
2,806	91	7,334	1,178	2,067	27	1,224	9	Akola
2,699	56	5,235	514	1,860	5	767	11	Amravati
3,823	93	7,518	1,173	2,837	43	887	22	Yavatmal
1,369	24	4,928	490	933	9	481	9	Wardha
2,148	573	2,954	316	1,356	21	763	18	Nagpur
1,215	30	1,292	513	602	35	292	17	Bhandara
1,316	30	1,966	341	812	17	411	15	Chandrapur
2,18,449	24,071	3,90,184	54,158	1,25,966	27,564	21,309	1,084	Maharashtra State

Source: Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

16. सहकार/CO-OPERATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16-2

कृषि पत व बहुउद्देशीय संस्थांचे व्यवहार/Operation of agricultural credit and multipurpose societies

(1981-82)

(रक्कम लाख रुपयांत/Amount in lakhs Rs.)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	संस्थांची संख्या No. of Societies (3)	सदस्यसंख्या Membership (000) (4)	स्वयं भांडवल Owned funds (5)	डेपॉजिट Deposits (6)	कर्ज Borrowings (7)	खेळते भांडवल Working capital (8)	नवीन कर्ज Fresh advances (9)	कर्जवसुली Recoveries (10)	येणे कर्ज Loans outstanding (11)	थकबाकी Overdues (12)	District (2)
1	बुलढुंबई	9	4	5	1	..	7	..	..	1	..	Greater Bombay
2	ठाणे	466	163	233	18	277	665	159	179	240	148	Thane
3	रायगड	506	138	162	8	277	422	137	126	252	177	Raigad
4	रत्नागिरी	372	154	128	6	131	323	134	113	169	54	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	220	90	88	2	105	230	103	77	127	51	Sindhudurg
6	नाशिक	810	283	1,377	17	2,511	4,057	2,659	2,266	2,975	1,138	Nashik
7	धुळे	600	242	732	6	1,873	2,755	1,319	1,191	2,054	883	Dhule
8	जळगाव	862	227	1,075	8	2,804	4,026	2,074	1,856	3,268	1,595	Jalgaon
9	अहमदनगर	1,054	360	1,903	224	3,810	6,106	3,066	2,680	4,638	1,540	Ahmadnagar
10	पुणे	813	260	831	12	1,542	2,488	1,441	1,103	1,933	546	Pune
11	सातारा	753	248	617	9	1,318	2,026	1,065	879	1,433	374	Satara
12	सांगली	520	219	739	40	2,192	3,042	1,983	1,370	2,236	325	Sangli
13	सोलापूर	855	230	672	22	1,892	2,628	1,137	959	2,157	1,079	Solapur
14	कोल्हापूर	898	347	1,804	476	2,805	5,538	3,387	2,757	3,565	499	Kolhapur
15	औरंगाबाद	679	167	309	5	1,438	1,652	964	830	1,347	479	Aurangabad
16	जालना	572	126	188	1	986	1,170	665	432	985	412	Jalna
17	परभणी	885	196	354	48	1,410	1,858	1,223	809	1,600	728	Parbhani
18	बीड	756	197	293	26	1,107	1,663	468	210	1,026	488	Beed
19	नांदेड	958	214	439	32	1,312	1,982	1,069	856	1,541	464	Nanded
20	उस्मानाबाद	963	244	422	17	1,478	1,773	463	512	1,321	837	Osmanabad
21	बुलढाणा	575	188	376	17	1,899	2,228	1,276	979	1,900	745	Buldana
22	अकोला	836	231	392	10	1,938	2,594	1,293	1,110	2,023	1,359	Akola
23	अमरावती	667	219	416	45	1,747	2,568	784	577	1,725	886	Amravati
24	यवतमाळ	543	229	528	38	2,789	3,729	1,553	1,132	2,490	929	Yavatmal
25	वर्धा	406 ✓	98 ✓	211	4	826	1,041	597	456	846 ✓	478	Wardha
26	नागपूर	601	144	221	18	1,008	1,443	430	384	1,032	720	Nagpur
27	भंडारा	692	180	230	37	520	801	347	300	464	287	Bhandara
28	चंद्रपूर	720	214	365	34	789	1,489	418	301	788	479	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		18,591	5,612	15,110	1,181	40,784	60,304	30,214	24,444	44,136	17,700	Maharashtra State

316

आधार.—सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

16. सहकार/CO-OPERATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16-3

बिगर कृषि संस्थांचे व्यवहार/Operation of non-agricultural credit societies

(1981-82)

(रक्कम लाख रुपयांत/Amount in lakh Rs.)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	संस्थांची संख्या No. of Societies (3)	सदस्यसंख्या Membership ('000) (4)	स्वीय भांडवल Owned capital (5)	ठेवी Deposits (6)	कर्जे Borrowings (7)	खेळते भांडवल Working capital (8)	नवीन कर्जे Fresh advances (9)	कर्जे वसुली Recoveries (10)	येणे कर्जे Loans outstanding (11)	यकबाकी Overdues (12)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	1,598	1,999	13,015	49,259	1,228	78,773	47,423	50,836	47,704	1,250	Greater Bombay
2	ठाणे	307	190	1,191	3,863	266	6,078	3,925	2,851	3,412	317	Thane
3	रायगड	97	63	200	924	116	1,427	1,415	785	978	108	Raigad
4	रत्नागिरी	40	52	105	742	10	1,000	963	736	684	44	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	22	7	16	53	3	90	87	62	58	4	Sindhudurg
6	नाशिक	196	147	691	2,616	310	4,189	4,774	2,734	2,860	209	Nashik
7	धुळे	123	68	308	1,561	215	2,440	2,878	1,896	1,816	91	Dhule
8	जळगाव	109	98	268	1,948	187	3,135	3,486	2,158	2,131	105	Jalgaon
9	अहमदनगर	166	121	632	2,387	380	4,134	5,894	4,615	2,851	302	Ahmadnagar
10	पुणे	474	393	1,899	9,318	363	14,073	10,527	7,111	7,760	492	Pune
11	सातारा	146	97	478	2,654	163	3,972	7,247	5,819	2,502	183	Satara
12	सांगली	219	139	438	3,993	423	5,710	3,940	4,384	3,681	277	Sangli
13	सोलापूर	265	138	447	2,877	115	4,136	5,020	2,606	2,590	181	Solapur
14	कोल्हापूर	416	348	770	7,434	303	10,189	8,799	4,644	6,355	523	Kolhapur
15	औरंगाबाद	112	24	111	79	164	422	577	429	255	14	Aurangabad
16	जालना	28	9	17	110	27	205	1,212	789	143	2	Jalna
17	परभणी	62	21	34	183	28	290	137	49	198	117	Parbhani
18	बीड	72	14	37	130	41	271	265	305	185	20	Beed
19	नांदेड	93	6	43	49	129	247	212	146	180	3	Nanded
20	उस्मानाबाद	165	34	149	320	163	720	559	384	492	51	Osmanabad
21	बुलडाणा	145	31	129	667	335	1,303	1,457	885	926	85	Buldana
22	अकोला	125	27	101	346	99	695	1,449	976	462	19	Akola
23	अमरावती	137	35	78	231	53	430	255	162	286	24	Amravati
24	यवतमाळ	108	14	42	87	54	217	155	129	158	22	Yavatmal
25	वर्धा	61	10	37	5	9	47	60	45	35	6	Wardha
26	नागपूर	321	207	463	1,126	110	2,031	1,708	654	1,437	84	Nagpur
27	भंडारा	98	28	96	110	122	468	370	263	368	12	Bhandara
28	चंद्रपूर	113	26	83	124	45	325	217	82	259	5	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		5,818	4,346	21,878	93,196	5,461	1,47,017	1,15,011	96,535	90,766	4,550	Maharashtra State

आधार.—सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

16. सहकार/

तक्ता क्रमांक/

सहकारी पणन संस्थांचे व्यवहार/

अनुक्रमांक	जिल्हा	संस्थाची संख्या	सदस्य संख्या	स्वीय भांडवल	इतर कर्जे	सेवते भांडवल	नवीन कर्जे
Serial No.		No. of societies	Membership ('000 No.)	Owned capital	Other borrowings	Working capital	Fresh advances
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	बृहन्मवई	1	1	1,816	1,753	8,943	..
2	ठाणे	9	5	36	21	154	..
3	रायगड	14	6	29	46	137	36
4	रत्नागिरी	10	4	56	11	129	..
5	सिधुदुर्ग	9	5	26	5	68	..
6	नाशिक	23	31	256	83	609	1
7	धुळे	23	20	142	14	360	20
8	जळगाव	62	57	413	88	865	236
9	अहमदनगर	18	29	507	63	502	6
10	पुणे	31	24	147	136	542	4
11	सातारा	10	17	99	56	270	..
12	सांगली	13	10	113	60	341	..
13	सोलापूर	18	10	93	14	265	..
14	कोल्हापूर	20	83	537	150	1,181	23
15	औरंगाबाद	13	18	64	78	219	54
16	जालना	5	8	24	12	93	..
17	परभणी	8	5	39	48	203	..
18	बीड	9	7	29	34	141	..
19	नांदेड	14	27	95	51	519	..
20	उस्मानाबाद	11	9	40	17	179	..
21	मुलढाणा	16	18	127	32	607	..
22	अकोला	15	27	115	11	569	..
23	अमरावती	17	29	120	19	478	10
24	यवतमाळ	14	17	108	78	621	..
25	वर्धा	12	11	97	11	454	2
26	नागपूर	16	11	727	433	1,536	6
27	भंडारा	14	10	106	29	182	..
28	चंद्रपूर	18	9	68	29	193	..
महाराष्ट्र राज्य		443	508	6,029	3,382	20,360	399

आधार.—सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

CO-OPERATION

TABLE No. 16-4

Operations of co-operative marketing societies

(1981-82)

(रकम लाख रुपयांत)
(Amount in lakh Rs.)

कर्जवसुली	वेणे कर्ज	स्थिर मत्ता	इतर मत्ता	मिळालेल्या मालाची किंमत	विक्री मालाची किंमत	वर्षाखेरीचा शिल्लक माल	वर्षातील नफा (+) तोटा (-) Profit (+) loss (-)	District
Recoveries	Outstanding	Fixed assets	Other assets	Value of goods received	Value of goods sold	Stock at the close of the year	Profit (+) loss (-)	District
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
..	..	232	5,848	16,031	46,100	2,863	+69	Greater Bombay
..	5	18	98	546	575	34	+1	Thane
33	15	2	129	370	357	28	—	Raigad
..	..	4	95	601	419	29	+3	Ratnagiri
..	..	10	24	311	317	26	+2	Sindhudurg
3	1	125	316	2,587	2,742	167	+12	Nashik
17	53	56	136	2,259	1,898	116	+1	Dhule
250	170	176	360	5,681	4,595	218	+6	Jalgaon
2	99	66	558	2,323	2,335	105	+36	Ahmadnagar
4	111	61	327	1,043	667	43	-3	Pune
..	3	60	131	1,395	1,508	77	+2	Satara
..	6	42	136	1,533	1,532	156	-4	Sangli
..	4	16	210	1,035	646	36	-2	Solapur
..	24	153	679	8,655	13,088	432	+52	Kolhapur
41	29	38	91	2,233	1,284	61	+3	Aurangabad
..	..	11	61	3,075	267	20	+8	Jalna
..	..	8	153	633	1,679	43	+5	Parbhani
..	..	11	71	460	323	60	+2	Beed
..	..	51	303	3,101	1,237	165	..	Nanded
..	..	11	135	639	417	34	-4	Osmanabad
1	5	67	382	4,581	1,483	150	+12	Buldana
..	..	62	350	5,933	2,477	159	+2	Akola
7	8	50	253	5,779	1,021	166	-2	Amravati
21	1	74	375	6,731	951	172	+4	Yavatmal
1	2	48	321	3,399	440	82	+5	Wardha
..	636	177	307	3,399	3,601	416	+97	Nagpur
..	3	21	79	642	644	80	-4	Bhandara
..	..	16	98	1,320	1,012	80	-1	Chandrapur
380	1,175	1,666	12,026	86,295	93,615	6,018	+302	Maharashtra State

Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

16. सहकार

तक्ता क्रमांक/

सहकारी उत्पादक संस्थांचे व्यवहार/

1981-

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	संस्थांची संख्या No. of Societies	सदस्य संख्या Membership (000)	स्वीय भांडवल Owned capital	इतर कर्जे Other borrowings	खेळते भांडवल Working capital	नवीन कर्जे Fresh advances	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	
1	बुध्दुंबई	**	185	26	1,073	584	2,392	33
2	ठाणे	**	449	78	902	545	1,590	96
3	रायगड	**	276	39	352	238	873	35
4	रत्नागिरी	**	145	33	152	208	455	65
5	सिंधुदुर्ग	**	78	20	124	78	312	17
6	नाशिक	**	677	123	3,175	2,614	8,303	7
7	धुळे	**	969	124	1,382	1,202	3,790	154
8	जळगाव	**	1,060	117	2,517	2,827	5,202	23
9	अहमदनगर	**	670	148	7,146	5,924	22,605	5
10	पुणे	**	903	105	2,667	2,284	7,545	13
11	सातारा	**	955	185	3,189	3,009	9,864	8
12	सांगली	**	722	131	3,039	1,792	8,528	16
13	सोलापूर	**	1,044	123	4,874	4,581	11,994	13
14	कोल्हापूर	**	1,381	287	9,830	7,469	26,772	33
15	औरंगाबाद	**	405	69	1,835	2,796	4,692	16
16	जालना	**	120	24	177	77	310	32
17	परभणी	**	263	59	1,551	2,105	3,219	20
18	बीड	**	458	45	1,219	2,021	2,978	6
19	नांदेड	**	444	61	936	1,554	2,387	4
20	उस्मानाबाद	**	817	115	1,525	1,433	3,642	11
21	दुलहाणा	**	412	44	518	753	1,024	57
22	अकोला	**	307	39	421	210	717	19
23	अमरावती	**	382	47	532	203	620	19
24	यवतमाळ	**	313	80	1,020	906	2,074	8
25	वर्धा	**	283	27	191	59	701	1
26	नागपूर	**	693	61	819	392	1,404	1
27	भंडारा	**	462	58	182	126	698	11
28	चंद्रपूर	**	372	46	147	69	1,057	45
महाराष्ट्र राज्य		**	15,245	2,314	51,495	46,059	1,35,748	779

आधार.—सहकार आयुक्त आणि निवृत्त, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

CO-OPERATION

TABLE No. 16-5

Operation of co-operative productive enterprises

82

(रकम लाख रुपयात)
(Amount in lakh Rs.)

कर्ज वसुली Recoveries	वेणे कर्ज Loans Outstanding	गुंतवणूक Investment	इतर मत्ता Other assets	मिळालेल्या मालाची किंमत Value of goods received	विक्री मालाची किंमत Value of goods sold	वर्ष अखेरीस मिल्लक माल Stocks at end of the the year	वर्षातील नफा (+)/ तोटा (-) Profit (+)/ Loss (-)	District
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
42	149	55	745	2,207	2,682	647	+47	Greater Bombay
117	204	89	537	1,535	2,043	143	+85	Thane
27	248	48	351	159	673	39	+15	Raigad
20	100	20	145	162	540	7	-6	Ratnagiri
5	42	56	101	82	93	18	+7	Sindhudurg
37	80	3,249	2,012	785	6,033	2,364	-23	Nashik
117	298	1,459	868	1,935	4,407	862	-76	Dhule
18	460	1,922	873	2,169	5,251	1,266	-96	Jalgaon
5	85	10,331	4,473	2,159	17,362	6,853	-158	Ahmadnagar
15	126	3,306	1,298	847	6,130	2,255	+23	Pune
1	25	3,866	2,139	1,593	8,688	3,189	+61	Satara
6	91	3,338	1,721	2,165	7,887	2,557	-41	Sangli
1	319	4,736	2,074	4,082	9,848	3,629	-180	Solapur
23	363	9,289	5,686	4,432	17,122	6,991	-4	Kolhapur
3	43	2,203	574	491	3,756	1,672	-128	Aurangabad
..	58	38	136	506	86	7	-2	Jalna
8	27	2,113	388	248	1,150	535	-306	Parbhani
1	44	1,596	261	314	2,862	1,009	-144	Beed
..	59	1,004	434	379	1,173	585	-184	Nanded
3	50	1,191	412	1,252	3,547	1,146	-119	Osmanabad
14	31	401	262	281	714	212	-98	Buldana
3	23	24	230	503	663	114	-42	Akola
2	32	38	119	499	621	117	-47	Amravati
..	27	352	652	675	1,415	443	-106	Yavatmal
15	16	29	526	547	550	6	-3	Wardha
2	29	66	548	2,203	1,960	395	-15	Nagpur
2	34	21	429	464	610	64	+7	Bhandara
..	23	26	886	363	346	40	+9	Chandrapur
487	3,086	50,866	28,880	33,037	1,08,212	37,165	-1,524	Maharashtra State

Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Maharashtra State, Pune.

16. सहकार/
तबता क्रमांक/
इतर सहकारी संस्थांचे व्यवहार/
(1981-

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	संस्थांची संख्या No. of Societies	सदस्य संख्या Membership ('000 No.)	स्वीय भांडवल Owned capital	इतर कर्जे Other borrowings	वेळते भांडवल Working capital	नवीन कर्जे Fresh advances
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	बृहन्मुंबई	9,078	973	3,369	9,634	25,439	63
2	ठाणे	1,487	94	223	1,481	5,715	291
3	रायगड	166	17	35	56	213	1
4	रत्नागिरी	79	10	9	17	64	..
5	सिंधुदुर्ग	43	6	8	24	59	8
6	नाशिक	1,040	70	106	1,464	3,072	1,059
7	धुळे	678	79	70	417	923	145
8	जळगाव	687	100	163	196	776	9
9	अहमदनगर	621	89	476	646	2,304	97
10	पुणे	2,570	153	386	1,440	2,620	418
11	सातारा	475	34	78	169	466	3
12	सांगली	344	41	111	137	543	16
13	सोलापूर	897	78	156	462	1,507	106
14	कोल्हापूर	549	96	175	446	981	22
15	औरंगाबाद	437	22	128	538	845	523
16	जालना	83	7	7	21	88	8
17	परभणी	252	20	13	163	307	97
18	बीड	354	29	15	77	220	17
19	नांदेड	594	42	39	187	375	4
20	उस्मानाबाद	693	42	20	133	351	3
21	बुलढाणा	224	20	32	95	236	1
22	अकोला	347	31	47	147	261	3
23	अमरावती	524	57	60	473	678	11
24	यवतमाळ	312	21	19	141	350	5
25	वर्धा	219	16	19	44	132	6
26	नागपूर	921	106	212	662	2,187	482
27	भंडारा	236	26	24	52	179	12
28	चंद्रपूर	163	19	100	296	1,268	123
	महाराष्ट्र राज्य	24,073	2,298	6,100	19,618	52,159	3,533

आधार --सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

CO-OPERATION

TABLE No. 16-6

Operations of other co-operative societies

82)

(रकम लाख रुपयात)
(Amount in lakh Rs.)

कर्ज वसुली Recoveries	वेधे कर्ज Outstandings	गुंतवणूक Investment	इतर मत्ता Other assets	मिळालेल्या मालाची किमत Value of goods received	विक्री मालाची किमत Value of goods sold	वर्षाखेरीचा मिळक माल Stocks at the end of the year	वर्षातील नफा (+)/ तोटा (-) Profit (+)/ loss (-)	District
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
57	84	22	8,314	12,036	12,457	594	+78	Greater Bombay
220	544	5	807	1,398	1,342	50	+12	Thane
3	11	..	110	157	159	6	+2	Raigad
1	4	1	33	70	74	5	+1	Ratnagiri
1	9	3	28	119	104	5	+2	Sindhudurg
80	939	1	623	912	978	34	+3	Nashik
11	378	8	213	472	481	29	+32	Dhule
3	36	46	409	260	273	16	+8	Jalgaon
38	173	112	840	1,139	976	39	-290	Ahmadnagar
273	355	3	721	1,397	1,230	96	+2	Pune
..	33	1	257	544	565	54	+4	Satara
2	24	2	325	219	245	21	-4	Sangali
82	58	3	927	1,228	1,328	65	+3	Solapur
54	96	3	426	1,384	1,512	81	+6	Kolhapur
26	392	..	173	.91	96	16	-5	Aurangabad
..	16	..	43	18	19	2	..	Jalna
..	166	..	81	43	50	10	..	Parbhani
2	36	..	100	193	173	.6	-3	Beed
1	83	..	133	298	313	30	+6	Nanded
3	40	1	170	188	194	2	+2	Osmanabad
1	38	..	73	115	114	11	+1	Buldana
1	36	..	67	254	272	19	+7	Akola
2	36	1	111	211	230	14	-2	Amravati
6	60	..	139	79	68	3	-1	Yavatmal
3	24	..	63	177	183	4	+2	Wardha
330	567	2	443	515	516	39	+4	Nagpur
21	10	..	80	172	169	10	-1	Bhandara
67	167	1	322	167	161	26	-15	Chandrapur
1,288	4,415	215	16,031	23,856	24,282	1,287	-146	Maharashtra State

Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

---

17. ग्रामीण पतपुरवठा/RURAL CREDIT

---

17. ग्रामीण पतपुरवठा/RURAL CREDIT

तबला क्रमांक/TABLE No. 17-1

मुंबई सावकार नियंत्रण कायदा, १९४६ साली दिलेल्या अनुज्ञप्तीची जिल्हावार संख्या.
Number of licences granted in each district under the Bombay Money Lenders' Act, 1946

(1981-82)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	अनुज्ञप्ती करिता आलेल्या अर्जांची संख्या Number of applications received	दिलेल्या अनुज्ञप्तीची संख्या Number of licences granted	नूतनीकरण केलेल्या अनुज्ञप्तीची संख्या Number of licences renewed	वैध अनुज्ञप्तीधारक सावकारांची संख्या Number of money lenders holding valid licences	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
	बृहन्मुंबई	1,876	131	1,745	1,876	Greater Bombay
	ठाणे	227	11	216	227	Thane
	रायगड	66	42	..	44	Raigad
	रत्नागिरी	7	..	7	7	Ratnagiri
	सिंधुदुर्ग	4	..	4	4	Sindhudurg
6	नाशिक	74	4	63	74	Nashik
7	धुळे	40	3	12	39	Dhule
8	जळगाव	76	8	64	76	Jalgaon
9	अहमदनगर	38	..	38	38	Ahmadnagar
10	पुणे	157	13	125	157	Pune
11	सातारा	78	2	76	78	Satara
12	सांगली	106	6	100	106	Sangli
13	सोलापूर	210	11	199	209	Solapur
14	कोल्हापूर	183	12	164	180	Kolhapur
15	औरंगाबाद	13	..	13	13	Aurangabad
16	जालना	23	..	..	23	Jalna
17	परभणी	70	..	7	7	Parbhani
18	बीड	15	..	11	7	Beed
19	नांदेड	33	4	28	32	Nanded
20	उस्मानाबाद	27	2	13	24	Osmanabad
21	बुलढाणा	55	2	12	51	Buldana
22	अकोला	100	5	87	100	Akola
23	अमरावती	156	11	139	151	Amravati
24	यवतमाळ	54	6	48	53	Yavatmal
25	वर्धा	80	4	76	77	Wardha
26	नागपूर	416	40	333	404	Nagpur
27	भंडारा	261	14	170	260	Bhandara
28	चंद्रपूर	148	15	115	139	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	4,593	346	3,865	4,456	Maharashtra State

आधार—सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Commissioner for co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

17. ग्रामीण पतपुरवठा/RURAL CREDIT

संज्ञा क्रमांक/TABLE No. 17-2

जिल्हावार अनुज्ञप्ती धारक सावकारांच्या व्यवहारांची माहिती.
Transactions of licensed money lenders in each district.

(1981-82)

(रुपये लाखात)
(Rs. in lakh)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	मुंबई सावकार नियंत्रण कायदा, १९४६ च्या कलम २२ खाली सुट न मिळालेले Not exempted under section 22 of the Bombay Money Lenders' Act, 1946			मुंबई सावकार नियंत्रण कायदा, १९४६ च्या कलम २२ खाली सुट मिळालेले Exempted under section 22 of the Bombay Money Lenders' Act, 1946			District
		व्यापाऱ्यांस दिलेली कर्जे Loans advanced to traders	विगर व्यापाऱ्यांस दिलेली कर्जे Loans advanced to non-traders	एकूण कर्जे Total loans advanced	व्यापाऱ्यांस दिलेली कर्जे Loans advanced to traders	विगर व्यापाऱ्यांस दिलेली कर्जे Loans advanced to non-traders	एकूण कर्जे Total loans advanced	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बृहन्मुंबई	417	249	666	..	795	795	Greater Bombay
2	ठाणे	..	91	91	..	..	..	Thane
3	रायगड	1	5	6	..	..	..	Raigad
4	रत्नागिरी	2	..	2	..	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	6	6	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	9	77	86	..	..	..	Nashik
7	धुळे	..	29	29	..	..	..	Dhule
8	जळगाव	9	31	40	..	..	..	Jalgaon
9	अहमदनगर	14	20	34	..	..	..	Ahmadnagar
10	पुणे	134	59	193	..	37	37	Pune
11	सातारा	7	140	147	..	74	74	Satara
12	सांगली	23	127	150	..	..	..	Sangli
13	सोलापूर	20	120	140	..	..	..	Solapur
14	कोल्हापूर	9	198	207	..	..	..	Kolhapur
15	औरंगाबाद	6	17	23	..	8	8	Aurangabad
16	जालना	4	6	10	..	..	..	Jalna
17	परभणी	..	9	9	..	..	..	Parbhani
18	बीड	2	2	4	2	12	14	Beed
19	नांदेड	..	3	3	..	..	..	Nanded
20	उस्मानाबाद	2	8	10	..	8	8	Osmanabad
21	बुलढाणा	3	35	38	..	..	..	Buldana
22	अकोला	3	14	17	..	..	..	Akola
23	अमरावती	15	134	149	..	..	..	Amravati
24	यवतमाळ	19	29	48	..	..	..	Yavatmal
25	वर्धा	8	86	94	..	..	..	Wardha
26	नागपूर	60	351	411	..	66	66	Nagpur
27	भंडारा	6	69	75	..	..	..	Bhandara
28	चंद्रपूर	2	62	64	..	..	..	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		775	1,977	2,752	2	1,000	1,002	Maharashtra State

साधार.—सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

---

18. बँका व संयुक्त भांडवली संस्था/BANKS AND JOINT STOCK COMPANIES

18, बँका आणि संयुक्त भांडवली संस्था/BANKS AND JOINT STOCK COMPANIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18.1

बँका असलेले गावे व शहरे (३१ डिसेंबर १९८० रोजीची)
Towns and villages having banking offices, as on 31st December 1980

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	शहरे/गावे	एकूण बँक कार्यालये Total banking offices	Town/ Village	अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	शहरे/गावे	एकूण बँक कार्यालये Total banking offices	Town/ Village
(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(1)	(2)	(3)	(4)	(3)
1	वृहन्मुंबई .. Greater Bombay.	वृहन्मुंबई	1,249	Greater Bombay.	2	ठाणे—चालू Thane—contd.	मासोळी ..	1	Masoli
							मोलाने ..	2	Molane
2	ठाणे—चालू. Thane—Contd.	आगाशी ..	2	Agashi			मोखाडा ..	2	Mokhada
		अबरनाथ ..	8	Ambarnath			मुंब्रा ..	1	Mumbra
		अर्नाळा ..	1	Arnala			मुर्बाड ..	3	Murbad
		आयरे ..	1	Ayare			नायगाव ..	1	Naigaon
		बदलापूर ..	1	Badlapur			नालासोपारा ..	1	Nalasopara
		बळकुम ..	1	Balkum			नादखाल ..	1	Nandakhal
		बसई ..	7	Bassain			नारपोली ..	1	Narpoli
		बसई रोड ..	1	Bassain Road			निजामपूर ..	1	Nijampur
		बेलापूर रोड ..	3	Belapur Road			निर्मळ ..	2	Nirmal
		भातसानगर ..	1	Bhatsanagar			पडघा ..	2	Padgha
		भाईंदर ..	6	Bhayandar			पालघर ..	4	Palghar
		भिवंडी ..	13	Bhiwandi			पापडी ..	2	Papadi
		बोईसर ..	3	Boisar			पाथर्ली ..	1	Patharli
		बोळीज ..	1	Boling			सदूर ..	1	Sandur
		बोर्डी ..	2	Bordi			सफळा ..	2	Saphala
		बगली ..	1	Bungli			सेतपाली ..	1	Setpali
		चारोटीनाका ..	1	Charotinaka			शहाड ..	1	Shahad
		चिंचणी ..	2	Chinchani			शहापूर ..	3	Shahapur
		डहानू ..	5	Dahanu			शिरजगाव ..	1	Shirajagaon
		दापचरी ..	1	Dapchhari			(सातपावली)		
		देवखाबा ..	1	Deokhamaba			तणसरी ..	2	Talasari
		दोसाई ..	1	Dhosai			तारपूर ..	3	Tarapur
		डोबिवली ..	19	Dombivali			ठाकुर्ली ..	1	Thakurli
		एडवण ..	2	Edwan			ठाणे ..	50	Thane
		गणेशपुरी ..	1	Ganeshपुरी			टिटवाळा ..	1	Titwala
		घणसोली ..	2	Ghansoli			तुर्भे (वशी) ..	12	Turbhe (Vashi)
		घोलवड ..	1	Gholwad			उल्हासनगर ..	17	Ulhasnagar
		गावदेव ..	1	Gaodev			उमर्डा ..	1	Omarada
		होळी ..	1	Holi			उत्तन ..	1	Uttan
		जव्हार ..	3	Jawhar			वडवली ..	1	Vadavali
		जुचंद्र ..	1	Juchandra			वडकूम ..	1	Vadkum
		कळवा ..	5	Kalwa			वालिव ..	1	Valiv
		कल्याण ..	21	Kalyan			वज्रेश्वरी ..	2	Vajreshwari
		कामण ..	1	Kaman			वाणगाव ..	2	Vangaon
		कपूर बावडी ..	1	Kapur Bavdi			वित्रमगड ..	2	Vikramgad
		कासा ..	1	Kasa			विरार ..	5	Virar
		कसारा ..	1	Kasara			वाडा ..	3	Wada
		कासार-वडवली ..	1	Kasar-Vadavali			वाणिव ..	1	Washind
		काटेमानिवली ..	2	Katemanivali				283	
		कळवा माहीम ..	2	Kelwa Mahim	3	रायगड ..	अगर दाडा ..	1	Agar Danda
		खर्डी ..	2	Khardi			अलिबाग ..	4	Alibag
		किन्हवेली ..	2	Kinhavali			बिरवाडी ..	2	Birwadi
		कोळशेट ..	1	Kolshet			बोर्ली-मडला ..	2	Borli-Mandla
		कोसवाड हिल ..	1	Kosbad Hill			चानेरे ..	1	Chanere
		कुडूस ..	1	Kudis			चाँडी ..	1	Chaundi
		कुळगाव ..	1	Kulgaon			चिरनेर ..	1	Chirner
		माजीवडे ..	1	Majiwade			चीक ..	2	Chowk
		मणिकपूर ..	2	Manickpur			दाबगाव ..	1	Dabgaon
		मनोरा ..	2	Manor			धटोव ..	1	Dhatav
		मानपाडा ..	1	Manpada			गोरेगाव ..	4	Goregaon

(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(1)	(2)	(3)	(4)	(3)
8	अहमदनगर-चालू प्रबराणगर Ahmednagar— contd.	प्रबराणगर .. 3 पडेगाव .. 2 पारनेर .. 3 पाथर्डी .. 5 पिपळगांव मालवी .. 1 पिंपर्ने .. 1 पोहेगाव .. 1 पुणतावा .. 2 राहाता .. 2 राहुरी .. 10 राजुर .. 3 राशीन .. 2 रई छत्तिसी .. 1 रुमभोडी .. 1 साहजहान नगर .. 1 सुकूर .. 2 सलाबतपूर .. 1 समशेरपूर .. 2 संगम .. 1 संगमनेर .. 8 सर्जेपूर .. 1 सर्पलकासार .. 1 सावल विहीर .. 1 शुहार जकली .. 1 शेगाव .. 5 शिवाली .. 1 शिर्डी .. 2 श्रीगोंदा .. 5 श्रीरामपूर (बेलापूर) .. 10 सोनई .. 3 सोनगाव .. 1 सुपा .. 1 टाकळीभान .. 1 टाकळी ब्राम्हण गाव .. 1 टाकळी काजी .. 1 टाकळी डोनेश्वर .. 1 टाकळी माया .. 1 तळेगाव .. 1 तिसगाव .. 2 उककलगाव .. 1 उंबरे .. 1 वडाळा वहिरोब .. 1 वडसिरे .. 1 वाभोरी .. 3 वृधेश्वर फॅक्टरी .. 1 वाळकी .. 2 वारी .. 2 येळी .. 1	3 Paravarannagar 2 Padhegaon 3 Parner 5 Pathardi 1 Pimpalgaon Malvi 1 Pimparne 1 Pohegaon 2 Puntamba 2 Rahata 10 Rahuri 3 Rajur 2 Rashin 1 Rui Chhatisi 1 Rumbhodi 1 Sahajahan Nagar 2 Sukur 1 Salabatpur 2 Samsherpur 1 Sangam 8 Sangamner 1 Sarjapur 1 Sarpalkasar 1 Saval Vihir 1 Suhar Jakli 5 Shegaon 1 Shivali 2 Shirdi 5 Shrigonda 10 Shirampur (Belapur) 3 Sonai 1 Songaon 1 Supa 1 Taklibhan 1 Takli Brahmsgaon 1 Takli Kazi 1 Takli Doneshwar 1 Takli Maya 1 Talegaon 2 Tisgaon 1 Ukkalgaon 1 Umbare 1 Vadala Bahiroba 1 Vadzire 3 Vambhori 1 Vridheshwar Factory 2 Walki 2 Wari 1 Yeli	246	9	पुणे-चालू Pune—contd.	बारामती .. 10 बावडा .. 2 बेल्हे .. 2 भिगवण .. 2 भोपखेड .. 1 भोर .. 5 भोसरी .. 1 बिब्वेवाडी .. 1 चाकण .. 3 चांबोडी .. 1 चास .. 1 दापोली .. 3 दांड .. 4 देहगाव .. 1 देहू रोड .. 3 देऊळगाव राजा .. 1 धामणी .. 1 दिघी .. 1 दिम्बा .. 1 दोरलेवाडी .. 1 फुरसुंगी .. 1 घोडेगाव .. 2 घोडनदी .. 2 घोरमाडे .. 3 इंदापूर .. 2 जेजुरी .. 2 जुन्नर .. 6 कडुस .. 2 कळंब .. 1 कामशेत .. 2 कासारवाडी .. 1 कादेवाडी (कन्हरी) .. 1 कवठे .. 2 केडगाव .. 2 केन्दूर .. 1 खडकवासला .. 2 खानापूर .. 1 खंडाला .. 2 खेड शिवापूर .. 2 किकवी .. 1 खडकी .. 6 कोढाणे-धावडे .. 1 कोरेगाव भिमा .. 1 कोरेगाव .. 1 किरवाडी .. 1 लासुर्ण .. 1 लवळे .. 1 लोहगाव .. 1 लोणावळा .. 8 लोणी .. 1 लोणी देवकर .. 1 लोणी काळभोर .. 1 मालेगाव .. 2 मंथर .. 4 मांडवगण .. 2 मांजरी .. 1 मावळ वडगाव .. 2 मुळशी (पौड) .. 1 निमगाव .. 1	10 Baramati 2 Bawada 2 Belhe 2 Bhigwan 1 Bhopkhed 5 Bhor 1 Bhosari 1 Bibwewadi 3 Chakan 1 Chambodi 1 Chas 3 Dapoli 4 Daund (Bhond) 1 Dehugaon 3 Dehu Road 1 Deulgaon Raja 1 Dhamni 1 Dighi 1 Dimbha 1 Dorlewadi 1 Fursungi 2 Ghodegaon 2 Ghodnadi 3 Ghormade 2 Indapur 2 Jejuri 6 Junnar 2 Kadus 1 Kalamb 2 Kamshet 1 Kasarwadi 1 Katewadi (Kanheri) 2 Kawathe 2 Kedgaon 1 Kendur 2 Khadkwasla 1 Khanapur 2 Khandala 2 Khed Shivapur 1 Kikavi 6 Khadki 1 Kondhane Dhavade 1 Koregaon Bhima 1 Koregaon 1 Kirwadi 1 Lasurne 1 Lawale 1 Lohgaon 8 Lonavala 1 Loni 1 Loni Devkar 1 Loni Kalbhori 2 Malegaon 4 Manchar 2 Mandavagan 1 Manjari 2 Maval Vadgaon 1 Mulshi (Paud) 1 Nimgaon	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18.1—contd

(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(1)	(2)	(3)	(4)	(3)
9	पुणे—चालू Pune—contd.	निम साखर ..	1	Nimsakhar	10	सातारा—चालू Satara—contd.	अलीत ..	1	Atit
		नीरा ..	2	Nira			ओन्न ..	2	Aundh
		निरगुडसर ..	1	Nirgudsar			बरड ..	1	Barad
		ओतूर ..	2	Otur			बावडन ..	1	Bawadhan
		पाबळ ..	2	Pabal			भटम्बरे ..	1	Bhatambre
		पोड ..	1	Paud			मुद्दप ..	2	Bhuinj
		पेठ ..	1	Peth			बुध ..	1	Budh
		पांढरे ..	2	Pandhare			चाफळ ..	2	Chaphal
		पारगाव ..	1	Paragaon			चितळी ..	1	Chitali
		पावना ..	1	Pavana			दहिवाडी ..	2	Dahiwadi
		पारिचे ..	1	Parinche			धनगरवाडी ..	1	Dhangarwadi
		पाटस ..	2	Patas			देवेवाडी ..	2	Dhebewadi
		पेठ ..	2	Peth			दुधवाडी ..	1	Dudhbaki
		पिंपरी त्रिचवड ..	19	Pimpri			दुधवाडी ..	1	Dudhebavi
				Chinchwad			गिरवे ..	1	Girave
		पुणे कटकमंडळ/ महानगरपालिका	289	Pune Cant./ Municipal Corporation			गोदवले ..	3	Gondwale
		राहू ..	1	Rahu			गोखली ..	1	Gokhali
		राजगाव ..	1	Ranjangaon			गुणवरे ..	1	Gunavare
		रांजणी ..	1	Ranjani			हेळगांव ..	1	Halgaon
		राजेवाडी ..	1	Rajewadi			काले ..	1	Kale
		सांगवी ..	1	Sangavi			कळेडोण ..	2	Kaledhon
		साधवी ..	1	Sanghvi			कऱ्हाड ..	21	Karad
		सांशर ..	2	Sansar			करंजे ..	1	Karanje
		सासवड (पुरंदर)	4	Saswad (Purandar)			कावे ..	1	Karve
		सिक्रापुर ..	1	Shikrapur			खडाळा (बावडा)	2	Khandala (Bawada)
		शिपोळी ..	1	Shinoli			कुभारगाव ..	1	Kumbhargaoon
		शिरूर ..	2	Sirur			खटाव ..	2	Khtav
		सोमेश्वर नगर ..	1	Someshwar- nagar			किसाननगर ..	1	Kisannagar
		सुपे ..	2	Supe			कोळे ..	1	Kole
		तळेगाव दामाडे ..	4	Talegaon Dabhade			कोपडे हवेली ..	1	Koparde Haveli
		तळेगाव डमढरे ..	2	Talegaon Dhamdhere			कोरेगाव ..	5	Koregaon
		थेउर ..	2	Theur			कृष्णनगर ..	1	Krishna Nagar
		उरली कांचन ..	2	Uruli Kanchan			कुडाळ ..	2	Kudal
		उत्तम नगर ..	2	Uttamnagar			लिंब ..	1	Limb
		वडगाव ..	1	Wadgaon			लोणंद ..	3	Lonand
		निवाळकर ..		Nimbalkar			महाबळेश्वर ..	4	Mahabaleshwar
		नायगाव ..	1	Naigaon			माहूली ..	1	Mahuli
		नेवरे ..	2	Nevare			मलवडी ..	1	Malawade
		नारायणगाव ..	3	Narayangaon			मल्हार पेठ ..	2	Malhar Peth
		नारोडी ..	1	Narodi			भरळी ..	1	Marali
		निगडी ..	1	Nigdi			मसूर ..	4	Masur
		वरवंड ..	1	Varavand			माडी ..	1	Mardi
		वीर ..	1	Veer			मायणी ..	2	Mayani
		वेल्हे ..	2	Velhe			मेठा जोशी ..	2	Metha Joshi
		विठ्ठलवाडी ..	1	Vithalwadi			म्हसवडे ..	3	Mhaswad
		वाडे ..	2	Wade			मोरगिरी ..	1	Morgiri
		वाफगाव ..	1	Wafagaon			नागठाणे ..	3	Nagthane
		बाघोली ..	1	Wagholi			ओंगलेवाडी ..	2	Ogalewadi
		बालचंद नगर ..	5	Walchand Nagar			पाटण ..	3	Patan
		वाल्हे ..	2	Walhe			पवारवाडी ..	1	Pawarwadi
		येंवत ..	2	Yewat			फलटण ..	12	Phaltan
				512			पिंपोडे (बु)	1	Pimpode (Budruk)
							पुसेगाव ..	2	Pusegaon
							पुसेसावली ..	2	Pusesavli
							पेठ (मंजिरी)	1	Peth (Manjiri)
							पाचगणी ..	4	Pachagani
							पांचवड ..	1	Panchwad
							पाडी ..	2	Pardi
							राहितपूर ..	2	Rahimtpur
							रिठरे ..	2	Rethare
							मलादपूर ..	1	Saladpur
10	सातारा Satara	आरळे ..	1	Arale					
		आसू ..	2	Asu					
		आटके ..	1	Atake					

(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	
18	उस्मानाबाद—बालू .. Osmanabad— contd.	तारखेडा .. तेर .. तुळजापूर .. उदगीर .. उजनी .. उपाले (मकादेवी) .. वडवळ .. वाढोना .. वडवळ (नागनाथ) .. वालदी .. वालवड .. वाशी .. येरमाळा ..	1 2 4 7 2 1 1 2 1 1 1 2 2	Tarkheda Ter Tuljapur Udgir Ujani Upale (Makadevi). Wadawal Wadhona Wadawal (Nagnath). Walndi Walwod Washi Yermala	19	बुलढाणा—बालू .. Buldana— contd.	सम्रामपूर .. शेगाव .. शेलगाव बाजार .. शेंदूरजना .. सिदखेड राजा .. सुलतानपूर .. ऊदरी .. वडनेर भोलजी ..	2 4 1 1 2 2 2 2	Sangrampur Shegaon Shelgaon- Bazar. Shendurjana Sindkhed Raja Sultanpur Undri Wadner Bholji	112
			159		20	अकोला .. Akola	अडगाव .. अकोला .. आकोट .. आलेगाव .. अनमिग .. बेलापूर .. बोरगाव-मजू .. चानी .. चोहाटा .. चोहाटा-बाजार .. दापुरा .. धनज .. फुलउमरी .. हिवरखेड .. जलंब .. खामगाव .. कारजा .. कानशिवनी .. केनवड .. किन्हीराजा .. कुरणखेड .. कुसुम .. महान .. मालेगाव .. माना .. मंगूल-झनक .. मंगरुळ .. मानोरा .. मेडशी .. महसांग .. मुर्तीझापूर .. निंबा .. पारस .. पातूर .. पिंजर .. पोहारा देवी .. रिसोड .. रिथाड .. शेलू बाजार .. शेंदूरजना .. शिरपूर .. तेल्हारा .. तोडगाव .. उंबदा-बाजार .. उमरी .. उरळ .. वाडेगाव .. वाशिम ..	1 16 6 1 2 3 2 1 1 1 1 2 1 2 6 1 1 1 1 1 1 4 2 1 2 2 2 1 6 1 1 1 1 1 2 2 2 1 6 1 1 2 1 4 2 2 2 1 1 1 1 1 2 1 2 1 2 2	Adgaon Akola Akot Alegaon Ansing Belapur Borgaon-Manju Chani Chohatta Chohatta- Bazar. Dapura Dhanaj Fulumri Hiwarkhed Jalamb Khamgaon Karanja Kanshivani Kenwad Kinhiraja Kurankhed Kuram Mahan Malegaon Mana Manjul-zanak Mangrul Manora Medshi Mhaisang Murtizapur Nimba Paras Patur Pinjar Pohara Devi Risod Rithad Shelu Bazar Shendurjana Shirpur Telhara Tondgaon Umbrade- Bazar Umri Ural Wadegaon Washim	110
19	बुलढाणा .. Buldana	अमदापूर .. बिबी .. भोनगाव .. बोरीअडगाव .. बुलढाणा .. चांदूर बिस्वा .. चिखली .. दाजला .. दाताला मोही .. देऊळगाव .. देऊळगाव राजा .. धरणगाव .. घाड .. धामणगाव बल्लाड .. दोनेगाव .. दुसरबीड .. बुलढाणा .. हिरदास .. हिवरे .. जळगाव जामोद .. जामोरा .. जानेफळ .. केळवड .. खामगाव .. किनगाव राजा .. कोलबड .. लिहा .. लोणार .. लोणी गवळी .. मलकापूर .. माटरगाव .. मेहकर .. मोरा बु. .. मोताळा .. नांदूरा .. पाडळी .. पाथर्डा .. पिंपलगाव काळे .. पिंपळगाव राजा .. पिंपरी गवळी .. रायपूर .. राजापूर .. साखरखेडा ..	2 2 1 1 4 1 4 1 1 2 4 1 3 2 2 1 1 1 1 4 1 1 1 11 1 2 2 2 1 1 3 1 7 2 5 1 2 4 1 2 2 3 1 1 1 2	Amdapur Bibi Bhoangaon Boriadgaon Buldana Chandurbiswa Chikhali Dajala Datala Mohi Deulgaon Deulgaon Raja Dharangaon Dhad Dhamangaon Ballad. Donegaon Dusarbid Buldana Hirdas Hiware Jalgaon-Jamod Jambhora Janephal Kelvad Khamgaon Kingaon Raja Kolbad Liha Lonor Loni Gaoli Malkapur Matargaon Mehkar Mora Bk. Motola Nandura Padli Patharda Pimpalgaon Kale. Pimpalgaon- Raja. Pimpri Gawali Rajpur Rajapur Sakharkheda						

तद्वत्ता क्रमांक/TABLE No. 18.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(1)	(2)	(3)	(4)	(3)		
25	भंडारा—चालू Bhandra— contd.	गोरगाव .. जाव .. जवाहरनगर .. कामठान .. कराडी .. कुई .. कोडाकासा .. लाखनदूर .. लाखानी .. मसाल .. मोहली .. मोरगाव अर्जुनी .. मुधरी .. नवेगांव-बाघ .. पालादुर .. पालोरे .. परसवाड .. पवनी .. रायलतोली .. सडक-अर्जुनी .. साकोली .. सालेकसा .. सागोडी .. सलगम .. सिहोरे .. सौदड .. तिरोरा .. तुमसर .. वडगाव .. वर्ठी ..	1 1 2 1 1 2 1 2 3 1 2 1 1 2 1 1 1 3 2 2 1 3 3 4 1 1	Goregaon Jamb Jawaharnagar Kamthan Karadi Kooi Kondakasa Lakhandur Lakhani Masal Mohali Morgaon Arjuni. Mundhri Navegaon- Bandh. Palandur Palore Paraswad Paouni Raitoli Sadak-Arjuni Sakoli Saleksa Sangoldi Salgam Sihora Soundad Tirora Tumsar Wadegaon Warthi	88	26	चंद्रपूर—चालू Chandrapur— contd.	चामोर्शी .. चंद्रपूर .. चादा-रव्यतवारी .. चिमुर .. चोपरा .. देवई-गोविंदपूर .. धानोरा .. दुर्गापूर .. इटापल्ली .. गोडखापूर .. गडचिरोली .. घोट .. घुगुस .. गोडपिपरी .. कोडशी .. कोठारी .. कुरखेडा .. महेली .. महाकाली .. मूल .. नागभीड .. नवरगाव .. नेरी .. पोभूर्णा .. राजोली .. राजुरा .. साकोली .. शंकरपूर .. शेगाव .. सिंदेवाही .. सिरोंचा .. तलोडी (बेलापूर) .. व्याहाड (बु.) .. बरोरा .. बारसा .. विरुर .. येटापल्ली ..	2 16 1 2 1 1 2 1 1 2 3 2 1 2 1 2 2 2 2 2 2 1 1 2 2 1 2 2 1 1 2 2 1 5 3 1 2	Chamorshi Chandrapur Chanda-Rayat- wari. Chimur Chopra Dewai Govind- pur. Dhanora Durgapur Etapalli Gadkhpur Gadchiroli Ghot Ghugus Gondpipari Kodashi Kothari Kurkheda Maheli Mahakali Mul Nagbhid Nawargaon Neri Pombhurna Rajoli Rajura Sakoli Shankarpur Shegaon Sindhewahi Sironcha Talodhi (Belapur). Vyahad (Budruk). Warora Warsa Wirur Yetapalli	96
26	चंद्रपूर .. Chandrapur	अहेरी .. अल्लापली .. आरमोरी .. बल्लारपूर .. बल्लारशा .. भद्रावती .. भिसी .. ब्रम्हपुरी ..	2 1 2 4 1 4 1 3	Aheri Allapalli Armori Ballarpur Ballarsha Bhadrawati Bhisi Brahmapuri							

13. बँका व संयुक्त भांडवली संस्था/BANKS AND JOINT STOCK COMPANIES

सप्तता क्रमांक/TABLE No. 18.2

लोकसंख्येच्या गटानुसार बँक कार्यालयांची विभागणी
Distribution of Banking offices by Population range

(३१ डिसेंबर १९८० रोजी/As on 31st December 1980)

अनुक्रमांक Serial No.	लोकसंख्या गट	Number of places	Number of offices	Population range
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	वर्गवारी न केलेले	.. 382	450	Unclassified
2	५००० चे खाली ..	.. 873	1,239	Below 5,000
3	५,००० ते १०,००० ..	.. 412	800	5,000 to 10,000
4	१०,००० ते २५,००० ..	.. 172	618	10,000 to 25,000
5	२५,००० ते ५०,००० ..	.. 43	292	25,000 to 50,000
6	५०,००० ते ७५,००० ..	.. 13	166	50,000 to 75,000
7	७५,००० ते १,००,००० ..	.. 8	135	75,000 to 1,00,000
8	एक लाखाचे वर ..	.. 18	2,179	Above 1,00,000
	एकूण ..	.. 1,921	5,879	Total

टीप.—लोकसंख्येची आकडेवारी १९७१ च्या जनगणनेवर आधारित आहे.

Note.—The population figures are based on the census of 1971.

आधार.—भारताच्या रिझर्व्ह बँकेने प्रकाशित केलेल्या दिरेक्टरी ऑफ बँक ऑफिसस, डिसेंबर १९८० चे प्रकाशन.

Source.—Directory of Bank Offices, December 1980 by Reserve Bank of India.

18. बँका व संयुक्त भांडवली संस्था/BANKS AND JOINT STOCK COMPANIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18.3

वर्गीकृत, अवर्गीकृत व सहकारी बँक कार्यालयांची संख्या
Number of Offices of scheduled, non-scheduled and co-operative banks

(३१ डिसेंबर १९८० रोजी /As on 31st December 1980)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्गीकृत बँका Scheduled Banks	अवर्गीकृत बँका Non-Scheduled banks	सहकारी बँका Co-operative banks	एकूण Total	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	बृहन्मुंबई	980	..	269	1,249	Greater Bombay
2	ठाणे	204	..	79	283	Thane
3	रायगड	77	..	52	129	Raigad
4	रत्नागिरी	112	..	67	179	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Sindhudurg
6	नाशिक	140	..	141	281	Nashik
7	धुळे	80	..	82	162	Dhule
8	जळगांव	99	..	128	227	Jalgaon
9	अहमदनगर	99	..	142	241	Ahmednagar
10	पुणे	330	..	183	513	Pune
11	सातारा	109	..	99	208	Satara
12	सांगली	127	..	119	246	Sangli
13	सोलापूर	135	..	115	250	Solapur
14	कोल्हापूर	148	..	173	321	Kolhapur
15	औरंगाबाद	101	..	79	180	Aurangabad
16	जालना	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Jalna
17	परभणी	63	..	54	117	Parbhani
18	बीड	46	..	46	92	Beed
19	नांदेड	70	..	77	147	Nanded
20	उस्मानाबाद	79	..	80	159	Osmanabad
21	बुलढाणा	52	..	60	112	Buldana
22	अकोला	62	..	53	115	Akola
23	अमरावती	73	..	53	126	Amravati
24	यवतमाळ	55	..	58	113	Yavatmal
25	वर्धा	40	..	25	65	Wardha
26	नागपूर	114	..	66	180	Nagpur
27	भंडारा	52	..	36	88	Bhandara
28	चंद्रपूर	63	..	33	96	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	3,510	..	2,369	5,879	Maharashtra State

टीप.—N.A.S. वेगळे उपलब्ध नाही/Not available Separately.

आधार.—भारताच्या रिझर्व्ह बँकेने प्रकाशित केलेल्या डिरेक्टरी ऑफ बँक ऑफिस प्रकाशन १९८०.
Source.—Directory of Bank Offices, December 1980 by Reserve Bank of India.

18. बँका व संयुक्त भांडवली संस्था/BANKS AND JOINT STOCK COMPANIES

संख्या क्रमांक/TABLE No. 18-4

संयुक्त भांडवली संस्थांची संख्या/Number of joint stock companies

३१ मार्च १९८२ रोजी/As on 31st March 1982.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	मर्यादित भागभांडवल असलेल्या कंपन्या Companies limited by shares		हमीने मर्यादित असलेल्या कंपन्या व नफ्यासाठी काम न करणाऱ्या संघटना Companies limited by guarantee and association not for profit		एकूण Total	District
		सार्वजनिक Public	खाजगी Private	सार्वजनिक Public	खाजगी Private		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	बृहन्मुंबई ..	1,555	13,730	232	45	15,562	Greater Bombay
2	ठाणे ..	4	216	13	2	235	Thane
3	रायगड ..	4	12	..	..	16	Raigad
4	रत्नागिरी ..	..	9	..	..	9	Ratnagiri
5	नाशिक ..	7	85	6	2	100	Nashik
6	धुळे ..	1	18	..	..	19	Dhule
7	जळगाव ..	6	36	..	..	42	Jaigaon
8	अहमदनगर ..	11	41	4	..	56	Ahmadnagar
9	पुणे ..	53	926	15	3	997	Pune
10	सातारा ..	16	53	..	..	69	Satara
11	सांगली ..	13	44	2	1	60	Sangli
12	सोलापूर ..	11	37	1	..	49	Solapur
13	कोल्हापूर ..	19	123	3	..	145	Kolhapur
14	औरंगाबाद ..	11	68	1	..	80	Aurangabad
15	परभणी ..	..	1	..	..	1	Parbhani
16	बीड ..	..	1	..	..	1	Beed
17	नांदेड ..	1	12	1	..	14	Nanded
18	उस्मानाबाद ..	3	3	1	..	7	Osmanabad
19	बुलढाणा ..	1	5	2	..	8	Buldana
20	अकोला ..	13	25	2	..	40	Akola
21	अमरावती ..	5	47	4	..	56	Amravati
22	यवतयाळ ..	2	7	1	..	10	Yavatmal
23	वर्धा ..	3	11	1	..	15	Wardha
24	नागपूर ..	50	224	11	4	289	Nagpur
25	भंडारा ..	3	14	..	..	17	Bhandara
26	चंद्रपूर ..	2	6	..	..	8	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य ..		1,794	15,754	300	57	17,905	Maharashtra State

आधार.—कंपनी व्यवहार खाते, कायदा, न्याय आणि कंपनी व्यवहार मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Department of Company Affairs, Ministry of Law, Justice and Company Affairs, Government of India, New Delhi.

---

19. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

स्थानिक संस्था/

तक्ता क्रमांक/

ग्रामपंचायतीचे उत्पन्न आणि खर्च/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	ग्रामपंचायती (संख्या) No. of Village Panchayats	गावांची संख्या No. of Villages covered	लोकसंख्या (हजाराने) Population ('000)	उत्पन्न Income	
					अनुदाने Grants	घरे व इमारतींवरील कर Taxes on houses and Buildings
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	ठाणे	961	1,697	1,619	2,591	11,040
2	रायगड	644	1,770	1,133	6,905	2,411
3	रत्नागिरी	757	1,119	1,202	3,525	1,447
4	सिंधुदुर्ग	398	454	710	2,745	742
5	नाशिक	1,230	1,664	1,779	3,842	2,542
6	धुळे	930	1,379	1,374	4,056	1,378
7	जळगांव	1,055	1,435	1,621	8,948	2,428
8	अहमदनगर	1,152	1,317	2,009	4,720	1,791
9	पुणे	1,128	1,501	1,875	7,013	3,387
10	सातारा	1,174	1,438	1,534	5,771	2,468
11	सांगली	625	562	1,262	3,318	1,741
12	सोलापूर	910	1,028	1,637	3,818	1,616
13	कोल्हापूर	900	1,055	1,563	5,326	2,704
14	बीरगावाव	687	1,308	1,013	2,108	833
15	जालना	555	915	776	1,759	550
16	परभणी	1,005	1,438	1,111	5,658	823
17	बीड	939	1,174	1,137	1,978	752
18	नांदेड	1,131	1,481	1,170	2,388	1,370
19	उस्मानाबाद	1,099	1,426	1,860	2,648	1,013
20	बुलढाणा	798	1,402	1,041	3,131	1,650
21	अकोला	956	1,744	1,148	5,435	1,558
22	अमरावती	808	1,978	1,131	3,656	2,250
23	यवतमाळ	1,124	1,938	1,225	2,193	1,861
24	वर्धा	484	1,376	588	3,437	896
25	नागपूर	703	1,874	894	7,018	1,848
26	भंडारा	1,009	1,698	1,405	4,272	2,405
27	चंद्रपूर	1,264	3,362	1,411	5,500	2,327
महाराष्ट्र राज्य		24,426	39,533	35,028	1,13,819	55,831

बाधार—अर्थ व सार्वजनिक संचालनालय, मुंबई.

LOCAL BODIES

TABLE No. 19-1

Income and expenditure of Village Panchayats (1981-82)

(रुपये हजारत)
(Rs. in thousand)

जकात Octroi	उत्पन्न Income				एकूण खर्च Total expenditure	District
	इतर कर व शुल्क Other taxes and fees	एकूण कर व शुल्क Total taxes and fees	इतर उत्पन्न Other Income	प्रारंभीच्या शिल्लकेमह एकूण उत्पन्न Total Income including opening balance		
(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
127	9,160	20,327	6,375	45,794	35,464	Thane
881	2,399	5,691	1,149	20,840	13,715	Raigad
..	515	1,962	..	11,530	6,981	Ratnagiri
..	277	1,019	..	7,201	4,847	Sindhudurg
415	7,735	10,691	..	23,007	14,653	Nashik
390	3,351	5,119	4,220	18,936	13,291	Dhule
705	4,717	7,849	2,723	31,904	23,743	Jalgaon
723	4,424	6,940	4,384	27,709	16,180	Ahmadnagar
154	2,893	6,434	3,693	31,738	17,985	Pune
1,192	1,098	4,758	1,176	26,644	16,215	Satara
65	2,175	3,980	985	19,398	12,505	Sangli
1,543	1,252	4,411	3,306	18,100	14,154	Solapur
..	5,516	8,220	..	25,810	17,585	Kolhapur
..	1,065	1,898	649	9,276	4,807	Aurangabad
..	754	1,305	121	8,345	3,068	Jalna
..	1,004	1,827	416	14,191	5,918	Parbhani
25	325	1,102	580	12,066	3,772	Beed
..	962	2,332	1,166	9,901	6,663	Nanded
94	473	1,580	889	12,504	6,464	Osmanabad
3	563	2,216	196	11,720	7,126	Buldhana
3	348	1,909	1,854	15,578	8,655	Akola
..	1,230	3,481	8,349	19,710	11,855	Amravati
..	154	2,015	4,007	16,410	8,911	Yavatmal
..	337	1,233	181	10,848	5,310	Wardha
696	973	3,518	1,449	17,435	11,865	Nagpur
..	894	3,299	254	13,953	8,756	Bhandara
21	1,864	4,211	508	19,930	10,417	Chandrapur
7,037	56,458	1,19,327	48,630	5,00,478	3,10,905	Maharashtra State

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Bombay.

19. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19-2

नगर परिषदा आणि महानगरपालिकांच्या उत्पन्नाची माहिती
Income of Municipal Councils and Corporations

(1981-82)

(रुपये हजारत)
(Rs. in thousand)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा/नगरपरिषदा/महानगरपालिका	नगरपालिका दर व कर I—Municipal rates and taxes				इतर साधने II—Other sources							असाधारण उत्पन्न, कर्जे आणि वाणिज्यिक उपकरणांचे उत्पन्न Extra ordinary income, debts and income of commercial enterprises	Districts/Municipal Councils/Corporations
		जकात Octroi	घरावरील व जमिनीवरील कर Taxes on houses and lands	इतर कर व शुल्क Other taxes and duties	एकूण Total I	शैक्षणिक संस्थांसाठी फी Fees from educational institutions	वाजार व कत्तलखाने यांच्यापासून उत्पन्न Receipts from markets and slaughter houses	शासकीय अनुदाने Government grants	सकीर्ण Miscellaneous	एकूण Total II	एकूण Total I+II			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)	
1.	ठाणे	1,13,705	28,914	16,166	1,58,785	4	765	37,700	10,197	48,666	2,07,451	46,591	Thane—	
1.1	वसई	747	340	44	1,131	4	70	1,008	316	1,398	2,529	1,528	Vasai	
1.2	कल्याण	6,913	3,329	3,120	13,362	.	30	2,933	1,031	3,994	17,356	7,309	Kalyan	
1.3	जव्हार	230	89	66	385	..	19	624	15	658	1,043	..	Jawhar	
1.4	ठाणे	47,778	13,744	7,202	68,724	..	120	10,191	4,734	15,045	83,769	21,012	Thane	
1.5	भिवंडी-निझामपूर	15,419	2,834	1,142	19,395	..	76	6,029	837	6,942	26,337	4,013	Bhivandi-Nizampur	
1.6	डोबिवली	3,567	4,485	3,315	11,367	..	404	3,744	466	4,614	15,981	5,429	Dombivoli	
1.7	अंबरनाथ	16,551	1,538	746	18,835	..	43	4,993	30	5,066	23,901	7,300	Ambarnath	
1.8	उल्हासनगर	22,500	2,555	531	25,586	..	3	8,178	2,768	10,949	36,535	.	Ulhasnagar	
2.	रायगड	18,058	3,744	1,731	23,533	..	263	7,414	3,657	11,334	34,867	10,575	Raigad—	
2.1	अलिबाग	662	322	161	1,145	..	42	560	412	1,014	2,159	974	Alibag	
2.2	महाड	1,158	230	130	1,518	..	12	1,328	176	1,516	3,034	2,153	Mahad	
2.3	माथेरान	146	95	476	717	..	19	354	3	376	1,093	97	Matheran	
2.4	पनवेल	2,474	854	329	3,657	@	105	1,727	238	2,070	5,727	3,461	Panvel	
2.5	पेण	1,318	288	104	1,710	..	3	386	481	870	2,580	..	Pen	
2.6	रोहा	434	178	83	695	..	13	308	139	460	1,155	377	Roha	
2.7	उरण	1,547	299	325	2,171	..	30	678	49	757	2,928	633	Uran	
2.8	मुरुड-जजिरा	420	127	5	552	..	9	232	62	303	855	1,159	Murud-Janjira	
2.9	श्रीवर्धन	430	91	8	529	..	20	207	21	248	777	221	Shrivardhan	
2.10	खोपोली	9,469	1,260	110	10,839	..	10	1,634	2,076	3,720	14,559	1,500	Khopoli	

3.	रत्नागिरी	..	..	..	7,757	1,714	1,150	10,621	..	277	6,241	6,954	13,472	24,093	4,338	Ratnagiri—
3.1	रत्नागिरी	..	..	..	4,016	1,147	906	6,069	..	176	4,363	6,504	11,043	17,112	2,656	Ratnagiri
3.2	चिपळूण	..	..	..	2,014	350	110	2,474	..	85	1,082	235	1,402	3,876	754	Chiplun
3.3	खेड	..	..	..	925	143	32	1,100	..	5	455	104	564	1,664	494	Khed
3.4	राजापूर	..	..	..	802	74	102	978	..	11	341	111	463	1,441	434	Rajapur
4	सिंधुदुर्ग	..	..	..	2,961	449	250	3,660	..	88	1,735	317	2,140	5,800	314	Sindhudurg—
4.1	मालवण	..	..	..	926	162	24	1,112	..	8	621	186	815	1,927	13	Malwan
4.2	वेगुर्ला	..	..	..	496	103	213	812	..	29	471	57	557	1,369	..	Vengurla
4.3	सावतवाडी	..	..	..	1,539	184	13	1,736	..	51	643	74	768	2,504	301	Sawantwadi
5	नाशिक	..	..	..	48,769	13,018	8,590	70,377	92	2,610	40,599	14,000	5,7301	1,27,678	36,035	Nashik—
5.1	नाशिक	..	..	..	12,722	5,703	6,138	24,563	38	1,599	14,230	4,092	19,959	44,522	9,929	Nashik
5.2	इगतपुरी	..	..	..	472	212	179	863	..	28	357	208	593	1,456	..	Igatpuri
5.3	नांदगाव	..	..	..	342	196	103	641	..	26	238	74	338	979	..	Nandgaon
5.4	मनमाड	..	..	..	1,382	639	742	2,763	30	101	4,208	4,339	8,678	11,441	2,874	Manmad
5.5	सिन्नर	..	..	..	722	170	158	1,050	..	*	468	204	672	1,722	271	Sinnar
5.6	येवला	..	..	..	1,208	221	308	1,737	..	166	991	370	1,527	3,264	3,637	Yeola
5.7	त्रिंबक	..	..	..	58	56	48	162	..	..	366	162	528	690	..	Trimbak
5.8	मालेगाव	..	..	..	21,277	2,091	359	23,727	..	153	12,844	2,533	15,530	39,257	6,174	Malegaon
5.9	भगुर	..	..	..	232	99	108	439	..	45	363	77	485	924	93	Bhagur
5.10	नाशिक-रोड देवळाली	..	..	..	3,914	1,934	84	5,932	16	425	5,557	1,324	7,322	13,254	9,759	Nashik Rd.—Deolali
5.11	सटाणा	..	..	..	1,345	349	278	1,972	8	51	426	405	890	2,862	353	Satana
5.12	सातपूर	..	..	..	5,095	1,348	85	6,528	..	16	551	212	779	7,307	2,945	Satpur
6	धुळे	..	..	..	13,419	5,202	2,596	21,217	227	758	14,045	3,887	18,917	40,134	20,619	Dhule—
6.1	धुळे	..	..	..	7,372	3,292	1,023	11,687	20	60	4,843	2,289	7,212	18,899	13,739	Dhule
6.2	नंदुरबार	..	..	..	3,284	631	667	3,582	..	162	4,433	132	4,727	8,309	3,310	Nandurbar
6.3	तलोदा	..	..	..	287	135	103	525	..	34	466	57	557	1,082	215	Talode
6.4	शहादा	..	..	..	1,065	437	367	1,869	40	23	3,047	1,266	4,376	6,245	683	Shahade
6.5	शिरपुर-वरवडे	..	..	..	1,189	382	323	1,894	167	277	518	24	986	2,880	1,132	Shirpur Varwade
6.6	दोडाइचे-वरवडे	..	..	..	1,222	325	113	1,660	..	202	738	119	1,059	2,719	1,540	Dondaicha Varwade
7	जळगाव	..	..	..	17,564	5,263	3,963	26,790	440	1,721	21,975	2,408	26,544	53,334	21,252	Jalgaon—
7.1	जळगाव	..	..	..	295	99	58	452	1	12	536	24	573	1,025	130	Jalgaon
7.2	भुसावळ	..	..	..	2,620	2,124	1,643	6,387	187	453	6,522	472	7,634	14,021	3,118	Bhusawal
7.3	अमळनेर	..	..	..	4,957	560	291	5,808	..	252	4,756	218	5,226	11,034	10,116	Amalner
7.4	चाळीसगाव	..	..	..	3,109	698	655	4,462	..	441	3,709	162	4,312	8,774	951	Chalisagaon
7.5	फांझपूर	..	..	..	356	150	120	626	25	41	665	183	914	1,540	240	Faizapur
7.6	यावल	..	..	..	588	195	96	879	25	56	641	87	809	1,688	239	Yaval
7.7	रावेर	..	..	..	866	194	176	1,236	151	43	894	145	1,233	2,469	2,360	Raver
7.8	सावदा	..	..	..	526	186	134	846	40	45	862	413	1,360	2,206	1,296	Savda
7.9	पारोला	..	..	..	848	140	147	1,135	4	101	406	73	584	1,719	619	Parola
7.10	चोपडा	..	..	..	1,006	265	268	1,539	7	182	866	31	1,086	2,625	508	Chopda
7.11	धरणगाव	..	..	..	519	201	233	953	..	32	585	67	684	1,637	407	Dharangaon
7.12	एरंडोल	..	..	..	248	109	104	461	..	54	431	113	598	1,059	243	Erandol
7.13	पाचोरा	..	..	..	1,626	342	38	2,006	..	9	1,102	420	1,531	3,537	1,025	Pachora

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 19/2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
8.	अहमदनगर	27,476	5,783	1,786	35,045	21	619	17,296	4,069	22,005	57,050	26,196	Ahmednagar—
8.1	अहमदनगर	19,392	3,687	232	23,311	.	272	6,203	1,809	8,284	31,595	20,876	Ahmednagar
8.2	संगमनेर	2,515	458	387	3,360	10	31	3,686	357	4,084	7,444	1,404	Sangamner
8.3	कोपरगाव	1,858	571	484	2,913	..	179	1,477	288	1,944	4,857	2,715	Kopergaon
8.4	श्रीरामपूर	2,907	831	373	4,111	..	136	3,749	965	4,850	8,961	1,201	Shrirampur
8.5	रहुरी	804	236	310	1,350	11	1	2,181	650	2,843	4,193	..	Rahuri
9.	पुणे	1,14,049	15,031	3,788	1,32,868	116	319	10,560	4,004	14,999	1,47,867	21,217	Pune—
9.1	लोणावळा	2,789	1,057	327	4,173	11	16	2,791	649	3,467	7,640	1,997	Lonavala
9.2	सासवड	709	187	144	1,040	8	1	501	116	626	1,666	1,436	Saswad
9.3	जेजुरी	150	67	53	270	..	2	203	84	289	559	..	Jejuri
9.4	बारामती	2,450	800	1,382	4,632	..	1	611	221	833	5,465	3,700	Baramati
9.5	इदापूर	279	168	159	606	..	5	139	167	311	917	100	Indapur
9.6	शिरूर	782	365	84	1,231	..	174	406	19	599	1,830	196	Shirur
9.7	तळेगाव-दाभाडे	1	1	*	2	..	*	1	*	1	3	2	Talegaon-Dabhade
9.8	आळंदी	183	76	63	322	..	74	505	23	602	924	133	Alandi
9.9	जुन्नर	691	216	70	977	..	6	1,683	1,070	2,759	3,736	920	Junnar
9.10	दांड	777	444	115	1,336	42	3	707	780	1,532	2,868	..	Daund
9.11	भोर	532	172	147	851	..	14	1,158	65	1,237	2,088	642	Bhor
9.12	पिंपरी-चिंचवड	1,04,706	11,478	1,244	1,17,428	55	23	1,855	810	2,743	1,20,171	12,081	Pimpri-Chunchwad
10.	सातारा	11,889	4,066	2,589	18,544	4	330	13,406	3,089	16,829	35,373	10,242	Satara --
10.1	महाबळेश्वर	509	289	465	1,263	4	41	470	637	1,152	2,415	1,554	Mahabaleshwar
10.2	रहमतपूर	186	96	83	365	..	..	233	22	255	620	..	Rahimatpur
10.3	कराड	3,698	1,003	379	5,080	..	54	3,461	220	3,735	8,815	5,571	Karad
10.4	म्हसवड	306	66	40	412	..	13	308	140	461	873	91	Mhaswad
10.5	सातारा शहर	4,583	1,634	1,085	7,302	..	85	5,910	730	6,725	14,027	..	Satara City
10.6	वाई	788	237	184	1,159	..	6	1,455	926	2,387	3,546	..	Wai
10.7	पाचगणी	291	207	133	631	..	77	358	116	551	1,182	..	Panchgani
10.8	फळटण	1,578	534	220	2,332	..	54	1,211	298	1,563	3,895	3,026	Phaltan
11.	सांगली	19,696	6,362	4,584	30,642	93	949	17,107	12,416	30,565	61,207	29,039	Sangli—
11.1	सांगली	12,099	4,108	2,839	19,046	12	196	12,325	11,099	23,632	42,678	19,779	Sangli
11.2	मिरज	4,744	1,308	1,055	7,107	..	509	1,841	1,033	3,383	10,490	4,735	Miraj
11.3	तामगाव	974	243	169	1,386	..	84	1,747	30	1,861	3,247	1,061	Tasgaon
11.4	आष्टा	246	99	118	463	..	56	322	17	395	858	144	Aшта
11.5	इस्लामपूर	755	358	221	1,334	..	11	420	98	529	1,863	757	Islampur
11.6	विटा	878	246	182	1,306	81	93	452	139	765	2,071	2,563	Vita
12.	सोलापूर	10,610	3,511	1,595	15,716	117	495	14,126	2,870	17,608	33,324	14,655	Solapur—
12.1	बांशी	3,628	851	593	5,072	..	224	3,860	280	4,364	9,436	4,278	Barshi
12.2	पंढरपूर	3,133	1,598	301	5,032	13	33	4,791	768	5,605	10,637	4,742	Pandharpur
12.3	करमाळा	752	222	263	1,237	..	8	383	696	1,087	2,324	..	Karmala
12.4	सांगोला	650	152	66	868	..	85	119	34	238	1,106	1,668	Sangola
12.5	अककलकोट	1,240	173	46	1,459	..	41	2,086	432	2,559	4,018	680	Akkalkot
12.6	मंगळवेढे	406	162	75	643	..	37	1,254	221	1,512	2,155	773	Mangalvedha

12.7	मेदगी	..	..	..	144	95	70	309	..	2	217	119	338	647	130	Maindargi
12.8	दुधानी	..	..	..	228	46	9	283	..	..	176	87	263	546	..	Dudhani
12.9	कुडुवाडी	..	..	..	429	212	172	813	104	65	1,240	233	1,642	2,455	2,384	Kurduwadi
13.	कोल्हापूर	..	..	..	26,821	3,659	1,855	32,335	52	2,000	10,507	2,727	15,286	47,621	48,862	Kolhapur—
13.1	हचलकरजी	..	..	..	22,537	2,340	1,155	26,032	28	1,804	4,324	1,458	7,613	33,645	47,223	Ichalkaranji
13.2	जयसिंगपूर	..	..	..	1,246	541	200	1,987	3	3	2,025	290	2,321	4,308	72	Jaisingapur
13.3	मलकापूर	..	..	..	235	80	6	321	20	10	159	124	313	634	..	Malkapur
13.4	मुरगुड	..	..	..	232	53	13	198	..	59	220	5	284	582	..	Murgud
13.5	वडगाव	..	..	..	595	88	81	764	1	78	552	175	806	1,570	836	Vadgaon
13.6	गडहिंग्लज	..	..	..	986	304	117	1,407	..	..	1,985	212	2,197	3,604	532	Gadhinglaj
13.7	कागल	..	..	..	483	98	119	700	..	6	469	85	560	1,260	199	Kagal
13.8	कुस्ववाड	..	..	..	463	109	104	676	..	40	526	327	893	1,569	..	Kurundwad
13.9	पन्हाळा	..	..	..	44	46	60	150	..	*	247	51	299	449	..	Panhala
14.	औरंगाबाद	..	..	..	10,920	4,275	1,636	16,831	23	164	13,414	648	14,249	31,080	6,128	Aurangabad—
14.1	औरंगाबाद	..	..	..	8,817	3,848	975	13,640	21	85	11,101	207	11,414	25,054	4,748	Aurangabad
14.2	कन्नड	..	..	..	614	132	83	829	..	..	650	..	650	1,479	..	Kannad
14.3	खल्दाबाद	..	..	..	92	31	9	132	..	11	267	29	307	439	*	Khuldabad
14.4	पैठण	..	..	..	568	121	42	731	..	16	404	267	687	1,418	..	Paithan
14.5	वैजपूर	..	..	..	630	90	456	1,176	2	26	590	115	734	1,910	1,380	Vaijapur
14.6	गंगापूर	..	..	..	199	53	71	323	..	26	402	29	457	780	..	Gangapur
15.	जालना	..	..	..	7,325	1,109	686	9,120	2	202	5,881	2,327	8,412	17,532	3	Jalna—
15.1	जालना	..	..	..	6,579	964	504	8,047	..	188	4,979	1,697	6,864	14,911	..	Jalna
15.2	अंबड	..	..	..	348	42	35	425	2	1	295	493	791	1,216	..	Ambad
15.3	भोकरदान	..	..	..	17	60	36	113	*	10	264	8	282	395	3	Bhokardan
15.4	परतुर	..	..	..	381	43	111	535	..	3	343	129	475	1,010	..	Partur
16.	परभणी	..	..	..	10,885	2,450	2,336	15,671	19	1,405	5,608	2,473	9,505	25,176	1,855	Parbhani—
16.1	परभणी	..	..	..	3,995	1,321	1,147	6,463	12	1,172	1,077	47	2,308	8,771	1,673	Parbhani
16.2	मानवत	..	..	..	1,037	183	38	1,258	..	15	555	204	774	2,032	29	Manwath
16.3	हिंगोली	..	..	..	1,919	73	68	1,860	2	54	852	232	1,140	3,000	153	Hingoli
16.4	बसमतनगर	..	..	..	944	171	210	1,325	..	5	499	91	595	1,920	..	Basmathnagar
16.5	सोनेपेठ	..	..	..	161	40	28	229	..	7	214	52	273	502	..	Sonepath
16.6	पूरणा	..	..	..	310	51	376	737	5	139	597	56	797	1,534	..	Purna
16.7	कलमनुरी	..	..	..	308	94	9	411	..	..	457	129	586	997	..	Kalamnuri
16.8	गंगाखेड	..	..	..	564	127	28	719	..	2	407	275	684	1,403	..	Gangakhed
16.9	सैलू	..	..	..	823	172	164	1,159	..	1	282	1,229	1,512	2,671	..	Sailu
16.10	जिंतूर	..	..	..	772	173	128	1,073	..	7	405	44	456	1,529	..	Jintur
16.11	पाथरी	..	..	..	252	45	140	437	..	3	263	114	380	817	..	Pathri
17.	बीड	..	..	..	6,219	1,585	561	8,365	15	135	4,168	3,825	8,143	16,508	467	Beed—
17.1	बीड	..	..	..	2,439	823	116	3,378	..	3	1,501	958	2,462	5,840	100	Beed
17.2	परळी-वैजनाथ	..	..	..	1,727	335	90	2,152	11	127	650	994	1,782	3,934	..	Parli Vajinath
17.3	अंबेजोगाई	..	..	..	730	109	64	903	2	2	890	1,322	2,216	3,119	..	Ambejogai
17.4	मंजिलेगाव	..	..	..	555	196	54	805	2	3	426	138	569	1,374	..	Manijlegaon
17.5	गेवराई	..	..	..	493	103	217	813	..	..	455	259	714	1,527	367	Georai
17.6	धारूर	..	..	..	275	19	20	314	..	..	246	154	400	714	..	Dharur

तबता कमकि/TABLE No. 19.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
18. नांदेड		15,840	2,643	1,666	20,149	*	330	3,529	11,152	15,011	35,160	3,281	Nanded—
18.1 नांदेड		12,523	1,989	1,020	15,532	..	9	364	10,077	10,450	25,982	1,622	Nanded
18.2 बिल्लोली		262	26	26	314	..	*	190	72	262	576	576	Bilolli
18.3 उमरी		128	56	91	275	..	*	140	7	147	422	..	Umri
18.4 मुदखेड		55	16	92	163	..	17	159	281	457	620	..	Mudkhed
18.5 कंधार		388	98	15	501	..	1	238	135	374	875	86	Kandhar
18.6 हादगाव		313	84	78	475	..	..	195	46	241	716	..	Hadgaon
18.7 धर्मबाद		309	113	96	518	..	1	446	370	817	1,335	146	Dharmabad
18.8 देगलूर		871	104	43	1,018	*	275	668	23	966	1,984	139	Deglur
18.9 कुण्डलवाडी		129	20	47	196	..	*	277	11	288	484	12	Kundalwadi
18.10 मुखेड		323	59	56	438	..	22	503	9	534	972	..	Mukhed
18.11 किनवट		539	78	102	719	..	5	349	121	475	1,194	700	Kinwat
19. उस्मानाबाद		13,439	2,181	3,534	19,154	86	191	9,362	2,703	12,342	31,496	5,952	Osmanabad—
19.1 उस्मानाबाद		1,644	433	117	2,194	..	20	1,709	719	2,448	4,642	261	Osmanabad
19.2 उदगीर		2,016	211	1,003	3,230	..	12	1,307	530	1,849	5,079	824	Udgir
19.3 लातूर		7,042	902	1,124	9,068	..	25	2,820	350	3,195	12,263	4,154	Latur
19.4 तुळजापूर		497	108	314	919	..	2	1,056	141	1,199	2,118	..	Tuljapur
19.5 उमरगा		477	51	135	663	..	12	350	76	438	1,101	..	Umerga
19.6 औसा		212	98	39	349	78	1	210	86	375	724	194	Ausa
19.7 अहमदपूर		248	45	62	355	..	4	255	270	529	884	..	Ahmedpuri
19.8 पराडा		189	39	41	269	2	53	330	186	571	840	..	Paranda
19.9 भूम		204	35	138	377	6	..	269	14	289	666	..	Bhoom
19.10 मुरूम		130	633	24	217	..	52	119	92	263	480	..	Murum
19.11 नळदुर्ग		152	23	50	225	..	..	224	15	239	464	..	Naldurg
19.12 कळंब		602	72	36	710	..	10	409	224	643	1,353	519	Kalamb
19.13 निलंगा		26	101	451	578	..	..	304	..	304	882	..	Nilanga
20. बुलढाणा		9,254	3,706	2,201	15,161	263	362	14,942	7,667	23,234	38,395	1,739	Buldana—
20.1 बुलढाणा		999	467	298	1,764	..	52	1,832	836	2,720	4,484	50	Buldana
20.2 खामगाव		2,895	816	249	3,960	..	33	3,733	4,793	8,559	12,519	264	Khamgaon
20.3 शेगाव		693	243	39	975	167	3	1,709	489	2,368	3,343	559	Shegaon
20.4 मलकापूर		2,508	6	1,230	3,744	70	214	2,281	716	3,281	7,025	283	Malkapur
20.5 जळगाव		295	99	58	452	*	12	537	24	573	1,025	130	Jalgaon
20.6 मेहेकर		889	292	127	1,308	1	5	1,108	308	1,422	2,730	80	Mehekar
20.7 नादुरा		523	243	14	780	5	13	984	299	1,301	2,081	18	Nandura
20.8 चिखली		..	1,463	111	1,574	..	..	1,308	132	1,440	3,014	211	Chikhli
20.9 देऊळगाव-राजा		452	77	75	604	20	30	1,450	70	1,570	2,174	114	Deulgaon-Raja
21. अकोला		20,757	5,970	1,729	28,456	43	625	23,804	1,703	26,175	54,631	21,796	Akola—
21.1 अकोला		13,294	4,191	1,120	18,605	16	315	13,733	838	14,902	33,507	16,167	Akola
21.2 अकोट		2,177	269	138	2,584	*	3	2,327	102	243	5,016	1,573	Akot
21.3 कारजा		1,428	296	57	1,781	12	32	1,527	129	1,700	3,481	1,541	Karanja
21.4 वाशिम		1,461	614	3	2,078	3	123	1,400	86	1,612	3,690	1,347	Washim
21.5 मुक्तिजापूर		849	137	233	1,219	11	2	1,561	122	1,696	2,915	178	Murtizapur

21.6	बाळापूर	349	122	92	563	*	30	864	390	1,284	1,847	7	Balapur
21.7	तेल्हारा	409	119	50	570	..	99	705	..	804	1,374	282	Telhara
21.8	पातूर	144	59	13	216	*	8	368	4	380	596	348	Patur
21.9	मणरूपीर	654	163	23	840	1	13	1,319	32	1,365	2,205	353	Mangrulpir
22.	अमरावती	20,069	5,165	3,802	30,036	55	812	23,573	4,142	28,582	58,618	2,859	Amravati—
22.1	अमरावती	12,527	3,295	3,020	18,842	14	353	10,958	2,462	13,787	32,629	724	Amravati
22.2	अचलपूर	3,075	291	119	3,485	21	113	2,922	522	3,578	7,063	..	Achalpur
22.3	अजतगाव-सुर्जी	820	130	84	1,034	2	1	1,601	112	1,716	2,750	220	Anjangaon-Surji
22.4	मोर्शी	441	169	20	630	..	83	781	15	879	1,509	561	Morshi
22.5	वरुड	905	158	47	1,110	3	18	1,118	108	1,247	2,357	128	Warud
22.6	बडनेरा	691	174	188	1,053	*	54	1,842	392	2,288	3,341	551	Bandnera
22.7	दर्यापूर	679	413	74	1,166	1	14	1,142	140	1,297	2,463	112	Daryapur
22.8	धामणगांव	1,100	152	145	1,397	*	11	1,112	54	1,187	2,584	..	Dhamangaon
22.9	चांदूर-रेल्वे	347	190	8	545	..	16	550	60	626	1,171	51	Chandur Railway
22.10	चांदूर-बाजार	328	44	8	380	12	93	888	166	1,159	1,539	187	Chandur Bazar
22.11	शेंदुरजना	156	96	78	330	2	45	613	103	763	1,093	325	Shendurjana
22.12	चिखलदरा	..	53	11	64	..	11	36	8	55	119	..	Chikhaldara
23.	यवतमाळ	10,758	2,282	1,486	14,526	14	852	12,652	1,437	14,955	29,481	11,683	Yavatmal—
23.1	यवतमाळ	3,816	1,185	149	5,150	4	109	3,958	144	4,215	9,365	3,831	Yavatmal
23.2	वणी	1,664	1	479	2,144	..	128	1,904	198	2,230	4,374	666	Wani
23.2	डिग्रस	1,052	244	15	1,311	..	247	1,366	44	1,657	2,968	4,598	Digras
23.3	दारुवा	490	258	..	748	..	46	660	335	1,041	1,789	73	Darwaha
23.5	पांढरकवडा	676	180	142	998	*	47	830	15	892	1,890	1,200	Pandharkawada
23.6	पुसद	1,487	152	296	1,935	7	200	1,990	473	2,670	4,605	941	Pusad
23.7	उमरखेड	1,211	193	306	1,710	3	12	1,126	156	1,297	3,007	116	Umerkhed
23.8	घाटजी	362	69	99	530	..	63	818	72	953	1,483	258	Ghatanji
24.	वर्धा	7,639	2,678	798	11,115	17	417	14,081	3,894	18,409	29,524	2,270	Wardha—
24.1	वर्धा	3,183	1,230	60	4,473	..	166	4,716	968	5,850	10,323	1,790	Wardha
24.2	आर्वा	781	173	187	1,141	2	102	2,877	12	2,993	4,134	256	Arvi
24.3	देवळी	267	78	13	358	4	60	807	23	894	1,252	118	Deoli
24.4	हिंगणघाट	2,199	774	237	3,210	1	60	2,879	2,261	5,201	8,411	..	Hinganghat
24.5	पुल्गांव	972	363	245	1,580	8	20	1,746	410	2,184	3,764	26	Pulgaon
24.6	सिंदी	237	60	56	353	2	9	1,056	220	1,287	1,640	80	Sindi
25.	नागपूर	5,987	2,085	851	8,923	62	449	11,655	1,108	13,274	22,197	6,608	Nagpur—
25.1	कामठी	1,646	847	129	2,622	1	86	3,274	82	3,443	6,065	3,200	Kamptee
25.2	रामटेक	373	93	28	494	2	15	1,050	30	1,097	1,591	31	Ranitek
25.3	खाप	286	36	30	352	5	6	668	308	987	1,339	172	Khapa
25.4	कळमेश्वर	59	554	14	627	12	27	869	129	1,037	1,664	90	Kalmeshwar
25.5	उमरेड	871	104	332	1,307	1	147	1,619	31	1,798	3,105	551	Umred
25.6	मोवाड	133	42	4	179	..	41	434	11	486	665	16	Mowad
25.7	सावनेर	592	88	89	769	5	13	1,137	135	1,290	2,059	760	Savner
25.8	काटोल	1,320	180	171	1,671	30	19	1,373	151	1,573	3,244	1,648	Katol
25.9	नरखेड	586	95	22	703	6	7	942	192	1,147	1,850	140	Narkhed
25.10	मोहपा	121	46	32	199	..	88	289	39	416	615	..	Mohpa

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19'2--contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
26.	भडारा	10,427	2,122	4,114	16,663	109	471	10,762	2,410	13,752	30,415	3,795	Bhandara--
26.1.	भडारा	2,175	747	3,703	6,625	31	23	2,127	148	2,329	8,954	3,354	Bhandara
26.2.	तुमसर	1,177	504	101	1,782	17	64	1,881	398	2,360	4,142	40	Tumsar
26.3.	पावनी	370	109	77	556	7	19	1,450	153	1,629	2,185	85	Pavni
26.4.	गोंदिया	6,051	616	171	6,838	51	363	4,481	1,460	6,355	13,193	312	Gondiya
26.5.	तिरोडा	654	146	62	862	3	2	823	251	1,079	1,941	4	Tiroda
27.	चंद्रपूर	10,720	2,750	773	14,243	6	338	7,836	2,478	10,658	24,901	4,130	Chandrapur--
27.1.	चंद्रपूर	4,780	2,001	561	7,342	..	114	3,616	328	4,058	11,400	2,387	Chandrapur
27.2.	वरोडा	1,181	321	19	1,521	..	160	1,652	117	1,929	3,450	140	Waroda
27.3.	बल्लारपूर	3,581	233	24	3,838	6	38	1,446	1,985	3,475	7,313	57	Ballarpur
27.4.	राजुरा	445	108	94	647	..	..	701	45	746	1,393	1,393	Rajura
27.5.	देनाईगंज	733	87	75	895	..	26	421	3	450	1,345	153	Desaiganj
नगरपरिषदांची बेरीज		5,94,013	1,37,717	76,816	8,08,546	1,880	17,947	3,73,978	1,18,562	5,12,367	13,20,913	3,62,501	Total Municipal Councils
I	मुंबई महानगरपालिका	8,46,085	10,02,717	23,039	18,71,841	2,816	48,574	79,216	3,40,657	4,71,263	23,43,104	54,15,260	I Bombay M. Cr.
II	नागपूर महानगरपालिका	76,747	10,425	28,438	1,15,610	65	3,485	17,562	8,375	29,487	1,45,097	1,95,499	II Nagpur M. Cr.
III	पुणे महानगरपालिका	1,37,657	33,370	25,545	1,96,572	237	1,438	24,174	22,876	48,725	2,45,297	33,890	III Pune M. Cr.
IV	सोलापूर महानगरपालिका	42,510	6,428	8,657	57,595	..	996	9,279	6,219	16,494	74,089	..	IV Solapur M. Cr.
V	कोल्हापूर महानगरपालिका	48,649	8,281	3,325	60,255	11	1,834	12,322	5,515	19,682	79,937	-6,050	V Kolhapur M. Cr.
महानगरपालिकांची बेरीज		11,51,648	10,61,221	89,004	23,01,873	3,129	56,327	1,42,553	3,83,642	5,85,651	28,87,524	55,50,699	Total Municipal Corporation
राज्यांची एकूण बेरीज		17,45,661	11,98,938	1,65,820	31,10,419	5,009	74,274	5,16,531	5,02,204	10,98,018	42,08,437	59,13,200	Total for the State

टीप —* ५०० रुपयापेक्षा कमी

Note.—* Less than Rs. 500.

आधार —अर्थ व मासिकी सचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra. Bombay.

19. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19-3

नगरपरिषदा आणि महानगरपालिका यांचा खर्च
Expenditure of Municipal Councils and Corporation

(1981-82)

(रुपये हजारत)
(Rs. in thousands)

अनुक्रमांक Serial [No.	जिल्हा/नगरपरिषदा/महानगरपालिका	चालू खर्च Current Expenditure						एकूण Total	असाधारण खर्च, कर्ज आणि वाणिज्यिक उपक्रमांवरील खर्च Extra- ordinary expendi- ture, Debts and Expen- ture of Commercial enterprises	District/Municipal Councils/Corporation
		सर्वसाधारण प्रशासन व वसुली खर्च General Admini- stration and collec- tion charges	सार्वजनिक दिवाबत्ती Public lightings	पाणी पुरवठा Water supply	जलनिःसारण, साफसफाई आणि स्वच्छता Drainage, conserva- ncy and sanitation	रुग्णालये, दवाखाने व लसू टोचणे Hospital, dispensa- ries and vaccination	संकीर्ण Miscel- laneous			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	ठाणे	18,986	8,773	24,026	39,389	9,118	1,21,687	2,21,979	85,796	Thane—
1-1	वसई	526	244	4	545	283	889	2,491	388	Vasai
1-2	कल्याण	2,959	944	2,586	8,335	830	4,157	19,811	3,716	Kalyan
1-3	जवहार	156	22	84	98	..	524	884	..	Jawhar
1-4	ठाणे	4,729	1,325	10,167	11,616	1,891	55,141	84,869	22,741	Thane
1-5	भिवंडी-निझामपूर	3,109	719	2,726	6,386	2,003	11,055	25,998	4,779	Bhivandi-Nizampur
1-6	डोंबिवली	2,276	137	4,215	1,507	900	6,634	15,669	3,711	Dombivali
1-7	अंब रनाथ	2,799	2,899	2,038	5,025	2,797	13,573	29,131	7,321	Ambarnath
1-8	उल्हासनगर	2,432	2,483	2,206	5,877	414	29,714	43,126	43,140	Ulhasnagar
2	रायगड	5,823	1,587	2,776	4,441	1,878	19,497	36,002	32,683	Raigad—
2-1	अलिबाग	438	37	166	259	..	1,782	2,682	1,053	Alibag
2-2	महाड	453	126	95	176	70	1,964	2,884	1,752	Mahad
2-3	माथेरान	177	62	28	204	120	436	1,027	106	Matheran
2-4	पनवेल	963	247	515	1,176	361	1,633	4,895	3,601	Panvel
2-5	पेण	470	66	138	409	177	1,001	2,261	..	Pen
2-6	रोहा	276	48	179	291	82	136	1,012	339	Roha
2-7	उरण	626	41	216	340	110	1,473	2,806	808	Uran
2-8	मुसंड-जंजिरा	242	56	10	105	22	209	644	512	Murud Janjira
2-9	श्रीवर्धन	124	64	117	87	..	305	697	146	Shrivardhan
2-10	खोपोली	2,054	840	1,312	1,394	936	10,558	17,094	24,366	Khopoli

संख्या क्रमांक/TABLE No. 19.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
3	रत्नागिरी	2,584	416	1,814	772	695	12,594	18,875	14,382	Ratnagiri—
3-1	रत्नागिरी	1,269	161	1,285	48	195	9,981	12,939	12,772	Ratnagiri
3-2	चिपळूण	822	153	300	462	203	1,263	3,203	627	Chiplun
3-3	खेड	240	59	137	107	205	663	1,411	561	Khed
3-4	राजापूर	253	43	92	155	92	687	1,322	422	Rajapur
4	सिंधुदुर्ग	1,822	314	63	793	453	1,422	4,867	2,473	Sindhudurg—
4-1	मालवण	419	115	..	214	241	631	1,620	766	Malwan
4-2	वेगुर्ला	473	98	21	270	132	200	1,194	1,194	Vengurla
4-3	सावंतवाडी	930	101	42	309	80	591	2,053	513	Sawantwadi
5	नाशिक	12,772	3,898	11,337	18,358	5,359	68,434	1,20,158	40,474	Nashik—
5-1	नाशिक	4,239	1,412	5,924	6,198	751	24,304	42,828	10,338	Nashik
5-2	इगतपुरी	88	55	56	359	93	2,056	2,707	1,347	Igatpuri
5-3	नांदगाव	61	78	71	247	65	652	1,174	..	Nandgaon
5-4	मनमाड	725	251	855	1,325	424	3,561	7,141	2,070	Manmad
5-5	सिन्नर	406	61	192	286	163	393	1,501	1,893	Sinnar
5-6	येवला	594	564	..	802	271	849	3,080	3,483	Yevla
5-7	त्रिंबक	52	17	30	82	9	351	541	..	Trimbak
5-8	मालेगाव	3,401	929	3,043	6,653	2,246	22,720	38,992	8,741	Malegaon
5-9	भगुर	165	16	86	119	115	286	787	859	Bhagur
5-10	नाशिक रोड-देवळाली	1,309	268	869	1,368	1,037	9,738	14,589	9,628	Nashik Road Devlali
5-11	सटाणा	1,231	121	159	676	..	1,074	3,261	..	Satana
5-12	सातपूर	501	126	52	243	185	2,450	3,557	2,115	Satpur
6	धुळे	5,408	1,303	2,844	7,362	5,144	17,502	39,563	25,307	Dhule—
6-1	धुळे	1,939	669	1,535	5,430	1,379	8,832	19,784	13,192	Dhule
6-2	नंदुरबार	1,185	354	627	91	2,355	3,931	8,543	3,372	Nandurbar
6-3	तळोदा	271	52	16	307	54	430	1,130	232	Taloda
6-4	शहादा	768	76	337	534	1,048	2,502	5,265	5,869	Shahade
6-5	शिरपूर-वरवडे	549	93	128	696	103	993	2,562	1,106	Shirpur-Varvade
6-6	दौडाईचे-वरवडे	696	59	201	304	205	814	2,279	1,536	Dondaiche-Varvade
7	जळगांव	10,669	2,344	6,517	16,264	4,166	38,972	78,932	1,14,490	Jalgaon—
7-1	जळगांव	3,455	1,073	1,881	7,116	1,289	15,039	29,853	88,586	Jalgaon
7-2	भूसावळ	1,199	150	1,209	2,259	653	8,313	13,783	3,759	Bhusaval
7-3	अमळनेर	1,397	231	633	2,996	734	5,032	11,023	9,675	Amalner
7-4	चाळीसगाव	1,027	206	741	205	348	4,524	7,051	1,685	Chalisgaon
7-5	फंजपूर	279	58	165	323	80	580	1,485	123	Faizpur
7-6	यावल	153	75	209	387	110	600	1,534	273	Yaval
7-7	रावेर	337	36	132	372	194	1,468	2,539	2,418	Raver
7-8	सावदा	319	49	179	303	155	789	1,794	3,148	Savada
7-9	पारोळा	544	94	360	1	54	682	1,735	..	Parola
7-10	चोपडा	593	125	304	748	128	412	2,310	614	Chopda

7-11	धरणगांव	..	..	..	405	77	30	496	81	427	1,516	1,910	Dharangaon
7-12	एरंडोल	..	..	..	211	74	56	275	105	305	1,026	1,041	Erandol
7-13	पाचोरा	..	..	..	750	96	618	783	235	801	3,283	1,258	Pachora
8	अहमदनगर	..	..	..	7,782	1,940	4,811	9,008	2,918	27,031	53,490	27,670	Ahmednagar—
8-1	अहमदनगर	..	..	..	4,521	1,280	2,291	5,104	1,249	15,895	30,340	21,107	Ahmednagar
8-2	संगमनेर	..	..	..	878	98	1,354	891	354	3,420	6,995	2,467	Sangamner
8-3	कोपरगाव	..	..	..	836	272	485	764	468	1,283	4,108	2,670	Kopergaon
8-4	श्रीरामपूर	..	..	..	887	224	489	1,730	415	4,330	8,075	1,426	Shrirampur
8-5	राहुरी	..	..	..	660	66	192	519	432	2,103	3,972	..	Rahuri
9	पुणे	..	..	..	13,881	3,228	6,789	11,039	6,520	42,992	84,449	12,769	Pune—
9-1	लोणावळा	..	..	..	752	100	402	751	452	3,317	5,774	1,616	Lonavala
9-2	सासवड	..	..	..	354	44	186	257	48	564	1,453	3,031	Saswad
9-3	जेजुरी	..	..	..	113	36	70	69	8	169	465	..	Jejuri
9-4	बारामती	..	..	..	1,165	82	288	264	327	375	2,501	1,997	Baramati
9-5	इदापूर	..	..	..	331	36	90	119	26	203	805	217	Indapur
9-6	शिर्शुर	..	..	..	549	93	128	696	103	993	2,562	105	Shirur
9-7	तळेगाव-दाभाडे	..	..	..	280	62	328	150	75	750	1,645	3	Talegaon-Dabhad
9-8	आळंदी	..	..	..	118	30	54	123	67	389	781	120	Alandi
9-9	जुन्नर	..	..	..	285	39	193	217	189	2,368	3,291	2,530	Junnar
9-10	दांड	..	..	..	330	136	214	404	..	1,567	2,651	2,641	Daund
9-11	भोर	..	..	..	345	45	276	240	16	1,379	2,301	509	Bhor
9-12	पिंपरी-चिंचवड	..	..	..	9,259	2,525	4,560	7,749	5,209	30,918	60,220	..	Pimpri-Chinchwad
10	सातारा	..	..	..	5,390	1,291	2,831	6,839	712	18,563	35,626	18,886	Satara—
10-1	महाबळेश्वर	..	..	..	443	107	11	287	170	1,691	2,709	1,443	Mahabaleshwar
10-2	रहितपूर	..	..	..	148	29	153	77	34	361	802	..	Rahimatpur
10-3	कराड	..	..	..	905	155	933	2,007	44	5,295	9,339	5,381	Karad
10-4	म्हसवड	..	..	..	186	68	43	170	32	133	632	897	Mhaswad
10-5	सातारा शहर	..	..	..	1,979	637	1,065	2,724	295	7,303	14,003	69	Satara City
10-6	वाई	..	..	..	366	58	202	415	76	2,192	3,309	3,309	Wai
10-7	पाचगणी	..	..	..	336	27	1	210	61	352	987	964	Panchgani
10-8	फाटण	..	..	..	1,027	210	423	949	..	1,236	3,845	6,823	Phaltan
11	सांगली	..	..	..	5,044	1,968	12,832	8,177	2,319	27,990	58,330	30,349	Sangli—
11-1	सांगली	..	..	..	2,378	918	11,171	4,260	1,681	18,550	38,958	22,721	Sangli
11-2	मिरज	..	..	..	1,211	712	131	2,717	593	5,478	10,842	3,571	Miraj
11-3	तासगाव	..	..	..	406	80	548	291	4	2,556	3,885	548	Tasgaon
11-4	आष्टे	..	..	..	199	40	246	172	8	238	903	98	Ashte
11-5	इस्लामपूर	..	..	..	486	62	283	370	33	481	1,715	852	Islampur
11-6	विटा	..	..	..	364	156	453	367	..	687	2,027	2,559	Vita
12	सोलापूर	..	..	..	4,662	782	2,549	4,387	1,759	15,072	29,211	14,899	Solapur—
12-1	बाशी	..	..	..	1,376	135	877	1,322	588	4,378	8,676	4,192	Barshi
12-2	पंढरपूर	..	..	..	1,422	153	890	1,680	793	4,835	9,773	5,191	Pandharpur
12-3	करमाळा	..	..	..	121	85	64	56	66	1,347	1,739	..	Karmala
12-4	सांगोला	..	..	..	248	69	105	132	49	697	1,300	1,471	Sangola
12-5	अक्कलकोट	..	..	..	410	66	54	398	173	2,636	3,737	779	Akkalkot

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)			
12-6	मगळवेडे	**	**	**	327	159	255	322	14	571	1,648	752	Mangalwedhe
12-7	मैदरगी	**	**	**	99	41	76	90	..	29	335	130	Maindargi
12-8	दुधानी	**	**	**	150	34	59	141	29	119	532	Nil.	Dudhani
12-9	कुर्डवाडी	**	**	*	509	40	169	246	47	460	1,471	2,384	Kurduwadi
13	कोल्हापूर	**	**	**	5,581	1,363	24,982	6,602	3,730	22,117	64,375	55,930	Kolhapur—
13-1	इचलकरंजी	**	**	**	3,454	992	23,312	5,023	3,513	14,275	50,569	52,010	Ichalkaranji
13-2	जयसिंगपूर	**	**	**	294	77	590	9	79	3,422	4,471	142	Jaisingpur
13-3	मलकापूर	**	**	**	170	20	49	93	..	161	493	..	Malkapur
13-4	मुरगुड	**	**	**	214	22	53	189	..	153	631	..	Murgud
13-5	वाडगाव	**	**	**	330	52	199	311	130	499	1,521	1,211	Vadgaon
13-6	गडहिंग्लज	**	**	**	373	52	532	453	1	2,029	3,440	509	Gadhinglaj
13-7	कागल	**	**	**	326	77	232	294	3	395	1,327	262	Kagal
13-8	कुरुंदवाड	**	**	**	270	60	5	195	4	1,022	1,556	1,796	Kurundwad
13-9	पन्हाळा	**	**	**	150	11	10	35	..	161	367	..	Panhala
14	औरंगाबाद	**	**	**	4,357	1,055	4,625	7,836	925	15,270	34,068	9,917	Aurangabad—
14-1	औरंगाबाद	**	**	**	2,955	853	3,881	6,632	910	12,675	27,906	5,384	Aurangabad
14-2	कन्नड	**	**	**	280	41	127	228	..	593	1,269	1,269	Kannad
14-3	खुलदाबाद	**	**	**	117	26	75	69	..	260	547	..	Khuldabad
14-4	पैठण	**	**	**	191	71	167	371	..	755	1,555	..	Paithan
14-5	वैजापूर	**	**	**	589	51	301	384	15	605	1,945	3,264	Vaijapur
14-6	गंगापूर	**	**	**	225	13	74	152	..	382	846	..	Gangapur
15	जालना	**	**	**	3,245	454	3,220	3,397	199	7,750	18,265	1,287	Jalna—
15-1	जालना	**	**	**	2,646	399	3,113	2,967	183	6,433	15,741	..	Jalna
15-2	अंबड	**	**	**	221	6	14	87	..	895	1,223	..	Ambad
15-3	भोकरदन	**	**	**	42	22	52	161	..	169	446	432	Bhokardan
15-4	परतुर	**	**	**	336	27	41	182	16	253	855	855	Partur
16	परभणी	**	**	**	6,399	1,196	3,047	3,447	301	8,701	23,091	14,945	Parbhani—
16-1	परभणी	**	**	**	2,032	604	1,178	773	220	3,345	8,152	10,021	Parbhani
16-2	मानवत	**	**	**	627	42	174	269	51	818	1,981	196	Manwath
16-3	हिंगोली	**	**	**	774	172	367	643	6	381	2,343	154	Hingoli
16-4	बसमतनगर	**	**	**	557	86	264	309	..	480	1,696	1,696	Basmathnagar
16-5	सोनेपेठ	**	**	**	137	24	31	82	..	362	638	411	Sonepeth
16-6	पूर्णा	**	**	**	310	21	324	227	4	666	1,552	..	Purna
16-7	कलमनुरी	**	**	**	283	33	106	85	..	760	1,267	..	Kalamnuri
16-8	गंगकवडे	**	**	**	363	37	204	330	20	417	1,371	..	Gangakhed
16-9	सैलू	**	**	**	645	53	156	358	..	711	1,923	..	Sailu
16-10	जिंतूर	**	**	**	460	81	156	285	..	341	1,323	1,620	Jintur
16-11	पाथरी	**	**	**	211	43	87	86	..	420	847	847	Pathri

17	बीड	..	..	..	..	3,257	924	1,981	2,078	61	5,936	14,237	5,860	Beed—
17-1	बीड	..	..	..	..	807	326	396	774	17	1,604	3,924	4,295	Beed
17-2	परळी-वैजनाथ	..	..	..	..	900	223	611	486	18	1,560	3,798	..	Parli-Vaijanath
17-3	अंबेजोगाई	..	..	..	..	454	161	377	328	13	1,526	2,859	..	Ambejogai
17-4	मांजlegaon	..	..	..	..	444	82	105	192	13	317	1,153	..	Manjlegaon
17-5	गेवराई	..	..	..	..	442	100	288	211	..	752	1,793	855	Georai
17-6	घाटूर	..	..	..	..	210	32	204	87	..	177	710	710	Dharur
18	नांदेड	..	..	..	..	7,394	1,062	3,797	5,624	1,551	15,563	34,991	8,459	Nanded—
18-1	नांदेड	..	..	..	..	4,536	700	2,474	4,111	1,345	13,359	26,525	2,247	Nanded
18-2	बिल्लोली	..	..	..	..	177	20	104	93	3	172	569	567	Billoli
18-3	उमरी	..	..	..	..	136	47	75	1	..	222	481	..	Umri
18-4	मुदखेड	..	..	..	..	102	39	63	112	@	238	554	661	Mudkhed
18-5	कंधार	..	..	..	..	313	54	176	..	200	112	855	923	Kandhar
18-6	हादगाव	..	..	..	..	179	29	45	82	..	118	453	..	Hadgaon
18-7	धर्माबाद	..	..	..	..	366	34	208	321	..	140	1,069	457	Dharmabad
18-8	देगलूर	..	..	..	..	579	41	257	371	3	606	1,857	1,981	Deglur
18-9	कुंडलवाडी	..	..	..	..	230	34	161	136	..	137	698	35	Kundalwadi
18-10	मुखेड	..	..	..	..	360	21	95	176	..	236	888	888	Mukhed
18-11	कीनवत	..	..	..	..	416	43	139	221	..	223	1,042	700	Kinwat
19	उस्मानाबाद	..	..	..	..	5,015	930	4,997	4,993	808	12,365	29,108	24,588	Osmanabad—
19-1	उस्मानाबाद	..	..	..	..	524	141	1,436	523	..	1,922	4,546	162	Osmanabad
19-2	उदगिर	..	..	..	..	906	109	661	1,309	..	1,275	4,260	3,862	Udgir
19-3	लातूर	..	..	..	..	1,368	311	1,666	1,927	670	5,228	11,170	14,525	Latur
19-4	तुळजापूर	..	..	..	..	270	50	419	211	97	860	1,907	1,907	Tuljapur
19-5	उमरगा	..	..	..	..	56	70	109	104	..	581	920	..	Omerga
19-6	औसा	..	..	..	..	195	44	106	124	14	208	691	325	Ausa
19-7	अहमदपूर	..	..	..	..	307	39	84	195	..	782	1,407	1,007	Ahmadpur
19-8	परांडा	..	..	..	..	199	25	97	97	2	368	788	787	Paranda
19-9	भूम	..	..	..	..	203	37	139	94	4	154	631	..	Bhoom
19-10	मुरूम	..	..	..	..	138	31	40	..	..	397	606	..	Murum
19-11	नाल्दूर्ग	..	..	..	..	169	19	47	50	..	128	413	456	Naldurg
19-12	कळंब	..	..	..	..	426	24	85	229	21	265	1,050	1,557	Kalamb
19-13	निलंगा	..	..	..	..	254	30	108	130	..	197	719	..	Nilanga
20	बुलडाणा	..	..	..	..	7,774	778	2,296	5,621	1,117	18,241	35,827	11,773	Buldana—
20-1	बुलडाणा	..	..	..	..	768	94	303	630	69	2,648	4,512	31	Buldana
20-2	खामगाव	..	..	..	..	2,264	236	589	788	294	8,059	12,230	254	Khamgaon
20-3	शेगाव	..	..	..	..	715	65	404	539	151	1,238	3,112	3,947	Shegaon
20-4	मलकापूर	..	..	..	..	917	146	548	2,209	216	1,948	5,984	525	Malkapur
20-5	जळगाव	..	..	..	..	193	22	..	205	32	569	1,021	..	Jalgaon
20-6	मेहकर	..	..	..	..	478	52	236	495	105	834	2,200	..	Mehkar
20-7	नान्दुरा	..	..	..	..	1,187	23	..	307	8	525	2,051	2,091	Nandura
20-8	चिखली	..	..	..	..	784	98	136	254	190	1,198	2,660	2,868	Chikhali
20-9	देऊगाव-राजा	..	..	..	..	468	42	79	194	52	1,222	2,057	2,057	Deulgaon Raja

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)			
21	अकोला	..	..	..	8,615	1,367	6,558	12,257	1,955	24,283	55,035	25,501	Akola
21-1	अकोला	..	..	..	3,221	760	5,767	7,261	716	14,409	32,134	16,290	Akola
21-2	अकोट	..	..	..	1,113	99	146	1,327	199	2,517	5,401	1,111	Akot
21-3	कारजा	..	..	..	970	109	38	1,109	346	1,349	3,921	1,315	Karanja
21-4	वाशिम	..	..	..	798	138	41	983	281	1,610	3,851	1,143	Washim
21-5	मूर्तिजापूर	..	..	..	707	84	386	680	126	993	2,976	185	Murtijapur
21-6	बाळापूर	..	..	..	488	51	116	247	84	756	1,742	82	Balapur
21-7	तेल्हारा	..	..	..	396	45	2	227	80	1,185	1,935	298	Telhara
21-8	पातूर	..	..	..	321	15	..	100	28	626	1,090	1,800	Patur
21-9	मंगरूपीर	..	..	..	601	66	62	323	95	838	1,985	3,277	Mangrulpir
22	अमरावती	..	..	..	6,973	1,344	2,168	9,041	2,405	32,802	54,733	5,709	Amravati—
22-1	अमरावती	..	..	..	1,496	549	1,271	5,130	1,140	19,321	28,907	1,540	Amravati
22-2	अचलपूर	..	..	..	1,274	217	15	1,178	500	3,846	7,030	..	Achalpur
22-3	अजनागाव-सुरजी	..	..	..	510	95	48	326	88	1,030	2,097	368	Anjangaon Surji
22-4	मोशी	..	..	..	395	25	29	237	31	1,124	1,841	664	Morshi
22-5	वरुड	..	..	..	575	50	144	414	16	851	2,060	128	Warud
22-6	बडनेरा	..	..	..	735	142	184	723	223	1,666	3,673	541	Badnera
22-7	दर्यापूर	..	..	..	404	75	131	264	37	1,234	2,145	2,159	Daryapur
22-8	धामणगाव	..	..	..	678	84	110	404	163	1,094	2,533	..	Dhamangaon
22-9	चांदूर रेल्वे	..	..	..	310	35	142	5	85	624	1,201	53	Chandur Railway
22-10	चांदूर बाजार	..	..	..	319	29	3	224	119	837	1,531	..	Chandur Bazar
22-11	शेंदूरजना	..	..	..	216	31	87	106	1	836	1,277	256	Shendurjana
22-12	चिखलदरा	..	..	..	61	12	4	30	2	329	438	..	Chikhaldara
23	यवतमाळ	..	..	..	4,767	761	1,929	6,897	1,329	15,946	31,629	20,896	Yavatmal—
23-1	यवतमाळ	..	..	..	335	252	314	2,566	162	6,549	10,178	12,124	Yavatmal
23-2	वणी	..	..	..	991	70	459	1,225	278	1,410	4,433	612	Wani
23-3	दिग्रस	..	..	..	827	102	78	564	279	2,080	3,930	4,905	Digras
23-4	दारव्हा	..	..	..	416	45	76	246	112	1,123	2,018	67	Darwha
23-5	पाठरकवडा	..	..	..	354	40	151	458	147	1,001	2,151	1,071	Pandharkawda
23-6	पुसद	..	..	..	746	167	404	955	269	1,613	4,154	916	Pusad
23-7	उमरखेड	..	..	..	763	59	335	709	..	1,542	3,408	873	Umerkhed
23-8	घाटजी	..	..	..	335	26	112	174	82	628	1,357	328	Ghatanji
24	वर्धा	..	..	..	4,652	939	2,167	5,655	1,020	11,273	25,706	2,802	Wardha—
24-1	वर्धा	..	..	..	1,392	321	1,112	2,273	72	4,128	9,298	2,021	Wardha
24-2	आर्वी	..	..	..	834	128	179	747	238	2,237	4,363	459	Arvi
24-3	देवळी	..	..	..	213	29	56	127	59	574	1,058	122	Deoli
24-4	हिंगणघाट	..	..	..	1,257	246	530	1,672	369	2,231	6,305	..	Hinganghat
24-5	पुल्गाव	..	..	..	726	181	243	739	212	1,355	3,456	132	Pulgaon
24-6	सिन्धी	..	..	..	230	34	47	97	70	748	1,226	68	Sindi

25	नागपुर	**	**	**	4,640	695	1,012	6,638	1,010	10,989	24,984	16,097	Nagpur—
25-1	कामटो	**	**	**	1,251	208	174	3,747	310	3,589	9,279	9,282	Kamptee
25-2	रामटेक	**	**	**	386	72	21	450	111	527	1,567	156	Ramtek
25-3	खापा	**	**	**	318	38	55	172	64	485	1,132	172	Khapa
25-4	कळमेश्वर	**	**	**	435	33	46	150	1	844	1,509	1,586	Kalmeshwar
25-5	उमरेड	**	**	**	480	93	204	705	146	1,631	3,259	204	Umred
25-6	मोवाड	**	**	**	144	14	5	79	27	378	647	12	Mowar
25-7	सावनेर	**	**	**	384	78	203	318	38	1,016	2,037	595	Savner
25-8	काटोल	**	**	**	785	73	250	627	224	1,199	3,158	2,204	Katoi
25-9	नरखेड	**	**	**	291	56	10	261	29	1,090	1,737	1,886	Narkhed
25-10	मोहपा	**	**	**	166	30	44	129	60	230	659	..	Mohpa
26	भंडारा	**	**	**	4,996	1,397	1,340	4,649	304	13,462	26,148	8,831	Bhandara—
26-1	भंडारा	**	**	**	1,315	198	425	1,180	63	2,686	5,867	2,935	Bhandara
26-2	तुमसर	**	**	**	740	154	274	776	13	2,229	4,186	4,182	Tumsar
26-3	पवनी	**	**	**	459	49	135	152	9	1,286	2,090	126	Pavni
26-4	गोंदिया	**	**	**	1,920	879	490	2,529	212	5,963	11,993	1,365	Gondiya
26-5	तिरोरा	**	**	**	562	117	16	12	7	1,298	2,012	223	Tirora
27	चंद्रपुर	**	**	**	3,418	792	3,532	2,454	305	12,609	23,110	5,336	Chandrapur—
27-1	चंद्रपुर	**	**	**	1,294	429	2,880	1,073	59	4,912	10,647	2,782	Chandrapur
27-2	वरोरा	**	**	**	662	69	317	474	201	1,485	3,208	287	Waroda
27-3	बल्लारपुर	**	**	**	601	173	142	639	7	5,308	6,870	850	Ballarpur
27-4	राजुरा	**	**	**	340	55	57	113	..	816	1,381	1,168	Rajura
27-5	देसाईगंज	**	**	**	521	66	136	155	38	88	1,004	249	Desaiganj
नगरपालिका बेरीज					1,75,906	42,901	1,46,840	2,14,018	58,061	6,39,063	12,76,789	6,38,109	Total Municipal Councils
J	मुंबई महानगरपालिका	**	**	**	1,07,536	65,316	2,30,779	3,99,367	3,65,606	9,56,675	12,25,279	27,61,114	I Bombay Municipal Corporation
II	पुणे महानगरपालिका	**	**	**	24,430	2,996	31,347	47,869	13,107	1,40,394	2,60,143	22,750	II Pune Municipal Corporation
III	नागपुर महानगरपालिका	**	**	**	24,738	4,350	18,647	23,923	6,654	57,497	1,35,809	83,693	III Nagpur Municipal Corporation
IV	सोलापूर महानगरपालिका	**	**	**	5,600	1,480	9,410	11,282	4,680	45,299	77,751	..	IV Solapur Municipal Corporation
V	कोल्हापूर महानगरपालिका	**	**	**	3,213	2,525	2,209	10,058	3,959	73,215	95,179	78,524	V Kolhapur Municipal Corporation
महानगरपालिका बेरीज					1,65,517	76,667	2,92,392	4,92,499	3,94,006	12,73,080	26,94,161	29,46,081	Total Corporations
राज्यांची एकूण बेरीज					3,41,423	1,19,568	4,39,232	7,06,517	4,52,067	19,12,143	39,70,950	35,84,190	Total for the State

टीप.—@ ५०० रुपयापेक्षा कमी.

Note.—Less than Rs. 500.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

19. स्थानिक संस्था/

तबता क्रमांक/

जिल्हापरिषदाचे उत्पन्न आणि खर्च/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	उत्पन्न/ Receipts				
		स्वनिर्मित साधनाकरवी Self-raised resources	एकूण शासकीय अनुदाने अभिकरण योजनामहित Government grants including Government grants for agency schemes	शासकीय अनुदान अभिकरण योजनेकरिता Government grants for agency schemes	ऋण विभाग Debt section	एकूण Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	ठाणे	0-51	11-81	..	10-47	22-79
2	रायगड	0-50	10-92	0-04	9-64	21-06
3	रत्नागिरी	0-34	10-20	..	0-26	10-80
4	सिधुदुर्ग	0-20	6-24	..	6-18	12-62
5	नाशिक	0-81	12-96	..	11-26	25-03
6	धुळे	1-14	11-09	..	1-05	13-28
7	जळगाव	0-47	14-18	..	0-01	14-66
8	अहमदनगर	1-44	14-65	..	7-20	23-29
9	धुळे	1-45	14-67	..	26-37	42-49
10	सातारा	1-32	13-32	0-02	4-08	18-72
11	सांगली	1-07	11-19	..	1-29	13-55
12	सोलापूर	0-74	12-39	0-01	12-35	25-48
13	कोल्हापूर	..	11-91	..	10-68	22-59
14	औरंगाबाद	0-18	0-90	..	16-58	17-66
15	जालना	0-16	4-77	..	0-39	5-32
16	परभणी	0-30	9-58	..	0-45	10-33
17	बीड	0-06	9-43	..	0-66	10-15
18	नांदेड	0-50	10-56	..	6-83	17-89
19	उस्मानाबाद	0-33	13-86	0-02	0-78	14-97
20	बुलढाणा	0-39	8-06	..	1-70	10-15
21	अकोला	1-30	9-35	..	8-49	19-14
22	अमरावती	0-71	9-60	..	9-51	19-82
23	यवतमाळ	0-72	9-66	..	6-28	16-66
24	बघी	0-35	5-34	0-01	0-49	6-18
25	नागपूर	0-60	9-32	..	7-34	17-26
26	भंडारा	1-72	9-51	..	1-59	12-82
27	चंद्रपूर	0-54	11-08	0-01	10-61	22-23
महाराष्ट्र राज्य		17-85	276-55	0-12	172-54	466-94

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

LOCAL BODIES

TABLE No. 19-4

Receipts and Expenditure of Zilla Parishads

(1981-82)

(रुपये कोटीत)
(Rs. in crore)

Expenditure						
सामान्य प्रशासन	शिक्षण	सामूहिक विकास	इतर	ऋण विभाग	एकूण	District
General Administration	Education	Community Development	Other	Debt section	Total	
(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
1-38	5-97	0-02	4-41	10-26	22-04	Thane
1-41	5-52	0-01	13-68	0-68	21-30	Raigad
1-11	6-28	..	3-15	0-26	10-80	Ratnagiri
0-89	3-85	..	1-71	6-17	12-62	Sindhudurg
1-63	7-89	0-02	4-29	12-08	25-91	Nashik
0-10	0-08	0-15	0-82	1-03	2-18	Dhule
1-66	8-50	0-04	4-55	0-98	15-73	Jalgaon
1-53	8-73	0-40	5-79	7-23	23-68	Ahmednagar
1-85	9-52	0-04	4-76	26-39	42-56	Pune
1-07	8-25	0-02	5-63	4-81	19-78	Satara
0-86	6-62	0-55	5-04	1-29	14-36	Sangli
1-32	7-18	0-02	4-77	12-70	25-99	Solapur
1-66	7-08	0-01	4-20	10-68	23-63	Kolhapur
0-96	5-61	0-01	2-65	1-52	10-75	Aurangabad
0-65	2-61	0-01	1-57	0-39	5-23	Jalna
1-03	5-57	..	3-26	0-49	10-35	Parbhani
1-18	5-55	0-02	3-00	1-17	10-92	Beed
1-37	5-88	0-01	3-90	6-73	17-89	Nanded
0-92	9-38	0-02	4-37	0-76	15-45	Osmanabad
1-43	4-73	0-01	2-59	1-43	10-19	Buldhana
1-23	5-91	0-03	3-46	9-07	19-70	Akola
1-58	5-99	0-01	3-91	9-40	20-89	Amravati
1-51	5-65	0-02	3-50	6-59	17-27	Yavatmal
0-93	2-63	0-01	2-15	0-88	6-60	Wardha
1-28	4-90	0-12	3-82	7-54	17-66	Nagpur
1-75	6-78	..	2-87	1-49	12-89	Bhandara
0-76	5-73	0-03	5-48	10-94	22-94	Chandrapur
33-05	162-39	1-58	109-33	152-96	459-31	Maharashtra State

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

---

20. राज्य वित्त/STATE FINANCE

---

20. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20-1

महाराष्ट्र राज्याची महमुली जमा
Revenue Receipts of Maharashtra State(रुपये हजारत)
(Rs. In thousand)

महमुलीची शीर्षे		1981-82 प्रत्यक्ष/ Actuals	Heads of Revenue (1)
(1)		(2)	
(क) कर महसूल—			A. Tax Revenue—
(अ) उत्पन्न व खर्च यावरील कर—			(a) Taxes on Income and Expenditure
021	निगम कराव्यतिरिक्त उत्पन्नावरील कर	11,13,239	Taxes on Income other than Corporation Tax
022	कृषि उत्पन्नावरील कर	739	Taxes on Agricultural Income
023	उपहारगृह जमा कर	898	Hotel Receipt Tax
028	उत्पन्न व खर्च यावरील इतर कर	3,78,633	Other Taxes on Income and Expenditure
एकूण—(अ)		14,93,509	Total (a)
(आ) मालमत्ता व भाडवली व्यवहार यावरील कर—			(b) Taxes on Property and Capital Transactions—
029	जमीन महसूल	2,18,248	Land Revenue
030	मुद्राक व नोंदणी फी	4,93,235	Stamps and Registration Fees
031	संपदा शुल्क	66,010	Estate Duty
035	शेतजमिनी व्यतिरिक्त इतर स्यावर मालमत्तेवरील कर	50	Taxes on Immovable Property other than Agricultural Land.
एकूण (आ)		7,77,543	Total (b)
(इ) विक्रेय वस्तु व सेवा यांवरील कर—			(c) Taxes on Commodities and Services
039	राज्य उत्पादन शुल्क	11,30,345	State Excise
040	विक्री कर	92,41,143	Sales Tax
041	वाहनांवरील कर	5,80,249	Taxes on Vehicles
042	माल व उताऊ यांवरील कर	2,23,659	Taxes on Goods and Passengers
043	विक्रेवरील कर व शुल्क	6,09,230	Taxes and Duties on Electricity
045	विक्रेय वस्तु व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क	9,61,228	Other Taxes and Duties on Commodities and Services.
162	केंद्रीय उत्पादन शुल्कातील राज्याचा हिस्सा	25,05,220	State's Share of Union Excise Duties
एकूण—(इ)		1,52,51,074	Total (c)
एकूण—(क)		1,75,22,126	Total (A)
(ख) कराव्यतिरिक्त महसूल—			B Non-Tax Revenue—
(अ) इतर आर्थिक सेवा			(a) Other Fiscal Services
047	इतर आर्थिक सेवा	17	Other Fiscal Services
एकूण—(अ)		17	Total (a)
(आ) व्याजाच्या जमा रकमा, लाभांश व नफा—			(b) Interest Receipts, Dividends and Profits—
049	व्याजांच्या जमा रकमा	11,97,666	Interest Receipts
050	लाभांश व नफा	26,870	Dividends and Profits
एकूण—(आ)		12,24,536	Total (b)
(इ) कराव्यतिरिक्त इतर महसूल—			(c) Other Non-Tax Revenue—
(एक) सर्वसाधारण सेवा			(i) General Services—
051	लोकसेवा आयोग	651	Public Service Commission
055	पोलीस	61,489	Police
056	तुरुंग	18,926	Jails
057	पुरवठा व विनियोग	76	Supplies and Disposals
058	लेखनासामग्री व मुद्रण	33,717	Stationery and Printing
059	सरकारी बांधकामे	83,137	Public Works
065	इतर प्रशासकीय सेवा	1,10,318	Other Administrative Services
066	निवृत्ती वेतने व इतर सेवानिवृत्ति लाभ यांच्या संवधातील अशदानाच्या व वमुलीच्या रकमा.	20,237	Contributions and Recoveries towards Pension and other Retirement Benefits.
067	सहाकारी साहित्य व साधनसामग्री	566	Aid Materials and Equipments
068	सकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	2,40,582	Miscellaneous General Services
एकूण—(एक)		5,69,699	Total (i)

	(1)	(2)	(1)
	(दोन)		(ii) Social and Community Services—
077	सामाजिक व सामूहिक सेवा—		Education
	शिक्षण	75,293	Art and Culture
078	कला व संस्कृती	1,966	Medical
080	वैद्यकीय	2,59,257	Family Welfare
081	कुटुंब कल्याण	2,861	Public Health, Sanitation and Water Supply
082	आरोग्य, स्वच्छता व पाणीपुरवठा	20,464	Housing
083	गृहनिर्माण	12,680	Urban Development
084	नगर विकास	72,203	Information and Publicity
085	साहित्य व प्रसिद्धी	1,802	Labour and Employment
087	कामगार व सेवायोजन	19,071	Social Security and Welfare
088	सामाजिक सुरक्षा व कल्याण	23,158	Other Social and Community Services
095	इतर सामाजिक व सामूहिक सेवा	5,853	
	एकूण—(दोन)	4,94,608	Total (ii)
	(तीन)		(iii) Economic Services—
098	आर्थिक सेवा—		Co-operation
	सहकार	88,979	Other General Economic Services
104	इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	5,831	Agriculture
105	कृषि	43,201	Minor Irrigation, Soil Conservation and Area Development.
106	लहान पाटबंधारे, मृदसंधारण व क्षेत्र विकास	23,335	Food
109	अन्न	3,016	Animal Husbandry
110	पशुसंवर्धन	15,946	Dairy Development
111	दुग्धपाळा विकास	14,45,501	Fisheries
112	मत्स्यव्यवसाय	2,828	Forests
113	वने	6,36,974	Community Development
114	सामूहिक विकास	44,708	Industries
120	उद्योग	9,090	Village and Small Industries
121	ग्राम व लघु उद्योग	1,094	Mines and Minerals
128	साणी व खनिजे	49,194	Water and Power Development Services
131	जल व वीज विकास सेवा	6,462	Irrigation, Navigation, Drainage and Flood Control Projects.
133	पाटबंधारे, नौकानयन, जलनिसारण व पूर नियंत्रण प्रकल्प	1,32,502	Power Projects
134	वीज प्रकल्प	1,98,298	Ports, Lighthouses and Shipping
135	बंदरे, दीपगृहे व अहाज वाहतूक	965	Civil Aviation
136	नागरी विमात चालन	..	Road and Bridges
137	मार्ग व पूल	30,277	Road and Water Transport Services
138	मार्ग व जलमार्ग परिवहन सेवा	..	Tourism
139	पर्यटन	10	Other Transport and Communication Services
144	इतर परिवहन व दळणवळण सेवा	..	
	एकूण—(तीन)	27,38,211	Total (iii)
	एकूण—(इ)	38,02,518	Total (e)
160	(ई) सहाय्यक अनुदाने व अथवाने—		(d) Grants-in-Aid and Contributions
	केन्द्र सरकारकडून सहाय्यक अनुदान	13,04,747	Grants-in-Aid from Central Government
	एकूण—(ई)	13,04,747	Total (d)
	एकूण—(ख)	63,31,818	Total (B)
	एकूण महसुली जमा	2,38,53,944	Total Revenue Receipts

नामवार.—महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, १९८३-८४.

Source.—Maharashtra State Budget Publications, 1983-84.

20. राज्य वित्त/STATE FINANCE

सप्तता क्रमांक/TABLE No. 20-2

महाराष्ट्र राज्याचा महसुली लेख्यावरील खर्च
Revenue Expenditure of Maharashtra State(रुपये हजारत)
(Rs. in thousand)

	सर्वांचो शीर्ष	1981-82 प्रत्यक्ष Actuals	Heads of Expenditure
	(1)	(2)	(1)
	(क) सर्वसाधारण सेवा—		(A) General Services—
	(अ) राज्याची अंगे—		(a) Organs of State
211	संसद/राज्य/संघ राज्य क्षेत्र विधान मंडळे	22,484	Parliament/State/Union Territory Legislatures
212	राष्ट्रपती/उपराष्ट्रपती/राज्यपाल/संघराज्य क्षेत्राचे प्रशासक.	4,107	President/Vice-President/Governor/Administrator of Union Territories.
213	मन्त्रीपरिषद	8,356	Council of Ministers
214	न्यायदान	1,36,999	Administration of Justice
215	निवडणुका	6,062	Elections
	एकूण—(अ)	1,78,008	Total (a)
	(आ) आर्थिक सेवा—		(b) Fiscal Services
220	(एक) उत्पन्न व खर्च यावरील करांची वसुली उत्पन्न व खर्च यावरील करांची वसुली	3,70,333	(i) Collection of Taxes on Income and Expenditure Collection of Taxes on Income and Expenditure
	एकूण—(एक)	3,70,333	Total (i)
	(दोन) मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यावरील करांची वसुली—		(ii) Collection of Taxes on Property and Capital Transactions.
229	जमीन महसूल	3,13,123	Land Revenue
230	मुद्रांक व नोंदणी	23,962	Stamps and Registration
235	मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यावरील इतर करांची वसुली.	..	Collection of other Taxes on Property and Capital Transactions.
	एकूण—(दोन)	3,37,085	Total (ii)
	(तीन) विक्रेय वस्तू व सेवा यावरील करांची वसुली—		(iii) Collection of Taxes on Commodities and Services
239	राज्य उत्पादन शुल्क	23,905	State Excise
240	विक्रीकर	7,79,790	Sales Tax
241	वाहनावरील कर	4,09,920	Taxes on Vehicles
245	विक्रेय वस्तू व सेवा यावरील इतर कर व शुल्क	3,88,477	Other Taxes and Duties on Commodities and Services.
	एकूण—(तीन)	16,02,092	Total (iii)
	(चार) इतर आर्थिक सेवा		(iv) Other Fiscal Services—
247	इतर आर्थिक सेवा	65,080	Other Fiscal Services
	एकूण—(चार)	65,080	Total (iv)
	एकूण—(आ)	23,74,590	Total (b)
	(इ) व्याज प्रदान व ऋण सेवा —		(c) Interest Payment and Servicing of Debt
248	ऋण कमी करणे किंवा ऋण प्रतिबंधक यासाठी विनियोजन	9,19,135	Appropriation for Reduction or Avoidance of Debt
249	व्याज प्रदान	14,63,978	Interest Payments
	एकूण—(इ)	23,83,113	Total (c)

	(1)	(2)	(1)
	(ई)		(d) Administrative Services—
251	प्रशासकीय सेवा—		Public Service Commission
	लोकसेवा आयोग	3,892	Secretariat-General Services
252	सचिवालय-सर्वसाधारण सेवा	60,863	District Administration
253	जिल्हा प्रशासन	5,56,088	Treasury and Accounts Administration
254	कोषागार व लेखा प्रशासन	47,665	Police
255	पोलीस	12,17,476	Jails
256	तुरुंग	59,040	Supplies and Disposals
257	पुरवठा व विनियोग	1,093	Stationery and Printing
258	लेखनसामग्री व मुद्रण	1,57,997	Public Works
259	सरकारी बांधकामे	2,84,897	Fire Protection and Control
260	अग्नि संरक्षण व नियंत्रण	1,436	Other Administrative Services
265	इतर प्रशासनिक सेवा	56,695	
	एकूण—(ई)	24,47,142	Total (d)-
	(उ)		(e) Pensions and Miscellaneous General Service
266	निवृत्ति वेतने व सकीर्ण सर्वसाधारण सेवा—		Pensions and Other Retirement Benefits
	निवृत्ति वेतने व इतर सेवा-निवृत्ति लाभ	4,32,466	Aid Materials and Equipments
267	साहाय्यकारी साहित्य व साधन सामग्री		Miscellaneous General Services
268	सकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	1,67,461	
	एकूण—(इ)	5,99,927	Total (e)
	एकूण—(क)	79,82,780	Total (A)
	(ख)		(B) Social and Community Services—
276	सामाजिक व सामुहिक सेवा—		Secretariat-Social and Community Services
	सचिवालय-सामाजिक व सामुहिक सेवा	13,025	Education
277	शिक्षण	41,37,363	Art and Culture
278	कला व संस्कृती	78,691	Medical
280	वैद्यकीय	8,71,567	Family Welfare
281	कुटुंब कल्याण	1,96,938	Public Health, Sanitation and Water Supply
282	आरोग्य, स्वच्छता व पाणीपुरवठा	11,49,383	Housing
283	गृहनिर्माण	73,295	Urban Development
284	नगर विकास	2,17,141	Information and Publicity
285	माहिती व प्रसिद्धी	42,603	Labour and Employment
287	कामगार व सेवायोजन	1,55,099	Social Security and Welfare
288	सामाजिक सुरक्षा व कल्याण	7,31,255	Relief on Account of Natural Calamities
289	नैसर्गिक आपत्तीच्या निवारणासाठी सहाय्य	73,813	Other Social and Community Services
295	इतर सामाजिक व सामुहिक सेवा	8,178	
	एकूण—(ख)	77,48,351	Total (B)
	(ग)		(C) Economics Services—
	(अ)		(a) General Economic Services
296	सर्वसाधारण आर्थिक सेवा—		Secretariat-Economic Services
	सचिवालय-आर्थिक सेवा	39,117	Co-operation
298	सहकार	3,66,112	Other General Economic Services
304	इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	6,21,234	
	एकूण—(अ)	10,26,463	Total (a)
	(आ)		(b) Agriculture and Allied Services—
305	कृषि व संलग्न सेवा—		Agriculture
	कृषि	5,99,198	Minor Irrigation
306	लहान पाटबंधारे	1,87,081	Soil and Water Conservation
307	मृद व जलसंधारण	87,611	Area Development
308	क्षेत्र विकास	1,09,764	Food
309	अन्न	85,881	Animal Husbandry
310	पशुसंवर्धन	1,67,900	Dairy Development
311	दुग्धशाळा विकास	17,33,905	Fisheries
312	मत्स्य व्यवसाय	19,883	Forests
313	वने	3,23,061	Community Development
314	सामुहिक विकास	1,89,247	
	एकूण—(आ)	35,03,531	Total (b)

	(1)	(2)	(1)
320	(इ) उद्योग व खनिजे— उद्योग	53,445	(c) Industry and Minerals— Industries
321	ग्राम व लघु उद्योग	33,843	Village and Small Industries
328	खाणी व खनिजे	12,054	Mines and Minerals
	एकूण—(इ)	99,342	Total (c)
331	(ई) जल व वीज विकास— जल व वीज विकास सेवा	1,32,755	(d) Water and Power Development— Water and Power Development Services
333	पाटबंधारे, नौकानयन, जलनिस्सारण व पूर नियंत्रण प्रकल्प	9,53,620	Irrigation, Navigation, Drainage and Flood Control Projects.
334	वीज प्रकल्प	6,96,984	Power Projects
	एकूण—(ई)	17,83,359	Total (d)
335	(उ) परिवहन व दळणवळण— बंदरे, दीपगृहे व जहाज वाहतूक	22,952	(e) Transport and Communications— Ports, Lighthouses and Shipping
336	नागरी विमान चालन	2,020	Civil Aviation
337	मार्ग व पूल	1,21,415	Roads and Bridges
338	मार्ग व जलपरिवहन सेवा	3,834	Road and Water Transport Services
339	पर्यटन	345	Tourism
345	भारतीय रेल्वे	2,188	Indian Railways
	एकूण—(उ)	1,52,754	Total (e)
	एकूण—(ग)	65,65,449	Total (C)
363	(घ) सहाय्यक अनुदाने व असादाने— स्थानिक सस्था व पंचायत राज्य सस्था यांना नुकसान भरपाईच्या व अभिहस्ताकित रकमा देणे.	83,683	(D) Grants-in-Aid and Contributions— Compensation and Assignments to Local Bodies and Panchayat Raj Institutions
	एकूण—(घ)	83,683	Total (D)
	एकूण महसुली लेखावरील खर्च	2,23,80,263	Total Expenditure on Revenue Account

20. राज्य वित्त/STATE FINANCE

सप्तम क्रमांक/TABLE No. 20-3

महसुली व भांडवली लेखावरील जमा व खर्च
Receipt and Expenditure on Revenue and Capital Accounts(रुपये लाखात)
(Rs. in lakh)

बाब	1981-82 प्रत्यक्ष Actuals	Item
(1)	(2)	(1)
एक. महसुली लेखावरील जमा—		I. Receipts on Revenue Account—
(क) कर महसूल—		(A) Tax Revenue
(अ) केंद्राकडून वसूल होणाऱ्या करांतील राज्याचा हिस्सा	36,845	(a) Share in Centrally Collected Taxes
(आ) राज्याकडून वसूल होणारे कर	1,38,377	(b) Taxes collected by State
एकूण कर महसूल—(क)=(अ+आ)	1,75,222	Total Tax Revenue (A)=(a+b)
(ख) कराव्यतिरिक्त महसूल	63,318	(B) Non-Tax Revenue
महसुली लेखावरील एकूण जमा—(एक)=(क+ख)	2,38,540	Total Receipts on Revenue Account (I)=(A+B)
दोन. भांडवली लेखावरील जमा*	1,59,544	II. Receipts on Capital Account*
एकूण जमा—(एक+दोन)=घ	3,98,084	Total Receipts (I+II)=D
तीन. महसुली लेखावरील खर्च—		III. Expenditure on Revenue Account
(अ) विकास खर्च	1,61,353	(a) Development Expenditure
(आ) विकासेतर खर्च	38,619	(b) Non-Development Expenditure
(इ) ऋण सेवा	23,831	(c) Debt Services
महसुली लेखावरील एकूण खर्च—(तीन)	2,23,803	Total Expenditure on Revenue Account—(III)
चार. भांडवली संवितरित रकमा—		IV. Capital Disbursements
(क) महसुली लेखा बाहेरील भांडवली खर्च—		(A) Capital Expenditure outside the Revenue Account
(अ) विकास खर्च	37,443	(a) Development Expenditure
(आ) विकासेतर खर्च	1,691	(b) Non-Development Expenditure
(ख) कर्ज व ऋण विभागावरील संवितरित रकमा	1,34,181	(B) Disbursement on Loans and Debt Section
एकूण भांडवली संवितरित रकमा—(चार)	1,73,315	Total Capital Disbursements—(IV)
एकूण खर्च—(तीन+चार)=च	3,97,118	Total Expenditure (III+IV)=PE
पाच. एकूण अधिक्य (+) किंवा तूट (—)=(घ—च)	966	V. Overall Surplus (+) or Deficit (—)=(D—E)

*यात राज्य शासनाने देशातर्गत ऋण, केंद्र शासनाकडून कर्ज व आगाऊ रकमा, राज्य शासनाने दिलेली कर्ज व आगाऊ रकमा (वसुली) व लोकलेखावरील निव्वळ जमा [रोख शिल्लक गुंतवणूक लेखा (निव्वळ) वगळून] आंतर राज्यीय तडजोड (निव्वळ) आकस्मिकता निधीमध्ये केलेले विनियोजन (निव्वळ) आणि आकस्मिकता निधी (निव्वळ) यांचा समावेश आहे.

* Includes Internal Debt of State Government, Loans and Advances from the Central Government, Repayment of Loans and Advances to the State Government and net receipts on the Public Accounts (excluding Cash Balance Investment Account-Net) net receipts on Inter-State Settlement, net receipts, on Account of Appropriation to the Contingency Fund and Contingency Fund.

20. राज्य वित्त/

तवता क्रमांक/

महाराष्ट्र शासनाच्या अर्थ संकल्पाचे आर्थिक वर्गीकरण

लेखा-

वस्तु, सेवा व हस्तांतरित रकमा यांचे व्यवहार—राज्य प्रशासनाचा महसुली लेखा

खर्च	1980-81 प्रत्यक्ष Actuals	1981-82 प्रत्यक्ष Actuals	Expenditure (1)
(1)	(2)	(3)	(1)
१. वस्तु व सेवा यावरील खर्च	.. 47,753	56,277	1. Consumption expenditure
१.१ वेतन व मजुरी आणि वस्तु व सेवा यावरील खर्च	.. 44,575	51,986	(1-1) Wages and Salaries and purchases of goods and services
१.२ निवृत्ति वेतने	.. 3,178	4,291	(1-2) Pensions
२. हस्तांतरित रकमा	.. 84,481	89,494	2. Transfer payments
२.१ व्याज	.. 11,127	14,968	(2-1) Interest
२.२ अनुदाने	.. 52,064	58,758	(2-2) Grants to—
अ स्थानिक संस्थांस	.. 31,372	32,025	(a) Local bodies
ब सहकारी संस्थांस	.. 97	90	(b) Co-operatives
क शैक्षणिक संस्थांस	.. 16,527	21,500	(c) Educational institutions..
ड इतर संस्थांस	.. 4,068	5,143	(d) Others
२.३ अर्थ सहाय्य	.. 14,415	11,678	(2-3) Subsidies
२.४ व्यापारी योजनावरील तूट	.. 4,000	19	(2-4) Trading losses
२.५ इतर हस्तांतरित चालू रकमा	.. 2,875	4,071	(2-5) Other current Transfers
३. एकूण महसुली खर्च	.. 1,32,234	1,45,771	3. Total expenditure
४. महसुली लेखातील बचत	.. 40,693	59,251	4. Savings on current account
५. .. .. . एकूण	.. 1,72,927	2,05,022	5. Total

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

20. राज्य वित्त/

तवता क्रमांक/

लेखा-

वस्तु, सेवा व हस्तांतरित रकमा यांचे व्यवहार—शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा महसुली लेखा

खर्च	1980-81 प्रत्यक्ष Actuals	1981-82 प्रत्यक्ष Revised	Expenditure (1)
(1)	(2)	(3)	(1)
१. वेतन व मजुरी आणि वस्तु व सेवा यावरील खर्च	.. 26,727	29,049	1. Wages and salaries and purchases of goods and services
२. दुस्ती व परिरक्षण	.. 646	838	2. Repairs and maintenance
३. व्याज	.. (-)246	(-)128	3. Interest
४. घसाऱ्यासाठी तरतूद	.. ..	..	4. Provision for depreciation
५. एकूण—(खर्च-लेखा-२)	.. 27,127	29,759	5. Total (Expenditure on Account-2) ..
६. राज्य प्रशासनाच्या महसुली लेखावर हस्तांतरित केलेले आधिक्य	.. 1,578	3,508	6. Surplus transferred to current account of Government administration.
७. .. .. . एकूण	.. 28,705	33,267	7. Total

आधार—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

STATE FINANCE

TABLE No. 20-4-1

Economic classification of Maharashtra Government Budget 1980-81 (Actuals) and 1981-82 (Actuals)

Account-1

Transactions, in goods and services and transfers-current account of Government administration

(रुपये लाखात)
(Rs. in lakh)

जमा	1980-81 प्रत्यक्ष Actuals	1981-82 प्रत्यक्ष Actuals	Receipts
(4)	(5)	(6)	(4)
६. करांपासून जमा	.. 1,44,754	1,71,702	6. Tax receipts
६.१ उत्पन्न व खर्च यावरील कर	.. 14,149	14,935	(6-1) Taxes on income and expenditure
६.२ मालमत्ता व भाडवली व्यवहार यावरील कर	.. 12,048	14,599	(6-2) Taxes on property and capital transactions
६.३ वस्तु व सेवा यावरील कर	.. 1,18,557	1,42,168	(6-3) Taxes on goods and Services..
७. सरकारी मालमत्ता व उपक्रमांपासूनचे उत्पन्न	.. 5,673	8,728	7. Income from property and enterprises
७.१ शासकीय वाणिज्यिक उपक्रमानी हस्तांतरित केलेले भाषिक्य	.. 1,578	3,508	(7-1) Surplus transferred by departmental commercial undertakings
७.२ गुंतवणुकीपासूनचे उत्पन्न	.. 130	359	(7-2) Income from investment
७.३ व्यापारातील नफा	.. ..	..	(7-3) Trading profits
७.४ व्याज	.. ..	..	(7-4) Interest receipts from—
(ब) महाराष्ट्र राज्य वीज मंडळाकडून	.. 1,872	2,523	(a) Maharashtra State Electricity Board
(ख) इतराकडून	.. 998	1,175	(b) Others
इतर मालमत्तेपासून उत्पन्न	.. 1,095	1,163	(7-5) Other income from property
८. कुटूंब घटकापासून हस्तांतरित रकमा	.. 7,104	8,797	8. Transfers from households
९. उर्वरित भाय व्यवस्थांकडून महसुली अनुदाने, अंशदाने व वसुली.	.. 15,396	15,795	9. Revenue grants, contributions and recoveries from rest of the economy.
१०. .. .. एकूण	.. 1,72,927	2,05,022	10. Total

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

STATE FINANCE

TABLE No. 20-4-2

Account-2

Transactions in goods and services and transfers—Current account of departmental commercial undertakings

(रुपये लाखात)
(Rs. in lakh)

जमा	1980-81 प्रत्यक्ष Actuals	1981-82 प्रत्यक्ष Actuals	Receipts
(4)	(5)	(6)	(4)
८. विक्रीचे एकूण उत्पन्न	.. 28,705	33,267	8. Gross sales proceeds
८.१ वने	.. 5,277	6,231	(i) Forests
८.२ पाटवधारे	.. 1,174	1,325	(ii) Irrigation
८.३ मार्ग व जल परिवहन	.. ..	..	(iii) Road and water transport
८.४ वीज प्रकल्प	.. 2,914	1,983	((iv) Power project
८.५ दूध योजना	.. 17,363	21,181	(v) Milk scheme
८.६ मुद्रणालये	.. 155	194	(vi) Printing presses
८.७ इतर उपक्रम	.. 1,822	2,353	(vii) Other undertakings
९. .. .. एकूण	.. 28,705	33,267	9. Total

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

20. राज्य वित्त/

तक्ता क्रमांक/

लेखा

वस्तु, सेवा व हस्तांतरित रकमा यांचे व्यवहार—राज्य प्रशासनाचा व शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा भांडवली लेखा

संवितरित रकमा	1980-81 प्रत्यक्ष Actuals	1981-82 प्रत्यक्ष Actuals	Disbursements
(1)	(2)	(3)	(1)
१. एकूण भांडवल निर्मिती	.. 47,882	61,410	1. Gross capital formation
१*१ राज्य प्रशासन	.. 26,648	34,478	(1-1) Government administration
१*१*१ इमारती व बांधकामे	.. 24,902	31,546	(1-1-1) Buildings and constructions
(अ) नवनिर्मितीचा खर्च	.. 21,651	25,861	(a) New outlays
(ब) नवीकरण व पुनःस्थापना	.. 3,251	5,685	(b) Renewals and replacement
१*१*२ यंत्र सामग्री व साधनसामग्री	.. 2,962	3,911	(1-1-2) Machinery and equipment—
(अ) नव-निर्मितीचा खर्च	.. 2,957	2,723	(a) New outlays
(ब) नवीकरण व पुनःस्थापना	.. 5	1,188	(b) Renewals and replacement
१*१*३ साठ्यातील निव्वळ वाढ	.. (-)1,216	(-)979	(1-1-3) Net increase in stocks
१*२ शासकीय वाणिज्यिक उपक्रम	.. 21,234	26,932	(1-2) Departmental commercial undertakings
१*२*१ इमारती व बांधकामे	.. 19,920	25,126	(1-2-1) Buildings and constructions—
(अ) नव निर्मितीचा खर्च	.. 19,301	24,572	(a) New outlays
(ब) नवीकरण व पुनःस्थापना	.. 619	554	(b) Renewals and replacement
१*२*२ यंत्रसामग्री व साधनसामग्री	.. 1,611	1,828	(1-2-2) Machinery and equipment—
(अ) नव निर्मितीचा खर्च	.. 1,611	1,828	(a) New outlays
(ब) नवीकरण व पुनःस्थापना	.. ..	..	(b) Renewals and replacement
१*२*३ साठ्यातील निव्वळ वाढ	.. (-)297	(-)22	(1-2-3) Net increase in stocks
२. हस्तांतरित भांडवली रकमा	.. 6,922	10,279	2. Capital transfers
भांडवली अनुदाने	.. 6,736	8,891	(2-1) Capital grants to—
(अ) स्थानिक सस्थास	.. 4,845	8,483	(a) Local bodies
(ब) सहकारी सस्थास	.. ..	43	(b) Co-operatives
(क) शैक्षणिक सस्थास	.. 1	6	(c) Educational institutions
(ड) इतरास	.. 1,890	359	(d) Others
२*२ जमीनदार व जाहगिरदार यांना नुकसानभरपाई	.. 22	18	(2-2) Compensation to land owners and jagirdars etc.
२*३ इतर हस्तांतरित भांडवली रकमा	.. 164	1,370	(2-3) Other capital transfers
३. .. .. एकूण	.. 54,804	71,689	3. Total

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी सचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

STATE FINANCE

TABLE No. 20-4-3

Accounts-3

Transactions in goods and services and transfers—Capital account of Government administration and departmental commercial undertakings

(रुपये लाखात)
(Rs. in lakh)

जमा	1980-81 प्रत्यक्ष Actuals	1981-82 प्रत्यक्ष Actuals	Receipts
(4)	(5)	(6)	(4)
४. एकूण बचत	40,693	59,251	4. Gross savings
४.१ राज्य प्रशासनाच्या महसुली लेखातील बचत	40,693	59,251	(4.1) Savings on current account of Government administration
४.२ शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमातील घसान्यासाठी तरतूद	..	..	(4.2) Depreciation provision of departmental commercial undertakings.
५. हस्तांतरित भांडवली रकमा	244	681	5. Capital transfers
५.१ संपदा शुल्क	232	660	(5.1) Estate duty
५.२ केंद्र व इतर राज्यांकडून मिळालेली भांडवली स्वरूपाची अनुदाने, अंशदाने व वसुली.	12	21	(5.2) Capital grants, contributions and recoveries from union and other State Government.
६. भांडवली स्वरूपाची संकीर्ण जमा	1,026	585	6. Miscellaneous receipts of capital nature
६.१ सरकारी मालमत्तेची विक्री	87	56	(6.1) Sale of Government property
६.२ इतर जमा	939	529	(6.2) Other receipts
७. शिल्लक: वस्तु सेवा व हस्तांतरित रकमांच्या व्यवहारातील तूट	12,841	11,172	7. Balance : Deficit on all transaction in goods and services and transfers.
८. .. .. . एकूण	54,804	71,689	8. Total

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

20. राज्य वित्त/

तक्ता क्रमांक/

लेखा/

शासनाच्या वित्तीय संपत्तीतील बदल—राज्य प्रशासनाच्या व शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा भांडवली लेखा

जावक	1980-81 प्रत्यक्ष Actuals	1981-82 प्रत्यक्ष Actuals	Outgoings
(1)	(2)	(3)	(1)
१. भाग भांडवलात केलेली गुंतवणूक	.. 1,973	2,754	1. Investment in shares
१.१ शासकीय उपक्रमात	.. 1,211	1,222	(1.1) Of Government concerns
१.२ इतर उपक्रमात	.. 762	1,532	(1.2) Of others
२. कर्ज व आगाऊ रकमा	.. 27,252	29,162	2. Loans and advances
२.१ भांडवल निमित्तीसाठी	.. 21,227	21,977	(2.1) For capital formation to—
(अ) स्थानिक सस्थास	.. 383	483	(a) Local bodies
(ब) सहकारी सस्थास	.. 163	1,592	(b) Co-operatives
(क) महाराष्ट्र राज्य वीज मंडळास	.. 18,741	16,387	(c) Maharashtra State Electricity Board
(ड) इतरांस	.. 1,940	3,515	(d) Others
२.२ चालू वापरासाठी	.. 6,025	7,185	(2.2) For current consumption to—
(अ) स्थानिक सस्थास	.. 390	(—)305	(a) Local bodies
(ब) सहकारी सस्थास	.. 1,062	1,363	(b) Co-operatives
(क) महाराष्ट्र राज्य वीज मंडळास	.. 364	421	(c) Maharashtra State Electricity Board
(ड) इतरांस	.. 4,209	5,706	(d) Others
३. एकूण	.. 29,225	31,916	3. Total

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी सचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

STATE FINANCE

TABLE No. 20-4-4

Account-4

Changes in financial assets : Capital account of Government administration and departmental commercial undertakings

(रुपये लाखात)
(Rs. in lakh)

भावक (4)	1980-81 प्रत्यक्ष Actuals (5)	1981-82 प्रत्यक्ष Actuals (6)	Incomings (4)
४. कर्ज व आगाऊ रकमा याची परतफेड	3,266	4,794	4. Repayment of loans and advances
(अ) स्थानिक संस्थांकडून	296	475	(a) By Local bodies
(ब) सहकारी संस्थांकडून	333	1,493	(b) By Co-operatives
(क) महाराष्ट्र राज्य वीज मंडळाकडून	814	1,184	(c) By Maharashtra State Electricity Board
(ड) इतरांकडून	1,823	1,642	(d) By Others
५. शिल्लक : वित्तीय संपत्तीतील निव्वळ वाढ	25,959	27,122	5. Balance : Net increase in financial assets
६. एकूण	29,225	31,916	6. Total

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

20. राज्य वित्त/
तबता क्रमांक/
लेखा/

शासनाच्या वित्तीय दायित्वातील बदल—राज्य प्रशासनाच्या व शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा भांडवल लेखा

जावक (1)	1980-81 प्रत्यक्ष Actuals (2)	1981-82 प्रत्यक्ष Actuals (3)	Outgoings (1)
१. सरकारी ऋणाची परतफेड .. 55,424	1,04,638	1. Repayment of public debt	
१.१ राज्य शासनाचे देशांतर्गत ऋण .. 50,797	95,280	(1.1) Internal debt of the State Government	
१.२ केंद्र सरकारकडून कर्जे व आगाऊ रकमा .. 4,627	9,358	(1.2) Loans and advances from the Central Government	
२. शिल्लक : वित्तीय दायित्वातील निव्वळ वाढ .. 36,855	40,019	2. Balance : Net increase in financial liabilities	
३. एकूण .. 92,279	1,44,657	3. Total	

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

20. राज्य वित्त/
तबता क्रमांक/
लेखा/

रोख रकमा व भांडवल यांचा ताळमेळ—राज्य प्रशासनाच्या व शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा लेखा

जावक (1)	1980-81 प्रत्यक्ष Actuals (2)	1981-82 प्रत्यक्ष Actuals (3)	Outgoings (1)
१. वस्तु व सेवा यांच्या व्यवहारातील तूट (लेखा— ३ ची सतुलन करणारी बाब) 12,841	11,172	1 Deficit on all transactions in goods and services (Balancing item in account-3).	
२. वित्तीय संपत्तीतील निव्वळ वाढ (लेखा—४ ची सतुलन करणारी बाब) 25,959	27,122	2 Net increase in financial assets (Balancing item in account-4)	
३. रोख शिल्लकीतील वाढ	1,725	3 Increase in cash balance	
४. एकूण 38,800	40,019	4 Total	

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

STATE FINANCE

TABLE No. 20-4-5

Account-5

Changes in financial liabilities : Capital account of Government administration and departmental commercial undertakings

(रुपये लाखात)
(Rs. in lakh)

भावक	1980-81 प्रत्यक्ष Actuals	1981-82 प्रत्यक्ष Actuals	Incomings
(4)	(5)	(6)	(4)
४. सरकारी ऋण	82,833	1,41,378	4. Public debt
४.१ राज्य शासनाचे देशांतर्गत ऋण	51,633	1,05,551	(4.1) Internal debt of the State Government
४.२ केंद्र सरकारकडून कर्जे व आगाऊ रकमा	31,200	35,827	(4.2) Loans and advances from the Central Government
५. भातर राज्यीय तडजोड (निव्वळ)	104	200	5. Inter-State settlement (Net)
६. अल्पबचत, भविष्यनिर्वाह निधी इ. (निव्वळ)	769	4,004	6. Small savings, provident fund etc. (Net)
७. रोखाशिल्लक गुंतवणूक लेखा (निव्वळ)	3,625	759	7. Cash balance investment account (Net)
८. इतर ऋण (निव्वळ)	4,948	(-)-1,684	8. Other debts (Net)
९. एकूण	92,279	1,44,657	9. Total

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

STATE FINANCE

TABLE No. 20-4-6

Account-6

Cash and capital reconciliation account of Government administration and departmental commercial undertakings

(रुपये लाखात)
(Rs. in lakh)

भावक	1980-81 प्रत्यक्ष Actuals	1981-82 प्रत्यक्ष Actuals	Incomings
(4)	(5)	(6)	(4)
5. वित्तिय दायित्वातील निव्वळ वाढ (लेखा-५ चो सतुलन करणारी बाब)	36,855	40,019	Net increase in financial liabilities (Balancing item in account-5).
6. रोख शिल्लकीतील घट	1,945	..	Decrease in cash balance
7. एकूण	38,800	40,019	Total

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

---

21. महाराष्ट्र राज्याची वार्षिक योजना/ANNUAL PLAN OF MAHARASHTRA STATE

---

21. महाराष्ट्र राज्याची वार्षिक योजना/ANNUAL PLAN OF MAHARASHTRA STATE

सक्ता क्रमांक/TABLE No. 21-1

राज्य योजना/State Plan

(1981-82)

(रुपये कोटीत)
(Rs. in crore)

अनुक्रमांक Serial No.	विकासाचे शीर्ष	1980-81		1981-82		Head of development
		अर्थसंकल्प Budget	प्रत्यक्ष Actuals	अर्थसंकल्प Budget	प्रत्यक्ष Actuals	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	कृषि व संलग्न सेवा	45-65	82-89	89-09	111-35	Agricultural and allied services
2	सहकार	2-27	2-16	13-59	14-06	Co-operation
3	जल व वीज विकास	461-88	503-13	393-44	542-03	Water and power development
4	उद्योग व खाणकाम	19-79	30-28	31-31	32-15	Industry and mining
5	परिवहन व दळणवळण	51-82	72-52	43-61	84-40	Transport and communications
6	सामाजिक व सामूहिक सेवा	121-88	136-10	171-37	197-25	Social and community services
7	रोजगार हमी योजना	72-00	73-98	75-00	116-58	Employment Gurantee scheme
8	सकीर्ण	5-18	5-40	6-37	12-66	Other programmes
	एकूण	780-47	906-46	823-78	1,110-47	Grand Total

केंद्र पुरस्कृत योजना
Centrally sponsored programmes(रुपये कोटीत)
(Rs. in crore)

अनुक्रमांक Serial No.	विकासाचे शीर्ष	1980-81		1981-82		Head of development
		अर्थसंकल्प Budget	प्रत्यक्ष Actuals	अर्थसंकल्प Budget	प्रत्यक्ष Actuals	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	कृषि व संलग्न सेवा	20-89	40-77	33-34	41-81	Agricultural and allied services
2	सहकार	1-39	0-85	4-66	3-82	Co-operation
3	जल व वीज विकास	0-01	..	..	..	Water and power development
4	उद्योग व खाणकाम	9-99	7-68	11-69	10-78	Industry and mining
5	परिवहन व दळणवळण	0-03	..	0-06	2-68	Transport and communications
6	सामाजिक व सामूहिक सेवा	41-54	27-19	43-49	36-29	Social and Community Services
7	रोजगार हमी योजना	..	..	..	..	Employment Gurantee Scheme
8	सकीर्ण	0-05	0-10	0-15	0-06	Other programmes
	एकूण	73-90	76-60	93-39	95-44	Grand Total

टीप.—आकडे सक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळणार नाहीत.

Note.—Totals may not add up due to rounding

साधार.—नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Planning Department, Government of Maharashtra, Bombay.

21. महाराष्ट्र राज्याची वार्षिक योजना/ANNUAL PLAN OF MAHARASHTRA STATE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21-2

महाराष्ट्र राज्याचा योजनांतर्गत खर्च
Plan expenditure of Maharashtra State(रुपये कोटीत)
(RS. in crore)

अनुक्रमांक. Serial No.	विकासाचे शीर्ष	प्रत्यक्ष झालेला खर्च Expenditure incurred in									Head of Development
		पहिली पंच- वार्षिक योजना 1st five year plan 1951-56	दुसरी पंच- वार्षिक योजना 2nd five year plan 1956-61	तिसरी पंच- वार्षिक योजना 3rd five year plan 1961-66	तीन वार्षिक योजना Three Annual plan 1966-69	चवथी पंच- वार्षिक योजना 4th five year plan 1969-74	पाचवी पंच- वार्षिक योजना 5th five year plan 1974-79	वार्षिक योजना Annual plans			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1	कृषि व संलग्न सेवा	26.21	35.18	123.42	105.65	195.96	308.13	60.62	82.89	111.35	Agricultural and allied services
2	सहकार, साठवण व पणन	4.13	30.23*	10.78	5.56	25.75	35.19	3.77	2.16	14.06	Co-operation, storage and marketing.
3	जल व वीज विकास	35.07	70.56	158.76	172.14	449.61	1,411.93	449.74	503.13	542.03	Water and power development
4	उद्योग व खाणी	3.56	6.40	14.82	10.64	39.62	105.69	30.03	30.28	32.15	Industry and mining
5	परिवहन व दळणवळण	13.89	22.19	37.45	35.19	81.08	220.08	64.03	72.52	84.40	Transport and communications
6	सामाजिक व सामूहिक सेवा	71.85	58.54	89.31	56.40	208.44	427.94	109.77	136.10	197.25	Social and Community services
7	रोजगार हमी योजना	..	..	..	..	3.75	149.96	89.45	73.98	116.58	Employment guarantee scheme
8	सकीर्ण	..	3.20	19.00	2.00	0.30	1.21	4.82	5.40	12.66	Other programme
	एकूण	154.71	226.30	434.73	385.60	1,004.51	2,660.13	812.23	906.46	1,110.47	Grand Total

टोप.—(१) *सामूहिक विकास योजनेवरील खर्च घेऊन आता हा खर्च कृषी व इतर सेवा ह्या योजनेमध्ये वर्गीकृत केला आहे.

(२) पहिल्या व दुसऱ्या पंचवार्षिक योजनेमध्ये झालेला खर्च पूर्वीच्या मुंबई राज्याच्या योजनांतर्गत खर्चावरून काढलेला आहे व त्यामुळे हा खर्च अदमासे काढलेला आहे.

(३) आकडे सक्षिप्तात केल्यामुळे काही ठिकाणी बेरीज जुळणार नाही.

Note.—(1) *Includes expenditure on "Community Development" which has now been classified under "Agriculture and Allied Services".

(2) The figures for 1st and 2nd plan are carved out from the plans of the composite Bombay State and therefore they are an approximate.

(3) Totals may not add up due to rounding.

आधार.—नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Planning Department, Government of Maharashtra, Bombay.

---

22. राज्य उत्पन्न/STATE INCOME

---

22. राज्य उत्पन्न/STATE INCOME

तबता क्रमांक/TABLE No. 22-1

औद्योगिक गटानुसार झालेले राज्य उत्पन्न (चालू किंमतीनुसार) (सुधारित मालिका)
State Income of Maharashtra by Industrial origin (at Current Prices) (Revised Series)

(रुपये लाखात)
(Rs. in lakh)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	1970-71 (3)	1975-76 (4)	1976-77 (5)	1977-78 (6)	1978-79 (7)	1979-80 (8)	1980-81 (9)	1981-82* (10)	Item (2)
1	कृषि	1,04,601	2,28,905	2,36,099	2,73,265	2,77,806	3,19,362	3,69,862	4,14,494	Agriculture
2	वन उद्योग	3,933	5,872	8,013	8,361	11,744	13,753	12,451	16,029	Forestry and Logging
3	मत्स्योद्योग	1,576	6,861	6,568	6,356	8,149	7,998	9,691	9,241	Fishing
4	खाणी	790	1,790	2,164	2,119	2,529	3,993	5,663	6,639	Mining and Quarrying
	एकूण—प्राथमिक	1,10,900	2,43,428	2,52,844	2,90,101	3,00,228	3,45,106	3,97,667	4,46,403	Sub-Total- Primary
5	कारखाने									Manufacturing
5-1	नोंदणीकृत	79,908	1,47,326	1,66,508	1,88,444	2,26,344	2,64,000	3,00,900	3,10,300	Registered
5-2	इतर	22,869	42,642	49,710	55,888	63,832	74,775	86,896	93,109	Un-Registered
6	बांधकाम	24,039	43,631	46,616	50,394	56,135	62,606	67,780	75,037	Construction
7	वीज, गॅस आणि पाणीपुरवठा	5,707	11,758	18,161	21,222	22,978	20,883	25,633	36,279	Electricity, gas and water-supply.
	एकूण—दुय्यम	1,32,523	2,45,357	2,80,995	3,15,948	3,69,239	4,22,264	4,81,209	5,14,725	Sub-Total—Secondary
8	परिवहन, दळणवळण आणि वखार									Transport, storage and communications.
8-1	रेल्वे	5,327	7,579	11,299	11,685	10,697	8,674	18,229	10,582	Railways
8-2	इतर साधनाने परिवहन आणि वखार.	14,308	25,930	34,125	37,413	40,628	40,882	48,738	67,303	Transport by other means and storage.
8-3	दळणवळण	4,882	6,877	10,582	12,114	14,165	14,941	14,282	18,163	Communications
9	व्यापार, खाणावळ आणि उपाहारगृहे	52,039	1,07,343	1,20,652	1,35,436	1,50,912	1,80,643	2,12,784	2,34,563	Trade, hotels and restaurants
	एकूण (८+९)	76,556	1,47,729	1,76,658	1,96,648	2,16,402	2,45,140	2,84,033	3,30,611	Total—(8+9)
10	बँका आणि विमा उद्योग	16,376	46,045	52,380	58,522	63,724	73,276	79,630	1,07,135	Banking and Insurance
11	स्थावर मालमत्ता व रहत्या घराची मालकी आणि व्यवसायिक सेवा	12,409	18,744	20,772	24,058	26,148	29,135	32,579	37,016	Real estate and ownership of dwelling and business services.
	एकूण (१०+११)	28,785	64,789	73,152	82,580	89,872	1,02,411	1,12,209	1,44,151	Total—(10+11)

12	सार्वजनिक प्रशासन	11,417	20,832	24,615	23,146	28,297	31,083	35,387	41,347	Public Administration
13	इतर सेवा	27,373	45,529	49,092	53,216	60,447	68,187	78,077	90,889	Other services
	एकूण (१२+१३)	38,790	66,361	73,707	76,362	88,744	99,270	1,14,664	1,32,236	Total—(12+13)
	एकूण—इतर	1,44,131	2,78,879	3,23,517	3,55,590	3,95,018	4,46,821	5,10,906	6,06,998	Sub-Total—Tertiary
14	एकूण निष्कल राज्य उत्पन्न	3,87,554	7,67,664	8,57,356	9,61,639	10,64,535	12,14,191	13,89,782	15,68,126	Net state Domestic product
15	लोकसंख्या ('000')	49,490	55,317	56,539	57,787	59,063	60,367	62,263	63,577	Population (000)
16	इतरकोई उत्पन्न (रु.)	78,310	1,387.75	1,516.40	1,664.11	1,802.37	2,011.35	2,232.12	2,466.50	per capita income (Rs.)

*अस्थायी/Provisional

आधार.—वर्ष व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

22. राज्य उत्पन्न/STATE INCOME

तबत्ता क्रमांक/TABLE No. 22-2

औद्योगिक गटानुसार झालेल्या (चालू किमतीनुसार) राज्य उत्पन्नाची टक्केवारी
Percentage distribution of State Income at current prices by industrial origin

(रु. लाखात)
(Rs. in lakh)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1970-71	1975-76	1976-77	1977-78	1978-79	1979-80	1980-81	1981-82	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	कृषि	27.0	29.8	27.5	28.4	26.1	26.3	26.6	26.4	Agriculture
2	वन उद्योग	1.0	0.8	0.9	0.9	1.1	1.1	0.9	1.0	Forestry and Logging
3	मत्स्योद्योग	0.4	0.9	0.8	0.7	0.8	0.7	0.7	0.6	Fishing
4	खाणी	0.2	0.2	0.3	0.2	0.2	0.3	0.4	0.4	Mining and Quarrying
	एकूण—प्राथमिक	28.6	31.7	29.5	30.2	28.2	28.4	28.6	28.4	Sub-Total—Primary
5	कारखाने									Manufacturing
5-1	नोंदणीकृत	20.6	19.2	19.4	19.6	21.2	21.7	21.7	19.8	Registered
5-2	हतर	5.9	5.6	5.8	5.8	6.0	6.2	6.3	5.9	Un-registered
6	बांधकाम	6.2	5.7	5.5	5.3	5.3	5.2	4.8	4.8	Construction
7	वीज, गॅस आणि पाणी पुरवठा	1.5	1.5	2.1	2.2	2.2	1.7	1.8	2.3	Electricity, gas and Water-supply.
	एकूण—दुय्यम	34.2	32.0	32.8	32.9	34.7	34.8	34.6	32.8	Sub-Total—Secondary
8	परिवहन, दळणवळण आणि बस्यार									Transport, storage and communications.
8-1	रेल्वे	1.4	1.0	1.3	1.2	1.0	0.7	0.8	0.7	Railways
8-2	हतर साधने परिवहन आणि बस्यार	3.7	3.4	3.9	3.8	3.8	3.4	3.5	4.3	Transport by other means and storage
8-3	दळणवळण	1.3	0.9	1.2	1.3	1.3	1.2	1.0	1.2	Communications
9	व्यापार, खाणावळ आणि उपाहारगृहे	13.4	14.0	14.1	14.1	14.2	14.9	15.3	15.0	Trade, hotels and restaurants
	एकूण (८+९)	19.8	19.3	20.5	20.4	20.3	20.2	20.6	21.2	Total—(8+9)

10	बैंका आणि विमा उद्योग	4.2	6.0	6.1	6.1	6.0	6.0	5.7	6.8	Banking and Insurance
11	स्वावर मालमत्ता व रहात्या घराची मालकी आणि व्यवसायिक सेवा.	3.2	2.4	2.5	2.5	2.5	2.4	2.3	2.4	Real estate and ownership of dwellings and business services.
	एकूण (१०+११)	7.4	8.4	8.6	8.6	8.5	8.4	8.0	9.2	Total—(10+11)
12	सार्वजनिक प्रशासन	2.9	2.7	2.9	2.4	2.6	2.6	2.6	2.6	Public Administration
13	इतर सेवा	7.1	5.9	5.7	5.5	5.7	5.6	5.6	5.8	Other Services
	एकूण (१२+१३)	10.0	8.6	8.6	7.9	8.3	8.2	8.2	8.4	Total—(12+13)
	एकूण इतर	37.2	36.3	37.7	36.9	37.1	36.8	36.8	38.8	Sub-Total—Tertiary
14	एकूण निव्वळ राज्य उत्पन्न	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	Net State Domestic Product

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

22. राज्य उत्पन्न/STATE INCOME

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22-3

औद्योगिक गटानुसार झालेले उत्पन्न (१९७०-७१) च्या (स्थिर किंमतीनुसार) (सुधारित मालिका)
State Income of Maharashtra at Constant Prices (1970-71) by Industrial Origin (Revised Series)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1970-71	1975-76	1976-77	1977-78	1978-79	1979-80	1980-81*	1981-82*	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	कृषि	1,04,601	1,45,597	1,44,246	1,59,511	1,55,977	1,59,344	1,59,693	1,67,108	Agriculture
2	वनउद्योग	3,933	2,875	3,491	3,778	4,584	3,802	3,431	3,781	Forestry and Logging
3	मत्स्योद्योग	1,576	3,202	2,910	2,417	2,928	2,647	2,915	2,457	Fishing
4	खानी	790	1,235	1,247	1,143	1,314	1,465	1,736	1,913	Mining and Quarrying
	एकूण—प्राथमिक	1,10,900	1,52,909	1,51,894	1,66,849	1,64,803	1,67,263	1,67,775	1,75,259	Sub-Total—Primary
5	कारखाने									Manufacturing
5.1	नोंदणीकृत	79,908	98,439	1,10,193	1,20,661	1,37,777	1,39,935	1,39,895	1,44,837	Registered
5.2	इतर	22,869	26,212	29,079	30,481	33,709	34,429	35,370	34,798	Un-registered
6	बांधकाम	24,039	25,654	25,916	26,242	26,573	26,908	27,247	27,591	Construction
7	बीज, गॅस आणि पाणी पुरवठा	5,707	7,185	8,104	8,619	9,479	9,495	10,300	10,955	Electricity, gas and water-supply
	एकूण—दुय्यम	1,32,523	1,57,490	1,73,292	1,86,003	2,07,538	2,10,767	2,12,812	2,18,181	Sub-Total—Secondary
8	परिवहन, दळणवळण आणि बसार									Transport, storage and communications.
8-1	रेल्वे	5,327	5,993	7,454	7,888	8,041	7,661	7,270	7,253	Railways
8-2	इतर साधनाने परिवहन	14,308	17,262	18,452	19,095	19,706	19,721	20,927	25,816	Transport by other means and storage.
8-3	दळणवळण	4,882	5,365	6,711	7,387	8,478	9,105	9,981	10,734	Communications
9	व्यापार, खाणावळ आणि उपाहारगृहे	52,039	64,971	70,633	76,690	84,288	85,609	86,286	89,908	Trade, hotels and Restaurants
	एकूण (८+९)	76,556	93,591	1,03,250	1,11,060	1,20,513	1,22,096	1,24,464	1,33,711	Total—(8+9)
10	बँक आणि विमा उद्योग	16,376	21,747	20,553	23,396	26,965	25,978	25,620	28,094	Banking and Insurance
11	स्थावर मालमत्ता व रहात्या घराची मालकी आणि व्यावसायिक सेवा	12,409	14,534	15,015	15,518	16,042	16,588	17,161	17,758	Real estate and ownership of dwellings and business services
	एकूण (१०+११)	28,785	36,281	35,568	38,914	43,007	42,566	42,781	45,852	Total—(10+11)

12	सार्वजनिक प्रशासन	11,417	15,025	16,891	15,534	18,317	18,793	19,066	19,265	Public Administration
13	इतर सेवा	27,373	30,637	31,231	31,682	32,455	33,386	33,249	39,93	Other services
	एकूण (१२+१३)	38,790	45,662	48,122	47,216	50,772	52,179	52,315	53,199	Total—(12+13)
	एकूण—इतर	1,44,131	1,75,534	1,86,940	1,97,190	2,14,292	2,16,841	2,19,560	2,32,762	Sub-Total—Tertiary
14	एकूण निव्वळ राज्य उत्पन्न	3,87,554	4,85,933	5,12,126	5,50,042	5,86,633	5,94,871	6,00,147	6,26,202	Net State Domestic Product
15	लोकसंख्या ('०००)	49,490	55,317	56,539	57,787	59,063	60,367	62,263	63,577	Population ('000)
16	दरडोई निव्वळ उत्पन्न (र.)	783-10	878-45	905-79	951-84	993-23	985-42	963-89	984-95	Per capita income (Rs.)

*अस्थायी/Provisional

.आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

22. राज्य उत्पन्न/STATE INCOME

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22-4

औद्योगिक गटानुसार झालेल्या (१९७०-७१ च्या स्थिर किंमतीनुसार) राज्य उत्पन्नाची टक्केवारी
Percentage distribution of State Income at constant (1970-71) prices by industrial origin

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1970-71	1975-76	1976-77	1977-78	1978-79	1979-80	1980-81	1981-82	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	कृषि	27.0	30.0	28.2	29.0	26.6	26.8	26.6	26.7	Agriculture
2	वन उद्योग	1.0	0.6	0.7	0.7	0.8	0.6	0.6	0.6	Forestry and Logging
3	मत्स्योद्योग	0.4	0.7	0.6	0.4	0.5	0.5	0.5	0.4	Fishing
4	खानी	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.3	0.3	Mining and Quarrying
	एकूण—प्राथमिक	28.6	31.5	29.7	30.3	28.1	28.1	28.0	28.0	Sub-Total—Primary
5	कारखाने									Manufacturing
5-1	नोंदणीकृत	20.6	20.2	21.5	21.9	23.5	23.5	23.3	23.1	Registered
5-2	इतर	5.9	5.4	5.7	5.5	5.8	5.8	5.9	5.6	Un-registered
6	बांधकाम	6.2	5.3	5.0	4.8	4.5	4.5	4.6	4.4	Construction
7	बीज, गॅस आणि पाणी पुरवठा	1.5	1.5	1.6	1.6	1.6	1.6	1.7	1.7	Electricity, gas and water-supply
	एकूण—दुय्यम	34.2	32.4	33.8	33.8	35.4	35.4	35.5	34.8	Sub-Total—Secondary
8	परिवहन, दळणवळण आणि वखार									Transport, storage and commu- nications.
8.1	रेल्वे	1.4	1.1	1.5	1.4	1.4	1.3	1.2	1.2	Railways
8.2	इतर साधनाने परिवहन आणि वखार.	3.7	3.6	3.6	3.5	3.4	3.3	3.5	4.1	Transport by other means storage.
8.3	दळणवळण	1.3	1.1	1.3	1.3	1.4	1.5	1.7	1.7	Communications
9	व्यापार, खाणावळ आणि उपाहारगृहे.	13.4	13.4	13.8	14.0	14.3	14.4	14.3	14.4	Trade, hotels and restaurants
	एकूण (८+९)	19.8	19.2	20.2	20.2	20.5	20.5	20.7	21.4	Total—(8+9)
10	बँका आणि विमा उद्योग	4.2	4.5	4.0	4.3	4.6	4.4	4.3	4.5	Banking and Insurance
11	स्थावर मालमत्ता व रहत्या घराची मालकी आणि व्यावसायिक सेवा.	3.2	3.0	2.9	2.8	2.7	2.7	2.8	2.8	Real estate and ownership of dwellings and business services.
	एकूण (१०+११)	7.4	7.5	6.9	7.1	7.3	7.2	7.1	7.3	Total—(10+11)

12	सार्वजनिक प्रशासन	..	..	2.9	3.1	3.3	2.8	3.2	3.2	3.1	3.1	Public Administration
13	इतर सेवा	..	..	7.1	6.3	6.1	5.8	5.5	5.6	5.6	5.4	Other Services
	एकूण (१२+१३)	..	..	10.0	9.4	9.4	8.6	8.7	8.8	8.7	8.5	Total—(12+13)
	एकूण इतर	..	..	37.2	36.1	36.5	35.9	36.5	36.5	36.5	37.2	Sub-Total—Tertiary
14	एकूण निव्वळ राज्य उत्पन्न	..	..	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	Net State Domestic Product

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

22. राज्य उत्पन्न/STATE INCOME

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22-5

औद्योगिक गटानुसार झालेले राज्य उत्पन्नाचे (१९७०-७१) निवेशांक
Indices of state Income by industrial origin at 1970-71 prices

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1970-71	1975-76	1976-77	1977-78	1978-79	1979-80	1980-81	1981-82	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	कृषि	100.0	139.2	137.9	152.5	149.1	152.3	152.7	159.8	Agriculture
2	वनउद्योग	100.0	73.1	88.8	96.1	116.6	96.7	87.2	96.1	Forestry and logging
3	मत्स्योद्योग	100.0	203.2	184.6	153.3	185.8	168.0	185.0	155.9	Fishing
4	खानी	100.0	156.3	157.8	144.7	166.3	185.4	219.7	242.1	Mining and quarrying
	एकूण—प्राथमिक	100.0	137.9	137.0	150.4	148.6	150.8	151.3	158.0	Sub-Total—Primary
5	कारखाने	100.0	123.2	137.9	151.0	172.4	175.1	175.1	181.2	Manufacturing Registered
5-1	नोंदणीकृत	100.0	114.6	127.2	133.3	147.4	150.5	154.7	152.2	Un-registered
5-2	इतर	100.0	106.7	107.8	109.2	110.5	111.9	113.3	114.8	Construction
6	बांधकाम	100.0	125.9	142.0	151.0	166.1	116.4	180.5	192.0	Electricity, gas and water-supply
7	बीज, गॅस आणि पाणीपुरवठा	100.0	118.8	130.8	140.4	156.6	159.0	160.6	164.6	Sub-Total—Secondary
	एकूण—दुय्यम	100.0	118.8	130.8	140.4	156.6	159.0	160.6	164.6	Sub-Total—Secondary
8	परिवहन, दळणवळण आणि वखार	100.0	112.5	139.9	148.1	150.9	143.8	136.5	136.2	Transport, Storage and Communications.
8-1	रेल्वे	100.0	120.6	128.9	133.5	137.7	137.8	146.3	180.4	Railways
8-2	इतर साधनाने परिवहन आणि वखार.	100.0	109.9	137.5	151.3	173.7	186.5	204.4	219.9	Transport by other means and storage.
8-3	दळणवळण	100.0	124.9	135.7	147.4	162.0	164.5	165.8	172.8	Communication
9	व्यापार, खाणावळ आणि उपाहारगृहे	100.0	122.3	134.9	145.1	157.5	159.5	162.6	174.7	Trade, hotels and restaurants
	एकूण (८+९)	100.0	122.3	134.9	145.1	157.5	159.5	162.6	174.7	Sub-Total—(8+9)
10	बँका आणि विमा उद्योग	100.0	132.8	125.5	142.9	164.7	158.6	156.4	171.6	Banking and insurance
11	स्थावर मालमत्ता व रहात्या घराची मालकी आणि व्यवसाय सेवा	100.0	117.1	121.0	125.1	129.3	133.7	138.3	143.1	Real estate and ownership of dwellings and business services.
	एकूण (१०+११)	100.0	126.0	123.6	135.2	149.4	147.9	148.6	159.3	Sub-Total—(10+11)

12	सार्वजनिक प्रशासन	100.0	131.6	147.9	136.1	160.4	164.6	167.0	168.7	Public administration
13	इतर सेवा	100.0	111.9	114.1	115.7	118.6	122.0	121.5	124.0	Other services
	एकूण (१२+१३)	100.0	117.7	124.1	121.7	130.9	134.5	134.9	137.2	Sub-Total—(12+13)
	एकूण—इतर	100.0	121.8	129.7	136.8	148.7	150.4	152.3	161.5	Sub-Total—Tertiary
14	एकूण निव्वळ राज्य उत्पन्न	100.0	125.4	132.1	141.9	151.4	153.5	154.9	161.6	Net State Domestic Product
15	दरहोई उत्पन्न (रु.)	100.0	112.2	115.7	121.6	126.8	125.8	123.1	125.8	Per capita income (Rs.)

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

---

23. न्याय व प्रशासन/JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

---

23. न्याय व प्रशासन/

पोलीस/

तक्ता क्रमांक/

महाराष्ट्र राज्यातील पोलीसांवरील खर्च व त्यांची संख्या/

अनु. क्रमांक Serial No.	जिल्हा District	पोलीस आयुक्त, अतिरिक्त पोलीस आयुक्त, उप आयुक्त व सहाय्यक पोलीस आयुक्त Commissioner of Police and Additional Commissioner of Police, Deputy Commis- sioner of Police and Assistant Commissioner of Police			पोलीस निरीक्षक Police Inspector			पोलीस अभियोक्ता Police Prosecutors			उप निरीक्षक Sub-Inspectors			
		तात्पुरते Temporary	कायमचे Perma- nent	एकूण Total	तात्पुरते Tempo- rary	कायमचे Perma- nent	एकूण Total	तात्पुरते Tempo- rary	कायमचे Perma- nent	एकूण Total	तात्पुरते Tempo- rary	कायमचे Perma- nent	एकूण Total	
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
1	बृहन्मुंबई	..	46	44	90	326	182	508	26	33	59	949	863	1,812
2	ठाणे ग्रामीण	..	..	5	5	..	11	11	5	..	5	..	60	60
3	ठाणे शहर	..	..	16	16	..	55	55	7	7	14	..	205	205
4	रायगड	..	1	4	5	8	4	12	6	4	10	23	32	55
5	रत्नागिरी	..	1	3	3	..	5	5	3	1	4	..	27	27
6	सिधुदुर्ग	..	..	2	2	..	2	2	1	4	5	..	8	8
7	नाशिक	..	2	5	7	12	5	17	9	5	14	16	41	57
8	धुळे	..	1	4	5	7	3	10	6	5	11	18	59	77
9	जळगाव	..	2	5	7	8	6	14	9	5	14	17	40	57
10	अहमदनगर	..	..	5	5	6	3	9	7	1	8	15	58	73
11	पुणे ग्रामीण	..	2	4	6	7	3	10	5	4	9	6	49	55
12	पुणे शहर	..	8	10	18	14	21	35	13	6	19	90	88	178
13	सातारा	..	..	4	4	5	5	10	8	1	9	11	39	50
14	सांगली	..	..	3	3	6	3	9	8	1	9	8	36	44
15	सोलापूर	..	1	4	5	7	6	13	10	1	11	13	52	65
16	कोल्हापूर	..	2	4	6	12	3	15	7	..	7	12	39	51
17	औरंगाबाद	..	3	3	6	12	3	15	8	2	10	24	52	76
18	जालना	..	..	2	2	..	3	3	3	1	4	..	19	19
19	परभणी	..	1	5	6	6	2	8	8	1	9	21	30	51
20	बीड	..	..	4	4	4	2	6	7	4	11	10	32	42
21	नांदेड	..	2	4	6	8	3	11	8	3	11	17	39	56
22	उस्मानाबाद	..	1	5	6	8	4	12	11	2	13	12	41	53
23	बुलढाणा	..	..	4	4	7	3	10	7	1	8	4	44	48
24	अकोला	..	1	5	6	7	6	13	10	13	13	19	55	74
25	अमरावती	..	2	4	6	8	6	14	9	5	14	6	63	69
26	यवतमाळ	..	..	4	4	7	2	9	5	..	5	9	41	50
27	वर्धा	..	1	4	5	2	3	5	6	3	9	5	31	36
28	नागपूर ग्रामीण	..	..	4	4	3	4	7	1	..	1	11	32	43
29	नागपूर शहर	..	7	8	15	12	15	27	10	5	15	75	70	145
30	भंडारा	..	..	4	4	4	4	8	5	5	10	8	39	47
31	चंद्रपूर	..	1	5	6	6	2	8	6	9	15	10	61	71
	महाराष्ट्र राज्य	..	84	187	271	512	379	891	234	122	356	1,409	2,345	3,754

टीप— यात अनुक्रमे १९३, २२७ व ४२० जमादारांच्या जागांचा समावेश आहे.

आधार— पोलीस आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE.

POLICE

TABLE No. 23. 1

Cost and Strength of Police in Maharashtra (1981)

हवालदार Head Constables			पोलीस सिपाई Constables			एकूण Total			केद्र व राज्य शासनाच्या महसूल खात्या- कट्टन येथे असलेली रक्कम (हजार रुपयात)	केद्र व राज्य शासनाच्या महसूल खात्या- कट्टन येथे असलेली रक्कम (हजार रुपयात)	एकूण सर्व (हजार रुपयात)	Total cost payable from Central and State Revenue (000 Rs.)	Total cost payable other than Central and State Revenue (000 Rs.)	Total cost (000 Rs)	District
तात्पुरते Tempo- rary	कायमचे Perma- nent	एकूण Total	तात्पुरते Tempo- rary	कायमचे Perma- nent	एकूण Total	तात्पुरते Tempo- rary	कायमचे Perma- nent	एकूण Total							
(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(26)	(26)	(2)	
3,557	2,150	5,707	6,561	10,352	16,913	11,658*	13,851*	25,509*	2,24,727	7,854	2,32,581	2,32,581	Greater Bombay		
..	416	416	..	1,383	1,383	5	1,875	1,880	14,801	..	14,801	14,801	Thane Rural		
..	950	950	..	2,840	2,840	7	4,073	4,080	82,519	..	82,519	82,519	Thane City		
167	268	435	507	758	1,265	712	1,070	1,782	19,548	31	19,579	19,579	Raigad		
..	274	274	..	766	766	3	10,76	1,079	22,414	37	22,451	22,451	Ratnagiri		
..	81	81	..	291	291	1	388	389	..	..	..	..	Sindhudurg		
287	412	699	742	1,421	2,163	1,068	1,889	2,957	26,377	1,059	27,436	27,436	Nashik		
134	305	439	382	960	1,342	548	1,336	1,884	21,462	..	21,462	21,462	Dhule		
185	404	589	398	1,280	1,678	619	1,740	2,359	18,735	1	18,736	18,736	Jalgaon		
136	293	429	305	1,043	1,348	469	1,403	1,872	15,898	128	16,026	16,026	Ahmednagar		
141	256	397	331	831	1,162	492	1,147	1,639	16,534	83	16,617	16,617	Pune Rural		
447	594	1,041	1,115	1,947	3,062	1,687	2,666	4,353	55,909	794	56,703	56,703	Pune City		
204	268	472	416	1,005	1,421	644	1,322	1,966	21,423	..	21,423	21,423	Satara		
145	202	347	287	811	1,098	454	1,056	1,510	12,368	55	12,423	12,423	Sangali		
138	388	526	383	1,336	1,719	552	1,787	2,339	39,269	88	39,357	39,357	Solapur		
186	269	455	407	908	1,315	626	1,223	1,849	19,670	..	19,670	19,670	Kolhapur		
209	277	486	382	1,057	1,439	638	1,394	2,032	23,418	95	23,513	23,513	Aurangabad		
..	116	116	..	356	356	3	497	500	..	..	..	..	Jalna		
135	203	338	282	732	1,014	453	973	1,426	15,136	277	15,413	15,413	Parbhani		
71	203	274	167	660	827	259	905	1,164	3,021	..	3,021	3,021	Beed		
132	215	347	218	837	1,055	385	1,101	1,486	17,187	..	17,187	17,187	Nanded		
138	226	364	277	824	1,101	447	1,102	1,549	18,829	..	18,829	18,829	Osmanabad		
82	211	293	172	711	883	272	974	1,246	14,207	5	14,212	14,212	Buldhana		
244	240	484	579	837	1,416	860	1,146	2,006	21,757	10	21,767	21,767	Akola		
153	310	463	353	1,091	1,444	531	1,479	2,010	10,736	4	10,740	10,740	Amravati		
149	177	326	326	688	1,014	496	912	1,408	15,399	..	15,399	15,399	Yavatmal		
85	142	227	162	496	658	261	679	940	10,320	6	10,326	10,326	Wardha		
139	185	324	371	498	869	525	723	1,248	15,365	..	15,365	15,365	Nagpur Rural		
285	524	809	598	1,829	2,427	987	2,451	3,438	31,930	392	32,322	32,322	Nagpur City		
145	186	331	316	620	936	478	858	1,336	27,953	25	27,978	27,978	Bhandara		
82	275	357	333	691	1,024	438	1,043	1,481	134	9	143	143	Chandrapur		
7,776	11,020	18,796	16,370	39,859	56,229	26,578*	54,139	80,717*	8,37,046	10,963	8,47,999	8,47,999	Maharashtra State		

This includes 193, 227 and 420 posts of Jamadar respectively.

Source.—Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

23. न्याय व प्रशासन/JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

पोलीस/Police

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23-2

३१ डिसेंबर १९८१ रोजीची महाराष्ट्र राज्यातील पोलीसांची संख्या व त्यावरील खर्च (रेल्वेचा समावेश करून व बृहन्मंबई वगळून)
Strength and cost of Police in the State of Maharashtra (including railways but excluding Greater Bombay) as on 31st December 1981

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	मंजूर झालेली पोलीसांची संख्या व खर्च Sanctioned strength and cost of police				तात्पुरते व अतिरिक्त पोलीस बळ Temporary and additional police force				District
		हवालदार Head constables	शिपाई Constables	एकूण (इतर धरून) Grant total (including others)	पोलीसांवरील खर्च Cost of police (000) Rs.	हवालदार Head constables	शिपाई Constables	एकूण (इतर धरून) Grand total (including others)		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)	
1	ठाणे ..	416	1,383	1,875	14,802	..	..	..	Thane	
2	रायगड ..	268	758	1,066	19,580	167	507	706	Raigad	
3	रत्नागिरी ..	274	766	1,075	22,451	..	..	..	Ratnagiri	
4	सिंधुदुर्ग ..	81	291	384	..	..	..	..	Sindhudurg	
5	नाशिक ..	412	1,421	1,902	27,436	287	742	1,059	Nashik	
6	धुळे ..	305	960	1,312	21,463	134	382	542	Dhule	
7	जळगाव ..	404	1,280	1,753	18,737	185	398	610	Jalgaon	
8	अहमदनगर ..	293	1,043	1,385	16,026	136	305	462	Ahmednagar	
9	पुणे (शामीण) ..	256	831	1,143	16,618	141	331	487	Pune (Rural)	
10	सातारा ..	268	1,005	1,321	21,424	204	416	636	Satara	
11	सांगली ..	202	811	1,055	12,424	145	287	446	Sangli	
12	सोलापूर ..	388	1,336	1,786	39,358	138	383	542	Solapur	
13	कोल्हापूर ..	269	908	1,223	19,671	186	407	619	Kolhapur	
14	औरंगाबाद ..	277	1,057	1,392	23,514	209	382	630	Aurangabad	
15	जालना ..	116	356	496	..	..	..	..	Jalna	
16	परभणी ..	203	732	972	15,415	135	282	445	Parbhani	
17	बीड ..	203	660	901	3,222	71	167	252	Beed	
18	नांदेड ..	215	837	1,098	17,188	132	218	377	Nanded	
19	उस्मानाबाद ..	226	824	1,100	18,829	138	277	436	Osmanabad	
20	बुलढाणा ..	211	711	973	14,213	82	172	265	Buldana	
21	अकोला ..	240	837	1,143	21,768	244	579	850	Akola	
22	अमरावती ..	310	1,091	1,474	10,740	153	353	522	Amravati	
23	यवतमाळ ..	177	688	912	15,400	149	326	491	Yavatmal	
24	वर्धा ..	142	496	676	10,326	85	162	255	Wardha	
25	नागपूर (शामीण) ..	185	498	723	15,366	139	371	524	Nagpur (Rural)	
26	भंडारा ..	186	620	853	27,980	145	316	473	Bhandara	
27	चंद्रपूर ..	275	691	1,034	144	82	333	432	Chandrapur	
28	मुंबई रेल्वे ..	736	1,403	2,195	11,963	..	..	..	Bombay Railway	
29	पुणे रेल्वे ..	52	525	618	16,403	242	327	574	Pune Railway	
30	नागपूर रेल्वे ..	161	542	743	10,595	70	152	225	Nagpur Railway	
31	ठाणे शहर ..	950	2,840	4,066	82,520	..	..	..	Thane City	
32	पुणे शहर ..	594	1,947	2,660	56,704	447	1,115	1,674	Pune City	
33	नागपूर शहर ..	524	1,829	2,446	32,323	285	598	977	Nagpur City	
34	इतर राज्य राखीव पोलीस दलशुल्हा अन्वे- षण विभाग इ. धरून	3,107	6,182	10,922	2,25,623	1,749	3,215	5,488	Other Units includ- ing SRPF, CID etc.	
महाराष्ट्र राज्य ..		12,926	38,159	54,677	8,80,025	6,280	13,503	20,999	Maharashtra State.	

आधार.— पोलीस महानिरीक्षक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.— Office of the Inspector-General of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

23. न्याय व प्रशासन/JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

पोलीस/Police

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23-3

बहुसंख्येतील दखलपात्र गुहे-भाग-१
Cognizable crimes in Greater Bombay—Part-I

(1981)

अनुक्रमांक Serial No.	गुहे	वर्षात नोंदवलेल्या प्रकरणांची संख्या Number reported in the year	तपास करणे नाकारल्याची प्रकरणे Number of cases in which investigation was refused	खोटे सिद्ध किंवा घोषित केल्यामुळे झालेले प्रकरणे Number of cases proved or declared to be false	कायद्यातील किंवा वस्तु- स्थितीतील चुकी- मुळे किंवा गुन्हा बदल- पात्र ठरविलेली प्रकरणे Number due to mistake of law or fact declared non- cognizable	वर्ष अखेरची प्रलंबित प्रकरणे Number pending at the end of the year	विनयुक्त प्रकरणे True cases				दंडाधिकार्या- समोर प्रत्यक्ष दाखल केलेली एकूण प्रकरणे Total cases directly filed before magistrates	गुन्हा शाबीत झालेली वडा- दखल केलेली प्रकरणे Total magistrate's cases ending in conviction	विनयुक्त प्रक- रणांची एकूण Grand total of true cases	Offences
							गुन्हा शाबीत झालेली Convicted	निकाळात काढलेली, निर्दोष ठरविलेली किंवा समोपचाराचे निदवलेली Discharged, acquitted or compounded	शोधून न काढलेले किंवा न पकडलेले Non- detected or appre- hended	एकूण ((10)+5.4 +8+ 9+10)				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
वर्ग एक														
1	शासन, सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व न्याय या- विरुद्धचे गुहे.	421	..	1	1	726	110	191	82	383	6		389	Class I— Offences against the State- public tranquility, safety and justice.
वर्ग दोन														
2	व्यक्तिगत गंभीर गुहे	10,673	..	4	3	13,619	1,907	4,825	2,190	8,922	1,001	25	9,923	Class II— Serious offences against the persons.
वर्ग तीन														
3	व्यक्तिगत व मालमत्ताविषयक गंभीर गुहे.	2,431	..	6	..	2,027	554	442	1,375	2,371	61	2	2,432	Class III— Serious offences against the persons and pro- perty.
वर्ग चार														
4	व्यक्तिगत किरकोळ गुहे	2,562	..	..	..	2,508	485	721	527	1,733	79	4	1,812	Class IV— Minor offences against the persons.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
5	बरो पांच मालमत्ता विषयक फिरकोळ गुन्हे	19,136	..	17	5	8,478	3,497	2,565	13,580	19,642	1,416	55	21,058	Class V— Minor offences against Property.
	एकूण बरो एक ते पांच	35,223	..	28	9	27,358	6,553	8,744	17,754	33,051	2,563	86	35,614	Total classes I to V
6	बर न उल्लेखलेले इतर गुन्हे	4,02,095	..	..	..	48,154	3,40,234	26,349	34,517	4,01,100	..	..	4,01,100	Other offences (not men- tioned above.)
	एकूण	4,37,318	..	28	9	75,512	3,46,787	35,093	52,271	4,34,151	2,563	86	4,36,714	Grand Total

साधार.—पोलीस आयुक्त, याचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.— Office of the Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.4

---

23. न्याय व प्रशासन/
पोलीस/
तक्ता क्रमांक/
बृहन्मुंबई वखलपात्र गुन्हे-भाग-२/

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	कोर्टांत मुनावणी व्हावयाची असलेल्या किंवा तपासावर किंवा जामिनावर असलेल्या कैदेतील व्यक्तीविषयी वर्षाच्या मुरुवातील क्रिमिनल प्रोसिजर कोडच्या १७० कलमानुसार पोलीसाकडे नोंदवलेली किंवा पोलीसानी दखल घेतलेली प्रकरणे Person in custody pending trial or investigation or on bail under section 170 Cr. P. C. at the beginning of the year as concerned in cases reported to or in cases taken by the Police	वर्षात पोलीसानी पकडलेल्या व्यक्ती Arrested by the Police during the year	क्रिमिनल प्रोसिजर कोड १६९ कलमा- खाली मुक्त केलेल्या व्यक्त Persons released under section 169 Cr. P. C.	दंडाधिकाऱ्याच्या आदेशा नुसार मुनावणीपूर्वी मुक्त केलेल्या व्यक्ति Persons released by Magistrate's order before trial	मुनावणी केलेल्या व्यक्ति No. of persons tried	गुन्हा शाबीत झालेल्या व्यक्ति No. of persons convicted
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	वर्ग एक सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व न्याय ह्या बाबतीतील गुन्हे	4,834	2,452	..	7	2,828	707
2	वर्ग दोन व्यक्तिसंबंधी गंभीर गुन्हे	18,384	13,058	..	31	14,048	2,276
3	वर्ग तीन व्यक्ति किंवा मालमत्तेसंबंधी किंवा फक्त मालमत्तेसंबंधी गंभीर गुन्हे.	3,105	2,238	..	117	2,148	832
4	वर्ग चार व्यक्तिसंबंधी गौण गुन्हे	2,490	2,591	..	5	2,299	575
5	वर्ग पाच मालमत्तेसंबंधी गौण गुन्हे	10,208	9,166	..	493	9,545	4,513
	एकूण वर्ग एक ते पाच	39,021	29,505	..	653	30,868	8,903
6	वर न उल्लेखिलेले इतर गुन्हे	74,756	3,90,501	..	35	3,96,013	3,57,839
	एकूण	1,13,777	4,20,006	..	688	4,26,881	3,66,742

आधार.—पोलीस आयुक्त यांचे कार्यालय,
Source.—Office of the Commissioner of Police,

JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

Police

TABLE No. 23-4

Cognizable crimes in Greater Bombay—Part II

(1981)

निर्दोष ठरविलेल्या, मुक्त केलेल्या किंवा सामोपचाराने मिटविलेल्या प्रकरणातील व्यक्त	वर्षाखेर अटक टाळणाऱ्या व्यक्ती	वर्षाखेर फौदाला सुनावणी व्हावयाची असलेल्या किंवा तपासावर किंवा जामिनावर असलेल्या कैदेतील व्यक्त	बडाधिकारी प्रकरणातील व्यक्त			Offences
			Persons concerned in magistrate's cases			
No. of persons acquitted or discharged or compounded	No. of persons evading arrest at close of year	No. of persons in custody pending trial or investigation or on bail at the end of the year	अटक केलेले Number arrested	गुन्हा शाबीत झालेले Number convicted	निर्दोष ठरविलेले किंवा मुक्त केलेले Number acquitted or discharged	(2)
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	
1,324	..	4,793	18	..	18	<i>Class I—</i> Offences against the State, public tranquility, safety and justice.
6,905	..	19,651	1,422	50	572	<i>Class II—</i> Serious offences against the persons.
925	..	3,267	98	4	49	<i>Class III—</i> Serious offences against the property and persons or against property only.
924	..	3,205	160	7	55	<i>Class IV—</i> Minor offences against the person.
4,080	..	9,108	2,455	116	904	<i>Class V—</i> Minor offences against the property.
14,158	..	40,024	4,153	177	1,598	Total classes I to V
33,171	..	69,071	..	..	..	Other Offences not specified above.
47,329	..	1,09,095	4,153	177	1,598	Grand Total

23. न्याय व प्रशासन / JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

पोलीस/Police

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 23-5

बृहन्मुंबईतील दखलपत्र नसलेले गुन्हे-भाग-१
Non-cognizable crimes in Greater Bombay—Part I

(1981)

क्रमांक Serial No.	गुन्हे	वर्षाच्या सुरुवातीची प्रलंबित प्रकरणे Number of cases pending at the beginning of the year	वर्षभरात दाखल केलेली प्रकरणे Cases reported during the year	निकालासाठी एकूण (स्तंभ ३-४) Total for disposal [columns (3) and (4)]	सुनावणी न करता रद्दबातल केलेली प्रकरणे Number of cases dismissed without trial	मारपीट, मेल्या, निसटला किंवा सुनावणी घालू असताना वेडा माला किंवा त्याच्यावरील मारोप रद्द केले, सामोपचारात मिटवले किंवा काढून घेतले अशी प्रकरणे Cases in which accused died or escaped, became insane during trial or in which charges were abandoned, compounded or withdrawn	सुनावणी संपुष्टात आल्यामुळे निकालात लागलेली प्रकरणे Number of case tried to a conclusion and ended in	मुक्त केलेली किंवा निर्दोषी ठरविलेली Discharged or acquitted	गुन्हा मावोत मालेली Convicted	वर्षाखेर प्रलंबित प्रकरणे No. of cases pending at the close of the year	Offences
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)	
1	वर्ग एक सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व प्रत्यादीभावकीतीक गुन्हे.	13	41	54	..	4	30	4	16	<i>Class I—</i> Offences against the State, public tranquility etc.	
2	वर्ग दोन व्यक्तिविषयक गंभीर गुन्हे	..	..	..	..	..	..	..	..	<i>Class II—</i> Serious offences against the person	
3	वर्ग तीन मालमनाविषयक गंभीर गुन्हे	..	6	6	..	2	3	..	1	<i>Class III—</i> Serious offences against property	
4	वर्ग चार व्यक्तिविषयक गौण गुन्हे	385	976	1,361	5	145	825	66	320	<i>Class IV—</i> Minor offences against the person	

5	नगरी पाप महत्त्वपूर्ण अथवा गंभीर गुन्हे	274	436	710	2	50	335	23	300	<i>Class V—</i> Minor offences against property
6	नगरी बहाम नगर व अल्पखिलेके इतर गुन्हे	757	6,536	7,292	1	123	3,484	2,623	1,062	<i>Class VI—</i> Other offences not specified above
7	पोलीसानी बसक वेतलेके इतर विशेष किंवा स्थानिक कायदाबाबतचे गुन्हे.	29,627	68,451	98,078	..	10,243	35,198	20,824	31,813	Offences under other special local laws non-cognizable by the police.
एकूण		31,056	76,446	1,07,502	8	10,567	39,875	23,540	33,512	Grand Total

भाषार.—पोलीस आयुक्त याचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Office of the Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

23. न्याय व प्रशासन/JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE.

पोलीस/Police

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23-6

बृहन्मुंबईतील दखलपाद नसलेले गुन्हे- (भाग-२)
Non-cognizable crimes in Greater Bombay—Part-II

(1981)

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	वर्षाच्या सुरुवातीतील शिल्लक असलेली प्रकरणे ज्यातील व्यक्तिची सुनावणी चालू आहे किंवा ज्याचाबाबत कायदेशीर इलाज सुरू केला आहे. Persons concerned in cases pending at beginning of the year namely under trial or against whom processes had issued	ज्याचेविरुद्ध कारवाई सुरू केली आहे अशा व्यक्ती Processes against whom processes had issued	तक्रारीवरून दंडाधिकार्यानी स्वतः घेतलेल्या दखलीमुळे किंवा पोलीसांकडून मिळालेल्या माहितीवरून On magis- trate's own motion or information from the police	पळून गेल्यामुळे किंवा टाळल्यामुळे या वर्षात ज्यांना अटक झाली नाही अशा व्यक्ति आणि ज्याचे- विरुद्ध वर्ष अखेरीस कायदेशीर इलाज चालू होता अशा व्यक्ती Persons not arrested because they absconded or evaded arrest or failed to comply with summons during the year and persons against whom processes were outstan- ding at the end of the year	न्यायालयापुढे हजर झालेल्या व्यक्ति Persons who appeared before Courts	हजर झालेल्या व सुनावणीशिवाय मुक्त केलेल्या व्यक्ति Persons discharged after appearance without trial	सुनावणी झालेल्या व्यक्ती Persons tried	निर्दोषी ठर- विलेल्या किंवा मुक्त केलेल्या or Acquitted or discharged	गुन्हा शाबीत झालेल्या Convicted	वर्षाखेरीस सुनावणी चालू असलेल्या व्यक्ती Persons under trial at the close of the year	सोडलेल्या, सामोपचारात मिटवलेल्या किंवा काढून घेतलेल्या प्रकरणातील व्यक्ती व सुनावणी चालू असताना मेलेल्या, निसटून गेलेल्या किंवा वेड लाग- लेल्या व्यक्ती Number concerned in cases abandoned or com- pounded or withdrawn and number who died, escaped or became in- sane during the trial	Offences
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)	
1	वर्ग एक सांख्यिक शांतता, सुरक्षितता व न्याय पातळीवरील गुन्हे	29	64			93		37	10	40	6	<i>Class I—</i> Offences against the State, public tranquillity, safety and justice.	
2	वर्ग दोन व्यक्तिसंबंधी भेरीर गुन्हे											<i>Class II—</i> Serious offences against the person.	

3	बर्ग तीन मिळकतीसंबंधी गंभीर गुन्हे	13	13	6	2	5	<i>Class III—</i> Serious offences against the property.			
4	बर्ग चार व्यक्तिसंबंधी गौण गुन्हे	732	1,357	2,089	9	1,235	135	487	223	<i>Class IV—</i> Minor offences against the person.
5	बर्ग पाच मिळकतीसंबंधी गौण गुन्हे	505	658	1,163	5	608	53	428	69	<i>Class V—</i> Minor offences against the property.
6	बर्ग सहा वर न उल्लेखिलेले गुन्हे	1,157	7,799	8,956	4	4,229	3,173	1,350	200	<i>Class VI—</i> Offences not specified above
7	इतर विशेष किंवा स्थानिक कायद्याबाबत घडलेले किंवा पोलीसांनी दखल घेण्यासारखे गुन्हे	36,521	72,241	1,08,762	..	39,513	23,638	33,518	12,093	Offences under other special or local laws and cognizable by police.
	एकूण	38,944	82,132	1,21,076	18	45,628	27,009	35,825	12,596	Grand Total

आधार—पोलीस आयुक्त यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Office of the Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

23. न्याय व प्रशासन/JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

पोलीस/Police

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23-7

बृहन्मुंबईतील व महाराष्ट्र राज्यातील (बृहन्मुंबई वगळून) चोरीस गेलेली व परत मिळालेली मालमत्ता
Property stolen and recovered in Greater Bombay and in Maharashtra State (excluding Greater Bombay)

(1981)

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	मालमत्ता चोरीस गेलेली प्रकरणे (संख्या) Cases in which property was stolen (No.)	चोरीची मालमत्ता परत मिळालेली प्रकरणे (संख्या) Cases in which property was recovered (No.)	चोरीस गेलेल्या मालमत्तेची किंमत (रु. '०००) Amount of property stolen (*000 Rs.)	परत मिळालेल्या मालमत्तेची किंमत (रु. '०००) Amount of property recovered (*000 Rs.)	Offences
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
बृहन्मुंबई दखलपान—						
1	चोरी	18,678	5,610	1,44,004	61,037	<i>Greater Bombay Cognizable</i> Theft
2	जबरी चोरी	491	212	6,285	2,068	Robbery
3	दंडनीय विश्वासघात	724	310	10,104	3,748	criminal breach of trust
4	शासकीय कर्मचारी, बँकात काम करणारे, ध्यापारी किंवा दलाल	193	74	4,074	1,391	criminal breach of trust by public servant or by bankers, merchant or agent,
5	चोरीची मालमत्ता बाळगणे	..	2,453	..	4,333	Possession of stolen property
अवसली—						
6	बळजबरीने लुबाडणे	..	..	..	..	<i>Non-cognizable—</i> Extortion
7	दंडनीय अफरातफर	38	16	580	65	Criminal misappropriation
एकूण		20,124	8,675	1,65,046	72,643	Grand Total
महाराष्ट्र राज्य (बृहन्मुंबई वगळून)—						
दखलपान—						
1	चोरी	60,409	20,721	66,135	19,140	<i>Cognizable (Maharashtra State excluding Greater Bombay)—</i> Theft
2	जबरी चोरी	3,113	195	6,405	1,336	Robbery
3	दंडनीय विश्वासघात	1,198	439	11,962	809	Criminal breach of trust
4	शासकीय कर्मचारी, बँकात काम करणारे, ध्यापारी किंवा दलाल	652	289	14,568	734	Criminal breach of trust by public servant or by bankers merchants or agents.
5	चोरीची मालमत्ता बाळगणे	12	11	8	13	Possession of stolen property
अवसली—						
6	बळजबरीने लुबाडणे	1	..	1	..	<i>Non-cognizable—</i> Extortion
7	दंडनीय अफरातफर	..	..	..	..	Criminal misappropriation
एकूण		65,385	21,575	99,079	22,031	Grand Total

माध्यम.—(१) पोलीस आयुक्त याचे कार्यालय व (२) पोलीस महासंचालक याचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Office of the Commissioner of Police and (ii) Office of the Director-General of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

तदता क्रमांक/TABLE No. 23-8

---

23. न्याय व प्रशासन
पोलीस
तक्ता क्रमांक
महाराष्ट्र राज्यातील दखलपात्र गुन्हे
Cognizable crimes in Maharashtra State
1981-82

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	आदल्या वर्षातल्या तपासावर शिल्लक अमलेल्या गुन्हाची संख्या Number of cases pending investigation from the previous year	वर्षात दाखल झालेले प्रकरणे Number of cases reported during the year	तपासणी न झालेली किंवा तपासणीस नकार दिलेली प्रकरणे Number of cases not investigated or in which investigation was refused	वस्तुस्थितीतील किंवा कायद्यातील चुकीमुळे जो प्रकरणे खोटी किंवा दखलपात्र नमलेली घोषित केलेली प्रकरणे Number of cases declared false due to mistake of facts or law, or non-cogni- zable	वर्षभरात दोषारोपपत्र देण्यात न आलेली परंतु तपास पूर्ण करून अंतिम अहवाल सादर करण्यात आलेली प्रकरणे Cases in which charge-sheets were not laid but investi- gation completed and final report submitted during the year	वर्ष अखेरीस तपासावर शिल्लक अमलेले प्रकरणे Cases pending investi- gation at the end of the year	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	दखलपात्र गुन्हांत मदत करणे	21	42	..	1	28	12	22
2	दखलपात्र गुन्हाबाबत कट करणे वर्ग एक—	2	4	..	..	1	..	5
3	सार्वजनिक शांतता, सुर- क्षितता व न्याय ह्या बाबतीतील गुन्हे. वर्ग दोन—	1,157	9,252	..	299	8,251	492	1,365
4	व्यक्ति विषयक गंभीर गुन्हे वर्ग तीन—	3,907	29,489	13	885	25,983	2,280	4,222
5	व्यक्ति आणि मालमत्ता- विषयक किंवा फक्त माल- मत्ताविषयक गंभीर गुन्हे- वर्ग चार—	4,384	23,977	5	921	10,228	12,912	4,290
6	व्यक्तिविषयक किंवा कोळ गुन्हे वर्ग पाच—	1,359	7,786	..	222	6,786	868	1,268
7	मालमत्ताविषयक किंवा किं- कोळ गुन्हे वर्ग सहा—	10,955	60,693	121	1,378	26,359	32,699	11,067
8	वर न नोंदलेले इंडियन पिनल कोडव्हालील इतर गुन्हे	1,334	6,470	4	74	5,700	562	1,463
एकूण—(एक ते आठ)		23,119	1,37,713	143	3,780	83,336	49,825	23,702
9	वर नमूद न केलेले इतर गुन्हे							
(१)	विशेष किंवा स्थानिक कायद्याखालील दखल- पात्र ठरवलेले गुन्हे	2,25,241	2,12,287	10,987	439	1,90,355	13,832	2,21,913
(२)	वी. एच. ओ. आर- १९४७ या कायदा- खालील गुन्हे	..	..	..	..	..	..	..
एकूण		2,48,360	3,50,000	11,130	4,219	2,73,691	63,657	2,45,615

आधार—पोलीस महासंचालक याचे कार्यालय,
Source.—Office of the Director-General of Police,

JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

Police

TABLE No. 23-8

(रेल्वेधरून परंतु बृहन्मुंबई वगळून)—भाग १

(including Railway but excluding Greater Bombay)—Part I

वर्ग केलेली प्रकरणे Transferred	न्यायालयात काम चालू असलेली गेल्या वर्षातील प्रकरणे Cases pending trial at Court from the previous year	चालू वर्षात न्यायालयात पाठविलेली प्रकरणे Cases sent to Court for trial during the year	न्यायालयात सामोपचाराने मिटलेली, काढून घेतलेली किंवा अन्यथा निकालात काढलेली (गुन्हास मदत केल्याचे गुन्हे धरून) प्रकरणे Cases compounded or withdrawn or otherwise disposed of by Courts including abetting, etc.		निर्दोष सुटलेली प्रकरणे Cases acquitted	गुन्हा पावित झालेली प्रकरणे Cases convicted	वर्ष अखेरीस न्यायालयात चालू असलेली प्रकरणे Cases pending trial at the end of the year	Offences
			सामोपचाराने मिटवलेली प्रकरणे compounded	न्यायालयातून काढून घेतलेली किंवा अन्यथा धावविलेले प्रकरणे withdrawn or otherwise dropped				
(10)	(11)	(12)	(13-a)	(13-b)	(14)	(15)	(16)	(2)
..	32	28	..	1	8	..	51	Abetment of cognizable offences.
..	2	1	..	..	..	..	3	Cognizable criminal conspiracy.
2	12,830	8,251	923	108	1,431	2,774	15,845	Class I— Offences against the State, public tranquility, safety and justice.
13	55,689	25,983	7,066	295	7,319	4,525	62,467	Class II— Serious offences against persons.
5	26,955	10,228	1,309	99	3,955	2,903	28,917	Class III— Serious offences against persons and property or against property only.
1	16,394	6,786	1,380	66	1,931	2,006	17,797	Class IV— Minor offences against persons.
24	67,920	26,359	3,264	477	7,205	9,783	73,550	Class V— Minor offences against property.
1	9,294	5,700	314	52	1,207	2,270	11,151	Class VI— Other offences under I. P. C. not mentioned above.
46	1,89,116	83,336	14,256	1,098	23,056	24,261	2,09,781	Sub-Total (1 to 8)
2	2,34,158	1,90,355	110	5,544	38,439	1,23,197	2,57,223	Other offences not specified above— (i) Offences under special and local laws declared to be cognizable. (ii) Offences under B. H. O. R. Act, 1947.
48	4,23,274	2,73,691	14,366	6,642	61,495	1,47,458	4,67,004	Grand Total

महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Government of Maharashtra, Bombay.

महाराष्ट्र राज्यातील दखलपत्र गुन्हे (रेल्वेधरून व बृहन्मुंबई वगळून) —भाग दोन/

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	गेल्या वर्षीपासून प्रकरणाची चौकशी चालू असताना ज्या व्यक्ती कैदेत आहेत किंवा जामिनावर सुटल्या आहेत अशाची सख्या Number of persons in custody or on bail during the stage of investigation pending from previous year	वर्षभरात अटक केलेल्या व्यक्ती Number of persons arrested during the year	सुनावणीपूर्वी पोलिसानी किंवा दंडाधिकाऱ्यानी भुक्त केलेल्या व्यक्ति Persons discharged by Police or by Magistrate before trial	वर्षभरात आरोपपत्र दाखल केले आहेत अशा व्यक्ति Number of persons in whose cases charge sheets were laid during the year	वर्षाच्या अखेरीस चालू असताना ज्या व्यक्ती कैदेत आहेत किंवा जामिनावर सुटल्या आहेत अशाची सख्या Number of persons in custody or on bail pending investigation at the end of the year	ज्याच्यावरील प्रकरणाची कोर्टात सुनावणी गेल्यावर्षीपासून चालू आहे अशा व्यक्तीची सख्या Number of persons at trial in court pending from the previous year
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	दखलपत्र गुन्हात साथ देणे ..	7	63	..	62	8	124
2	दखलपत्र गुन्हाविषयी कट करणे ..	1	10	..	5	6	8
वर्ग एक—							
3	मासिक शांतता, सुरक्षितता व न्याय ह्याबाबतीतील गुन्हे.	4,628	59,603	286	58,137	5,808	1,03,497
वर्ग दोन—							
4	व्यक्तिविषयक गंभीर गुन्हे ..	3,769	48,731	564	47,881	4,053	98,024
वर्ग तीन—							
5	व्यक्ति आणि मालमत्ता विषयक किंवा फक्त मालमत्ताविषयक गंभीर गुन्हे.	2,106	24,209	3,032	21,056	2,227	55,193
वर्ग चार—							
6	व्यक्तिविषयक किरकोळ गुन्हे	1,658	14,608	119	15,019	1,128	29,123
वर्ग पाच—							
7	मालमत्ताविषयक किरकोळ गुन्हे.	3,469	50,437	2,820	47,503	3,581	1,17,375
8	वर न नोंदलेले इंडियन पीनल कोड खालील इतर गुन्हे.	738	6,961	53	6,816	829	11,335
एकूण—(१ ते ८)		16,376	2,04,622	6,874	1,96,479	17,640	4,14,679
9	वर नमूद केलेले इतर गुन्हे—	3,19,674	2,55,793	10,604	2,43,898	3,20,965	3,16,837
(१) विशेष व स्थानिक कायद्याखाली दखलपत्र ठरलेले गुन्हे.							
(२) १९४७ च्या बी एच. ओ. आर. कायद्याखालील गुन्हे							
एकूण		3,36,050	4,60,415	17,478	4,40,377	3,38,605	7,31,516

JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

Police

TABLE No. 23-9

Cognizable crimes in Maharashtra State (Including Railway but excluding Greater Bombay) Part II

ज्याच्यावरील प्रकरणे कोर्टापुरे सुनावणीसाठी या वर्षात सादर केली अशा व्यक्तींची संख्या Number of persons whose cases were put to court for trial during the year	ज्यांची प्रकरणे सामोपचाराने मिटविली किंवा काढून घेतली किंवा गुन्हात साप देणे वगैरे आरोप धरून असलेल्या प्रकरणाचा अन्य निकाल लावला आहे अशा व्यक्ती Number of persons against whom cases were compounded or withdrawn or whose cases were otherwise disposed of including abeting, etc.		शिक्षा झालेल्या व्यक्ती Number of persons convicted	निर्दोषी ठरविलेल्या किंवा मुक्त केलेल्या व्यक्ती Number of persons acquitted or discharged	ज्या व्यक्तीची कोर्टापुरे सुनावणी चालू असतांना ज्या कैदेत आहेत किंवा जामीनावर सुटल्या आहेत अशा व्यक्तींची संख्या Number of persons in custody or on bail pending trial in court at the end of the year	वर्ग केलेली प्रकरणे Transferred Offences			
	सामोपचाराने मिटवलेली compounded	काढून घेतलेली किंवा कमी झालेली withdrawn or otherwise dropped						(9)	(10)
62	..	2	..	7	177	..	Abetment of cognizable offences.		
5	..	..	..	5	8	..	Cognizable criminal conspiracy.		
58,137	8,320	1,080	14,449	11,752	1,26,033	..	<i>Class I—</i> Offences against the State, public-tranquility, safety and justice.		
47,881	12,878	596	7,820	12,904	1,11,707	2	<i>Class II—</i> Serious offences against the persons.		
21,056	2,610	145	5,178	8,570	59,746	..	<i>Class III—</i> Serious offences against persons and property or against property only.		
15,019	2,957	227	3,747	3,647	33,564	..	<i>Class IV—</i> Minor offences against the persons.		
47,503	6,554	595	14,142	14,224	1,29,363	2	<i>Class V—</i> Minor offences against the property.		
6,816	418	91	2,535	1,519	13,588	1	<i>Class VI—</i> Other offences under I. P. C. not mentioned above.		
1,96,479	33,737	2,736	47,871	52,628	4,74,186	5	Sub-Total (1 to 8)		
2,43,898	248	6,342	1,50,295	54,131	3,49,719	..	Other offences not specified above— (i) Offences against special and local laws declared to be cognizable. (ii) Offences under B.H.O.R. Act, 1947..		
4,40,377	33,985	9,078	1,98,166	1,06,759	8,23,905	5	Grand Total		

Source.—Office of the Director General of Police, Government of Maharashtra, Bombay.
A-110—110.

23. न्याय व प्रशासन/JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

पोलीस/Police

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23-10

३१ डिसेंबर १९८१ रोजीची महाराष्ट्र राज्यातील पोलीस ठाणी व पोलीसांची संख्या (रेल्वे घरून व बृहन्मुंबई वगळून)
Police Stations and police force in Maharashtra State (Including Railways but excluding Greater Bombay) as on 31st December 1981

अनुक्रमांक	जिल्हा	पोलीस ठाणी	बाऊट पोस्ट	हंगामी घरून एकूण पोलीसांची संख्या	चौकशी झालेले एकूण दखलपात गन्हे		
Serial No.		Number of Police Stations	Number of out posts	Strength of police including temporary force	Total Number of cognizable crimes investigated		District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)		(2)
1	ठाणे	23	38	1,875	7,096		Thane (Rural)
2	रायगड	23	29	1,772	8,256		Raigad
3	रत्नागिरी	12	19	1,075	2,863		Ratnagiri
4	सिंधुदुर्ग	7	20	384	1,343		Sindhudurg
5	अहमदनगर	21	36	1,847	9,771		Ahmednagar
6	नाशिक	38	38	2,961	19,833		Nashik
7	धुळे	21	27	1,854	8,574		Dhule
8	जळगांव	28	31	2,363	13,575		Jaigaon
9	पुणे (शा)	26	48	1,630	8,060		Pune (Rural)
10	सातारा	23	29	1,957	5,211		Satara
11	सांगली	18	25	1,501	5,788		Sangli
12	सोलापूर	23	34	2,328	15,458		Solapur
13	कोल्हापूर	23	22	1,842	7,813		Kolhapur
14	औरंगाबाद	23	21	2,022	6,675		Aurangabad
15	जालना	16	9	496	3,998		Jalna
16	परभणी	26	15	1,417	5,756		Parbhani
17	बीड	22	13	1,153	5,804		Beed
18	नांदेड	29	23	1,475	5,140		Nanded
19	उस्मानाबाद	30	29	1,536	5,626		Osmanabad
20	बुलढाणा	24	13	1,238	8,188		Buldana
21	अकोला	27	21	1,993	14,408		Akola
22	अमरावती	32	15	1,996	18,823		Amravati
23	यवतमाळ	27	13	1,403	14,222		Yavatmal
24	वर्धा	13	7	931	8,426		Wardha
25	नागपूर (शा)	22	12	1,247	8,177		Nagpur (Rural)
26	भंडारा	19	9	1,326	13,731		Bhandara
27	चंद्रपूर	26	38	1,466	9,325		Chandrapur
28	मुंबई रेल्वे	7	3	2,195	34,362		Bombay Rlys.
29	म. द. व प. रेल्वे, पुणे.	8	21	1,192	3,412		C. S. and W. Rlys., Pune.
30	म. द. पू. व म. रेल्वे, नागपूर.	14	22	968	2,075		C. S. E. and W. Rlys., Nagpur.
31	ठाणे रेल्वे	18	8	4,066	17,375		Thane Rlys.
32	पुणे शहर	15	74	4,334	26,155		Pune City
33	नागपूर शहर	13	40	3,423	16,318		Nagpur City
34	इतर	..	..	16,410	..		Other Units
महाराष्ट्र राज्य		697	802	75,676	3,41,637		Maharashtra State

आधार.—पोलीस महासंचालक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Office of the Director General of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

23. न्याय व प्रशासन/JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

पोलीस/Police

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23-11

इंडियन पिनल कोडखाली महाराष्ट्र राज्यात (बृहन्मंबई धरून) झालेले दखलपत्र गुन्हे (गुन्हेचे प्रयत्न धरून)
Cognizable offences (including attempts) under Indian Penal Code in Maharashtra State (Including Greater Bombay)
(1981-82)

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	तिमाही अखेर Quarter ending 30-6-1981	तिमाही अखेर Quarter ending 30-9-1981	तिमाही अखेर Quarter ending 31-12-1981	तिमाही अखेर Quarter ending 31-3-1982	एकूण Total	Offences
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	दंगल	1,119	958	1,133	1,153	4,363	Rioting
2	नाण्यासंबंधीचे गुन्हे	..	..	..	1	1	Offences relating to coins
3	चलम व बँक नोटा संवघीचे गुन्हे	2	5	7	9	23	Offences relating to currency and bank notes.
4	खून	548	412	433	440	1,833	Murders
5	सदोष मनुष्यवध (परंतु खून या सन्नैत अंतर्भूत नसलेला).	28	27	42	38	135	Culpable homicide not amounting to murder.
6	मादक पदार्थांचा व्यापार	9	20	15	13	57	Administrating of stupefying drugs.
7	पैशाच्या हेतूने किंवा इतर कारणाकरिता माणसांना पळवून नेणे.	257	195	195	225	872	Kidnapping and abduction
8	दरोडा किंवा त्याकरिता एकत्र होणे	169	154	162	183	668	Dacoity and preparation of assembly for dacoity.
9	चोरी, लूट	931	907	927	885	3,650	Robbery
10	घरफोडी	4,523	5,373	4,258	4,012	18,166	House breaking
11	फसवणूक	610	640	558	588	2,396	Cheating
12	विश्वासघात	682	769	681	700	2,832	Breach of trust
13	एकूण चोऱ्या.—	16,130	17,170	17,742	15,793	66,835	Total thefts—
	(अ) तांब्याची तार	196	149	102	90	537	(a) Copper Wire
	(ब) जनावरे	495	519	455	480	1,949	(b) Cattle
	(क) सायकली	1,544	1,761	1,881	1,718	6,904	(c) Cycles
	(ड) मोटारी व सुटे भाग	998	1,073	1,078	987	4,136	(d) Motor vehicle and accessories.
	(इ) पिस्तुले वगैरे	1	..	1	4	6	(e) Fire arms
	(फ) स्फोटक पदार्थ	..	..	..	2	2	(f) Explosives
	(ग) इतर	12,896	13,668	14,225	12,512	53,301	(g) Other thefts
14	इतर गुन्हे	15,952	13,864	15,263	15,549	60,628	Other crimes
	एकूण	40,960	40,494	41,416	39,589	1,62,459	Total

आधार.—पोलीस महासंचालक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Office of the Director General of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

23. न्याय व प्रशासन/JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

(2) न्यायालयीन/JUDICIAL

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.12

अपील व मूल अधिकारिता वापरणाऱ्या न्यायालयीन अधिकार्यांची संख्या
Number of Judicial officers exercising Appellate and original Jurisdiction in Maharashtra State (1981)

दिवाणी/Civil			
अनुक्रमांक Serial No. (1)	दृष्टा (2)	संख्या/Number (3)	Designation (2)
1	मुख्य न्यायमूर्ती व उच्च न्यायालयातील न्यायाधीश	41	Chief Justice and High Court Judges
2	प्रमुख न्यायाधीश व नगरदिवाणी न्यायालयाचे इतर न्यायाधीश, बृहन्मुंबई.	31	Principal Judge and other Judges of the City Civil Court, Bombay.
3	जिल्हा न्यायाधीश	27	District Judges
4	सह न्यायाधीश	8	Joint Judges
5	सहाय्यक न्यायाधीश (प्रशिक्षणाधीन धरून)	57	Assistant Judges (including under training)
6	लघुवाद न्यायालयाचे न्यायाधीश	27*	Small-cause Court Judges
7	दिवाणी न्यायाधीश (वरिष्ठ स्तर)	44	Civil Judges (Senior Division)
8	दिवाणी न्यायाधीश (कनिष्ठ स्तर)	366	Civil Judges (Junior Division)
9	न्याय पंचायत	..	Nyaya Panchayat
फौजदारी/Criminal			
1	मुख्य न्यायमूर्ती व उच्च न्यायालयातील न्यायाधीश	41	Chief Justice and High Court Judges
2	सत्र न्यायाधीश	26	Sessions Judges
3	अप्यर सत्र न्यायाधीश	84	Additional Sessions Judges
4	सहाय्यक सत्र न्यायाधीश	3	Assistant Sessions Judges
5	मुख्य महानगर दंडाधिकारी, मुंबई	1	Chief Metropolitan Magistrate, Bombay
6	अप्यर मुख्य महानगर दंडाधिकारी, मुंबई	13	Additional Chief Metropolitan Magistrate, Bombay
7	जिल्हा दंडाधिकारी	27*	District Magistrates
8	न्याय दंडाधिकारी, प्रथम श्रेणी	60	Judicial Magistrates, First Class
9	न्याय दंडाधिकारी, द्वितीय श्रेणी	..	Judicial Magistrates, Second Class
10	न्याय दंडाधिकारी, तृतीय श्रेणी	..	Judicial Magistrates, Third Class
11	कार्यकारी दंडाधिकारी	243	Executive Magistrates
12	महानगर दंडाधिकारी, मुंबई	43	Metropolitan Magistrate, Bombay

* ह्यात १५ अप्यर जिल्हा दंडाधिकार्यांचा समावेश आहे.

These include, 15 Additional District Magistrates also.

आधार.—उच्च न्यायालय, मुंबई ह्याची वार्षिक न्याय विवरण पत्रे
Source.—Annual Judicial statements of High Court, Bombay.

23. न्याय व प्रशासन/JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

(2) न्यायालयीन/JUDICIAL

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 23.13

महाराष्ट्र राज्यातील न्यायालयीन निर्णय दिलेले, नवीन आलेली व ज्यात दोषारोप केले अशी प्रकरणे
(मुंबई उच्च न्यायालयाचे हद्दीतील)
Number of Cases decided in and receipts and charges of the Courts in the State of Maharashtra
(Territory Subject to the High Court of Bombay)
(1981)

दिवानी/Civil				फौजदारी/Criminal			
मूळ शाखा/Original		अपील शाखा/Appellate		मूळ शाखा/Original		अपील शाखा/Appellate	
नियमित / Regular	सकीर्ण / Miscellaneous	नियमित / Regular	सकीर्ण / Miscellaneous	नियमित / Regular	सकीर्ण / Miscellaneous	नियमित / Regular	सकीर्ण / Miscellaneous
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1,12,527	55,208*	9,041	5,748	15,81,494	20,971	5,396**	13,802†

* हात हुकुमनाम्याच्या अंमलबजावणीसाठीचे अर्ज, नादारी साठीचे अर्ज व इतर संकीर्ण प्रकरणांचा समावेश आहे.
Includes all applications for execution of decrees, insolvency applications and other miscellaneous cases.

** हात आरोप सिद्ध झालेले प्रकरणे व फौजदारी अपीलाचा समावेश आहे.
Include confirmation cases and Criminal Appeals.

† हात संकीर्ण बाबतीतील अर्जासहोत फौजदारी प्रक्रिया सहितेखालील सुधारित प्रकरणांचा समावेश आहे.
These are all cases of revision under the Code of Criminal Procedure including miscellaneous applications.

आधार.—मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरण पत्रे.
Source.—Annual Judicial Statements, High Court, Bombay.

23. न्याय व प्रशासन/

(2) न्यायालयीन/

तबता क्रमांक/

महाराष्ट्र राज्यातील दिवाणी न्यायालयात दाखल केलेल्या दिवाणी दाव्यांची सख्या, वर्णन व मूल्य

अनुक्रमांक Serial No.	न्यायालयाचा वर्ग	हक्क व इतर वावरील दावे			
		पैसे किंवा जगम मालमत्तेमाठी केलेले दावे Suits for money or moveable property	स्थावर मालमत्ते- साठी केलेले दावे Suits for immoveable property	विशिष्ट सूट मिळण्यासाठी केलेले दावे Suit for specific relief	गहाण तना- वावत दावे Mortgage suits
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	दिवाणी न्यायाधीशाची न्यायालये	35,617	23,556	8,537	1,634
2	लघुवाद न्यायालये	3,158	1,697	..	..
3	जिल्हा प्रमुख न्यायालयाव्यतिरिक्त जिल्हा न्यायालये.	314	15	89	21
	एकूण	39,089	25,268	8,626	1,655
4	राज्याच्या मुख्यालयाचे ठिकाण किंवा शासकीय मुख्यालयाचे ठिकाणची न्यायालये इलाहा शहर लघुवाद न्यायालये, मुंबई.	8,519	5,948	..	..
5	नगर दिवाणी न्यायालये, मुंबई.	3,294	184	3,967	5
	एकूण	11,813	6,132	3,967	5
	एकूण सर्व	50,902	31,400	12,593	1,660

टीप.-आकडे पूर्णकित्त लिहील्यामुळे स्तम (९) मधील वेरजा जुळणार नाहीत/
आधार-मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरण पत्रे/

JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

JUDICIAL

TABLE No. 23.14

Number, description and value of Civil Suits instituted in the Civil Courts in the State of Maharashtra (1981)

Title and other suits				
इतर (स्तम्भ ४ ते ६ व्यक्ति-रिक्त) other suits not falling under any of the preceding heads	एकूण Total	एकूण सर्वे Grand total	दाव्याचे एकूण मूल्य (हजार रुपयात) Total value of suits ('000 Rs.)	Class of Courts
(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
10,813	44,540	80,157	3,58,251	Courts of Civil Judges
..	1,697	4,855	3,487	Small-Cause Courts
2,502	2,627	2,941	48,242	District Courts other than Chief Courts of Districts
13,315	48,864	87,953	4,09,981	Total
528	6,476	14,995	66,444	Courts at the headquarters of the State or seat of Government Presidency Small-Cause Court, Bombay.
77	4,233	7,527	68,930	The City Civil Court, Bombay.
605	10,709	22,522	1,35,374	Total
13,920	59,573	1,10,475	5,45,355	Grand Total

Note.—In the case of Col. (9) Sub totals may not add up to total due to rounding.

Source.—Annual Judicial Statements, High Court, Bombay.

23. न्याय व प्रशासन/JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

(2) न्यायालयीन/JUDICIAL

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.15

महाराष्ट्रातील मूळ शाखेच्या अधिकार क्षेत्रातील दिवाणी प्रकरणांच्या चौकशीचे सर्वसाधारण निकाल
General results of the trial of Civil Cases of original jurisdiction in Maharashtra
(1981)

अनुक्रमांक	वाव	दिवाणी विभाग/Civil Units			सकीर्ण प्रकरणे /Miscellaneous Cases			Serial No.	Item
		दिवाणी न्यायालये	राज्याचे मुख्यालयाचे ठिकाणी किंवा शासकीय मुख्यालयाचे ठिकाणी न्यायालये	एकूण	दिवाणी न्यायालये	राज्याचे मुख्यालयाचे ठिकाणी किंवा शासकीय मुख्यालयाचे ठिकाणी न्यायालये	एकूण		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)	
1	न्यायालयाप्रति दाखल झालेले दावे	3,24,841	1,16,239	4,41,080	62,630	19,278	81,908	Number of suits before the Courts.	
2	निकाशान काढलेले दावे —							Number of suits disposed of—	
	(अ) चौकशीशिवाय—							(a) Without trial—	
	(१) दिवाणी प्रक्रियासंहितेच्या आदेश नऊ च्या नियम ३ व ८ अन्वये.	5,554	3,858	9,412	2,391	657	3,048	(1) Under order IX, rules 3 and 8, Civil procedure Code.	
	(२) अन्यथा	13,600	5,154	18,754	7,193	496	7,689	(2) Otherwise	
	(ब) एकपक्षी	13,240	5,225	18,465	1,644	905	2,549	(b) Ex-parte	
	(क) मागणीग्राह्य झाल्यामुळे	6,126	3,937	10,057	984	66	1,050	(c) On admission of claims	
	(ड) समझोता झाल्यामुळे	15,244	8,002	23,246	1,400	782	2,182	(d) Compromised	
	(इ) पूर्ण चौकशीअंती—							(e) After full trial—	
	(१) फिर्यादीच्या बाजूने निकाल	16,206	887	17,093	3,365	294	3,659	(1) Judgment for plaintiff	
	(२) प्रतिवादीच्या बाजूने निकाल	6,249	600	6,849	1,099	18	1,117	(2) Judgment for defendant	
	(फ) लक्षादानुसार	31	..	31	2	..	2	(f) On reference to arbitration	
	(ग) हस्तान्तरित करून	8,597	23	8,620	920	23	943	(g) By transfer	
3	वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित प्रकरणे	2,40,000	88,553	3,28,553	43,632	16,037	59,669	Pending at the close of the year.	
4	एक वर्षाहून अधिक काळ प्रलंबित प्रकरणे	1,62,116	55,753	2,17,869	27,726	9,925	37,651	Pending for more than a year	

आधार.—मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरणपत्रे.

Source.—Annual Judicial Statements, High Court, Bombay.

लघुता क्रमांक/TABLE 23.16

---

23. न्याय व प्रशासन /

(2) न्यायालयीन /

तक्ता क्रमांक /

महाराष्ट्रातील विविध वर्गांच्या न्यायाधिकरणात चौकशी चालू असलेल्या फौजदारी प्रकरणाचे सर्वसाधारण निकाल /

अनुक्रमांक Serial No.	न्यायालयाचा वर्ग	नोंदलेले गुन्हे No. of offences reported	चौकशी चालू असलेल्या व्यक्ती No. of persons under trial	ज्यांची प्रकरणे निकालात काढली आहेत	
				निर्दोष सुटलेले किंवा सोडलेले Discharged or acquitted	परिष्प्रणाखालील गुन्हेगार कायद्या- खाली निकालात काढलेली Dealt with under the probation of offenders Act
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	वरिष्ठ न्यायालये	7	15	..	..
2	सत्र न्यायालये (अपर सत्र न्यायाधीश धरून)	3,549	18,872	7,808	50
3	खास न्यायाधीशांची न्यायालये	158	871	242	2
4	सहाय्यक सत्र न्यायाधीशांची न्यायालये	..	..	..	..
5	न्याय दंडाधिकारी	14,27,937	28,03,494	3,34,865	5,743
6	विशेष न्याय दंडाधिकारी	2,11,709	3,08,646	9,567	..
7	न्याय दंडाधिकारी यांचे खंडपीठ	..	..	..	..
8	कार्यकारी न्याय दंडाधिकारी (जिल्हा दंडाधिकारी धरून)	20,733	67,575	30,344	..
	एकूण	16,64,093	31,99,473	3,82,826	5,795

माधार-मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरणपत्रे.

JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

JUDICIAL

TABLE No. 23.16

General results of trials of Criminal Cases in the tribunals of various classes in Maharashtra (1981)

असा व्यक्ती/Persons whose cases were disposed of				
दोषी ठरलेले Convicted (7)	शिधा. झालेले किवा संदर्भित Committed or referred (8)	मृत, फरारी किवा दुसऱ्या राज्यात रवाना Died, escaped or transferred to another state (9)	वर्ष अखेरीस चौकशी चालू असलेल्या व्यक्ती Persons remaining under trial at the end of the year (10)	Class of courts (2)
6	..	..	9	Superior Courts
1,840	..	162	9,012	Courts of sessions (including Additional Sessions Judges)
64	..	14	549	Courts of Special Judges
..	..	..	..	Courts of Assistant Sessions Judges
10,70,285	6,729	73,041	13,12,831	Judicial Magistrates
2,92,540	..	500	6,039	Special Judicial Magistrates
..	..	..	..	Benches of Judicial Magistrates
4,573	..	9	32,649	Executive Magistrates (including district Magistrates)
13,69,308	6,729	73,726	13,61,089	Total

Source.—Annual Judicial Statements, High Court, Bombay.

महाराष्ट्र राज्यातील फौजदारी प्रकरणाबाबत अपिले व फेरतपासणीचे सर्वसाधारण निकाल

अनुक्रमांक	न्यायाधिकरणे	व्यक्तीची संख्या/			
Serial No.		न्यायालयात अपिले व फेरतपासणीसाठी अर्ज करणारे Number of appellants and applicants for revision before the courts	नाकारलेली अपिले किंवा अर्ज Appeals or applications rejected	शिक्का किंवा हुकूम कायम केलेला Sentence or order confirmed	शिक्षित बदल झालेला Sentence altered
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
अपिले					
1	जिल्हा मुख्य दंडाधिकाऱ्यास (जिल्हा दंडाधिकारी धरून).	40	1	...	..
2	सत्र न्यायालयास	9,077	106	1,546	1,378
3	वरिष्ठ न्यायालये—				
	(अ) दोषी ठरलेल्याकडून	5,633	365	518	74
	(ब) निचाड्यानुसार निर्दोषी ठरलेल्यासाठी शासनाकडून	4,651	694	787	41
	एकूण	19,401	1,166	2,851	1,493
फेरतपासणी					
1	जिल्हा मुख्य दंडाधिकाऱ्याकडून	..	..	..	..
2	सत्र न्यायालयाकडून	15,961*	2,148	3,471	437
3	वरिष्ठ न्यायालयाकडून	4,552	627	612	58
	एकूण	20,513	2,775	4,083	495
	एकूण सर्व	39,914*	3,941	6,934	1,988

*ह्यात फिर्यादितर्फे फेरतपासणीसाठी केलेल्या २७५ अर्जांचा समावेश असून त्याची विभागणी स्तंभ (४) ते (१०) मधील आकडेवारीत समाविष्ट आहे. आधार—मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरणपत्रे.

JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

JUDICIAL

TABLE No. 23.17

General results of appeals and revisions in criminal cases in Maharashtra State (1981)

Number of persons				
सिद्धेबाबत विरुद्ध निर्णय झालेले	इतर मागनि	मृत, फरारी किंवा दुसऱ्या राज्यात राहाना	चीकशी प्रलंबित अवलेले	Tribunals
Sentence reversed	Otherwise disposed of	Died, escaped or transferred to another State	Pending trial	
(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
<i>Appeals</i>				
..	3	..	36	To Chief Magistrate of District (including District Magistrates)
2,062	351	73	3,561	To Court of Sessions
Superior Courts—				
418	80	1	4,177	(a) By persons convicted
62	46	2	3,019	(b) By Government from judgment of acquittal
2,542	480	76	10,793	Total
<i>Revisions</i>				
..	..	..	..	By Chief Magistrates of Districts
1,545	3,679	94	4,862	By Courts or Sessions
235	938	..	2,082	By Superior Courts
1,780	4,617	94	6,944	Total
4,322	5,097	170	17,737	Grand Total

* These figures include 275 applicants for revision made on behalf of complainants, break up of which is included in columns (4) to (10).
Source.—Annual Judicial Statements, High Court, Bombay.

23. न्याय व प्रशासन/JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

(2) न्यायालयीन/JUDICIAL

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.18

महाराष्ट्र राज्यातील दिवाणी अपील न्यायालयाचा कारभार
Business of the Civil Appellate Courts in Maharashtra State
(1981)

अनुक्रमांक	वाव	दुकूमनाम्यावरील अपीले Appeals from decrees			संकीर्ण अपीले Miscellaneous appeals			Serial No.	Item
		दिवाणी न्याया- लयातील मूळ दुकूमनाम्या- वरील अपीले	राज्याच्या मुख्य- लयाच्या किंवा शासकीय मुख्य- लयाच्या ठिकाणची न्यायालये	एकूण COURTS at the headquarters of the state or Seat of Government	दिवाणी न्यायालयातील मूळ आदेशा- वरील अपीले	राज्याच्या मुख्यालयाच्या किंवा शासकीय मुख्यालयाच्या ठिकाणची न्यायालये	एकूण Appeals from orders Civil Courts		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)	
1	न्यायालयासमोरील अपीले	22,889	10,857	33,746	8,137	4,129	12,266	Number of appeals before the Courts.	
2	निकालात काढलेली अपीले							Number of appeals disposed of—	
	(अ) काढून टाकलेली किंवा खटला न चालविलेली	844	1,323	2,167	762	1,010	1,772	(a) Dismissed or not prosecuted.	
	(ब) निकाल कायम केलेली	3,009	1,075	4,084	1,961	576	2,537	(b) Confirmed	
	(क) निकालात बदल केलेली	579	244	823	378	75	453	(c) Modified	
	(ड) उलट केलेली	864	391	1,255	512	157	669	(d) Reversed	
	(इ) फेरमुनावणीकरिता पुन्हा वंदिस्त केलेले	326	68	394	85	95	180	(e) Remanded for retrial	
	(फ) हस्तांतरित	339	..	339	191	..	191	(f) By transfer	
3	वर्षाखेर प्रलंबित	16,928	7,756	24,684	4,248	2,216	6,464	Pending at the close of the year.	
4	एक वर्षांहून अधिक काळ प्रलंबित	7,507	6,181	13,688	1,110	1,227	2,337	Pending for more than a year	

आधार.—मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरण पत्रे.

Source.—Annual Judicial Statements, High Court, Bombay.

23. न्याय व प्रशासन/JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

(2) न्यायालयीन/JUDICIAL

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.19

महाराष्ट्र राज्यात नोंदलेले गुन्हे
Number of offences reported in Maharashtra State

(1981)

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हाचे वर्णन	नोंदलेले गुन्हे Number of offences reported	खरी ठरलेली प्रकरणे Number of cases returned as true	वर्षभरात मुनावणीसाठी आलेली प्रकरणे Number of cases brought to trial during the year	Description of offences
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
	(अ) सार्वजनिक/वैयक्तिक गुन्हे				(A) Public/Individual Offences
1	सार्वजनिक शांतेविरुद्धचे गुन्हे	6,748	6,729	13,378	Offences against the public tranquillity
2	सार्वजनिक आरोग्य, सुरक्षितता, सोयी, सम्यता व नैतिक आधार याविरुद्धचे गुन्हे.	8,106	8,101	17,725	Offences affecting the public health, safety, convenience, decency and morals.
3	मानवी शरीरास दुखापत करणारे गुन्हे	6,820	6,816	12,449	Offences affecting the human body life.
4	दुखापत	51,532	51,411	1,17,694	Hurt.
5	अन्याय्य निर्बंध व अन्याय्य कैद	5,147	5,146	10,397	Wrongful restraint and wrongful confinement.
6	दंडनीय, जबरदस्ती व हल्ला	5,916	5,911	15,130	Criminal force and assault.
7	चोरी	31,852	31,786	84,442	Theft.
8	जबरी चोरी व दरोडेखोरी	3,406	3,404	6,562	Robbery and dacoity.
9	दंडनीय विश्वासघात	3,687	3,638	11,079	Criminal breach of trusts.
10	चोरीची मालमत्ता वाळगणे	1,682	1,659	4,109	Receiving of stolen property.
11	फसवणूक	5,661	5,650	12,379	Cheating.
12	नैतिक अपाय	3,009	3,007	7,073	Mischief.
13	दंडनीय अतिक्रमण	14,754	14,738	36,820	Criminal trespass.
14	विवाह सदमर्तील गुन्हे	1,285	1,285	2,992	Offences relating to marriage.
15	धाकदपदशा, अपमान व शुद्धताविषयक दंडनीय गुन्हे	10,979	10,972	26,259	Criminal intimidation, insult and annoyance.
16	इतर गुन्हे	12,696	12,666	27,362	Other offences.
	एकूण (अ)	1,73,280	1,72,919	4,05,850	Total (A)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
	(ब) भारतीय कायदे, मुंबई कायदे, मध्यप्रान्त व बऱ्हाळ कायदे व हैद्राबाद कायदे याखालील मुद्दे				(B) Offences under Indian Acts, Bombay Acts, C. P. and Berar Acts and Hyderabad Acts-
17	लष्करी छावणी कायदा, दोन, १९२४	1,729	1,729	4,201	Cantonment Act, II of 1924.
18	फौजवारी प्रक्रिया संहिता, पाच, १८९८	3,713	3,713	7,497	Criminal Procedure Code, V of 1898.
19	राज्य कर्मचारी विमा कायदा, चौतीस, १९४८	224	224	686	Employees State Insurance Act, XXXIV of 1948.
20	कारखाने अधिनियम, त्रेसष्ट, १९४८	599	599	1,124	Factories Act, LXIII of 1948.
21	वन कायदा, सोळा, १९२७	6,054	6,054	7,705	Forest Act, XVI of 1927.
22	मोटर वाहने कायदा, चार, १९३९	6,80,261	6,80,210	9,23,434	Motor Vehicles Act, IV of 1939.
23	प्राण्याना निर्दयतेने वागविण्यास प्रतिबंध करणारा अधिनियम, अकरा, १८९०.	16	16	244	Prevention of Cruelty to Animals Act, XI of 1890.
24	अन्न भेसळविरोधी कायदा, तेहतीस, १९५४	1,478	1,478	4,133	Prevention of Food Adulteration Act, XXXIII of 1954.
25	वेतन प्रदान कायदा, १९३६	91	91	98	Payment of Wages Act of 1936.
26	रेल्वे कायदा, नऊ, १८९०	1,08,929	1,08,929	1,10,544	Railways Act, X, of 1890.
27	कंपनी कायदा, एक, १९५६	2,153	2,153	3,187	Companies Act, I of 1956.
28	नगरपालिका कायदा, अकरा, १८६५	4,621	4,621	8,552	Municipalities Act, XI of 1965.
29	पोलीस कायदा, बावीस, १९५१	3,34,290	3,34,227	4,06,274	Police Act, XXII of 1951.
30	जुगार विरोधी कायदा, चार, १८८७	49,816	49,681	1,02,107	Prevention of Gambling Act, IV of 1887.
31	दारूबंदी कायदा, पचवीस, १९४९	1,08,393	1,07,600	2,33,034	Prohibition Act, XXV of 1949.
32	सार्वजनिक वाहन कायदा, सात, १९२०	3,900	3,900	5,130	Public Conveyance Act, VII of 1920.
33	दुकाने व व्यापारी सस्था अधिनियम, एकोणऐशी, १९४८.	19,383	19,383	24,545	Shops and Establishments, Act, LXXIX of 1948.
34	आवश्यक वस्तू कायदा, दहा, १९५५	1,606	1,606	4,285	Essential Commodities Act, X of 1955.
35	भोक मागण्याविषद कायदा, दहा १९६०	4,572	4,572	4,877	Prevention of Begging Act, X of 1960.
36	मोटर वाहन कर कायदा, सहा, १९४७	974	974	1,310	Motor Vehicles Taxation Act, VI of 1947.
37	महानगरपालिका कायदा, तीन, १८८८	51,974	51,974	82,130	Municipal Corporation Act, III of 1888.
38	मोटर वाहन कायदा, नऊ, १९४९	12,871	12,871	16,670	Motor Vehicles Act, IX of 1949.
39	इतर कायदे	93,159	93,149	2,20,839	Other Acts.
	एकूण—(ब)	14,90,806	14,89,754	21,72,606	Total (B)
	एकूण सर्व—(अ+ब)	16,64,086	16,62,673	25,78,456	Grand Total (A+B)

आधार.—मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरणपत्रे
 Source—Annual judicial Statements, High Court, Bombay.

23. न्याय व प्रशासन/JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

(2) न्यायालयीन/JUDICIAL

तबती क्रमांक/TABLE No. 23.20

फौजदारी गुन्ह्यांचे बाबतीत दिलेल्या शिक्षा

Punishments inflicted in Criminal cases in Maharashtra State

(1981)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	प्रकार (2)	माहिती Particulars (3)	Type (2)
1	फाशीची शिक्षा झालेल्या व्यक्ती	.. ..	Number of persons executed.
2	शिक्षा झालेल्या व्यक्ती—		Number of persons sentenced to—
	(अ) मृत्यूची	53	(a) Death.
	(ब) जन्मठेपेची	1,214	(b) Imprisonment for life.
	(क) कमी मुदतीच्या फौदेची	1,87,544	(c) Imprisonment for lesser term.
	(ड) दंड किंवा जप्तीची	9,75,470	(d) Fine or forfeiture.
3	ताकीद देऊन सुटका केलेल्या	54,990	Release on admonition (U/s 562, (Cr.P.C.).
4	तडीपार केले	9,602	Bound over (U/S 562, Cr. P.C.).
5	परिक्षणाखालील गुन्हेगार कायद्याखाली निकालात काढलेले.	5,795	Dealt with under the probation of offenders Act.
6	दंडाची शिक्षा झालेले—		Number of persons sentenced to fine of—
	(अ) दहा रुपये किंवा कमी दंड	2,21,800	(a) Rs. 10 and under.
	(ब) दहा रुपयापेक्षा जास्त, दंड	7,54,959	(b) Over Rs. 10.
7	दंडाची एकूण रक्कम (हजार रुपयात)—		Total amount of fines (000 Rs.)—
	(अ) लादलेली	54,196	(a) Imposed.
	(ब) वसूल केलेली	34,727	(b) Realised.
	(क) भरपाई केलेली	347	(c) Paid as compensation.
8	फौदेची शिक्षा झालेल्या व्यक्ती—		Number of persons sentenced to imprisonment of—
	(अ) १५ दिवस किंवा कमी	1,19,057	(a) 15 days and under.
	(ब) १५ दिवस ते सहा महिने	47,048	(b) Above 15 days to 6 months.
	(क) सहा महिने ते दोन वर्षे	19,209	(c) Above 6 months to 2 years.
	(ड) दोन वर्षांहून अधिक	2,230	(d) Above 2 years.

माघार—मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरणपत्रे.

Source.—Annual Judicial Statements of High Court, Bombay.

23. न्याय व प्रशासन/JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

कारागृह/Prisons

तबता क्रमांक/TABLE No. 23-21

कारागृहातील व दुध्यम कारागृहातील कैदी
Prisoners confined in jails and subsidiary jails
1981-82

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वाव (2)	माहिती Particulars (3)	Item (2)		
1	कैदीची जागा—		<i>Place of confinement—</i>		
	(अ) मध्यवर्ती कारागृह	7	(a) Central Jails		
	(ब) जिल्हा कारागृह	33	(b) District jails		
	(क) दुध्यम कारागृह	178	(c) Sub-jails		
	(ड) मुक्त छावण्या	3	(d) Open Colonies		
	एकूण	221	Total		
2	कैदी—		<i>Prisoners—</i>		
		पुरुष Men	स्त्रिया Women		
		एकूण Total			
2-1	वर्षाच्या सुरवातीस असलेले	13,448	295	13,743	Remained at the commencement of the year.
2-2	वर्षात भरती झालेले	1,85,998	7,138	1,93,136	Received during the year
2-3	एकूण	1,99,446	7,433	2,06,879	Total
2-4	कायद्याच्या सर्व कलमातून मुक्त झालेले	1,86,961	7,117	1,94,078	Discharged from all clauses
2-5	वर्षाच्या शेवटी असलेले	12,485	316	12,801	Remaining at the end of the year
2-6	प्रत्येक वर्गाची दैनिक सरासरी सख्या	13,229	400	13,629	Daily average number of each class

भाषार.—कारागृह महानिरीक्षक याचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source.—Office of the Inspector General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune.

23. न्याय व प्रशासन/JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

कारागृह/Prisons

सबता क्रमांक/TABLE No. 23-22

वर्षात कारागृहात दाखल केलेल्या व वर्षाखेर राहिलेल्या कैद्यांची लिंगानुसार संख्या व चालू वर्षात कैद केलेल्या कैद्यांची (न्यायिक कैद्यांची फक्त) लिंग, वय साक्षरता व पूर्वाच्या व्यवसायानुसार संख्या
Number of convicts admitted during the year and remained at the close of the year by sex and convicts imprisoned during the year by sex, age literacy and previous occupation (for judicial convicts only)
1981-82

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती Particulars		Item (2)
		पुरुष Men (3)	स्त्रिया Women (4)	
1	आदल्या वर्षाच्या शेवटी राहिलेले कैदी	7,817	133	Remained at the close of the previous year
2	चालू वर्षात कैद केलेले	68,517	1,798	Imprisoned during the present year
3	एकूण	76,334	1,931	Total
1	चालू वर्षात कैद केलेले—			Imprisoned during the present year
	वयानुसार/Age			
1-1	Under 16 वर्षां/Under 16 years	..	..	
1-2	16-18 वर्षे/years	8,378	113	
1-3	19-21 वर्षे/Years	16,335	303	
1-4	22-30 वर्षे/Years	25,031	800	
1-5	31-40 वर्षे/Years	12,512	397	
1-6	41-60 वर्षे/Years	5,910	176	
1-7	Above 60 वर्षांवर/years	351	9	
	एकूण	68,517	1,798	Total
2	साक्षरतेनुसार—			II Literacy
2-1	साक्षर	40,690	880	Literate
2-2	निरक्षर	27,827	918	Illiterate
	एकूण	68,517	1,798	Total
3	पूर्वीच्या व्यवसायानुसार—			Previous occupation —
3-1	पुरुष—			Males—
	शासकीय सेवेत नगरपालिका किंवा इतर स्थानिक सस्थात काम करणारे.	1,858	..	Employed under Government or municipal or other local authorities.
3-1-2	व्यावसायिक	..	..	Professional
3-1-3	सेवा किंवा वैयक्तिक कार्यालये असलेल्या	7,173	..	In Service or performing personal Offices
3-1-4	शेती व पशु क्षेत्रातील	20,541	..	Engaged in agriculture and with animals
3-1-5	व्यापार व वाणिज्य क्षेत्रातील	6,516	..	Engaged in commerce and trade
3-1-6	यांत्रिक, कला, वस्तुनिर्माण व अभियांत्रिकी क्षेत्रातील	..	..	Employed in mechanical, arts manufacture and engineering operation etc.
3-1-7	इतरत्र वर्गीकरण न झालेल्या व्यक्ती	32,429	..	Miscellaneous, not classified otherwise
	एकूण	68,517	..	Total
3-2	स्त्रिया—			Females—
3-2-1	विवाहित	..	1,039	Married
3-2-2	अविवाहित	..	636	Unmarried
3-2-3	विधवा	..	123	Widows
	एकूण	..	1,798	Total

आधार — कारागृह महानिरीक्षक याचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source.— Office of the Inspector General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune.

23. न्याय व प्रशासन/JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE—contd

कारागृह/Prisons

तबता क्रमांक/TABLE No. 23-23

कारागृहात दाखल केलेल्या कैद्यांची लिंग, शिक्षेचे स्वरूप व शिक्षेची मरत यानुसार संख्या (न्यायिक कंदी फक्त)
Number of convicts admitted into jails by sex, nature and length of sentences and convicts admitted into the jails who had been previously convicted (For Judicial convicts only)
1981-82

अनुक्रमांक Serial No.	वाच	पुरुष Male	स्त्रिया Women	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
	वर्षभरात कारागृहात दाखल केलेले कैदी— कारावास—			<i>Convicts admitted during the year Imprisonment</i>
1	एक महिना किंवा कमी	52,017	1,464	Not exceeding one month
2	एक महिन्याहून जास्त व तीन महिने किंवा कमी	8,138	181	Above one month and not exceeding three months.
3	तीन महिन्याहून जास्त व सहा महिने किंवा कमी	3,760	76	Above three months and not exceeding six months.
4	सहा महिन्याहून जास्त व एक वर्ष किंवा कमी	2,336	38	Above six months not and exceeding one year
5	एक वर्षाहून जास्त व दोन वर्ष किंवा कमी	983	19	Above one year and not exceeding two years
6	दोन वर्षाहून जास्त व पाच वर्ष किंवा कमी	569	6	Above two years and not exceeding five years
7	पाच वर्षाहून जास्त व दहा वर्ष किंवा कमी	252	3	Above five years and not exceeding ten years
8	दहा वर्षाहून जास्त	61	1	Exceeding ten years
9	हद्दपारीची शिक्षा—			<i>Sentenced to transportation :</i>
	(अ) जन्मठेप	387	10	(a) For life
	(ब) मुदतीची हद्दपारी	..	..	(b) For a term sentenced to death
10	मृत्युची शिक्षा	14	..	Sentences of death
	एकूण	68,517	1,798	Total
	पूर्वी शिक्षा झालेले व कारागृहात दाखल केलेले कैदी—			<i>Convicts admitted who had been previously convicted—</i>
1	जामीन न मिळाल्यामुळे किंवा चागल्या वर्तणुकीअभावी कैद केलेले सराईत गुन्हेगार.	..	..	Number of habitual offenders imprisoned in default of finding security or good behaviour.
2	पूर्वी शिक्षा झालेले व जामीन न मिळविता आल्यामुळे कैद केलेले,			<i>Number of imprisoned in default of security with previous conviction.—</i>
	(अ) पूर्वी एकदा शिक्षा झालेले	1,545	19	(a) Previously convicted once
	(ब) पूर्वी दोनदा शिक्षा झालेले	470	1	(b) Previously convicted twice
	(क) पूर्वी दोनपेक्षा जास्त वेळा शिक्षा झालेले	411	..	(c) Previously convicted more than twice
	एकूण (१+२)	2,426	20	Total (1+2)
3	१६ वर्षाखालील गुन्हेगार	..	..	Offenders under 16 years of age

आधार—कारागृह महानिरीक्षक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे
Source.—Office of the Inspector General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune.

23. ध्याय व प्रशासन/JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE

कारागृह/Prisons

सकता क्रमांक/TABLE No. 23-24

तुरुंगातील कैद्यांवर पहारा करणे व ह्यांची वेळसाल करणे यावरील खर्च
Expenditure in guarding and maintaining the prisoners in jails
1981-82

(रुपये हजारात)
(Rs. in thousand)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	खर्च (हजार रुपयांत) Expenditure (in 000 Rs.)	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
	(अ) योजनेतर खर्च—		(A) Non-Plan Expenditure—
	उद्दिष्ट		Object—
1	वेतन	24,316	Salaries
2	प्रवास खर्च	400	Travel expenses
3	आहारविषयक आकार	12,042	Diet charges
4	कार्यालयीन खर्च	588	Office expenses
5	इतर खर्च	5,741	Other charges
6	जवजारे व यंत्रसंच	47	Tools and plants
7	माडे, दर व कर	295	Rents, Rates and taxes
8	मजूरी	752	Wages
9	सहाय्यक अनुदान	85	Grant-in-aid
10	पशुधन	..	Livestock
	एकूण (अ)	44,266	Total (A)
11	(ब) तुरुंग वस्तुनिर्माण	13,076	(B) Jail Manufacture—
	एकूण (अ+ब)	57,342	Total (A+B)
	(क) योजनांतर्गत खर्च—		(C) Plan Expenditure—
12	वेतन	433	Salary
13	यंत्रसामुग्री	350	Machinery
	एकूण (क)	783	Total (C)
	एकूण (अ+ब+क)	58,125	Grand Total (A+B+C)

आधार.—कारागृह महानिरीक्षक, यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Office of the Inspector General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune.

---

24. छापखाने आणि प्रकाशने/PRESS AND PUBLICATIONS

---

24. छापखाने व प्रकाशने/

तक्ता क्रमांक/

छापखाने व निरनिराळ्या भाषांतील नियतकालिके/

1981

दैनिके/Dailies											
अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	छापखान्याची संख्या No. of Presses	इंग्लीश English	मराठी Marathi	गुजराती Gujarati	कोंकणी Konkani	हिंदी Hindi	उर्दू Urdu	सिंधी Sindhi	इतर Others	एकूण Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1	बृहन्मवई	2,988	15	11	6	..	3	8	..	..	43
2	ठाणे	232	..	1	..	..	1	..	..	..	2
3	रायगड	78	..	1	..	..	..	..	..	..	1
4	दत्तागिरी	49	..	3	..	..	..	..	..	..	3
5	सिधुदुर्ग										
6	माशिक	249	..	7	..	..	..	..	..	..	7
7	बुळे	132	..	3	..	..	..	..	..	..	3
8	जळगांव	194	..	9	..	..	..	..	..	..	9
9	अहमदनगर	222	..	9	..	..	..	..	..	..	9
10	पुणे	646	2	10	..	..	1	..	..	..	13
11	सातारा	186	..	3	..	..	..	..	..	..	3
12	सांगली	191	..	6	..	..	..	..	..	..	6
13	सोलापूर	251	..	10	..	..	1	..	..	..	11
14	कोल्हापूर	364	..	10	..	..	..	..	..	..	10
15	औरंगाबाद	183	..	8	..	..	..	3	..	..	11
16	नालना										
17	परभणी	38	1	2	..	..	..	..	..	..	3
18	बीड	37	..	5	..	..	..	..	..	..	5
19	नांदेड	27	..	7	..	..	..	1	..	..	8
20	उस्मानाबाद	56	..	7	..	..	..	..	..	..	7
21	बुलढाणा	71	..	2	..	..	..	..	..	..	2
22	अकोला	134	..	3	..	..	3	..	..	..	6
23	अमरावती	70	..	9	..	..	..	..	..	..	9
24	यवतमाळ	59	..	2	..	..	..	..	..	..	2
25	वर्धा	21	..	1	..	..	1	..	..	..	2
26	नागपूर	341	2	7	..	..	7	..	..	..	16
27	भंडारा	37	..	..	..	..	6	..	..	..	6
28	चंद्रपूर	84	..	5	..	..	3	..	..	..	8
महाराष्ट्र राज्य		6,940	20	141	6	..	26	12	..	..	205

PRESS AND PUBLICATIONS

TABLE No. 24.1

Number of Presses and Number of periodicals in different languages

साप्ताहिके/Weeklies									District
इंग्लीश English	मराठी Marathi	गुजराती Gujarati	कोकणी Konkani	हिंदी Hindi	उर्दू Urdu	सिंधी Sindhi	इतर Others	एकूण Total	
(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	
49	25	15	..	12	14	..	..	115	Greater Bombay
1	18	..	..	3	..	..	..	22	Thane
..	20	..	..	..	..	..	..	20	Raigad
..	22	..	..	..	..	..	..	22	{ Ratnagiri Sindhudurg
..	37	..	..	..	24	..	..	61	Nashik
..	13	..	..	..	5	..	..	18	Dhule
..	22	..	..	2	3	..	..	27	Jalgaon
..	22	..	..	..	..	..	..	22	Ahmednagar
6	28	..	..	1	1	..	..	36	Pune
5	13	..	..	..	..	..	..	18	Satara
..	36	..	..	..	..	..	..	36	Sangli
..	29	..	..	3	1	..	..	33	Solapur
..	25	..	..	..	3	..	..	28	Kolhapur
..	33	..	..	9	8	..	..	50	{ Aurangabad Jalna
..	16	..	..	..	7	..	..	23	Parbhani
1	22	..	..	..	..	..	..	23	Beed
..	15	..	..	2	8	..	..	25	Nanded
..	14	..	..	1	..	..	..	15	Osmanabad
..	22	..	..	4	2	..	..	28	Buldana
..	30	..	..	19	2	..	..	51	Akola
..	31	..	..	23	2	..	..	56	Amravati
..	37	..	..	6	11	..	..	54	Yavatmal
1	14	..	..	31	..	..	..	45	Wardha
3	16	1	..	25	3	..	..	50	Nagpur
..	7	..	..	22	..	..	..	29	Bhandara
..	18	..	..	7	..	..	..	25	Chandrapur
66	585	16	..	170	94	..	..	931	Maharashtra State

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	पाक्षिके/Fortnightlies								
		इंग्लीश English	मराठी Marathi	गुजराती Gujarati	कोंकणी Konkani	हिंदी Hindi	उर्दू Urdu	सिंधी Sindi	इतर Others	एकूण Total
(1)	(2)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)
1	बृहन्मवई	37	11	13	..	16	5	2	..	84
2	ठाण	1	8	..	..	1	..	9	..	19
3	रायगड	..	4	..	..	..	..	..	..	4
4	रत्नागिरी	..	1	..	..	..	..	..	..	1
5	सिधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	..	..	..
6	नाशिक	..	9	..	..	4	7	..	..	20
7	धुळे	..	5	..	..	..	..	..	..	5
8	जळगाव	..	5	..	..	2	1	..	..	8
9	अहमदनगर	..	3	..	..	..	..	..	..	3
10	पुणे	..	18	1	..	2	..	..	..	21
11	सातारा	2	4	..	..	..	..	..	..	6
12	सांगली	1	3	..	..	..	..	..	..	4
13	सोलापूर	..	4	..	..	..	..	..	..	4
14	कोल्हापूर	1	8	..	..	..	..	..	..	9
15	औरंगाबाद	..	2	..	..	..	1	..	..	3
16	जालना	..	..	..	..	..	..	..	..	..
17	परभणी	1	1	..	..	..	2	..	..	4
18	बीड	..	2	..	..	..	2	..	..	4
19	नांदेड	..	1	..	..	1	1	..	..	3
20	उस्मानाबाद	..	1	..	..	..	..	..	..	1
21	बुलढाणा	..	2	..	..	..	1	..	..	3
22	अकोला	..	1	..	..	2	..	..	..	3
23	अमरावती	..	4	..	..	3	..	..	..	7
24	यवतमाळ	..	3	..	..	..	..	..	..	3
25	वर्धा	..	3	..	..	2	..	..	..	5
26	नागपूर	3	9	..	..	8	2	..	..	22
27	भंडारा	..	..	..	..	1	..	..	..	1
28	चंद्रपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..
महाराष्ट्र राज्य		46	112	14	..	42	22	11	..	246

TABLE No. 24-1—contd.

मासिके (द्वैमासिके धरुन)/Monthly including Bi-monthlies									
इंग्लीश English	मराठी Marathi	गुजराती Gujarati	कोंकणी Konkani	हिंदी Hindi	उर्दू Urdu	सिंधी Sindhi	इतर Others	एकूण Total	District
(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(39)	(2)
340	82	101	..	54	..	12	..	589	Greater Bombay
7	20	5	..	3	16	14	..	65	Thane
..	29	..	..	1	..	..	..	30	Raigad
..	5	..	..	..	1	..	..	6	{ Ratnagiri Sindhudurg
7	17	..	..	..	..	..	..	24	Nashik
..	7	..	..	..	..	..	..	7	Dhule
..	6	..	..	..	4	..	..	10	Jalgaon
2	6	..	..	3	1	..	..	12	Ahmednagar
32	143	5	..	16	1	5	..	202	Pune
1	22	..	..	..	..	..	..	23	Satara
..	5	..	..	1	1	..	..	7	Sangli
..	11	..	..	..	..	..	..	11	Solapur
1	17	..	..	1	..	..	..	19	Kolhapur
2	7	..	..	2	..	..	..	11	{ Aurangabad Jalna
1	1	..	..	..	..	..	..	2	Parbhani
..	1	..	..	1	1	..	..	3	Beed
1	5	..	..	1	..	..	..	7	Nanded
..	3	..	..	..	..	..	..	3	Osmanabad
..	12	..	..	..	..	..	..	12	Buldana
1	10	1	..	4	..	..	..	16	Akola
..	5	..	..	2	..	..	..	7	Amravati
..	5	..	..	1	1	..	..	7	Yavatmal
..	28	..	..	7	..	..	..	35	Wardha
13	1	..	..	10	..	..	..	24	Nagpur
..	4	..	..	2	1	..	..	7	Bhandara
..	..	..	..	1	..	..	..	1	Chandrapur
408	452	112	..	110	27	31	..	1,140	Maharashtra State

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	त्रैमासिक/Quarterlies								
		इंग्लिश English	मराठी Marathi	गुजराती Gujarati	कोंकणी Konkani	हिंदी Hindi	उर्दू Urdu	सिंधी Sindhi	इतर Others	एकूण Total
(1)	(2)	(40)	(41)	(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	(47)	(48)
1	बुलढुबई	196	21	16	..	19	9	2	..	263
2	ठाणे	1	3	..	..	..	..	..	..	4
3	रायगड	..	4	..	..	..	..	..	..	4
4	रत्नागिरी	..	2	..	..	..	..	..	..	2
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	..	..	..
6	नाशिक	2	3	..	..	1	..	..	..	6
7	धुळे	..	1	..	..	..	..	..	..	1
8	जळगाव	..	2	..	..	..	..	..	..	2
9	अहमदनगर	..	3	..	..	1	..	..	..	4
10	पुणे	19	27	1	..	1	..	1	..	49
11	सातारा	..	..	..	..	..	..	..	..	..
12	सांगली	..	..	..	..	..	..	..	..	..
13	सोलापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..
14	कोल्हापूर	..	13	..	..	..	..	..	..	13
15	औरंगाबाद	..	3	..	..	1	1	..	..	5
16	जालना	..	..	..	..	..	..	..	..	..
17	परभणी	..	..	..	..	..	..	..	..	..
18	बीड	..	..	..	..	..	..	..	..	..
19	नांदेड	..	..	..	..	..	..	..	..	..
20	उस्मानाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..
21	बुलढाणा	..	..	..	..	..	..	..	..	..
22	अकोला	..	2	..	..	..	..	..	..	2
23	अमरावती	..	..	..	..	..	..	..	..	..
24	यवतमाळ	..	..	..	..	..	..	..	..	..
25	वर्धा	1	..	..	..	..	..	..	..	1
26	नागपूर	4	4	1	..	2	..	1	..	12
27	भंडारा	..	..	..	..	..	..	..	..	..
28	बदरपूर	..	..	..	..	1	..	..	..	1
महाराष्ट्र राज्य		223	88	18	..	26	10	4	..	369

आधार.—अधिपरीक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महापष्ट शासन, मुंबई.

TABLE 24-1—contd.

वार्षिक (षण्मासिके घटन)/Annual (including six monthlies)									
इंग्लिश English	मराठी Marathi	गुजराती Gujarati	कोंकणी Konkani	हिंदी Hindi	उर्दु Urdu	सिंधी Sindhi	इतर Others	एकूण Total	District
(49)	(50)	(51)	(52)	(53)	(54)	(55)	(56)	(57)	(2)
40	30	7	..	15	2	11	..	105	Greater Bombay
..	5	1	..	..	..	9	..	15	Thane
..	7	..	..	1	..	..	..	8	Raigad
..	1	..	..	..	..	..	..	1	{ Ratnagiri Sindhudurg
..	5	..	..	..	..	..	..	5	Nashik
..	3	..	..	1	..	..	..	4	Dhule
..	..	..	..	1	..	..	..	1	Jalgaon
..	..	..	..	1	..	..	..	1	Ahmednagar
17	44	..	..	10	..	4	..	75	Pune
..	..	..	..	..	..	..	..	..	Satara
..	2	..	..	1	..	..	..	3	Sangli
..	1	..	..	..	..	..	..	1	Solapur
1	4	..	..	2	..	..	..	7	Kolhapur
..	..	..	..	..	..	..	..	..	{ Aurangabad Jalna
..	..	..	..	..	..	..	..	..	Parbhani
..	..	..	..	..	..	..	..	..	Beed
..	..	..	..	..	..	..	..	..	Nanded
..	..	..	..	..	..	..	..	..	Osmanabad
..	..	..	..	..	..	..	..	..	Buldana
..	2	..	..	..	..	1	..	3	Akola
1	1	..	..	..	..	..	..	2	Amravati
..	..	..	..	..	..	..	..	..	Yavatmal
..	..	..	..	..	..	..	..	..	Wardha
2	2	..	..	..	..	..	..	4	Nagpur
..	..	..	..	..	..	..	..	..	Bhandara
..	1	..	..	..	..	..	..	1	Chandrapur
61	108	8	..	32	2	25	..	236	Maharashtra State

Source.—Examiner of Books and Publications, Government of Maharashtra, Bombay.

24. छापखाने आणि प्रकाशने/PRESS AND PUBLICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 24-2

प्रकाशित पुस्तके व नियतकालिके याविषयी सांख्यिकी
Statistics of books and periodicals published
(1981)

अनुक्रमांक Serial No.	प्रकाशनाचा प्रकार	इंग्रजी व इतर युरोपियन भाषा English and other European languages	प्रादेशिक भाषा Regional languages	भारतीय प्राचीन भाषा Indian classical languages	एकापेक्षा अधिक भाषा In more than one language	एकूण Total	Type of publication
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	पुस्तके (अ) मूळ लेख	419	1,030	N. A.	7	1,456	Books (a) Original works
	(ब) अनुवादित	8	N. A.	N. A.	1	9	(b) Translations
	(क) एकूण	427	1,030	N. A.	8	1,465	(c) Total
2	नियतकालिके (मासिक ते वार्षिक कालावधीसाठी).	692	1,043	N. A.	86	1,821	Periodicals (of periodicity from monthly to yearly).
	एकूण प्रकाशने	1,077	2,115	N. A.	94	3,286	Total number of publication

N. A.—उपलब्ध नाही/Not available.

साधर—अधिपरीक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Examiner of Books and Publications, Government of Maharashtra, Bombay.

24. छापखाने आणि प्रकाशने/PRESS AND PUBLICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 24-3

पुस्तके व नियतकालिके यांचे भाषावार वर्गीकरण
Classification of books and periodicals according to languages
(1981)

अनुक्रमांक Serial No.	भाषा	पुस्तके Books	नियतकालिके Periodicals	एकूण Total	Language
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	इंग्लीश	427	692	1,119	English
2	मराठी	890	651	1,541	Marathi
3	गुजराती	29	142	171	Gujarati
4	हिन्दी	61	156	217	Hindi
5	सिंधी	40	55	95	Sindhi
6	उर्दू	10	39	49	Urdu
7	प्राचीन भाषा	..	..	..	Classical languages
8	वोली भाषा	..	..	..	Dialects
9	एकापेक्षा अधिक भाषा	8	86	94	In more than one language
10	इतर भाषा	..	..	..	Other languages
	एकूण	1,465	1,821	3,286	Total

टोप—नियतकालिकात मासिक, त्रैमासिक व वार्षिक प्रकाशनाचाच समावेश आहे.

Note.—Periodicals include monthly, quarterly and annual publications only.

साधर—अधिपरीक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Examiner of Books and Publications, Government of Maharashtra, Bombay.

24. छापखाने आणि प्रकाशने/PRESS AND PUBLICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 24-4

प्रसिद्ध झालेली पुस्तके व नियतकालिके यांची विषयवार वर्गवारी
Distribution of books and periodicals published according to subjects
(1981)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	विषय (2)	पुस्तके/Books			नियतकालिके Periodicals (6)	Subject (7)
		शैक्षणिक Educational (3)	अशैक्षणिक Non- educational (4)	एकूण Total (5)		
1	कृषी	..	6	6	42	Agriculture
2	मानवशास्त्र	..	..	..	..	Anthropology
3	पुराणवस्तू अभ्यास	..	..	..	..	Archaeology
4	शिवण व कर्तव्य कला	..	10	10	6	Arts and crafts
5	खगोलशास्त्र व फलज्योतिष्य	..	14	14	23	Astronomy and astrology
6	चरित्र (भाटवणी धरून)	..	94	94	..	Biography (including memories)
7	नागरिकशास्त्र	1	..	1	..	Civics
8	वाणिज्य व उद्योगधंदे	8	38	46	71	Commerce and Industry
9	नाटक	..	41	41	..	Drama
10	अर्थशास्त्र	4	52	56	21	Economics
11	शिक्षण	96	14	110	44	Education
12	तांत्रिक	8	25	33	25	Engineering
13	मनोरंजन	..	390	390	227	Fiction
14	खेळ	..	8	8	13	Games and sports
15	भूगोल	7	4	11	..	Geography
16	आरोग्य	..	14	14	32	Health and Hygiene
17	इतिहास	5	16	21	..	History
18	उद्योगधंदे	..	3	3	77	Industry
19	भाषा	35	50	85	..	Languages
20	विधी (कायदा)	10	15	25	22	Law
21	गणित	15	..	15	3	Mathematics
22	वैद्य	21	17	38	29	Medicine
23	संकीर्ण	5	51	56	1,019	Miscellaneous
24	संगीत (नृत्य धरून)	..	3	3	2	Music (including dancing)
25	निसर्ग शिक्षण	..	50	50	..	Nature study
26	सत्त्वज्ञान (मानसिक व नैतिकशास्त्र)	2	95	97	29	Philosophy (including mental and moral science).
27	काव्य	7	36	43	1	Poetry
28	राज्यशास्त्र	1	94	95	1	Political Science
29	धर्म	..	53	53	104	Religion
30	शास्त्र (भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र, भूगर्भ-शास्त्र, प्राणीशास्त्र व वनस्पतीशास्त्र धरून).	14	11	25	15	Science (including Physics, Chemistry, Geology, Zoology Botany, etc.).
31	समाजशास्त्र	3	18	21	13	Sociology
32	प्रवास	..	1	1	2	Travel
33	युद्ध	..	..	..	..	War
	एकूण	242	1,223	1,465	1,821	Total

बाधार.—अधिपरिक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Examiner of Books and Publications, Government of Maharashtra, Bombay.

---

25. घरबांधणी/HOUSING

---

25. घरवांघणी/
तक्ता क्रमांक/
घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी/
1981

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण ग्रामीण नागरी	जनगणनेनुसार घरांची संख्या Total No. of census houses	घरांची यादी करतेवेळी रिक्तानी भाड्यावलेली घरे Census houses vacant at the time of house listing	निवासी Residence	दुकाने व निवासी Shop-cum- residence	घरगुती घडे घरून वर्कशाॅप व निवासी Workshop- cum-residence including household industry	वापरातील Occupied	हॉटेल, सराई, धर्मशाळा, प्रवासी घरे आणि तपासणी घरे Hotels, sarais, tourist homes and inspec- tion houses
								(8)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	
1	बुलढुम्बई	ए	20,61,310	1,22,865	15,84,745	19,755	11,665	1,100	
		आ	..	..	..	..	..	..	
		ना	20,61,310	1,22,865	15,84,745	19,755	11,665	1,100	
2	ठाणे	ए	7,88,630	60,905	6,05,550	8,390	7,795	615	
		आ	4,14,330	31,440	3,20,085	4,785	3,940	180	
		ना	3,74,300	29,465	2,85,465	3,605	3,855	435	
3	रायगड	ए	3,72,455	23,135	2,59,230	4,190	3,810	320	
		आ	3,19,575	19,235	2,22,670	3,175	2,915	160	
		ना	52,880	3,900	36,560	1,015	895	160	
4	रत्नागिरी	ए	5,88,635	31,150	3,71,370	3,210	7,840	515	
		आ	5,43,775	27,165	3,42,405	2,765	6,910	390	
		ना	44,860	3,985	28,965	445	930	125	
5	नाशिक	ए	6,44,345	57,075	4,67,630	7,060	9,545	785	
		आ	4,42,540	40,815	3,21,035	5,040	7,035	345	
		ना	2,01,805	16,260	1,46,595	2,020	2,510	440	
6	धुळे	ए	4,61,870	29,975	3,17,195	6,665	12,385	445	
		आ	3,73,690	22,785	2,55,890	5,470	10,590	230	
		ना	88,180	7,190	61,305	1,195	1,795	215	
7	जळगाव	ए	6,39,905	46,045	4,48,480	5,650	13,120	340	
		आ	4,93,810	35,890	3,41,275	4,260	11,130	165	
		ना	1,46,095	10,155	1,07,205	1,390	1,990	175	
8	अहमदनगर	ए	6,30,850	74,970	4,37,685	4,820	7,645	505	
		आ	5,46,810	66,190	3,80,910	3,985	6,200	420	
		ना	84,040	8,780	56,775	835	1,445	85	
9	पुणे	ए	9,70,290	85,745	7,00,170	9,640	14,195	1,145	
		आ	5,09,325	51,095	3,55,005	4,345	8,410	350	
		ना	4,60,965	34,650	3,45,165	5,295	5,785	795	
10	सातारा	ए	5,09,640	46,150	3,50,400	4,280	8,965	280	
		आ	4,42,375	39,795	3,05,516	3,290	7,595	135	
		ना	67,265	6,355	44,785	990	1,370	145	
11	सांगली	ए	4,11,890	34,065	2,90,900	3,285	11,890	110	
		आ	3,19,540	27,645	2,27,655	2,425	8,975	60	
		ना	92,350	6,420	63,245	860	2,915	50	
12	सोलापूर	ए	5,82,905	44,590	4,17,405	5,930	25,975	495	
		आ	4,13,405	33,310	3,02,775	4,175	12,350	320	
		ना	1,69,500	11,280	1,14,630	1,755	13,625	175	

HOUSING

TABLE No. 25-1

Classification of houses according to use

घरे census houses used as				मनोरंजन व साप्ताहिक सम्मेलनासाठी जागा अमलेली घरे आणि पंचायत घरे Places of entertainment and community gathering (panchayat- ghar)	प्रार्थनालये (उदा. मदिरे, चर्च, मस्जिद गुरूद्वारा इत्यादी) Places of worship (e.g., temple, church mosque, gurudwara, etc.)	इतर Others	Total Rural Urban	District
दुकाने (खानावळी सोडून) Shops excluding eating houses	व्यापार केद्रे व कचेऱ्या Business houses and offices	कारखाने व शाळा व तात्पुरत्या जागा Factories, workshops and work sheds	उपहार गृहे, मिठाईची दुकाने व खानावळी Restaurants, sweetmeat shops and eating places	(14)	(15)	(16)	(1)	(2)
(10)	(11)	(12)	(13)					
1,00,815	39,350	54,125	10,110	2,275	4,090	1,10,415	T	Greater Bomb
1,00,815	39,350	54,125	10,110	2,275	4,090	1,10,415	U	
20,465	5,115	20,685	2,790	470	3,850	52,000	T	Thane
4,515	2,115	6,995	850	130	2,690	36,605	R	
15,950	3,000	13,690	1,940	340	1,160	15,395	U	
5,130	2,065	5,055	845	285	5,515	62,875	T	Raigad
2,720	1,230	3,275	370	180	5,050	58,595	R	
2,410	835	1,780	475	105	465	4,280	U	
7,460	3,515	6,560	1,510	400	9,945	1,45,160	T	Ratnagiri
5,280	2,545	4,955	1,220	355	9,365	1,40,420	R	
2,180	970	1,605	290	45	580	4,740	U	
13,875	4,465	11,690	1,845	645	6,310	63,420	T	Nashik
3,740	2,475	4,125	600	350	5,195	51,785	R	
10,135	1,990	7,565	1,245	295	1,115	11,635	U	
8,490	3,035	5,565	1,235	245	2,705	73,930	T	Dhule
3,405	1,935	3,055	630	130	2,240	67,330	R	
5,085	1,100	2,510	605	115	465	6,600	U	
14,290	4,450	9,075	2,585	335	4,475	91,060	T	Jalgaon
6,650	2,875	5,560	1,490	185	3,665	80,665	R	
7,640	1,575	3,515	1,095	150	810	10,395	U	
12,015	4,590	12,065	2,410	1,410	9,290	63,445	T	Ahmednagar
7,030	3,590	8,505	1,765	1,310	8,610	58,295	R	
4,985	1,000	3,560	645	100	680	5,150	U	
25,150	7,880	21,600	3,235	1,720	11,945	87,865	T	Pune
5,225	2,720	7,585	1,105	1,005	9,635	62,845	R	
19,925	5,160	14,015	2,130	715	2,310	25,020	U	
8,130	3,315	8,745	1,245	770	8,170	69,190	T	Satara
4,830	2,395	5,990	825	645	7,430	63,830	R	
3,300	920	2,755	420	125	740	5,360	U	
9,190	2,860	11,520	1,700	710	4,845	40,815	T	Sangli
4,410	1,730	6,935	895	600	4,265	33,945	R	
4,780	1,130	4,585	805	110	580	6,870	U	
16,345	4,255	12,090	2,435	1,460	7,550	44,375	T	Solapur
6,360	2,335	6,210	1,325	1,180	6,515	36,550	R	
9,985	1,920	5,880	1,110	280	1,035	7,825	U	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)			
13	कोल्हापूर	**	**	**	ए आ ना	5,45,605 3,96,595 1,49,010	34,005 24,755 9,250	3,76,515 2,73,415 1,03,100	4,945 3,510 1,435	15,705 12,820 2,885	310 115 195
14	भोंरगावाद्	**	**	**	ए आ ना	5,59,020 4,42,885 1,16,135	47,560 36,300 11,260	4,10,365 3,25,805 84,560	5,190 3,915 1,275	9,445 7,770 1,675	390 250 140
15	परभणी	**	**	**	ए आ ना	4,22,720 3,45,690 77,030	22,105 15,830 6,275	3,17,155 2,60,900 56,255	3,895 3,255 640	6,585 5,530 1,055	390 195 195
16	बीड	**	**	**	ए आ ना	3,69,800 3,20,720 49,080	29,005 24,875 4,130	2,61,005 2,25,070 35,935	2,175 1,800 375	4,740 4,210 530	325 205 120
17	नांदेड	**	**	**	ए आ ना	4,01,085 3,35,440 65,645	19,435 14,955 4,880	2,88,185 2,40,255 47,930	3,565 2,720 845	6,715 5,260 1,455	330 200 130
18	उस्मानाबाद्	**	**	**	ए आ ना	4,64,245 3,94,660 69,585	23,845 19,300 4,545	3,55,315 3,04,005 51,310	3,740 3,310 430	7,545 6,680 865	685 525 160
19	बुलढाणा	**	**	**	ए आ ना	3,95,500 3,30,000 65,500	23,450 17,815 5,635	2,67,940 2,21,590 46,350	3,180 2,595 585	7,160 6,155 1,025	265 160 105
20	अकोला	**	**	**	ए आ ना	4,34,935 3,35,395 99,540	23,095 14,320 8,775	3,15,820 3,43,630 72,190	3,900 3,055 845	6,360 4,910 1,450	405 145 260
21	अमरावती	**	**	**	ए आ ना	4,24,045 3,09,035 1,15,010	24,180 16,325 7,845	3,13,020 2,28,575 84,445	4,145 2,755 1,390	6,945 4,705 2,240	425 170 255
22	अवतमाळ	**	**	**	ए आ ना	4,39,080 3,78,655 60,425	16,040 11,605 4,435	3,07,690 2,64,590 43,100	4,165 3,375 790	6,265 5,545 720	440 250 190
23	अर्घा	**	**	**	ए आ ना	2,34,495 1,80,890 53,605	11,460 7,555 3,905	1,64,945 1,25,465 39,480	2,455 1,605 850	5,175 4,340 835	130 65 65
24	नागपूर	**	**	**	ए आ ना	6,01,355 2,85,010 3,16,345	34,980 15,475 19,505	4,31,535 1,97,985 2,33,550	5,825 2,315 3,510	22,770 9,170 13,600	380 130 250
25	अंधारा	**	**	**	ए आ ना	4,43,515 3,87,705 55,810	19,450 14,580 4,870	2,89,560 2,54,795 34,765	5,045 4,210 835	39,340 32,825 6,515	260 195 65
26	अंधरपूर	**	**	**	ए आ ना	5,36,400 4,77,190 59,210	19,085 15,270 3,815	3,61,255 3,14,975 46,280	3,315 2,940 375	10,555 9,855 700	485 415 65
महाराष्ट्र राज्य						1,49,34,525 97,39,045 51,95,480	10,04,365 6,44,335 3,60,030	1,07,11,065 68,56,375 38,54,690	1,38,415 85,075 53,340	2,90,155 2,05,825 84,330	11,870 5,775 6,095

TABLE No. 25-1—contd.

(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(3)	(2)
12,360	5,225	17,775	2,095	1,130	6,040	69,500	T	Kolhapur
5,105	2,735	8,770	1,045	905	5,175	58,245	R	
7,255	2,490	9,005	1,050	225	865	11,255	U	
10,865	3,390	7,580	1,780	850	6,264	55,340	T	Aurangabad
5,500	2,190	4,120	1,005	695	5,290	50,045	R	
5,365	1,200	3,460	775	155	975	5,295	U	
8,355	2,105	5,095	1,055	155	4,240	51,585	T	Parbhani
4,175	1,310	3,030	475	125	3,540	47,325	R	
4,180	795	2,065	580	30	700	4,260	U	
7,480	1,995	5,910	1,290	1,190	4,055	50,630	T	Beed
4,675	1,440	4,645	765	1,105	3,730	48,200	R	
2,805	555	1,265	525	85	325	2,430	U	
9,010	2,220	4,630	1,425	140	3,895	61,535	T	Nanded
5,400	1,465	2,930	870	85	3,450	57,850	R	
3,610	755	1,700	555	55	445	3,685	U	
13,225	2,630	6,735	1,870	1,075	5,115	42,465	T	Osmanabad
8,350	1,895	4,675	1,175	940	4,645	39,160	R	
4,875	735	2,060	695	135	470	3,305	U	
7,045	1,795	5,045	1,095	755	3,555	74,195	T	Buldana
3,775	1,060	3,175	500	670	3,145	69,360	R	
3,270	735	1,870	595	85	410	4,835	U	
9,030	2,155	5,760	1,330	580	4,185	62,315	T	Akola
3,920	1,130	3,320	555	445	3,490	56,475	R	
5,110	1,025	2,440	775	135	695	5,840	U	
8,870	2,625	5,895	1,115	335	4,555	51,935	T	Amravati
3,335	1,405	2,805	430	220	3,690	44,610	R	
5,535	1,220	3,090	685	115	865	7,325	U	
8,095	2,095	5,165	995	405	4,930	82,795	T	Yavatmal
4,555	1,375	3,515	495	310	4,435	78,605	R	
3,540	720	1,650	500	95	495	4,190	U	
4,175	1,760	3,605	595	185	2,580	37,430	T	Wardha
1,545	1,030	2,305	255	135	2,195	34,395	R	
2,630	730	1,300	340	50	385	3,035	U	
18,590	4,210	11,835	2,105	480	5,715	62,930	T	Nagpur
2,825	1,330	3,215	535	115	3,455	48,460	R	
15,765	2,880	8,880	1,570	365	2,260	14,470	U	
5,925	1,845	5,060	1,110	205	3,685	72,030	T	Bhandara
3,310	1,200	3,470	790	140	3,265	68,925	R	
2,615	645	1,580	320	65	420	3,105	U	
5,965	2,315	6,200	1,380	535	4,420	1,20,895	T	Chandrapur
3,920	1,780	4,795	935	465	3,995	1,17,845	R	
2,045	535	1,405	445	70	425	3,050	U	
3,70,345	1,21,260	2,75,065	51,185	18,745	1,41,925	18,00,130	T	Maharashtra State
1,14,555	47,290	1,17,960	20,905	12,425	1,18,160	15,10,365	R	
2,55,790	73,970	1,57,105	30,280	6,320	23,765	2,89,765	U	

Source.—Census of India, 1981, Series-12, Part VII.

25. घरबांधणी/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25-2

वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार १९७१ च्या जनगणनेत गणना केलेल्या १००० कुटुंबांचे वर्गीकरण.
Distribution of 1,000 census households according to number of rooms occupied (1971)

२० टक्के नमुन्यावर आधारीत
Based on 20 per cent sample

अनुक्रमांक	जिल्हा	एकूण ग्रामीण नागरी	नमूद न केलेली खोल्यांची संख्या Unspecified No. of rooms	एक खोली 1 room	२-खोल्या 2 rooms	३ खोल्या 3 rooms	४ खोल्या 4 rooms	५ आणि अधिक खोल्या 5 rooms and more	Total Rural Urban	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई	ए आ ना	1 .. 1	774 .. 774	142 .. 142	53 .. 53	19 .. 19	11 .. 11	T R U	Greater Bombay
2	ठाणे	ए आ ना	1 2 N	681 702 645	234 223 254	54 48 64	18 15 23	12 10 14	T R U	Thane
3	रायगड	ए आ ना	2 3 1	612 627 494	282 280 293	68 61 125	22 19 46	14 10 41	T T U	Raigad
4	रत्नागिरी	ए आ ना	2 3 N	511 523 358	291 290 302	106 101 167	49 46 84	41 37 89	T R U	Ratnagiri
5	नाशिक	ए आ ना	N N 1	703 735 628	206 194 234	61 50 85	18 13 30	17 8 23	T R U	Nashik
6	धुळे	ए आ ना	1 1 1	709 735 583	202 189 265	60 53 91	17 14 33	11 8 28	T R U	Dhule
7	जळगाव	ए आ ना	1 1 1	709 737 607	203 190 250	57 48 89	18 15 29	12 9 24	T R U	Jalgaon
8	अहमदनगर	ए आ ना	1 1 1	794 817 630	144 134 212	40 33 90	12 10 33	10 6 34	T R U	Ahmednagar
9	पुणे	ए आ ना	1 N 1	700 751 633	201 182 226	59 45 77	22 13 34	17 9 29	T R U	Pune
10	सातारा	ए आ ना	1 N 8	641 665 486	244 241 266	79 68 149	21 17 47	14 9 44	T R U	Satara
11	सांगली	ए आ ना	N N N	616 627 570	250 252 239	90 86 108	27 22 47	17 13 36	T R U	Sangli
12	सोलापूर	ए आ ना	6 1 18	725 761 629	192 168 227	48 39 72	17 13 30	12 8 24	T R U	Solapur
13	कोल्हापूर	ए आ ना	1 2 1	504 507 493	286 296 251	147 148 143	38 33 58	24 14 55	T R U	Kolhapur

सक्ता क्रमांक/TABLE No 25-2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(3)	(2)
14	औरंगाबाद	ए	1	768	162	44	14	11	T	Aurangabad
		आ	1	810	145	31	8	5	R	
		ना	1	533	255	114	48	50	U	
15	परभणी	ए	1	675	233	60	19	12	T	Parbhani
		आ	2	692	228	53	16	9	R	
		ना	1	582	258	99	33	27	U	
16	बीड	ए	N	728	194	51	6	11	T	Beed
		आ	N	748	186	45	13	8	R	
		ना	1	578	252	99	39	32	U	
17	नांदेड	ए	N	667	239	59	22	13	T	Nanded
		आ	N	679	233	57	20	11	R	
		ना	2	605	270	67	32	24	U	
18	उस्मानाबाद	ए	N	682	223	58	22	15	T	Osmanabad
		आ	N	700	217	51	20	12	R	
		ना	1	556	264	106	39	35	U	
19	बुलढाणा	ए	N	769	173	39	11	8	T	Buldana
		आ	N	792	163	32	8	5	R	
		ना	N	657	219	72	27	25	U	
20	अकोला	ए	1	698	211	59	18	13	T	Akola
		आ	1	733	200	46	13	7	R	
		ना	1	573	252	106	36	33	U	
21	अमरावती	ए	1	622	258	78	24	17	T	Amravati
		आ	1	654	250	65	19	11	R	
		ना	1	524	284	117	38	35	U	
22	यवतमाळ	ए	N	636	258	71	21	14	T	Yavatmal
		आ	N	658	252	62	18	10	R	
		ना	1	491	293	131	45	40	U	
23	वर्धा	ए	1	492	351	116	24	16	T	Wardha
		आ	N	549	344	82	17	8	R	
		ना	1	309	376	224	48	42	U	
24	नागपूर	ए	1	458	335	142	37	27	T	Nagpur
		आ	1	607	296	76	15	5	R	
		ना	..	319	372	204	58	47	U	
25	भंडारा	ए	2	525	323	105	29	16	T	Bhandara
		आ	2	542	221	95	26	14	R	
		ना	2	387	334	187	52	38	U	
26	चंद्रपूर	ए	1	519	351	91	24	14	T	Chandrapur
		आ	1	532	352	84	20	11	R	
		ना	2	404	347	151	50	46	U	
महाराष्ट्र राज्य		ए	1	664	227	71	22	15	T	Maharashtra State
		आ	1	678	230	62	18	11	R	
		ना	1	634	219	89	32	25	U	

---

26. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

---

26. संकीर्ण/

तक्ता क्रमांक/

भारतीय रिझर्व्ह बँकेसंबंधी आर्थिक आकडेवारी/

वर्षातील शेवटचा बुक्रवार Last Friday	चलन विभाग Issue Department						बँक व्यवहार विभाग Banking Department				
	जबाबदारी Liabilities			मालमत्ता Assets			जबाबदारी Liabilities				
	चलनात असलेल्या नोटा Notes in circulation	एकूण तयार केलेल्या नोटा Total notes issued	सोन्याची नाणी व लगडी Gold coin and bullion	परदेशी रोळे Foreign securities	रुपये नाणी Rupee coin (a)	भारत सरकारचे रुपयातील रोळे Govt. of India rupee securities	केंद्र शासन Central Government	राज्य शासन State Government	इतर Others	एकूण इतर Total including others	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	
1960-61	1,985	1,993	118	123	120	1,632	76	29	159	264	
1965-66	2,866	2,891	116	95	94	2,586	51	26	298	375	
1970-71	4,212	4,221	183	273	52	3,714	251	13	289	553	
1975-76	6,535	6,573	183	272	13	6,105	661	10	2,243	2,913	
1976-77	7,743	7,779	188	1,072	19	6,500	380	8	3,275	3,664	
1977-78	8,602	8,616	193	1,766	11	6,645	2,760	11	3,516	6,287	
1978-79	10,267	10,318	219	2,694	38	7,366	706	17	4,152	4,876	
1979-80	11,820	11,844	225	2,664	64	8,891	681	29	5,153	5,863	
1980-81	13,733	13,755	226	2,364	56	11,110	778	11	5,732	6,521	
1981-82	14,752	14,767	226	1,564	37	12,940	273	3	6,973	7,249	

टीप.—(अ) भारत सरकारच्या रुपयांच्या नोटा घेऊन.

(ब) अरलेले मांडवळ आणि राखीव मांडवळ.

(क) रोळ आणि अन्य मुद्रांचे रोळे घेऊन.

शाकडे सक्षिप्त केल्यामुळे स्तंभ (११) व (१२) मधील बेरजा चुकणार नव्हते.

बाधार.—रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया बुलेटिन, मार्च १९८२.

MISCELLANEOUS

TABLE No. 26.1

Financial statistics relating to the Reserve Bank of India

(कोटी रुपयांत)
(In crore rupees)

बैंक व्यवहार विभाग Banking Department							
जबाबदारी Liabilities			मालमत्ता Assets				
इतर जबाबदाऱ्या Other liabilities (b)	एकूण ताळेबंद Total liabilities or assets	नोटा व नाणी Notes and coins	परदेशात असलेली शिल्लक Balance held abroad (c)	कर्ज व आगाऊ रकमा Loans and advances	खरेदी केलेली बिले आणि बटाव Bills purchased and discounted	गुंतवणूक Investments	इतर मालमत्ता Other assets
(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
231	486	8	13	225	39	181	20
349	724	25	15	456	53	132	43
689	1,242	10	77	958	38	113	46
2,137	5,050	37	1,246	2,053	739	444	531
2,213	5,877	35	1,695	2,430	531	215	969
2,927	9,214	14	2,123	2,107	2,809	1,077	1,085
3,222	8,098	51	1,961	2,352	1,675	852	1,208
4,169	10,032	24	2,118	2,780	2,516	1,255	1,340
5,108	11,629	23	1,956	3,504	3,162	1,593	1,390
6,386	13,635	15	1,274	5,484	3,191	2,357	1,314

Note.—(a) Including Government of India Rupee notes.

(b) Including paid-up capital and reserves.

(c) Including cash and short-term securities.

Details may not add up to totals under Cols. (11) and (13) due to rounding.

Source.—Reserve Bank of India Bulletin, March 1982.

26. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26-2

१९८०-८१ ह्या वर्षाकरिता एकूण करपात्र उत्पन्नाच्या श्रेणीनुसार व करदात्यांच्या वर्गांनुसार भरदात्यांच्या आयकराचे वर्गीकरण
Classification of the income tax payable by assessee according to the range of total income assessed and classes of assessee for the year 1980-81

महाराष्ट्र राज्य
Maharashtra State

(रक्कम रुपये लाखांत)
(Amount in lakh Rs.)

अनुक्रमांक Serial No.	उत्पन्न गट (रुपयात) Income range (in Rs.)	व्यक्ति Individuals			अविभक्त हिंदु कुटुंब Hindu undivided families			नोंदणी न झालेल्या व्यापारी संस्था Unregistered firms			व्यक्तिच्या संस्था Association of persons		
		करदात्यांची संख्या No. of assessee	करपात्र उत्पन्न Income assessed	एकूण कर Total tax (IT+SC)	करदात्यांची संख्या No. of assessee	करपात्र उत्पन्न Income assessed	एकूण कर Total tax (IT+SC)	करदात्यांची संख्या No. of assessee	करपात्र उत्पन्न Income assessed	एकूण कर Total tax (IT+SC)	करदात्यांची संख्या No. of assessee	करपात्र उत्पन्न Income assessed	एकूण कर Total tax (IT+SC)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
1	Below 10,000 पेक्षा कमी	10,398	909	64	105	9	..	62	5	..	351	18	7
2	10,001 to 15,000	98,680	11,864	679	2,473	298	19	620	72	3	720	85	11
3	15,001 to 20,000	42,590	7,343	795	1,179	204	25	255	42	4	512	94	21
4	20,001 to 25,000	26,092	5,832	821	1,356	302	52	188	40	5	189	42	11
5	25,001 to 30,000	17,121	4,631	755	609	166	34	161	42	7	164	44	11
6	30,001 to 40,000	15,879	5,435	1,182	777	267	71	290	100	24	181	63	18
7	40,001 to 50,000	8,289	3,678	980	480	215	73	116	50	13	126	56	19
8	50,001 to 70,000	4,105	2,392	803	306	177	66	154	87	27	160	92	35
9	70,001 to 1,00,000	3,173	2,565	1,011	178	144	63	94	75	27	76	61	25
10	1,00,001 to 2,00,000	2,192	2,815	1,403	135	173	96	107	146	75	159	143	70
11	2,00,001 to 3,00,000	323	777	448	13	30	18	21	49	27	20	47	27
12	3,00,001 to 4,00,000	129	441	259	6	19	12	5	16	10	9	31	14
13	4,00,001 to 5,00,000	50	223	131	2	9	6	4	18	12	8	36	24
14	Over 5,00,000 पेक्षा जास्त	95	899	595	3	141	91	10	156	106	15	324	161
Total		2,29,116	49,805	9,925	7,622	2,154	627	2,087	897	340	2,690	1,137	456

तबला क्रमांक/TABLE No. 26-2—समाप्त Concl'd.

अनुक्रमांक Serial No.	उत्पन्न गट Income range (in Rs.)	नोदणी झालेल्या संस्था Registered firms			व्यापारी संस्था Companies			एकूण All classes (total)		
		करदात्यांची संस्था No. of assesseees	करपात्र उत्पन्न Income assessed	एकूण कर Total tax (IT+SC)	करदात्यांची संस्था No. of assesseees	करपात्र उत्पन्न Income assessed	एकूण कर Total tax (IT+SC)	करदात्यांची संस्था No. of assesseees	करपात्र उत्पन्न Income assessed	एकूण कर Total tax (IT+SC)
(1)	(2)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)
1	Below Rs 10,000 पेक्षा कमी	..	..	..	838	29	18	11,754	965	90
2	10,001 to 15,000	..	..	..	205	25	16	1,08,246	13,033	738
3	15,001 to 20,000	..	..	..	161	29	18	50,413	8,708	890
4	20,001 to 25,000	..	..	..	100	22	14	32,370	7,235	938
5	25,001 to 30,000	..	..	..	125	34	22	22,764	6,173	882
6	30,001 to 40,000	..	..	..	194	67	44	23,771	8,158	1,452
7	40,001 to 50,000	..	..	..	153	69	44	12,463	5,543	1,216
8	50,001 to 70,000	..	..	..	247	144	94	12,382	7,295	1,383
9	70,001 to 1,00,000	..	..	..	245	205	136	8,753	7,160	1,710
10	1,00,001 to 2,00,000	..	..	..	583	792	526	7,960	10,460	3,196
11	2,00,001 to 3,00,000	..	..	..	244	586	387	1,618	3,883	1,426
12	3,00,001 to 4,00,000	..	..	..	136	468	310	647	2,213	890
13	4,00,001 to 5,00,000	..	..	..	80	363	233	312	1,391	584
14	Over 5,00,000 पेक्षा जास्त	..	..	..	706	64,168	37,388	1,127	68,795	39,156
Total		49,048	30,022	3,953	4,017	67,001	39,249	2,94,580	1,51,016	54,550

टीप.—आकडे सविप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळणार नाहीत

Note.—Details do not add up to the totals due to rounding.

आधार.—राज्यवार आयकर आकडे, १९८०-८१, निरीक्षण निदेशालय, समोधन, सांख्यिकी आणि जनसंपर्क, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source. - Statewise income tax statistics, 1980-81, published by Directorate of Inspection Research, Statistics and Public Relation, Government of India, New Delhi.

26. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तबता क्रमांक/TABLE No 26-3

नोंदलेल्या दस्तऐवजांची संख्या व वर्णन व हस्तांतरित केलेल्या मिळकतीचे मूल्य
Number and description of registered documents and value of property transferred

1981-82

(रुपये लाखात)
(Rs. in lakh)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	स्थावर मिळकतीबाबतच्या नोंदी Registrations affecting immovable property						जगम मिळकतीबाबतच्या नोंदी Registrations affecting immovable property			District (2)
		नोंदणी कार्यालय Registration offices (3)	सक्तीच्या Compulsory		ऐच्छिक Optional		एकूण Total		संख्या No. (10)	एकूण मूल्य Aggregate value (11)	
			संख्या No. (4)	एकूण मूल्य Aggregate value (5)	संख्या No. (6)	एकूण मूल्य Aggregate value (7)	संख्या No (8)	एकूण मूल्य Aggregate value (9)			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1	बृहन्मवई	2	11,073	1,455	7,534	5,925	18,607	7,380	592	68-00	Greater Bombay
2	ठाणे	8	14,093	2,074	1,044	275	15,137	2,349	46	0-67	Thane
3	रायगड	8	5,889	265	230	32	6,119	297	43	0-20	Raigad
4	रत्नागिरी	4	8,708	170	8	1	8,716	171	9	0-58	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	4	4,245	94	36	20	4,281	114	50	2-51	Sindhudurg
6	नाशिक	11	26,626	2,998	1,363	248	27,989	3,246	523	8-28	Nashik
7	धुळे	6	12,668	1,081	364	5	13,032	1,086	1,588	1-19	Dhule
8	जळगाव	15	43,688	220	773	148	44,461	368	280	N.A.	Jalgaon
9	अहमदनगर	13	32,743	1,540	1,995	2,140	34,738	3,680	212	0-11	Ahmednagar
10	पुणे	13	37,128	3,016	2,823	1,774	39,951	4,790	507	0-14	Pune
11	सातारा	9	35,364	1,120	753	75	36,117	1,195	166	0-12	Satara
12	सांगली	10	24,672	1,270	1,636	67	26,308	1,337	172	1-10	Sangli
13	सोलापूर	11	18,404	1,275	1,633	470	20,037	1,745	172	3-55	Solapur
14	कोल्हापूर	10	37,993	1,911	223	20	38,216	1,931	199	0-75	Kolhapur
15	औरंगाबाद	6	18,993	1,637	688	9	19,681	1,646	310	0-11	Aurangabad
16	जाळना	4	13,413	728	125	16	13,538	744	63	N.A.	Jalna
17	परभणी	7	26,069	1,073	144	13	26,213	1,086	208	0-21	Parbhani
18	बीड	7	17,053	784	536	261	17,589	1,045	211	0-40	Bid
19	नांदेड	8	29,824	1,211	93	15	29,917	1,226	103	0-20	Nanded
20	उस्मानाबाद	11	25,650	1,396	348	40	25,998	1,436	405	0-14	Osmanabad

21	बुलढाणा	..	..	11	21,162	2,762	246	10	21,408	2,772	112	0-12	Buldana
22	अकोला	..	..	10	24,503	1,659	90	2	24,593	1,661	124	0-08	Akola
23	अमरावती	..	..	10	19,436	1,390	1,068	1	20,504	1,391	1,046	0-11	Amravati
24	यवतमाळ	..	..	7	11,541	1,015	143	36	11,684	1,051	218	0-26	Yavatmal
25	वर्धा	..	..	4	6,866	422	374	18	7,240	440	187	13-40	Wardha
26	नागपूर	..	..	6	27,946	2,016	556	30	28,502	2,046	242	2-11	Nagpur
27	भंडारा	..	..	5	28,630	860	23	N.A.	28,653	860	74	0-30	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	..	6	16,138	718	24	51	16,162	769	119	0-08	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य				226	6,00,518	36,160	24,873	11,702	6,25,391	47,862	7,981	123-53	Maharashtra State

टीप—आकडे संसिप्तात विल्यामुळे बेरजा जुळणार नाहीत.

Note.—Totals may not adding due to rounding.

आधार.—नोंदणी महानिरीक्षक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Office of the Inspector General of Registration, Government of Maharashtra, Pune.

26. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26-4

महाराष्ट्र राज्यातील नोंदलेल्या विवाहांची संख्या
Number of marriages registered in the State of Maharashtra

अनुक्रमांक Serial No.	वर्ष Year	वृहस्पुवई विवाह कायद्याखालील Under Bombay Marriage Act	विशेष विवाह कायद्याखालील Under Special Marriage Act	इतर कायद्याखालील Under Other Acts	एकूण Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	1981-82	29,836	3,075	19	32,930
2	1980-81	26,609	2,061	18	28,688
3	1975-76	20,394	633	6	21,033
4	1970-71	21,453	3,359	438	25,250
5	1966-67	20,583	1,129	460	22,172

आधार—नोंदणी महानिरीक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source.—Inspector General of Registration, Pune.

26. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26 5 (A)

सार्वजनिक निवडणुकांचे निकाल/Results of general elections

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	लोकसभा (१९८०) Lok Sabha- (1980)	विधानसभा (१९८०) Vidhan Sabha (1980)	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	एकूण जागांची संख्या	48	288	Total number of seats of constituencies
2	वर्गीकृत जातीकरिता राखीव जागा	3	18	Number of seats reserved for Scheduled Castes
3	वर्गीकृत जमातीकरिता राखीव जागा	4	22	Number of seats reserved for Scheduled Tribes
4	सर्वसाधारण जागा	41	248	Number of general seats
5	उमेदवारांची संख्या—			Number of candidates—
	(अ) पुरस्कृत	789	3,581	(a) Nominated
	(ब) ज्याचा पुरस्कार त्याज्य ठरवला असे	33	70	(b) Whose nomination was rejected
	(क) पुरस्कार मागे घेणारे	341	1,975	(c) Withdrew
	(ड) निवडणुका लढवणारे	415	1,537	(d) Contested
	(इ) निवडून आलेले	48	288	(e) Elected
6	मतदारांची संख्या (हजारात)—			Number of electors (in thousand No.)
	पुरुष	17,309	17,154	Men
	मिया	16,444	16,331	Women
	एकूण	33,753	33,485	Total
7	मतदान केलेल्यांची संख्या (हजारात)	17,946	19,019	Number of voters who voted (thousand No.)
8	वैध मत (हजारात)	17,498	18,490	Number of valid voters polled (thousand No.)
9	मतदान केलेल्यांचे शेकडा प्रमाण	53.17	56.80	Percentage of electors voting

आधार—मुख्य निवडणूक अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source.—Chief Electoral Officer, Maharashtra State, Bombay.

26. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

सप्तता क्रमांक/TABLE No. 26.5 (B)

उमेदवाराचे पक्षपाठिव्यानुसार वर्गीकरण/Candidates according to party affiliations

अनुक्रमांक Serial No.	पक्षाचे नाव	लोकसभा Lok Sabha (1980)		विधानसभा Vidhan Sabha (1980)		Name of the party (2)
		पुरस्कृत केलेले Number sponsored	निवडून आलेले Number elected	पुरस्कृत केलेले Number sponsored	निवडून आलेले Number elected	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	इंडियन नॅशनल काँग्रेस (इ.)	48	39	286	186	Indian National Congress (I)
2	इंडियन नॅशनल काँग्रेस (यू.)	24	1	193	47	Indian National Congress (U)
3	जनता पक्ष	31	8	..	..	Janta Party
4	जनता पक्ष (जे. पी.)	..	..	111	17	Janta Party (J. P.)
5	भारतीय जनता पक्ष	..	..	145	14	Bhartiya Janta Party
6	कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया	2	..	17	2	Communist Party of India
7	कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया (मार्क्सिस्ट)	4	..	10	2	Communist Party of India (Marxist)
8	शेतकरी कामगार पक्ष	5	..	41	9	Peasants and workers
9	अपक्ष	246	..	613	10	Independent
10	इतर	55	..	121	1	Others
	एकूण	415	48	1,537	288	Total

आधार.—मुख्य निवडणूक अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Chief Electoral Officer, Govt. of Maharashtra, Bombay.

परिशिष्ट/APPENDIX

राज्य सांख्यिकी गोपवारा १९८१-८२ मधील आकडे-
वारीचा आधार आणि मर्यादा विशद करणारी
टिप्पणी

१. उद्देश व व्याप्ती

१.१. महाराष्ट्र राज्य १९६० मध्ये स्थापन झाल्यापासून "राज्य सांख्यिकी गोपवारा" हे प्रकाशन प्रकाशित करण्यात येते. त्या मालिकेतील हा एकोणविसावा अंक आहे. हा गोपवारा प्रसिद्ध करण्याचा हेतू हा की त्यामुळे राज्यातील शक्य तितक्या जास्तीत जास्त सार्वजनिक व आर्थिक बाबींच्या पार्श्वभूमीवरील आकडेवारी उपलब्ध व्हावी. ह्या गोपवाराची उपयुक्तता फक्त संदर्भ पुस्तिका म्हणून नसून, संशोधनाकरिता, नियोजनाकरिता व राज्याच्या सामाजिक व आर्थिक बाबींचा अभ्यास करण्याच्या दृष्टीनेही तो उपयुक्त ठरेल. यामध्ये देण्यात आलेली जास्तीत जास्त माहिती शक्यतो जिल्हानिहाय असून त्यामुळे जिल्हाजिल्हातील तुलना करणे शक्य होईल. तसेच ह्यात दिलेल्या काही सामाजिक व आर्थिक क्षेत्रातील निरनिराळ्या वर्षांच्या आकडेवारीच्या मालिकेवरून त्या त्या क्षेत्रातील झालेले बदल अभ्यासण्यास मदत होईल.

१.२. प्रकाशित होणारा हा अंक १९८१-८२ वर्षांचा असून त्यातील अधिकांश माहिती शक्य तेवढी १९८१-८२ वर्षांची आहे. १९८१-८२ ची माहिती उपलब्ध नसल्यास उपलब्ध असलेल्या अद्यावत वर्षांची माहिती देण्यात आलेली आहे. त्याचप्रमाणे १९८१-८२ वर्षांपर्यंतच्या वर्षेवार माहितीची मालिका सुद्धा ह्यात दिलेली आहे. ह्या गोपवारात प्रस्तुत केलेली माहिती मूलतः राज्य सरकार व क्षेत्र सरकारच्या विविध विभागात तसेच स्थानिक संस्थात संकलित करण्यात येते. हे विभाग अशी माहिती तयार करून अलिकडील वर्षासाठी अस्त्ययी माहिती उपलब्ध करून देतात. व नंतर ही अस्त्ययी माहिती अंतिम करण्यात येते. तेव्हा पूर्वी दिलेल्या माहितीपेक्षा ह्या अंतिम माहितीत थोडाफार फरक आढळतो. ह्याच कारणामुळे ह्या गोपवारात प्रकाशित झालेली माहिती संचालनालयाच्या इतर प्रकाशनातील (उदा. महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी, महाराष्ट्राचे आर्थिक समालोचन/पाहणी) किंवा ह्यापूर्वी प्रकाशित झालेले सांख्यिकी गोपवाराचे अक ह्यात प्रकाशित झालेल्या माहितीशी जुळणार नाही.

२. दृष्टीकोन महाराष्ट्र

२.१. ही माहिती दोन भागात विभागली आहे. पहिल्या भागात राज्याविषयी सर्वसाधारण माहिती दिली आहे. दुसऱ्या भागामध्ये लोकसंख्या, कृषि इत्यादी विविध विषयांवरील निर्देशांक दिले असून याच बरोबर देशातील संबंधित आकडेवारी देण्यात आली आहे. प्रत्येक बाबीसमोर महाराष्ट्र आणि भारत ह्यांची आकडेवारी कोणत्या वर्षांची आहे हे नमूद करण्यात आले आहे. काही वास्तविकता हा काळ एकच नसतो. त्यावेळी भारतासाठी अद्यावत उपलब्ध असलेल्या वर्षांची/काळाची आकडेवारी देण्यात येऊन तुलनात्मक अन्वयामाठी महाराष्ट्राची त्याच वर्षांची/काळाची आकडेवारी देण्यात आली आहे. तसेच ह्या आकडेवारीवरून देशातील आकडेवारीत महाराष्ट्राची किती टक्केवारी आहे हेही दर्शविले आहे.

२.२. बाब क्रमांक ५.१ मध्ये दिलेली कारखाने आणि रोजगार विषयक माहितीमध्ये मरंक्षण विषयक कारखाने समाविष्ट आहेत. बाब क्रमांक ९.२ मध्ये दर १०० चौ. किलोमिटर मागे दिलेली रस्त्यांची लांबी विषयक माहिती भारत सरकारच्या वाहतूक आणि जहाज खात्याकडून पुरविली गेली आहे. बाब क्रमांक १० मध्ये दाखविण्यात

EXPLANATORY NOTE ON SOURCES AND
LIMITATIONS OF STATISTICS PRESENTED
IN THE STATE STATISTICAL ABSTRACT
1981-82

1. PURPOSE AND SCOPE

1.1. This is the nineteenth issue of the Statistical Abstract of Maharashtra State which is being published since its formation in 1960. The purpose of publishing this Abstract is to present background statistical material on as many socio-economic characteristics of the State as is possible so that the Abstract may prove useful not only as a reference book but also for research, planning or further socio-economic studies about the State. The information is to the extent feasible, is presented districtwise for interdistrict comparison. Some social and economic statistics are presented over a series of years to study changes in these fields.

1.2. The present issue relates to the year 1981-82 and the detailed data are published for the year 1981-82 whenever such data were available. Wherever data for 1981-82 were not available, the data for the latest available year are given. Also, yearly series up to the year 1981-82 are presented. The statistical data presented in this Abstract are initially compiled by various departments of the State Government, Government of India, Local Bodies, etc. These departments usually prepare and release provisional figures for recent years. These provisional figures are in the process of finalisation and ultimately, when they are finalised, they are slightly different from the provisional figures released earlier. For this reason, the data published in the other publications of this Directorate, viz., 'Hand-book of Basic Statistics of Maharashtra State', 'Economic Survey of Maharashtra' or the earlier issue of the Statistical Abstract may not exactly tally with those published in this Abstract.

2. MAHARASHTRA STATE AT A GLANCE

2.1. This table is divided into two parts. In the first part, some general particulars about the State are given. In the second part, the important indicators under various heads such as population, agriculture, etc. are presented along with the corresponding figures relating to the country. In some cases where the period to which the figures concerning Maharashtra and India respectively relate, is not identical, the data for latest available year for India is shown and comparison of Maharashtra with India is made with reference to this period. The statement also gives percentage share of Maharashtra with the figures relating to the country.

2.2. The information regarding factories and employment shown against item 5.1 is inclusive of defence factories. Road length per 100 Sq. km. of area shown against item 9.2 is quoted from the information supplied by the Ministry of Transport and Shipping. The estimates of State Income and National Income given against item No. 10 are according to revised series.

आलेले अंदाजित राज्य उत्पन्न आणि राष्ट्रीय उत्पन्न सुधारित मालिके-नुसार दाखविले आहे. भारताकरिता अंदाजित राष्ट्रीय उत्पन्न आणि एकूण निव्वळ देशांतर्गत उत्पन्न सुद्धा दिलेले आहे.

३. सारांश तक्ते

सारांशविषयक तक्त्यात काही महत्त्वाच्या विषयावरील माहिती दिलेली आहे. ह्यातील माहिती १९६०-६१ ह्या वर्षासाठी व त्यानंतर संदर्भ वर्षापर्यंत दर पाच वर्षांच्या अंतराने देण्यात आली आहे.

४. निवडक निर्देशांक

आर्थिक आणि सामाजिक बाबीवरील १९८१-८२ चे काही महत्त्वाचे निर्देशांक ह्या अंकात देण्यात आले आहेत. निर्देशांक काढताना संबंधित वर्षांची अंदाजित लोकसंख्या पायाभूत घेण्यात आलेली आहे. परंतु जेव्हा विशिष्ट बाबतीत उदा. कामगार, शहरी लोकसंख्या अशी अंदाजित लोकसंख्या उपलब्ध नसेल त्यावेळी त्याकरिता १९७१/१९८१ च्या संबंधित लोकसंख्येचा उपयोग करण्यात आला आहे.

५. सांख्यिकी तक्ते

१. क्षेत्रफळ व लोकसंख्या :

५.१.१. ह्या विभागात १९८१ च्या जनगणनेवर आधारित माहिती दिली आहे. १९८१ च्या जनगणनेमध्ये वापरलेल्या संकल्पना व व्याख्यानुसार 'गाव' हे ठराविक सीमा असलेले व जमिनीचे स्वतंत्रपणे अभिलेख उपलब्ध असलेले महसुली गाव होय. वाड्या किंवा पाडे यास गावे मानण्यात आलेले नाही. फक्त ह्यास वनव्याप्त गावांचा अपवाद आहे. ही ठिकाणे म्हणजे राष्ट्रीय जंगलातील लोकसंख्या असलेली ठिकाणे होत. त्यात मुख्यतः जंगल कामगार व त्यांच्या कुटुंबातील व्यक्तींचा समावेश आहे व त्यास गावे असे संबोधण्यात आले आहे. 'वस्ती असलेल्या' गावात 'वस्ती असलेल्या' महसुली व 'वस्ती असलेल्या' वनव्याप्त गावांचा समावेश आहे. "वस्ती नसलेल्या" गावात कोणत्याही प्रकारची लोकवस्ती नसलेल्या महसुली गावांचा समावेश आहे. १९८१ च्या जनगणनेनुसार शहर किंवा नागरी विभागाची व्याख्या खालीलप्रमाणे करण्यात आली आहे:—

(१) ज्या ठिकाणी नगरपालिका, कटक मंडळ किंवा मुलकी वस्ती आहे असे किंवा

(२) ५,००० किंवा त्याहून अधिक लोकवस्ती असलेले व ज्यातील कमीतकमी तीन-चतुर्थांश पुरुष कामगार बिगर शेती व्यवसायात गुंतले आहेत असे ठिकाण.

१९८१ च्या जनगणनेनुसार महाराष्ट्रातील लोकसंख्याविषयक तक्ते भारत सरकारने प्रसिद्ध केलेल्या "भारतीय जनगणना, १९८१, मालिका १२, महाराष्ट्र पुरवणी प्रबंध १" मध्ये उपलब्ध आहेत.

२. मनुष्यबळ :

५.२.१. राज्यातील लोकसंख्येची आर्थिक वर्गीवारी; १९८१ च्या जनगणनेवर आधारित लोकसंख्येचे "काम करणारे" व "काम न करणारे" असे वर्गीकरण असलेली माहिती; शासकीय कर्मचारी गणना, १९८१, रोजगार आर्थिक गणना, १९७७ या विषयांचे सांख्यिकीय माहितीचे तक्ते या भागात समाविष्ट आहेत. १९८१ च्या जनगणनेनुसार खालीलप्रमाणे व्याख्या करण्यात आल्या आहेत:—

(१) काम.—"काम" ह्या शब्दाची व्याख्या कोणत्याही आर्थिक उत्पादक कार्यात सहभाग, अशी असून त्याचे स्वरूप बौद्धिक किंवा शारीरिक असे आहे. "काम" ह्यात फक्त प्रत्यक्ष केलेल्या कामाचा अंतर्भाव नसून प्रभावी देखरेख व कामाचे मार्गदर्शन याचाही समावेश आहे.

A-110-123

For India, estimate of National Income and Net National Domestic Product, is shown.

3. SUMMARY TABLES

Summary tables on some important topics have been presented here. The data are presented in the form of series for 1960-61 and thereafter at an interval of five years till the year of reference.

4. SELECTED INDICATORS

Districtwise selected economic and social indicators mainly for the year 1981-82 have been presented in this issue. Base population is, in all cases, taken to be the estimated population for 1981-82 except where the particular population estimate such as workers, urban population etc. was not available for the year. In such cases 1971/1981 population characteristic was used.

5. STATISTICAL TABLES

1. Area and Population :

5.1.1. Final figures of 1981 Population Census are presented in this section. According to the definitions and concepts used for the 1981 census, a 'village' is a revenue village having a defined boundary and separate land records. Hamlets, wadies or padas have not been treated as separate villages. Forest villages make an exception. They are population centres situated within reserved forest areas. Their population mainly consists of forest labourers and their families. Such population centres within reserved forest areas are also treated as villages. Number of 'inhabited villages' denote number of inhabited revenue villages and uninhabited forest villages. The 'uninhabited villages' are the revenue villages but did not have any residential population. For the purpose of 1981 Census a town or an urban area was defined as a place which has,—

(i) a municipality, a cantonment or civil lines or

(ii) a population of 5,000 or over and at least three-fourth or more of male workers engaged in non-agricultural pursuits.

The general population, 1981 tables concerning Maharashtra, are published by the Government of India, in 'Census of 1981, Series 12, Maharashtra Paper 1 Supplement.'

2 Manpower :

5.2.1. Statistical tables giving the economic classification of the population in the State; the information based on 1981 Census giving Classification of population into Workers and non-workers; information collected in the Census of Government Employees, 1981, Employment Market Information, and the Data of Economic Census, 1977, are presented in this section. Following definitions as adopted in the 1981 census are reproduced below:—

(1) Work was defined as participation in economically productive activity, such participation may be mental or physical in nature. Work involves not only actual work but also effective supervision and direction of work.

(२) काम करणारे.—संदर्भ वर्षात अगदी काहीवेळ काम केले असेल तरी त्या व्यक्तीस काम करणारे असे समजण्यात आले :—

(अ) मुख्यतः काम करणारे.—एखाद्या व्यक्तीने गेल्या वर्षात ६ महिने किंवा जास्त किंवा १८३ दिवस किंवा त्याहून जास्त दिवस काम केले असल्यास त्या व्यक्तीस मुख्यतः काम करणारी व्यक्ती असे संबोधण्यात आले.

(ब) सीमांतिक कामगार.—एखाद्या व्यक्तीने गेल्या वर्षात सहा महिन्यांपेक्षा किंवा १८३ दिवसांपेक्षा कमी दिवस काम केले असेल तर त्या व्यक्तीस सीमांतिक कामगार म्हणून संबोधण्यात आले.

(३) काम न करणारे.—जनगणनेच्या सदस्य दिवसाचे आधी एक वर्षाच्या संदर्भकाळात एखाद्या व्यक्तीने अजिवात काम केले नसेल अशा व्यक्तीस काम न करणारी व्यक्ती असे संबोधण्यात आले. जी व्यक्ती मुख्यत्वे स्वतःच्या कुटुंबासाठी कामे करणे वगैरे घरगुती कामांमध्ये गुंतलेली असेल किंवा एखादा मुलगा किंवा मुलगी जी प्रामुख्याने एखाद्या संस्थेत शिकत असताना कुटुंबाला आर्थिक मदत करते परंतु जी पूर्णवेळ काम करीत नाही अशा व्यक्तीस “काम करणारी व्यक्ती” असे संबोधण्यात आले नाही. तसेच एखाद्या व्यक्तीस घरभाडे किंवा निवृत्ती वेतन अशा स्वरूपातच उत्पन्न मिळते व ज्यासाठी त्या व्यक्तीस कोणतेही काम करावे लागत नाही अशा व्यक्तीस “काम करणारी व्यक्ती” असे संबोधण्यात येत नाही.

(४) घरगुती उद्योग.—कुटुंब प्रमुख किंवा प्रामुख्याने कुटुंबातील व्यक्तींनी शहरी भागात स्वतःच्या घराच्या परिसरात व ग्रामीण भागात खेड्यात चालविलेला उद्योग म्हणजे “घरगुती उद्योग” होय. घरगुती उद्योग हा नोंदणी झालेल्या कारखान्याप्रमाणे चालविण्यात येत नाही व त्यात उत्पादन, प्रक्रिया, सेवा, दुरुस्ती व विनी याचा संबंध असतो.

(५) शेतकरी.—यात स्वतःची जमीन कसणारे व दुसऱ्यांची जमीन कसणारे अशा दोन्हीचा अंतर्भाव होतो.

(६) शेतमजूर.—यात शेतावर मजुरीवर वितनावर काम करणारे परंतु ज्यांचा जमिनीवर कोणत्याही प्रकारचा मालकी हक्क नाही अशाचा समावेश होतो.

(७) व्यवसाय.—ज्यास उद्योग म्हणता येईल अशा आर्थिक उत्पादनाच्या कोणत्याही शाखेत जेव्हा एखादी व्यक्ती स्वतः काम करते त्यास तिचा व्यवसाय समजण्यात येते.

(८) उद्योग.—म्हणजे आर्थिक उत्पादन कार्यातील एखादी शाखा ज्यात कामगार काम करतो.

(९) मालक.—मोबदला देऊन एक किंवा जास्त व्यक्तीकडून काम करवून घेणाऱ्या व्यक्तीस मालक असे समजण्यात येते.

(१०) कामगार.—जी व्यक्ती नगद किंवा वस्तुरूपाने मोबदला घेऊन दुसऱ्यासाठी वेतनावर किंवा मजुरीवर काम करते ती कामगार व्यक्ती होय.

(११) एकटा कामगार.—जी व्यक्ती काही नैमित्तिक कारणां-व्यतिरिक्त मोबदला देऊन इतरांकडून काम करवून घेत नाही किंवा कुटुंबातील इतर व्यक्तीच्या मदतीने काम करत नाही किंवा कोणत्याही सहकारी संस्थेची सामाद म्हणून काम करीत नाही अशा व्यक्तीस ‘एकटा कामगार’ असे संबोधण्यात येते.

(१२) कौटुंबिक कामगार.—कुटुंबाच्या उद्योगात जी व्यक्ती नगद किंवा वस्तुरूपाने वेतन किंवा मजुरी न घेता कुटुंबातील इतर व्यक्तीबरोबर काम करते ती “कौटुंबिक कामगार” म्हणून समजण्यात येते.

(2) *Worker*.—In 1981 census a worker was one who had engaged himself in work for at least sometime during the reference year.

(a) *Main worker*.—A person who during last year put in work for six months or more or for 183 days or more was classified as main worker.

(b) *Marginal worker*.—A person who did work during last year for less than six months (183 days) was classified as marginal worker.

(3) *Non-worker*.—A non-worker was one who did not engage himself at all in work throughout the whole reference period of one year preceding the date of enumeration. A person who is engaged primarily in household duties such as working for one's own household or a boy or a girl who is primarily a student attending an institution, even if such a person helps the family's economic activity but not as full-time worker was not treated as worker. A person who merely receives income such as rent or pension and who does not have to work for receiving that income has not been treated as worker.

(4) *Household Industry*.—is defined as an industry conducted by the head of the household himself or mainly by members of households at home or within the village in rural areas and only within the premises of the house where the household lives in urban areas. It should not be run on the scale of registered factory and relates to production, processing, servicing, repairing or making and selling of goods.

(5) *Cultivator* includes both owner cultivators and tenant cultivators.

(6) *Agricultural labourer* covers all other persons working on land as labourers on wages without holding any right upon the land.

(7) *Occupation* of a worker is the function which he personally performs by engaging himself in work in any branch of economic activity which is called his industry.

(8) *Industry* is defined as a sector of economic activity on which a worker is engaged.

(9) *Employer* is a person who hires one or more persons in his work.

(10) *Employee* is a person who works for others for wages or salary in cash or kind.

(11) *A single worker* is a person who is doing his work without employing others except casually and without the help of other members of his family except casually or a participation in work as a member of a co-operative.

(12) *A family worker* is a person who is doing his work in a family enterprise along with other members of the family without wages or salary in cash or kind.

३. हवामान :

५.३.१. जर एखाद्या दिवसाच्या चौदास तासात पर्जन्य मापक यंत्रावर पडलेल्या पावसाची नोंद कमीतकमी २.५ मि. मि. झाली असेल तर तो दिवस पावसाचा दिवस समजण्यात येतो. तक्ता क्रमांक ३.३ मध्ये ज्या केंद्राकरिता माहिती देण्यात आली आहे ती केंद्रे सर्वसाधारण जिल्ह्यातील तालुक्यांची किंवा जिल्हा मुख्यालयाची ठिकाणे आहेत. सरासरी किंवा सर्वसाधारण पावसाची आकडेवारी ही कमीतकमी पाच वर्षात किंवा जास्तत जास्त ऐंशी वर्षात प्रत्यक्ष पडलेल्या पावसाच्या आकडेवारीवरून काढली आहे.

४. शेती :

५.४.१. तक्ता क्रमांक ४.१ मध्ये दर्शविलेले गाव पत्रकानुसार भौगोलिक क्षेत्र हे ग्राम अधिकाऱ्यांनी महसुलीच्या कामाकरिता गोळा केलेल्या खेड्यातील माहितीवरून गणना केलेले क्षेत्र होय. भारताच्या सर्व्हेयर जनरल यांनी दिलेल्या एकूण क्षेत्रफळाच्या आकडेवारी व गाव पत्रकानुसार दिलेल्या एकूण क्षेत्रफळाची आकडेवारी यात फरक आढळून येतो, कारण पहिले क्षेत्र हे गटांची माहिती गोळा करून काढलेले असते, तर दुसरे गावप्रपत्रावरून खेड्यातील क्षेत्रफळाची वेरीअ करून काढलेले असते. या व्यतिरिक्त इमारती, रस्ते इत्यादीं-खालील क्षेत्रफळ मोजताना विचारात घेण्यात येणाऱ्या गोष्टीही वेगवेगळ्या आहेत. "वने" यामध्ये प्रत्यक्ष वनाखालील असलेले सर्व क्षेत्र किंवा कोणत्याही वनविषयक कायद्यानुसार राज्य सरकारच्या किंवा खाजगी अधिपत्याखालील "वने" म्हणून वर्ग केलेले किंवा प्रशासकीय बाबींसाठी "वने" म्हणून गणले गेलेले क्षेत्र ह्याचा समावेश आहे. जर ह्यातील काही भाग वनव्याप्त नसेल, परंतु तो शेतीकरिता उपयोगात आणला जात असेल तर त्यानुसार त्या क्षेत्राला कसलेले किंवा न कसलेले क्षेत्र असे संबोधण्यात येते. विंगर शेती वापराखालील असलेली जमीन म्हणजे इमारती, रस्ते व रेल्वे याखालील जमीन किंवा पाण्याखालील उदा. नद्या, कालवे यांनी व्याप्त असलेली जमीन आणि शेती सोडून इतर उपयोगात आणलेली जमीन याचा समावेश होतो. पडीक आणि लागवडीयोग्य नसलेल्या जमिनीत सर्व पडीक व लागवडीयोग्य नसलेली म्हणजेच पर्वत, वाळवंट इत्यादींचा समावेश होतो. जी जमीन अतिशय लवचक केल्याशिवाय लागवडीखाली येऊ शकत नाही अशी जमीन ती स्वतंत्र गटात असो किंवा लागवड केलेल्या जमिनीत असो तिला लागवडीयोग्य नसलेले क्षेत्र असे संबोधले जाते. कायम कुरणे आणि इतर चराऊ जमीन मिळून सर्व चराऊ जमीन होते मग त्यात कायम कुरणे असोत किंवा नसोत. वनक्षेत्रातील गावाचे क्षेत्र आणि चराऊ क्षेत्र यांचा या शीर्षाखाली समावेश होतो. कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रात समावेश नसलेल्या झाडेझुडपाखालील जमीन आणि आंबराया यांचा कसलेल्या निव्वळ क्षेत्राव्यतिरिक्त इतर शेतीविषयक वापरासाठी असलेल्या एकूण लागवडीलायक जमिनीत समावेश होतो. काटेरी झाडाखालील जमीन, छपराकरिता वापरण्याच्या गवताखालील जमीन, बांबूच्या झाडाखालील व इंधन म्हणून वापरण्यात येणाऱ्या वनराईखालील जमीन जिचा फळ वागायत म्हणून समावेश होत नाही अशा जमिनीचा ह्यात समावेश होतो. लागवडीलायक पड जमिनीत एकूण लागवडीयोग्य उपलब्ध असलेली जमीन, जी सध्या वापरात असेल किंवा वापरात नसेल, परंतु जी एकदाच वापरली असेल, परंतु चालू वर्षी व गेल्या पांच किंवा जास्त वर्षात सतत कसली नसेल अशा जमिनीचा समावेश होतो. अशी जमीन पड जमीन किंवा झुडपांनी व जंगलव्याप्त असेल जिचा कोणत्याही कामाकरिता उपयोग होऊ शकत नाही अशा जमिनीचा सारा ठरवलेला असेल किंवा नसेल आणि अशी जमीन स्वतंत्र गटात किंवा लागवड केलेला जमिनीत असेल. चालू वर्षी पडीक ठेवलेल्या लागवडीखालील जमिनीचा "चालू पड" मध्ये अंतर्भाव होतो. एखादे पेरणी केलेले क्षेत्र ह्याच वर्षात दुसऱ्यांदा लागवडीखालील आणले नसेल तर ते "चालू पड" जमीन म्हणून गणले जाते. इतर पड जमिनीत लागवडीखालील असलेल्या परंतु कमीतकमी एक वर्ष व जास्तत जास्त पांच वर्षे लागवडीखालील नसलेल्या सर्व जमिनीचा

3. Climate :

5.3.1. The Centres for which data is presented in Table No. 3.3 are generally the tahsil or district headquarters in the districts. The figures of average rainfall are worked out on the basis of actual figures for the periods ranging from a minimum of five years to a maximum of eighty years. A day was treated as a rainy day if during the twenty-four hours, the rain gauge recorded a minimum of 2.5 mm. of rainfall.

4. Agriculture :

5.4.1. The Geographical area according to village papers presented in Table No 4.1 is calculated from the village returns prepared by the village officials for revenue purposes. There is difference between the figures of total area according to the Surveyor General of India and that according to the village papers, because the latter is calculated by totalling up areas of village returns while the former is calculated in blocks. Moreover, allowances made for areas covered by buildings, roads, etc. are different in two cases. Under 'Forests' are included all actually forested areas or lands classed or administered as forests under any legal enactment dealing with forests whether State owned or private. If any portion of such land is not actually wooded but put to some agricultural use, that portion is included under the appropriate heading of cultivated or uncultivated land. Land put to non-agricultural uses stands for all lands occupied by buildings, roads and railways or under water, e. g. rivers and canals and other lands put to uses other than for agricultural. *Barren and unculturable land* covers all barren and unculturable land like mountains, deserts etc. Land which cannot be brought under cultivation unless at a high cost, is classed as *unculturable*, whether such land is in isolated blocks or within cultivated holdings. *Permanent pastures* and other grazing land cover all grazing lands, whether they are permanent pastures and meadows or not. Village common and grazing lands within forest areas are included under this head. *Land under miscellaneous trees, crops and groves* not included in the net area sown includes all cultivable land which is not included under net area sown but is put to some agricultural use. Land under casuarina trees, thatching grass, bamboo bushes and other groves for fuel etc. which are not included under 'orchards' are classed under this category. *Culturable waste* includes all lands available for cultivation whether or not taken up for cultivation or taken up for cultivation once but not cultivated during the current and last five years or more in succession. Such lands may be either fallow or covered with shrubs and jungles which are not put to any use. They may or may not be assessed and may lie in isolated blocks or within cultivated holdings. *Current fallows* comprise cropped areas which are kept fallow during the current year. If any seeding area is not cropped again in the same year, it is also treated as current fallow. *Other fallow land* includes all lands which were taken up for cultivation but are temporarily out of cultivation for a period of not less than one year and not more than five years. The reasons for keeping such lands fallow may be one of the following (1) poverty of cultivators, (2) inadequate supply of water, (3) malarial climate, (4) silting of canals and rivers, (5) soil erosion and (6) unremunerative nature of farming. The net area sown consists

समावेश होतो. अशा जमिनी पडत ठेवण्यास खालीलपैकी एखादे कारण असू शकते.— (१) शेतकऱ्यांची हलाखीची अधिक परिस्थिती, (२) अपुढा पाणीपुरवठा, (३) हिवतापाचे हवामान, (४) गाळ व चिखल वाहून आणणाऱ्या नद्या व कालवे, (५) जमिनीची झीज, (६) कृषि उत्पादनाचा योग्य तो मोबदला न मिळणे. कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रामध्ये निव्वळ लागवडीखाली असलेले क्षेत्र आणि फळांच्या बागा यांचामुद्धा समावेश होतो. एकापेक्षा अधिक वेळा लागवड केलेले क्षेत्र एकदाच मोजले जाते. एकूण लागवडीखालील क्षेत्रांमध्ये एकूण पिकाखालील क्षेत्राचा समावेश होतो. एकूण पिकाखालील क्षेत्र आणि कसलेले निव्वळ क्षेत्र यामध्ये फरक असण्याचे कारण म्हणजे त्याच जमिनीत त्याच वर्षी त्याच किंवा इतर पिकांची एकापेक्षा जास्त वेळा लागवड करणे हे होय.

५.४.२. निरनिराळ्या पिकांखालील क्षेत्राची माहिती (तक्ता क्रमांक ४.२) गावाच्या कागदपत्रावरून घेण्यात येते. अंदाजित उत्पादनाचे आकडे अंशतः "पीक कापणी संवक्षणाच्या" निष्कर्षावरून व अंशत "पैसेवारी" पद्धतीच्या माहितीवरून घेण्यात येतात. सध्या पीक कापणी पाहण्या, तादूळ, बाजरी, ज्वारी, गहू, नाचणी, हरभरा, तूर (अंशतः), ऊस, कापूस, भूईमूग व तंबाखू (सातारा, सांगली व कोल्हापूर जिल्ह्यात फक्त) ह्या पिकासाठी घेण्यात येतात. जलसिंचनाच्या साधनांची गणना दर पाच वर्षांनी घेण्यात येते. मधल्या वर्षामध्ये नवीन सिंचनाकरिता बांधलेल्या विहिरी किंवा उपयोमात न येणाऱ्या जुन्या विहिरी यांची नोंद घेण्याच्या सूचना ग्राम अधिकाऱ्यांना दिलेल्या असतात. त्यामुळे पूर्वीच्या पंचवार्षिक गणनेतील विहिरीच्या संख्येची आकडेवारी अद्ययावत करणे शक्य होते. पिकांच्या उत्पादनांच्या मूळ आकडेवारीवरून उत्पादनातील कल काय आहे ह्याबद्दल निश्चित कल्पना करणे शक्य नाही, त्यासाठी कृषि विभागाने प्रमुख पिकाखालील कृषि उत्पादनांच्या निर्देशाकांची मालिका तयार केली आहे. उत्पादकता निर्देशाक म्हणजे उत्पादन निर्देशाकांचे क्षेत्र निर्देशाकांशी असलेले प्रमाण गुणिले शब्द असे होय. १९७२ व १९७८ च्या पंचवार्षिक पशुधन गणनेत गोळा केलेली शेतीची अवजारे, साधने ह्यांची आकडेवारी (तक्ता क्रमांक ४.९) व कृषि गणनेत गोळा केलेली वहीत जमिनीची संख्या व त्याखालील क्षेत्राची आकडेवारीही देण्यात आली आहे.

५. पशुसंवर्धन :

५.५.१. तक्ता क्रमांक ५.१ मध्ये १९७२ व १९७८ च्या पशुधन गणनेनुसार गणना केलेले विविध प्रकारचे पशू व कुक्कुट यांची संख्या देण्यात आली आहे. संपूर्ण देशात समान (संकल्पना Concepts) व गणना पद्धती वापरून अशा पंचवार्षिक गणना घेण्यात येतात. अशा गणनांत संपूर्ण पशुधनासंबंधी माहिती प्रत्येक घराघरातून गोळा करण्यात येते. कत्तलखान्यातील पशूंची, भटक्या जनावरांची व प्रवासात असलेल्या जनावरांची गणना करताना विशेष काळजी घेण्यात येते.

६. वने :

५.६.१. राज्यातील वन विभाग व महसूल विभागाच्या अधिपत्याखालील वनक्षेत्रासंबंधी वेगवेगळी माहिती तक्ता क्रमांक ६.१ मध्ये दिली आहे. वनक्षेत्राचे राखीव, संरक्षित व अजर्गीकृत असे कायदेशीरदृष्ट्या वर्गीकरण केले आहे. वरील कायदेशीरदृष्ट्या केलेले वर्गीकरण १९२७ च्या "भारतीय वन कायदा, सोळा" नुसार केले आहे. राखीव वनक्षेत्रात मुख्यतः इमारतीच्या लाकडाचे उत्पादन करण्यात येत असून ह्यात चरण किंवा मशागत करणे ह्यास परवानगी दिली जात नाही. संरक्षित वनक्षेत्रात चरणे आणि मशागत करणे यावर कडक निबंध असून काही मर्यादित निर्बंधांसह परवानगी देण्यात येते. अजर्गीकृत वनक्षेत्र म्हणजे दुर्गम किंवा अव्याप्त वनक्षेत्र समजण्यात येते. शासनाने स्थानिक संस्थांकडून किंवा खाजगी व्यक्तीकडून व्यवस्थापनासाठी घेतलेले वनक्षेत्र करारावरील म्हणून ओळखले जाते. तक्ता

of net area sown with crops and orchards, area sown more than once being counted only once. The gross cropped area represents the sum total of area under all crops. The difference between the total cropped area and net area sown is accounted for by the area sown more than once on the same land during the same year with the same or different crops.

5.4.2. The data about area under different crops (Table No. 4.2) are compiled from village records. The estimates of outturn are based partly on the results of crop cutting surveys and partly on 'paisewari method.' At present, crop cutting surveys are being conducted in respect of rice, bajri, jawar, wheat, ragi, gram, tur (partly), sugarcane, cotton, groundnut and tobacco (Satara, Sangli and Kolhapur districts only). A census of irrigation sources takes place after every five years. For any intermediate years the village officers are instructed to note the number of new irrigation wells constructed or old wells which have gone out of use and thus bring up-to-date the earlier quinquennial census figures of number of wells. Correct idea regarding trends in production cannot be obtained from the absolute figures on production of crops. To overcome this difficulty, a series of index numbers of agricultural production of principal crops are compiled by the Department of Agriculture. The *productivity Index* is the ratio of index of production to the index of area multiplied by 100. The data on agricultural machinery and implements presented in Table No 4.11 is as enumerated in quinquennial Livestock Census 1972 and 1978 and data on operational holdings and area operated as per Agricultural Census are presented.

5. Animal husbandry :

5.5.1. The data on number of livestock and poultry as presented in Table No. 5.1 is as enumerated in the State at the time of 1972 and 1978 Livestock Censuses. These are quinquennial censuses conducted throughout the country on the basis of uniform concepts and method of enumeration. At these censuses all the livestock is enumerated by house to house enquiry. Particular care is taken to enumerate livestock in the slaughter homes, stray animals and animals in transit.

6. Forests :

5.6.1. Information regarding forests under the control of the State's Forest Department and those under the control of the State's Revenue Department is shown separately (Table No. 6.1). The areas under forests are classified according to legal status into reserved forests, protected forests and unclassified forests. The legal status refers to the classification of forests under the Indian Forest Act, XVI of 1927. *Reserved forests* are those that are intended mainly for timber production and in which rights of grazing and cultivation are seldom allowed. *In protected forests*, the restrictions are not so rigid as grazing or cultivation is allowed but certain limitations and restrictions are imposed. *The unclassified forest* refers to the inaccessible forest or unoccupied waste. The forests which

क्रमांक ६.१ मध्ये देण्यात आलेल्या वनक्षेत्राची आकडेवारी शोटी विभागाच्या 'जमिनीचा वापर' ह्या तक्त्यातील वनक्षेत्राच्या आकडेवारीशी जुळणार नाही. हा फरक खालील कारणांमुळे दिसून येतो:-

(१) भारतीय वन सांख्यिकीत वन विभागाच्या अधिपत्याखालील वृक्षांनी न आच्छादलेल्या क्षेत्रासह सर्व क्षेत्र वनक्षेत्र म्हणून समजले जाते तर कृषि सांख्यिकीत त्याचे प्रत्यक्ष वापरानुसार वर्गीकरण केले जाते.

(२) वन विभागाची माहिती विशिष्ट प्रशासकीय कारणासाठी व वनक्षेत्राची मालकी ठरविण्याच्या दृष्टीने उपयुक्त ठरते. जमिनीच्या वापरासंबंधी सांख्यिकीसाठी वनक्षेत्राचा प्रत्यक्ष वापर कसा होतो हे कृषि सांख्यिकीच्या दृष्टीने जिव्हाचे महत्त्वाचे आहे तेवढे वन विभागाच्या दृष्टीने नाही.

(३) वन विभागाची माहिती आर्थिक वर्षानुसार उपलब्ध असते तर कृषि विभागाची कृषि वर्षानुसार असते.

तक्ता क्रमांक ६.२ मध्ये देण्यात आलेली प्रमुख व गौण वनोत्पादनाची आकडेवारी वन विभागाच्या अधिपत्याखालील वनक्षेत्राशीच संबंधित आहे.

७. उद्योग आणि खाण :

५. ७. १. या विभागात चालू कारखाने, सरासरी दैनिक रोजगार, औद्योगिक व खनिज उत्पादने आणि वार्षिक उद्योग पाहणीत गोळा केलेली काही निवडक औद्योगिक वैशिष्ट्ये याबद्दलची सांख्यिकी माहिती दिलेली आहे. तक्ता क्रमांक ८.१ व ८.२ यातील आकडे मुख्य कारखाने निरीक्षक यांच्याकडून फॅक्टरी अॅक्ट, १९४८ च्या कलम २ एम (एक) आणि २ एम (दोन) व कलम ८५ खाली येणाऱ्या कारखान्यांची मूलभूत सांख्यिकी माहिती गोळा करून पाठविल्यानंतर त्या आधारावर अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयाने संकलित केले आहेत. कलम २ (एम) (एक) खाली गेल्या बारा महिन्यातील कोणत्याही एका दिवशी १० किंवा अधिक कामगार असणारे व शक्तीचा वापर करणारे कारखाने आणि कलम २ (एम) (दोन) खाली २० किंवा अधिक कामगार असणारे पण शक्तीचा वापर न करणारे कारखाने यांचा समावेश होतो. या व्यतिरिक्त कारखान्यांतील कामगारांची संख्या व शक्तीचा वापर केला किंवा वापर केला नाही हे विचारात न घेताही राज्य शासनाने अखिबूचनेद्वारे शासकीय राजपत्रानुसार सांख्यिकी माहिती पुरविण्यासाठी भाग पाडलेल्या कारखान्यांचाही समावेश केला जातो. हे कारखाने ह्या फॅक्टरी अॅक्ट, १९४८ च्या कलम ८५ खाली येतात आणि यातील (तक्ता क्रमांक ८.१ व ८.२) कारखान्यांची माहिती १ जानेवारी आणि ३१ डिसेंबर या कालावधीत संपणाऱ्या लेखा संबंधित आहे.

५. ७. २. राष्ट्रीय नमुना पाहणी संघटना (भारत सरकार) यांचेकडून अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयास उपलब्ध झालेल्या वार्षिक उद्योग पाहणी पत्रकाच्या आधारावर आकडेवारी या विभागात दिली आहे. ही पत्रके गणना व गणनेतर या दोन क्षेत्रात विभागलेल्या कारखान्यांकडून गोळा केली जातात आणि त्यातील माहिती १ एप्रिल ते ३१ मार्च या कालावधीत संपणाऱ्या लेखासंबंधित असते. गणना क्षेत्रात ५० किंवा अधिक कामगार व शक्तीचा वापर करणारे कारखाने आणि १०० किंवा त्याहून अधिक कामगार व शक्तीचा वापर न करणाऱ्या कारखान्यांचा समावेश होतो. यांची दरवर्षी संपूर्ण गणना केली जाते. बाकीचे कारखाने गणनेतर क्षेत्राखाली येतात. १९७३-७४ पासून नमुना पाहणी क्षेत्रातील एकूण कारखान्यांपैकी ५० टक्के कारखाने दरवर्षी निवडले जातात आणि त्यांची दोन वर्षांच्या गटात पूर्ण पाहणी केली जाते. याशिवाय गणनेतर क्षेत्रात मोडणाऱ्या पण संपूर्ण भारतभर ५० कामगाराहून कमी कामगार असलेल्या कारखान्यांची गणना क्षेत्रातील कारखान्यांप्रमाणे दरवर्षी पाहणी केली जाते. तसेच या पाहणीत विद्युत, गॅस उत्पादन व वितरण आणि पाणी वितरण व इतर सेवा वसेच स्वच्छता

are taken by Government from local bodies or private individuals for management on lease basis are called 'leased forests'. The forest area shown in Table No. 6.1 may not tally with the area under "forest" shown in table on land utilisation in agriculture section. The two sets of figures differ due to the following reasons:-

(i) In the Indian Forests Statistics the whole area including non-wooded area under the control of Forest Department is taken as area under forests; while in Agricultural Statistics, it is classified according to its actual utilisation.

(ii) The Forest Department Returns are meant to serve a definite administrative purpose and indicate the ownership of the forest area; the actual utilisation of these areas is not so important from their point of view as it is in the land utilisation statistics for Agricultural Department.

(iii) The Forest Department Returns relate to financial years and Agricultural Statistics relate to the agricultural years.

The figures of production of major and minor forest produce presented in Table No. 6.2 refer to the areas under the control of Forest Department only.

7. Industries and Mining :

5.7.1. In this section, statistics regarding working factories, average daily employment, industrial and mineral production and some selected industrial characteristics collected in the Annual Survey of Industries is presented. The data on working factories (Table No. 8.1, 8.2) are compiled by the Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, on the basis of data collected by the Chief Inspector of Factories from the factories covered under sections 2 m (i), 2 m (ii) and 85 of the Factories Act, 1948. The factories using power, which employed 10 or more workers on any day of the preceding 12 months are covered under section 2 m (i) and the factories not using power employing 20 or more workers under section 2 m (ii). Apart from these two categories, State Government by notification in Official Gazette specifies a number of factories and makes obligatory for such factories to supply statistical information not withstanding the number of persons employed therein and using or not using power. These factories are covered under section 85 of the Factories Act, 1948. The information in Table Nos. 8.1 & 8.2 relates to the accounting year of factory ending on any day between 1st January and 31st December.

5.7.2. The statistics relating to Annual Survey of Industries are based on the returns supplied to this Directorate by National Sample Survey Organisation, Government of India, which collects the data from the factories divided in two sectors. viz. (i) Census sector (ii) Non-census sector and returns relate to the accounting year of the factory ending on any day between 1st April to 31st March. In the census sector, factories employing 50 or more workers and using power and factories employing 100 or more workers and not using power are covered on complete enumeration basis every year. The remaining factories are covered in the non-census sector. In the non-census sector, since 1973-74; 50 per cent of the factories are selected every year and thus this sector is covered fully in a block period of two years. The factories in the non-census sector, having less than 50 workers all over India, are treated on par with factories in the census sector. The survey extends to all the manufacturing units including production and distribution of electricity, gas, water and

सेवा, दुरुस्ती व वैयक्तिक सेवा आणि चक्र चित्रपट याचाही समावेश होतो. वर्कर्स अँक्ट, १९६६ खाली येणारे विडी व सिगारेट कारखाने सुद्धा यात अंतर्भूत आहेत. बंद स्वरूपाचे कारखाने सुद्धा विचारात घेतले जातात पण संरक्षण खात्यातील कारखाने, हॉटेल आणि उपहारगृहे, तेलाचे साठे व वितरण यामध्ये गुंतलेले, तांत्रिक शिक्षण संस्था (विकणे किंवा विनिमय यासाठी उत्पादन न करणाऱ्या) यांचा यात समावेश नाही.

५.७.३. उत्पादक भांडवल वर्षाच्या शेवटच्या दिवसाशी निगडित असून त्यामध्ये स्थिर व खेळत्या भांडवलाचा समावेश असतो. कामगारांची संख्या ही वेगवेगळ्या शीर्षांखालील म्हणजे कामगार, कामगारेतर इ. कामगारांची एकत्रित दैनिक सरासरी संख्या असते आणि त्यामध्ये भरपगारी रजेवर असणाऱ्या म्हणजे वैद्यकीय रजेवर, नैमित्तिक रजेवर व पगारी दीर्घ मुदतीच्या रजेवर असणाऱ्या कामगारांचा समावेश असतो. विक्रीसाठी तयार केलेल्या वस्तू व उपवस्तू ह्यांचे मूल्य, ग्राहकासाठी केलेल्या कामाच्या सेवेचा मोबदला, विकत घेतलेल्या स्थितीमध्येच विकलेल्या मालाचे मूल्य आणि वार्षिक पाहणी वर्षाच्या सुरुवातीला व शेवटी असणाऱ्या अर्धे कच्च्या स्वरूपाच्या मालाच्या साठ्यामधील मूल्यात येणारा फरक इत्यादींचा समावेश 'एकूण उत्पादन' यात असतो. मूल्यवृद्धी ही उत्पादन मूल्यातून, उत्पादन खर्च व मूल्यघट वजा करून काढली जाते.

८. वीज :

५.८.१. ह्या विभागात तक्ता क्रमांक ९.१ मध्ये विजेची (१) स्थापित क्षमता (२) उत्पादन व (३) वापर याची आकडेवारी फक्त सार्वजनिक वापरासाठी दिली आहे. तक्ता क्रमांक ९.२ मध्ये महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाने हाती घेतलेल्या विद्युतीकरण कार्यक्रमाच्या प्रगतीबद्दलच्या आकडेवारीत खाजगी संस्थानी वीजपुरवठा केलेली गावे व शहरे यांच्या संख्येचाही समावेश आहे.

९. कामगार :

५.९.१. सुती कापड कारखान्यातील निवडक केंद्रामधील गैर-हजेरी, औद्योगिक विवाद, श्रमिक नुकसान भरपाई कायदा, सेवायोजन माहिती, नोदणीकृत कामगार संघटना या सर्वांची माहिती या विभागात दर्शविलेली आहे. कारखान्यातील ऐच्छिक गैरहजेरीची आकडेवारी ही कामगारांच्या व्यक्तीगत कारणामुळे झालेल्या गैरहजेरीशी संबंधित आहे. म्हणून या मध्ये संप, टाळेबंदी व तात्पुरते कामावरून दूर करणे इ. कारणामुळे झालेल्या गैरहजेरीचा समावेश केलेला नाही. कारखाना अधिनियम कायदा, १९४८ नुसार जो "कामगार" आहे त्यांचा समावेश आहे. परंतु त्यात पर्यवेक्षक किंवा व्यवस्था पहाणारे किंवा खाजगी जागावर काम करणारे यांचा अंतर्भाव होत नाही. याशिवाय, फक्त नियमित काम करणाऱ्यांचा (यात प्रासंगिक व बदली कामगारांचा समावेश नाही) समावेश होतो. "गैरहजेरीचा दर" कामगारांच्या गैरहजेरीमुळे कामगारांच्या कामांच्या पाळ्यांच्या संख्येत झालेली संख्येची घट व नियमित कामगारांच्या पाळ्यांच्या संख्या ह्याचे गुणोत्तर आहे. औद्योगिक वादासंबंधी सांख्यिकी माहिती गोळा करतवेळी औद्योगिक वाद म्हणजे कामगारांच्या एखाद्या गटाने आपल्या तक्रारी/निषेध व्यक्त करण्याचे उद्देशाने तात्पुरते काम थांबवणे किंवा मागणीकरिता आग्रह धरणे किंवा एक किंवा अधिक कामगारांकडून काम थोपवून ठेवणे इ. असा अर्थ लावण्यात येतो. हे वाद रोजगार, बेरोजगार अथवा करार झालेल्या शर्तीमध्ये तफावत आढळल्यामुळे उदभवलेल्या परिस्थितीमुळे निर्माण होऊ शकतात. काम थांबण्याचे "संप व टाळेबंदी" म्हणून ओळखले जाणारे दोनही प्रकार या आकडेवारीत समाविष्ट आहेत. यात राजकीय संप, सहानुभूतीदायक निदर्शने, इ. चा समावेश केलेला नाही. या आकडेवारीत ज्या वेगवेगळ्या आर्थिक क्षेत्रातील उदा. कारखाने, लागवड,

also service industries like sanitary services, repairs services and personal services and motion picture production. The survey extends also to Bri and Cigar units which are covered under Workers Act, 1966. It also includes the factories reported closed. However, it excludes defence factories, restaurants and cafes, those engaged in storage and distribution of oil, technical training institutions not producing anything for sale or exchange.

5.7.3. *Productive capital* which relates to the last day of the year, consists of fixed and working capital. Number of *persons employed* is the average number of persons employed under various heads, such as workers, other than workers, etc. and it includes persons on leave with pay such as sick leave, casual leave or paid vacation. *Gross output* represents value of products and by-products manufactured for sale, work done for customers and a sale value of goods sold in the same condition as purchased and is adjusted for the difference in stocks of semi-finished goods at the beginning and at the end of the survey year. *Value added* by manufacture is computed by deducting from the gross ex-factory value of output the gross value of input, Value added is net of depreciation.

8. Electricity:

5.8.1. The figures of (i) installed capacity, (ii) output and (iii) consumption of electricity given in table No. 9.1 relate only to public utilities. The data on progress of electrification under Maharashtra State Electricity Board given in table No. 9.2 also includes villages and towns which are electrified by the private agencies.

9. Labour :

5.9.1. The figures of absenteeism in cotton textile industries at a few selected centres, statistics regarding industrial disputes, Workmen's Compensation Act, employment exchange and trade unions in the State are presented in this section. The absenteeism statistics relate to only voluntary absenteeism defined as absence due to reasons which are personal to the individuals concerned. As such, absence of a worker on account of strike, lock-out or lay-off is not considered. They cover 'workers' as defined by the Factories Act, 1948, but exclude persons holding position of supervision or management or employed in confidential position. Moreover, only regular workers (excluding casual and substitute workers) are considered. The absenteeism rate is the ratio of number of man shifts lost due to absences to the number of man shift scheduled to work. For the purpose of statistics regarding industrial disputes, an industrial dispute is taken to be a temporary stoppage of work by a group of employees to express a grievance or enforce a demand or temporary withholding of work from a group of employees by one employer (or a group of employers) in connection with matters relating to employment or non-employment or terms or conditions of employment. Thus, both the types of work stoppages, popularly known as "strike" and "lockout" respectively are covered. Political strikes, sympathetic demonstrations and the like are however, excluded. The statistics cover such disputes in which the number of workers involved is ten or more in all the sectors of economic activity such as factories,

खाणी, परिवहन, बांधकाम सेवा, यांत १० किंवा त्याहून जास्त कामगार गुंतलेले आहेत अशा क्षेत्रांचा समावेश आहे. हे सांगणे आवश्यक आहे की संप व त्यामध्ये गुंतलेले कामगार ह्यांच्या मासिक आकडेवारीची १२ महिन्यांची बेरीज केली तर वार्षिक आकडेवारीची माहिती होत नाही, हे घ्यानात घ्यावे; कारण प्रत्यक्षात संपाचा कालखंड हा एक महिन्यापेक्षा अधिक काळही असू शकतो.

१०. किंमती :

५.१०.१. भारत सरकारचे आर्थिक सल्लागार यांच्या कार्यालयातर्फे प्रसिद्ध होणाऱ्या "अॅपेडिक्स टु इन्डिक्स नंबर ऑफ होलसेल प्राईसेस इन इंडिया" सुधारित मालिका ह्या प्रकाशनात निर्देशांक तयार करण्याच्या पद्धतीबाबत सविस्तर माहिती दिली आहे. कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन प्रसिद्ध करित असलेल्या लेबर गॅझेट ह्या प्रकाशनाच्या डिसेंबर १९६५ च्या अंकात मुंबई व सोलापूर केंद्रासाठी तयार करावयाच्या नवीन निर्देशांकांच्या व्याप्ती व पद्धतीबाबतची सविस्तर माहिती दिली आहे; तर जळगाव व नागपूर केंद्रासाठी ती माहिती जानेवारी १९६६ च्या अंकात दिली आहे. पुणे केंद्रासंबंधीची माहिती ऑगस्ट १९६५ च्या अंकात व नांदेड व औरंगाबाद केंद्राविषयीची माहिती मार्च १९६६ च्या अंकात दिली आहे. "इंडियन लेबर जर्नल, खंड पाच, अंक ११" ह्या प्रकाशनात निर्देशांक तयार करण्याची पद्धत व त्यांची व्याप्ती ह्याबाबत सविस्तर माहिती दिलेली आहे. तक्ता क्रमांक ११.७ मध्ये, केंद्रीय सांख्यिकी संघटनेने तयार केलेले श्रमिकेतर कामगारांचे ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक दिले आहेत. त्यासाठी १९६० हे पायाभूत वर्ष घेतले आहे. महाराष्ट्रात बहन्मुंबई, पुणे व नागपूर ह्या केंद्रासाठी निर्देशांक तयार केले आहेत. केंद्रीय सांख्यिकी संघटनेने प्रसिद्ध केलेल्या "मॅगली अॅबस्ट्रॅक्ट ऑफ स्टॅटिस्टिक्स" ह्या प्रकाशनाच्या ऑगस्ट १९६६ च्या अंकात निर्देशांक तयार करावयाची पद्धत व व्याप्ती ह्यासंबंधी स्पष्टीकरण दिले आहे. "महाराष्ट्र अर्थ व सांख्यिकी व मासिक पत्रिका" ह्या प्रकाशनाच्या ऑक्टोबर-डिसेंबर १९७९ च्या अंकात निर्देशांक काढण्याची पद्धत प्रसिद्ध केली आहे.

११. परिवहन व दळणवळण :

५.११.१. ह्या विभागात वाहतुकीच्या विविध साधनांची आकडेवारी दिली आहे. तक्ता क्रमांक १३.१ मध्ये जिल्हावार लोहमार्गांची लांबी दिली आहे. ही माहिती संबंधित रेल्वे कार्यालयाने दिल्याप्रमाणे पूर्णतः तंतोतंत जुळणारी नाही. तक्ता क्रमांक १३.२ व १३.३ मध्ये ३१-३-८१ रोजीची रस्त्याच्या लांबीची आकडेवारी दिली आहे. ही आकडेवारी राज्याच्या सार्वजनिक बांधकाम विभाग, जिल्हा परिषदा व नगरपालिका यांच्या अधिपत्याखालील रस्त्यांसंबंधी आहे. गौण बंदरातील वाहतुकीची प्राप्तीने किनारी भागांकरिताची आहे. तक्ता क्रमांक १३.८ मध्ये मुंबई बंदरातून होणारी परदेशी किनाऱ्यावरील वाहतुकीची आकडेवारी वेगवेगळी दाखविली आहे.

१२. शिक्षण :

५.१२.१. शैक्षणिक संस्थांचे शिक्षणाच्या प्रकारानुसार केलेले वर्गीकरण (तक्ता क्रमांक १४.१, १४.२) हे शिक्षणाच्या टप्प्यानुसार केलेल्या वर्गीकरणापेक्षा थोडे वेगळे आहे. बऱ्याचशा माध्यमिक शिक्षण संस्था प्राथमिक स्तरावरील शिक्षणही देतात. तरीही सर्व विद्यार्थ्यांची संख्या माध्यमिक शिक्षण संस्थातच दर्शविण्यात येते. पूर्वप्राथमिक, प्राथमिक व माध्यमिक शाळांतील विद्यार्थ्यांची इयत्तानुसार केलेली वर्गवारी (तक्ता क्रमांक १४.३) कदाचित खरे चित्र उभे करू शकेल. तीन ते पाच ह्या वर्गांमधील मुले पूर्वप्राथमिक संस्थात शिकतात. ह्या संस्था किडरगार्टन किंवा मॅटिसरी म्हणून ओळखल्या जातात. प्राथमिक संस्थात पूर्वप्राथमिक व इयत्ता

plantations, mines, transport, construction services, etc. It must also be mentioned that the monthly figures of number of strikes and number of workers involved are not additive to form annual figures because of the fact that the period or duration of the strike may have spread over more than one month.

10. Prices :

5.10.1. The details of the method of construction of the index is given in the "Appendix to index number of wholesale prices in India" revised series, issued by the office of the Economic Adviser to the Government of India. The details, regarding the scope and method of compilation of the new index for Bombay and Solapur are given in December 1965 issue, for Jalgaon and Nagpur in January 1966 issue, for Pune in August 1965 issue and for Nanded and Aurangabad in March 1966 issue of the Labour Gazette issued by the Commissioner of Labour, Government of Maharashtra. The details of the method of construction and scope of the index is given in Indian Labour Journal, Vol. V, No. 11. Table No. 11.7 gives consumer price index number for non-manual employees compiled by the Central Statistical Organisation. The year 1960 is adopted as base. The cities of Maharashtra index is worked out for Greater Bombay, Pune and Nagpur. The method and scope of the index is explained in 'Monthly Abstract of Statistics, August 1966' published by the Central Statistical Organisation. The methodology has been published in the 'October-December 1979 issue' of the Maharashtra Quarterly Bulletin of Economics and Statistics.

11. Transport and Communications :

5.11.1. In this section, statistical information relating to various modes of transport is given. The table No. 13.1 gives districtwise railway length. The figures presented in this table are approximate as given by the respective Railway authorities. The Table Nos. 13.2 and 13.3 give figures of road length as on 31st March 1981. The figures relate to roads maintained by the State's Public Works Department, Zilla Parishads and by Municipal Authorities. The figures shown against minor ports are mostly those of coastal traffic. In the case of Bombay Port, figures of overseas traffic and coastal traffic are shown separately in the Table No. 13.8.

12. Education :

5.12.1. The classification of institutions according to type (table No. 14.1; 14.2) is slightly different from stages of education. There are many secondary schools which also impart education in 'primary' courses. Nevertheless, the entire enrolment of students is included under secondary education. The break up of the total enrolment of students in pre-primary, primary and secondary schools according to standards (table No. 14.3) may perhaps give the realistic picture. Children between ages three and five attend pre-primary institutions. These are generally known as Kindergarten, Montessori

पहिली ते चौथी किंवा इयत्ता पहिली ते सातवी किंवा आठवी किंवा त्याहून कमी इयत्तांना शिक्षण दिले जाते व शिक्षण विभागाने संजूर केलेला अभ्यासक्रम शिकविला जातो. माध्यमिक संस्थेत इयत्ता आठवी ते दहावी किंवा अकरावी/बारावी फक्त किंवा खालच्या इयत्तांतील विद्यार्थ्यांसह विद्यार्थी शिक्षण घेतात. उच्च शिक्षण म्हणजे माध्यमिक शालान्त प्रमाणपत्र परीक्षा पास झाल्यानंतरचा पदवी किंवा पदविका अभ्यासक्रम होय. ह्या विभागात परिक्षांच्या निकाला-विषयी आकडेवारीही देण्यात येते.

१३. वैद्यकीय :

५.१३.१. या विभागात दिलेल्या माहितीसाठी खालीलप्रमाणे व्याख्यांचा वापर करण्यात आला होता :—

$$(१) \text{ दर हजार अंदाजित लोकसंख्येमागे जन्म दर} = \frac{ज}{न} \times १०००$$

$$(२) \text{ दर हजार अंदाजित लोकसंख्येमागे मृत्यु दर} = \frac{म}{न} \times १०००$$

ज्यात ज=दिलेल्या भौगोलिक क्षेत्रातील लोकसंख्येत झालेल्या जिवंत जन्मांची संख्या.

म=दिलेल्या भौगोलिक क्षेत्रातील लोकसंख्येत झालेल्या मृत्यूंची संख्या.

न=त्याच क्षेत्राची मध्यावधि वर्षाची अंदाजित लोकसंख्या.

दिलेल्या भौगोलिक विभागातील
एक वर्षाखालील बालकांच्या
मृत्यूंची संख्या.

$$(३) \text{ बालमृत्यु दर} = \frac{\text{दिलेल्या भौगोलिक विभागातील एक वर्षाखालील बालकांच्या मृत्यूंची संख्या}}{\text{त्याच क्षेत्रातील लोकसंख्येत जिवंत जन्मलेल्या बालकांची संख्या}} \times १०००$$

५.१३.२. ग्रामीण विभागात जीवनविषयक आकडेवारी महामूल खात्याकडून गोळा करण्यात येते तर नागरी भागात ते महानगरपालिका व नगरपालिकांचे सांविधिक कार्य आहे. राज्य व केंद्र शासनाची, नगरपालिका व स्थानिक संस्थांनी तसेच खाजगी संस्थांनी चालविलेली सर्व रुग्णालये व दवाखाने याची माहितीही देण्यात आली आहे. राज्याच्या आरोग्य सेवा संचालनालय आणि जिल्हापरिषदांच्या नियंत्रणाखाली असलेल्या प्राथमिक आरोग्य केंद्राची माहिती यात समाविष्ट आहे. कुटुंब कल्याण केंद्राच्या आकडेवारीत फिरत्या कुटुंब कल्याण केंद्राचाही समावेश आहे. ह्या केंद्रात नसबंदी, शस्त्रक्रिया, लूप बसविणे व कुटुंबकल्याण साधनांचे वाटप करणे इत्यादि कामे नियमित चालतात. पुरुष नसबंदीस इयजोत व्हॅसेक्टोमी म्हणतात तर स्त्री नसबंदीस ट्युबेक्टोमी म्हणतात. "लूप बसविणे" हे साधन स्त्रियांसाठी असून त्याचा उपयोग पाळणा लांबविण्याकरिता किंवा थांबविण्याकरिता होतो.

१४. सहकार :

५.१४.१. विविध सहकारी संस्थांची संख्या, सदस्य संख्या, खेळते भांडवल, स्थिर भांडवल, कर्ज, धकवाकी वगैरे माहिती या विभागात दिली आहे. "मालकीचे भांडवल" हे भरणा केलेले भांडवल दर्शविते. "कर्ज" या बाबीमध्ये ठराविक काळामध्ये येणारे एकूण कर्ज, येणे कर्ज यांचा समावेश आहे. "खेळते भांडवल" मध्ये "भरण" केलेले भांडवल, ठेवी, कर्ज यांचा समावेश आहे. "येणे कर्ज" ग्रामध्ये कर्जाची येणे रक्कम, रोख पत, शिल्लकेपेक्षा अधिक काढलेली खरेदीची बिले व विक्रीची बिले यांतील बाकी वगैरे माहितीची समावेश आहे. "धकवाकी" मध्ये ज्या कर्जाची जमा करावयाचा योग्य

etc. Primary institutions provide education for pre-primary and standards I—IV or standards I—VII/VIII or less and teaches the curriculum approved by the Education Department; whereas secondary institutions coach students for standard VIII to X or XI/XII with or without lower standard. Higher education is education after passing secondary school certificate examination which leads to a degree/diploma examination. The statistics about examination results is also presented.

13. Medical :

5.13.1. While presenting tables in the section the following definitions were adopted :—

$$1 \text{ Birth rate Per thousand estd. population} = \frac{B}{N} \times 1000$$

$$2 \text{ Death rate Per thousand estd. population} = \frac{D}{N} \times 1000$$

Where, B=No. of live births which occurred among the population of the given geographical area during the year under reference, D=No. of deaths which occurred among the population of given geographical area during the year under reference and N=estimated 'Mid-year population

$$3 \text{ Infant Mortality rate} = \frac{\text{No. of deaths under one year of age}}{\text{No. of live births which occurred among the population of given geographical area}} \times 1000$$

5.13.2. The data on vital statistics was collected through revenue agency in rural area and for urban area, it is a statutory function of Municipalities and Municipal Corporations. The information regarding number of hospitals and dispensaries cover all State and Central Government Institutions, institutions run by Municipalities and Local Bodies and also private aided institutions. The Primary Health Centres under control of the State's Directorate of Public Health Services and under Zilla Parishads are also included in the data. The number of family welfare centres include Mobile family welfare centres also. In these centres the Sterilisation, IUCD insertions and distribution of conventional contraceptives are done regularly. The sterilisation operation performed on male is called vasectomy and that on female is called tubectomy. IUCD device is meant for women and is used for spacing as well as for stopping of births.

14. Co-operation :

5.14.1. The information on number of various co-operative societies, membership, working capitals, fixed capital, loans advanced, overdues etc. is presented in this section. *Owned capital* shows the paid-up capital. *Borrowing* denotes the total borrowings outstanding at the end of the period. *Working capital* includes paid-up capital, deposits and borrowings. *Loans outstanding* includes outstandings in respect of loans, cash credits and overdrafts and the amount of outstanding bills purchased and discounted. *Overdues* refer to the amount of loans or instalments which

वेळ असून प्रत्यक्ष जमा केले गेले नाही आणि परतफेडीच्या वाढीव सवलतीची परवानगी कार्यक्षम अधिकाऱ्यांनी नाकारली आहे अशा रकमेचा किंवा हप्त्याचा यात समावेश आहे.

१५. ग्रामीण पतपुरवठा :

५.१५.१. राज्यातील सावकारी कर्जांची नियमित होणारी देवाण-घेवाण ही मुंबई सावकारी नियंत्रण कायदा, १९४६ नुसार नियंत्रित करण्यात येते. या कायदानुसार सावकाराला ज्या क्षेत्रात व्यवसायासाठी अनुज्ञप्ती मिळाली असेल त्याच क्षेत्रात व अशा अनुज्ञप्तीच्या अटीनुसारच त्याला आपला व्यवसाय करणे आवश्यक असते.

१६. बँका आणि संयुक्त भांडवली संस्था :

५.१६.१. बँक कार्यालयांच्या संख्येत वर्गीकृत, अवर्गीकृत व सहकारी बँका यांचे कार्यालयांचा समावेश आहे. व्यापारी बँका-कारिता संदर्भ काल उपलब्ध असल्यास तो ३१ डिसेंबर १९८० रोजी असा असून सहकारी बँकाकारिता अद्ययावत ताळेबंद किंवा विवरण यानुसार आहे.

१७. स्थानिक संस्था :

५.१७.१. ग्रामपंचायतीचे उत्पन्न व खर्चासंबंधीची माहिती अनुक्रमे सुरवातीची शिल्लक व अखेरची शिल्लक वगळून दिलेली आहे. उत्पन्न या शीर्षाखाली अनुदाने, कर व इतर उत्पन्न यासंबंधीची स्वतंत्र माहिती दर्शविली आहे. अनुदानामध्ये शासकीय अनुदाने तसेच जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्यांकडून विकास विषयक कामांसाठी मिळालेल्या अनुदानांचा समावेश आहे. शासकीय अनुदाने मुख्यतः जमीन महसूल अनुदान, समीकरण अनुदान व स्थानिक उपकर अनुदान ही आहेत. इतर करामध्ये ग्रामपंचायतीने लादलेले कर व दर यांचा समावेश आहे. तसेच ग्रामपंचायतीच्या इतर उत्पन्नाची साधने म्हणजे अंशदाने, देणग्या, बक्षिसे आणि नियमांचा भंग केल्या-बद्दल दंड ही आहेत. प्रत्येक नगरपालिकेचे उत्पन्न (१) दर व कर व (२) इतर साधने यानुसार दर्शविले आहे. मुख्यत्वे महागाई भत्ता, रस्ते, पाणी पुरवठा, शिक्षण, वैद्यकीय बाबी आणि जमीन महसूलाची टक्केवारी वगैरे यासाठी दिलेल्या शासकीय अनुदानांचा समावेश "इतर साधने" यात आहे. असाधारण उत्पन्नामध्ये कर्ज, आगाऊ रकमा, ठेवी, विक्रीमुळे मिळालेले उत्पन्न यांचा समावेश आहे. याच धर्तीवर महापालिकांच्या उत्पन्नासंबंधीची माहितीही दिली आहे. नगरपालिका व महापालिका यांच्या खर्चाचा तपशील नेहमीचा व असाधारण खर्च आणि कर्ज असा स्वतंत्रपणे दिला आहे. नेहमीच्या खर्चाचा तपशील सहा ढोबळ लेखा शीर्षाखाली दर्शविला असून त्यात भांडवली व महसुली खर्च समाविष्ट आहे. मुंबई महापालिकेचे लेखे (१) शहरक्षेत्र (२) उपनगरक्षेत्र (३) विस्तारित उपनगर क्षेत्र (४) शिक्षण निधी (५) सुधार योजना व (६) शहर व उपनगरे यांसाठी गलिच्छ वस्ती निर्मूलन योजना, या बाबीसाठी स्वतंत्र ठेवले आहेत. संपूर्ण मुंबई महापालिकेसाठी एकूण बेरीज ही बरील लेखांचे एकत्रिकरण करून व लेखांतर्गत फेरफार वगळून केली आहे. मात्र यामध्ये बेस्ट (मुंबई वीज पुरवठा व परिवहन) चक्रमांचे उत्पन्न व खर्च यांचा समावेश केला नाही. नागपूर महापालिकेच्या बाबतीत उत्पन्न व खर्च दर्शविताना नागपूर सुधार-प्रन्यासाचा त्यात समावेश केला नाही. या बाबतीत असे नमूद करण्यात येते की, सर्व नगरपरिषदा व महापालिका उत्पन्न व खर्चाचे लेखे समान पद्धतीने ठेवत नाहीत. परिणामतः तुलनात्मक आकडेवारी तयार करणे फार कठीण जाते. त्यामुळे येथे दिलेली आकडेवारी ही ढोबळमानाने केलेले वर्गीकरण समजावे. जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न व खर्च यात अनुक्रमे सुरवातीची शिल्लक व अखेरची शिल्लक यांचा समावेश नाही. उत्पन्न हे चार उपशीर्षाखाली दर्शविले आहे.

A-110-125.

was due for collection but which was not actually collected and for the repayment of which no extension has been granted by a competent authority.

15. Rural credit :

5.15.1. The transaction of money-lending in the State are controlled under the provisions of the Bombay Money-Lenders Act, 1946. According to the Act, no money-lender is to carry on the business of money-lending except in the area for which he has been granted a licence and except in accordance with the terms and conditions of such licence.

16. Banks and joint stock companies :

5.16.1. Number of bank offices includes offices of scheduled, non-scheduled and Co-operative banks. The reference period of commercial Banks is as on 31st December 1980, wherever available while that regarding co-operative banks is as on the latest balance sheet or return.

17. Local bodies :

5.17.1. Income and expenditure of Village Panchayats are exclusive of opening and closing balance respectively. Under income, information is separately shown under grants, taxes and other income. Grants include Government grants as well as grants from Zilla Parishads and Panchayat Samitis for development activities. Government grants are mainly Land revenue grants, equalization grant and Local cess grant. The other taxes include other taxes and fees imposed by the village Panchayats. Similarly, the other income of Village Panchayats is contributions, donations, gifts and fines for contraventions of rules. The receipts position of each Municipal body is shown according to (i) Municipal rates and taxes and (ii) other sources. Government grants under (ii) other sources are mainly grants on account of dearness allowance, grants for roads, for water-supply, for educational purposes, for medical purposes and on account of percentage in land revenue, etc. The income from extraordinary receipts and debts includes loans, advances, deposits, sale-proceeds, etc. Similar income position in respect of Municipal Corporations is also given. The expenditure by Municipal Councils and by Municipal Corporations has been shown separately under current and under extraordinary expenditure and debts. The break-up of current expenditure is shown under six broad heads of the expenditure and includes both capital and revenue expenditure. The accounts of the Bombay Municipal Corporation are maintained separately for (i) city area, (ii) suburban area (iii) extended suburban area (iv) education fund (v) improvement scheme, and (vi) slum clearance scheme for city and suburban areas. The totals for the entire Bombay Municipal Corporation are arrived at by summing up the above accounts excluding the inter-account transfers. They, however, do not cover the income and expenditure of Bombay Electricity Supply and Transport Undertakings. In the case of Nagpur Municipal Corporation income and expenditure of Nagpur Improvement Trust is not included. It may be mentioned here that all the Municipalities do not follow a uniform procedure for presentation of statistics

ती अशी : (१) स्वनिर्मित (२) शासकीय अनुदाने (३) अभिकरण योजनासाठी अनुदाने व (४) कर्जे. स्वनिर्मित उत्पन्नामध्ये मुख्यत्वे जमीन महसूल उपकर, स्थानिक उपकर, स्थानिक महसूल, इतर कर व जिल्हा परिषदांनी लादलेले कर व दर यांचा समावेश आहे. शासकीय अनुदानात मुख्यत्वे जमीन महसूल अनुदान, सहेतूक अनुदान, आस्थापना अनुदान, योजना अनुदान, गट अनुदान इत्यादींचा समावेश आहे. खर्चाचा तपशील (१) साधारण प्रशासन (२) शिक्षण (३) समाज विकास (४) कर्जे विभाग व (५) इतर, या पाच भागात दर्शविला आहे. समाज विकासासाठी दर्शविलेल्या खर्चा-मध्ये "संकीर्ण विभाग" या शीर्षखालील खर्चाचा समावेश नाही. तसेच ही खर्चे फक्त महसुली खर्चे असून त्यात भाडवली खर्चे व कर्जे व आंगाळ रकमा यांचा समावेश नाही, परंतु त्यात स्थानिक विकास कामे अभिकरण योजना, प्रशिक्षण योजना आणि सर्वसाधारण योजना यावरील महसुली खर्चाचा समावेश आहे.

१८. राज्य वित्त :

५.१८.१. राज्य शासनातील महसुली जमा व महसुली खर्चे यांचे निरनिराळ्या शीर्षखालील आकडे या विभागात दाखविले आहेत. यांची अधिक तपशीलवार माहिती राज्य शासनाच्या अर्थसंकल्पात मिळते. तसेच अर्थसंकल्पातील व्यवहारांचे आर्थिक वर्गीकरणही त्यात दिले आहे. येथील आर्थिक वर्गीकरणाची मांडणी सहा लेखा-मध्ये दर्शविलेल्या शासनाच्या आर्थिक व्यवहारावर आधारिलेली आहे.

५.१८.२. राज्य शासनाचे जमा व खर्चे या संबंधित व्यवहार दरवर्षी सादर केलेल्या अथसंकल्पात दिले जातात. अर्थसंकल्पीय व्यवहारांचे परिणाम जाणून घण्यासाठी अर्थसंकल्पाचे आर्थिक वर्गीकरण केले जाते. या वर्गीकरणात अर्थसंकल्पीय व्यवहारांची अर्थपूर्ण आर्थिक वर्गीकरण पुनर्मांडणी व त्याचे पुनर्वर्गीकरण केले आहे. हे वर्गीकरण केंद्रीय अर्थसंकल्पाच्या आर्थिक वर्गीकरणाच्या मांडणी-प्रमाणे आहे. त्यामधून आंतर-लेखा व आंतर-विभागीय हस्तांतरित रकमा (फंडांकडून बदली केलेल्या रकमा घेऊन) वगळण्यात आल्या आहेत. त्यामुळे उर्वरित अर्थव्यवस्थेची होणाऱ्या राज्य शासनाच्या मूळ व्यवहारांची माहिती या वर्गीकरणातून मिळते.

१९. राज्य उत्पन्न :

५.१९.१ राज्य उत्पन्नाचे चालू किमतीनुसार व १९७०-७१ या वर्षातील स्थिर किमतीनुसार अंदाज, त्यांची टक्केवार विभागणी, क्षेत्रानुसार विभागणी इत्यादि माहिती या विभागात दिली आहे. हे अंदाज (१) कार्यालयीन अभिलेखांमधून उपलब्ध झालेल्या व (२) अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, केंद्रीय सांख्यिकी संवटना आणि इतर संस्था यांनी मागील काही वर्षांत घेतलेल्या नमुना पाहण्या व अभ्यास पाहण्या यातून गोळा केलेल्या, व्यापक सांख्यिकी माहितीवर आधारित आहेत.

२०. घरबांधणी :

५.२०.१ या विभागात १९७१ च्या जनगणनेनुसार घरबांधणी-विषयी गोळा करण्यात आलेली माहिती देण्यात आली आहे. "घर" म्हणजे वस्ती असलेले किंवा वस्ती नसलेले निवासगृह, दुकान, दुकान व निवासी (संमित्र) उद्योगांचे ठिकाण व कार्यशाळा इत्यादीसाठी

regarding income and expenditure, with the result that it was very difficult to build up these statistics on comparable basis. The figures shown in these statements may, therefore, be regarded as only broad distribution into the items shown. The receipts and expenditure of the Zilla Parishads are exclusive of opening balance and closing balance, respectively. The receipts are shown under four sub-heads viz. (i) self-raised resources (ii) Government grants (iii) grants for agency schemes and (iv) debt section. Self-raised resources are mainly land revenue cess, local cess, local revenues, other taxes and fees imposed by the Zilla Parishads. While Government grants are mainly land revenue grants, purposive grants, establishment grants, plan grants, block grants etc. The expenditure is likewise shown under five broad heads, viz. (i) general administration (ii) education (iii) community development (iv) debt section and (v) others. The expenditure under community development is exclusive of expenditure under the head miscellaneous departments. It is also restricted to revenue expenditure and does not include capital expenditure and loans and advances. However, it includes revenue expenditure under local development works, agency scheme, training scheme and other general schemes.

18. State Finance :

5.18.1. The receipt and revenue expenditure of State Government under different heads is shown in this section. Further details will be found in the Civil Budget Estimates of the State Government. The Economic Classification of the Budget is also given. The framework of economic classification presented here is based on the delimitation of the Government transactions in a set of six accounts.

5.18.2. The Budget annually presented gives the transactions on account of receipts and expenditure of the State Government. In order to analyse the economic impact of these budgetary transactions, an economic classification of the Budget is undertaken. In this classification the transactions are regrouped and reclassified into meaningful economic categories. This classification follows closely the framework of economic classification adopted for the Central Budget. It eliminates all inter-account inter-departmental transfers including transfers to and from funds and brings out the genuine transactions of the State Government with the rest of the economy.

19. State Income :

5.19.1. In this section the estimates of State income at current and constant (1970-71) prices, its percentage distribution, sectoral distribution etc. are given. These estimates are prepared on the basis of comprehensive statistical material which has become available from official records and also collected through sample surveys and type studies conducted by this Directorate, Central Statistical Organisation and other agencies over the past few years.

20. Housing :

5.20.1. This section gives data on housing collected through 1971 Census. In the 1971 Census "House" was defined as a structure or part of a structure (inhabited or vacant) or a 'dwelling, a shop,

असलेले एखादे बांधकाम किंवा त्याचा भाग; ज्याला रस्त्यावरून, सार्वजनिक जिऱ्यावरून, शिवारातून किंवा मुख्य दरवाजातून प्रवेश करता येण्यासारखे प्रवेशद्वार आहे, असे ठिकाण होय. तक्ता क्रमांक २५.२ मध्ये घराच्या वापरानुसार जनगणना झालेल्या एक हजार कुटुंबांचे वापरात असलेल्या खोल्यांचे सध्यानुसार वर्गीकरण दिले आहे व ते २० टक्के नमुन्यावर आधारित आहे. चार भिती व डोक्यावर छप्पर असून प्रवेशद्वार आहे आणि ज्याचा आकार कमीत कमी ६ × ६ फुट असेल अशा जागेस "खोली" म्हणतात. वंद न केलेली छबरी, स्वयंपाकाची खोली, भांडार, गॅरेज, गुरांचा गोडा किंवा ज्या खोलीचा आकार ६ × ६ पेक्षा कमी आहे अशी जागा खोली म्हणून गणली जात नाही. कुटुंबातील व्यक्ती अशा प्रकारच्या कोणत्याही जागे राहत असल्यास ती नियमानुसार "खोलीत" रहाते असे समजले जात नाही. "कुटुंब" म्हणजे एकाच घरात एकत्र राहणाऱ्या आणि त्याच ठिकाणी शिजवलेले भोजन घेणाऱ्या व्यक्तींचा समूह, कुटुंबातील कोणत्याही व्यक्तीस कामकाजाच्या निकडीमुळे असे कारणे शक्य नसले तरी, त्या व्यक्तीस त्या कुटुंबातील गणले जाते. ह्यातील माहिती फक्त कुटुंबसंस्थेपुरतीच मर्यादित आहे. संस्थांतील कुटुंबे उदा. वसतीगृहे, राहण्याची व जेवणाची सोय असलेल्या खाणावळी, तुरुंग, दवाखाने इ. ठिकाणी राहणाऱ्या व्यक्तींचा समूह जरी "कुटुंब" संज्ञेच्या व्याख्येत बसत असला तरी त्यांचा ह्यात समावेश करण्यात येत नाही.

२१. संकीर्ण :

५.२१.१ ह्या विभागात ३१ मार्चच्या अखेरीस आयकर भरणाऱ्यांचे आयकर पात्र उत्पन्न गटानुसार वर्गीकरण देण्यात आले आहे. आयकरदात्याचे खालीलप्रमाणे उपविभाग पाडण्यात येतात. (अ) वैयक्तिक (ब) हिंदु अविभक्त कुटुंबे (क) अनौदणीकृत व्यवसाय (ड) व्यक्ती समूह (ई) नौदणीकृत व्यवसाय (फ) संस्था. ह्या तक्त्यात दाखविलेले उत्पन्न हे एकूण उत्पन्नातून नुकसानभरपाई व इतर अनुज्ञेय सूट वगळून राहिलेले करान्त उत्पन्न असते. मुंबई विवाह कायदा, विशेष विवाह कायदा व इतर कायदानुसार राज्यात नोंदलेल्या विवाहांची संख्या तक्ता क्रमांक २६.४ मध्ये देण्यात आली आहे. मुंबई विवाह नोंदणी, कायदा, १९५४ हा राज्यातील सर्व महानगरपालिका, नगरपालिका आणि तालुक्याची मुख्यालये यांना लागू करण्यात आला आहे.

a shop-cum-dwelling or a place of business, work-school, etc. with a separate entrance whether that separate entrance led directly to the street or to a common staircase, court-yard or a gate. The classification of houses according to the purpose for which they were used and the distribution of 1,000 census house-holds by the number of rooms occupied is given in table No. 25.2 which is based on 20 per cent sample. A room has four walls with a door way and a roof overhead and of at least 6' x 6' dimensions. Unenclosed verandah, kitchen, store, garage and cattle-shed or places of sizes smaller than 6' x 6' are not treated as rooms. Households residing in any one of such places are treated as having no regular room. A 'household' is a group of persons who commonly live together in the same house and take their meals from a common mess unless exigencies of work prevent any of them from doing so. Material presented here is restricted only to the family type of households. Institutional households, i. e. groups of persons residing in hostels, boardings, prisons, hospitals, etc. who otherwise satisfy the definition of household are not included here.

21. Miscellaneous :

5.21.1. In this section, classification of the assesses assessed to income tax according to range of income assessed to tax their income and tax payable for the assessment year ending 31st March. The assesses are subdivided into (i) individuals (ii) Hindu undivided families (iii) unregistered firms (iv) association of persons (v) registered firms (vi) companies. The total income shown in the table represents the income assessed to tax after deduction, set off of losses and other admissible rebate from gross income. The number of marriages registered in Maharashtra State under Bombay Marriages Act, Special Marriages Act, and other Acts is given in table No. 26.4. The Bombay Registration of Marriages Act, 1954, is applicable to all the corporation cities, municipal towns and headquarters of tahsils.